
STRATEGIE ÚZEMÍ HRADECKO- PARDUBICKÉ AGLOMERACE

ANALYTICKÁ ČÁST

Říjen 2020

EVROPSKÁ UNIE
Fond soudržnosti
Operační program Technická pomoc

**MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR**

Obsah

1	Úvod.....	4
2	Obyvatelstvo.....	5
2.1	Vývoj počtu obyvatel, pohyb obyvatel	5
2.2	Sňatečnost, rozvodovost.....	25
2.3	Věková struktura.....	27
3	Trh práce	33
3.1	Nezaměstnanost	37
3.2	Struktura uchazečů o zaměstnání.....	39
4	Ekonomika, výzkum a vývoj.....	43
4.1	Makroekonomický vývoj.....	43
4.2	Podnikatelská aktivita	45
4.3	Výzkum, vývoj a inovace	54
5	Kultura, památky a cestovní ruch	76
5.1	Cestovní ruch	76
5.2	Kulturní a kreativní odvětví.....	83
5.3	Kulturní průmysly.....	109
5.4	Kreativní průmysly	112
5.5	Příbuzná průmyslová odvětví.....	113
6	Vzdělávání.....	115
6.1	Vzdělanostní struktura obyvatelstva	115
6.2	Vzdělávání v aglomeraci	116
6.3	Základní umělecké vzdělávání	131
6.4	Zájmové a neformální vzdělávání	133
6.5	Vysoké školy.....	135
6.6	Další vzdělávání.....	140
7	Bydlení.....	143
7.1	Domovní a bytový fond.....	143
7.2	Bytová výstavba	143
7.3	Kvalita bydlení.....	146
7.4	Dostupné a sociální bydlení	146
8	Bezpečnost a ochrana obyvatel	148
8.1	Kriminalita, trestné činy	148

8.2	Sociálně vyloučené lokality a exekuce	149
9	Zdravotní a sociální služby.....	151
9.1	Zdravotnictví	151
9.2	Sociální služby	156
10	Doprava.....	165
10.1	Silniční doprava.....	165
10.2	Železniční doprava	177
10.3	Letecká, vodní a multimodální doprava	179
10.4	Cyklistická doprava	181
10.5	Dopravní plánování.....	184
10.6	Veřejná hromadná doprava.....	184
11	Technická infrastruktura	191
11.1	Internet a digitalizace	191
11.2	Zásobování elektrickou energií	194
11.3	Zásobování teplem.....	195
11.4	Zásobování zemním plynem	197
11.5	Obnovitelné a alternativní zdroje energií	197
11.6	Energetické úspory	198
11.7	Vodovodní síť a zásobování vodou	199
11.8	Kanalizace a ČOV.....	202
12	Životní prostředí.....	207
12.1	Ovzduší.....	207
12.2	Krajina a ekologická stabilita	211
12.3	Sídelní zeleň a veřejná prostranství.....	215
12.4	Lesy v krajině.....	217
12.5	Zemědělství.....	220
12.6	Voda, sucho a povodně.....	224
12.7	Ekologická rizika a hluk	232
12.8	Odpadové hospodářství.....	237
13	Udržitelný rozvoj území	245
14	Přílohy	249
15	Seznam zkratk.....	262
16	Seznam grafů, tabulek a obrázků	266

1 Úvod

Předkládaná analýza je analytickým dokumentem, jehož cílem je identifikovat hlavní problémy/bariéry regionálního rozvoje na území Hradecko-pardubické aglomerace, stejně jako definovat, v čem spočívá rozvojový potenciál.

Dokument představuje problémově orientovanou analýzu vybraných klíčových sfér, která bude vstupním dokumentem pro identifikaci a zpracování Strategie území Hradecko-pardubické aglomerace pro období 2021+.

Základními zdroji informací pro zpracování vybraných analýz byly zejména podklady a údaje Českého statistického úřadu, Úřadu práce České republiky, ministerstev, Krajského úřadu Královéhradeckého a Pardubického kraje, ale i řady dalších organizací a institucí působících v území aglomerace.

Analýza je zpracována jako analýza sekundárních dat, přičemž závěry byly ověřeny v diskuzi a připomínkovány s klíčovými aktéry v území. U některých ukazatelů s nedostupnými daty za obce případně za SO ORP bylo využito buď území okresu Hradec Králové, Pardubice a Chrudim a u některých ukazatelů především z oblasti ekonomiky a výzkumu, vývoje a inovací území Královéhradeckého a Pardubického kraje.

Hradecko-pardubická aglomerace (dále jen aglomerace) je v rámci ČR jedinečná dvoujaderná sídelní aglomerace, jejímiž jádry jsou dvě velikostně, významově a historicky srovnatelná města Hradec Králové a Pardubice. Předkládaná analýza respektuje vymezení území aglomerace z roku 2020.

2 Obyvatelstvo

Území Hradecko-pardubické aglomerace leží ve dvou krajích, zasahuje do 5 okresů, 9 obvodů obcí s rozšířenou působností (ORP) a 16 obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem (POÚ). Většina území Hradecko-pardubické aglomerace spadá do území okresů a SO ORP Hradec Králové a Pardubice, kde žije také převážná část její populace.

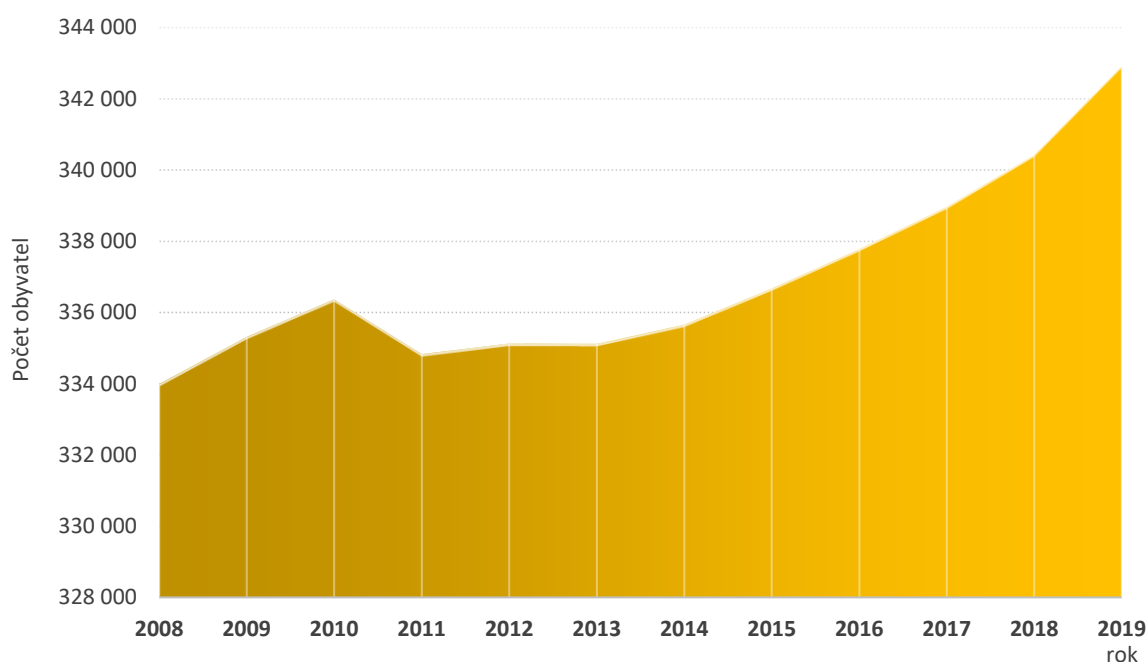
Ve vymezeném území Hradecko-pardubické aglomerace žilo k 31. 12. 2019 celkem 340 423 obyvatel, z toho 157 222 obyvatel (46 %) v hradecké části aglomerace a 183 201 obyvatel (53 %) v pardubické části aglomerace. Jedná se o oblast s významnou koncentrací obyvatelstva, hustota zalidnění v roce 2020 je 260,3 obyvatel/km², což je hodnota téměř dvojnásobná ve srovnání s průměrnou hustotou zalidnění ČR (134 obyvatel/km²) a více než dvojnásobná s průměrnou hustotou zalidnění Královéhradeckého (116 obyvatel/km²) a Pardubického kraje (114 obyvatel/km²).

V území se nachází 152 obcí (73 obcí v hradecké, 79 obcí v pardubické části aglomerace), z toho 14 obcí má statut města (6 v hradecké části aglomerace, 8 v pardubické části aglomerace). Nejlidnatějšími sídly jsou jádra aglomerace Hradec Králové (92 939 obyvatel k 31. 12. 2019) a Pardubice (91 727 obyvatel), následují města Chrudim (23 168 obyvatel), Jaroměř (12 378 obyvatel) a Přelouč (9 880 obyvatel). V rámci Hradecko-pardubické aglomerace žilo ve městech k 31. 12. 2019 celkem 264 502 obyvatel, tj. 77,7 % obyvatel aglomerace. Podíl obyvatel žijících v samotných jádrech aglomerace (krajských městech Hradci Králové a Pardubicích) přesahoval 54 % všech obyvatel aglomerace. Tyto údaje svědčí o vysoké urbanizaci celého území a o výrazné pozici jádrových měst v rámci Hradecko-pardubické aglomerace. Průměrná hustota zalidnění ve městech aglomerace dosahovala v roce 2019 hodnoty 551,3 obyvatel/km², přičemž absolutně nejvyšší byla v Pardubicích 1 097 obyvatel/km² a v Hradci Králové 877 obyvatel/km². Oproti tomu průměrná hustota zalidnění v obcích v rámci vymezené aglomerace dosahuje jen 91,7 obyvatel/km², v aglomeraci se nachází i obce s velmi nízkou hustotou zalidnění – např. Běleč nad Orlicí (18,5 obyvatel/km²), Račice nad Trotinou (23,1 obyvatel/km²) a Pravy (26,3 obyvatel/km²).

2.1 Vývoj počtu obyvatel, pohyb obyvatel

Jedním z klíčových ukazatelů demografických trendů je populační vývoj území, který je do jisté míry ovlivněn přirozenou měnou obyvatelstva, především však migrací. Z dlouhodobého hlediska území aglomerace vykazuje mírný, ale stabilní růst počtu obyvatel. Tento trend je způsoben dlouhodobě se snižujícím přirozeným přírůstkem, anaopak rostoucím trendem z hlediska migrace. Vývoj počtu obyvatel znázorněný v grafu níže jasně ukazuje počáteční rostoucí trend vrcholící v roce 2010, který následoval populační pokles a stagnace. Od roku 2013 již nastoupil v území setrvalý rostoucí trend a do konce roku přibylo v Hradecko-pardubické aglomeraci skoro 8 000 obyvatel.

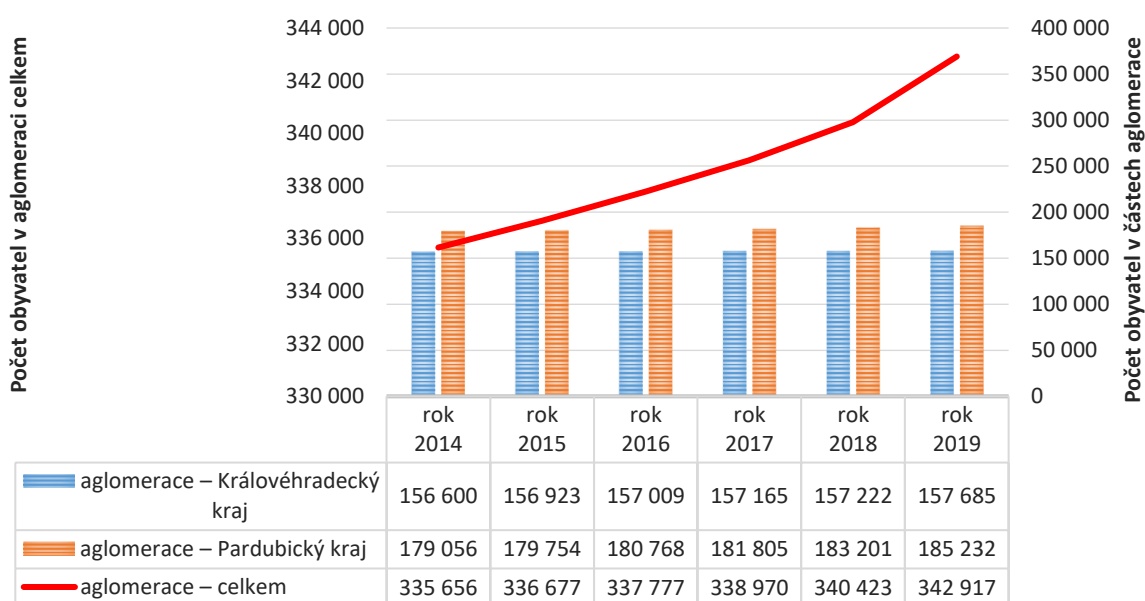
Graf 1 Dlouhodobý vývoj počtu obyvatel Hradecko pardubické aglomerace

Zdroj: Český statistický úřad, 2019

Při srovnání jednotlivých částí aglomerace se objevují mírné disparity, pardubická část aglomerace vykazuje celkově vyšší populační zisk obyvatel než hradecká část. Celkově pozitivní trend (tedy kladné hodnoty změny počtu obyvatel) si během celého sledovaného období uchovaly obě části aglomerace, ale zatímco pardubická část aglomerace zaznamenala progresivní tendence, tempo nárůstu počtu obyvatel v hradecké části aglomerace se snižovalo. Na rozdílu ve vývoji počtu obyvatel má rozhodující význam migrace, kdy do pardubické části aglomerace probíhá výraznější migrace jak z kraje, tak celé České republiky, ale i z území mimo Českou republiku.

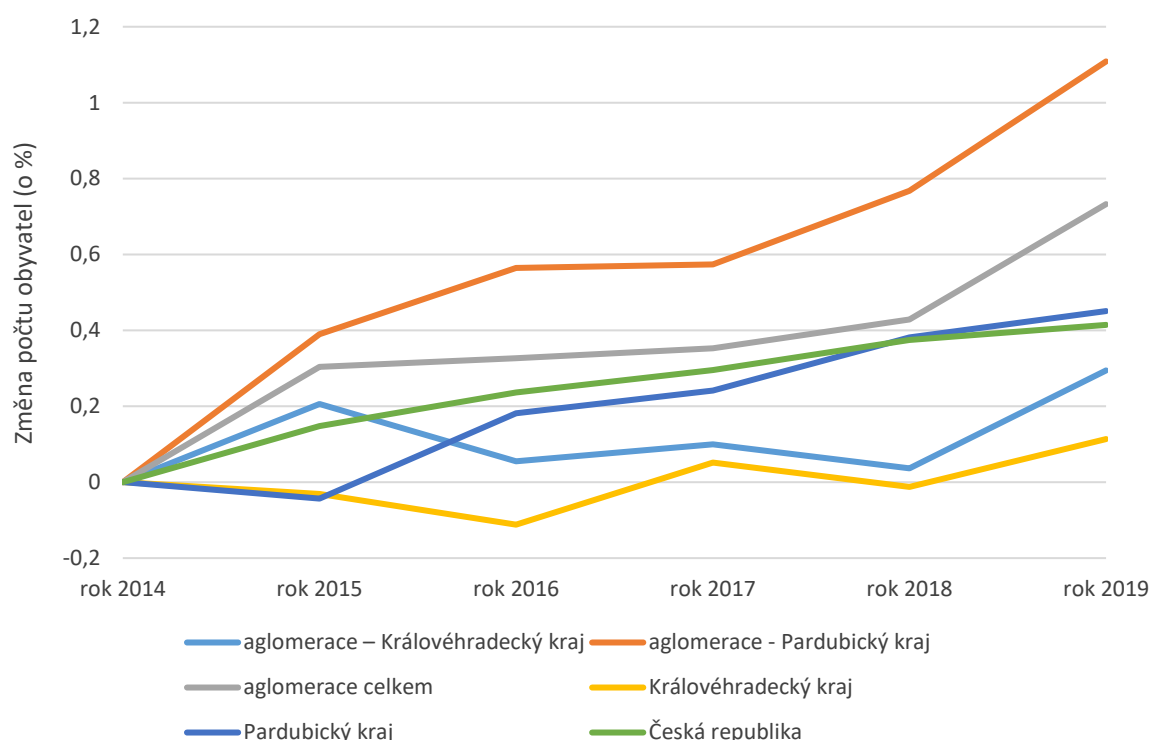
Graf 2 Vývoj počtu obyvatel v Hradecko-pardubické aglomeraci v letech 2014-2018

Zdroj: Český statistický úřad, 2019

Při srovnání s vyššími administrativními celky jsou identifikovány značné rozdíly především ve vývoji hradecké části aglomerace a Královéhradeckého kraje jako celku, který během období 2014–2019 vykazoval až na rok 2017 pokles počtu obyvatel. Při bližším vstupu do území Královéhradeckého kraje jsou patrné disparity mezi jednotlivými regiony, právě jádrová oblast kraje, kam spadá i území Hradecko-pardubické aglomerace, patří k nejvíce růstovým územím. Oproti tomu v Pardubickém kraji se počet obyvatel pravidelně zvyšoval, ovšem zdaleka nedosahoval podobného tempa růstu jako pardubická část aglomerace. Atraktivita těchto regionů byla dána především rozšiřující se pracovní nabídkou a atraktivitou pro bydlení v jejich zázemí.

Graf 3 Vývoj počtu obyvatel v Hradecko-pardubické aglomeraci v letech 2014–2019: srovnání s vyššími územními celky

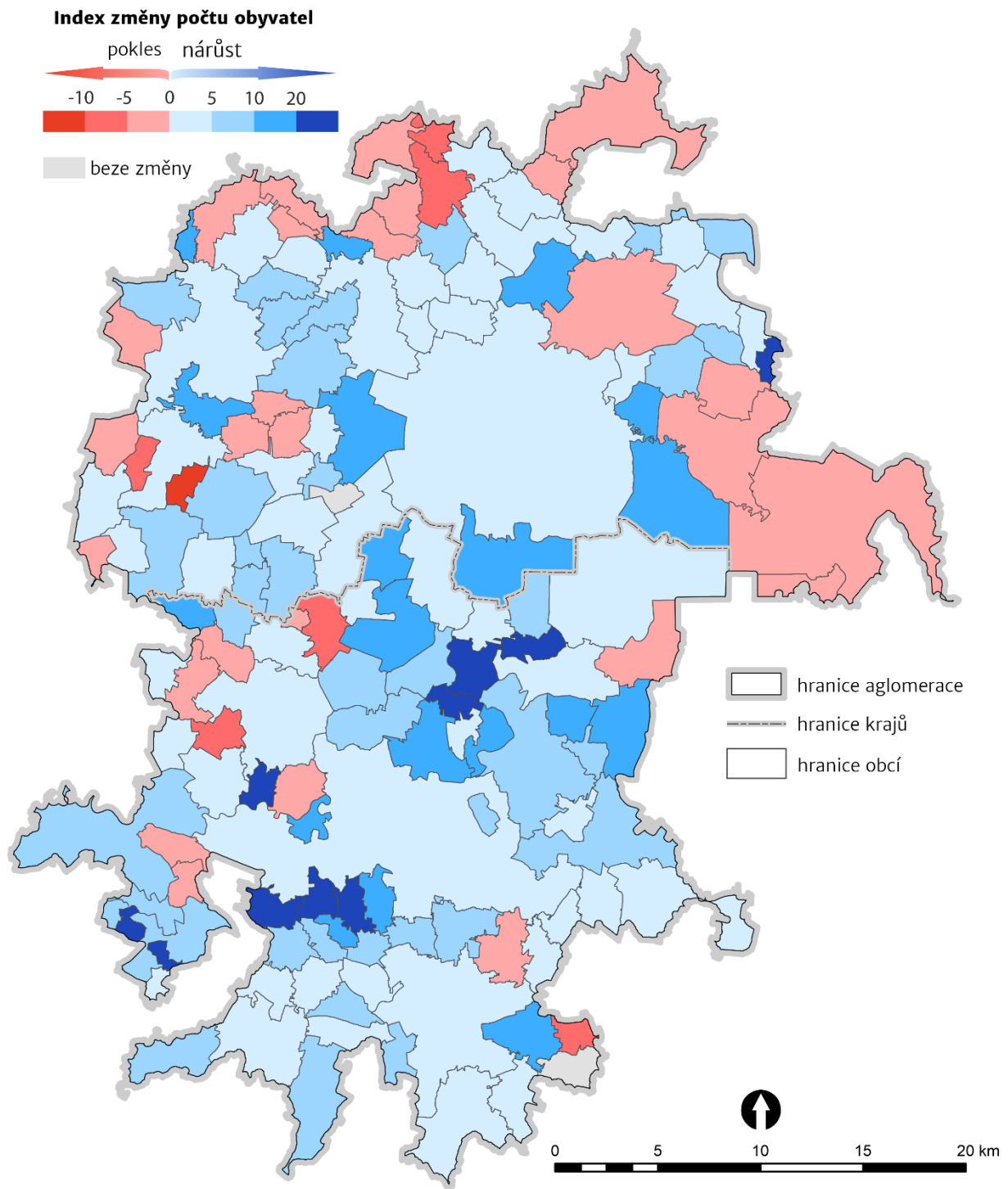

Zdroj: Český statistický úřad, 2019

Zjevné jsou suburbanizační tendence v území. Zatímco města hradecké části aglomerace zaznamenala spíše pokles počtu obyvatel – došlo k úbytku obyvatel v Týništi nad Orlicí (o 173 ob.), Jaroměři (o 97 ob.) a Třebechovicích pod Orebem (o 15 ob.), velká sídla v pardubické části aglomerace byla bezezbytku růstová. Nejvýrazněji narostl počet obyvatel v Pardubicích (o 2 034 ob.), Přelouči (o 844 ob.) a Sezemicích (o 326 ob.). I celkově byl přírůstek obyvatel vyšší v pardubické části aglomerace. Sedm z deseti obcí s nejvyšším nárůstem počtu obyvatel je situováno do pardubické části aglomerace.

V obou částech aglomerace docházelo často k nárůstu počtu obyvatel menších obcí v zázemí měst. Výrazný rozvoj počtu obyvatelstva je zaznamenán v prostoru mezi Hradcem Králové a Pardubicemi, v bezprostředním zázemí Pardubic směrem na jihozápad. Kromě již zmíněných měst byly z územního hlediska populačně ztrátové především obce mimo osu Hradec Králové – Pardubice, často se jednalo o obce při hranicích vymezeného území v hradecké části aglomerace. S úbytkem obyvatel často potýkají i malé obce (do 200 obyvatel), kde je nedostatečná občanská vybavenost, nedostatek ploch pro novou výstavbu anebo se jedná o obce s horší dopravní dostupností do větších měst.

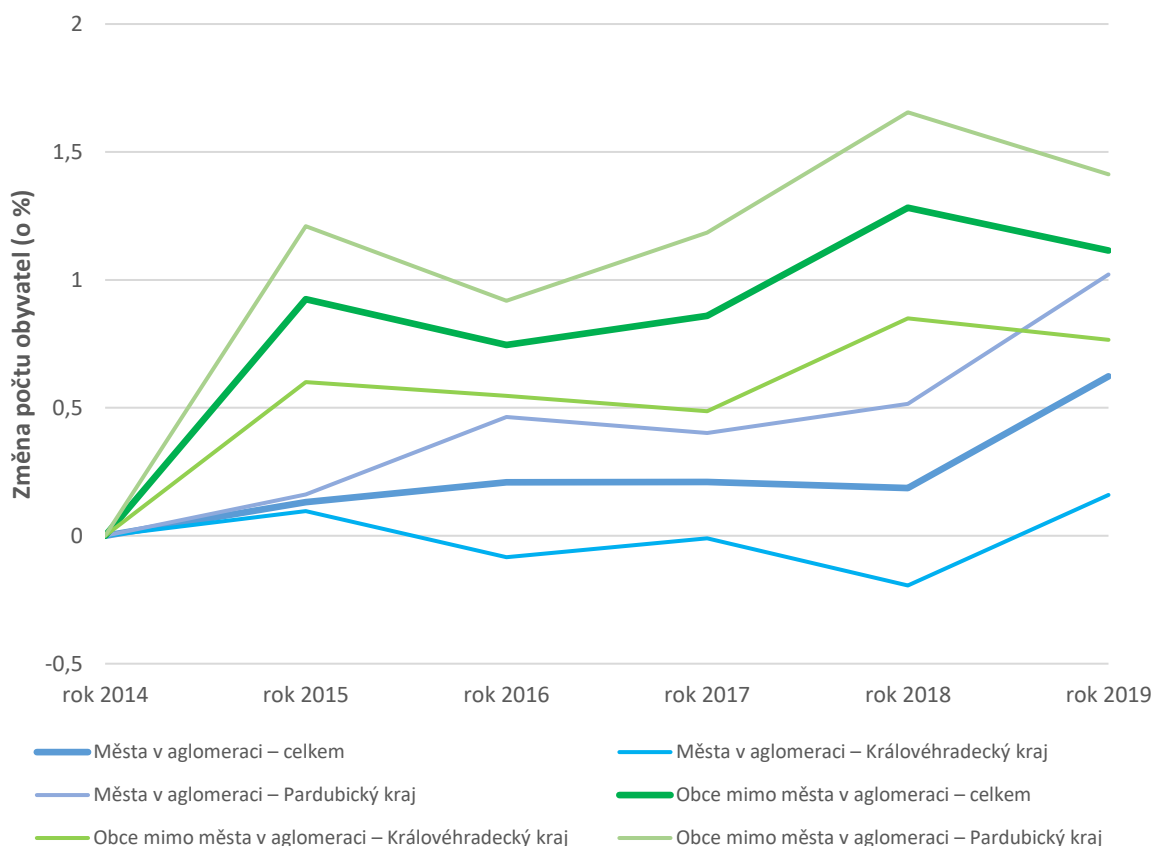
Obrázek 1 Index změny počtu obyvatel v obcích Hradecko-pardubické aglomerace za období 2014–2019

Zdroj: Český statistický úřad, 2019; vlastní zpracování

Graf 4 Vývoj počtu obyvatel v Hradecko-pardubické aglomeraci v letech 2014–2019: srovnání měst a venkovských obcí

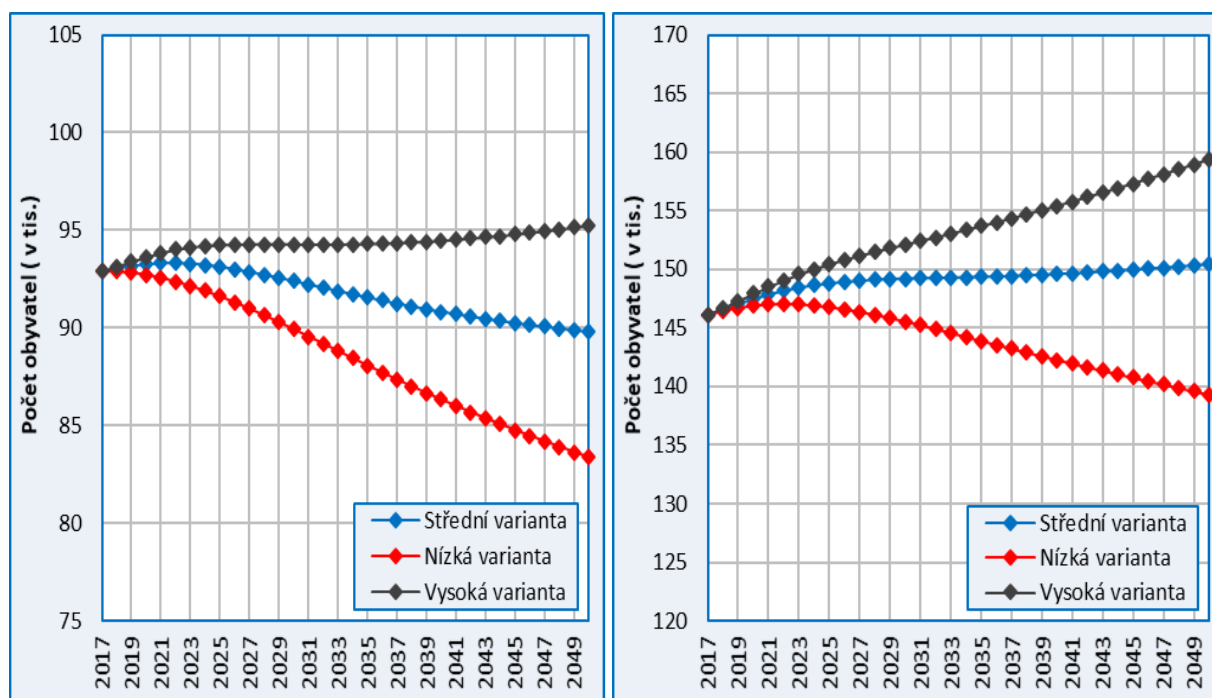

Zdroj: Český statistický úřad, 2019

Dle demografické prognózy vývoje počtu obyvatel Královéhradeckého kraje a vybraných SO ORP na období 2018–2050 bude počet obyvatel města Hradce Králové s největší pravděpodobností do roku 2050 klesat – dle nízké (nejhorší možné) varianty by mohl počet obyvatel Hradce Králové klesnout až pod hranici 85 000, dle střední varianty (vysoká míra pravděpodobnosti) klesne počet obyvatel v Hradci Králové přibližně na hranici 90 000, pouze dle vysoké (optimistické) varianty by se mohl počet obyvatel zvýšit zhruba na 95 000.

Počet obyvatel SO ORP Hradec Králové bude dle demografické prognózy do roku 2050 pravděpodobně růst. Dle vysoké varianty by se počet obyvatel mohl zvýšit až o 15 000, v případě nejpravděpodobnější možné varianty stoupne na 150 000 obyvatel. Pouze v případě nízké varianty, která počítá s jistými negativními vlivy vývoje společnosti je prognózován úbytek obyvatel SO ORP Hradec Králové až pod hranici 140 000.

Graf 5 Demografická prognóza vývoje počtu obyvatel město Hradec Králové (vlevo) a SO ORP Hradec Králové (vpravo) do roku 2050

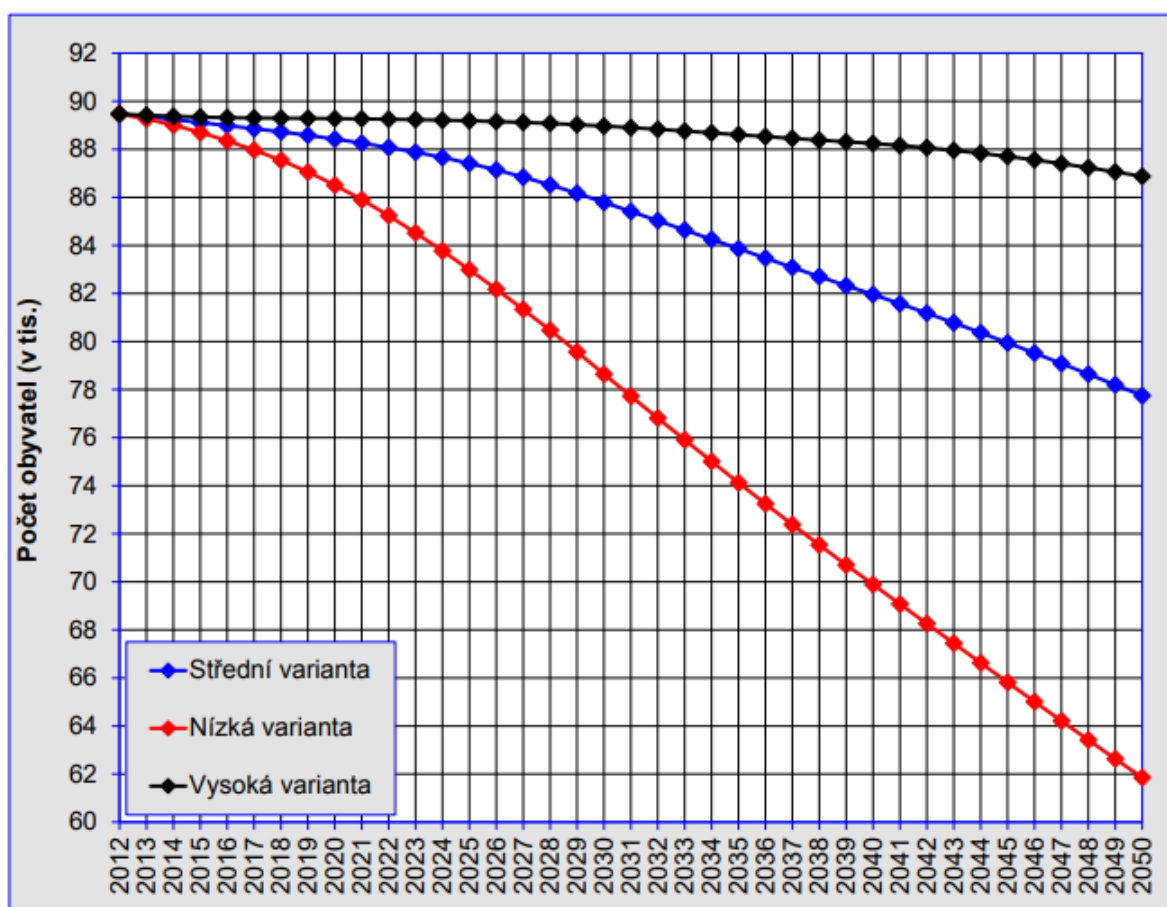

Zdroj: B. Burcin, T. Kučera, J. Kuranda: Prognóza vývoje obyvatelstva Královéhradeckého kraje a vybraných SO ORP na období 2018–2050

Dle demografické prognózy města Pardubic na období 2013–2050 (B. Burcin, Z. Čermák, T. Kučera: Prognóza vývoje početního stavu obyvatelstva statutárního města Pardubic na období 2013–2050) již z dlouhodobého hlediska počet obyvatel města Pardubic s největší pravděpodobností dále neporoste. S přírůstkem obyvatelstva, byť třeba jen v omezeném časovém úseku, totiž nepočítá ani vysoká varianta vývoje. Podle výsledků odpovídajících střední, nejpravděpodobnější variantě, lze reálně předpokládat, že v nadcházejících třech až čtyřech desetiletích počet obyvatel města Pardubic významně poklesne na hodnotu 85 tis. obyvatel přibližně v roce 2032, poté na úroveň nižší než 78 tis. v roce 2050. Při naplnění dílčích scénářů stojících za nízkou variantou by v roce 2050 žilo v Pardubicích méně než 62 tis. obyvatel, kdežto podle vysoké bych jich reálně mohlo být až 87 tisíc. Rozdíl mezi krajními variantami na samém konci období prognózy činí 25 tis. osob, což odpovídá zhruba 28 % výchozího stavu obyvatelstva. Tato skutečnost dokládá míru neurčitosti odhadu budoucího vývoje, která je způsobena především poměrně turbulentním vývojem podstatných podmínek reprodukce obyvatelstva v posledních letech a značnou neurčitostí vývoje migrační složky.

Pro úplnost je třeba uvést, že demografické prognózy uvádějí pouze odhady, které jsou sice podloženy aktuálními daty a trendy v době jejich vzniku a kvalifikovaným úsudkem skupiny odborníků, ale i přesto se jedná pouze o odhad předpokládaného vývoje. V případě demografické prognózy města Pardubice, která byla zpracovaná v roce 2012 se již predikované scénáře od skutečného vývoje poměrně podstatně liší. V Královéhradeckém kraji bude možné zhodnotit přesnost demografické prognózy města Hradec Králové a SO ORP Hradec Králové až s větším časovým odstupem.

Graf 6 Demografická prognóza vývoje počtu obyvatel města Pardubic do roku 2050

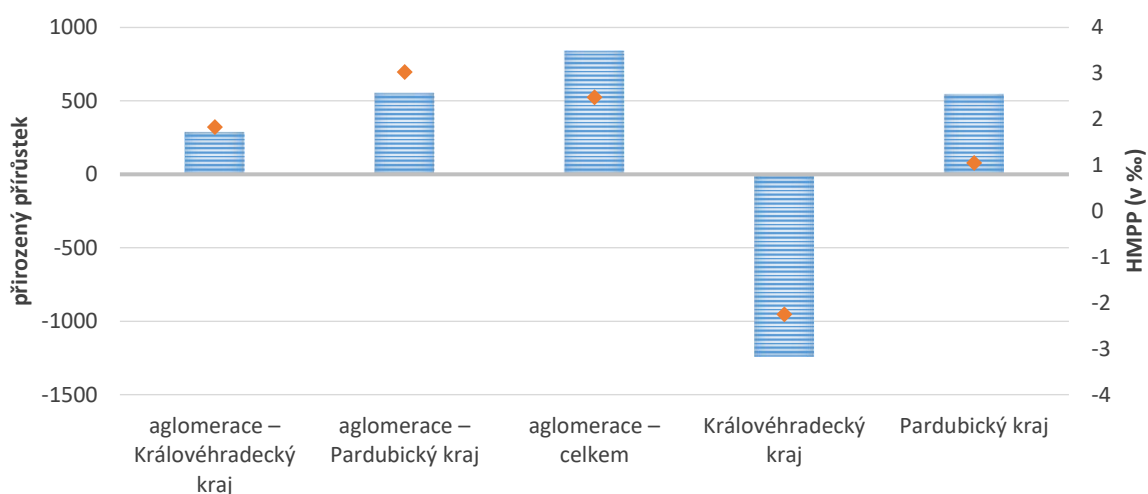
Zdroj: B. Burcin, Z. Čermák, T. Kučera: Prognóza vývoje početního stavu obyvatelstva statutárního města Pardubic na období 2013–2050

Přirozený přírůstek

Přirozený přírůstek (PP) obyvatelstva je spolu s migrací hlavním faktorem vývoje počtu obyvatel a celkové demografické struktury. Přirozený přírůstek v Královéhradeckém kraji se dlouhodobě pohybuje spíše v záporných hodnotách a trend přirozeného úbytku obyvatel se bude dle demografické prognózy obyvatel do roku 2050 i nadále prohlubovat (tento trend se nikterak nevymyká trendu České republiky). Oproti tomu přirozený přírůstek v Pardubickém kraji je kladný.

Hradecko-pardubická aglomerace je ve srovnání s vyššími administrativními celky daleko ziskovější území z hlediska přirozeného přírůstku. V období 2014–2019 přibýlo přirozeným přírůstkem na území aglomerace přes 800 obyvatel, navíc vykazuje aglomerace i vysokou hrubou míru přirozeného přírůstku (přirozený přírůstek na 1 000 obyvatel středního stavu). Při bližším pohledu do území aglomerace jsou vidět rozdíly mezi hradeckou a pardubickou částí aglomerace. Pardubická část aglomerace vykazuje vyšší dynamiku přirozeného přírůstku – vyšší hrubou míru přirozeného přírůstku i celkový přirozený přírůstek než v hradecké části aglomerace.

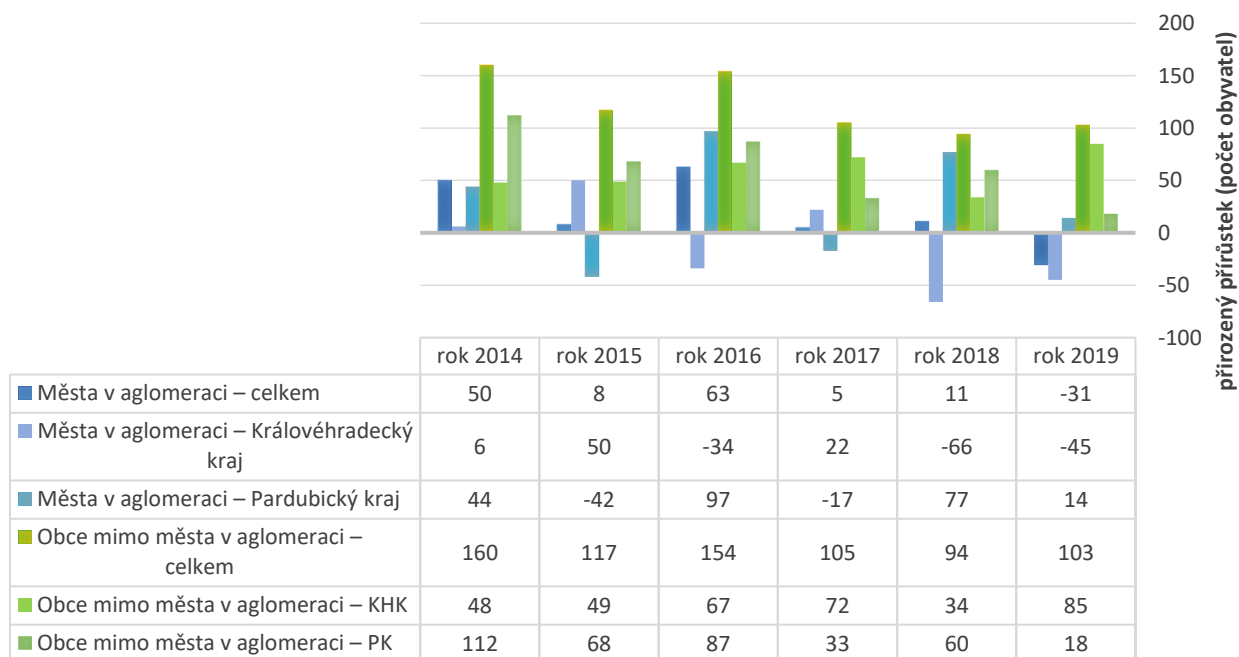
Graf 7 Přirozený přírůstek a hrubá míra přirozeného přírůstku (v ‰) v letech 2014–2019, srovnání aglomerace s vyššími územními celky

Zdroj: Český statistický úřad, 2019

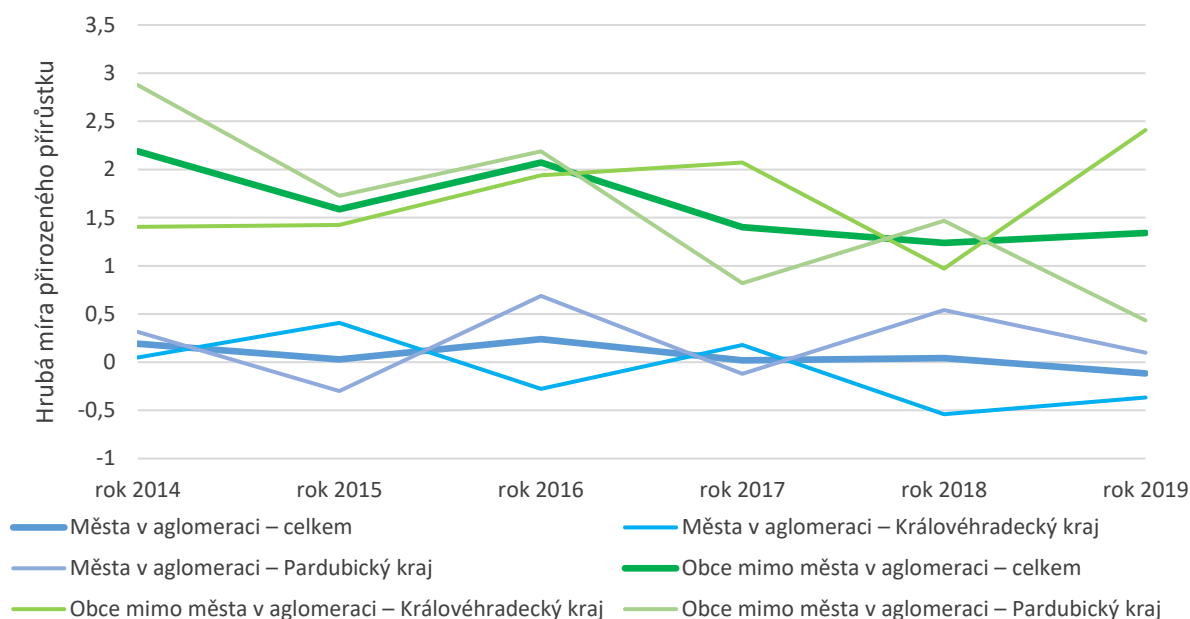
Rozdíl mezi městy a obcemi v jejich zázemí je v aglomeraci jasně patrný. Zatímco většina měst v aglomeraci zaznamenala přirozený úbytek, případně pouze mírný přírůstek s ohledem na jejich populační velikost, obce mimo města v aglomeraci zaznamenaly ve většině kladný přirozený přírůstek, a to v obou jejích částech. Výrazněji se tento trend projevoval v obcích v hradecké části aglomerace. Výjimku tvoří Chrudim, která zaznamenala nejvyšší přirozený přírůstek v aglomeraci (214 obyvatel), v přepočtu na 1 000 obyvatel vykazovaly významný přirozený přírůstek Lázně Bohdaneč (18,3‰). Přirozený přírůstek se ve srovnání Hradce Králové s Pardubicemi se liší, Pardubice zaznamenaly slabý kladný přirozený přírůstek, Hradec Králové mírný úbytek. Výrazně ztrátové byly z hlediska přirozeného přírůstku, respektive úbytku, města v hradecké části aglomerace (záporný PP byl v Týništi nad Orlicí, Hradci Králové, Třebechovicích pod Orebem), v menší míře i v pardubické části aglomerace (ztrátová byla města Heřmanův Městec a Slatiňany).

Graf 8 Přirozený přírůstek v letech 2014–2019 - srovnání měst a venkovských obcí

Zdroj: Český statistický úřad, 2019

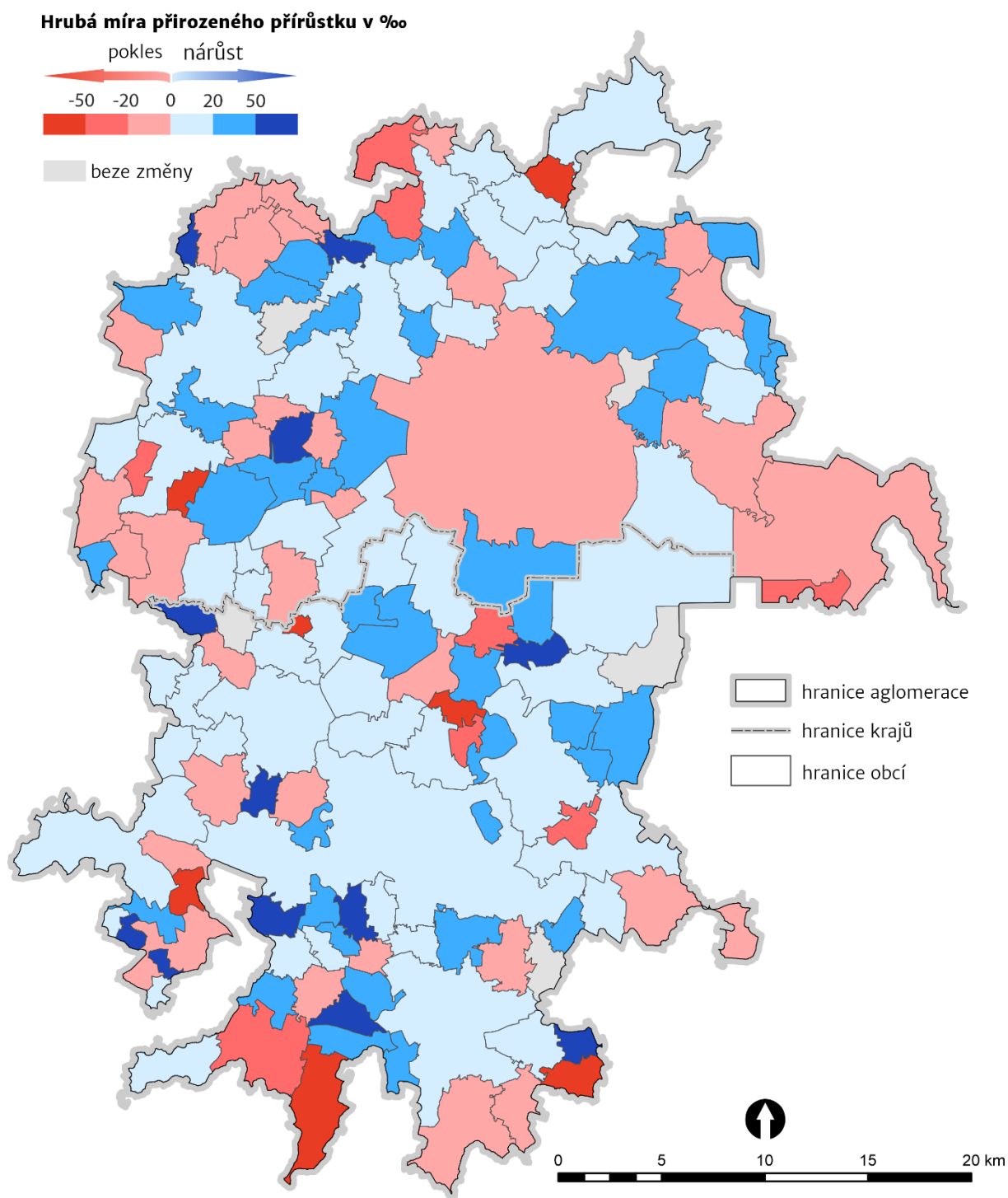
Graf 9 Vývoj hrubé míry přirozeného přírůstku v letech 2014–2019: srovnání měst a venkovských obcí

Zdroj: Český statistický úřad, 2019

Nejvyšší hodnoty dlouhodobě vykazují především „růstové“ (a tedy atraktivní) obce v zázemí Hradce Králové, především na spojnici Hradec Králové – Pardubice. Jedná se o lokality atraktivní pro bydlení (blízkost center trhu práce, příjemné prostředí, dobrá občanská vybavenost), do kterých se často stěhují mladí lidé, kteří zde zakládají rodiny. Oproti tomu nízké přirozené přírůstky vykazují lokality geograficky více vzdálené od center aglomerace, výrazné je především seskupení výrazně ztrátových obcí severně až severozápadně od Hradce Králové a jižně od Pardubic.

Obrázek 2 Hrubá míra přirozeného přírůstku (v ‰) v obcích Hradecko-pardubické aglomerace za období 2014–2019

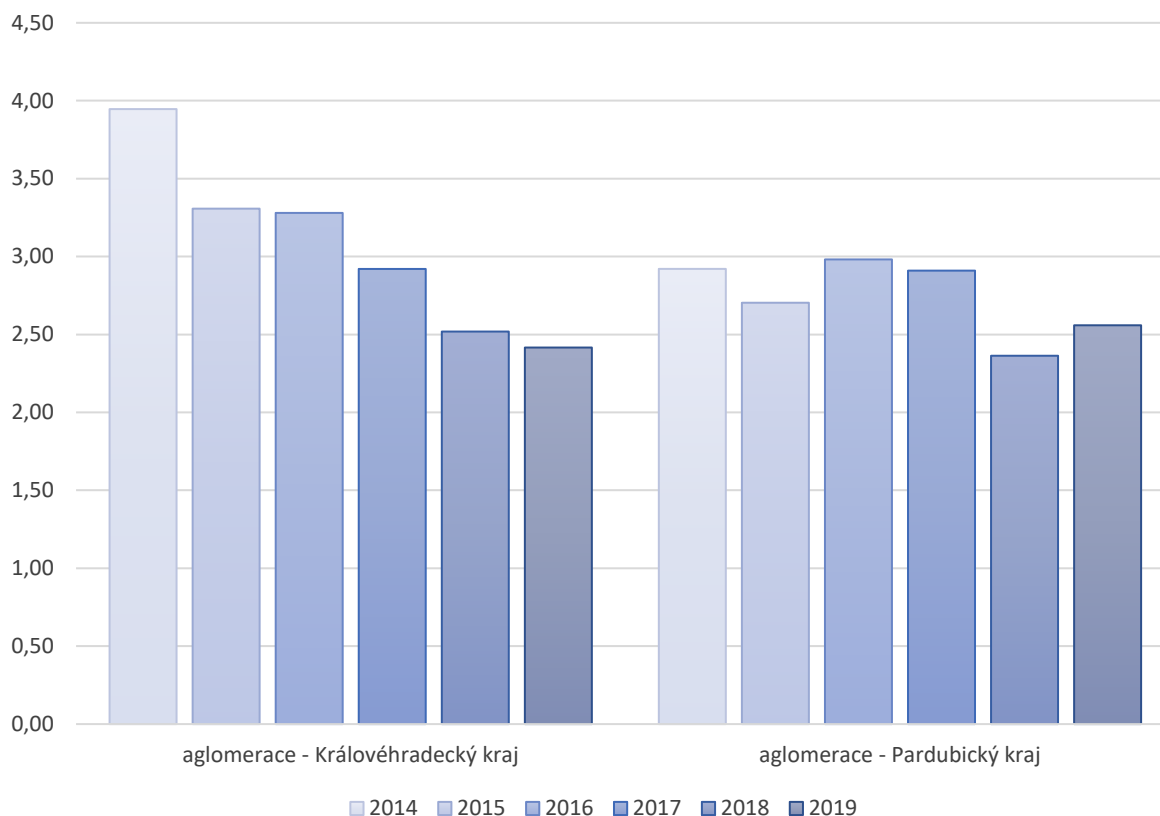

Zdroj: Český statistický úřad, 2019; vlastní zpracování

Zajímavé výsledky ukazuje vyhodnocení míry potratovosti (počet potratů na 1 000 obyvatel) ve srovnání jednotlivých částí aglomerace. Celkový trend je podobně jako v případě vyšších administrativních celků (Královéhradeckého kraje, Pardubického kraje i celé České republiky) pozitivní, intenzita potratovosti se v dlouhodobém horizontu snižuje. Poněkud odlišný byl vývoj potratovosti v jednotlivých částech aglomerace. V hradecké části aglomerace byla v roce 2014 výrazně vyšší míra potratovosti než v pardubické části aglomerace a poté stabilně každoročně klesala a v roce 2019 již

byla nižší než v pardubické části aglomerace. Naopak v pardubické části aglomerace došlo ve sledovaném období i k jejímu dočasnému zvýšení v letech 2016, 2017 a 2019.

Graf 10 Míra potratovosti (počet potratů na 1 000 obyvatel) v hradecké i pardubické části aglomerace v letech 2014–2019

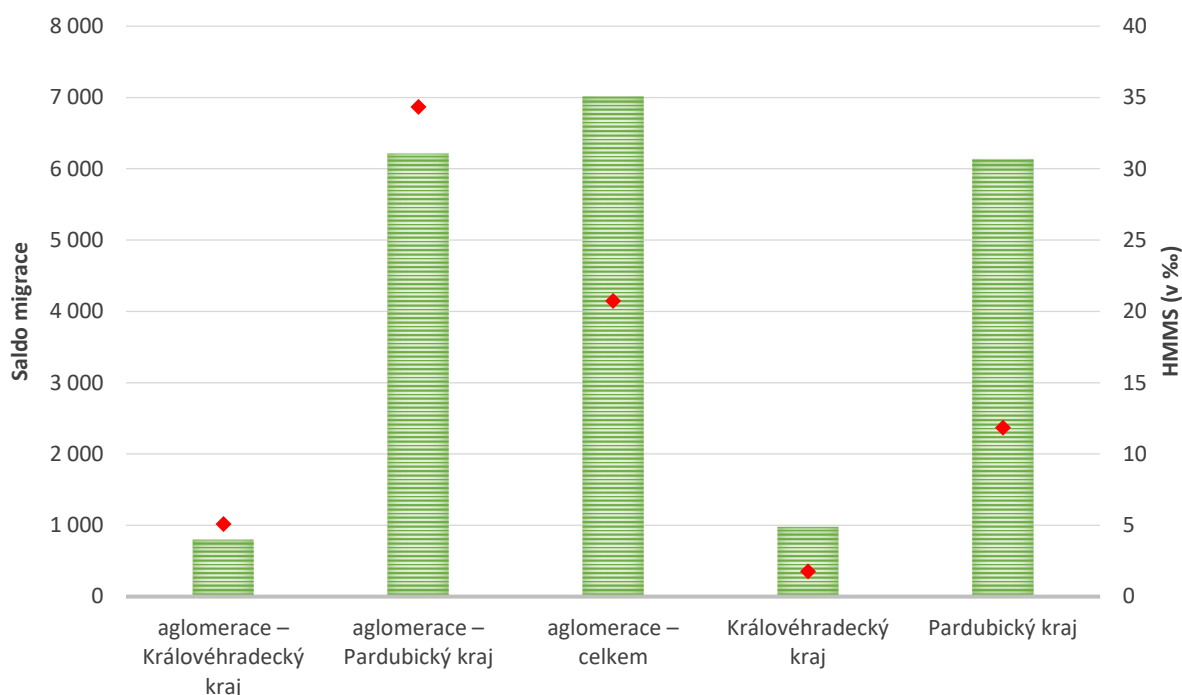
Zdroj: Český statistický úřad, 2019

Migrace

Královéhradecký kraj patří k migračně stagnujícím územím, spíše mírně ztrátovým územím. Hrubá míra migračního salda v dlouhodobém horizontu spíše klesá, výrazněji se nemění. Oproti tomu Pardubický kraj je ve sledovaném období 2014–2019 výrazně pozitivní. Migrační přírůstek Hradecko-pardubické aglomerace má dlouhodobě růstovou tendenci, mimo rok 2016 se každoročně intenzita migrace zvyšovala, navíc je intenzita migrace do území aglomerace jako celku výrazně vyšší než v případě obou krajů. Ve sledovaném období se celkově do aglomerace přistěhovalo přes 7 000 obyvatel, což je více než v případě salda migrace do obou krajů a značí to i silnou vazbu migrace z obcí obou krajů ležících mimo aglomeraci směrem do území Hradecko-pardubické aglomerace. Pro lepší srovnání s těmito vyššími územními celky je využit ukazatel hrubé míry migračního salda (HMMS), který je vypočítán jako saldo migrace na 1 000 obyvatel středního stavu. Hrubá míra migračního salda aglomerace jako celku je vyšší než HMMS Královéhradeckého kraje, Pardubického kraje i České republiky. Migrační trend odráží ekonomickou atraktivitu regionu, která je v zázemí regionálních center Hradce Králové a Pardubic vyšší než ve většině zbylých regionů obou krajů.

Při bližším srovnání jednotlivých částí aglomerace je patrné, že o pozitivní migrační saldo se vyšší mírou zasluhuje její pardubická část, kde migrací přibýlo ve sledovaném období skoro 6 000 lidí (v hradecké části aglomerace pouze necelých 1 000), zároveň hrubá míra migračního salda zde byla skoro sedminásobná než v hradecké části aglomerace.

Graf 11 Saldo migrace a hrubá míra migračního salda (v ‰) v letech 2014–2019: srovnání aglomerace s vyššími územními celky

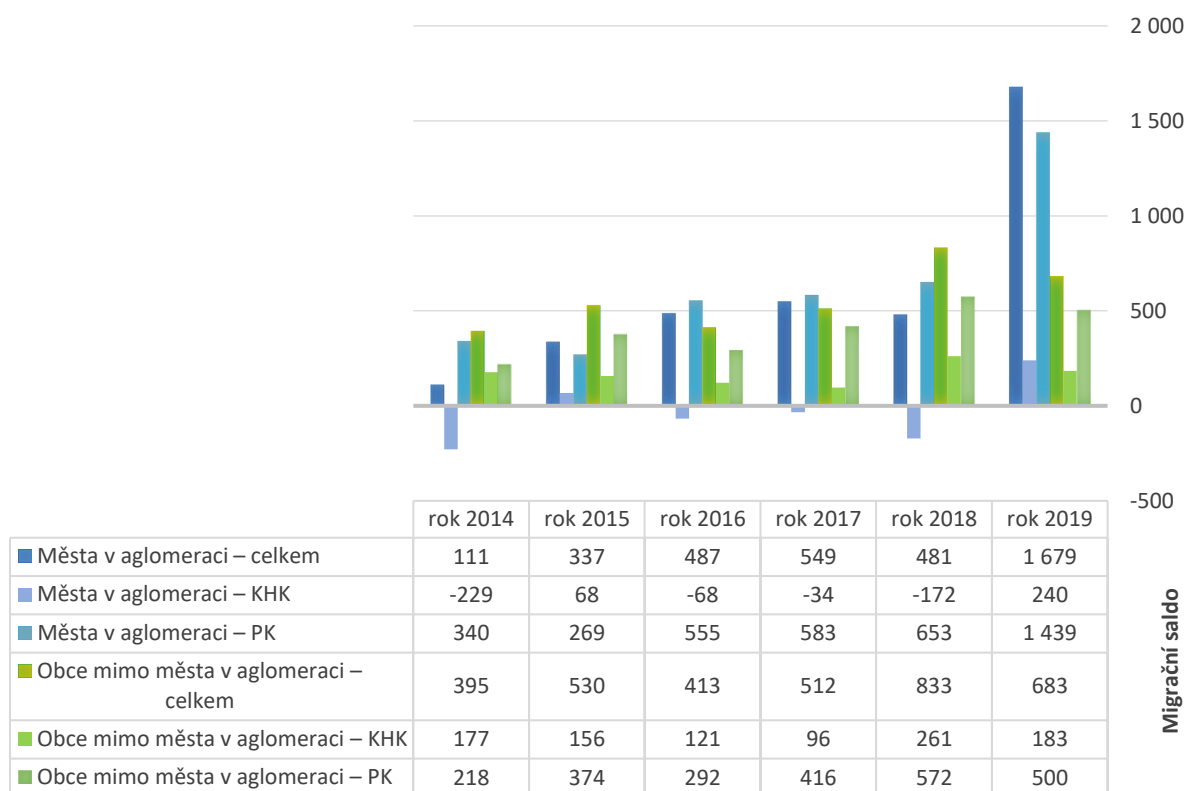

Zdroj: Český statistický úřad, 2019

Značně rozdílná je situace z hlediska migračních toků v porovnání měst a venkovských obcí (obcí do 3 000 obyvatel). Celkově byly ve sledovaném období více ziskové, mimo některá města v pardubické části aglomerace (Pardubice, Sezemice, Přelouč, Heřmanův Městec) venkovské obce v aglomeraci, především pak byly výrazné rozdíly zaznamenány v hradecké části aglomerace, kde na některá města prakticky ve všech letech dopadl migrační úbytek, poměrně pozitivní byl skoro ve všech městech aglomerace až rok 2019. Vůbec nejvýraznější migrační úbytek byl zaznamenán ve městech Jaroměř–295 obyvatel, Týniště nad Orlicí–157 obyvatel. Zároveň se v hradecké části aglomerace nacházelo 8 z 10 obcí s nejvyšší zápornou hrubou mírou migračního salda. V pardubické části aglomerace byl zaznamenán výraznější migrační růst jak ve městech, tak především ve venkovských obcích (v roce 2019 ovšem zaznamenaly propad). Nejvýrazněji migračně rostly Pardubice, celkově vysoké migrační přírůstky byly zaznamenány i v dalších městech a obcích pardubické části aglomerace. Nejvyšší migrační úbytek v pardubické části aglomerace zaznamenaly obce Staré Ždánice (-74 ob.), Rybitví (-50 ob.) a Chrudim (-48 ob.). Pro lepší srovnání na mikroregionální úrovni je třeba pracovat s relativizovanými hodnotami, hrubá míra migračního salda byla celkově vyšší v obcích pardubické části aglomerace mimo města, z deseti obcí s nejvyšším migračním saldem se jich 9 nacházelo v pardubické části aglomerace (např. obce Barchov a Černá u Bohdanče zaznamenaly nárůst o více než 300 ‰)

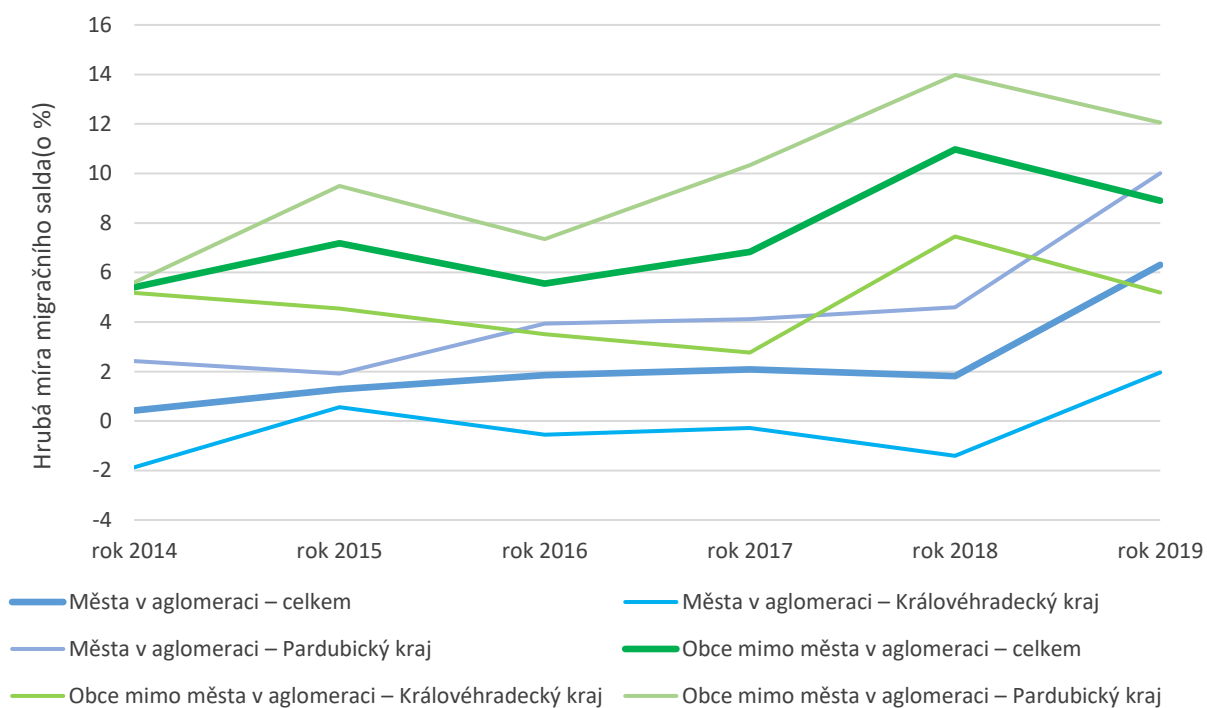

Graf 12 Migrační přírůstek v letech 2014–2019 - srovnání měst a venkovských obcí

Zdroj: Český statistický úřad, 2019

Graf 13 Vývoj hrubé míry migračního salda v letech 2014–2019 - srovnání měst a venkovských obcí

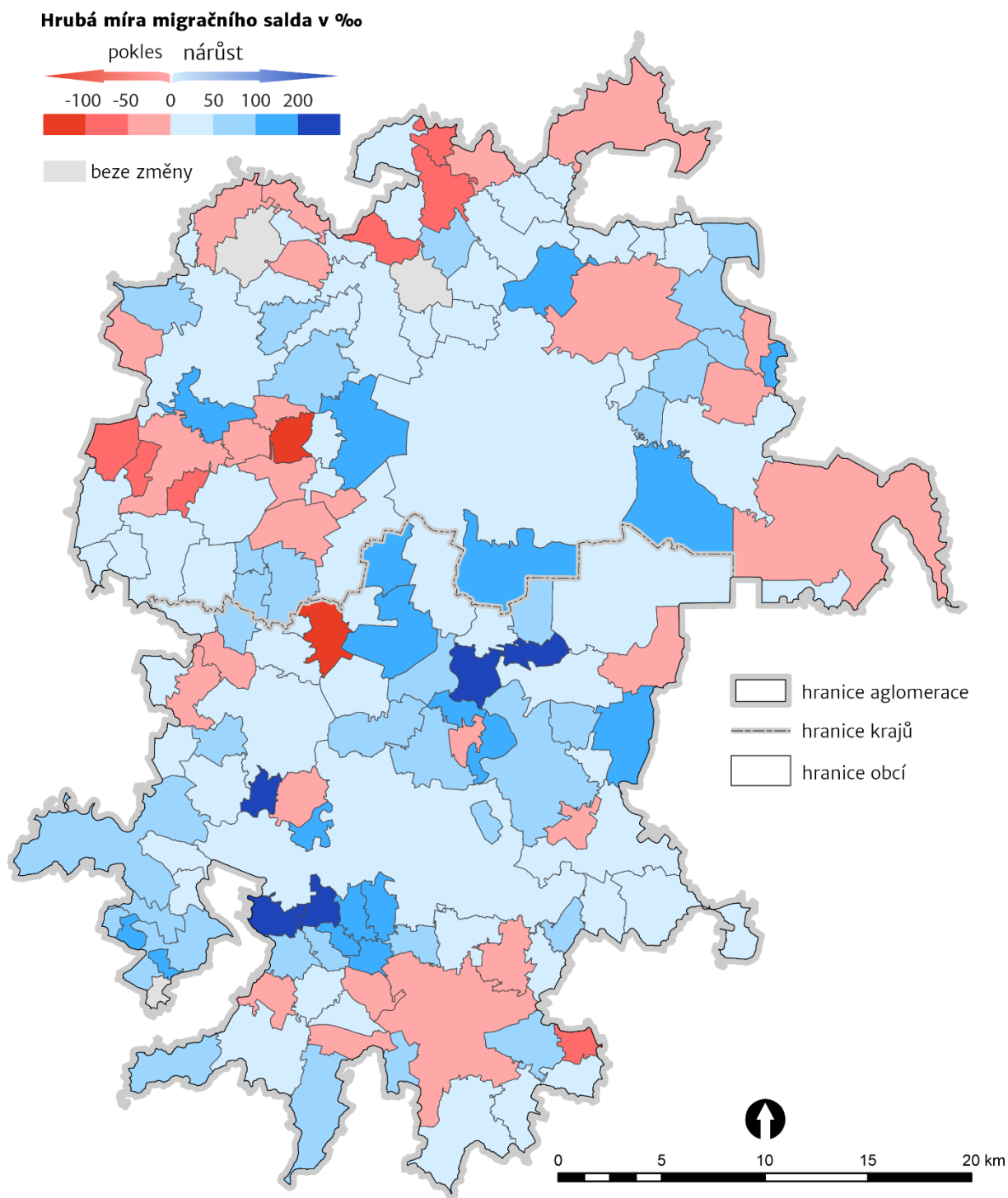

Zdroj: Český statistický úřad, 2019

Zajímavé je srovnání dvou z hlediska pracovního trhu soupeřících jader aglomerace. Migrační saldo Hradce Králové je dlouhodobě spíše záporné, celkově se za sledované období počet obyvatel migrací

ale zvýšil o 149 obyvatel (1,6 ‰), výraznější úbytek Hradec Králové pocítil v roce 2014, kdy se odstěhovalo skoro 90 obyvatel a v roce 2018, kdy migrací ubylo 120 obyvatel. Oproti tomu Pardubice zaznamenaly značně odlišný vývoj, kdy za sledované období migrací do města přibylo 2 256 osob (25 ‰) – což je vůbec nejvyšší saldo migrace v rámci celé Hradecko-pardubické aglomerace i obou krajů. Zároveň si Pardubice uchovávaly pozitivní migrační saldo prakticky po celé sledované období.

Obrázek 3 Hrubá míra migračního salda (v ‰) v obcích Hradecko-pardubické aglomerace za období 2014–2019

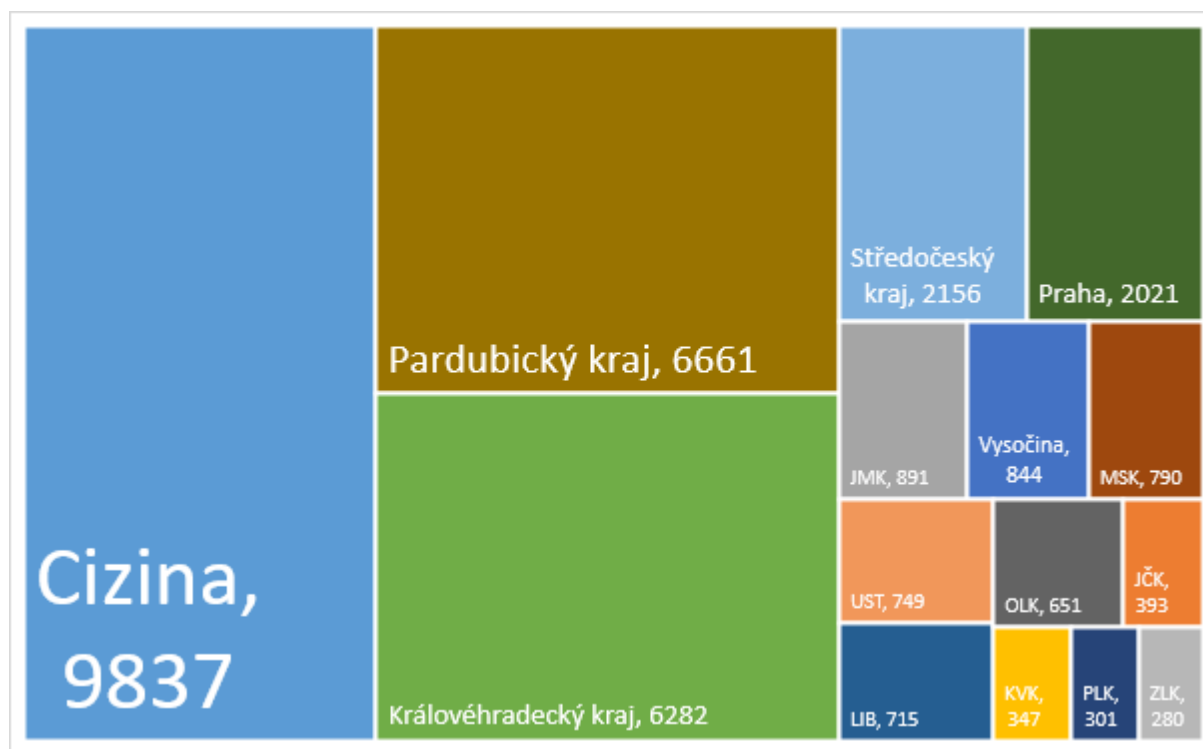
Zdroj: Český statistický úřad, 2019; vlastní zpracování

Významné migrační proudy

Migrační proudy do/z Hradecko-pardubické aglomerace

Hradecko-pardubická aglomerace je územím s intenzivní migrační výměnou se svým okolím, vzhledem ke svému významu jakožto aglomeračnímu centru obou krajů je jako celek migračně ziskové – z Hradecko-pardubické aglomerace se v období 2014–2019 vystěhovalo 25 908 obyvatel, naopak přistěhovalo se 32 918 lidí. Nejvíce obyvatel se do Hradecko-pardubické aglomerace přistěhovalo z území mimo Českou republiku – celkem se do roku 2019 do aglomerace přistěhovalo 9 837 cizinců. Z tohoto objemu migrantů z území mimo Českou republiku míří 68 % do pardubické části aglomerace, menší část (32 %) do hradecké části aglomerace. Nejvíce cizinců žije v Pardubicích (44 % všech žijících cizinců), Hradci Králové (26 %) a Přelouči (6 %). Nejvyšší podíl cizinců v obci je v Křičnici, Přelouči, Dašicích, Starých Ždánicích a Pardubicích. Z hlediska struktury země původu cizinců žijících na území aglomerace lze vycházet z dat za okresy Hradec Králové a Pardubice. Nejvyšší podíl cizinců pochází z Ukrajiny (28 %), Slovenska (22 %), Vietnamu (7 %), Polska (3 %) a Ruské federace (2 %). Mimo zmíněné státy pochází 18 % cizinců z ostatních zemí EU (mimo již zmíněné) a 22 % z ostatních zemí mimo EU (mimo již zmíněné) – podíl cizinců z těchto dvou kategorií roste.

Graf 14 Významné migrační proudy do Hradecko-pardubické aglomerace – suma za období 2014 až 2019

* pozn. zkratky krajů: MSK = Moravskoslezský kraj; LIB = Liberecký kraj; OLK = Olomoucký kraj; JČK = Jihočeský kraj; UST = Ústecký kraj; KVK = Karlovarský kraj; ZLK = Zlínský kraj; PLK = Plzeňský kraj

Zdroj: Český statistický úřad, 2019; vlastní zpracování

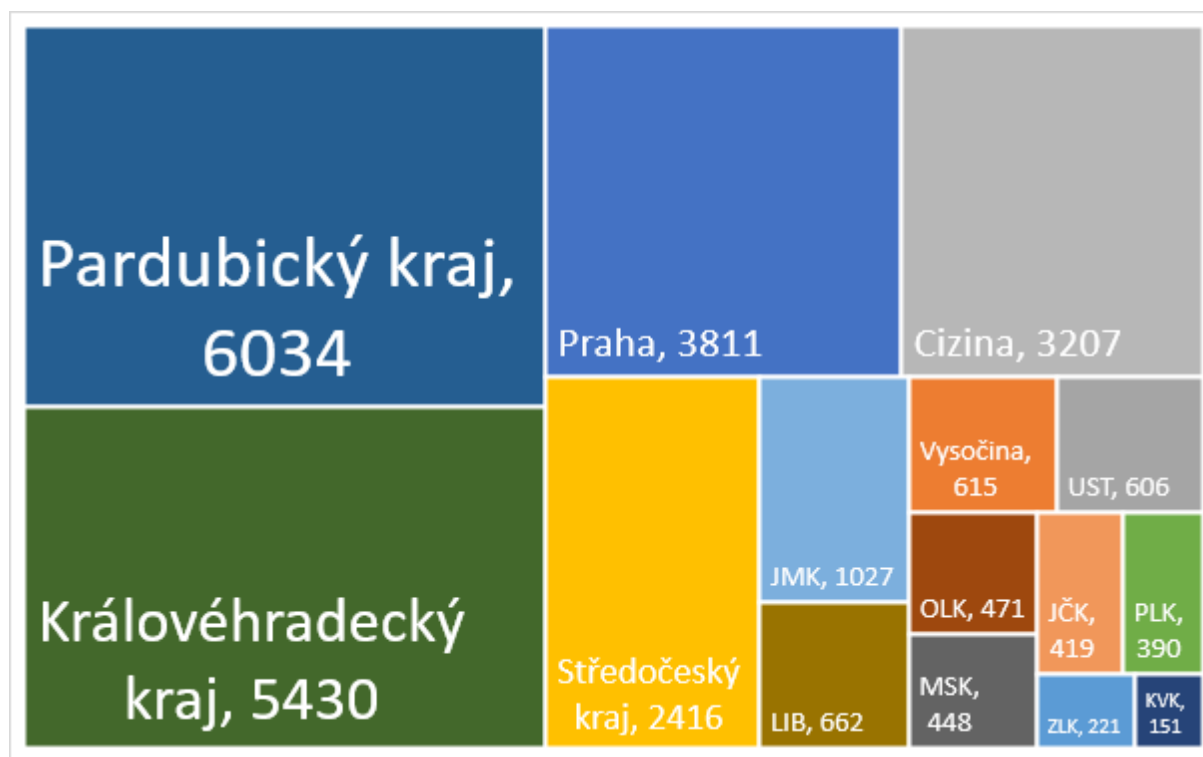
Po zahraniční migraci jsou nejvýznamnější tzv. vnitřní migrační proudy, tedy migrace z prostoru Královéhradeckého a Pardubického kraje mimo Hradecko-pardubickou aglomeraci. Více obyvatel se na území aglomerace přistěhuje z Pardubického kraje (6 661 obyvatel) než z Královéhradeckého kraje (6 282 osob). V případě Pardubického kraje se jedná ve vysoké míře o imigraci z obcí mimo ITI z okresu Chrudim. Počty obyvatel stěhujících se do jednotlivých částí aglomerace ze stejného kraje, ve kterém daná část aglomerace leží, tvoří podstatnou část migrace z obou krajů – v Královéhradeckém kraji se do hradecké části aglomerace přistěhovalo 4 922 osob (33 %), z Pardubického kraje do pardubické části

aglomerace se přistěhovalo 5 510 osob (26 %). Vzájemná mezikrajská migrace je nižší, činí pouze 17 % v případě stěhování z Královéhradeckého kraje do pardubické části aglomerace, 16 % v případě stěhování z Pardubického kraje do hradecké části aglomerace.

Další významný proud migrace do území Hradecko-pardubické aglomerace směřuje ze Středočeského kraje (2 156 osob), respektive též do Hlavního města Prahy (2 021 osob). Migrace z ostatních krajů Česka je daleko nižší, vůbec nejnižší je z geograficky vzdálených krajů – Jihočeského, Karlovarského, Zlínského a Plzeňského. Relativně vysoké je množství obyvatel, kteří se do aglomerace přistěhovali z Moravskoslezského kraje (polohově značně vzdálený).

Na úrovni okresů se do Hradecko-pardubické aglomerace nejvíce osob ve sledovaném období přistěhovalo z okresů Chrudim (2 712 osob), Pardubice (1 875 osob), Náchod (1 696 osob), Ústí nad Orlicí (1 494 osob), Rychnov nad Kněžnou (1 491 osob) a Trutnov (904 osob). Mimo vnitrokrajské migrace se nejvíce obyvatel přistěhovalo do aglomerace z okresů Kutná Hora (460 osob) a Kolín (418 osob). Při ještě větším detailu je patrné, že nejvíce obyvatel se do aglomerace přistěhovalo z Prahy (2 021 osob), Brna (372 osob), Trutnova (373 osob), Holic (363 osob) a Náchodu (338 osob).

Graf 15 Významné migrační proudy z území Hradecko-pardubické aglomerace za období 2014 až 2019

* pozn. zkratky krajů: MSK = Moravskoslezský kraj; OLK = Olomoucký kraj; JČK = Jihočeský kraj; UST = Ústecký kraj; KVK = Karlovarský kraj; ZLK = Zlínský kraj; PLK = Plzeňský kraj; LIB = Liberecký kraj

Zdroj: Český statistický úřad, 2019; vlastní zpracování

Nejvýznamnější proudy migrace z území Hradecko-pardubické aglomerace směřují do „domácích“ krajů (mimo území aglomerace) – tedy do Královéhradeckého kraje, kam se z aglomerace vystěhovalo celkem 5 430 osob a do Pardubického kraje, kam směřovalo 6 304 osob. To potvrzuje silnou vazbu v území, kdy velká část vystěhovalých směřuje do geograficky blízkých obcí, kde pravděpodobně hledají atraktivnější místo pro bydlení, ale zároveň nemusejí nutně měnit své pracovní působiště a uchovávají si tak silnou vazbu na centrum regionu. Stejně jako v případě proudů přistěhovalých do území aglomerace, tak i v případě proudů směřujících z území aglomerace na území Pardubického a

Královéhradeckého kraje platí, že se obyvatele nejčastěji stěhují do toho kraje, ve kterém leží daná část aglomerace, ve které se nachází daná obec. Z hradecké části aglomerace se vystěhovalo 4 633 obyvatel do Královéhradeckého kraje, z pardubické části aglomerace se vystěhovalo 5 075 obyvatel do Pardubického kraje.

Další významný proud migrace z území Hradecko-pardubické aglomerace směřoval do Hlavního města Prahy (3 811 osob). Praha je vzhledem ke své ekonomické síle migračním centrem pro celou Českou republiku, v případě území Královéhradeckého a Pardubického kraje navíc posíleného relativně blízkou polohou a tím, že v hlavním městě studuje významné množství mladých lidí z obcí v aglomeraci, kteří po ukončení studia často v Praze získají práci a usadí se zde. Počet obyvatel aglomerace, kteří se vystěhovali mimo Českou republiku je daleko nižší (3 207 osob), než tomu bylo u počtu migrantů směřujících ze zahraničí na území aglomerace. Dále se z aglomerace stěhovali lidé do Středočeského kraje (2 416 osob), méně pak do Jihomoravského kraje (1 027 osob) a Libereckého kraje (662 osob). Nejméně se obyvatelé aglomerace stěhovali do Karlovarského, Zlínského a Plzeňského kraje – tedy do krajů geograficky značně vzdálených.

Na úrovni okresů se z obcí Hradecko-pardubické aglomerace nejvíce osob vystěhovalo do okresů Chrudim (2 599 osob), Pardubice (2 124 osob), Náchod (1 434), Rychnov nad Kněžnou (1 379 osob) a Trutnov (1 011 osob). Při analyzování migrace do konkrétních měst vystupují migrační proudy do Prahy (viz výše), Brna (516 osob), Holic (377 osob), Náchodu (221 osob), Trutnova (206 osob) a Plzně (196 osob).

Migrační proudy do/z Hradce Králové a Pardubic

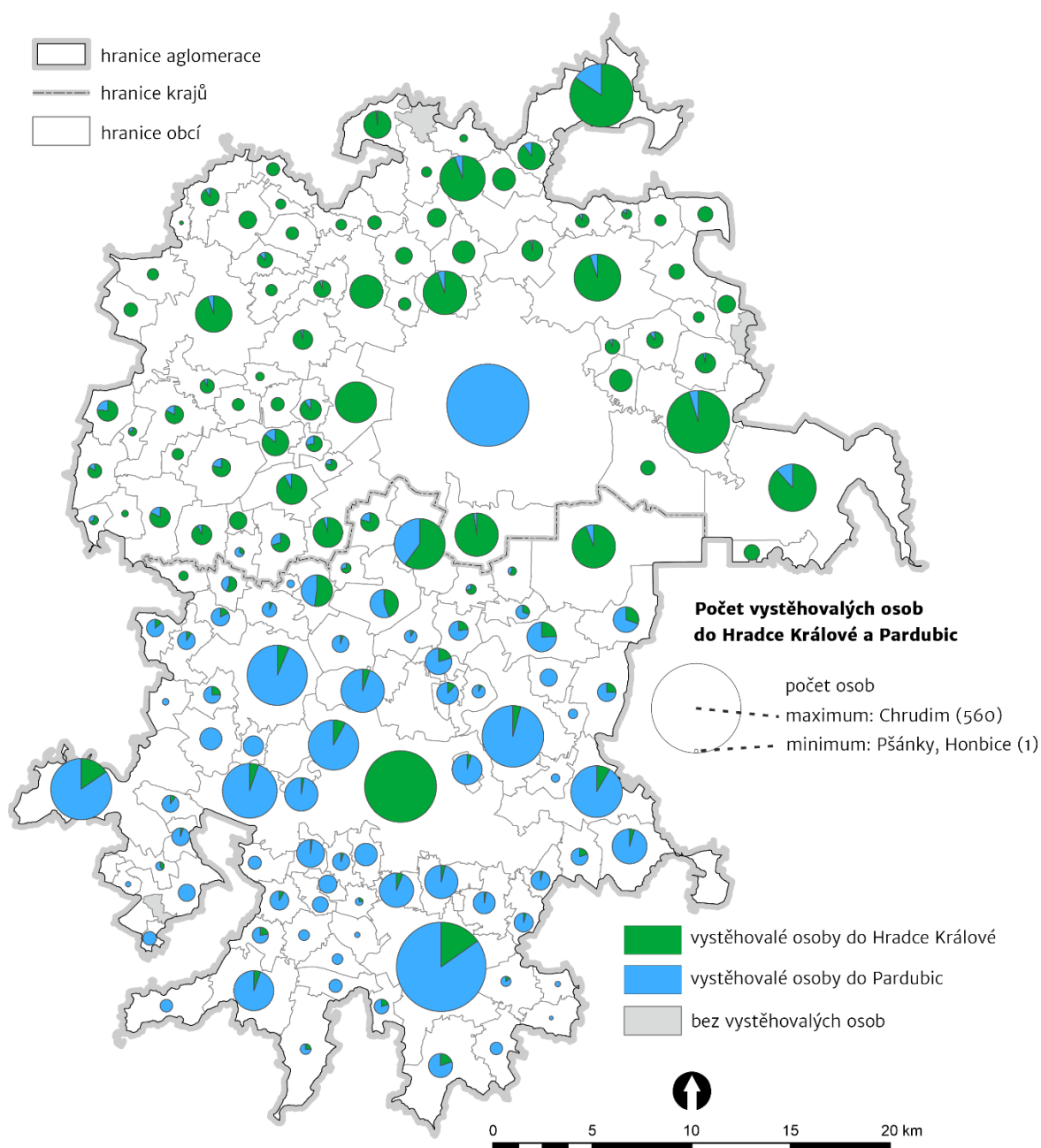
Do Hradce Králové se mezi lety 2014 a 2019 přistěhovalo 12 468 obyvatel, z toho 29 % z obcí spadajících do Hradecko-pardubické aglomerace a 71 % z území mimo aglomeraci. Celkově se do Hradce Králové nejvíce obyvatel přistěhovalo z území Královéhradeckého kraje mimo obce ležící v aglomeraci (5 127 osob), ve srovnání s Pardubicemi mířil do centra kraje z jeho zbylého území menší podíl migrantů. Druhý nejvýznamnější proud směřoval do Hradce Králové z území mimo Českou republiku (2 569 cizinců). Počet přistěhovalých do Hradce Králové z Pardubického kraje činil 1 808 osob, ale počet přistěhovalých z Pardubického kraje mimo obce ležící v aglomeraci je poměrně nízký (773 osob), což je pravděpodobně způsobeno silnou migrační vazbou na Pardubice jakožto regionální centrum. Relativně silný migrační proud směřoval z hlavního města Prahy a Středočeského kraje (dohromady 1 168 osob). Z ostatních krajů směřovala do Hradce Králové pouze malá část přistěhovalých, nejmenší síla migrace byla z geograficky vzdálených krajů (Zlínský, Karlovarský, Plzeňský kraj).

Do Pardubic se během let 2014 až 2019 přistěhovalo 15 171 obyvatel, což je o 2 703 více než do Hradce Králové. Rovněž podíl obyvatel, kteří přišli z území mimo aglomeraci, byl v případě Pardubic vyšší (73 % oproti 27 % přistěhovalých z obcí aglomerace). Nejvíce obyvatel za sledované období přistěhovalo do Pardubic z území Pardubického kraje mimo aglomeraci (5 603 osob) a z území mimo Českou republiku (4 872 osob), což je v porovnání s Hradcem Králové výrazně vyšší hodnota a poukazuje to na vysokou atraktivitu pracovního trhu pro migranty z řad cizinců. Podíl přistěhovalých osob z území Pardubického kraje (vně Hradecko-pardubickou aglomeraci) byl jednoznačně nižší, než tomu bylo v případě Hradce Králové a Královéhradeckého kraje. Migrační proud z Královéhradeckého kraje byl o trochu méně výrazný, než tomu bylo v opačném směru z Pardubického kraje do Hradce Králové. Počet přistěhovalých z Prahy a Středočeského kraje byl obdobný jako u Hradce Králové, stejně tak pořadí dalších krajů bylo velmi podobné, lišilo se pouze u vyššího počtu přistěhovalých ze sousedního kraje Vysočina a Jihomoravského kraje. Absolutně nejméně obyvatel se do Pardubic přistěhovalo z Plzeňského kraje (pouze 91 osob).

Nejsilnější migrační proudy v rámci území Hradecko-pardubické aglomerace existují mezi oběma centry aglomerace. Vzájemný migrační vztah mezi Hradcem Králové a Pardubicemi vychází ve prospěch Pardubic. Ve sledovaném období v letech 2014–2019 se z Pardubic do Hradce Králové přistěhovalo 359 osob, naopak z Hradce Králové do Pardubic se vystěhovalo celkem 473 obyvatel

V rámci jednotlivých obcí aglomerace platí naprosto dominující vazba na to centrum aglomerace, ve kterém se daná obce nachází. Prakticky platí pravidlo, že čím dále se obce nachází od hranice mezi jednotlivými částmi aglomerace, tím je podíl obyvatel vystěhovalých „za hranice“ nižší. Do Hradce Králové se nejvíce stěhovali obyvatelé z měst ležících v hradecké části aglomerace – Třeběchovic pod Orebem, Jaroměře a Týniště nad Orlicí, dále pak z obcí v bezprostředním zázemí krajského města např. Předměřice nad Labem, Černilov, Smiřice, Vysoká nad Labem. Stejně tak do Pardubic jsou nejvíce patrné migrační proudy z měst pardubické části aglomerace – z Chrudimi se do Pardubic přistěhovalo skoro 500 osob, ze Sezemic 255 osob, z Lázní Bohdaneč 237 osob a z Přelouče 222 osob.

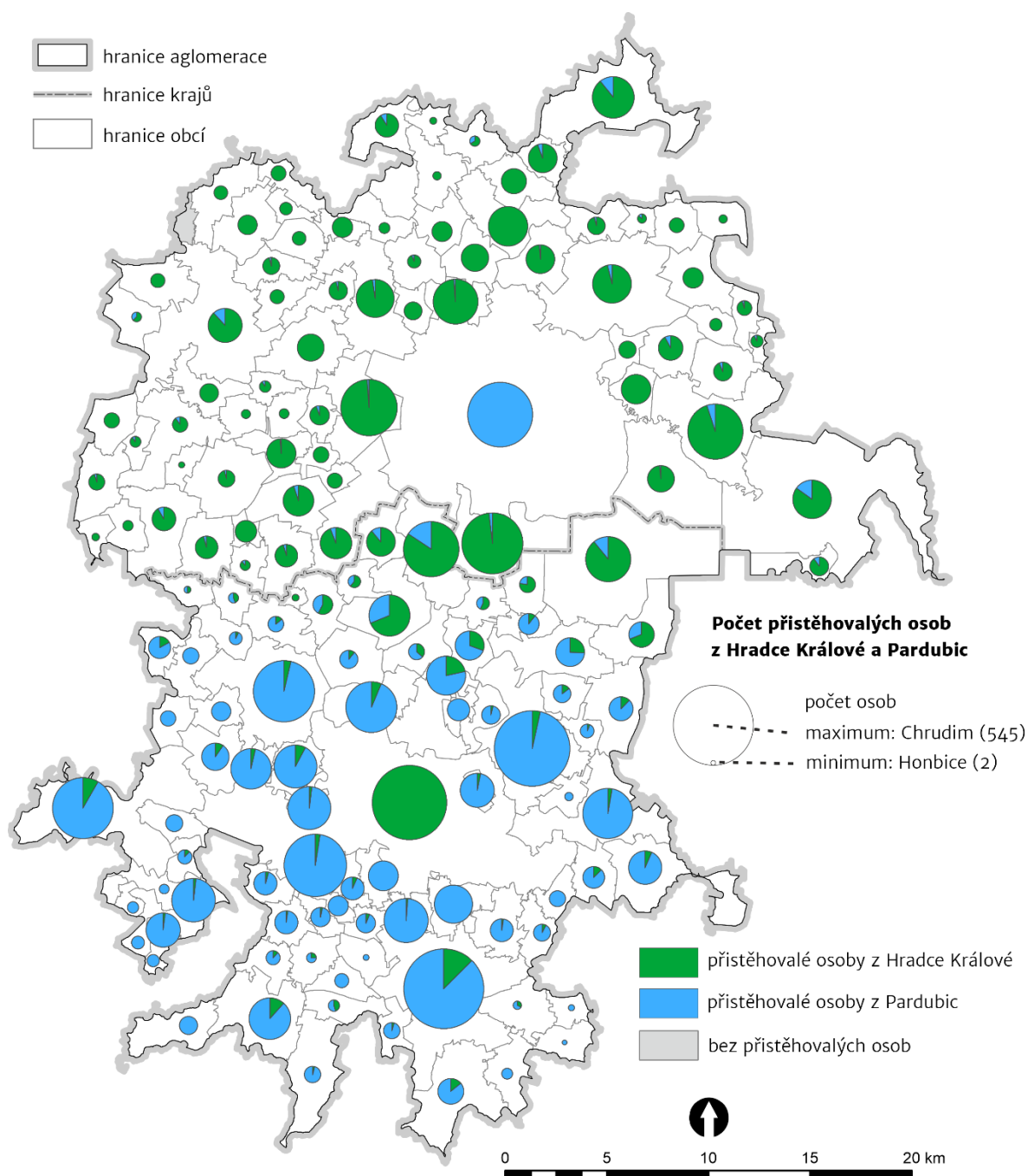
Obrázek 4 Hlavní migrační proudy v rámci Hradecko-pardubické aglomerace – vystěhovalí do Hradce Králové a Pardubic za období 2014–2019

Zdroj: Český statistický úřad, 2019; vlastní zpracování

Zajímavá je situace z hlediska vzájemné migrace mezi jednotlivými částmi aglomerace do jejích center na opačné straně hranice krajů, tzv. „přeshraniční migrace“ (tedy z obcí hradecké části aglomerace do Pardubic a z obcí pardubické části aglomerace do Hradce Králové). Vyšší podíl „přeshraniční imigrace“ zaznamenala především města – na hradecké straně aglomerace z Jaroměře, Týniště nad Orlicí a Třebechovic pod Orebem, z pardubické části aglomerace se do Hradce Králové stěhovali obyvatelé z Býště, Chrudimi, Přelouče a Opatovic nad Labem. Vysoký podíl migrace z pardubické části do Hradce Králové zaznamenaly některé obce především v území mezi oběma centry, v některých byl počet vystěhovalých do Hradce Králové dokonce vyšší než do Pardubic (Býšť, Opatovice na Labem, Libišany, Rohoznice a další).

Obrázek 5 Hlavní migrační proudy v rámci Hradecko-pardubické aglomerace – vystěhovalí z Hradce Králové a Pardubic za období 2014–2019

Zdroj: Český statistický úřad, 2019; vlastní zpracování

Počet vystěhovalých z Hradce Králové a Pardubic byl nižší než počet přistěhovalých. Obě centra aglomerace jsou migračně zisková. Z Hradce Králové se ve sledovaném období 2014–2019 vystěhovalo celkem 12 319 osob – z toho 4 867 (40 %) do obcí nacházejících se na území aglomerace a 7 443 (60 %) mimo území aglomerace. Nejsilnější migrační proud směřoval z Hradce Králové do obcí Královéhradeckého kraje ležících mimo území aglomerace (5 474 osob), což opět potvrzuje silné migrační vazby uvnitř kraje. Výrazný je migrační proud do Hlavního města Prahy (1 416 osob), poměrně vysoký je také počet vystěhovalých mimo území České republiky (1 242 osob). Významný byl počet vystěhovalých do Pardubického kraje, především do území aglomerace, naopak počet vystěhovalých do obcí Pardubického kraje ležících mimo území aglomerace byl nízký. Nejnižší počet vystěhovalých byl

zaznamenán do polohově vzdálených krajů – Karlovarského, Zlínského, a Plzeňského, ale poněkud překvapivě i do relativně bližších krajů – Vysočina a Jihočeský kraj.

Z Pardubic se během sledovaného období vystěhovalo 12 915 obyvatel (o 600 více než z Hradce Králové), z toho 5 569 osob (43 %) do obcí spadajících do Hradecko-pardubické aglomerace a 7 346 osob (57 %) do obcí mimo území aglomerace. Poměr vystěhovalých osob mimo území aglomerace a osob vystěhovalých do obcí aglomerace je v případě Pardubic ještě příznivější, než tomu bylo u Hradce Králové. Nejvíce osob se za sledované období vystěhovalo z Pardubic do obcí Pardubického kraje ležících mimo aglomerace (přes 7 000 osob), dále pak mimo území České republiky, do Hlavního města Prahy, Královéhradeckého a Středočeského kraje. Počet vystěhovalých do Královéhradeckého kraje mimo území aglomerace byl velmi nízký (409 osob) i ve srovnání s opačným směrem migrace z Hradce Králové do Pardubického kraje. Nejméně se obyvatelé Pardubic stěhovali do Karlovarského, Zlínského a Moravskoslezského kraje.

Některé obce ležící mezi Hradcem Králové a Pardubicemi v pardubické části aglomerace zaznamenaly vysoký podíl příchozích z Hradce Králové. V obci Libišany, Opatovice nad Labem, Čeperka, Borek, Býšť, Staré Ždánice, Podůlšany, Plch a Chvojenec byl podíl přistěhovalých z Hradce Králové dokonce vyšší než podíl přistěhovalých z Pardubic. Nejsilnější migrační proudy z centra aglomerace směřovaly do přímého zázemí obou měst, případně do měst v aglomeraci. V případě Hradce Králové se jednalo především o obce Vysokou nad Labem, Stěžery, Všestary, Předměřice nad Labem, Černilov, Třebechovice pod Orebem, Týniště nad Orlicí a Jaroměř. Pardubice zaznamenaly nejvíce vystěhovalých do největších měst – Chrudim, Přelouč a Láně Bohdaneč, dále z obcí Sezemice, Staré Hradky, Dašice, Srch, Mikulovice a Srnojedy. Nejméně atraktivní pro stěhování z Hradce Králové a Pardubic byly ve sledovaném období obce západně od Hradce Králové (např. Vrchovnice, Hněvčeves, Puchlovice).

2.2 Sňatečnost, rozvodovost

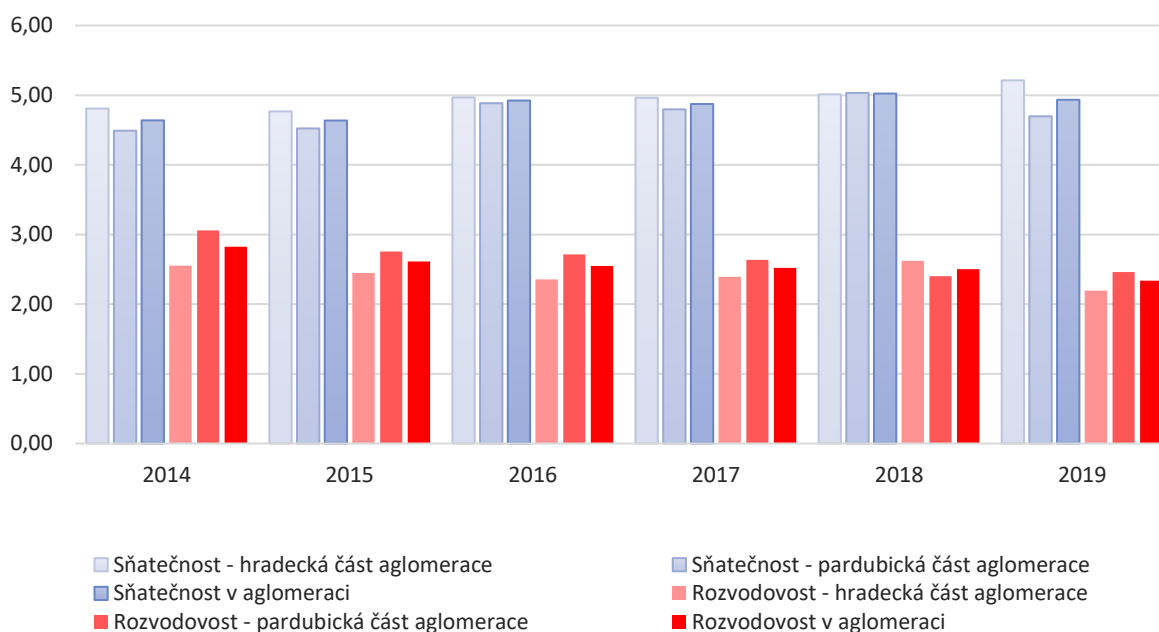
Sňatečnost je demografický proces, který studuje zakládání manželství na základě zákonem daných podmínek. Z dlouhodobého hlediska počet sňatků v území Hradecko-pardubické aglomerace, stejně jako na úrovni Královéhradeckého i Pardubického kraje a celé České republiky klesá. Počet sňatků, které v průběhu roku uzavřeli obyvatelé České republiky, měl od počátku 90. let 20. století klesající trend. Tento pokles se zastavil v roce 2013, následující roky počet sňatků meziročně rostl. Podobně na tom bylo i území aglomerace. V letech 2014 až 2019 uzavřeli obyvatelé Hradecko-pardubické aglomerace celkem 9 835 sňatků, z toho nejvíce v roce 2018, ve sledovaném období 2014–2019 došlo k pravidelnému meziročnímu růstu počtu sňatků. Při porovnání jednotlivých částí aglomerace nejsou viditelné výrazné rozdíly v počtech sňatků, v obou částech se pohybují okolo hodnoty 800 ročně (mírně vyšší počty v pardubické části). Liší se však trend sňatečnosti ve sledovaném období, kdy hradecká část aglomerace zaznamenala do roku 2019 pravidelný mírný nárůst počtu sňatků, naopak počet sňatků na 1 000 obyvatel v pardubické části aglomerace klesal. Celkově je při relativizovaném srovnání na 1 000 obyvatel vyšší míra sňatečnosti je v hradecké části aglomerace.

Z dlouhodobého hlediska stejně jako v případě sňatečnosti tak i míra rozvodovosti stoupá, počet rozvodů v Královéhradeckém kraji, Pardubickém kraji i České republice se výrazně zvyšoval. Z dlouhodobého hlediska to platilo i pro území Hradecko-pardubické aglomerace, ve sledovaném období 2014–2019 již ale platí opačný trend, kdy se počet rozvodů v aglomeraci v celém období meziročně mírně snižoval (případně se prakticky neměnil). Celkově byl vyšší počet rozvodů v pardubické části aglomerace, která však zaznamenala pozitivní trend, kdy se celkově během sledovaného období snížil počet rozvodů v jednom roce zhruba o 100. V hradecké části aglomerace naopak roční úhrn rozvodů mírně narostl, za což mohl především výrazný nárůst v roce 2018.

Ve srovnání městských a venkovských oblastí nejsou zaznamenány výrazné rozdíly. Sňatečnost ve městech je ovšem, poněkud proti obecným předpokladům, vyšší než sňatečnost v obcích mimo města. Na začátku sledovaného období (v roce 2015) byl ještě počet sňatků na 1 000 obyvatel na venkově vyšší, ale už v roce 2016 se situace změnila a sňatečnost ve městech od tohoto roku rostla výrazněji než na venkově.

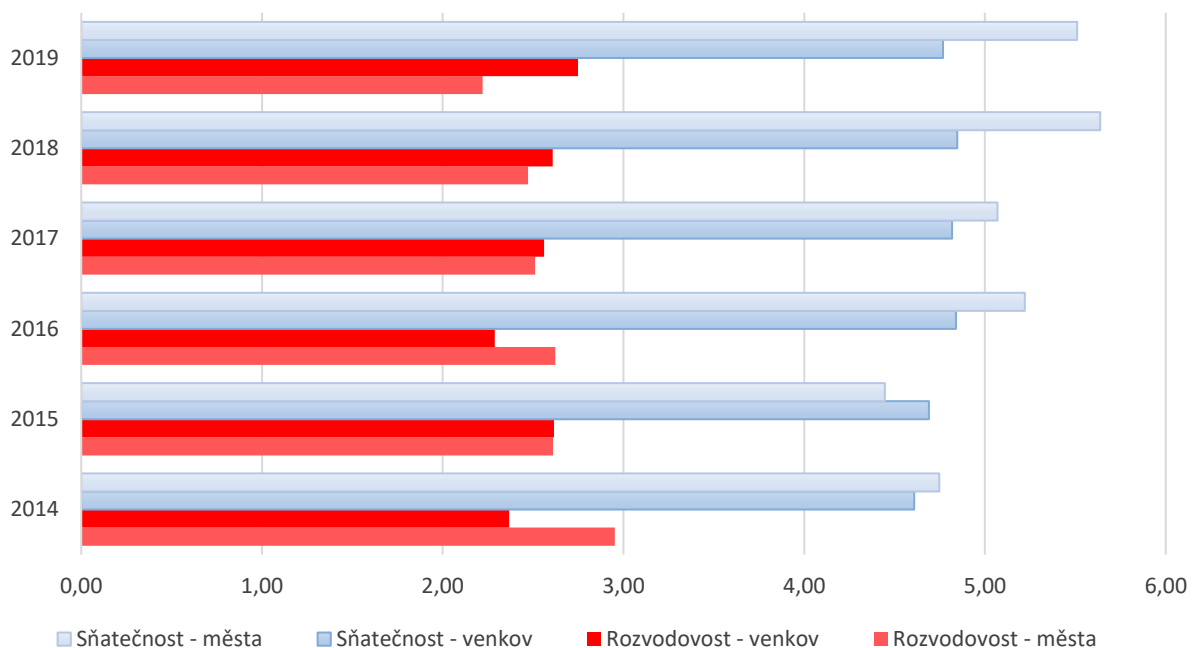
Stejně tak hrubá míra rozvodovosti je nižší ve městech než v obcích mimo města aglomerace, ve kterých se rozvodovost snižovala. Naopak obce mimo města v aglomeraci zaznamenaly souhrnně v období 2014 až 2019 výrazný nárůst počtu rozvodů na 1 000 obyvatel.

Graf 16 Počet sňatků/rozvodů na 1 000 obyvatel v letech 2014-2019 v jednotlivých částech aglomerace

Zdroj: Český statistický úřad, 2019

Graf 17 Počet sňatků/rozvodů na 1 000 obyvatel v letech 2014-2019: srovnání města a obcí mimo města

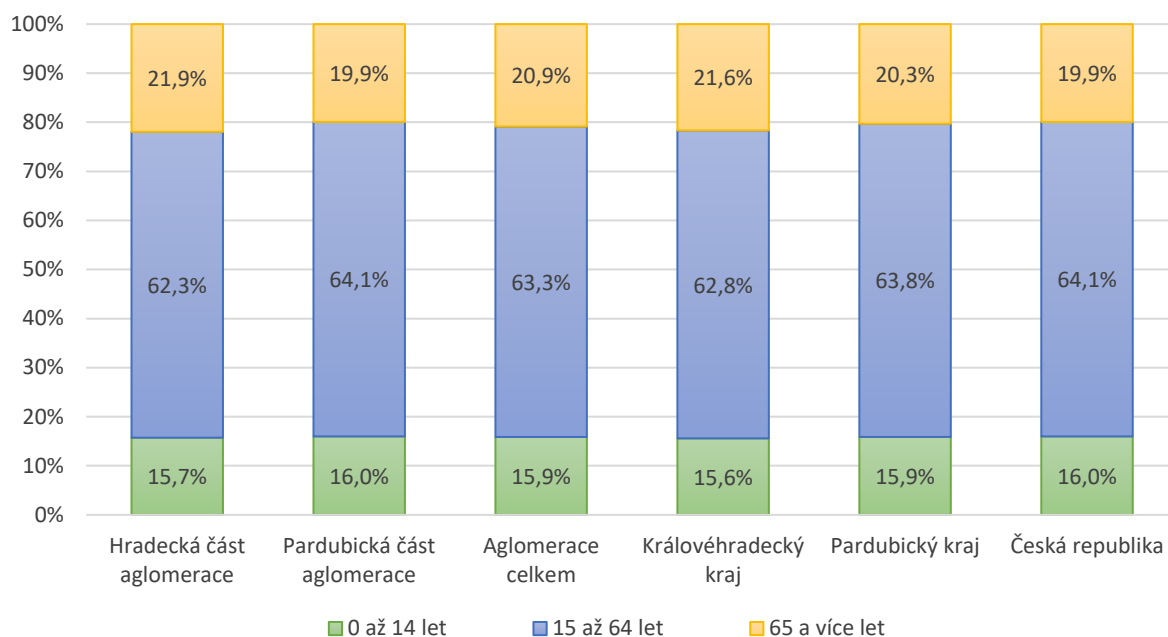

Zdroj: Český statistický úřad, 2019

2.3 Věková struktura

Základní charakteristikou věkové struktury je rozčlenění populace do tzv. produkčních věkových skupin – předproduktivní věk (0-14 let), produktivní věk (15-64 let), poproduktivní věk (65 a více let). V roce 2019 žilo v Hradecko-pardubické aglomeraci 54 420 obyvatel (15,9 %) ve věku do 15 let, 216 897 obyvatel (63,3 %) ve věku 15 až 64 let a 71 493 obyvatel (20,9 %) starších 65 let. Ve srovnání s Královéhradeckým krajem je věková struktura aglomerace příznivější (vyšší podíl dětí a nižší podíl obyvatel ve věku 65 let a starších), naopak oproti Pardubickému kraji je věková struktura horší (vyšší podíl obyvatel v důchodovém věku). Stejně tak ve srovnání s Českou republikou je věková struktura méně příznivá (nižší podíl obyvatel ve věku do 15 let, vyšší podíl obyvatel ve věkové struktuře 65 a více let). Při srovnání jednotlivých částí aglomerace vykazuje příznivější věkovou strukturu pardubická část aglomerace. V pardubické části aglomerace je vyšší podíl dětí na celkové populaci (16 % ku 15,7 % v hradecké části) a nižší podíl obyvatel ve věku 54 a více let (19,9 % ku 21,9 %).

Graf 18 Věková struktura obyvatelstva v roce 2019 - srovnání Hradecko-pardubické aglomerace s vyššími územními celky

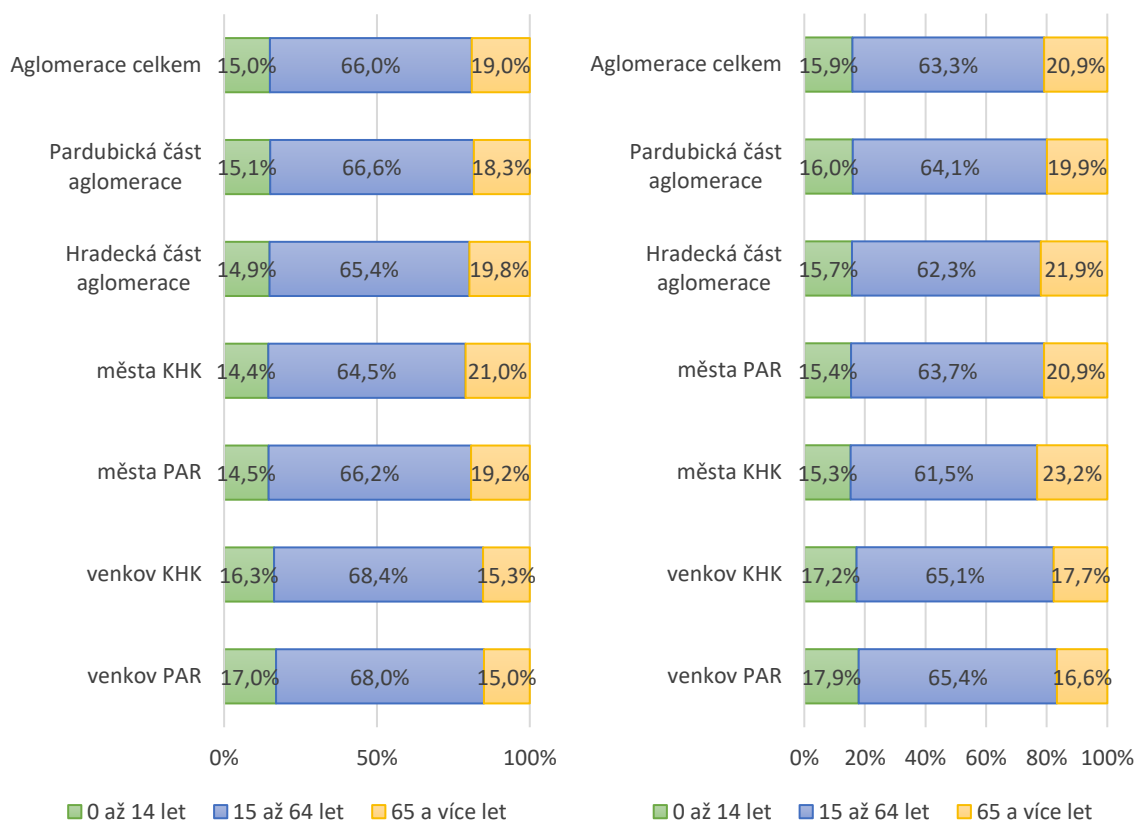
Zdroj: Český statistický úřad, 2019

Vývoj věkové struktury obyvatelstva je ovlivňován dlouhodobým vývojem především porodnosti a úmrtnosti, částečně rovněž migračními pohyby a střední délkou života. V Královéhradeckém i Pardubickém kraji, stejně jako v celé České republice, se dlouhodobě zhoršuje věková struktura obyvatelstva, tzn., že populace demograficky stárne. Tato situace je dána především nižší porodností a úmrtností a prodlužující se střední délkou života – tedy celkově se zvyšující nadějí na dožití. Stejně tak se zhoršuje věková struktura obyvatel Hradecko-pardubické aglomerace. Zvyšuje se průměrný věk a dochází k demografickému stárnutí obyvatel. Dlouhodobě ubývá počtu obyvatel ve věkové kategorii 0–14 let, a především roste počet obyvatel ve věku nad 65 let.

Podíly obyvatel v základních věkových kategoriích ve srovnání let 2014 a 2019 uvádí následující grafy, ze kterých je sice patrný mírný nárůst podílu obyvatel ve věku 0–14 let, ale zároveň výraznější zvýšení podílu postproduktivní složky obyvatel ve věku 65 a více let při současném snížení podílu produktivní složky obyvatel ve věku 15–64 let. Tento trend se netýká jen vymezené aglomerace, ale obdobně se vyvíjí věková struktura obyvatel v rámci krajů i ČR. Při bližším srovnání jednotlivých částí aglomerace je patrné, že se věková struktura zhoršila rapidněji v hradecké části aglomerace – více zde narostl počet obyvatel starších 64 let, naopak méně se zvýšil podíl obyvatel ve věku 0 až 14 let.

Z údajů je rovněž patrný příznivější stav věkové struktury obyvatel v obcích mimo města, kde byl dokonce v obou kontrolních obdobích vyšší podíl obyvatel ve věku 0–14 let než podíl obyvatel ve věku 65+ let. Výrazně lepších hodnot dosahují jak města, tak obce mimo města v pardubické části aglomerace, kde je především zaznamenán nižší nárůst podílu věkové složky obyvatel ve věku 65 a více let. Obzvláště obce mimo města v hradecké části aglomerace dosáhly daleko vyššího nárůstu podílu obyvatel v důchodovém věku než tomu bylo u venkovských obcí pardubické části aglomerace.

Graf 19 Věková struktura obyvatel – porovnání let 2014 (vlevo) a 2019 (vpravo)

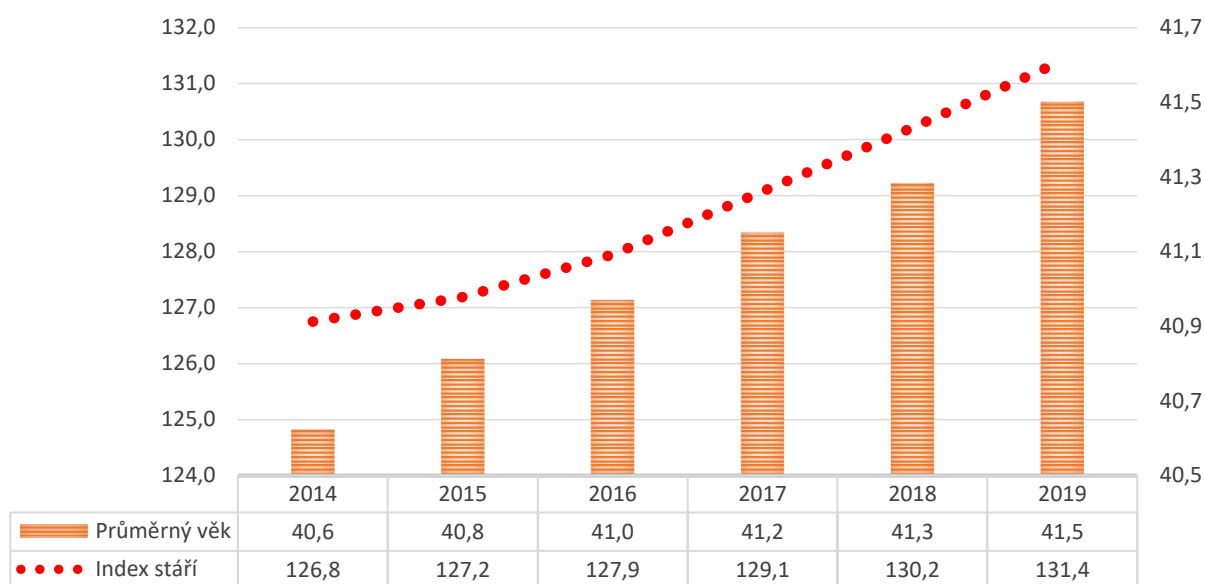

Zdroj: Český statistický úřad, 2019

Trend celkového stárnutí populace je také jasně patrný na vývoji indexu stáří, který vyjadřuje poměr počtu obyvatel ve věku 65+ let ku počtu obyvatel ve věkové kategorii 0-14 let. Index stáří v Královéhradeckém kraji patří mezi nejvyšší v mezikrajském srovnání (136,3 v roce 2019), index stáří v Pardubickém kraji je daleko nižší (126,5 v roce 2019). Index stáří v Hradecko-pardubické aglomeraci s hodnotou 130,5 byl v roce 2019 nad republikovým průměrem (123,5). Z výše uvedených dat je patrné, že relativně vysokou hodnotu indexu stáří v aglomeraci způsobují zejména obce hradecké části, kde je index stáří o 14,8 bodu vyšší.

Index stáří v Hradecko-pardubické aglomeraci se dlouhodobě stabilně zvyšuje, což kopíruje celkový demografický trend dnešní společnosti. Během sledovaného období se index stáří v aglomeraci zvýšil o 4,6 bodu a obdobně se zvyšoval i průměrný věk.

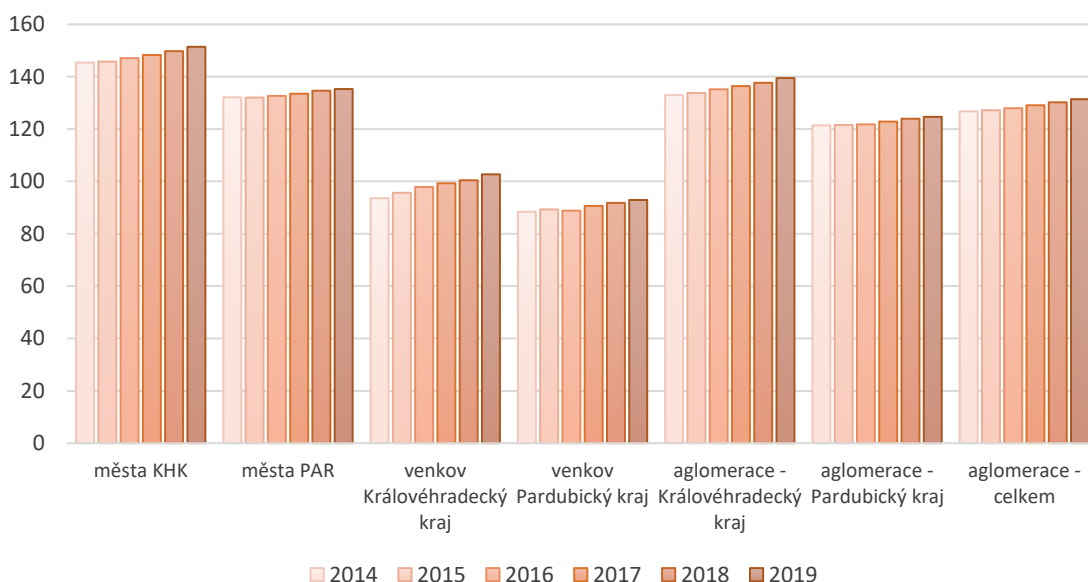
Graf 20 Index stáří a průměrný věk obyvatel Hradecko-pardubické aglomerace – vývoj v letech 2014 až 2019

Zdroj: Český statistický úřad, 2019

Srovnání regionálních disparit na úrovni diferenciacie území na venkovská a městská demonstruje značné rozdíly. Index stáří ve městech byl v roce 2019 na úrovni 151,4 v hradecké části aglomerace a 135,3 v pardubické části aglomerace, oproti tomu index stáří ve venkovských obcích byl v roce 2019 značně nižší – 92,9 v pardubické a 102,7 v hradecké části aglomerace. Nejvyšších hodnot dosahují města hradecké části aglomerace, ale i venkovské obce hradecké části aglomerace překročili hodnotu 100 v roce 2019.

Graf 21 Vývoj indexu stáří v letech 2014 až 2019: srovnání měst a venkovských obcí aglomerace

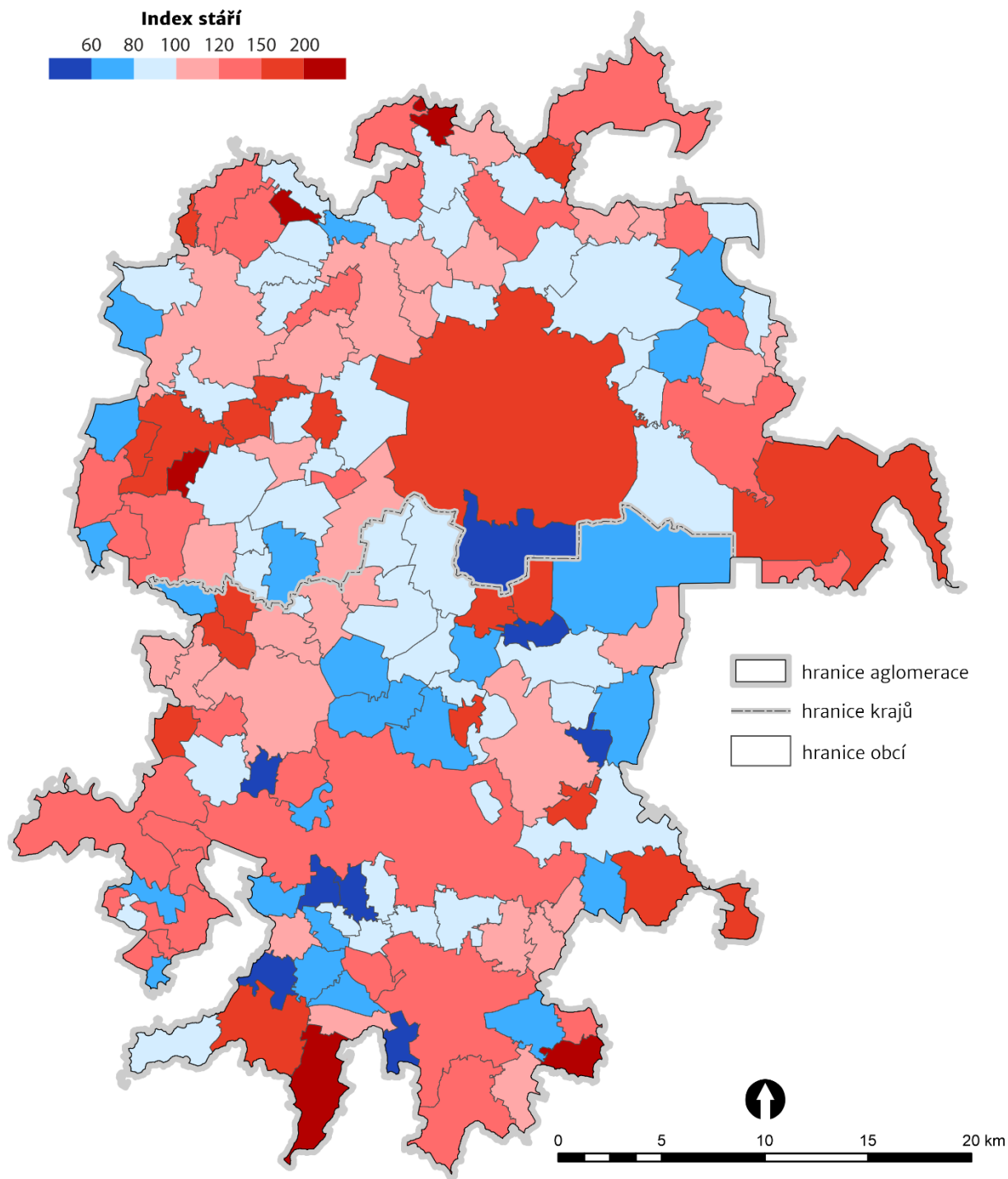

Zdroj: Český statistický úřad, 2019

Samotná města Pardubice i Hradec Králové vykazují oproti územnímu průměru ještě vyšší hodnoty indexu stáří (Hradec Králové 158, Pardubice 140,1 v roce 2019) a zároveň jedny z nejvyšších hodnot tohoto ukazatele v celém území. Vůbec nejvyšší hodnoty vykazují malé obce s periferní polohou, a to

především v hradecké části aglomerace (6 z 10 obcí s nejvyšším indexem stáří leží v hradecké části aglomerace). Celkově je vyšší index stáří v obcích při hranici aglomerace. Nízké hodnoty indexu stáří vykazují obce s intenzivní novou bytovou výstavbou především v aglomeračním prostoru mezi krajskými městy a v jejich těsném zázemí. Hodnoty indexu stáří v jednotlivých obcích oblasti zachycuje následující obrázek.

Obrázek 6 Index stáří v obcích Hradecko-pardubické aglomerace v roce 2019

Zdroj: Český statistický úřad, 2019; vlastní zpracování

V důsledku poměrně vysoké hodnoty indexu stáří v území a zároveň i s očekáváním jeho dalšího navýšení z důvodu přechodu osob z produktivní složky populace do složky postproduktivní na jedné straně a s predikovaným poklesem porodnosti a nárůstem naděje dožití na straně druhé, je třeba s tímto trendem počítat např. v plánování sociálních služeb či bezbariérových úprav veřejné infrastruktury.

Hlavní zjištění:

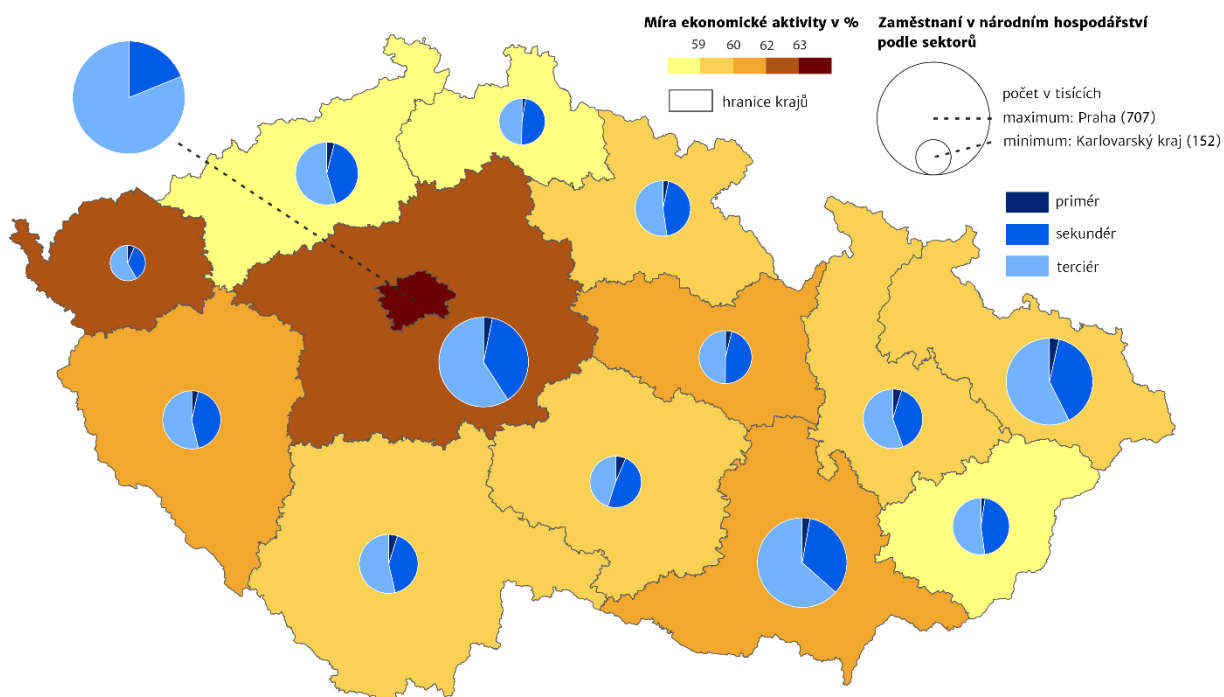
- Území aglomerace dlouhodobě vykazuje mírný, ale stabilní růst počtu obyvatel, a to zejména v důsledku kladné migrace. Tento pozitivní vývoj je však dán především pardubickou částí aglomerace, která vykazuje celkově vyšší populační zisk obyvatel než hradecká část.
- Kladný populační vývoj zaznamenávají zejména obce na spojnici Hradec Králové – Pardubice. Jedná se o lokality atraktivní pro bydlení, které se nacházejí v zázemí velkých pracovních center, zároveň jsou zde nižší náklady na bydlení a na život, je zde kvalitnější životní prostředí a celkově dobrá občanská vybavenost.
- Hradecko-pardubická aglomerace je územím s intenzivní migrační výměnou se svým okolím, vzhledem ke svému významu jakožto aglomeračnímu centru dvou krajů je jako celek migračně ziskové.
- Celkově byly ve sledovaném období 2014–2019 více ziskové obce mimo města v aglomeraci, především pak byly výrazné rozdíly zaznamenány v hradecké části aglomerace, kde na města citelněji dopadl migrační úbytek.
- V Hradecko-pardubické aglomeraci se postupně profiloval regionální migrační vzorec. Na jedné straně figuruje migračně kladné území mezi Hradcem Králové a Pardubicemi (až na výjimky) a na druhé straně jsou jasně patrné migračně ztrátové obce při severní hranici aglomerace, západně od Hradce Králové, severovýchodně od Hradce Králové a také jižně a jihovýchodně od Pardubic.
- S úbytkem obyvatel se potýkají také malé obce do 200 obyvatel ať už z důvodu nedostatečné občanské vybavenosti, nedostatku ploch pro výstavbu či zhoršené dopravní dostupnosti do měst.
- Silnou roli v migraci sehrávají cizinci, kteří představují nejsilnější proud, který se do území aglomerace přistěhoval. Vyšší podíl cizinců (68 %) pak míří do pardubické části aglomerace.
- Populace v aglomeraci dlouhodobě stárne. Proces stárnutí je v aglomeraci výrazněji než v Pardubickém kraji v České republice, naopak v porovnání s Královéhradeckým krajem stárne aglomerace pomaleji.
- Proces stárnutí je výrazněji ve městech aglomerace než na venkově (především v blízkosti jádrových měst), kde se hodnoty indexu stáří pohybují výrazně pod průměrem aglomerace jako celku.
- Vysoké hodnoty indexu stáří vykazují velmi malé obce s periferní polohou, a to především v hradecké části aglomerace.
- Proces stárnutí bude pokračovat i v následujících letech. Nárůst počtu obyvatel ve vyšším a vysokém věku přinese rostoucí požadavky zejména na potřeby a kapacity sociálních a zdravotních služeb, které budou muset reagovat na potřeby území.

3 Trh práce

Hradecko-pardubická aglomerace se nachází na území krajů s rozdílnou ekonomickou aktivitou obyvatelstva nad 15 let věku. Královéhradecký kraj i přes mírný růst ekonomické aktivity obyvatelstva nad 15 let věku v posledních pěti letech patří k regionům s nižší mírou ekonomické aktivity obyvatelstva a dlouhodobě se pohybuje pod průměrem Česka a v korelaci se stárnutím obyvatel kraje bude pravděpodobně tento trend přetrvávat. Pardubický kraj naopak patří k regionům s vyšší mírou ekonomické aktivity a v posledních pěti letech se pohyboval nad průměrem Česka.

Obrázek 7 Ekonomická aktivita obyvatel podle krajů v roce 2019

Zdroj: Český statistický úřad, vlastní zpracování

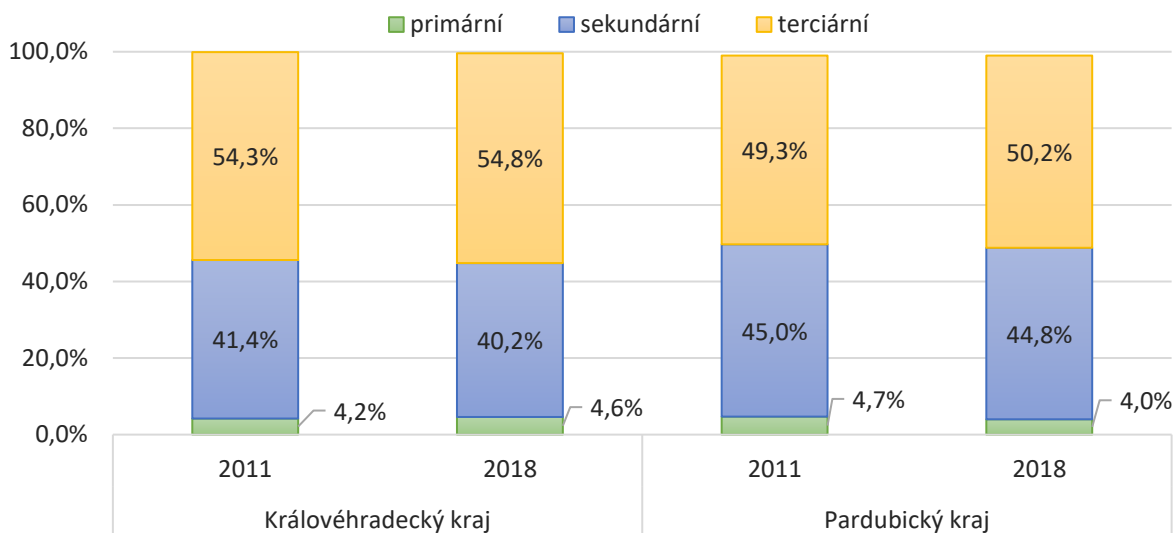
Více jak 52 % ekonomicky aktivního obyvatelstva Hradecko-pardubické aglomerace je soustředěno do krajských měst: Ekonomicky aktivní obyvatelstvo aglomerace představuje necelých 32 % aktivního obyvatelstva Královéhradeckého a Pardubického kraje a na aktivním obyvatelstvu Česka se podílí zhruba 3,1 %.

Data dostupná za území Hradecko-pardubické aglomerace jsou dostupná pouze ze Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011 (SLDB 2011). Aktuální porovnání je možné pouze na úrovni krajů, ve kterých se aglomerace nachází. Jelikož za posledních devět let nedošlo k zásadním změnám ve struktuře zaměstnanosti ani v Královéhradeckém ani v Pardubickém kraji (Graf 22), lze tedy učinit kvalifikovaný odhad na úrovni území aglomerace.

Hospodářskou činnost lze rozdělit do třech základních sektorů. Prvovýroba neboli primér se zaměřuje na využití přírodních zdrojů. Druhovýroba neboli sekundér zahrnuje průmysl, stavebnictví a dopravu. Všechny ostatní sektory jsou zahrnuty do tzv. obslužné sféry neboli terciéru. Z hlediska odvětví hospodářství převažovala v Hradecko-pardubické aglomeraci zaměstnanost v terciéru, obdobně jako v Královéhradeckém kraji (r. 2018 = 54,8 %) a Pardubickém kraji (r. 2018 = 50,2 %). Přestože zpracovatelský průmysl se výrazně podílel na zaměstnanosti v aglomeraci, tak zaměstnanost v sekundéru se v aglomeraci (r. 2018 = 31 %) pohybovala pod úrovní Česka (r. 2018 = 49,1 %) i kraje Královéhradeckého (r. 2018 = 40,2 %) a Pardubického (r. 2018 = 44,8 %). Nízké zastoupení měla

v aglomeraci i zaměstnanost v priméru (r. 2018 = 2 %), což bylo jak pod úrovní Česka (r. 2018 = 2,8 %) tak i kraje Královéhradeckého (r. 2018 = 4,6 %) a Pardubického (r. 2018 = 4 %).

Graf 22 Srovnání zaměstnaných v národním hospodářství dle sektorů v roce 2011 a 2018 (%)

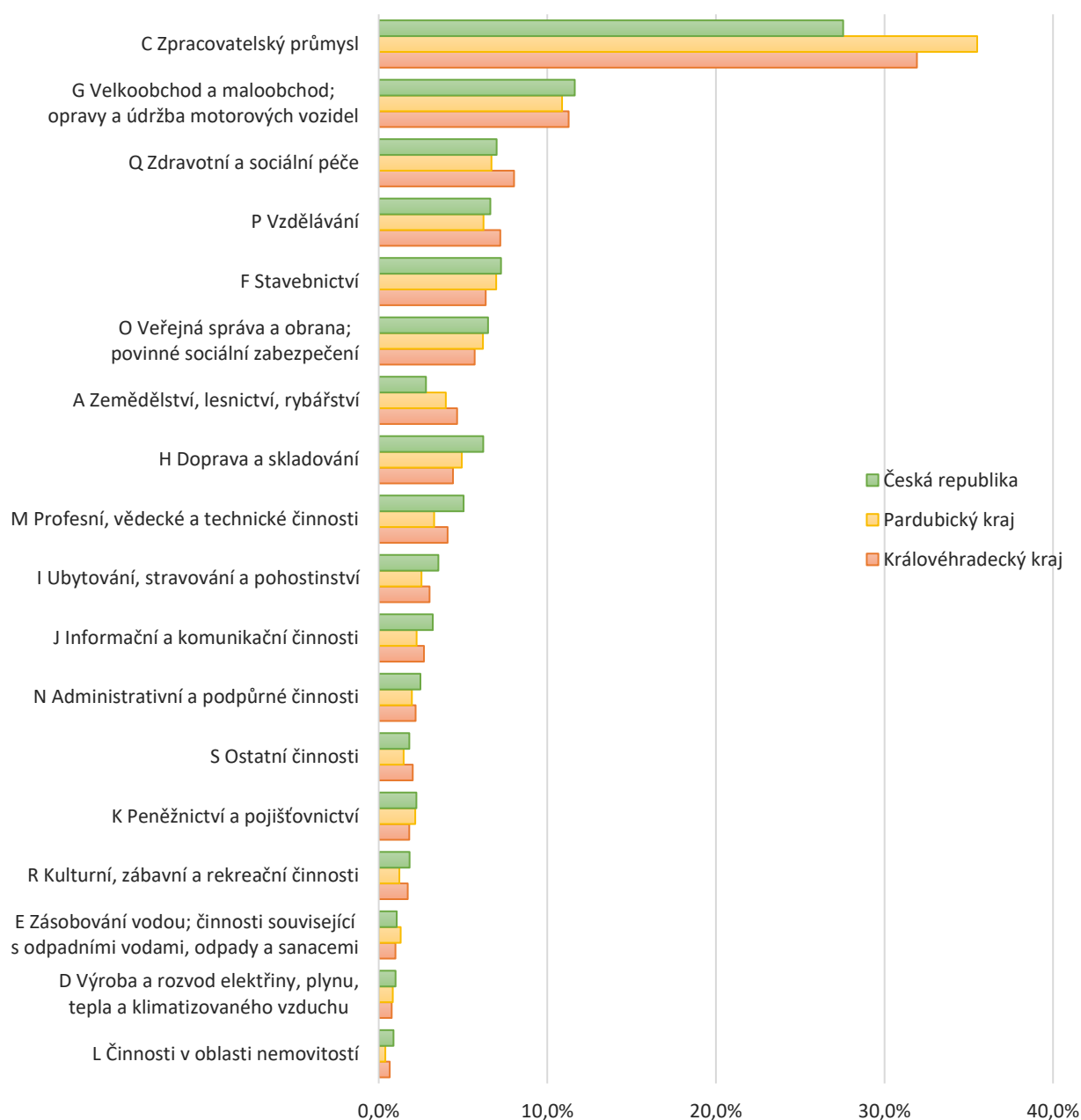

Zdroj: Český statistický úřad, Veřejná databáze, vlastní zpracování

Odvětvová a profesní struktura zaměstnanosti je úzce spojena se vzdělanostní strukturou obyvatelstva. Výhodou obou krajů je poměrně nízký podíl zaměstnaných se základním vzděláním, a naopak poměrně vysoká míra zaměstnanosti s vysokoškolským vzděláním. Struktura zaměstnanosti v Královéhradeckém a Pardubickém kraji ukazuje, že nejdůležitějším odvětvím co do počtu pracovních míst pro obyvatele krajů je zpracovatelský průmysl, který zaměstnává zhruba třetinu (KHK – 31,9 %, PAK – 35,5 %) všech zaměstnanců. Druhým nejvýznamnějším odvětvím z pohledu zaměstnanosti je velkoobchod a maloobchod (KHK - 11,3 %, PAK – 11,6 %). Na třetím místě pak pracují lidé v Královéhradeckém kraji v sekci zdravotnictví a sociální péče (8,0 %) a v sekci vzdělávání (7,2 %). V Pardubickém kraji třetí příčku zaujímá sekce stavebnictví (7 %) a sekce zdravotnictví a sociální péče (6,7 %) - Graf 23.

Dílčí data za vlastní území aglomerace k dispozici nejsou. Přesto lze odhadnout na základě struktury zaměstnavatelů odvětvovou a profesní strukturu zaměstnanosti v území aglomerace. V aglomeraci dominuje odvětví průmyslu, velkoobchod, veřejná správa a sektor zdravotní a sociální péče. Do aglomerace jsou nejvíce soustředěna pracovní silou obou krajů odvětví J – informační a komunikační činnosti, K – peněžnictví a pojišťovnictví a M – činnosti v oblasti nemovitostí, profesní, vědecké a technické činnosti (což je dáno lokalizací vysokých škol do obou statutárních měst), N – administrativní a podpůrné činnosti a Q – Zdravotní a sociální péče.

Graf 23 Podíl jednotlivých odvětví na celkové zaměstnanosti v Královéhradeckém a Pardubickém kraji (2018)

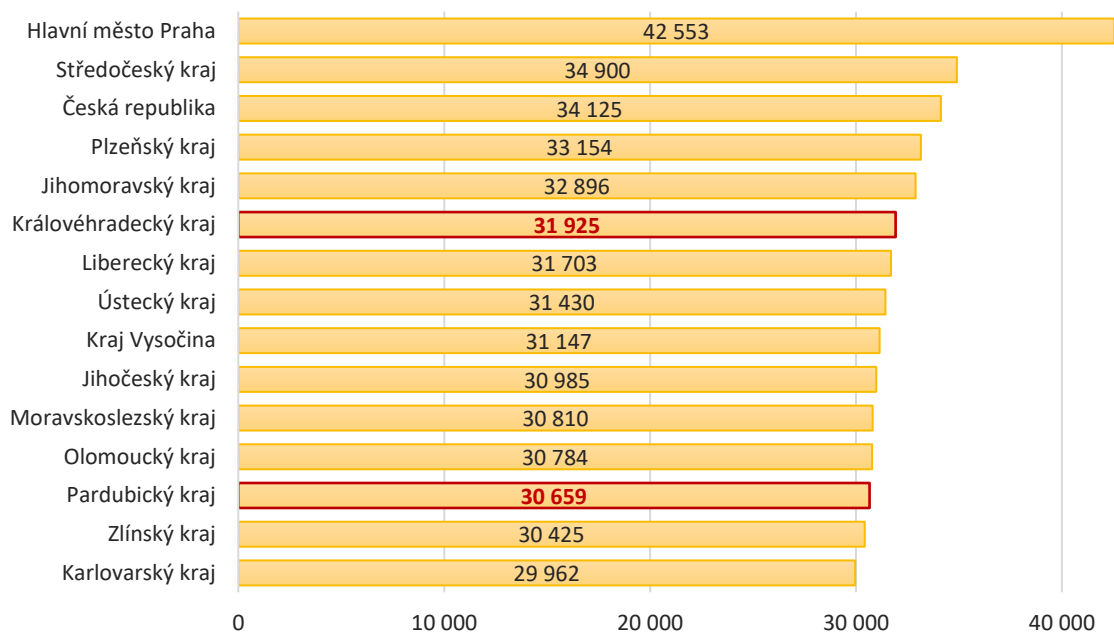

Zdroj: Český statistický úřad, Veřejná databáze

Z hlediska formy pracovního poměru převažují zaměstnanci, kteří v Královéhradeckém kraji tvoří 85 % zaměstnaných a v Pardubickém kraji 86 % všech zaměstnaných. Tři procenta tvoří zaměstnavatelé a 12,5 % osob je samostatně výdělečně činných.

Důležitým faktorem ovlivňujícím trh práce v území je hladina mezd. Vysoká zaměstnanost v obou krajích je doprovázena růstem úrovně mezd, přesto se průměrná měsíční mzda v Královéhradeckém i Pardubickém kraji pohybuje dlouhodobě pod průměrem České republiky. Průměrná měsíční mzda na přepočtené počty zaměstnanců dosáhla v roce 2019 v Královéhradeckém kraji hodnoty 31 925 Kč (5. místo v ČR) a v Pardubickém kraji 30 659 Kč (12. místo v ČR). Celkově je průměrná měsíční mzda v Královéhradeckém i Pardubickém kraji o 6 % až 10 % nižší, než je republikový průměr - Graf 24.

Graf 24 Srovnání průměrné měsíční mzdy – rok 2019

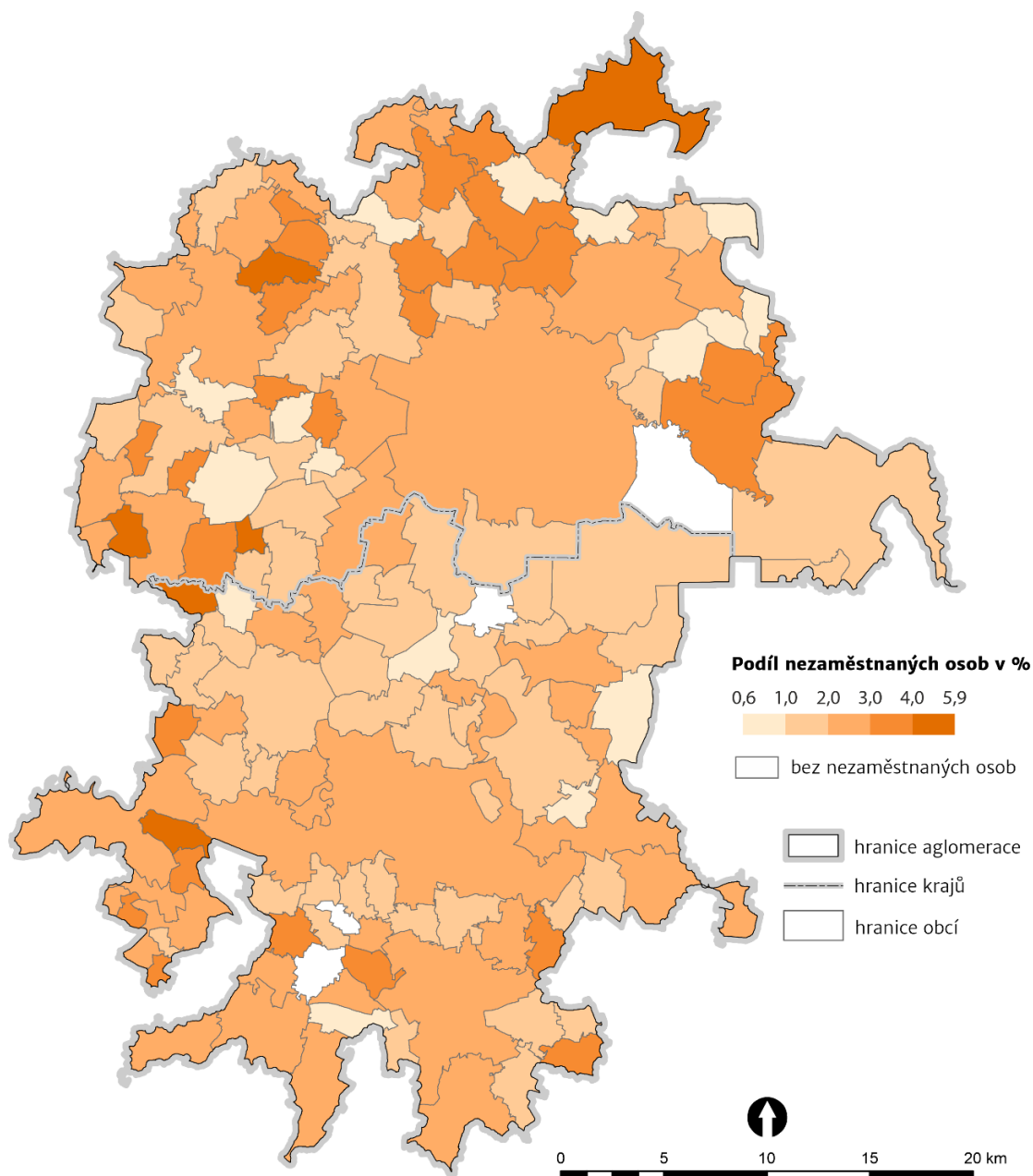
Zdroj: Český statistický úřad, Veřejná databáze

3.1 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost na území České republiky byla ovlivněna za posledních 10 let nejprve dopady ekonomické recese a následně výrazným růstem ekonomiky. Míra nezaměstnanosti se v současnosti pohybuje nad předkrizovými hodnotami.

Hradecko-pardubická aglomerace se rozkládá na území dvou krajů, které patří mezi kraje s dlouhodobě nejnižší nezaměstnaností v Česku – duben 2020 Královéhradecký kraj 2,8 %, Pardubický kraj 2,5 %. Tento podíl nezaměstnaných odpovídá podílu samotné aglomerace (2,5 % k 30. 4. 2020). Dlouhodobě podprůměrný podíl nezaměstnaných odpovídá aktuálnímu vývoji na trhu práce, který je v posledních letech velmi příznivý. Ekonomika byla před nástupem koronavirové pandemie ve vysokém tempu růstu, což se projevovalo růstem počtu nových pracovních pozic i snižováním nezaměstnanosti.

Obrázek 8 Podíl nezaměstnaných v obcích Hradecko – pardubické aglomerace (duben 2020)

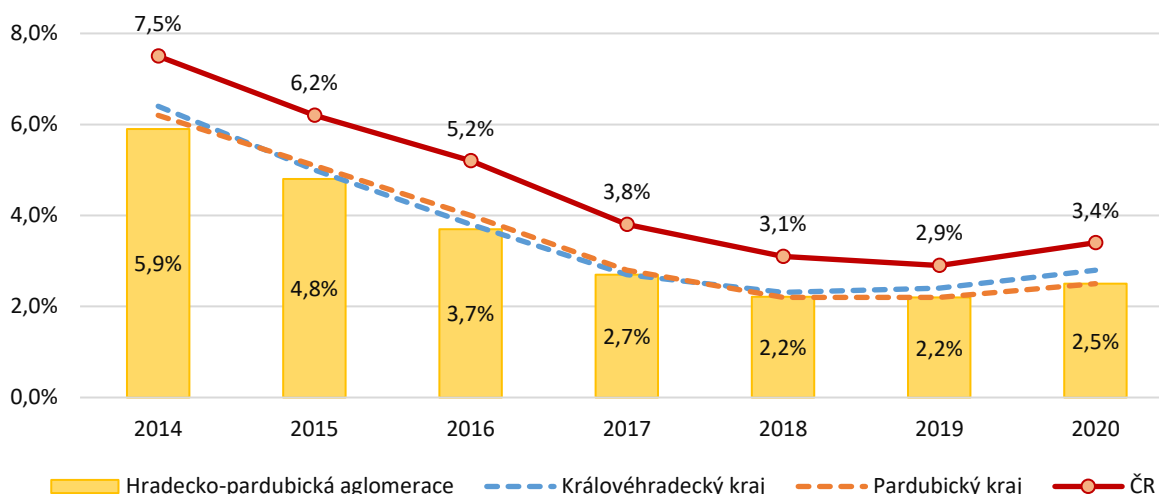

Zdroj: Integrovaný portál MPSV

Výrazný klesající trend nezaměstnanosti je v celém Česku zřetelný od roku 2015. Hradecko-pardubická aglomerace tento vývoj kopíruje po celé sledované období. Podíl nezaměstnaných osob se pohybuje výrazně pod průměrem Česka - Graf 25. V první čtvrtletí roku 2020:

- 4 obce (Běleč nad Orlicí, Bukovina nad Labem, Dubany a Rozhovice) vykazovaly v dubnu 2020 plnou zaměstnanost
- 20 obcí mělo podíl nezaměstnaných osob do 1%
- podíl nezaměstnaných osob nad 5 % byl ve třech obcích (Obědovice, Syrovátka, Valy)
- obce s vyšším podílem nezaměstnaných osob se nacházejí v severní části aglomerace

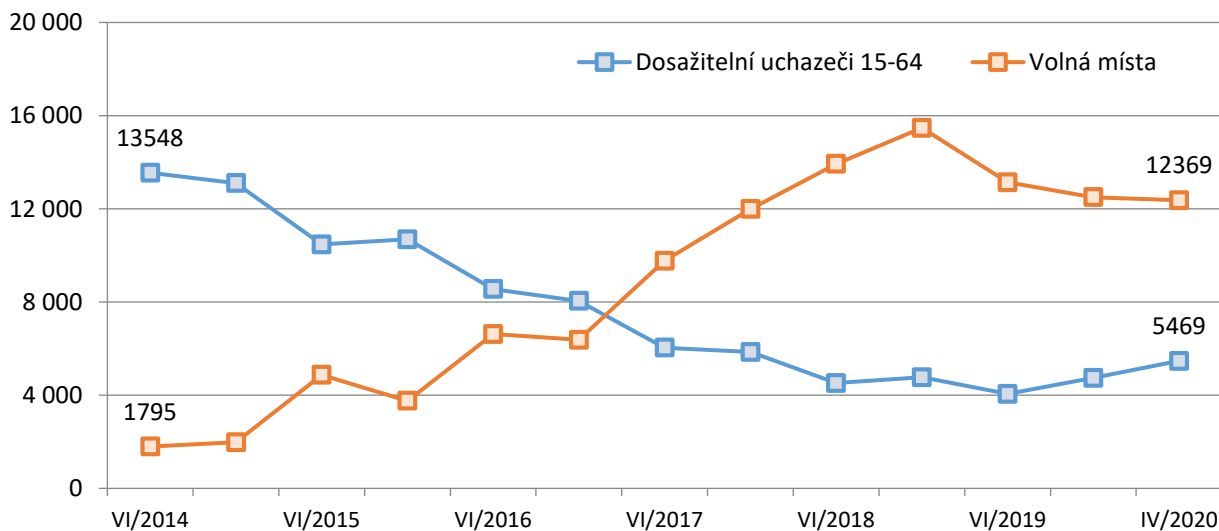
Graf 25 Vývoj podílu nezaměstnaných osob v Hradecko-pardubické aglomeraci v letech 2014–2020

Zdroj: Integrovaný portál MPSV

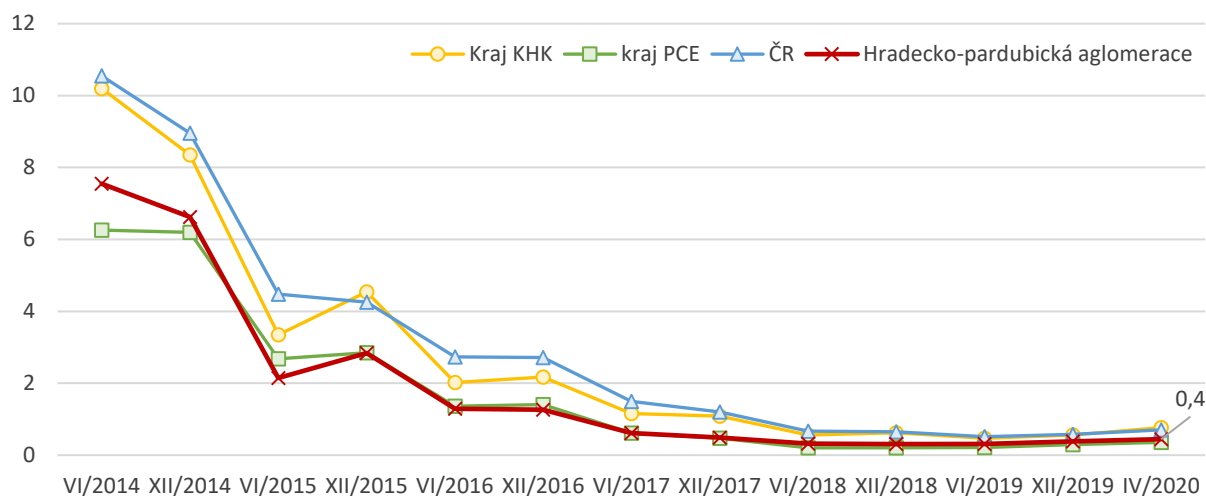
Převis nabídky nad poptávkou na trhu práce se výrazně zvýšil v roce 2017, kdy nabídka pracovních míst převýšila již poptávku ze strany zájemců o zaměstnání. Na začátku roku 2020 připadalo na 1 volné pracovní místo v aglomeraci v průměru 0,4 uchazeče (v roce 2014 to bylo 6,7 uchazeče) a celkový počet volných pracovních míst byl výrazně vyšší než v roce 2014.

Graf 26 Vývoj počtu dosažitelných uchazečů o zaměstnání a volných pracovních míst v Hradecko-pardubické aglomeraci v letech 2014–2020

Zdroj: Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV)

Graf 27 Vývoj počtu uchazečů na 1 volné pracovní místo v Hradecko-pardubické aglomeraci v letech 2014–2020

Zdroj: Integrovaný portál MPSV, vlastní výpočty

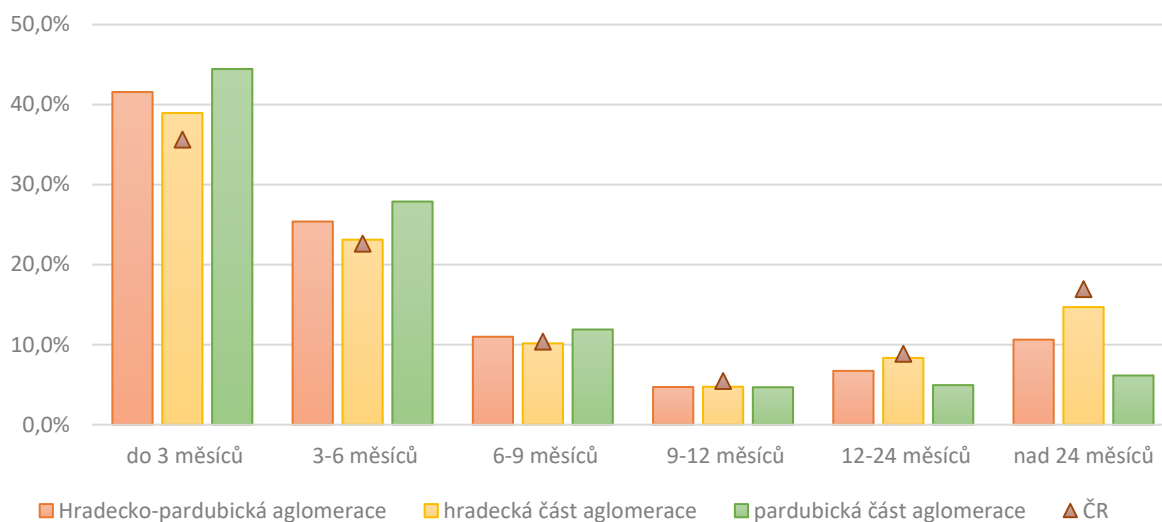
Vysoká nezaměstnanost je označována za problém, avšak velmi nízká nezaměstnanost také není ideálním stavem. V důsledku tohoto pozitivního vývoje vykazuje trh práce na území aglomerace vyčerpání. Potenciálně rozevírající se nůžky mezi počtem volných pracovních míst a dosažitelnými uchazeči jsou velkou hrozbou pro stabilitu trhu práce. Na dobře fungujícím trhu práce je stabilně určité procento osob bez zaměstnání, a to například z důvodu přirozené změny zaměstnání, přičemž se očekává, že tyto lidé v poměrně krátké době nové zaměstnání opět najdou.

3.2 Struktura uchazečů o zaměstnání

Významným ukazatelem popisujícím vývoj nezaměstnanosti v území je také celková doba evidence uchazečů o zaměstnání, která je dokladem zdravě fungujícího trhu práce. Zdravá nezaměstnanost je ta krátkodobá, kde se očekává, že tyto uchazeči o zaměstnání najdou v poměrně krátké době nové zaměstnání. Naopak, výraznější zastoupení dlouhodobě evidovaných osob ukazuje na strukturální problémy na trhu práce – většinou z důvodu nesouladu mezi poptávkou a nabídkou na trhu práce především z hlediska vzdělání a odbornosti, případně o závažných posunech na trhu práce a v celé ekonomice daného území.

Z pohledu délky evidence uchazečů o zaměstnání se vlivem pozitivního ekonomického vývoje snižuje v absolutních číslech počet uchazečů ve všech kategoriích v obou krajích a stejně tak i v aglomeraci. Dvě třetiny uchazečů o zaměstnání jsou v evidenci Úřadu práce ČR do šesti měsíců – viz Graf 28. Vlivem široké nabídky pracovních míst dochází v aglomeraci k rychlému umístění krátkodobě, případně i dlouhodobě, nezaměstnaných uchazečů zpět na trh práce. Osoby, které přijdou o zaměstnání nebo se rozhodnou změnit své pracovní uplatnění, většinou setrvávají v evidenci úřadu práce pouze velmi krátkou dobu. Podíl uchazečů o zaměstnání, kteří jsou v evidenci déle než 24 měsíců, byl v dubnu 2019 za celou aglomeraci necelých 10,6 % (v roce 2013 – 16,4 %), přičemž vyšší podíl těchto osob vykazovala hradecká část aglomerace.

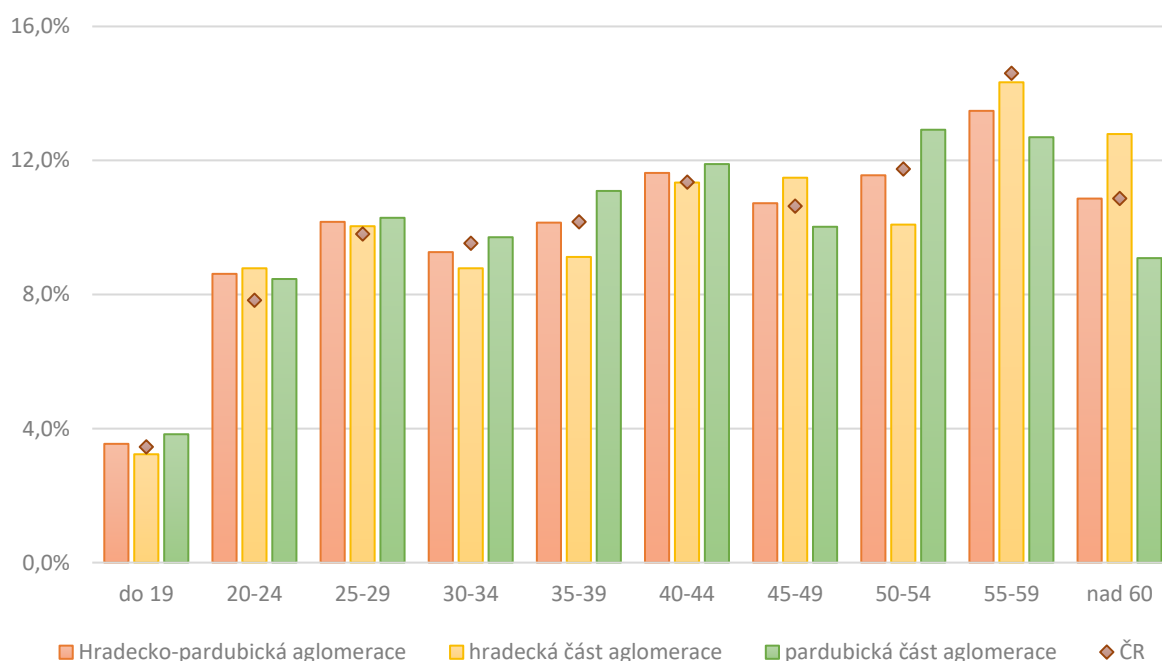
Graf 28 Struktura uchazečů o zaměstnání dle délky nezaměstnanosti (březen 2019)

Zdroj: Úřad práce ČR – krajská pobočka Hradec Králové a krajská pobočka Pardubice

Ačkoliv se celkový počet uchazečů za posledních šest let výrazně změnil – snížil, tak jejich věková struktura zůstává stabilní a odpovídá průměru na národní úrovni. V aglomeraci nedochází k výrazné akceleraci problémů u žádné věkové kategorie. Mírně zvýšené zastoupení uchazečů je pouze u věkové kategorii 20-24 let (8,6 %) v porovnání s průměrem Česka (7,8 %) - Graf 29. Naopak u druhé často ohrožené skupiny – osoby nad 50 let věku je situace pozitivnější. Zatímco v aglomeraci představují osoby nad 50 let věku 35,9 % uchazečů o zaměstnání, tak na úrovni celé České republiky je to 37,2 %.

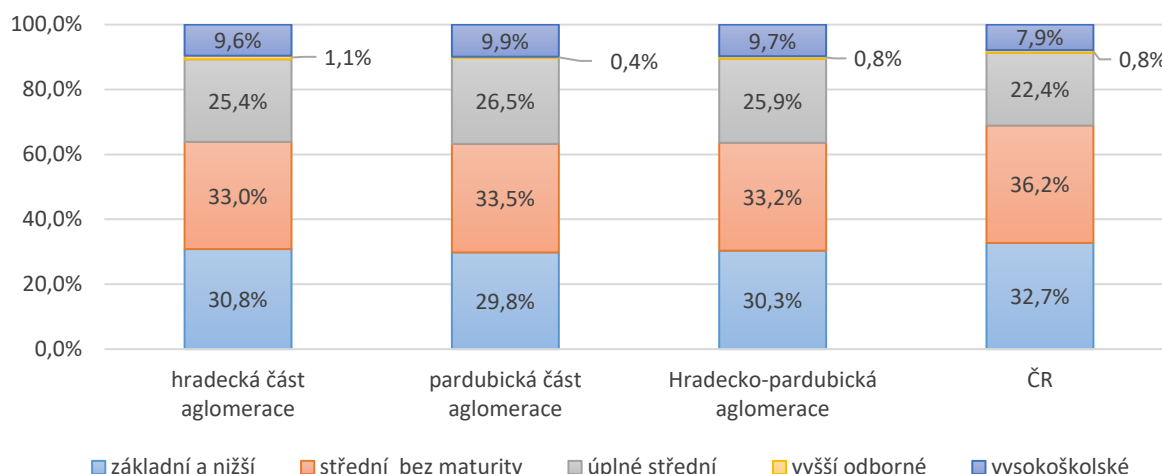
Graf 29 Struktura dosažitelných uchazečů o zaměstnání dle věku (duben 2019)

Zdroj: Úřad práce ČR – krajská pobočka Hradec Králové a krajská pobočka Pardubice

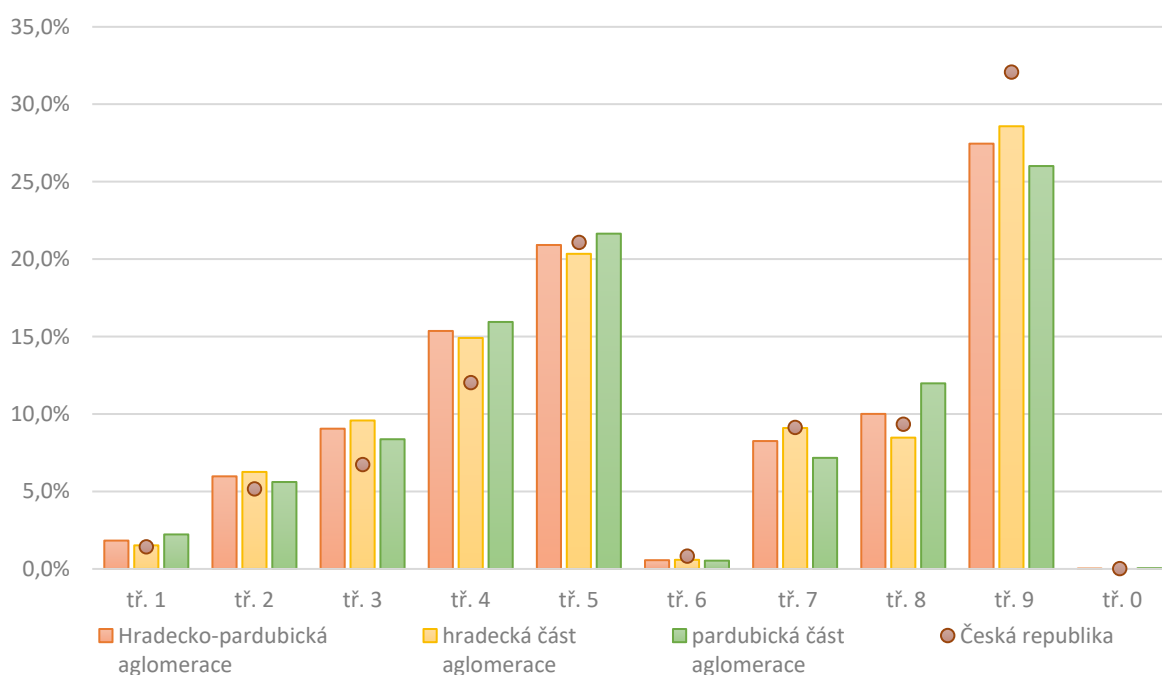
Graf 30 Vzdělanostní struktura dosažitelných uchazečů o zaměstnání (duben 2019)

Zdroj: Úřad práce ČR – krajská pobočka Hradec Králové a krajská pobočka Pardubice

Struktura uchazečů o zaměstnání podle zaměstnání odpovídá struktuře uchazečů na národní úrovni. Mezi uchazeči o zaměstnání jsou nejvíce zastoupeni pomocní a nekvalifikovaní pracovníci (27,5 %) a pracovníci ve službách a prodeji (20,9 %). Oproti situaci v celém Česku jsou více mezi uchazeči o zaměstnání v aglomeraci zastoupeni úředníci – 15,4 % (ČR = 12 %).

Graf 31 Struktura dosažitelných uchazečů o zaměstnání podle zaměstnání (duben 2019)

Poznámka: tř. 0 Zaměstnanci v ozbrojených silách; tř. 1 Zákonnodárci a řídicí pracovníci; tř. 2 Specialisté, tř. 3 Techničtí a odborní pracovníci; tř. 4 Úředníci; tř. 5 Pracovníci ve službách a prodeji; tř. 6 Kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství; tř. 7 Řemeslníci a opraváři; tř. 8 Obsluha strojů a zařízení, montéři; tř. 9 Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci

Zdroj: Úřad práce ČR – krajská pobočka Hradec Králové a krajská pobočka Pardubice

Hlavní zjištění:

- Ve struktuře ekonomiky Hradecko-pardubické aglomerace dle zaměstnanosti převládají služby (tvoří 56 % pracovních míst), podíl průmyslu je však také významný (30,9 %). Ve srovnání s celým územím Královéhradeckého a Pardubického kraje je patrný vyšší význam služeb a menší průmyslová specializace.
- Z hlediska odvětví hospodářství převažuje v území zaměstnanost v terciéru. Do aglomerace jsou nejvíce soustředěna odvětví J – informační a komunikační činnosti, K – peněžnictví a pojišťovnictví a M – činnosti v oblasti nemovitostí, profesní, vědecké a technické činnosti, N – administrativní a podpůrné činnosti a Q – Zdravotní a sociální péče.
- V Hradecko-pardubické aglomeraci se vlivem pozitivního ekonomického vývoje snižuje z pohledu délky evidence uchazečů o zaměstnání počet uchazečů o zaměstnání ve všech kategoriích. Vlivem široké nabídky pracovních míst dochází k rychlému umístění krátkodobě, případně i dlouhodobě, nezaměstnaných uchazečů zpět na trh práce.
- Výrazný převis nabídky nad poptávkou na trhu práce. Počet uchazečů na jedno volné pracovní místo se výrazně snížil (rok 2020 – 0,4 uchazeče na 1 VPM; rok 2014 - 6,7 uchazeče na 1 VPM).
- Struktura uchazečů o zaměstnání se u žádné kategorie neliší od průměru ČR a nedochází zde k akceleraci problémů s nezaměstnaností uchazečů ve vyšším věku nebo naopak mladých osob a absolventů, jako v některých jiných regionech České republiky.
- Největší problémy najít zaměstnání mají lidé se základním nebo nižším středoškolským vzděláním (bez maturity). Tito lidé tvoří 63,5 % všech uchazečů o práci. Pozitivem však je, že se jejich podíl pohybuje pod republikovým průměrem.

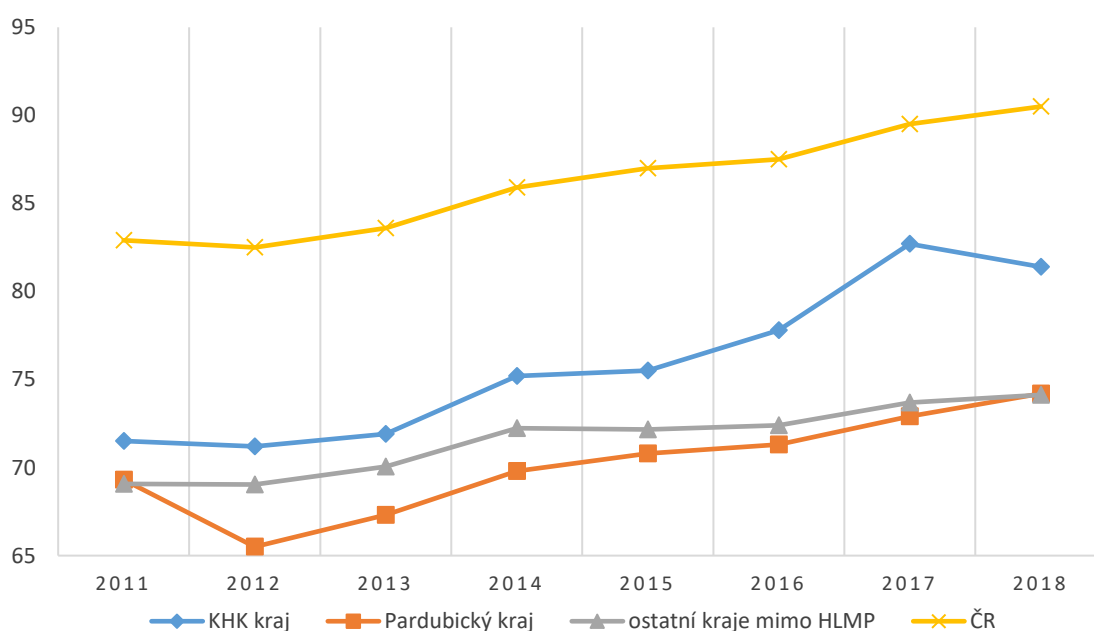
4 Ekonomika, výzkum a vývoj

Území Hradecko-pardubické aglomerace, ve kterém leží centra Královéhradeckého i Pardubického kraje, je ekonomicky dominantní oblastí obou krajů. V aglomeraci se nachází velká část ekonomických subjektů, své závody a pobočky zde mají jak významní zaměstnavatelé, tak vysoce progresivní a znalostně náročné firmy. Do území aglomerace je soustředěna převážná většina výzkumných a inovačních kapacit obou krajů.

4.1 Makroekonomický vývoj

Hlavním ukazatelem ekonomické výkonnosti regionu je hrubý domácí produkt na obyvatele. Jako zásadní konvergenční kritérium se využívá HDP na obyvatele přepočtený paritou kupní síly (PPS) vůči celku států EU. Pomocí disponibilních údajů Českého statistického úřadu (ČSÚ) bylo provedeno srovnání vývoje HDP na obyvatele dle PPS na úrovni krajů. Ekonomická úroveň ve sledovaných krajích se zvyšuje stejně jako v rámci ČR. Průměr za zbývající kraje je také rostoucí. V posledních osmi letech patřil Královéhradecký kraj i přes pokles v roce 2019 mezi nejvíce rostoucí regiony (druhý za Prahou). Pardubický kraj rostl nižším tempem než Královéhradecký kraj a také než průměr růstu ostatních krajů bez Prahy. I při nedostupnosti dat za nižší územní celky, lze v souladu s megatrendem koncentrace ekonomické aktivity do velkých sídel (32 % ekonomicky aktivního obyvatelstva obou krajů působí v území aglomerace, 46,8 % subjektů se zjištěnou ekonomickou aktivitou obou krajů působí v aglomeraci), předpokládat zásadní podíl území aglomerace na ekonomickém výkonu obou dotčených krajů.

Graf 32 Vývoj HDP na obyvatele v PPS v období 2011–2018, EU 28 = 100

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Hrubá přidaná hodnota dle odvětví ekonomické činnosti CZ-NACE

Na základě dostupných dat byla provedena komparace struktury dle odvětví CZ NACE na úrovni krajů s uvedením největších zaměstnavatelů v daném oboru, kteří mají sídlo v území aglomerace. V území aglomerace jasně dominuje zpracovatelský průmysl. Ve srovnání s odvětvovou skladbou České

republiky jsou oba kraje industrializovanější. To potvrzují i nižší hodnoty podílů dalších odvětví, jako jsou např. Peněžnictví a pojišťovnictví, Informační a komunikační činnosti či Obchod, doprava, ubytování a pohostinství, ve kterých oba kraje oproti hodnotám za Českou republiku zaostávají. Do krajských metropolí jsou více koncentrovány sektory jako je specializovaná lékařská péče, policie a terciární vzdělávání.

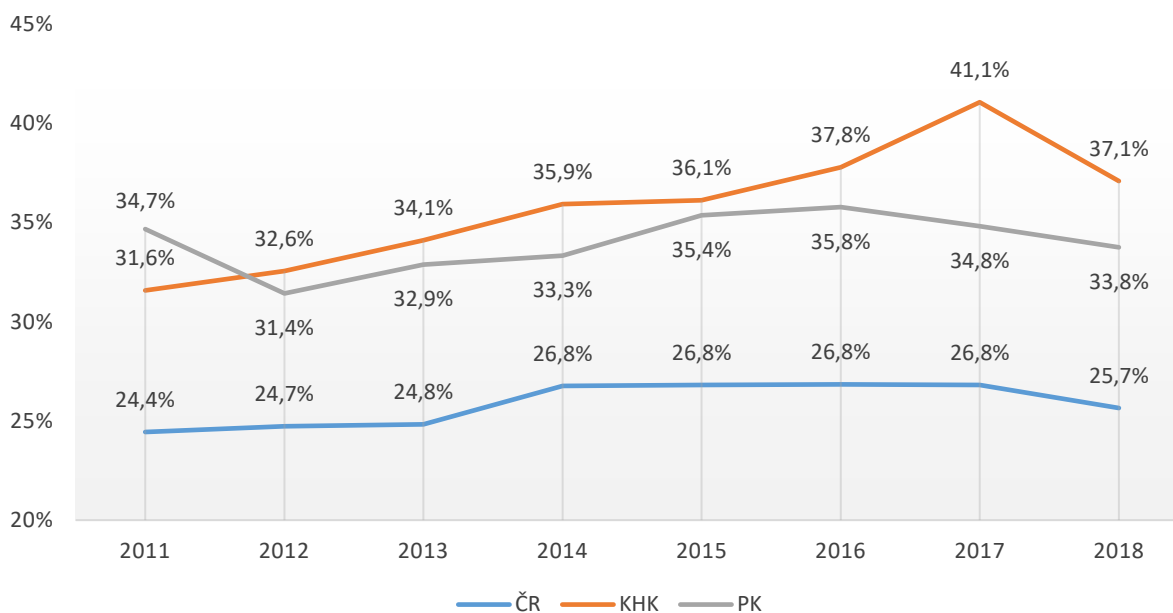
Tabulka 1 Hrubá přidaná hodnota v běžných cenách 2018 dle odvětví ekonomické činnosti CZ-NACE

Odvětví	CZ-NACE	KHK	PAK	ČR	Největší zaměstnavatelé se sídlem v aglomeraci
Zemědělství, lesnictví a rybářství	A	3,05 %	3,33 %	2,19 %	Lesy České republiky, s. p.
Průmysl, těžba a dobývání	B+C+D+E	41,26 %	37,59 %	30,20 %	Povodí Labe, státní podnik
<i>z toho zpracovatelský průmysl</i>	C	37,10 %	33,76 %	25,66 %	FOXCONN CZ, s.r.o., KIEKERT-CS, s.r.o., Trelleborg Bohemia, a.s., Marius Pedersen, a.s., Synthesia, a.s., ARROW International CR, a. s., Panasonic Automotive Systems Czech, s.r.o., Explosia a.s., KARSIT HOLDING, s.r.o., Foxconn European Manufacturing Services s.r.o.
Stavebnictví	F	5,21 %	6,00 %	5,61 %	M – SILNICE a.s.
Obchod, doprava, ubytování a pohostinství	G+H+I	16,53 %	17,22 %	19,21 %	JIP východočeská, a.s., ARRIVA VÝCHODNÍ ČECHY a.s., CEE Logistics a.s.
Informační a komunikační činnosti	J	3,14 %	3,23 %	5,51 %	
Peněžnictví a pojišťovnictví	K	1,60 %	3,60 %	3,93 %	ČSOB Pojišťovna, a. s., člen holdingu ČSOB
Činnosti v oblasti nemovitostí	L	7,71 %	7,92 %	8,74 %	
Profesní, vědecké, technické a administrativní činnosti	M+N	3,57 %	3,86 %	6,92 %	
Veřejná správa a obrana, vzdělávání, zdravotní a sociální péče	O+P+Q	16,15 %	15,56 %	15,51 %	Fakultní nemocnice Hradec Králové, Nemocnice Pardubického kraje, a.s., Krajské ředitelství policie Královéhradeckého kraje, Krajské ředitelství policie Pardubického kraje, Univerzita Pardubice, Univerzita Hradec Králové, Zdravotnická záchraná služba Pardubického kraje, Statutární město Hradec Králové, Hasičský záchraný sbor Královéhradeckého kraje
Ostatní činnosti	R+S+T+U	1,78 %	1,69 %	2,18 %	
Celkem		100,00 %	100,00 %	100,00 %	

Zdroj: ČSÚ, Bisnode Magnusweb, vlastní výpočty

Podíl zpracovatelského průmyslu je vyšší v Královéhradeckém kraji, kde rostl od roku 2015 do roku 2018, v roce 2019 došlo k jeho významnému snížení. Podíl zpracovatelského průmyslu v Pardubickém kraji nejprve rostl až do roku 2015, od roku 2015 setrvale klesal až pod hranici 35 %.

Graf 33 Vývoj podílů zpracovatelského průmyslu na hrubé přidané hodnotě v běžných cenách dle odvětví ekonomické činnosti CZ-NACE v období 2011–2018

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

4.2 Podnikatelská aktivita

Míra podnikatelské aktivity odráží počet ekonomických subjektů na 1 000 obyvatel daného území. Aktivita v území aglomerace je vyšší než hodnota v obou krajích i hodnota za celou Českou republiku, což naznačuje vyšší koncentraci podnikatelských subjektů do území aglomerace. Ve srovnání s hodnotami z roku 2013 je patrné, že došlo k jejich výraznému zvýšení (během 5 let téměř zdvojnásobení podnikatelské aktivity).

Tabulka 2 Míra podnikatelské aktivity v roce 2013 a 2019

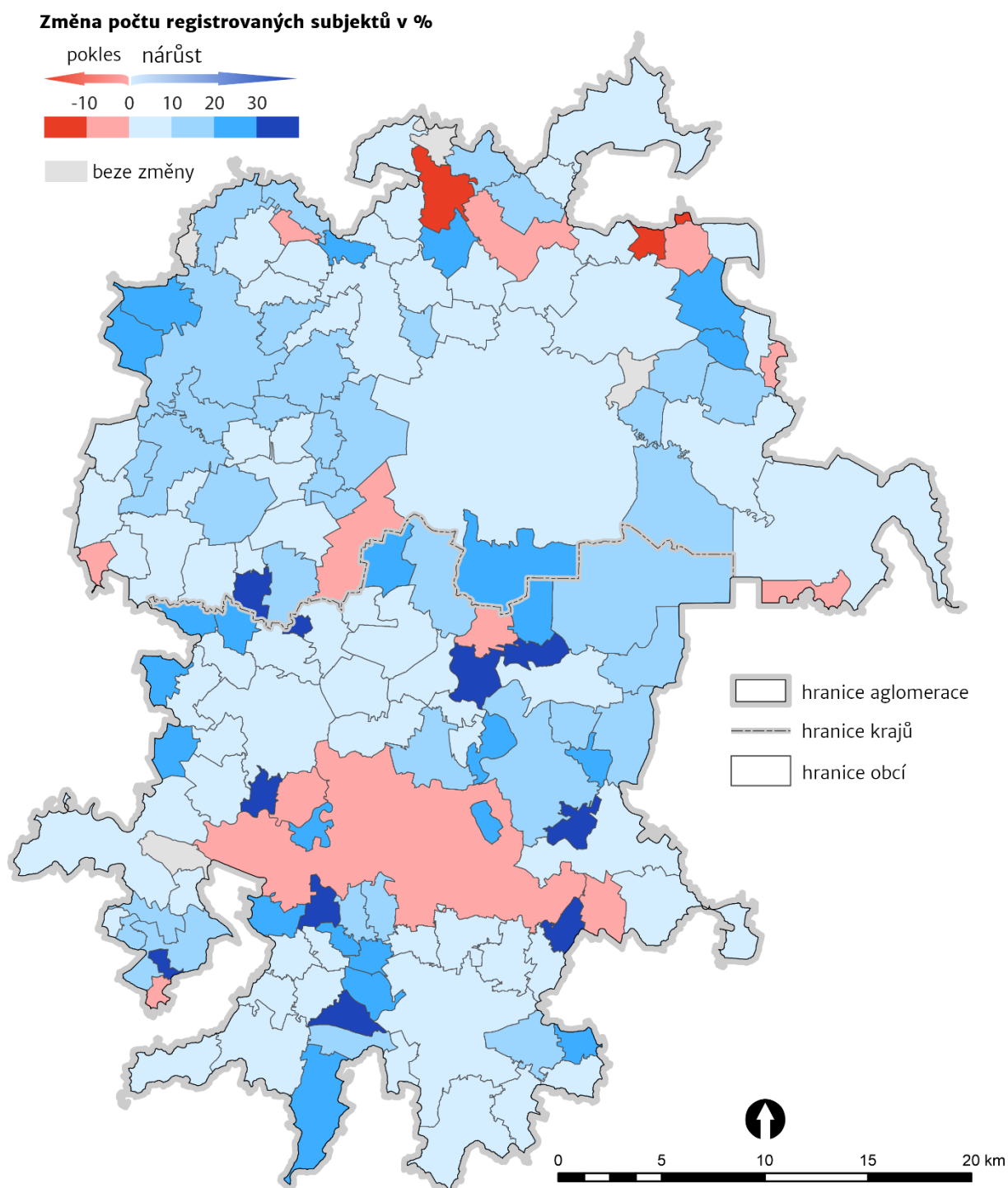
Území	Míra podnikatelské aktivity v roce 2013	Míra podnikatelské aktivity v roce 2019
Hradecko-pardubická aglomerace	144,4	262,2
Královéhradecký kraj	136,1	253,8
Pardubický kraj	121,5	231,9
ČR	139,9	270,5

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Ekonomické subjekty dle odvětví ekonomické činnosti CZ-NACE

Na území Hradecko-pardubické aglomerace bylo k 31. 12. 2019 registrováno 90 058 subjektů, z toho 49 047 aktivních subjektů, z nichž je 77 % registrováno ve městech. V území aglomerace je zaregistrováno 35 % všech ekonomických subjektů Královéhradeckého a Pardubického kraje.

Obrázek 9 Změna počtu registrovaných subjektů v obcích Hradecko-pardubické aglomerace mezi roky 2014–2019 (v %)

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Celkově aglomerace zaznamenala v období 2014–2019 mírný růst ve většině obcí. Výraznější nárůst počtu ekonomických subjektů je patrný zvláště ve střední části aglomerace a jižně od Pardubic. Počet ekonomických subjektů v jádrových městech se výrazně nezměnil, v Pardubicích došlo k mírnému poklesu (-4,2 %), v Hradci Králové počet ekonomických subjektů mírně narostl (o 5 %). V ostatních městech aglomerace počet ekonomických subjektů rostl, pouze Smiřice zaznamenaly velmi mírný pokles o 0,5 %, nejvíce zisková města byla Sezemice (nárůst o 18 %) a Nechanice (nárůst o 11 %).

Výrazný nárůst počtu ekonomických subjektů zaznamenaly některé obce mezi jádry aglomerace (Újezd u Sezemic, Plch, Lány u Dašic nárůst přibližně o 50 %, Dříteč, Černá u Bohdanče nárůst přibližně o 40 %) a jižně od Pardubic (Starý Mateřov, Úhřetická Lhota, Bylany nárůst přibližně o 30 %). Zvýšení počtu ekonomických subjektů je patrné v blízkosti významných dopravních tahů (R37 spojující aglomerační jádra, navazující na D 11 respektive na I37 směřující na Vysočinu a I35 spojující východ Čech s oblastí Moravy)

Dle struktury registrovaných subjektů podle klasifikace převažujících ekonomických činností v roce 2019 je v území aglomerace významně zastoupen segment G – velkoobchod/maloobchod, M – profesní, vědecké a technické činnosti (odráží zasedání vysokých škol v aglomeraci), C – zpracovatelský průmysl a F – stavebnictví. V rámci Královéhradeckého a Pardubického kraje se pak do území aglomerace nejvíce koncentrují segmenty J – Informační a komunikační činnosti, K – Peněžnictví a pojišťovnictví, L – činnost v oblasti nemovitostí, M – profesní, vědecké a technické činnosti, N – administrativní a podpůrné činnosti a Q – Zdravotní a sociální péče. Z pohledu podílů odvětví na celkových počtech v ČR zabírá aglomerace nejvyšší podíl v sektoru D – Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu.

Vysoké podíly v sektoru M jsou způsobeny zejména přítomností univerzit a dalších výzkumných, vývojových a vědeckých subjektů soukromého i veřejného sektoru v obou jádrových městech aglomerace. Vysoké podíly v sektorech J, L a N souvisejí s faktem dlouhodobé koncentrace činností s vysokou přidanou hodnotou do velkých středisek, kde jsou lokalizovány další podpůrné služby stejně jako blízkost poptávkového trhu, zdroje pro zvyšování konkurenceschopnosti firem či potřebná infrastruktura.

Tabulka 3 Ekonomické subjekty dle odvětví ekonomické činnosti CZ-NACE (2019)

CZ – NACE	Registrované v území aglomerace	Registrované území aglomerace (%)	Registrované území aglomerace /kraje (%)	Registrované území aglomerace /ČR (%)	Aktivní v území aglomerace	Aktivní území aglomerace (%)
A Zemědělství, lesnictví, rybářství	4252	4,7	26,3	3,2	2 207	4,6
B Těžba a dobývání	35	0,0	40,7	3,9	25	0,1
C Zpracovatelský průmysl	11 100	12,2	32,1	3,5	6 558	13,6
D Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu	869	1,0	33,3	4,7	742	1,5
E Zásob. vodou; činnosti souvis. s odpad. vodami, odpady a sanacemi	301	0,3	35,3	2,8	191	0,4
F Stavebnictví	10 353	11,4	30,6	3,1	6 216	12,8
G Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	20 585	22,7	36,6	3,3	8 690	18,0
H Doprava a skladování	2 263	2,5	36,3	2,9	1 389	2,9
I Ubytování, stravování a pohostinství	4 162	4,6	28,3	2,7	2 113	4,4
J Informační a komunikační činnosti	2 331	2,6	51,2	3,2	1 613	3,3
K Peněžnictví a pojišťovnictví	522	0,6	40,7	3,4	364	0,8
L Činnosti v oblasti nemovitostí	4 805	5,3	44,4	2,7	1 513	3,1
M Profesní, vědecké a technické činnosti	12 370	13,6	45,5	3,2	7 796	16,1
N Administrativní a podpůrné činnosti	2 079	2,3	45,8	3,4	1 168	2,4
O Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	418	0,5	18,2	2,7	256	0,5

CZ – NACE	Registrované v území aglomerace	Registrované území aglomerace (%)	Registrované území aglomerace /kraje (%)	Registrované území aglomerace /ČR (%)	Aktivní v území aglomerace	Aktivní území aglomerace (%)
P Vzdělávání	1 770	1,9	39,2	3,5	1 093	2,3
Q Zdravotní a sociální péče	1 310	1,4	41,4	3,8	1 088	2,2
R Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	2 846	3,1	40,0	3,7	1 397	2,9
S Ostatní činnosti	8 453	9,3	35,4	3,5	3 968	8,2
T Činnosti domácností jako zaměstnavatelů	0	0,0	0,0	0,0	0	0,0
U Činnosti exteritoriálních organizací a orgánů	2	0,0	0,0	0,0	1	0,0

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

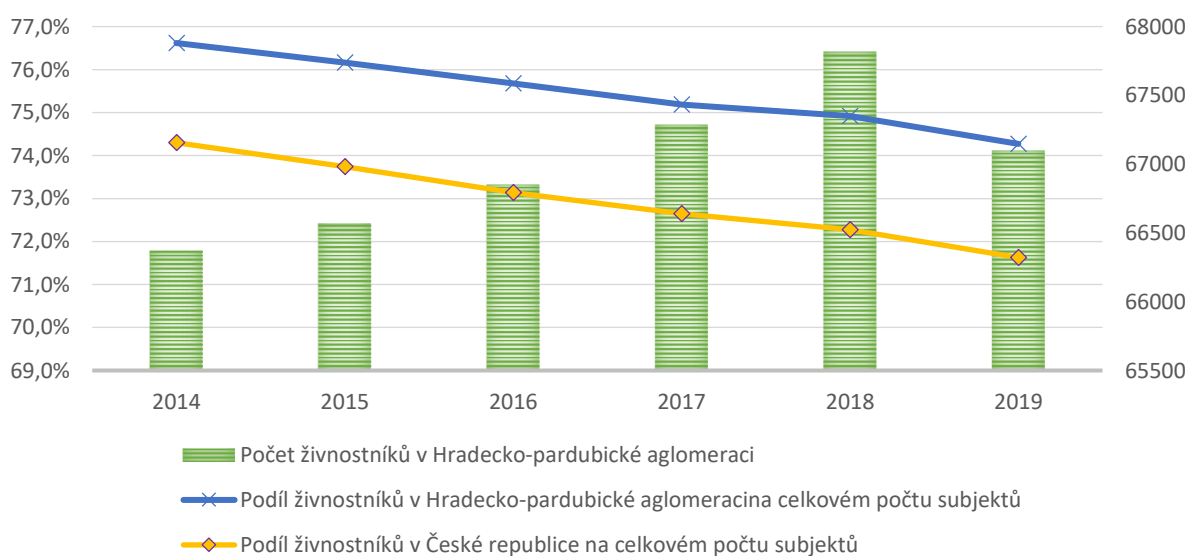
Přestože absolutní hodnoty podnikatelských subjektů ve všech hospodářských sektorech vzrůstají, jejich podíly na celkovém počtu v aglomeraci jsou setrvalé. Pozitivem jsou relativně vysoké hodnoty kvartérních odvětví. Pozitivní je také vývoj relativních hodnot jednotlivých sektorů v aglomeraci ve srovnání s vývojem za Českou republiku. V České republice zauímají zemědělské subjekty větší podíl na celkovém počtu subjektů, a tedy i význam, než je tomu v Hradecko-pardubické aglomeraci.

Ekonomické subjekty dle právní formy

Z hlediska právní formy tvoří většinu ekonomických subjektů v aglomeraci živnostníci (76,2 %), obchodní společnosti (16,5 %) a ostatní formy podnikání (7,3 %).

Kromě zemědělských podnikatelů, kterých se do měst aglomerace soustředí 44 %, se sídla většiny podniků v ostatních sledovaných právních formách nacházejí z velké většiny ve městech aglomerace – státní organizace 85 %, obchodní společnosti 91 %, družstevní organizace 86 %, živnostníci 67 %. Z analýzy vývoje podílů základních právních forem na celkovém počtu subjektů sledované aglomerace vyplynuly téměř neměnné procentuální hodnoty za období 2014–2019. Upozornit lze na klesající trend podílu zemědělských podnikatelů v aglomeraci na jejich celkovém počtu v České republice. Naopak mírně vzrůstající trend zaznamenávají obchodní společnosti. Podíl živnostníků stagnuje.

Graf 34 Vývoj počtu živnostníků v Hradecko-pardubické aglomeraci v období 2014–2019 (%)

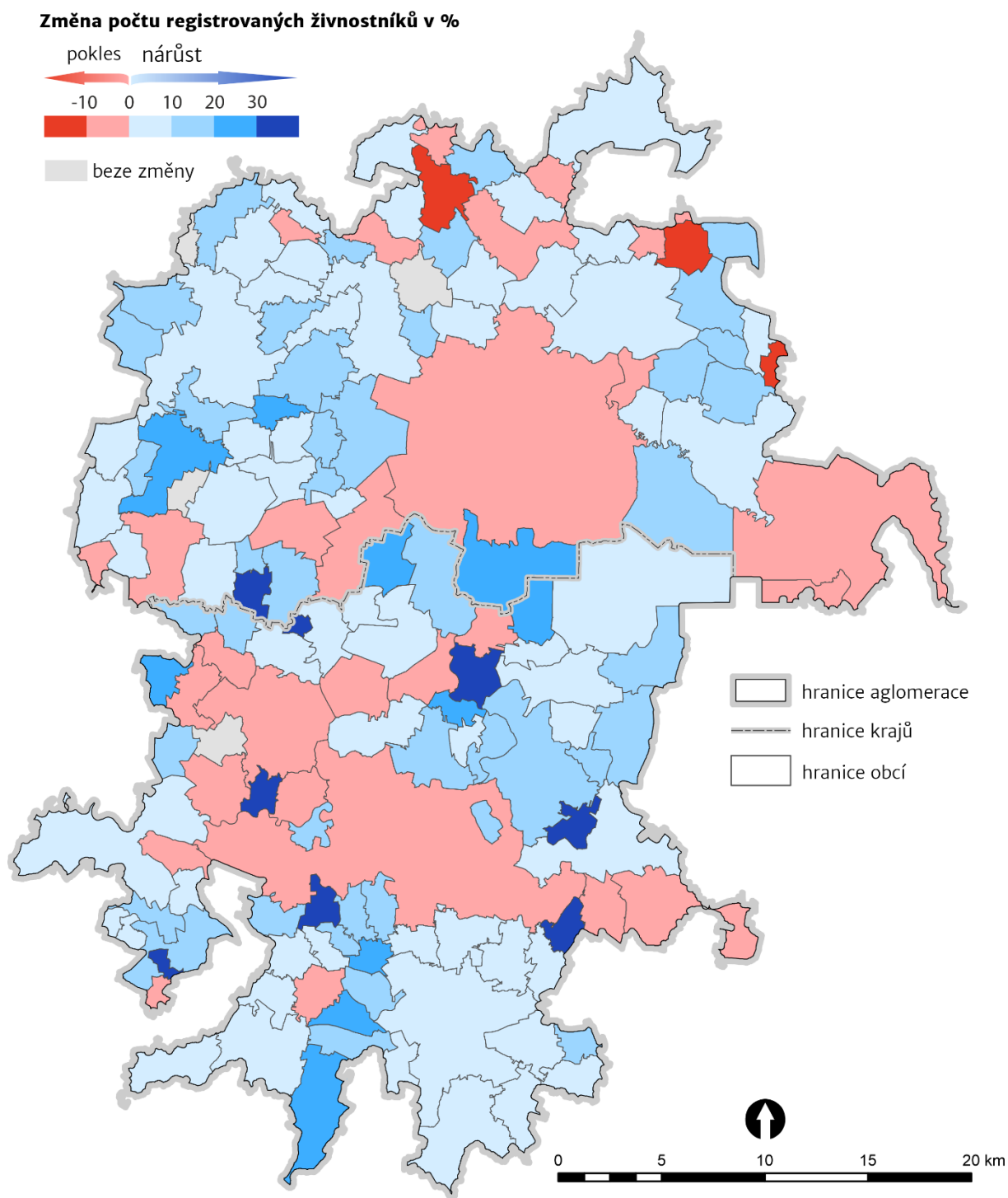

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Počet živnostníků v území aglomerace od roku 2014 do roku 2018 trvale rostl, pokles byl až mezi lety 2018–2019. Podíl živnostníků na celkovém počtu ekonomických subjektů se, stejně jako v České republice, celé období snižoval. Počet živnostníků zaznamenal více klesající tendence než celkový počet ekonomických subjektů. Mírný pokles zaznamenaly jak obě centra aglomerace (Hradec Králové o 0,5 %, Pardubice o 3,5 %), tak i některé obce v jejich zázemí (např. Praskačka, Osice, Divec, Valy, Kostěnice, Rybitví, Živanice) a některá města aglomerace (Třebechovice pod Orebem, Týniště nad Orlicí, Smiřice, Lázně Bohdaneč). Zbylá města aglomerace zaznamenala mírný nárůst počtu živnostníků. Nejvýraznější nárůst počtu živnostníků byl v obcích Lány u Dašic, Černá u Bohdanče, Chrtínky a Dříteč (nárůst o 30 % a více). Počet živnostníků rostl také v obcích nacházejících se v blízkosti dopravní osy Hradec Králové – Pardubice. Nejvýznamnější úbytky mezi 15–20 % zaznamenaly obce Vysoký Újezd, Račice nad Trotinou a Libřice.

Obrázek 10 Změna počtu živnostníků v obcích Hradecko-pardubické aglomerace mezi roky 2014–2019 (v %)

Zdroj: ČSÚ

Největší zaměstnavatelé v aglomeraci

V aglomeraci se soustředí úřady veřejných služeb (zdravotní péče, veřejná správa, terciární vzdělávání nebo policie). Z podnikatelského sektoru je nejvíce zastoupena výroba počítačů, různé druhy strojírenství, chemický průmysl a sběr odpadů.

Tabulka 4 Největší zaměstnavatelé se sídlem na území Hradecko-pardubické aglomerace (duben 2019)

Název firmy	Obec	CZ-NACE převažující	Počet pracovníků
Fakultní nemocnice Hradec Králové	Hradec Králové	Ústavní zdravotní péče	5 143
Nemocnice Pardubického kraje, a.s.	Pardubice	Ústavní zdravotní péče	4 773
Lesy České republiky, s.p.	Hradec Králové	Těžba dřeva	3 563
Foxconn CZ, s.r.o.	Pardubice	Výroba počítačů a periferních zařízení	2 063
Kiekert-CS, s.r.o.	Přelouč	Výroba ostatních strojů pro speciální účely j. n.	1 913
Trelleborg Bohemia, a.s.	Hradec Králové	Výroba ostatních pryžových výrobků	1 903
Marius Pedersen, a.s.	Hradec Králové	Sběr odpadů, kromě nebezpečných	1 741
Synthesia, a.s.	Pardubice	Výroba barviv a pigmentů	1 633
Arrow International CR, a.s.	Hradec Králové	Výroba lékařských a dentálních nástrojů a potřeb	1 400
JIP východočeská, a.s.	Pardubice	Velkoobchod s nápoji	1 078
Univerzita Pardubice	Pardubice	Terciární vzdělávání	1 062
Panasonic Automotive Systems Czech, s. r. o.	Pardubice	Výroba spotřební elektroniky	901
Povodí Labe, státní podnik	Hradec Králové	Shromažďování, úprava a rozvod vody	894
Foxconn European Manufacturing Services s.r.o.	Pardubice	Zpracovatelský průmysl	759
Explosia, a.s.	Pardubice	Výroba výbušnin	694
ČSOB Pojišťovna, a. s., člen holdingu ČSOB	Pardubice	Životní pojištění	686
KARSIT HOLDING, s.r.o.	Jaroměř	Zpracovatelský průmysl	638
Univerzita Hradec Králové	Hradec Králové	Vzdělávání	606
M – SILNICE a.s.	Pardubice	Stavebnictví	591
Hasičský záchranný sbor Královéhradeckého kraje	Hradec Králové	Veřejná správa a obrana, povinné sociální zabezpečení	529
Hasičský záchranný sbor Pardubického kraje	Pardubice	Veřejná správa a obrana, povinné sociální zabezpečení	478
ARRIVA VÝCHODNÍ ČECHY a.s.	Chrudim	Doprava a skladování	452
Královéhradecký kraj	Hradec Králové	Veřejná správa	450
PARAMO, a.s.	Pardubice	Výroba rafinovaných ropných produktů	448
Statutární město Hradec Králové	Hradec Králové	Veřejná správa a obrana, povinné sociální zabezpečení	445
CEE Logistics a.s.	Pardubice	Doprava a skladování	411
Bühler Motor s.r.o.	Hradec Králové	Výroba elektrických motorů, generátorů a transformátorů	399

Název firmy	Obec	CZ-NACE převažující	Počet pracovníků
Statutární město Pardubice	Pardubice	Veřejná správa a obrana, povinné sociální zabezpečení	397
ERA a.s.	Pardubice	Výroba měřicích, zkušebních a navigačních přístrojů	370
Zdravotnická záchranná služba Pardubického kraje	Pardubice	Zdravotní a sociální péče	326

Zdroj: *Bisnode Magnusweb*

Sociální podnikání

Sociální podnikání lze definovat jako podnikatelské aktivity, jejichž cílem není pouze dosahování ekonomického zisku, ale usilují také o přispění k sociálnímu, environmentálnímu a místnímu prospěchu. V rámci činností sociálního podnikání dochází k vytváření pracovních příležitostí pro osoby se zdravotním, sociálním nebo kulturním znevýhodněním. Nezáleží na právní formě sociálního podniku, ale zda formuluje veřejně prospěšný cíl ve svých zakladacích dokumentech.

Na území aglomerace funguje celá řada sociálních podniků. Nejvíce jich je soustředěno v Hradci Králové a v Pardubicích. Celkem je na území aglomerace evidováno 17 sociálních podniků. Přímo v Pardubicích jich je 5 a v Hradci Králové jich najdeme 10. Z hlediska oboru činnosti se tyto sociální podniky zaměřují hlavně na výrobu, montážní a kompletační práce, catering a stravování, obchod, úklidové služby, textilní výrobu, nebo tiskařské a grafické služby. Královéhradecký i Pardubický kraj na svém území podporují rozvoj sociálního podnikání již řadu let.

V Hradci Králové funguje od roku 2015 Regionální centrum podpory sociálního podnikání – platforma zaměřená na rozvoj sociálního podnikání v Královéhradeckém kraji. Jeho cílem je rozvíjet sociální podnikání v Královéhradeckém kraji prostřednictvím aktivit jako je poradenství, individuální konzultace a dotační management projektů v oblasti sociálního podnikání, vzdělávání, síťování sociálních podniků a ostatních aktérů propojování zaměstnavatelů z chráněného a volného trhu práce, iniciace a facilitace rozvojových záměrů, popularizace oblasti apod.

Pardubický kraj se tématu sociálního podnikání intenzivně věnuje od roku 2013. V roce 2019 vzniklo Poradenské centrum pro sociální podnikání v Pardubicích. Zájemci zde mohou využít poradenské místo k pomoci s nastavením podnikatelského plánu, získají informace k založení sociálního podniku, informace o specifikách zaměstnávání osob se zdravotním znevýhodněním a další potřebné informace. Centrum je informačním servisem, ale také prostorem pro sdílení praxí a síťování sociálního podnikání v Pardubickém kraji. V roce 2020 spustil Pardubický kraj roční vzdělávací kurz Akademie pro sociální podnikání.

Podnikatelské nemovitosti

Obecně jsou podnikatelské nemovitosti z hlediska ekonomického rozvoje města či regionu významným lokalizačním faktorem. Sleduje se zejména jejich dostupnost, charakter a technický stav což jsou relevantní aspekty pro rozvoj malých, středních a velkých firem.

Nejrozšířenějším typem podnikatelské nemovitosti, která je zároveň nejpalčivějším rozvojovým problémem z hlediska podnikatelských nemovitostí je brownfield, tj. nemovitost – pozemek, objekt, areál – která není dostatečně využívána, je zanedbána a případně i kontaminována, nelze ji efektivně využívat, aniž by proběhl proces její regenerace, a vzniká jako pozůstatek průmyslové, zemědělské, rezidenční, vojenské či jiné aktivity. Mezi brownfieldy řadíme například nevyužívané průmyslové a zemědělské objekty, obytné a administrativní budovy, bývalé vojenské prostory, opuštěná nákupní

centra nebo nevyužívané stavby dopravní infrastruktury. Jejich sanace a nové využití je problematické z důvodu ne vždy přijatelných dispozic a velké finanční náročnosti. Proto investoři mnohdy upřednostňují zábor volných ploch před revitalizací brownfields. Vzhledem k jejich počtu a nezřídka charakteru nemovitosti skýtají brownfieldy nejvýznamnější potenciál rozvoje.

Právě revitalizace brownfields je vhodným nástrojem řešení zanedbaných oblastí v území nejčastěji obce, města nebo jejich zázemí. Konečné využití může být jak k veřejnoprávním činnostem, neziskovým a dále k výkonu ekonomické činnosti. Tato problematika je řešena Národní strategií revitalizace brownfields 2016–2022, která je v gesci Ministerstva průmyslu a obchodu v součinnosti s agenturou CzechInvest. Dlouhodobým cílem je snížit počet brownfieldů při současném snížení záborů zemědělské půdy. Pro regeneraci jsou nabízeny nejrůznější národní a evropské dotační programy. Základem je databáze www.brownfieldy.cz, která má svou neveřejnou (více než 2500 lokalit) a veřejnou část (více než 450 lokalit). Převažují brownfieldy v soukromém vlastnictví. Největší počet je evidován v kraji Libereckém, Jihomoravském, Moravskoslezském a Ústeckém. Nejmenší pak v kraji Olomouckém.

Na území aglomerace se nachází celá řada malých až středně velkých brownfields (extrémně rozsáhlé brownfields zde chybí). Následující tabulka obsahuje brownfieldy v území aglomerace, nacházející se ve veřejné části Národní databáze brownfields.

Tabulka 5 Přehled brownfields v území Hradecko – pardubické aglomerace (2020)

Lokalita	Obec	Rozloha lokality (m ²)	Předchozí využití lokality
Areál Správy železnic	Hradec Králové	32 000	Průmysl
Bývalá jatka, u Labe	Hradec Králové	3 842	Jiné
Vrbenského kasárna	Hradec Králové	5000	Kasárna
Hajnišův mlýn	Třebechovice pod Orebem	1082	Mlýn
Čtvercová kasárna Josefov	Jaroměř	16 328	Vojenské areály, kasárny, střelnice
Stávající skládka stavebních odpadů a sutí Hradec Králové Kukleny, u dálničního přivaděče	Hradec Králové – Kukleny u dálničního přivaděče	35 000	Jiné
Tesla	Hradec Králové	300	Průmysl
Neletová zóna letiště Hradec Králové	Hradec Králové	-	Vojenské areály
Vojenská nemocnice Josefov, Jaroměř	Jaroměř	14 952	Občanská vybavenost
Areál bývalého pivovaru	Chrudim	15 509	Průmysl
VCES	Chrudim	36 145	Průmysl
Areál Sladoven	Chrudim	52 383	Průmysl
Evona	Chrudim	25 006	Průmysl
Dřevovýroba Ficek	Chrudim	6 648	Průmysl
Vojenské DEPO	Chrudim	105 661	Vojenské areály
Kasárna Hůrka	Pardubice	176 659	Vojenské areály, kasárny, střelnice
Kyjevská (bývalá Tesla)	Pardubice	25 000	Průmysl
Masarykova kasárna	Pardubice	97 400	Vojenské areály, kasárny, střelnice
Bývalý areál Botana Skuteč	Heřmanův Městec	3 235	Průmysl
Podnikatelská škola	Lázně Bohdaneč	557	Občanská vybavenost

Zdroj: www.brownfieldy.cz, www.czechinvest.org, www.brownfieldy-pk.cz

Dle analýzy agentury CzechInvest¹, založené na vlastní databázi prověřených nemovitostí, poptávali klienti v roce 2018 shodně ze 45,5% průmyslové pozemky a výrobní haly, a z 9 % pak kancelářské prostory.

V případě průmyslových pozemků byly v roce 2018 nejvíce poptávány plochy s rozlohou 2 až 9,9 hektaru. V mezikrajském srovnání se na této poptávce podílel Pardubický kraj z 5 % (9. místo) a Královéhradecký kraj pak z 3 % (10. místo). Příčinou může být spolu s nízkou nabídkou nemovitostí (často v důsledku vlastnictví průmyslových pozemků developery, kteří nabízejí výstavbu hal do Opronájmu) také nízká míra nezaměstnanosti v těchto regionech. Největší poptávka byla v Ústeckém kraji (19 %), Moravskoslezském kraji (15 %) a Středočeském kraji (12 %).

V roce 2018 měli investoři největší zájem o výrobní haly o velikosti 0–10 tis. m². Největší poptávka v mezikrajském srovnání byl v Ústeckém kraji (14,4 %) a shodně v Plzeňském a Středočeském kraji (10,4 %). Pardubický a Královéhradecký kraj sdíleli 10. pozici (4 %).

V roce 2018 investoři poptávali nejvíce kancelářské prostory (především prostor vyšších standardů) o rozloze do 499 m². Nejvíce byly poptávány prostory v Praze (38,5 %) a Jihomoravském kraji (19,2 %). Nulová poptávka byla v kraji Karlovarském, Libereckém, Královéhradeckém, Pardubickém, Ústeckém, Zlínském a na Vysočině. V případě Královéhradeckého a Pardubického kraje je jednou z nejpravděpodobnějších příčin dlouhodobý akutní nedostatek volných kancelářských prostor vyšších standardů, což vede k celkovému zhoršení image regionu v poskytování těchto prostor pro potenciální investory, kteří již na území aglomerace kancelářské prostory vyššího standardu nepoptávají. V aglomeraci je dle statistik MPO malé množství ústředí velkých, zejména zahraničních firem, které mají na území aglomerace a obou krajů své koncové výrobní závody. Jedním z důvodů, proč velké firmy málo lokalizují svá ústředí do území aglomerace, může být právě i nedostatek kancelářských prostor vyššího standardu.

Poptávka po brownfieldových lokalitách je specifická, neboť pro investory často skýtá dodatečné náklady na regeneraci, které mohou být časově nepředvídatelné. V mezikrajském srovnání byla v roce 2018 nejvyšší poptávka v Ústeckém kraji (17,9 %), Středočeském kraji (11,3 %), Jihomoravském a Karlovarském kraji (shodně 10,4 %). Pardubický a Královéhradecký kraj se podílely 5,7 %, což představuje sdílenou 10. pozici.

Dle informací regionální kanceláře agentury Czechinvest pro Pardubický kraj eviduje k červenci 2019 v databázích brownfieldů minimálně v 6 obcích patřících do území ITI (Pardubice, Chrudim, Přelouč, Holice, Lázně Bohdaneč, Stěblová, Opatovice) objekty a areály (o celkové rozloze cca 15 ha), které by bylo vhodné regenerovat pro podnikatelské účely. Zájem o rozvoj průmyslových zón je v Pardubicích a Chrudimi. Kancelář agentury CzechInvest pro Královéhradecký kraj eviduje k červenci 2019 celkem 9 obcí a měst (Barchov, Boharyně, Chlumeč nad Cidlinou, Dolní Přím, Hořiněves, Hradec Králové, Praskačka, Sendražice, Týniště nad Orlicí), kde se nachází celkem 17 brownfieldů s celkovou rozlohou zhruba 60 ha, které je potenciálně možné částečně nebo v určitých případech celé rekonstruovat/revitalizovat pro podnikatelské využití.

4.3 Výzkum, vývoj a inovace

Analytické závěry Strategie ITI Hradecko-pardubické aglomerace pro oblast výzkumu, vývoje a inovací (dále jen VaVal) vycházejí jednak z podkladů Českého statistického úřadu a dále ze Strategie

---

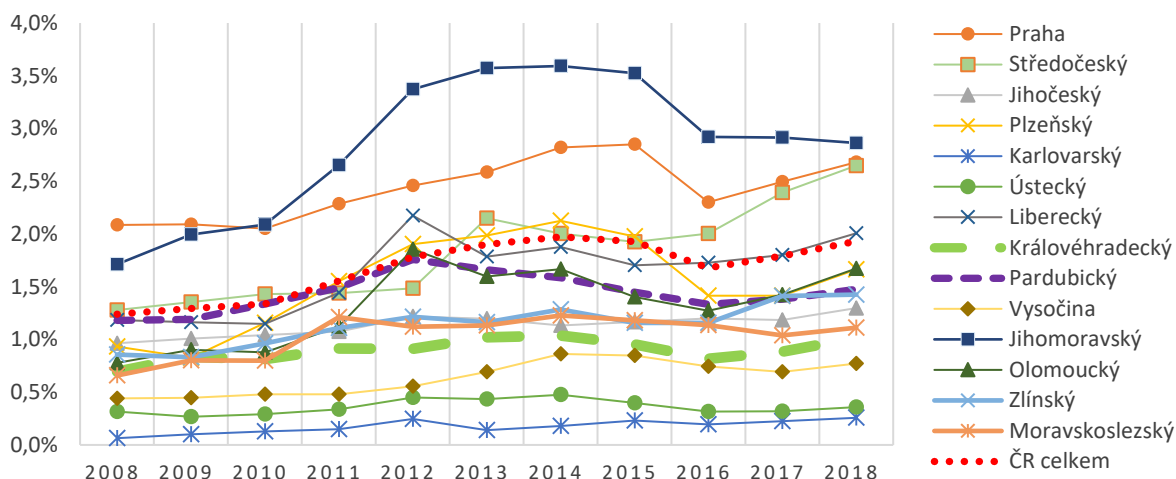
¹https://www.czechinvest.org/getattachment/Sluzby-pro-municipality/Nemovitosti-pro-podnikatelske-ucely/Registrace-nemovitosti-a-databaze/Podnikatelske_nemovitosti-statistiky_2018.pdf

inteligentní specializace ČR² (tj. Národní RIS3 strategie) a jejich krajských příloh za Královéhradecký a Pardubický kraj³. Národní RIS3 strategie na základě diskuse se zástupci výzkumné sféry, firemní složky, veřejné správy a dalších podpůrných organizací, identifikovaly cíle a domény pro rozvoj výzkumného a inovačního systému ČR a jejich krajů. Tato kapitola obsahuje zásadní závěry z výše zmíněných dokumentů, které jsou relevantní pro Hradecko-pardubickou aglomeraci.

Výdaje na výzkum a vývoj

Celkové i neinvestiční výdaje na výzkum a vývoj (VaV) v obou krajích aglomerace mají v absolutních objemech rostoucí tendenci, ale v relativním mezikrajském vyjádření podíl obou krajů na výdajích za celou ČR klesá. V relativním vyjádření celkových výdajů na výzkum a vývoj, jako podílu na HDP daného kraje, dosáhl Královéhradecký kraj 1 % (11. pozice v mezikrajském srovnání) a Pardubický kraj 1,48 % (7. pozice v mezikrajském srovnání). Nejvyšších hodnot dosáhl Jihomoravský kraj (2,86 %), Praha (2,68 %) a Středočeský kraj (2,65 %).

Graf 35 Podíl celkových výdajů na výzkum a vývoj na regionálním HDP (2008–2018)

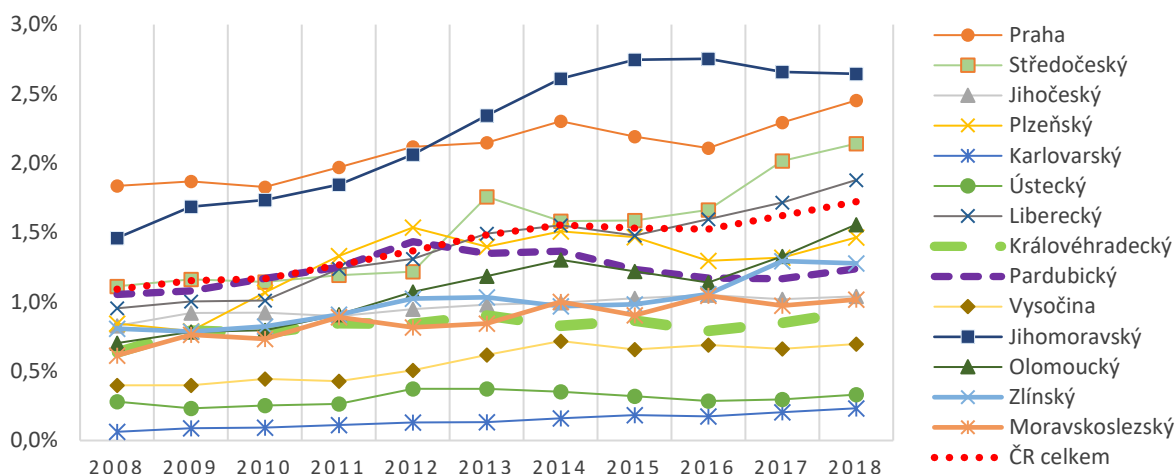

Zdroj: ČSÚ

² <https://mpo.cz/cz/podnikani/ris3-strategie/>

³ <https://www.proinovace.cz/cs/aktivity/koncepcie/ris3-10382> , <https://www.pardubickykraj.cz/krajska-priloha-strategie-inteligentni-specializace/55061/regionalni-inovacni-strategie-pardubickeho-kraje>

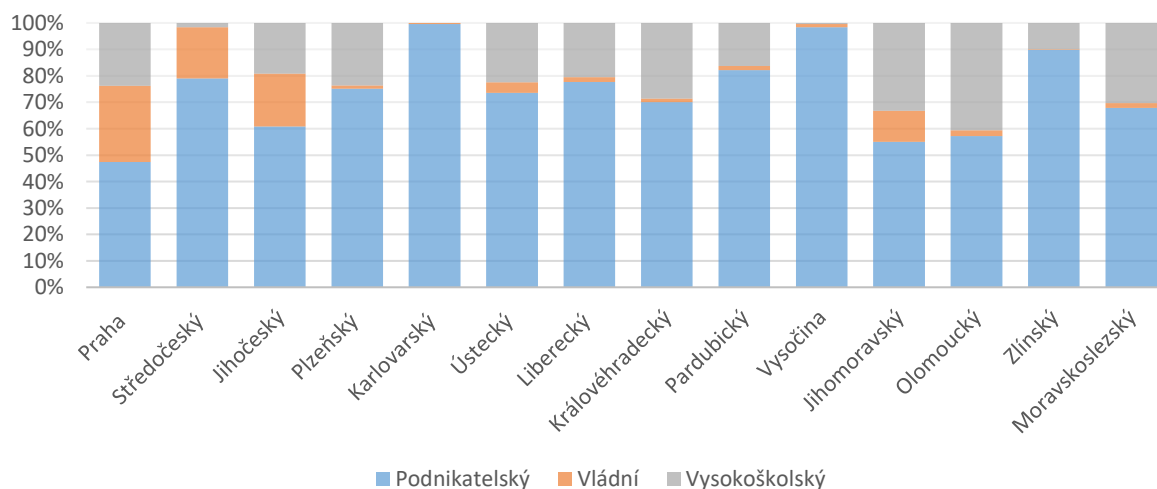
Graf 36 Podíl neinvestičních výdajů na výzkum a vývoj na regionálním HDP (2008–2018)

Zdroj: ČSÚ

Výdaje na výzkum a vývoj byly v Královéhradeckém kraji i Pardubickém kraji dominantně vynaloženy podnikatelským sektorem. V Královéhradeckém kraji podnikatelské výdaje činí 70 % veškerých výdajů na VaV, v Pardubickém kraji dokonce 82 % všech výdajů na VaV. Vysokoškolské výdaje na vědu a výzkum v Královéhradeckém kraji jsou skoro dvojnásobné než v Pardubickém kraji, protože zde působí více vysokých škol. Vládní výdaje na VaV jsou v obou krajích velmi nízké.

Graf 37 Struktura výdajů na výzkum a vývoj podle hlavních sektorů provádění (v %) v roce 2018

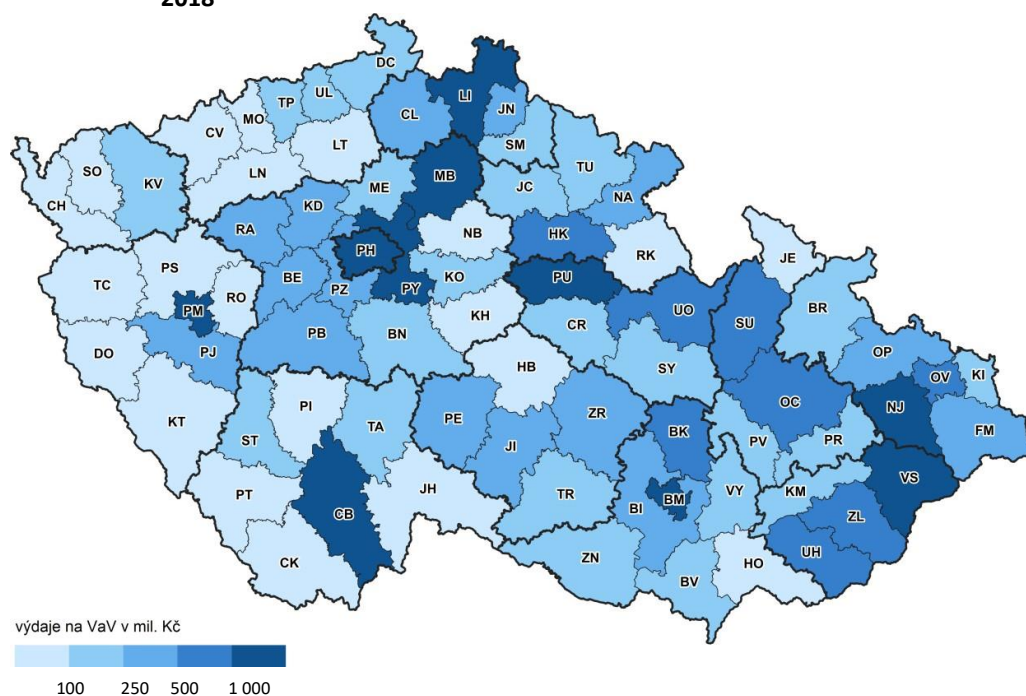

Zdroj: ČSÚ

Český statistický úřad zveřejňuje některé ukazatele za podnikový výzkum a vývoj až do úrovně okresů. Z okresů, kterými je dotčeno vymezení aglomerace, vykazují okres Hradec Králové a okres Pardubice nejvyšších hodnot, což svědčí o koncentraci (přes 50 %) výdajů na výzkum a vývoj v podnikatelské sféře obou krajů do území aglomerace.

Obrázek 11 Celkové výdaje na výzkum a vývoj uskutečněné v podnikatelském sektoru podle okresů ČR v roce 2018

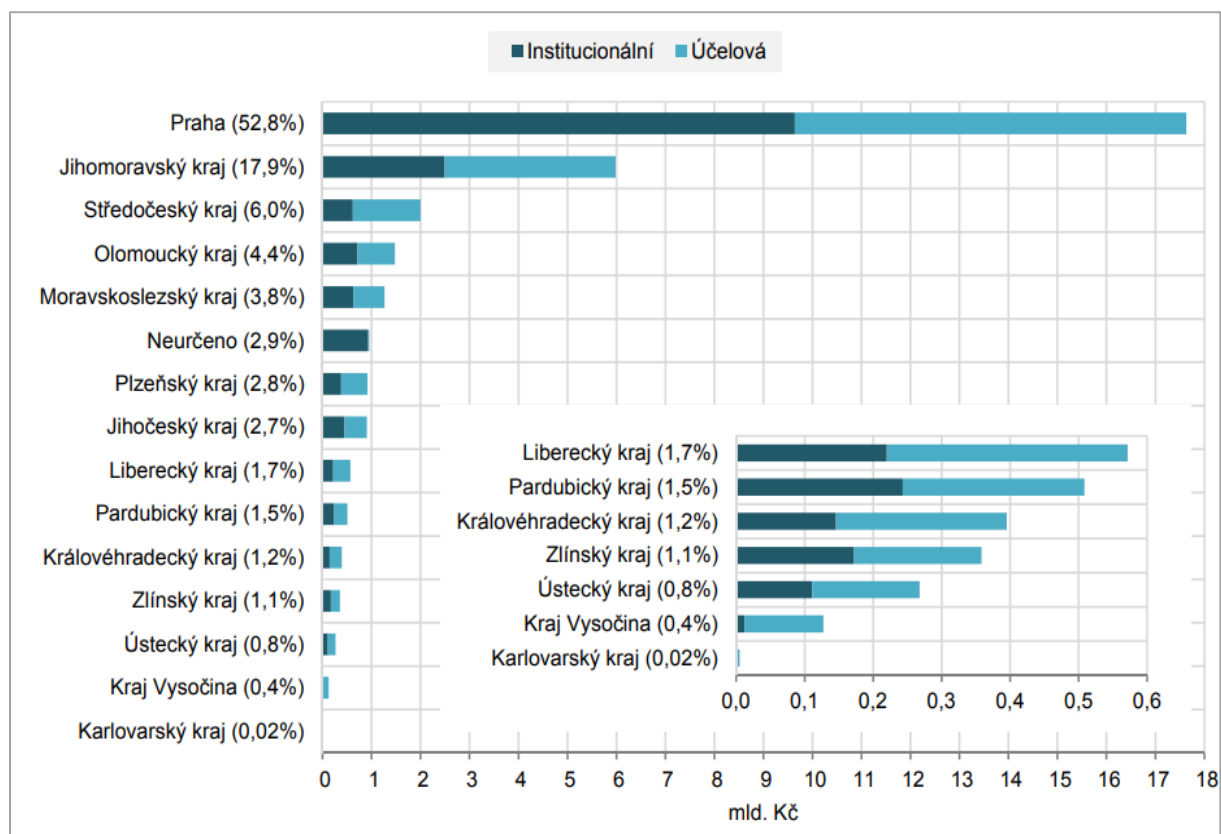
Zdroj: ČSÚ

Obrázek 11 naznačuje zákonitost koncentrace VaV aktivit do jádrových oblastí (Praha, Brno, Plzeň, České Budějovice, Pardubice, HK) a jejich těsného zázemí, podél strategických dopravních tahů a v blízkosti strategických odběratelů výsledků VaV aktivit. Vyšší hodnoty některých okresů jsou často způsobeny pouze lokalizací jednoho či několika málo významnějších podnikatelských subjektů s VaV (např. okres Ústí nad Orlicí). Jak je patrné v případě Královéhradeckého a Pardubického kraje (ale také např. Plzeňského či Jihočeského kraje), výdaje na úrovni kraje jsou do velké míry určeny výdaji v 1-2 okresech, což vypovídá o setrávající značné geografické koncentraci podnikatelských VaV aktivit.

Celkové rozpočtové výdaje na výzkum a vývoj dle kraje příjemců

Příjemci z Královéhradeckého kraje se na celkových výdajích na VaV podíleli z 1,2 % (10. mezikrajská pozice) a z Pardubického kraje 1,5 % (9. mezikrajská pozice). Na struktuře výdajů se v obou krajích nejvíce podíleli poskytovatelé Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) a Technologická agentura České republiky (TAČR), v Královéhradeckém kraji (v souladu s oborovým zaměřením výzkumných organizací) také velmi významně Ministerstvo zdravotnictví.

Graf 38 Státní rozpočtové výdaje na výzkum a vývoj podle krajů (mld. Kč, % podíl na GBARD) v roce 2018

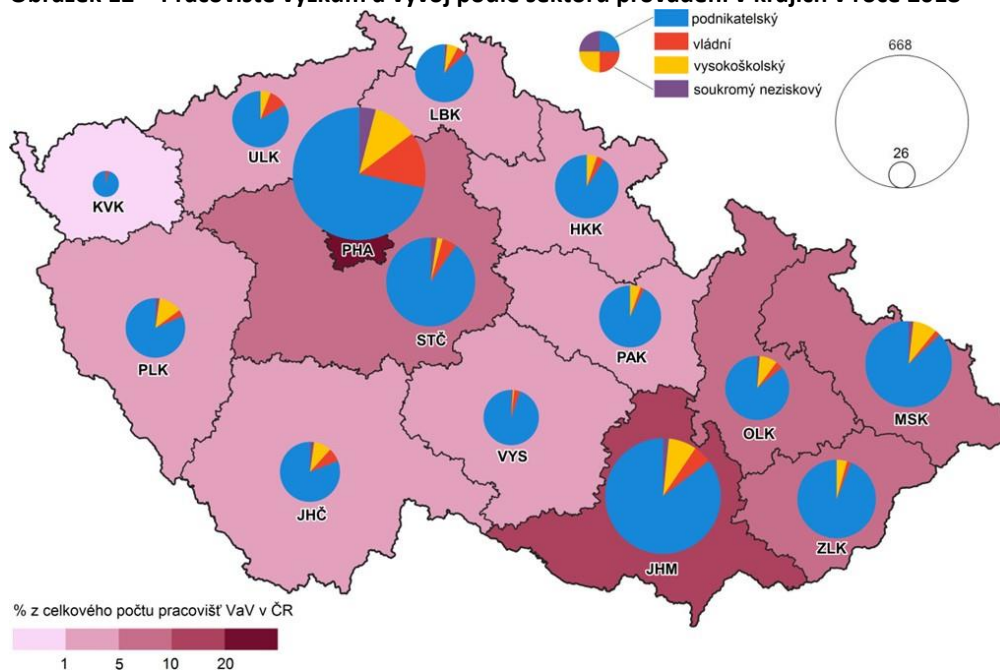
Zdroj: ČSÚ

V rámci aglomeračních výzev bylo realizováno několik klíčových projektů konsorciální povahy zaměřených na předaplikační výzkum a výzkumnou spolupráci akademické a aplikační sféry a rozvoj výzkumného/inovačního potenciálu firem v aglomeraci (OPPIK Potenciál, Aplikace s účinnou spoluprací aj.) Viz profily projektů <http://iti.hradec.pardubice.eu/projekty.php?kategorie=3>. Je třeba však počítat s reálným dopadem dotovaných investic až po několika letech včetně odrazu ve statistických údajích.

Výzkumná pracoviště

V obou krajích dominují pracoviště v podnikatelském sektoru (celkem 266, z toho je jejich 68 s 10 a více FTE zaměstnanci).

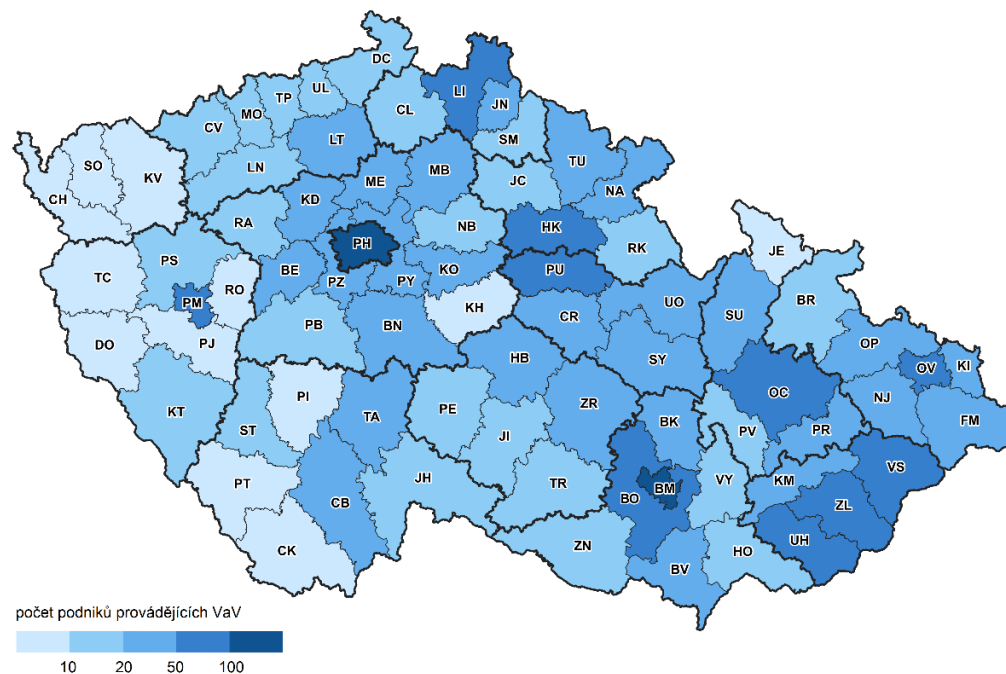
Obrázek 12 Pracoviště výzkum a vývoj podle sektorů provádění v krajích v roce 2018

Zdroj: ČSÚ

Z okresů spadajících do aglomerace vykazují Hradec Králové a Pardubice nejvyšších hodnot, což svědčí o koncentraci (37 %) pracovišť výzkumu a vývoje v podnikatelské sféře obou krajů do území aglomerace.

Obrázek 13 Podniky provádějící výzkum a vývoj podle okresů ČR v roce 2018

Zdroj: ČSÚ

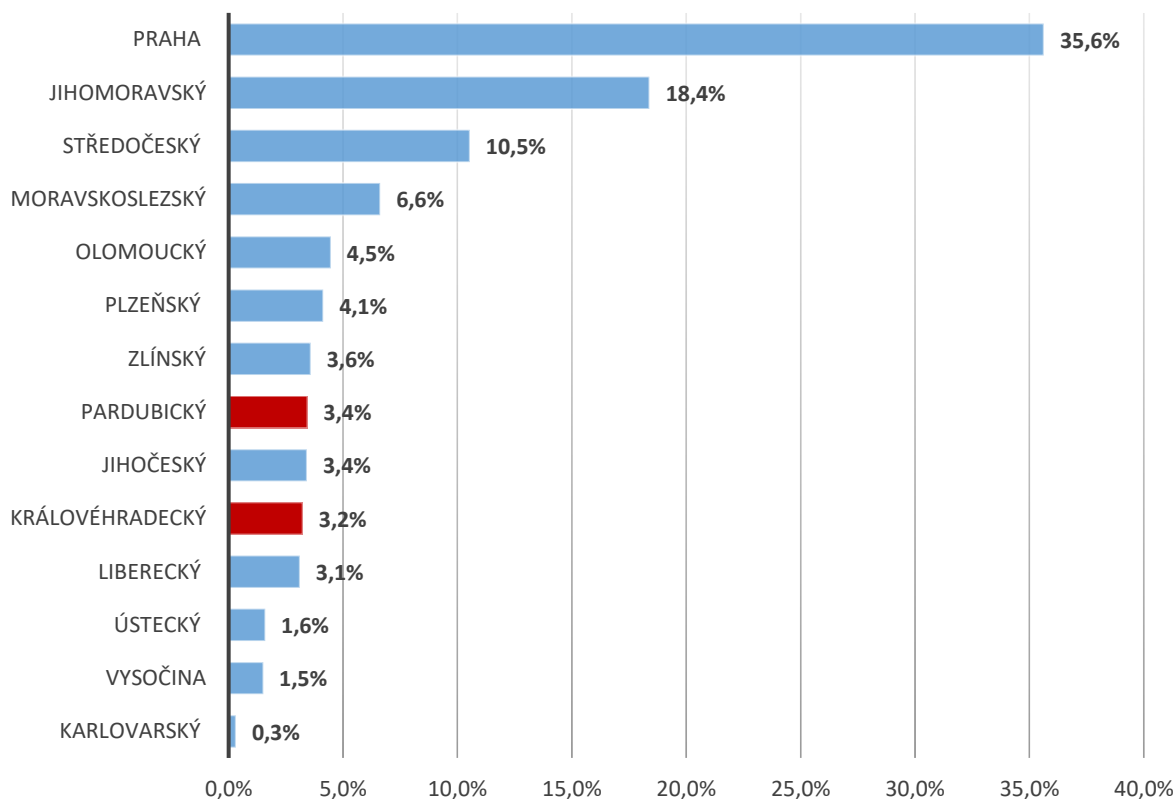
Výzkumní pracovníci

Královéhradecký kraj se v roce 2018 podílel na počtu výzkumných pracovníků ČR vyjádřeném přepočtem na celé úvazky (FTE) z 3,2 % (10. pozice v mezikrajském srovnání), což představuje nárůst o

0,4 p. b. oproti roku 2014. Pardubický kraj se podílel ze 3,4 % (8. pozice v mezikrajském srovnání), což představuje pokles o 0,2 p. b. oproti roku 2014.

Zahraniční výzkumní pracovníci ve vládním a vysokoškolském sektoru se v roce 2018 podíleli na celkovém počtu VaV pracovníků vládního a vysokoškolského sektoru Pardubického kraje z 4 % (12. pozice v mezikrajském srovnání). V Královéhradeckém kraji činil tento podíl 7 % (7. místo v mezikrajském srovnání). Průměr ČR byl 11 %. Toto svědčí o stále nízké internacionalizaci VaV prostředí.

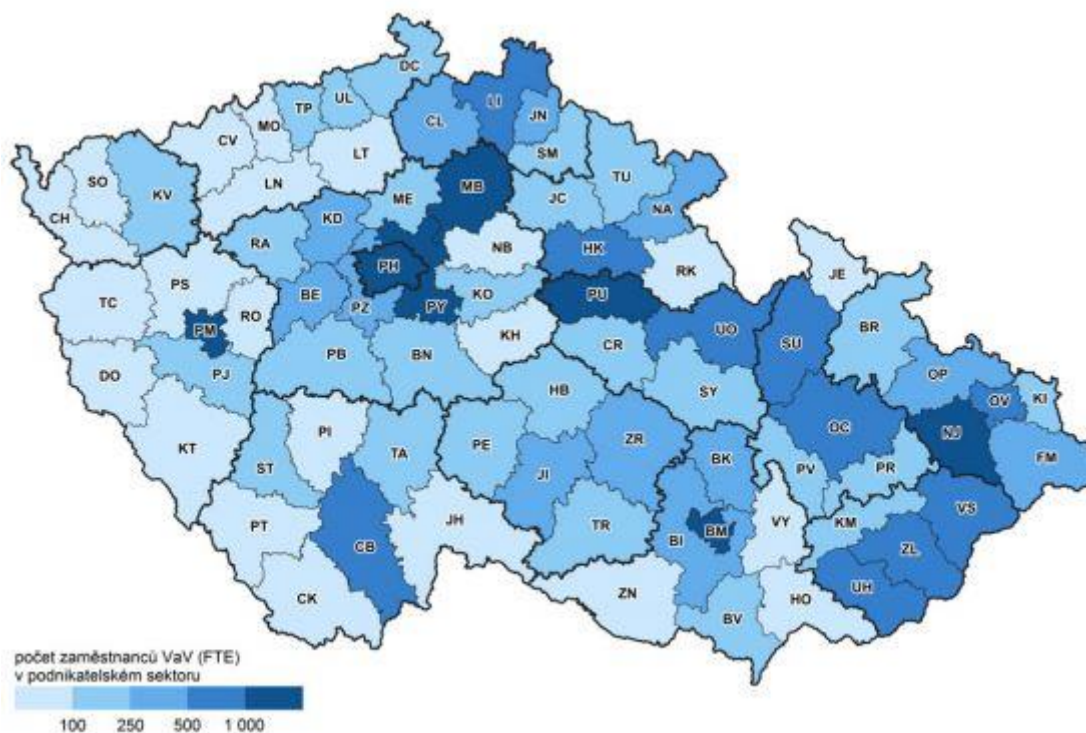
Graf 39 Podíl pracujících ve výzkumu a vývoji v krajích v roce 2018

Zdroj: ČSÚ

Z okresů, kterými je dotčeno vymezení aglomerace, vykazují okres Hradec Králové a okres Pardubice nejvyšších hodnot, což svědčí o koncentraci více než poloviny zaměstnanců ve výzkumu a vývoji v podnikatelské sféře obou krajů do území aglomerace. Okres Pardubice dosahuje vysokých hodnot i ve srovnání s hodnotami za všechny okresy České republiky.

Obrázek 14 Zaměstnanci VaV (FTE) v podnikatelském sektoru podle okresů ČR, 2018

Zdroj: ČSÚ

Podíl inovujících podniků

Inovace představují z pohledu podniku stěžejní element pro jeho další rozvoj a zvyšování konkurenceschopnosti v rámci globalizovaného trhu. Inovace jsou přitom úzce spjaty s výzkumem a vývojem, který poskytuje nutnou primární základnu pro tvorbu a zavádění inovací, zejména se zaměřením na produkci nových výrobků a služeb. Podle metodiky Eurostatu se za inovační/inovující podniky považují ty podniky, které v uvedeném období zavedly některou z následujících inovací:

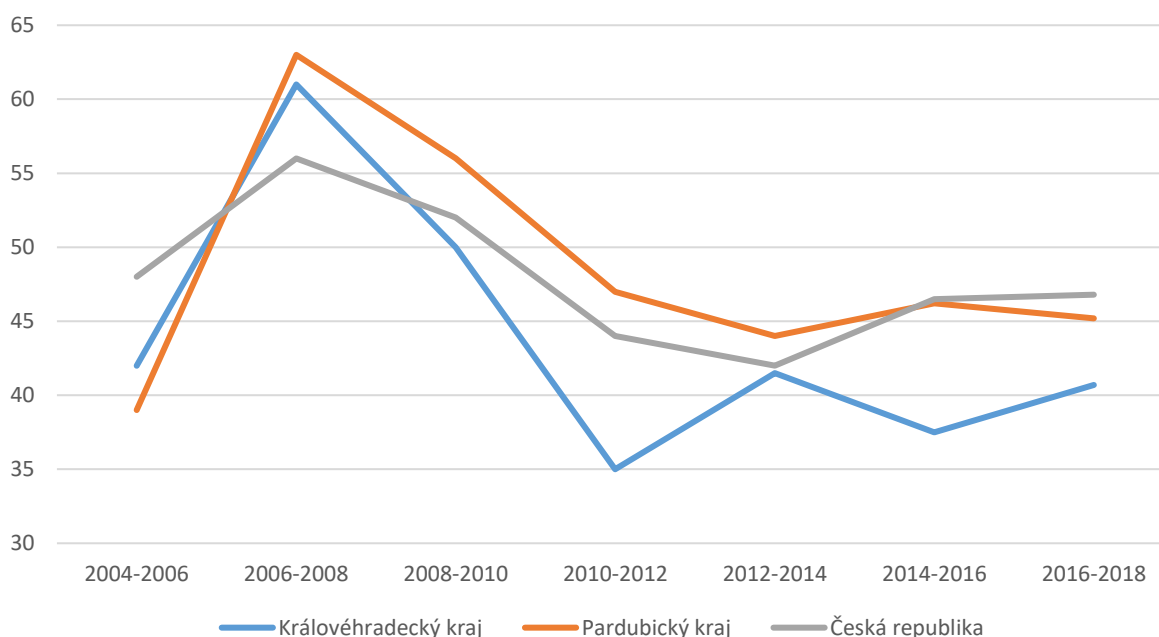
- produktovou inovaci (uvedení na trh nového nebo podstatně zlepšeného výrobku nebo služby),
- procesní inovaci (zavedení nového nebo podstatně zlepšeného způsobu výroby, poskytování služeb, způsobu dodávek, skladování, distribuce a jiných logistických služeb a zavedení nebo podstatné zlepšení podpůrných podnikových činností jako je například údržba, nákup nebo používané informační systémy),
- marketingovou inovaci (zavedení nového způsobu propagace, ocenění a prodeje výrobků/služeb včetně jejich product placementu nebo významných změn estetického designu nebo balení nabízených výrobků),
- organizační inovaci (zavedení nového způsobu organizace řízení dodavatelsko-odběratelských vztahů, lidských zdrojů nebo zavedení nového přístupu k organizaci vnějších vztahů).

Podíl inovujících podniků⁴ v Pardubickém kraji byl až do období 2014–2016 nad úrovní České republiky, od maxima v období 2006–2008 zaznamenal výrazný pokles až do období 2012–2014 – od té doby stagnuje a v současnosti je pod úrovní České republiky. Podíl inovujících podniků v Královéhradeckém

⁴ podíl na celkovém počtu podniků s deseti a více zaměstnanci ve vybraných odvětvích

kraji je dlouhodobě pod úrovní ČR, od maxima v období 2006–2008 zaznamenal také pokles, ovšem ještě výraznější než Pardubický kraj a Česká republika.

Graf 40 Podíl inovujících podniků v období 2004–2018

Zdroj: ČSÚ, *Statistické šetření o inovačních aktivitách podniků (šetření technologických inovací)*

RIS3 specializace České republiky

Národní RIS3 strategie je strategický dokument zajišťující efektivní zacílení evropských, národních, regionálních a soukromých prostředků na aktivity vedoucí k posílení výzkumné inovační kapacity a do prioritně vytyčených perspektivních oblastí na národní i krajské úrovni, s cílem maximálně využít národní znalostní potenciál. Tato strategie má formovat intervence a návrhy, jejichž cílem je zefektivnění využívání výzkumu a vývoje (zejména veřejného) v inovacích. V tomto smyslu ji lze chápat jako národní strategii orientovaného a aplikovaného výzkumu.

Hlavním cílem a účelem RIS3 strategií je zajistit hospodářský růst a konkurenceschopnost, které budou založené na využívání znalostí a na inovacích (na rozdíl od konkurenceschopnosti založené převážně na efektivitě). Nástrojem podporujícím hospodářský růst je „chytré, inteligentní“ využívání a rozvíjení specializace, kombinující hospodářskou specializaci se specializací znalostní.

Výzkumná specializace ČR

Znalostní domény představují soubor poznatků a technologických schopností generické, průřezové povahy s širokým spektrem možných aplikací v řadě oblastí soukromé i veřejné spotřeby. Znalostní domény jsou pro potřeby inteligentní specializace v podmínkách ČR definovány v souladu s definicí tzv. Key Enabling Technologies.

Výzkumné aktivity v ČR pokrývají široké spektrum směrů a v určitém rozsahu pokrývají všechny klíčové technologie – materiálový výzkum, nanotechnologie, mikro a nanoelektronika, fotonika, pokročilé výrobní technologie a průmyslové biotechnologie. Ve většině technologií disponuje ČR výzkumnou základnou, která je schopná produkovat mezinárodně atraktivní výsledky a být kvalitním partnerem aplikační sféře při identifikaci nových aplikačních směrů a technologických řešení.

Indikativní rozložení národní výzkumné specializace v rámci krajů přibližuje následující tabulka.

Tabulka 6 Zastoupení generických znalostních domén (výzkumných specializací) v krajích ČR (2018)

Znalostní doména (Výzkumná specializace)		Kraj													
		JČK	JMK	KVK	KHK	LBK	MSK	OLK	PAK	PLK	PHA	STČ	ULK	VYS	ZLK
Key enabling technologies (KETs)	Pokročilé materiály		x		x	x	x	x	x	x	x	x			x
	Nanotechnologie		x		x	x	x	x	x		x		x		x
	Mikro a nanoelektronika		x			x	x	x	x		x				x
	Pokročilé výrobní technologie	x	x		x	x	x	x		x	x	x		x	x
	Fotonika	x	x			x	x	x			x	x			x
	Průmyslové biotechnologie	x	x		x	x		x	x		x	x			x
Netechnologické znalostní domény	Znalosti pro digitální ekonomiku, kulturní a kreativní odvětví		x		x	x		x		x	x		x		x
	Společenskovědní znalosti pro netechnické inovace	x			x		x				x	x			x

Zdroj: RIS3 strategie ČR 2018

Ekonomická specializace ČR

Ekonomická specializace ČR odvisí od aplikačních oblastí, ve kterých existují české podnikatelské subjekty, které vykazují značnou znalostní intenzitu, pozitivní ekonomickou dynamiku a slibný potenciál do budoucna. Tyto oblasti představují koncentraci zásadních znalostně intenzivních a inovačních aktivit podniků, které byly identifikovány – s využitím entrepreneurial discovery process⁵ – z regionální úrovně a ověřeny datovými analýzami na národní úrovni. Jedná se o aplikační oblasti v nichž se uplatňuje vysokou mírou specifická znalost a technologické kompetence, a které je vhodné do budoucna v rámci Strategie inteligentní specializace rozvíjet a posilovat.

Indikativní rozložení národní ekonomické specializace v rámci krajů přibližuje následující tabulka. Přehled doplňují regionálně specifické specializace, které jdou nad rámec specializace národní, ale přesto představují v regionálním měřítku významná aplikační odvětví.

⁵ *entrepreneurial discovery process (zkráceně EDP), do češtiny volně překládán jako proces podnikatelského objevování nových příležitostí, zjednodušeně řečeno jde o profilování oblastí specializace, vydefinovaných za rovnocenné spoluúčasti zástupců veřejné správy, podnikatelské i akademické sféry a taktéž občanské společnosti*

Tabulka 7 Zastoupení klíčových oblastí aplikace znalostí (ekonomická specializace) v regionech ČR (2018)

Aplikační odvětví (Ekonomická specializace)	Kraj													
	JČK	JMK	KVK	KHK	LBK	MSK	OLK	PAK	PLK	PHA	STČ	ULK	VYS	ZLK
Strojírenství-mechatronika														
Hutnictví														
Energetika	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Průmyslová chemie														
Elektronika a elektrotechnika v digitálním věku														
Digitální ekonomika a digitální obsah	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			x	x
Automotive														
Železniční a kolejová vozidla	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Letecký a kosmický průmysl														
Léčiva, biotechnologie, prostředky zdravotnické techniky a Life Sciences	x	x		x	x	x	x	x	x	x				
Tradiční kulturní a kreativní odvětví														
Nová kulturní a kreativní odvětví				x	x					x				x
Udržitelné hospodaření s přírodními zdroji														
Udržitelné zemědělství a lesnictví														
Udržitelná produkce potravin														
Zajištění zdravého a kvalitního životního prostředí, biodiverzity a ekologie přírodních zdrojů	x			x	x	x	x			x	x			x
Udržitelná výstavba, lidská sídla a technická ochrana životního prostředí														
Bezpečnostní výzkum														
Výzkum ve zdravotnictví				x						x				x
Práce, soc. služby a důchodový systém														
Balneologie a lázeňství			x									x		
Sklářství a keramika			x									x		x
Textil	x			x	x			x						

Zdroj: RIS3 strategie ČR 2018

RIS3 specializace Královéhradeckého a Pardubického kraje (krajské domény strategie inteligentní specializace)

RIS3 strategie obou krajů definují prioritní obory, z nichž některé jsou oběma kraji sdílené (textil, biomedicína), které se, větší či menší mírou, promítají do výzkumného a inovačního systému aglomerace.

RIS3 domény Královéhradeckého kraje

1. Výroba dopravních prostředků a jejich komponent
2. Strojírenství a investiční celky
3. Nové textilní materiály pro nové multidisciplinární aplikace (doména sdílená s Libereckým a Pardubickým krajem)
4. Elektronika, optoelektronika, optika, elektrotechnika a IT
5. Léčiva, zdravotnické prostředky a lékařská péče (doména sdílena s Pardubickým krajem – Segment medicínských aplikací nanotechnologií a biotechnologií)
6. Pokročilé zemědělství a lesnictví

RIS3 domény Pardubického kraje

1. Inteligentní chemie pro průmyslové a bio-medicinální aplikace (chytrá specializace sdílená s Královéhradeckým krajem)
2. Pokročilé aplikace elektrotechniky a informatiky
3. Udržitelná doprava, výroba dopravních prostředků a jejich komponentů, dopravní infrastruktura (v předchozí verzi dokumentu z roku 2014 uvedena jako Konkurenceschopná doprava)

4. Pokročilé materiály na bázi textilních struktur (chytrá specializace sdílená s Libereckým a Královéhradeckým krajem)
5. Strojírenství a moderní výrobní technologie (v předchozí verzi dokumentu z roku 2014 uvedena jako Strojírenství)

Charakteristiky Královéhradeckého kraje dle RIS3 strategie⁶

Mnoho statistik popisujících regionální inovační a výzkumný systém Královéhradeckého kraje má v absolutních hodnotách v čase rostoucí trend, ale v mezikrajském srovnání se pozice kraje zhoršuje. To se týká především výdajů na výzkum a vývoj (4. nejhorší pozice v mezikrajském srovnání).

Veřejná výzkumná sféra je zaměřena především na life sciences (lékařské obory, vývoj léčiv), s důležitým podoborem ve formě vojenského výzkumu a dále na zemědělský výzkum a ICT. V menší míře je skrze pobočky veřejných výzkumných organizací zastoupen výzkum v oblasti gnotobiotiky, lesnictví, radiační ochrany a živočišné výroby. Výzkumné organizace se nově věnují progresivním výzkumným tématům. V oblasti life sciences se jedná o témata: Vývoj, studium a hodnocení léčiv, výzkum lékových forem, Civilizační choroby, Neurovědy, Onkologie, Problematika stárnutí včetně regenerace na všech úrovních, Nanobio – mezioborový výzkum účinků nanomateriálů na živé organismy, Klinická a experimentální gastroenterologie, Předčasné porody a neonatologi, Zdravotnická problematika zbraní hromadného ničení, Poskytování preventivní zdravotní péče ve specifických podmínkách a organizace vojenského zdravotnictví, vojenská chirurgie, Molekulární patologie a biologie, Studium imunity, autoimunitních chorob, přirozené a adaptivní imunity. V oblasti ICT je v kraji významný výzkum v těchto tématech: Inteligentní systémy a přístupy pro podporu manažerských a jiných lidských aktivit, Chytrá řešení v počítačových prostředích, Kognitivní procesy a jejich podpora moderními ICT, Kybernetika, vývoj umělé inteligence, Sensorika, zpracování dat získaných lékařskými senzory, 3D tisk. V oblasti zemědělství a lesnictví je možné z hlediska území aglomerace zmínit UHK s ohledem na to, že Přírodovědecká fakulta UHK se podílí na vývoji nových certifikovaných metodik v práci s kmenovými buňkami, vývoji metodologie ochrany stromů v ovocných sadech a aplikaci základního botanického a zoologického výzkumu v ekologii. Do budoucna by se chtěly VO věnovat některým novým výzkumným směrům. V oblasti life sciences se jedná o Mezioborový výzkum IT v biomedicině, Digital humanities, Zpracování biolátek v těle pomocí biosensorů, Využití nových snímkovacích metod pro monitoring stresu zeleně, Sensorika pro monitoring vitálních funkcí zvířat umístěná do kotců, Zavádění nových diagnostických postupů využívající vysokoúčinné ICT k vyhodnocování moderních zobrazovacích metod. V oblasti ICT se jedná o: Vývoj biotechnologických metod směřujících k použití diagnostických a léčebných prostředků určených pro moderní terapii, Rozvoj diagnostických a léčebných metod založených na teranostických principech (implementace do onkologie, regenerativní medicíny), Operační trauma a nové operační postupy, Moderní trendy v onkologii a rozvoj nových diagnostických postupů. Univerzita Hradec Králové (UHK) do budoucna klade velký důraz například "Digital humanities", průřezové téma „Stárnutí ve zdraví a kvalita života“, ve kterém jsou uplatňovány výzkumné aktivity všech fakult UHK.

Výzkumné organizace spolupracují v regionu s několika podniky, které působí ve shodných oborech, ve kterých si našly specifické niky a vykazují vysokou výzkumnou/inovační aktivitu. Těchto firem je v kraji stále přítomno podkritické množství (ve smyslu podílu na krajských podnikových výdajích na výzkum a vývoj), což vede ke spolupráci krajských výzkumných organizací s firmami především mimo Královéhradecký kraj.

---

⁶ Pro detailnější pohled např. identifikace klíčových hráčů výzkumu, vývoje a inovací viz Hlavní aktéři inovačního systému v [RIS3 strategii Královéhradeckého kraje](#)

Ve firemní sféře je podstatná část výzkumných a vývojových aktivit realizována v oborech elektro/elektrotech/ICT, automotive, strojírenství, textil, pryž/plast. I když dochází k postupnému zlepšování a upgradingu (s tím, jak se vyčerpává lokalizační faktor levné pracovní síly v kraji a zvyšuje důvěra mateřských organizací v „český“ výzkum a vývoj), stále se mnoho podniků pod zahraniční kontrolou soustředí na aktivity s nižší přidanou hodnotou v nižších patrech hodnotového řetězce. Velké podniky pod domácí kontrolou s výdaji na výzkum a vývoj jsou přítomny v oborech jako je textilní průmysl, strojírenství mimo automotive, ICT, obalové technologie nebo elektronika. Obecně podniky v kraji málo spolupracují s krajskými výzkumnými organizacemi buď z důvodu různého oborového zaměření, nebo nemají strategii založenou na VaV, ale spíše založenou na zvyšování produktivity (pozice optimalizátora) a spolupracovat s výzkumnými organizacemi tak de facto nepotřebují. Z hlediska dlouhodobé strategie udržitelného rozvoje a s nástupem znalostní ekonomiky je tato podniková strategie nepostačující a povede k intenzivnější orientaci na systémový výzkum/vývoj se zapojením multidisciplinarity řešení.

Konkrétně se výzkumné a vývojové aktivity firem realizují například v oblasti informačních technologií/inženýrských činností (např. vývoj software, zpracování bigdata, vývoj a konstrukce komponent pro automotive/strojírenství a vývoj/návrh/dodávky technologických celků pro průmyslové obory chemie, energetiky, koksárenství, potravinářství), v oblasti (opto)elektronických, elektrotechnických součástek a zařízení, vývoje strojů pro speciální účely (tiskařské stroje, stroje pro těžbu a stavebnictví, zemědělské stroje, celky pro farmaceutický, potravinářský průmysl a energetiku), vývoje ultralehkých letadel a výzkumu a vývoje kompozitních materiálů, vývoje dílů pro motorová vozidla, výzkumu a vývoje textilních materiálů, výzkumu a vývoje zdravotnických prostředků, vývoje pryžových a plastových materiálů, výzkumu v oblasti ovocnářství a další.

Aktivněji je tak realizována spolupráce firem se středními školami než s vysokými školami v kraji, jelikož v kraji nejsou přítomny vysokoškolské obory technického směru.

Zprostředkující subjekty jsou zastoupeny několika technologickými centry a dvěma centry pro transfer technologií; v kraji má sídlo několik aktivních klastrů, jejichž členové také vyvíjejí výzkumné aktivity. Na území hradecké části aglomerace působí OMNIPACK s. r. o. (Jaroměř), Technologický klastr, z.s. (Hradec Králové). Některé firmy jsou zapojeny do klastrů se sídlem mimo kraj.

Charakteristiky Pardubického kraje dle RIS3 strategie⁷

V kraji je významná průmyslová tradice, zejména v průmyslu elektrotechnickém, chemickém, strojírenském, potravinářském, textilním a ve výrobě dopravních prostředků. V 90. letech minulého století neprošla průmyslová struktura kraje ve srovnání s jinými kraji příliš velkými změnami (kromě textilního průmyslu) a kraj si tak dokázal udržet diverzifikovanou a relativně silnou průmyslovou základnu. Za perspektivní v textilním průmyslu lze považovat ty firmy, které přešly od konfekce k výrobě technických a funkčních textilií.

V elektrotechnickém průmyslu došlo k rozpadu velkých firem a následnému vzniku malých a středních podniků a zároveň přišli i velcí zahraniční investoři. V posledních letech klesá váha chemického průmyslu a úspěšně se rozvíjí automobilový průmysl. Hlavním oborem, který se rozvíjí ve službách, jsou informační technologie.

Jedním ze strukturálních problémů kraje i celého Česka je nedostatečná provázanost akademické a firemní sféry. K příčinám patří zejména rozdílná kultura obou prostředí a také částečný nesoulad

---

⁷ Pro detailnější pohled např. identifikace klíčových hráčů výzkumu, vývoje a inovací viz Hlavní aktéři inovačního systému v [RIS3 strategii Pardubického kraje](#)

ve struktuře jejich zaměření, daný např. nepřítomností akademického sektoru v oblasti strojírenství a medicíny v regionu. Rozvoj spolupráce s ostatními, zejména sousedními kraji, může tento nesoulad, resp. jeho dopady výrazně zmírňovat. To je zjevné zejména v případě Královéhradeckého kraje (medicína, farmacie a biotechnologie), ale i dalších krajů jako je Jihomoravský (strojírenství, biomedicína) nebo Liberecký kraj (textil). Zásadní význam má také posilování mezinárodní spolupráce ve VaVaI využívající finančních nástrojů EU jako je Horizont 2020.

Zároveň na regionální inovační systém dopadá negativně ekonomický a společenský vývoj v kontextu celého Česka. Jedná se především o hrozbu odlivu pracovníků výzkumu a vývoje a finančních prostředků mimo kraj do nově budovaných výzkumných center. Udržení kvalitních lidských zdrojů v regionu se jeví do budoucna jako klíčové.

Regionální inovační a výzkumný systém Pardubického kraje je svými parametry v rámci Česka na průměrné úrovni. Systém těží z historického zaměření akademické sféry na chemii, elektrotechniku a od poloviny 90. let také na dopravu, což je podpořeno působením privátních VaV organizací a podniků s vysokým podílem VaV, a to jak v „tradičních“ oblastech jako je chemie nebo radiotechnika, tak i v nových progresivních oblastech jako jsou např. bionanotechnologie. V kraji působí také výzkumná organizace v textilním průmyslu a strojírenství. V kraji operuje několik klastrů, z nich většina má sídlo na území aglomerace: Energeticko-technický inovační klastr, z.s. (Pardubice), Hi-Tech inovační klastr, z.s. (Pardubice), Klastr REVIT, z.s. (Pardubice), NANOPROGRESS, z.s. (Pardubice). Některé firmy jsou zapojeny do klastrů se sídlem mimo kraj.

Aktivity VaV jsou soustředěny převážně v Pardubicích ve velkých průmyslových firmách. Dalšími centry inovačního podnikání jsou Lanškroun, Vysoké Mýto, Ústí nad Orlicí a Letohrad. Právě tyto dva okresy, Pardubice a Ústí nad Orlicí, ve kterých se tyto centra nacházejí, se v roce 2015 řadily mezi devět okresů v Česku, které mají více než 1 000 zaměstnanců ve výzkumu a vývoji v podnikatelském sektoru (ČSÚ, 2019).

Výzkumné organizace

Na území hradecké části aglomerace působí následující výzkumné organizace (převzato z Krajské RIS3 strategie Královéhradeckého kraje):

Univerzita Hradec Králové se ve výzkumných aktivitách profiluje dle specifických zaměření jednotlivých fakult. Na UHK jsou postupně rozvíjena perspektivní vědecko-výzkumná témata v pěstovaných oborech na každé ze součástí. Vědecko-výzkumné týmy na UHK podporuje mj. program na podporu vědy a výzkumu „Výzkumné fakulty“, který fakultám pro tyto účely alokuje prostředky institucionální podpory na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace (RVO). Fakulta informatiky a managementu se věnuje problematice ekonomických modelů aplikovaných do biomedicíny, aplikacím ICT v průmyslových provozech (distribuované řízení v energetice) či multi-agentovým systémům, Přírodovědecká fakulta oblasti aplikované matematiky (matematické fyziky), vývoji senzorů monitorujících lidské tělo (spolupráce s firmou LINET, IKEM), organické a analytické chemii, biochemii, toxikologii, ekologii nebo výzkumu opylovačů. Pedagogická fakulta zaměřuje svůj základní výzkum na oblasti pedagogické (didaktické), literárně-kulturní, lingvistické a historické (dějiny umění). Filozofická fakulta spolupracuje s aplikačním sektorem v oblasti terénního archeologického výzkumu, realizací sociologických průzkumů nebo v oblasti digitalizace a ochrany kulturního dědictví.

Farmaceutická fakulta Univerzity Karlovy v Hradci Králové (FaF UK) se zaměřuje na výzkum ve všech klíčových oblastech farmacie, tj. vývoj nových léčiv, lékových forem a drug delivery systémů, analýzu léčiv a léčivých přípravků, biomedicínu, farmakologii, klinickou farmacii a farmakoepidemiologii. FaF UK má celkem 11 základních pracovišť, které zajišťují vzdělávací a výzkumnou činnost fakulty. Na

výzkumu se zde podílí více než 150 akademických a výzkumných pracovníků, zařazených do 21 výzkumných skupin a 150 studentů doktorských studijních programů. Řada akademických pracovníků je členem předních světových odborných organizací a zaštiťují na FaF UK výzkumné projekty, např. na zvýšení účinnosti a bezpečnosti léčiv a nutraceutik či pokročilého výzkumu v separačních vědách. Ve spolupráci s firmami a výzkumnými organizacemi FaF UK řeší několik výzkumných projektů a podala řadu patentů.

Lékařská fakulta v Hradci Králové jako součást Univerzity Karlovy realizuje široké spektrum výzkumných aktivit, od základního výzkumu až po prakticky zaměřený výzkum, a to ve třech základních oblastech: civilizační choroby, onkologie a problematika stárnutí, včetně regenerace na všech úrovních. Na této činnosti se podílejí všechny katedry, ústavy, kliniky. Výzkumná kapacita fakulty zahrnuje 300 akademických pracovníků a 250 studentů doktorských studijních programů. Většina výzkumných aktivit fakulty je realizovaná společně s aplikační sférou, představovanou zejména nejbližším partnerem, Fakultní nemocnicí Hradec Králové a Fakultou vojenského zdravotnictví.

Univerzita obrany, Fakulta vojenského zdravotnictví Hradec Králové se soustředí především na ochranu před účinky biologických a chemických zbraní. Výzkumné projekty v biologické oblasti jsou zaměřeny na metody detekce vysoce nebezpečných biologických agens a vývoj preventivních i terapeutických vakcín. V oblasti toxikologie a ochrany proti chemickým zbraním jsou prioritami vývoj antidot, moderní způsob jejich aplikace, analýzy účinku chemických agens na živé systémy a detekce otravných látek ve vodě. Dalším pilířem výzkumu je zaměření na ochranu proti jaderným zbraním, zejména biodozimetrie. Mimo ochranu před zbraněmi hromadného ničení se fakulta podílí na klinických činnostech a klinickém výzkumu.

Fakultní nemocnice Hradec Králové (FN HK) se výzkumně zaměřuje především na následující oblasti: operační trauma a nové operační postupy, vývoj a hodnocení léčiv, s věkem spojená onemocnění, neurovědy, klinická a experimentální gastroenterologie, moderní trendy v onkologii, rozvoj nových diagnostických postupů. FN HK je velmi aktivní v oblasti smluvního výzkumu, zejména typu klinického hodnocení léčiv a laboratorního hodnocení, jak pro tuzemské, tak zahraniční farmaceutické firmy (každoročně probíhá obvykle více než 230 klinických hodnocení a laboratorních studií). Dalšími oblastmi smluvního výzkumu jsou syntéza potenciálních léčiv na zakázku, proteomické analýzy, optimalizace materiálů pro aplikaci ve zdravotnictví, přístrojů a nástrojů pro lékařské použití atd.

Státní ústav radiační ochrany, v.v.i., – pobočka Hradec Králové se specializuje komplexně na radiační ochranu, vývoj progresivních detekčních metod ionizujícího záření, na aplikovaný výzkum pro potřeby státu, a to zejména výzkum bezpečnostní i výzkum pro dozorovou a správní činnost Státního úřadu pro jadernou bezpečnost České republiky. Provádí výzkum pro Bezpečnostní výzkum pro Ministerstvo vnitra České republiky. V rámci výzkumu v tomto oboru spolupracuje s ústavem a firmami podobného zaměření, provádí vzdělávání v oblasti radiační ochrany, pořádá kurzy podle Atomového zákona nutné pro vykonávání soustavného dohledu nad dodržováním požadavků RO, organizuje stáže pro Mezinárodní agenturu pro atomovou energii (IAEA).

Muzeum východních Čech v Hradci Králové řeší vlastní vědeckovýzkumné úkoly, organizuje odborné konference, kromě expozic a výstav pořádá i další kulturní a společenské akce. Muzeum východních Čech v Hradci Králové spolupracuje s Univerzitou Hradec Králové, především prostřednictvím osobních kontaktů jednotlivých pracovníků. Intenzivní je také spolupráce historického pracoviště muzea s Historickým ústavem Filosofické fakulty Univerzity Hradec Králové.

Galerie moderního umění v Hradci Králové má možnost zapojovat se do vědecko-výzkumných projektů relativně krátkou dobu. Tuto možnost získala s novou zřizovací listinou, která je platná od 1. ledna 2018.

Na území pardubické části aglomerace působí následující výzkumné organizace (převzato z Krajské RIS3 strategie Pardubického kraje):

Univerzita Pardubice má klíčové postavení z hlediska regionálního systému VaVa a disponuje rozsáhlou infrastrukturní odbornou základnou v širokém spektru oborů a specializací. Univerzita se zabývá základním i smluvním výzkumem, rovněž realizuje partnerské projekty. Celkově má univerzita kolem 400 zakázek ročně v rámci smluvního výzkumu.

Synpo, a.s. (dříve Výzkumný ústav syntetických pryskyřic a laků) se zabývá výzkumem v oboru syntetických pryskyřic, nátěrových hmot, nanomateriálů a jejich analýzy, zkoušením a hodnocením výrobků, výrobou a prodejem speciálních pryskyřic a nátěrových hmot, vývojem procesů a výrobou pro klienty, kterými jsou často přední světové chemické firmy. Z hlediska VaV je toto centrum výrazně orientováno na mezinárodní spolupráci.

VUOS, a.s. realizuje výzkum převážně v oboru chemických specialit (koloranty, biocidy, biologicky aktivní látky) a čistých chemikálií a také v zavádění technologií v chemickém průmyslu. Dále se zabývá výzkumem nových látek pro farmaceutický průmysl, agrochemii a pro oblast vonných a chuťových látek.

EXPLOZIA a.s. Výzkumný ústav průmyslové chemie realizuje výzkum výbušnin, munice a nových energetických materiálů, detekce a identifikace výbušnin, zkoušení výbušnin. Součástí ústavu je akreditovaná laboratoř specializované analýzy, pracoviště bezpečnostního inženýrství a balistická zkušebna. V ústavu zároveň probíhá malosériová výroba energetických materiálů, výroba pyrotechnických komponentů pro letecké záchranné prostředky a výbuchové zpracování kovů.

TOSEDA s.r.o. provádí výzkum, vývoj a výroba speciálních polymerních systémů. Klíčovými oblastmi výzkumných a vývojových aktivit jsou nanotechnologie a technologie příznivé životnímu prostředí.

Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy, v. v. i. – pobočka Pardubice se zabývá zejména aplikovaným výzkumem v oblasti využití a ochrany půdy, vody a krajiny.

Centrum organické chemie s.r.o. se věnuje především VaV nových materiálů pro organickou elektroniku, mikroelektroniku, fotoaktivní procesy, biocidy, koloranty. Zaměřuje se především na pokročilou práci s organickými sloučeninami, možnosti využití výsledků jsou v elektronice, fotovoltaice a dalších oborech. Zabývá se taky procesy povrchových úprav materiálů, jejichž cílem je zlepšení jejich funkce či prodloužení životnosti.

Podpůrné organizace výzkumu, vývoje a inovací

V segmentu podpůrných organizací výzkumu, vývoje a inovací je v aglomeraci deficit kapacit. Pro rozvoj aglomeračního výzkumného a inovačního ekosystému je potřeba, aby podpůrné organizace poskytovaly úplné portfolio služeb pokrývající inovační cyklus např. tak, jak je definováno European business network:⁸

1. **Stimulace podnikání** – lákání a stimulace inovátorů a potenciálních podnikatelů prostřednictvím cílených akcí zaměřených na stimulaci a popularizaci podnikání

⁸ https://ebn.eu/sharedResources/organisations/1/Quality/Approved_EUBIC_Criteria_Feb2017_F1.pdf

2. **Předinkubace** – služby, které zajišťují, aby se ty nejslibnější inovativní nápady a potenciální podnikatelé dostali do fáze start-up⁹. Předinkubační fáze by měla být provedena tak, aby se zajistilo, že:
  - inovace je použitelná (proof of concept)
  - inovace vytváří bohatství (proof of business)
  - inovace je vyrobitelná (proof of technology)
  - tým plní definovanou misi (hodnocení týmu)

3. **Inkubační programy** – podpora pro začínající podniky během inkubační fáze, aby zajistily růst a místní pozitivní dopad. Inkubační služby by měly být poskytovány začínajícím firmám na omezenou dobu podle jejich potřeb a odvětví, v nichž jsou zapojeny.

4. **Postinkubace** – inovační centra mohou pomáhat start-upům, které se posunuly do fáze scale-up¹⁰ v těchto oblastech:
  - přístup k financování
  - přístup na mezinárodní trhy
  - business to business a business to customer support
  - projektové řízení škálování
  - přístup k otevřeným inovacím
  - clustering

5. **Služby pro zavedené malé a střední podniky** související s udržením nebo posílením jejich tržní pozice:
  - školení
  - inovační audit
  - poradenské / koučingové služby
  - přístup k financování
  - přístup na mezinárodní trhy
  - business to business a business to customer support¹¹
  - vyhledávání vhodných technologií (např. digitalizace, internet věcí, průmysl 4.0)
  - projektové řízení
  - přístup k otevřeným inovacím

V současné době pokrývají podpůrné organizace svými aktivitami oblasti 1 Stimulace podnikání a 3 Inkubační programy, částečně pak jsou na území aglomerace poskytovány služby v bodech 2 Předinkubace a 4 Postinkubace. Velmi málo rozvinuté jsou služby pro zavedené malé a střední podniky. Je potřeba zajistit nastavení nástrojů finanční podpory aktivit VaVal subjektů, konzultační podpory

⁹ Start-up je podnikatelský subjekt, typicky popsáný jako nově založená či začínající společnost, která se na základě inovativní podnikatelské koncepce za použití vyspělých technologií rychle vyvíjí a má velký potenciál hospodářského růstu

¹⁰ Scale-up je společnost, která má v posledních 3 letech průměrnou anualizovanou návratnost nejméně 20%, přičemž na začátku období je nejméně 10 zaměstnanců

¹¹ Business-to-business (B2B), také business to business, je označení pro obchodní vztahy mezi obchodními společnostmi, pro jejich potřeby, které neobsluhují konečné spotřebitele v masovém měřítku. Významným rysem modelu B2B je větší důraz na logistiku a zajištění samotného obchodu, oproti důrazu na získání zákazníka, jako je tomu v případě obchodů B2C.

Business-to-consumer (B2C) je označení pro obchodní vztahy mezi obchodními společnostmi a koncovými zákazníky, realizované webovými aplikacemi, virtuálními obchody na Internetu apod. On-line obchodování na Internetu, tj. prodej zboží (ať už hmotného či nehmotného) a služeb koncovým zákazníkům pomocí služby World Wide Web. Tato oblast je označována i jako „e-commerce“.

(poradenství v oblasti možných národních i mezinárodních zdrojů financování výzkumných a inovačních aktivit), podpora přípravy výzkumných a inovačních projektů (včetně finanční podpory), marketing výzkumného a inovačního prostředí, nastavit expertní poradenské služby pro zavedené malé a střední podniky v kraji. Podobně komplexní služby by měla poskytovat inovační centra, která v obou krajích chybí.

Podpůrné organizace vědy, výzkumu a inovací v hradecké části aglomerace (převzato z Krajské RIS3 strategie Královéhradeckého kraje):

Královéhradecký kraj se snaží o komplexní rozvoj regionálního výzkumného a inovačního systému. Je nositelem krajské RIS3 strategie, provádí její aktualizace a pořizuje studie a zpracovává akční plány k tomuto koncepčnímu dokumentu. Již od roku 2007 funguje v kraji Rada pro výzkum, vývoj a inovace Královéhradeckého kraje, aktuálně pod předsednictvím hejtmana Královéhradeckého kraje. Rada je koordinačním, poradním a iniciativním orgánem krajské samosprávy v oblasti výzkumu, vývoje a inovací a působí jako odborný tým spojující pohledy veřejné správy, výzkumných organizací, významných podniků, zprostředkujících a střežových organizací, vzdělávacích zařízení a dalších partnerů. V rámci rozvoje oborových domén krajské RIS3 strategie vyhláší Královéhradecký kraj dotační výzvy ať už na individuální účel nebo na účely předem stanovené.

Centrum investic, rozvoje a inovací (CIRI) je regionální investiční a rozvojovou agenturou Královéhradeckého kraje. Věnuje se jak projektovému managementu, tak strategickému plánování. Zpracovává krajské strategické dokumenty včetně RIS3 strategie, provádí monitoring a evaluaci, je iniciátorem nových VaVaI aktivit, spoludělá Regionální inovační fond Královéhradeckého kraje, zajišťuje chod Rady pro výzkum, vývoj a inovace Královéhradeckého kraje, je výkonnou složkou implementace RIS3 a snaží se podněcovat spolupráci a informovanost klíčových aktérů v regionu například jako iniciátor projektu Platforma investic, rozvoje a inovací Královéhradeckého kraje, provozovatel Regionálního centra podpory sociálního podnikání, člen Paktu zaměstnanosti Královéhradeckého kraje, koordinátor tvorby a řízení Regionální inovační značky a aktér tvorby a implementace konceptu Chytrý region Královéhradeckého kraje.

Královéhradecký kraj (nositelem projektu) a Centrum investic, rozvoje a inovací (partner projektu, výkonná jednotka) realizují společně projekt **Smart akcelerátor Královéhradeckého kraje II** (navazuje na projekt Smart akcelerátor Královéhradeckého kraje), v rámci kterého realizuje systémové aktivity na podporu rozvoje inovačního prostředí kraje. V tuto chvíli se jedná o největší systémový projekt za účelem podpory rozvoje výzkumného a inovačního prostředí kraje. Působností projektu je poskytování služeb zaměřených na propojení výzkumu s aplikačním prostředím, sdílení zkušeností mezi obory, mapování příležitostí a vznik nových podniků v oblasti inovací, reakce na aktuální trendy a podporu jejich implementace. Dále se zaměřuje na budování pozitivního povědomí o inovačních aktivitách v Královéhradeckém kraji za pomoci spolupráce a marketingové komunikace podporující aktivní zapojení investorů, významných stakeholderů, nositelů klíčových znalostí a moderních technologií. Klíčové aktivity a následná podpora vycházejí z průběžného ověřování zpětné vazby a monitorování potřeb jednotlivých odvětví a dílčích subjektů (podnikatelů, výzkumných organizací, univerzit) a jejich efektivní napojení na systém veřejné správy. Významnou součástí je oblast vzdělávání, rozvoj a příprava lidských zdrojů pro výzkum a vývoj v rámci inovativních metod školského systému a samostatných projektů podporujících rozvoj talentů pro oblast podnikání, vědy a výzkumu.

Technologické centrum Hradec Králové, z.ú. podporuje rozvoj podnikatelského prostředí v Královéhradeckém kraji. Své aktivity cílí na studenty, začínající podnikatele, ale i zavedené firmy a oborové odborníky. Mezi hlavní činnosti společnosti patří zejména provoz vědeckotechnického parku, podnikatelského inkubátoru. Zajišťuje základní infrastrukturu služeb se zaměřením na podporu

podnikání, působí jako inkubátor pro začínající firmy, poskytuje zvýhodněný nájem a doprovodné služby, zejména pak poradenství, koučing, mentoring či vyhledávání investora. Z titulu provozovatele vědeckotechnického parku úzce spolupracuje s vysokými školami, vědeckými pracovišti i výzkumnými ústavami. Výraznou aktivitou je podpora začínajících talentů a podniků pomocí budování krajské start-up komunity. Své aktivity rozvíjí také v oblasti popularizace digitálních technologií. Technologické centrum Hradec Králové je Microsoft Innovation Centre a připravuje aktivity pro vznik Digital Innovation Hub.

Centrum transferu biomedicínských technologií (CTBT) je společným pracovištěm Fakultní nemocnice Hradec Králové, Univerzity Hradec Králové a Fakulty vojenského zdravotnictví Univerzity obrany v Brně. Podporuje aplikačně orientovaný výzkum a vývoj s cílem zrychlit a podpořit přenos výsledků výzkumu do praxe. CTBT zajišťuje ochranu nových znalostí a řešení získáním formální ochrany výsledků výzkumu a vývoje, a to formou patentů, užitečných vzorů nebo utajovaného know-how. V této oblasti poskytuje jak administrativní, tak právní podporu, provádí i patentové rešerše. Hlavním cílem CTBT je komercializace, tedy zhodnocení duševního vlastnictví např. prodejem licence k patentu nebo založením spin-off firmy. I v tomto směru CTBT poskytuje výzkumníkům jak administrativní, tak obchodní a právní pomoc. CTBT je kontaktním místem pro firmy, které hledají výzkumného partnera a chtějí realizovat smluvní výzkum. Výzkumníkům CTBT pak pomáhá sestavit a sjednat vhodné podmínky smluvního výzkumu s komerčními partnery.

Centrum pro přenos poznatků a technologií UK (CPPT UK) je integrální součástí univerzity a poskytuje odborné služby pro akademickou obec i externí partnery UK v rámci inovačního procesu. CPPT UK slouží všem fakultám i samostatným pracovištím univerzity, poskytuje vědeckým pracovníkům a studentům UK poradenství v oblasti přenosu poznatků a komercializace. Soustředí se na vyhledávání nových nápadů a jejich právní a patentovou ochranu.

Charles University Innovations Prague s.r.o. (CUIP) je partnerem Centra pro přenos poznatků a technologií na Univerzitě Karlově. Jedná se o 100 % vlastněnou dceřinou společnost Univerzity Karlovy a jejím cílem je přenos vědeckých poznatků z Univerzity Karlovy do reálného života. CUIP poskytuje poradenské a manažerské služby pro projekty s komerčním potenciálem a při zakládání spin-off společností, které jsou provázané na uplatnění výsledků VaV na UK.

Regionální kancelář Agentury pro podporu podnikání a investic CzechInvest nabízí služby a programy pro lokální firmy a přicházející investory. Kancelář funguje zejména jako konzultační místo podpory podnikatelům ze strany státu i mezinárodních zdrojů. Zástupcům měst nabízí CzechInvest asistenci při harmonizaci podnikatelského prostředí a spolupráci při tvorbě chytré nabídky pro investory. V oblasti investic se CzechInvest zaměřuje na tuzemské i zahraniční investice s vyšší přidanou hodnotou z oblasti výroby, strategických služeb a technologických center. Regionální kancelář Agentury CzechInvest pro Královéhradecký kraj je rovněž aktivně zapojena do projektu Platformy investic, rozvoje a inovací Královéhradeckého kraje, prioritně v rámci oblasti podpory investičního prostředí a přípravy a realizace strategie Investičních příležitostí Královéhradeckého kraje (včetně tvorby Mapy podnikatelského prostředí).

Statutární město Hradec Králové se soustředí na vytváření podmínek pro podporu rozvoje podnikatelského prostředí a zaměstnanosti s nabídkou diverzifikovaných pracovních příležitostí odpovídajících struktuře a kvalitě pracovní síly. Město je aktivním prostředníkem a vyvíjí velké úsilí k tomu, aby se mu podařilo přilákat nové investory zejména v oborech s vyšší přidanou hodnotou. Dále rozvíjí infrastrukturu pro ICT dovednosti a rozvoj přírodovědných a technických oborů na základních školách, jichž je zřizovatelem. V oblasti VaVaI založilo a finančně podporuje vědeckotechnický park (Technologické centrum), který funguje jako podnikatelský inkubátor a centrum pro transfer technologií (viz výše).

Popularizaci vědy, výzkumu a inovací se nejvíce věnují organizace Archeopark pravěku ve Vřestarech a Digitální planetárium v Hradci Králové.

Podpůrné organizace vědy, výzkumu a inovací v pardubické části aglomerace (převzato z Krajské RIS3 strategie Pardubického kraje:

Pardubický kraj má vliv na oblast VaVal zejména prostřednictvím agendy přípravy a realizace politiky lidských zdrojů, zejména pak v oblasti středního a odborného školství (správné nastavení ekonomické udržitelnosti škol, jejich vybavení a uspokojení potřeb firem) a podpory zájmu o přírodní a technické vzdělání a agendy přípravy a realizace politiky regionálního rozvoje a její vazby na finanční nástroje evropských fondů. Zároveň jde i o nepřímou podporu prostřednictvím výkonu kompetencí jako je doprava, zdravotnictví, sociální služby apod., které napomáhají zvyšování atraktivity kraje pro život jeho obyvatel, pro podnikání, investice a tím i pro rozvoj inovací aj. ekonomických aktivit. V souvislosti s RIS3 má PAK zásadní roli také v rovině politické podpory implementace RIS3 a kofinancování vybraných regionálních nástrojů a podpůrných schémat RIS3.

Regionální rozvojová agentura Pardubického kraje (RRA PAK) v současnosti poskytuje poradenství, připravuje a zpracovává projekty v rámci fondů EU, zpracovává strategické dokumenty pro území Pardubického kraje, např. se podílela na aktualizaci Programu rozvoje Pardubického kraje, tvorbě Regionálního operačního programu NUTS II Severovýchod aj. strategických dokumentů.

V roce 2018 zahájil v Pardubicích provoz **Pardubický podnikatelský inkubátor (P-PINK)** jako dceřiná společnost RRA PK. P-PINK nabízí inkubační a akcelerační programy, pravidelné vzdělávací akce a coworking v historickém centru Pardubic. Jeho provoz je financován rovným dílem Pardubickým krajem a Statutárním městem Pardubice.

Pardubický kraj (nositel projektu) a RRA PAK (partner projektu) společně realizují **projekt Smart akcelerátor Pardubického kraje II**, který navazuje na předchozí projekt Smart akcelerátor Pardubického kraje. Jedná se v současnosti největší systémový projekt za účelem podpory rozvoje výzkumného a inovačního prostředí kraje. Projekt se zaměřuje na rozvoj inovačního prostředí v kraji v souladu s Národní výzkumnou a inovační strategií pro inteligentní specializaci České republiky (RIS3 strategie) a její krajskou přílohou za Pardubický kraj. Jedním z hlavních cílů projektu je příprava strategických intervencí, které reflektují potřeby jednotlivých odvětví a stakeholderů v Pardubickém kraji. Projekt jim nabízí unikátní příležitost zapojit se do klíčových projektů, čímž získají podporu pro jejich růst a posílení konkurenceschopnosti v rámci kraje. Do objevování nových příležitostí plánuje nositel projektu zahrnout Univerzitu Pardubice jako veřejnou výzkumnou organizaci, soukromé výzkumné organizace, které v kraji existují, a inovační firmy, jež mají významný podíl vlastního výzkumu a vývoje.

Centrum transferu technologií a znalostí (CTTZ) UPa – je zastřešující pracoviště, které na univerzitě podporuje a rozvíjí oblast přenosu poznatků a technologií do praxe a aktivně vyhledává příležitosti ke spolupráci s podniky. CTTZ zajišťuje správu předmětů průmyslového vlastnictví od oznámení vynálezu původcem, přes dohled nad řízením k udělení ochrany, až po podporu při jednáních s komerčními partnery, nastavení a kontrolu plnění smluvních vztahů. CTTZ přijímá poptávky firem z oblasti výzkumu a vývoje, vyhledává vědecké partnery na univerzitě pro smluvní či společný výzkum, pomáhá při vyjednávání podmínek spolupráce a zajišťuje celkový servis pro tuto spolupráci. CTTZ dále spravuje systém podpory projektů Proof-of-Concept na UPa, rozvíjí jednotný systém v souvislosti s vytvořením, průmyslově právní ochranou a komercializací předmětů duševního vlastnictví na UPa a organizuje přednášky, semináře a workshopy pro zaměstnance a studenty UPa za účelem zvýšení povědomí v oblasti ochrany duševního vlastnictví a komercializace výsledků vědy a výzkumu.

Regionální kancelář Agentury pro podporu podnikání a investic CzechInvest zajišťuje poradenství v oblasti programů MPO na podporu VaVal a zejména pak aktivity směrem ven z regionu (propagace), podporu přílivu zahraničních investic, podporu rozvoje průmyslových zón v Pardubickém kraji atd.

Regionální kontaktní organizace (RKO) pro Rámcové programy Evropské Komise funguje na Univerzitě Pardubice již od roku 2000. Od roku 2017 probíhají aktivity RKO v rámci projektu „INCENTIVE – Informační CENTtrum pro Internacionalizaci Výzkumu a zapojení do ERA“. Cílem projektu INCENTIVE je rozvoj a posilování kvality českého výzkumu a vývoje prostřednictvím zajištění podpůrných a asistenčních služeb pro zvýšení míry zapojení úspěšnosti českých subjektů, zejména vysokých škol a výzkumných organizací z Pardubického a Královéhradeckého kraje, do aktivit Evropského výzkumného prostoru, do mezinárodních programů výzkumu a vývoje a do dalších multilaterálních aktivit.

Statutární město Pardubice je zodpovědné popularizaci vědy, tudíž má velký význam pro VaVal zejména pro metropolitní oblast kraje

Popularizaci vědy, výzkumu a inovací se nejvíce věnuje organizace Hvězdárna barona Artura Krause v Pardubicích.

Hlavní zjištění:

- Existuje významná koncentrace ekonomicky aktivního obyvatelstva a subjektů se zjištěnou ekonomickou aktivitou Královéhradeckého/Pardubického kraje do území aglomerace
- Do aglomerace jsou ze dvou dotčených krajů nejvíce koncentrovány obory zdravotní a sociální péče, administrativní činnosti, vědecké a technické činnosti, informační a komunikační činnosti tzn. vysoká koncentrace terciéru a kvartéru.
- Největší zaměstnavatelé v aglomeraci se generují z oborů ústavní zdravotní péče, lesního hospodářství, výroba počítačů, strojírenství
- V aglomeraci jsou v nedostatečné míře umístěna ústředí velkých, zejména zahraničních firem což souvisí s nedostatkem kancelářských prostor vyššího standardu
- Míra podnikatelské aktivity v aglomeraci je nad úroveň ČR i Pardubického a Královéhradeckého kraje.
- Na území aglomerace funguje celá řada sociálních podniků a je realizována řada aktivit zaměřených na rozvoj sociálního podnikání.
- Oba kraje mají nižší podíl na celkových státních výdajích na výzkum a vývoj v poměru k HDP.
- Výdaje na výzkum a vývoj jsou tažené dominantně podnikatelským sektorem v obou krajích (nejvíce okresy Hradec Králové a Pardubice).
- Pozitivním jevem je mírný nárůst podílu výzkumných pracovníků v Královéhradeckém kraji na celku ČR. A naopak je zřejmý mírný pokles podílů výzkumných pracovníků v Pardubickém kraji na celku ČR.
- Trend podílu inovujících podniků v Pardubickém kraji klesá, ale zatím se stále pohybuje nad úrovní ČR. Podíl inovujících podniků v Královéhradeckém kraji je dlouhodobě pod úrovní ČR.
- V obou krajích existují silné výzkumné a inovační obory RIS3 s průmětem do aglomerace.
- V aglomeraci je nedostatečná doprovodná infrastruktura pro VaVal - nízká kapacita a efektivita některých VTP a PI,
- V aglomeraci (především v její hradecké části) je nízká spolupráce výzkumných organizací a firem.

- V území aglomerace je zřetelný potenciál dalšího rozvoje služeb inovačních center a center transferu technologií.
- V aglomeraci existuje řada rozvojových ploch pro přípravu průmyslových zón a brownfieldů vhodných k revitalizaci.

5 Kultura, památky a cestovní ruch

5.1 Cestovní ruch

Cestovní ruch (CR) je z pohledu ekonomického rozvoje vnímán jako důležité odvětví ekonomiky, které je orientováno na export služeb a produktů návštěvníkům, kteří do území přijíždí trávit svůj čas. Pozitivní vliv cestovního ruchu na místní ekonomický rozvoj je historicky prokázán a stejně tak jako dnes obce či kraje soutěží o investice a pracovní místa, soutěží turistické destinace o přízeň turistů a snaží se sezónu od sezóny přilákat více a více návštěvníků. Klíčové v této oblasti však je, že ne každý region, obec či oblast má přirozené dispozice vyvíjet tyto aktivity úspěšně.

Na území Hradecko-pardubické aglomerace se nachází celkem pět turistických oblastí (TO). Velká část území aglomerace zasahuje do TO Hradecko, TO Pardubicko, TO Chrudimsko-Hlinecko. Do území aglomerace dále zasahuje ještě TO Kladské pomezí, její součástí je město Jaroměř a TO Orlické hory a Podorlicko, její součástí jsou Týniště nad Orlicí, Albrechtice nad Orlicí a Králova Lhota.

Obrázek 15 Vymezení území TO Hradecko

Turistická oblast Hradecko zaujímá plochu cca 892 km² a rozkládá se v jižní části Královéhradeckého kraje. V oblasti je 104 obcí, z nichž největší je krajské město Hradec Králové. Destinační management (DM) pro TO Hradecko zajišťuje Destinační management Hradecko, který je součástí Hradecké kulturní a vzdělávací společnosti s.r.o. DM

Hradecko koordinuje spolupráci aktérů v cestovním ruchu, se kterými spolupracuje na vytváření a realizaci produktů cestovního ruchu a komunikuje se všemi partnery. DM Hradecko posiluje image oblasti, prezentuje a propaguje ji v rámci České republiky i v zahraničí. DM Hradecko je také správcem společné webové platformy Hradecko (<http://www.hradecko.eu/>). Realizace jednotlivých aktivit v TO Hradecko naplňuje cíle Strategie rozvoje cestovního ruchu v turistické oblasti Hradecko pro období 2018–2023.

Obrázek 16 Vymezení území TO Pardubicko

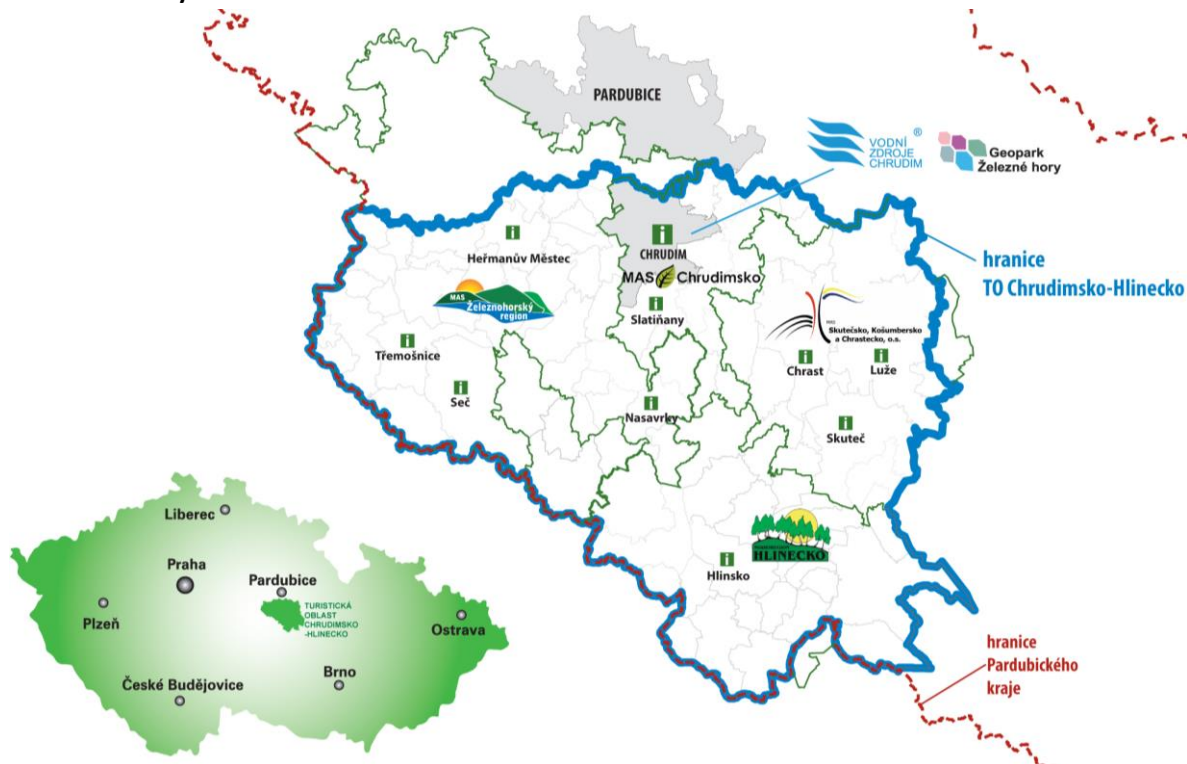

Turistická oblast Pardubicko pokrývá území města Pardubice a čtyř území místních akčních skupin (MAS) - MAS Bohdanečsko, MAS Region Kunětické hory, MAS Holicko a MAS Železnohorský region. TO zastřešuje organizace DM Pardubicko – Perníkové srdce Čech, z. s., která průběžně sbírá,

aktualizuje a vyhodnocuje údaje o nabídce turistické oblasti i údaje o návštěvnosti. Mezi hlavní úkoly patří prosazování a koordinace společných zájmů členů spolku a ostatních aktérů cestovního ruchu

v turistické oblasti. Klíčovou aktivitou je také marketingová komunikace turistických cílů a atraktivit TO, marketingová komunikace oblasti jako celku, tvorba produktů cestovního ruchu ve spolupráci s aktéry cestovního ruchu a také jejich následná a efektivní marketingová komunikace. Účel Spolku vychází a navazuje na Koncepti cestovního ruchu pro turistickou oblast Pardubicko schválenou v roce 2016 Statutárním městem Pardubice a Deklaraci o partnerství a spolupráci v rámci Kraje Pernštejnů, která je naplňována od roku 2016.

Obrázek 17 Vymezení území TO Chrudimsko-Hlinecko

Zdroj: www.navstevnik.cz

Turistická oblast Chrudimsko-Hlinecko se nachází v jižní části aglomerace. Celkově pokrývá území tří místních akčních skupin (MAS Železnohorský region, MAS Chrudimsko, MAS Skutečsko, Košumbersko a Chrastecsko) a území mikroregionu Hlinecko. Celkem je součástí turistické oblasti 103 obcí. Oblastní destinační management v turistické oblasti vykonává zapsaný spolek Chrudimsko-Hlinecko. Cílem managementu je maximálně aktivizovat lokální dostatečné zdroje, jak v podobě služeb, atraktivit, akcí, tak také místních lidí a poskytovatelů aktivit. Spolek propojuje subjekty veřejného, soukromého i neziskového sektoru, které v území působí v oblasti cestovního ruchu. Subjekty realizují řadu zajímavých společných marketingových aktivit i projektů. Realizace aktivit vychází ze schválené Marketingové strategie TO Chrudimsko-Hlinecko.

Na území Pardubického kraje sehrává významnou roli také Destinační společnost Východní Čechy, zájmové sdružení právnických osob. Hlavním předmětem činnosti tohoto sdružení je realizace aktivit směřujících k rozvoji destinace Pardubického kraje na trhu cestovního ruchu. Na řadě aktivit destinační společnost spolupracuje i s Královéhradeckým krajem. Pardubický a Královéhradecký kraj se pod společnou značkou Východní Čechy prezentují a realizují společné marketingové aktivity např. jednotná a společná prezentace na mezinárodních veletrzích, vydávání společných publikací aj.

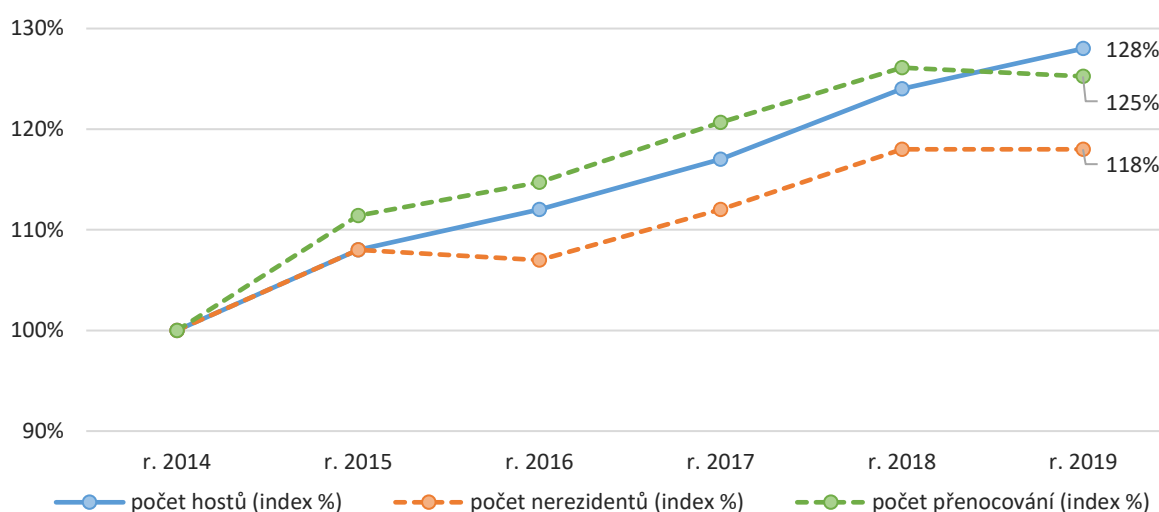
Na jaře 2020 byla založena nová destinační společnost Královéhradeckého kraje Centrála cestovního ruchu Královéhradeckého kraje, z. s., která postupně bude přebírat marketingové aktivity směřující k propagaci Královéhradeckého kraje na poli cestovního ruchu.

Návštěvnost

Podmínky pro rozvoj CR ve městě a jeho okolí lze posoudit na základě poptávky. Problematické v oblasti cestovního ruchu je objektivní sledování jeho intenzity. Určitý, i když ne příliš přesný obraz, je možné získat z dat o vývoji počtu návštěvníků hromadných ubytovacích zařízení a průměrném počtu přenocování. Počty přenocování však neposkytují komplexní obraz skutečnosti. Síť ubytovacích kapacit patří mezi jeden z nejdůležitějších ukazatelů v infrastruktuře cestovního ruchu a ovlivňuje velmi citelně rozvoj cestovního ruchu v dané turistické oblasti. Při sledování tohoto ukazatele vzrostl počet hromadných ubytovacích zařízení na území Hradecko-pardubické aglomerace od roku 2014 z původních 110 na 119 v roce 2019. Celkový počet lůžek zaznamenal oproti roku 2014, kdy byl 8 480, pokles o 951 lůžek do konce roku 2019. Zatímco počet ubytovacích zařízení v obou částech území aglomerace vzrostl, tak pokles počtu lůžek se týkal pardubické části aglomerace. V hradecké části aglomerace počet lůžek naopak vzrostl o necelých 5 %. Struktura ubytovacích zařízení je v území pestrá. V území však, podobně jako v řadě dalších krajů České republiky, je citelný nedostatek ubytovacích zařízení nejvyšší kategorie.

Pozitivem pro území aglomerace je růst počtu hostů i počtu přenocování. Průměrný počet přenocování se dlouhodobě pohybuje kolem 2,7 dne. Vyšší průměrný počet má v území aglomerace pardubická část (v roce 2019 3,2 dne), hradecká část se dlouhodobě pohybuje na zhruba 2 dnech průměrného počtu přenocování. Nejvyšší průměrný počet přenocování má v území město Lázně Bohdaneč (v roce 2019 10,6 dní), což je dáno nabídkou lázeňských pobytů.

Graf 41 Změna návštěvnosti a počtu přenocování v Hradecko-pardubické aglomerace v letech 2014–2019 (100 % = rok 2014)

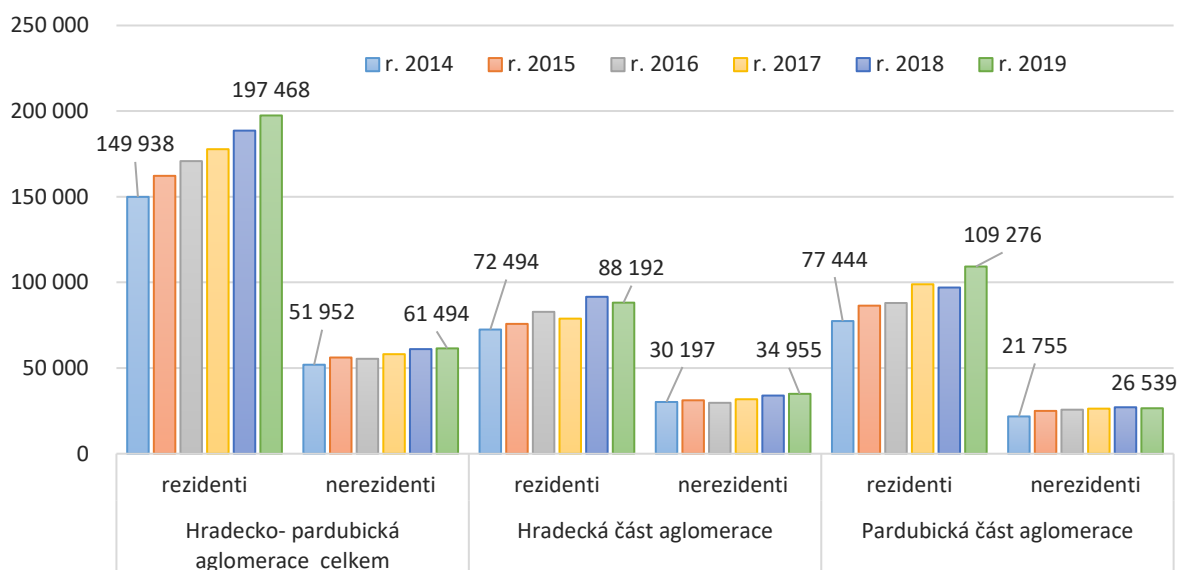

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Nárůst počtu hostů je v posledních 5 letech zřejmý jak u tuzemských, tak u zahraničních návštěvníků. Počet hostů z Česka se od roku 2014 zvýšil o 28 %, přičemž vyšší růst zaznamenala pardubická část aglomerace (o 37 % mezi lety 2014–2019). V posledních pěti letech také roste počet zahraničních

hostů. Jejich počet se od roku 2014 do roku 2019 zvýšil o 18 %. Přičemž intenzivnější nárůst byl v pardubické části aglomerace (o 22 % mezi lety 2014–2019).

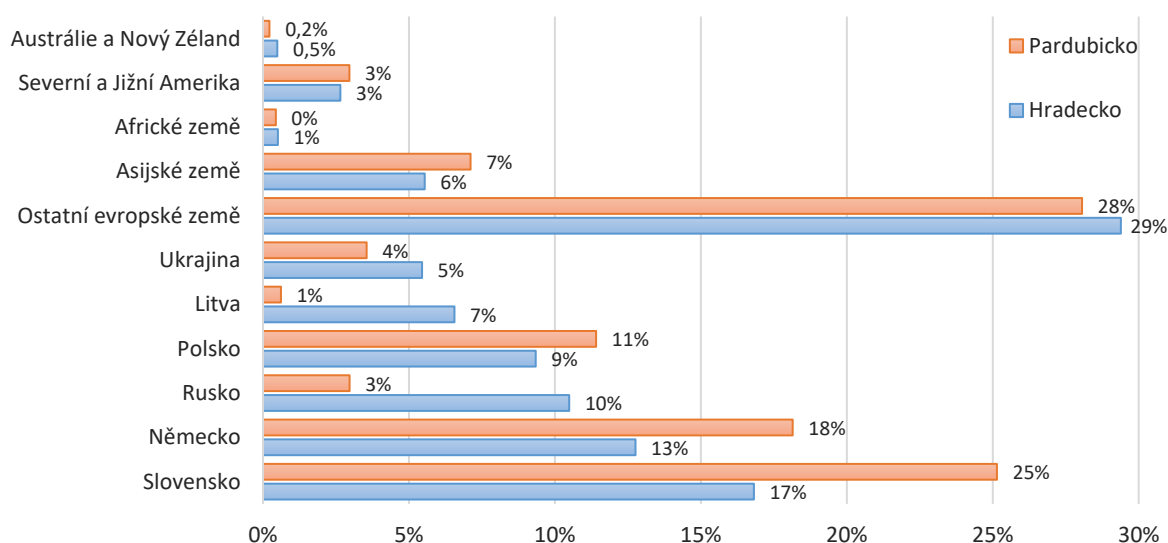
Graf 42 Vývoj návštěvnosti v jednotlivých částech Hradecko-pardubické aglomerace v letech 2014–2019

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Struktura zahraničních návštěvníků je sledována v jednotlivých turistických oblastech. V TO Hradecko a TO Pardubicko se struktura zahraničních návštěvníků v posledních letech příliš nemění. Podíl zahraničních návštěvníků ve výše zmíněných oblastech se pohybuje v rozmezí 20–27 %. Vyšší podíl zahraničních návštěvníků vykazuje TO Hradecko (26,8 % v roce 2019). Nejvyšší zastoupení mají v obou TO návštěvníci ze Slovenska a dále pak Německa. Třetí příčku zaujímají v TO Hradecko návštěvníci z Ruska a v TO Pardubicko z Polska. Podrobný přehled je uveden v následujícím grafu.

Graf 43 Struktura zahraničních návštěvníků v TO Hradecko a TO Pardubicko (rok 2019)

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Formy cestovního ruchu v aglomeraci

Mezi hlavní výhody Hradecko-pardubické aglomerace patří rozmanitá nabídka, která osloví širší spektrum cílových skupin návštěvníků/turistů a lze konstatovat, že má významný potenciál pro rozvoj aktivit u čtyř forem CR:

- městský a kulturní CR, poznávací CR
- sportovně-rekreační CR
- lázeňský CR
- kongresový a incentivní CR

Městský a kulturní CR, poznávací CR

U této formy CR jsou návštěvníci motivováni možnostmi poznávání historického, kulturního či přírodního dědictví (kultura, zvyky, tradice, památky, přírodní zajímavosti) prostřednictvím návštěvy kulturně-historických památek v podobě hradů, zámků, klášterů, technických památek, muzeí a dalších případně návštěv tradičních akcí. Pro tento druh CR má aglomerace dobré kulturně-historické podmínky v podobě vyššího počtu zajímavých kulturně-historických památek jako například zámek Hrádek u Nechanic, Východočeské muzeum Pardubice – zámek Pardubice, Státní hrad Kunětická hora, Muzeum východních Čech a řada dalších¹². Hradec Králové je město, které je často označováno jako „Salon republiky“ nebo „učebnice architektury pod širým nebem“. Velmi proslulý je pardubický perník. Sídlo Perníkového hejtmanství s muzeem perníku a pohádkovým okolím se nachází pod Kunětickou horou. Pro pardubickou část aglomerace jsou klíčovým tématem z pohledu CR koně (znak koně, koňské ranče v území, dostihy, hřebčín ve Slatiňanech aj.). Pardubice jsou členy EURO EQUUS Evropská síť koňských měst, kterou založila čtyři města s hlubokou dostihovou tradicí nebo tradicí chovu koní¹³. Velmi významnou roli sehraje dostihové závodiště v Pardubicích a zejména Velká pardubická steeplechase, jeden z nejtěžších dostihů na světě, a to už od roku 1874. Dalšími zajímavými tématy jsou také temná turistika – Zámeček, Larishova vila, stezka Silver A atd. nebo industriální turistika – Winternitzovy automatické mlýny (WAM), chemický průmysl (z Pardubic pochází světově známý Semtex), aj.

Velmi důležitou roli sehraje u této formy CR také společenské, historické, hudební, gastronomické sportovní nebo zážitkové akce a slavnosti. Především akce nadregionálního významu lákají množství návštěvníků, kteří kromě návštěvy konkrétní akce většinou využívají také další turistické služby, včetně těch základních, tedy stravování, ubytování a zábavy. V území se každoročně koná řada mezinárodních či nadregionálních kulturních a uměleckých festivalů, kde je v nabídce široké spektrum hudebních, výtvarných, divadelních, tanečních aktivit – viz sekce 0. Do této formy cestovního ruchu lze také zařadit cesty diváků na sportovní akce. Pardubice jsou označovány jako „Město sportu“. V průběhu roku se zde koná řada významných sportovních akcí např. Zlatá přilba Pardubice, Czech Open – mezinárodní festival šachu Pardubice aj. Mezi zajímavé akce lze také zařadit letecké show – Aviatická pouť v Pardubicích nebo Letecká přehlídka CIAF v Hradci Králové. Z hlediska potřeb cestovního ruchu jsou klíčové zejména vícedenní akce, při kterých návštěvník využije ubytovací zařízení a další spektrum turistických služeb, navštíví různé turistické cíle a zajímavosti v blízkém okolí.

¹² Podrobně jsou jednotlivé památky uvedeny v podkapitole „5.4 Památky – kulturní dědictví“.

¹³ Zakladateli byla tato města belgický Waregem, Pardubice, španělský Jerez de la Frontera a portugalská Golega. V roce 2015 přistoupila ještě polská Vratislav.

Sportovně-rekreační CR

Motivem cest jsou sportovně zaměřené pobyty jako například vodní sporty, cykloturistika, in-line, pěší turistika. Polabí je krajem převážně rovinatým s příznivým teplým klimatem a množstvím příležitostí pro koupání, provozování vodních sportů, pěší turistiku, cykloturistiku, in-line či hipoturistiku. Rovinatá krajina Hradecka je protkaná hustou sítí cyklostezek (územím aglomerace a jejím blízkým okolím prochází řada atraktivních cykloturistických tras) a turistických stezek. Na Pardubicku je vyznačeno mnoho lokálních a spojovacích stezek (cyklostezky, naučné či turistické stezky aj.), propojujících nejzajímavější turistické cíle. Budováno je propojení hradecké a pardubické části „Stezka mechu a perníku“, které je součástí dálkové cyklotrasy Labská stezka a další. Zajímavostí jsou možnosti pro wakeboarding, paddleboarding, vodní lyžování například na řece Labi, Orlici či Chrudimce, na rybníku Biřička, na písňiku Dubina v Hradci Králové, na písňiku Mělice nedaleko Přelouče a další. Velký potenciál má také Labe – možnost splavnění až do Pardubic, možnost zpřístupnění řeky aj. Zajímavé sportovní využití nabízí také v hradecké části aglomerace areál Stříbrného rybníka či Správcický písňik. Další sportovní a rekreační využití nabízí v hradecké části aglomerace Městské lesy Hradec Králové – lesní tělocvična, naučné stezky, hipostezky, stezky pro vozíčkáře, Rytířské hradiště a další. V pardubické části aglomerace jsou obdobně lákavou sportovně-rekreační lokalitou Rekreační lesy Podhůra u Chrudimi nabízející stezky, lanový park, lezeckou stěnu, cyklopark s prvním příměstským singltrekem, nouzové nocoviště, areál pevných kontrol pro orientační běh, hipostezky nebo vyznačený okruh pro vozíčkáře aj. V posledních letech proběhly a jsou nadále plánovány investice do infrastruktury pro in-line bruslení a velmi dobře se rozvíjí také golfová turistika např. golfové hřiště Hrádek u Nechanic, Roudnička v Hradci Králové, Dřiteč či Lázně Bohdaneč. Na území aglomerace se rozvíjí také agroturistika, zvláště se zaměřením na tradiční chov koní.

Lázeňský CR

Tato forma CR je vázána na město Lázně Bohdaneč. Léčebné lázně se specializují na léčbu pohybového ústrojí. Léčebné procedury jsou určeny například pro pacienty s artrózou kloubů a bolestmi zad, s revmatoidní artritidou, osteoporózou, Bechtěrevovou nemocí, kořenovým syndromem nebo pro pacienty po ortopedických operacích, operacích páteře a úrazech pohybového ústrojí. Lázně Bohdaneč jsou známy svými přírodními léčivými zdroji – slatinou a přírodní minerální vodou.

Kongresový a incentivní CR

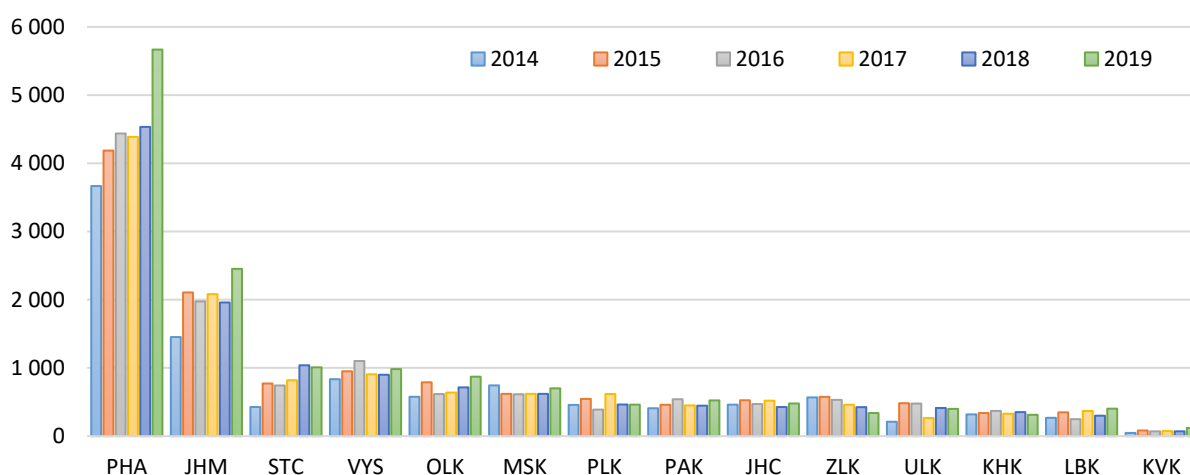
Tato forma CR je závislá na kvalitní materiálně-technické základně a jeho účastníci mají vyšší nároky na poskytované služby. Slibný potenciál má v této oblasti jak město Pardubice, tak město Hradec Králové, kde jsou v následujících letech plánovány významné investice do zkvalitnění materiálně-technické infrastruktury. Velkou výhodou obou měst je jejich poloha v blízkosti hlavního města Prahy, kde sídlí řada firem a institucí, jež jsou tradičními zadavateli kongresů, konferencí a dalších akcí. Obě města jsou dobře dostupná i díky dálničnímu napojení. Pro oslovení kongresové a firemní klientely fungují na území aglomerace tzv. Convention Bureau – Regionální kanceláře kongresové a incentivní turistiky – Hradec Králové Region Convention Bureau a East Bohemia Convention Bureau. Jejich hlavním cílem je vytvořit jednotnou prezentaci všech subjektů v Královéhradeckém a Pardubickém kraji, které nabízí zázemí pro kongresovou, výstavní a incentivní turistiku (tzv. MICE – Meetings, Incentives, Conventions, Exhibitions) a jejich následnou marketingovou propagaci.

V Pardubickém kraji je registrováno přibližně 65 konferenčních zařízení o minimálním počtu 50 konferenčních míst. Nejvíce konferenčních zařízení s největším počtem míst je umístěno

v TO Pardubicko. Kromě velkých nebo historických měst mají významný potenciál i lokality nacházející se v tradičních turistických a rekreačních oblastech Pardubického kraje. Zde je však potřeba provést u mnohých zařízení i celých lokalit jejich revitalizaci, tak aby zde byly splněny vysoké nároky na kvalitu služeb, které organizátoři kongresů požadují.

V rámci celého Královéhradeckého kraje registruje kancelář Hradec Králové Region Convention Bureau přes 100 konferenčních zařízení, které disponují minimální kapacitou 40 lidí při divadelním stolovém uspořádání a základní technickou výbavou pro uskutečnění firemních akcí. Nejvíce je těchto zařízení evidovaných v Krkonoších a také v TO Hradecko. Turistická oblast Hradecko vede pomyslnou tabulku především díky statutárnímu městu Hradec Králové, kde se nachází drtivá většina z celkem 34 spolupracujících subjektů. Žádná jiná obec nemá k dispozici takovou kapacitu konferenčních zařízení.

Graf 44 Počet konferencí v hromadných ubytovacích zařízeních v jednotlivých krajích (2014–2019)

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

V roce 2019 zaujímal Pardubický kraj, co do počtu konferencí pořádaných v hromadných ubytovacích zařízeních, 7. místo a Královéhradecký kraj předposlední 13. místo. Za posledních pět let počet konferencí v Pardubickém kraji nepatrně vzrostl v porovnání s rokem 2014. V Královéhradeckém kraji dochází spíše ke stagnaci či mírnému poklesu (pokles o 2 % - index 2019/2014).

Mezi hlavní nevýhody, které jsou v oblasti cestovního ruchu v území vnímány, patří:

- nevyvážená návštěvnost jednotlivých turistických atraktivit,
- nízká vytíženost lůžek a krátká délka pobytu,
- nízký počet akcí s výrazným turistickým efektem,
- ubytovací kapacity jsou využívány zejména pro pracovní pobyty a krátkodobé akce,
- chybí ubytovací zařízení nejvyšší kategorie,
- sportoviště a stravovací zařízení mají jako hlavní cílovou skupinu rezidenty,
- nízká intenzita kongresové turistiky,
- chybí kvalitní a relevantní statistická a marketingová data pro sledování vývoje turismu a turistických zařízení v aglomeraci.

5.2 Kulturní a kreativní odvětví

Celá následující analýza byla poměrně náročná, vzhledem k nedostatku dat o kulturních a kreativních odvětvích. Cílem kapitoly není podrobný popis všech kulturních a kreativních odvětví. Snahou je ukázat hlavní potenciál a uvést klíčové problémy. Při analyzování se vycházelo z existujících a dostupných zdrojů¹⁴ z této oblasti.

Jedním velmi významným faktorem pro image aglomerace, rozvoj cestovního ruchu, ale i pro vzdělávání, růst životní úrovně obyvatelstva, spokojenost s životem v území aglomerace a celkovou ekonomickou úroveň je kulturní a historická atraktivita území. Tato atraktivita spočívá nejen v množství historických památek a dalších kulturních atraktivit, ale také v živé kultuře a celkovém rozvoji kulturních a kreativních odvětví.

Kulturní a kreativní odvětví (KKO) zahrnují činnosti, jejichž základem je lidská kreativita, dovednosti a talent. Význam KKO jako specifického odvětví ekonomiky, úzce provázaného jak s kulturou, tak s průmyslovými a obchodními odvětvími, prokazuje z celoevropského i globálního hlediska velmi významný růst. Kultura je fenomén, který je výsledkem lidské aktivity a stále více roste její význam. Hranice mezi jednotlivými kulturními obory se stále více stírají v souvislosti s využitím mnoha kulturních odvětví v různých hospodářských oblastech, regionálním rozvoji aj. Obory nacházející se na pomezí techniky a umění jsou např. architektura či reklama. Důležitou součástí kultury je individuální talent, který se projevuje v rozvíjejících se odvětvích kulturního a kreativního průmyslu. Lze tedy předpokládat, že sektor kultury bude v dohledné době představovat nezanedbatelnou složku ekonomiky obou krajů, a tedy i aglomerace.

Dle definice Evropské komise¹⁵ se mezi kulturní a kreativní průmysly řadí architektura, archivy, knihovny a muzea, umělecká řemesla, audiovizuální odvětví (například kinematografie, televize, videohry a multimédia), hmotné a nehmotné kulturní dědictví, design (včetně módního návrhářství), festivaly, hudba, literatura, scénická umění, knihy a vydavatelská činnost, rozhlas a výtvarné umění, přičemž seznam uvedených oborů uvádí jako ilustrační.

Podrobné členění kulturních a kreativních odvětví:

- umění – výtvarné umění, scénická umění, kulturní dědictví;
- kulturní průmysly – film a video, TV, rozhlas, videohry, hudba, knihy a tisk;
- kreativní průmysly – design vč. např. módního návrhářství, architektura, reklama;
- příbuzná průmyslová odvětví – výrobci PC, odvětví mobilních telefonů apod.

V rámci KKO z hlediska všech zahrnutých odvětví převládají v regionu spíše tradiční instituce jako například paměťové instituce (muzea, galerie, knihovny aj.) a dále pak divadla, koncertní sály, kina, jejichž role pro rozvoj kultury je zásadní a nezastupitelná, avšak z hlediska ekonomického generují obvykle malý profit na rozdíl od progresivních odvětví kulturních průmyslů. Jejich provoz je navíc velmi náročný z hlediska zajištění vhodných prostor i lidských zdrojů. Paměťové instituce na druhou stranu tvoří jádro KKO, neboť schraňují kulturní dědictví minulosti, umožňují s ním dále pracovat a využívat

---

¹⁴ *Například: Výroční zprávy jednotlivých paměťových institucí; Studie Kulturní a kreativní průmysly Pardubic, Petr Návrat, Markéta Dubová (2014), Mapování kulturních a kreativních průmyslů v ČR – Stav, potřeby a trendy II. svazek, Eva Žáková a kolektiv (2015); Konceptce podpory památkové péče na území Pardubického kraje na léta 2017-2020 a další*

¹⁵ *Strategie rozvoje a podpory kulturních a kreativních průmyslů ČR*

ho. Jsou také výrazným zaměstnavatelem kreativních osob a uzlovým bodem v síti na sebe navázaných kreativních subdodavatelských řetězců.

Stav památkového fondu na území Hradecko-pardubické aglomerace je možné posuzovat z různých pohledů. Jedním z klíčových měřítek může být způsob obnovy kulturních památek, míra jejich autenticity a zachovalosti. Každá doba zanechala na technickém stavu památek svou stopu a každá doba se potýká s jinými problémy. Technický stav památkového fondu se v posledních letech výrazně zlepšil, a to zejména vlivem nemalých finančních investic do rekonstrukcí, renovací objektů včetně budování či obnovy expozic, na kterých se podílel v aglomeraci také IROP prostřednictvím ITI. Přesto není stav památek, paměťových institucí a kulturní infrastruktury v aglomeraci uspokojivý. Problémem je také zastaralé vybavení nevyhovující současným potřebám jednotlivých uměleckých oblastí.

Dlouhodobým podfinancováním trpí také paměťové instituce. Přestože disponují velmi významnými sbírkovými fondy, není zajištěna jejich dostatečná ochrana a všestranné možnosti prezentace. Pro zajištění jejich další konkurenceschopnosti a potenciálu pro rozvoj kultury, kreativity i vzdělanosti je nezbytné zajištění dostatečných kapacit a technologií pro další rozvoj.

Společným problémem v této oblasti je také přetrvávající vzájemné neprovázání oblasti kulturního dědictví, zejména památkové péče, s oblastí tzv. živého umění a nedostatečné propojení památek s inovativními produkty turistického ruchu. Památkové objekty nedostatečně využívají možnosti propojení svých aktivit se službami dalších kulturních a kreativních odvětví, velmi často je vnímají pouze jako doplněk památkové péče. Doprovodné kulturní aktivity realizované v památkových objektech mnohdy nevykazují dostatečnou úroveň a prostory památkových objektů tak nejsou dostatečně kvalitně využívány. Z tohoto důvodu velkou výzvou pro tyto instituce je práce s veřejností, návštěvníky, změna ve vnímání jejich poslání a jejich otevření se široké veřejnosti. Nárůst nových technologií a inovací, vyšší konkurence v oblasti zábavního průmyslu, vyvíjí tlak na tyto subjekty. Návštěvníci vyžadují interaktivní modely prezentace v moderním atraktivním prostředí pro všechny skupiny veřejnosti. Tento trend souvisí se změnou základního poslání muzeí, které tradičně spočívá ve sbírkotvorné činnosti. V posledních letech je větší důraz kladen také na posilování vzdělávací i volnočasové funkce těchto institucí.

Globálním trendem v této oblasti je digitalizace sbírkových předmětů. V tomto ohledu je však český stav daleko za světovým a evropským průměrem. Lokální instituce nemají jednak finance, kapacitu a adekvátní legislativní podporu k pokroku v této oblasti. Digitalizace v Česku probíhá zatím velmi pomalu, což dokládá podíl digitalizovaných muzejních sbírkových předmětů, který činil v roce 2020 v Česku 19,4 % evidenčních čísel, v Královéhradeckém kraji 15,9 % a nejlepší situace byla v Pardubickém kraji 36,8 %. Následná práce s digitalizovaným obsahem je klíčová kompetence kreativních pracovníků této sféry do budoucna. Nároky budou kladeny především na propojení humanitních znalostí a uměleckých výstupů s IT oborem.

V následujících dílčích sekcích jsou popsány nejvýznamnější instituce v aglomeraci dle jednotlivých oblastí KKO.

Památky

Hradecko-pardubická aglomerace se může pochlubit mnoha pozoruhodnými památkami. V území aglomerace se nachází 14 národních kulturních památek, které tvoří nejhodnotnější a nejvýznamnější část celorepublikového kulturního dědictví (Tabulka 8).

Tabulka 8 Seznam Národních kulturních památek v rámci Hradecko-pardubické aglomerace k 30. 4. 2020

Památky	Obec
---------	------

Muzeum v Hradci Králové	Hradec Králové
Krematorium	Pardubice
Larischova vila	Pardubice
Winternitzovy automatické mlýny	Pardubice
Pietní území Zámeček	Pardubice
Zámek Pardubice	Pardubice
Zámek Hrádek u Nechanic	Hrádek, Nechanice
Kaple Zjevení Páně	Smiřice
Obraz oltářní "Klanění Tří králů"	Smiřice
Třebechovický betlém	Třebechovice pod Orebem
Městské muzeum (Wenkeův obchodní dům)	Jaroměř
Kostel sv. Bartoloměje	Kočí u Chrudimi
Zámek Slatiňany	Slatiňany
Hrad Kunětická hora	Ráby

Zdroj: Ústřední seznam kulturních památek, <https://www.pamatkovykatolog.cz>

V rámci Indikativního seznamu národních kulturních památek se vyskytují objekty, které byly Vědeckou radou Ministerstva kultury pro památkovou péči doporučeny k prohlášení za národní kulturní památku. Pro území Hradecko-pardubické aglomerace je v seznamu zapsáno 9 památek.

Tabulka 9 Indikativní seznam národních kulturních památek v rámci Hradecko-pardubické aglomerace k 30. 4. 2020

Památká	Obec
Sbor kněze Ambrože s čp. 728, 729 a kolumbárium	Hradec Králové
katedrální kostel Svatého Ducha	Hradec Králové
základní škola – Tylovo nábřeží	Hradec Králové
mateřská škola – Tylovo nábřeží	Hradec Králové
Labská vodní elektrárna	Hradec Králové
střední škola – gymnázium J.K. Tyla	Hradec Králové
škola obecná a měšťanská	Hradec Králové
Městské opevnění II., Horní pevnost	Josefov
Železniční stanice Pardubice	Pardubice

Zdroj: Ústřední seznam kulturních památek, <https://www.pamatkovykatolog.cz>

Podrobný popis národních kulturních památek níže byl doplněn o 3 významné památky aglomerace:

- Bílá věž v Hradci Králové
- Zelená brána v Pardubicích
- Bastionová pevnost Josefov

Muzeum v Hradci Králové (Hradec Králové)

Architektonická dominanta Labského nábřeží, účelový muzejní objekt postavený na počátku 20. století, je jedna ze špičkových realizací architekta Jana Kotěry. Budova je postavena ve stylu architektonické moderny s projevy secese v umělecké výzdobě a detailech. Celkový projekt výstavby byl dokončen v roce 1934 zprovozněním velké fontány před budovou. Národní kulturní památkou se budova stala v roce 1995. První výraznější investice do objektu proběhla v období 1999–2002 v podobě rozsáhlé renovace interiérů. Následně další investice byla zrealizována v letech 2018 a 2019 v podobě

rekonstrukce pláště budovy, kdy nejvýraznějším zásahem bylo zpřístupnění terasy na střeše muzea. Cílem této rekonstrukce bylo vrátit budově vzhled, který ji vtiskl architekt Jan Kotěra. Projekt *Revitalizace budovy Muzea východních Čech* řešil rekonstrukci budovy muzea. Budova muzea se potýkala se značně nevyhovujícím stavebně technickým stavem. V rámci projektu proběhla obnova a změna barevného řešení původních truhlářských prvků, sanační práce na fasádách, klempířské, zámečnické a kamenické práce včetně interiérových maleb.

U hlavního vchodu do budovy jsou zobrazeny alegorické sochy Umění a Průmyslu, jelikož zde v minulosti sídlilo Městské historické a průmyslové muzeum v Hradci Králové, pro jehož účely byla budova navržena a postavena. V současné době v budově sídlí ředitelství Muzea východních Čech a jsou zde hlavní výstavní prostory muzea. Do budoucna je plánována také tvorba nové expozice, věnující se historii města Hradec Králové.

Krematorium (Pardubice)

Pardubické krematorium je jednou z nejnámějších pardubických staveb. První české krematorium z let 1921-23 od Pavla Janáka, s cennou uměleckou výzdobou F. Kysely (malby) a K. Lenharta (sochy). Stavba je důležitým dokladem vývoje českého rondokubismu a architektonické úlohy krematoria vůbec. Krematorium z počátku 20. let 20. století dodnes zcela plní svoji funkci a za tímto účelem prodělalo v letech 2005–2009 rozsáhlou rekonstrukci zahrnující velké změny ve vnitřním uspořádání. Vytvoření bezbariérového přístupu a vybudování výtahu k ochozu v prvním patře budovy si vyžádalo změny v koncepci provádění smutečních obřadů. Instalaci videoprojekce se krematorium stalo průkopníkem této služby v České republice. V roce 2010 se objekt stal národní kulturní památkou. V rámci snahy zpřístupnit tuto památku veřejnosti pořádá správce objektu Služby města Pardubic a.s. dvakrát ročně den otevřených dveří. První během celostátního projektu Muzejní noc a druhý na den Památky zesnulých. Zájem o prohlídku budovy je ze strany veřejnosti značný. Za poslední tři roky se návštěvnost pohybuje okolo jednoho tisíce zájemců v jednom dni otevřených dveří. Atraktivitu památky, přesahující pouhý turistický zájem, prokazuje její zařazení do filmu *Spalovač mrtvol*, natočený českým režisérem Jurajem Herzem v roce 1968.

Larischova vila (Pardubice)

Honosnou vilu si nechal postavit hrabě Larisch v roce 1885. V období druhé světové války zde sídlil prapor Schutzpolizei a za heydrichiády bylo v jejím okolí popraveno 194 vlastenců. Po válce patřila vila armádě, v 50. letech 20. století přešla do vlastnictví národního podniku Tesla. V roce 1984 získala vilu pardubická firma Foxconn. V roce 2014 přišla Československá obec legionářská s nápadem vybudovat ve vile muzeum heydrichiády a tehdejší vedení Foxconnu vilu prodalo za symbolickou cenu. Československá obec legionářská společně s městem Pardubice a Pardubickým krajem koordinuje projekty na záchranu a renovaci objektu. Národní kulturní památka by měla být renovována z projektu *Revitalizace Larischovy vily*. Po třech letech byla v polovině roku 2020 dokončena rekonstrukce věže a sklepních prostor vily, které byly v havarijním stavu. Krom kompletní rekonstrukce střechy, budou upraveny sklepní místnosti jako vzpomínka na ležácké obyvatel.

Pietní území Zámeček (Pardubice)

Národní kulturní památka Zámeček se nachází na okraji Pardubic, v místě bývalého popraviště gestapa. Součástí pietního území je pomník z roku 1949, stávající objekt expozice a park. Území bylo v posledních letech spíše zanedbané, proto je revitalizováno podle projektu *Rekonstrukce*

a modernizace Památníku Zámeček financovaného z IROP prostřednictvím ITI. Cílem projektu je rekonstrukce a modernizace národní kulturní památky a snaha o propojení s Larischovou vilou, která s územím Zámečku přímo sousedí. Celá úprava Památníku Zámeček vychází z myšlenky uchování památky obětí nacistického režimu regionů Pardubicka, Královéhradecka a Kolínska, jejichž občané zde byli v době druhého stanného práva zavražděni. V území dojde k vytvoření důstojného pietního místa a k vybudování nové expozice, která připomene jednak tragické osudy lidí, kteří se dokázali postavit zlu a dále pak krutost nacistického teroru. Vnitřní expozice bude založena na zážitku, nabídne pohled na historii v širších souvislostech a umožní také ve svých prostorách vzdělávání dětí, mládeže, pedagogů i široké veřejnosti. Pietní území bude zpřístupněno celoročně a bude kompletně bezbariérové.

Winternitzovy automatické mlýny (Pardubice)

Winternitzovy automatické mlýny (WAM) byly navrženy Josefem Gočárem a postaveny jakožto první realizace Gočárova návrhu v Pardubicích. Soubor budov vznikl v několika etapách: v letech 1909–1911, následně po požáru 1919 a dále v letech 1922, 1926 přestavěno, přístavba křídla u řeky proběhla po roce 1960. Mlýny se nachází v blízkosti historického centra města, poblíž soutoku Labe a Chrudimky. Provoz mlýnů byl ukončen v roce 2013, do té doby mlýny vlastnila společnost Goodmills. V roce 2014 byly prohlášeny za národní kulturní památku. V současné době vlastní hlavní budovu mlýna Pardubický kraj, manželé Smetanovi se svou Nadací Automatické mlýny vlastní silo (včetně prampouchu) a veřejné prostranství. Budova bývalého skladu balené mouky je statutárního města Pardubice.

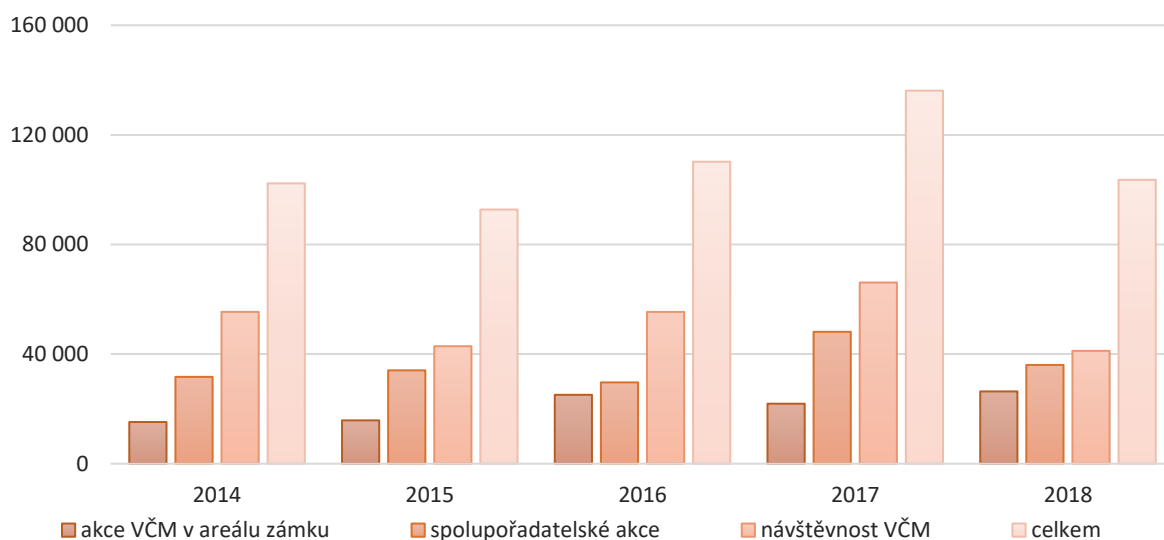
V rámci areálu aktuálně probíhá realizace čtyř projektů financovaných z prostředků ITI. Projekt *Obnova Winternitzových automatických mlýnů pro krajskou galerii* řeší nové využití hlavní budovy bývalého mlýna, který je součástí areálu národní kulturní památky Winternitzovy automatické mlýny v Pardubicích pro účely galerie výtvarných umění. Součástí projektu je pořízení vybavení pro přípravu a realizaci výstav, a dále pro uložení sbírek galerie včetně zázemí pro péči o ně. Další projekt *Automatické mlýny – silo a parter* počítá s rekonstrukcí NKP (objektu silo) a zpřístupněním mlýnů široké veřejnosti. Předmětem projektu je budova silo a přilehlé veřejné prostranství – v silo vzniknou výstavní prostory pro příležitostné a stálé expozice, víceúčelový sál pro kulturní aktivity a střecha bude sloužit jako vyhlídka pro návštěvníky. Veřejná prostranství budou využívána pro příležitostné kulturní akce všech subjektů působících v areálu mlýnů. V areálu bude dále realizován projekt *Centrální polytechnické dílny (CPD)*, které budou centrem vzdělávání pro žáky pardubických základních a středních škol, DDM a široké veřejnosti. V kraji chybí zařízení, které by nabízelo vzdělávání technického a přírodovědného zaměření. Prostorové řešení CPD počítá s vybudováním 4 dílen – textil/grafika, řemesla/stavebnice, kov/elektro a dřevo, 4 laboratoří – biologie, chemie, fyzika a robotika, grafika, PC. Nadstandardní technické vybavení nabídne možnost realizace studijních a experimentálních projektů, které doplní osnovy o praktická cvičení. Posledním realizovaným projektem bude *Galerie města Pardubic*, která využije prostor pro svůj rozvoj. Galerie bude úzce propojena s Centrálními polytechnickými dílnami. Všechny prostory budou bezbariérové.

Zámek Pardubice (Pardubice)

Pardubický zámecký areál, jehož historie sahá do 13. století, sčítá nespočet historických objektů. Hlavní dominantou je renesanční zámek, který byl obehnán vodním příkopem, jenž zůstal z části zachovalý, a hradbami. V okolí zámku se vyskytují historické domy, zahrady, parky apod., k areálu patří i tamní Příhrádek. Celý zámecký areál je národní kulturní památkou od roku 2010. Dle informací poskytnutých

Východočeským muzeem v Pardubicích, které je provozovatelem zámku, navazují cíle strategického rozvoje této památky na již realizované projekty. Tyto projekty zajistily zpřístupnění dalších prostor zámku, zkvalitnily prezentaci interiéru a kulturního dědictví a v neposlední řadě zefektivnily fungování programů, výstav a společenských akcí. V návaznosti na projekty byla identifikována absence kvalitního návštěvnického zázemí a vybudování reprezentativního sálu a foyeru se zázemím pro společenský trakt zámeckého paláce.

Graf 45 Přehled návštěvnosti v areálu Zámku Pardubice za období 2014–2018

Zdroj: vlastní šetření

Během sledovaného období 2014–2018 nemá vývoj návštěvnosti památky jednoznačný trend. Návštěvnost akcí pořádaných Východočeským muzeem v Pardubicích se nejvíce přiblížila spolupořádaným akcím v roce 2016, jinak se stabilně pohybovala na nižší úrovni. Počátkem roku 2019 byla zahájena rekonstrukce zámku s opevněním financovaného z prostředků ITI¹⁶ *Zámek Pardubice – využití a obnova zámeckých exteriérů a interiérů čp. 1 a čp. 2*. Projekt řeší obnovu a zpřístupnění budovy zámku (čp. 1), části hospodářských budov (čp. 2) a přilehlých pozemků s drobnými stavbami a částmi opěrné zdi jim přiléhajícími. Zpřístupněny budou nové části zámku, přičemž v nich bude instalována mj. nová expozice věnující se rodu Pernštejnů. Stavební práce vycházejí z dlouhodobé prezentace zámku s opevněním v Pardubicích jako pernštejnské rezidence, připomínkové renomovanými českými architekty. Dalšími připravovanými projekty pro období 2021+ jsou: *Zámek Pardubice – vybudování reprezentativního foyer a zázemí pro společenský trakt zámeckého paláce a Zámek Pardubice – Vybudování návštěvnického centra, expozičních prostor a dobudování stálých expozic*.

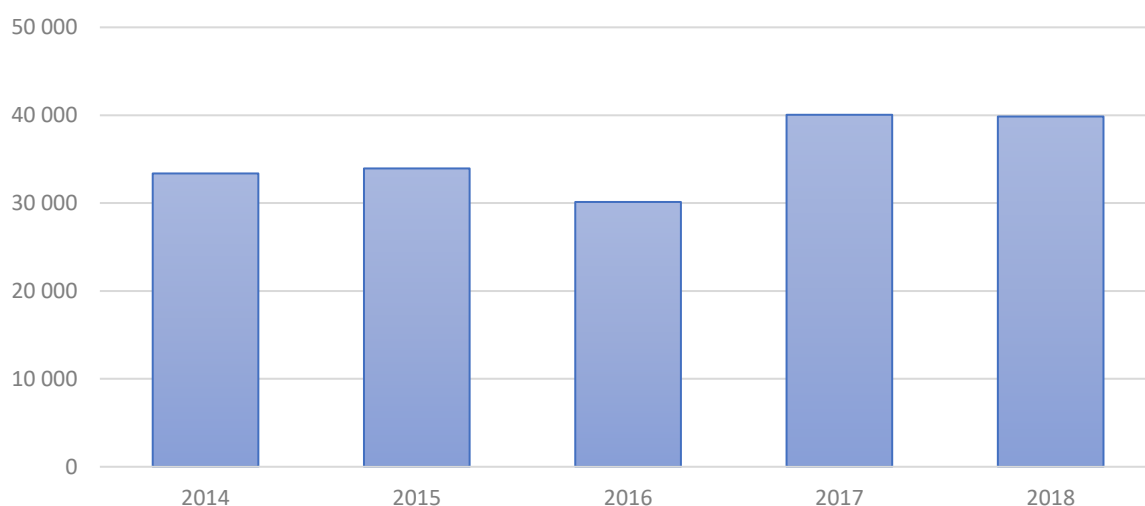
Zámek Hrádek u Nechanic (Hrádek, Nechanice)

Zámek Hrádek u Nechanic byl vybudován jako reprezentační a letní sídlo rodu Harrachů v 19. století. V roce 2001 byl zámek a jeho rozlehlý areál prohlášen národní kulturní památkou. Vývoj návštěvnosti státního zámku Hrádek u Nechanic lze označit za mírně rozkolísanou – po mírném poklesu v roce 2016 došlo k výraznému zvýšení hodnot návštěvnosti v následujících dvou letech.

¹⁶ Projekt *Příhrádek* blíže uvedený v části týkající se Krajské knihovny v Pardubicích

Graf 46 Přehled návštěvnosti Zámku Hrádek u Nechanic v letech 2014–2018

Zdroj: vlastní šetření

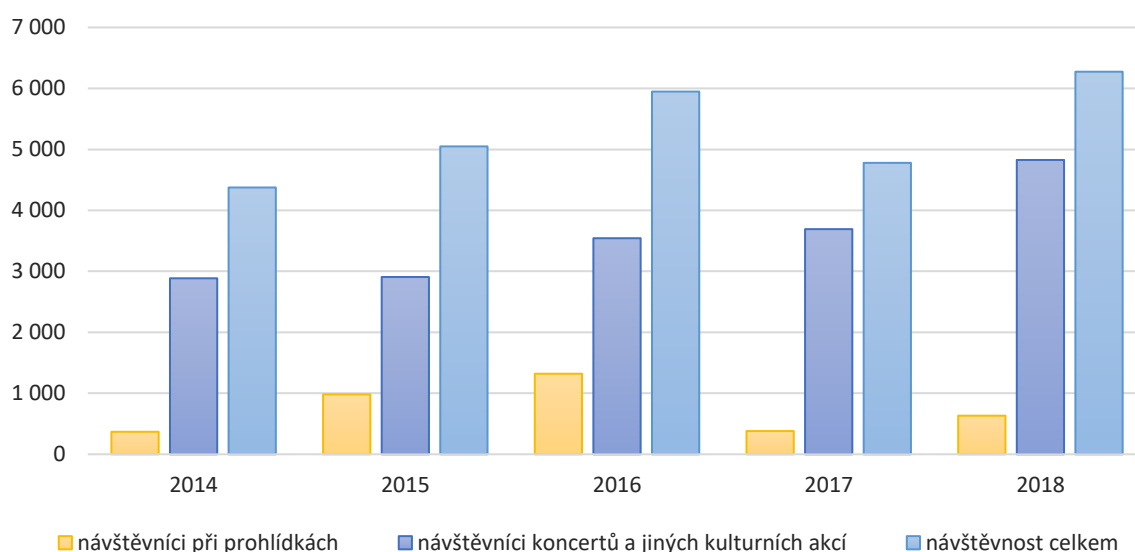
Národní památkový ústav zamýšlel v tomto programovém období zrealizovat projekt na opravu hospodářské a správní budovy, ale z důvodu vysokých nákladů se rozhodl projekt odložit a přesunout jeho přípravu pro programové období 2021+. Projekt *Hrádek u Nechanic – kouzlo anglického venkova* plánuje komplexní obnovu jízdárny, hospodářského dvora, obnovu krytiny zámku a zřízení kulturního a společenského centra. K dalším uvažovaným investicím patří rekonstrukce domu čp. 49 na bytové jednotky, rekonstrukce jižní terasy včetně závlahového systému a zásobní zahrady s přilehlými budovami do původní podoby.

Kaple Zjevení Páně a Obraz oltářní “Klanění Tří králů” (Smiřice)

Kaple Zjevení Páně, stavba období vrcholného baroka, se nachází na okraji zámeckého areálu. Dle Městského úřadu ve Smiřicích je návštěvnost tvořena zejména hromadnými vstupy, např. zájezdy. Statistika návštěvnosti národní kulturní památky závisí na zájmu o jiné kulturní akce (koncerty aj.), konající se v kapli. Celková návštěvnost je rozkolísaná – Graf 47. Památku, vzhledem k církevnímu charakteru, vyhledává poměrně úzký okruh návštěvníků. I přes snahu přizpůsobit otevírací dobu návštěvníkům se ukázalo toto nastavení jako neefektivní a ztrátové. Z tohoto důvodu je kaple otevřena v letním období do konce měsíce září vždy každou druhou neděli, příp. dojde k jejímu mimořádnému otevření v závislosti na další, jinde pořádané akci či při příležitosti státních svátků.

Mezi národní kulturní památky se ve Smiřicích dále řadí **Soubor barokních oltářních obrazů Karla Škréty a Petra Brandla – Obraz oltářní “Klanění Tří králů”**. Jde o jeden ze šesti oltářních obrazů od představitelů malby z období vrcholného baroka v českých zemích.

Graf 47 Přehled návštěvnosti kaple Zjevení Páně ve Smiřicích v období 2014–2018

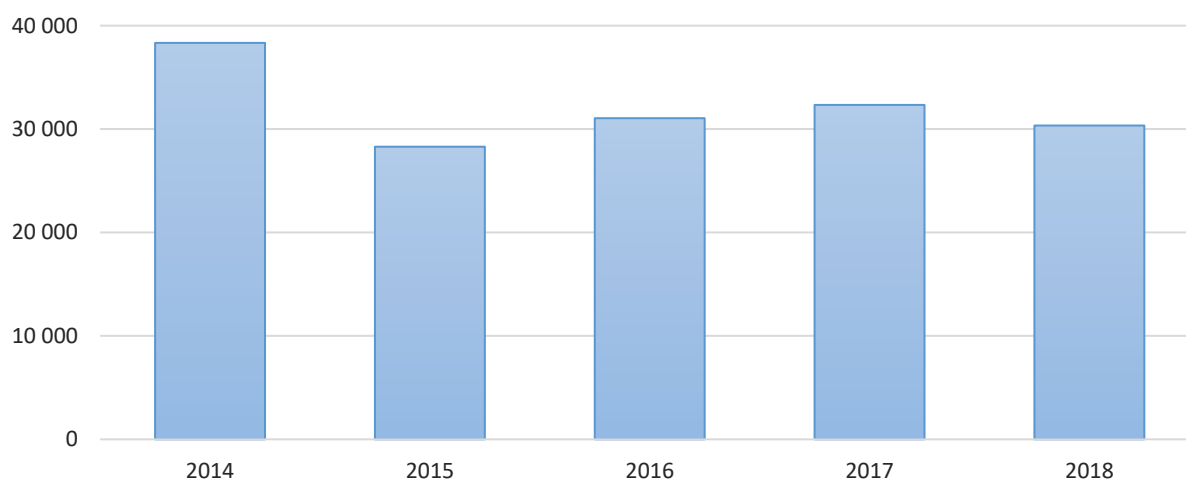

Zdroj: Vlastní šetření

Třebechovický betlém (Třebechovice pod Orebem)

Nejvýznamnější Proboštův betlém, jakožto národní kulturní památka, lze nalézt v muzeu betlémů v Třebechovicích pod Orebem. Muzeum vzniklo v roce 1925 a od září 2013 sídlí v nově vystavěné muzejní budově. Výstavba nové budovy muzea přispěla k navýšení návštěvnosti, která se poslední čtyři roky pohybuje stabilně okolo 30 tisíc návštěvníků za rok. Muzeum je druhým nejnavštěvovanějším muzeem Královéhradeckého kraje a díky svojí výhradní specializaci se řadí k předním českým muzeím. Netradiční zajímavostí pro návštěvníky, byla možnost zhlédnutí restaurování Proboštova betlému probíhajícího přímo za plného provozu muzea, ke kterému došlo v období od června 2015 do března 2016. I přes snahu vedení muzea zmírnit snížení návštěvnosti v důsledku oprav se tato skutečnost negativně promítla na návštěvnosti muzea v daném období.

Graf 48 Přehled návštěvnosti Muzea betlémů v Třebechovicích pod Orebem v období 2014–2018

Zdroj: vlastní průzkum

Městské muzeum (Wenkeův obchodní dům, Jaroměř)

Wenkeův obchodní dům byl postaven v roce 1911 podle návrhu architekta Josefa Gočára. Řadí se mezi nejvýznamnější památky počátku české moderní architektury a představuje předstupeň ke kubistické architektuře. Dům měl první zavěšenou prosklenou fasádu na kontinentu. Gočár se rovněž podílel na návrhu vnitřního vybavení domu. Avšak do současnosti se z obchodního zařízení interiérů nic nedochovalo. V roce 2017 byl dům prohlášen národní kulturní památkou. Městské muzeum zde sídlí od roku 1947.

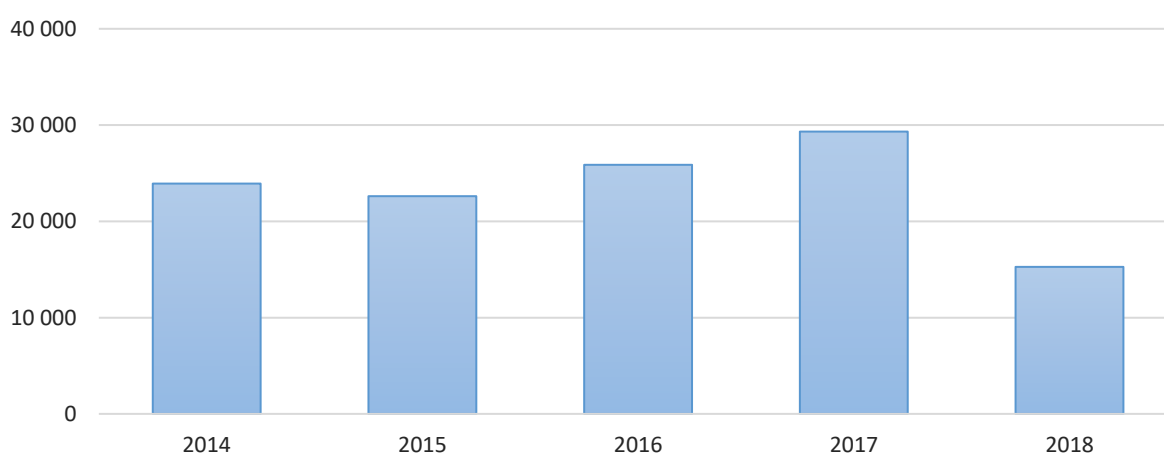
Kostel sv. Bartoloměje (Kočí u Chrudimi)

Vrcholně gotický kostel s barokními a renesančními nástěnnými malbami, pochází z konce 14. století. Součástí kostela je pětiboká dřevěná zvonice, most a roubené hrazení. Před vstupem do kostela lze projít přes barokní dřevěný krytý most z 1. poloviny 18. století. Kostel tvoří spolu se zvonicí a mostem stavební komplex mimořádné výtvarné kvality a technické úrovně, který je mimo jiné i konfigurací budov a situací v krajině, památkou ojedinělou v českých zemích. Vlastníkem kostela, mostu a zvonice je Římskokatolická farnost – arciděkanství Chrudim. Roubené hrazení je ve vlastnictví obce. Prohlídky pro návštěvníky kostela jsou pouze pro větší skupiny, po domluvě na místním obecním úřadu. Pro celý areál kostela se připravuje projekt obnovy dle zásad Programu záchrany architektonického dědictví Ministerstva kultury ČR.

Zámek Slatiňany (Slatiňany)

Zámek ve Slatiňanech je hlavní dominanta města, pocházející z 16. století. Původně renesanční zámek s rozsáhlým areálem a souborem budov je ve správě a vlastnictví Národního památkového ústavu. V areálu zámku se nacházejí budovy zámeckého hřebčína, který je součástí Národního hřebčína v Kladrubech. Přímo interiéry zámku slouží také pro expozici hipologického muzea věnovaného koním.

Graf 49 Přehled návštěvnosti Zámku Slatiňany za období 2014–2018

Zdroj: vlastní šetření

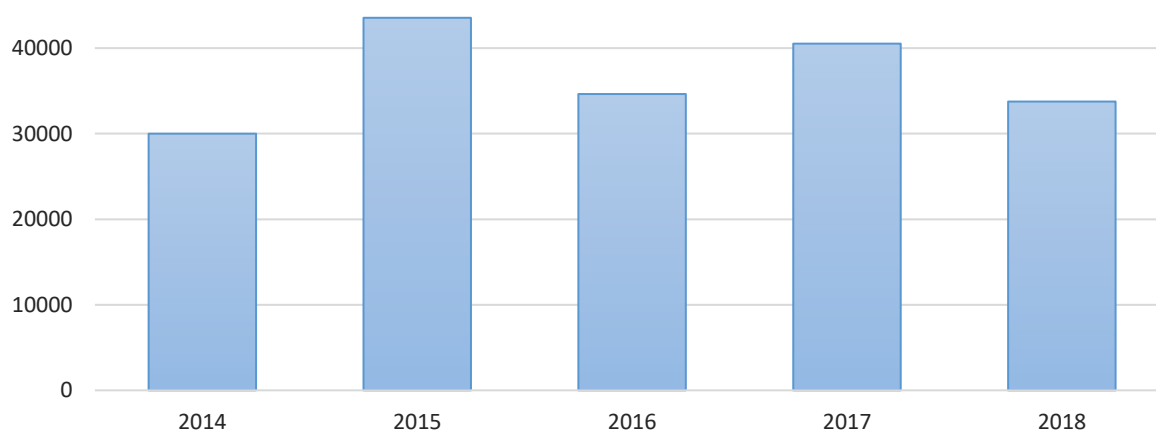
Návštěvnost na zámku pozvolna rostla. Propad v roce 2018 byl způsoben realizací projektu z IROP, který vedl k omezení návštěvnosti. Projekt *Zámek Slatiňany – Šlechtická škola v přírodě*, dokončený v červnu 2020, zahrnuje opravu fasády zámku a rekonstrukci zámeckých interiérů. V rámci projektu byl také upraven přilehlý zámecký park a vystavěno nové bezbariérové návštěvnické centrum.

Hrad Kunětická hora (Ráby)

Hrad Kunětická hora, jehož historie sahá do druhé poloviny 14. století, je jednou z hlavních památkových dominant Pardubického kraje. Podle agentury Czechtourism¹⁷ se v roce 2019 umístil na 8. místě z 10 nejnavštěvovanějších turistických cílů Pardubického kraje (34,2 tis. návštěvníků za rok 2019). Patří tradičně mezi jedno z pořadatelských míst hudebního festivalu Hrady CZ (15. ročník v roce 2019). Kromě každoročního pořádání zmíněného festivalu, však návštěvnost této památky výrazně kolísá. Provozovatel objektu, Národní památkový ústav, se snaží návštěvnost zvýšit různými způsoby – expozicemi, edukačními programy pro školy, programy pro veřejnost apod.

V současné době se realizuje z prostředků IROP prostřednictvím ITI projekt *Kunětická hora Dušana Jurkoviče – básníka dřeva* zaměřený na západní areál hradu s plánovaným koncem realizace v roce 2021. Záměrem projektu je odstranit novodobé stavební zásahy a vytvořit náznak původní atmosféry hradního komplexu. V obnovených prostorech vznikne expozice věnovaná osobnosti architekta Dušana Jurkoviče a jeho výtvorům především ve východních Čechách. Projekt je zaměřen na obnovu západní části objektu státního hradu Kunětická hora. Jedná se o objekty 5. a 6. brány, navazující trakt bývalé dvořanské světnice a vestavbu v severní linii nádvoří. Kromě obnovení unikátních historických interiérů, řeší správa hradu v současné době nevyhovující zázemí pro návštěvníky obnovením vestavby dřevěné verandy v severní linii nádvoří. Na tento projekt navazuje realizace dalšího projektu *Kunětická hora – divadlo na hradě a v podhradí* s plánem dokončení do roku 2023. Jeho náplní jsou opravy hradního paláce včetně např. vybudování víceúčelového sálu vložení konstrukce s ochozem, obnova a rozšíření expozice v hradním paláci či obnova přilehlé části vnitřního nádvoří. Realizace obou projektů předpokládá zvýšení návštěvnosti hradu.

Graf 50 Přehled návštěvnosti Hradu Kunětická hora v období 2014–2018

Zdroj: vlastní šetření

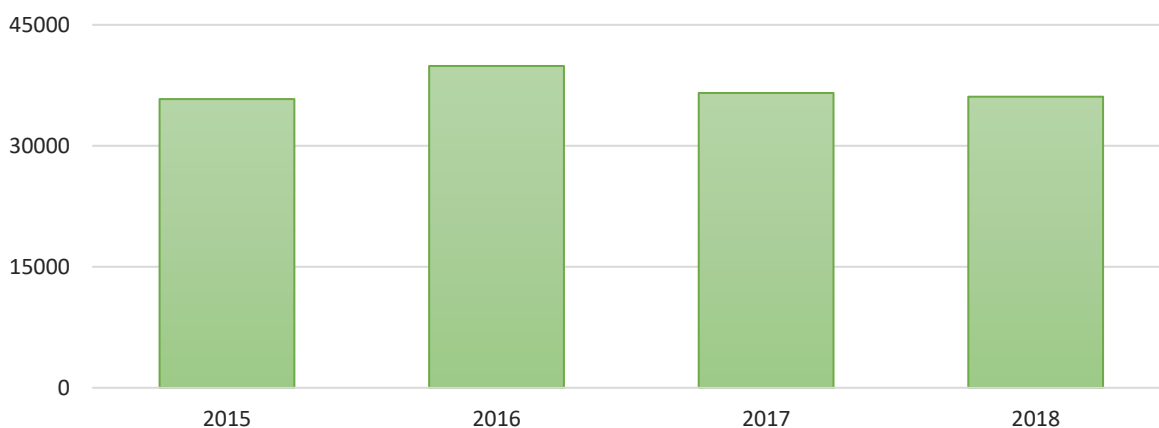
Bílá věž (Hradec Králové)

Bílá věž je jednou z dalších významných památek v území aglomerace pocházející ze 16. století. Ve svých útrokách ukrývá třetí největší zvon v Česku (zvon Augustin) a původní hodinový stroj Josefa Brožka. Vlivem rozsáhlé rekonstrukce, která se uskutečnila v letech 2014–2015, získala památka unikátní skleněný model věže a moderní audiovizuální technologii. Rekonstrukce byla realizována z projektu v rámci ROP NUTS II Severovýchod. Dominanta města byla znovu otevřena v květnu 2015. Návštěvnost památky se po provedené rekonstrukci mírně zvýšila v následujícím roce 2016 a v dalších letech se pohybuje řádově okolo 36 tisíc návštěvníků za rok. Podle agentury Czechtourism se Bílá věž umístila

¹⁷ Publikace *Návštěvnost turistických cílů 2019*

v roce 2019 v kategorii Věže a rozhledny¹⁸ mezi deseti nejnavštěvovanějšími věžemi v rámci republikového srovnání (40,4 tis. návštěvníků za rok 2019).

Graf 51 Přehled návštěvnosti Bílé věže v letech 2015–2018

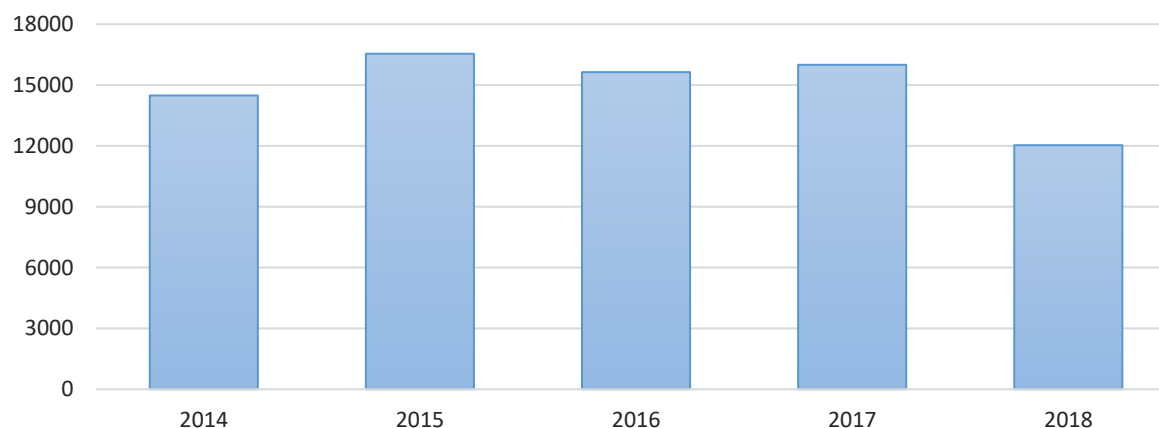

Zdroj: vlastní průzkum

Zelená brána (Pardubice)

Zelená brána pocházející patrně ze 14. století je charakteristická a významná dominanta města Pardubice. Tato stavba je často vnímána jako jeden celek, přestože se ve skutečnosti jedná o dvě stavby za sebou – renesanční předbrání a brána s věží vysokou 59 metrů. Tento celek je velice cenným zbytkem městského opevnění z počátku 16. století. Turistické informační centrum Pardubice, p. o., provozovatel této památky, uvedlo potřebu revitalizace předbrání – opravu interiéru včetně nového vhodného osvětlení. Předmětem úvah budoucího zlepšení a zvýšení atraktivity je pořízení některých interaktivních prvků, instalace kamerového systému do venkovních prostor z důvodu občasného vandalizmu (a související navázání spolupráce s městskou policií) a interiéru, vybudování sociálního zázemí pro návštěvníky.

Graf 52 Přehled návštěvnosti Zelené brány v období 2014–2018

Zdroj: vlastní průzkum

Návštěvnost Zelené brány v letech 2015–2017 spíše stagnovala, k výraznějšímu poklesu návštěvnosti došlo v roce 2018. Velmi aktuálním problémem, který byl již nejednou předmětem veřejného

¹⁸ Publikace *Návštěvnost turistických cílů 2017 a 2018*

průzkumu, je diskuse o omítnutí této městské dominanty či zachování její nynější podoby. Vzhledem k různým výsledkům provedených anket není o konečném řešení doposud rozhodnuto.

Bastionová pevnost Josefov (Jaroměř)

Pevnost Josefov vznikla mezi lety 1780–1787. V první světové válce (později i po druhé světové válce) pevnost sloužila jako zajatecký tábor. Během druhé světové války využívalo vládní vojsko pevnost jako cvičiště. Tvář pevnostního města byla však nejvíce poznamenána sovětskou okupací, z jejichž následků se vzpomíná dodnes. Největší vliv na Josefov měl odchod vojáků v polovině 90. let 20. století. Pravidelně tento historický objekt hostí pořadatele mezinárodního metalového festivalu, avantgardní umělce, ale i filmové štáby či ochránce přírody. Návštěvnost památky se v posledních letech stabilně pohybuje mezi 24 až 25 tisíci návštěvníky ročně. V kategorii Vojenské turistické cíle, podle agentury CzechTourism¹⁹ za rok 2019, se pevnost v rámci republikového srovnání umístila na 4. místě z deseti nejnavštěvovanějších míst v Česku (26,5 tis. návštěvníků za rok 2019).

V rámci realizace projektu *Oživení pevnosti Josefov* financovaného z IROP prostřednictvím ITI je prováděna revitalizace a zatraktivnění památek Městské opevnění II. a Horní pevnost, které jsou zapsány na Indikativním seznamu Národních kulturních památek. Ke stavební obnově byly vybrány objekty Bastion IV, Ravelin XIII, kurtina mezi Bastionem III a Bastionem IV. V části pevnosti (Bastionu) sídlí spolek Umělecká kolonie, z. s., který sdružuje umělce a rád by po revitalizaci rozšířil svou činnost do dalších prostor. V současnosti je v prostorech Bastionu galerie sochaře a v prachárně probíhají výstavy dalších umělců. Projekt poskytne nové prostory pro další umělce a jejich činnosti. Ravelin je součástí festivalového areálu, kde se pořádají hudební a historické akce. Díky rekonstrukci Ravelinu se areál stane pro návštěvníky bezpečnější. Kurtina mezi Bastionem III a IV plní pouze statickou funkci a není běžně dostupná. Stavební úpravy umožní rozšíření prohlídek. Díky realizaci projektu dojde k navýšení návštěvnosti, k oživení pevnosti, a to zavedením mimořádných velkých okruhů Josefovem a prostorem pro pořádání zajímavých kulturních akcí.

---

¹⁹ Publikace *Návštěvnost turistických cílů 2019*

Muzea, galerie, skanzeny, knihovny, archivy

Na území Hradecko-pardubické aglomerace se kromě památek nacházejí také významné paměťové instituce, které jsou klíčovým zdrojem pro zprostředkování duchovních hodnot, vzdělanosti, napomáhají výrazně ovlivnit vědomí o kulturní identitě území aglomerace a přispívají k podpoře cestovního ruchu. Do této kategorie jsou zařazeny především muzea a dále pak galerie, jakožto muzea specializovaná na sbírky výtvarného umění. Činnost těchto institucí se řídí zákonem 122/2000 Sb. o ochraně sbírek muzejní povahy. Pestré kulturní dědictví doplňují skanzeny. Vzhledem k přítomnosti univerzit v obou jádrových městech aglomerace a vysokému stupni urbanizace tohoto regionu se zde nachází také několik významných knihoven.

Muzejní síť v aglomeraci je tvořena různými typy subjektů, jež mají různorodé zřizovatele a také rozdílnou úlohu. Mezi nejvýznamnější muzea a galerie patří ty, jejichž zřizovatelem je Královéhradecký a Pardubický kraj – Muzeum východních Čech v Hradci Králové, Východočeské muzeum v Pardubicích, Regionální muzeum v Chrudimi, Galerie moderního umění v Hradci Králové a Východočeská galerie v Pardubicích. Tyto subjekty mají své sbírkové předměty zapsány v Centrální evidenci sbírek (CES), v souladu s muzejním zákonem.

Důležitou roli sehrávají také muzea zřizovaná státem, jež se často specializují na určitý obor lidské činnosti. Jedná se například o Muzeum loutkářských kultur v Chrudimi nebo Hipologické muzeum ve Slatiňanech. Tyto subjekty jsou spravovány Národním památkovým ústavem.

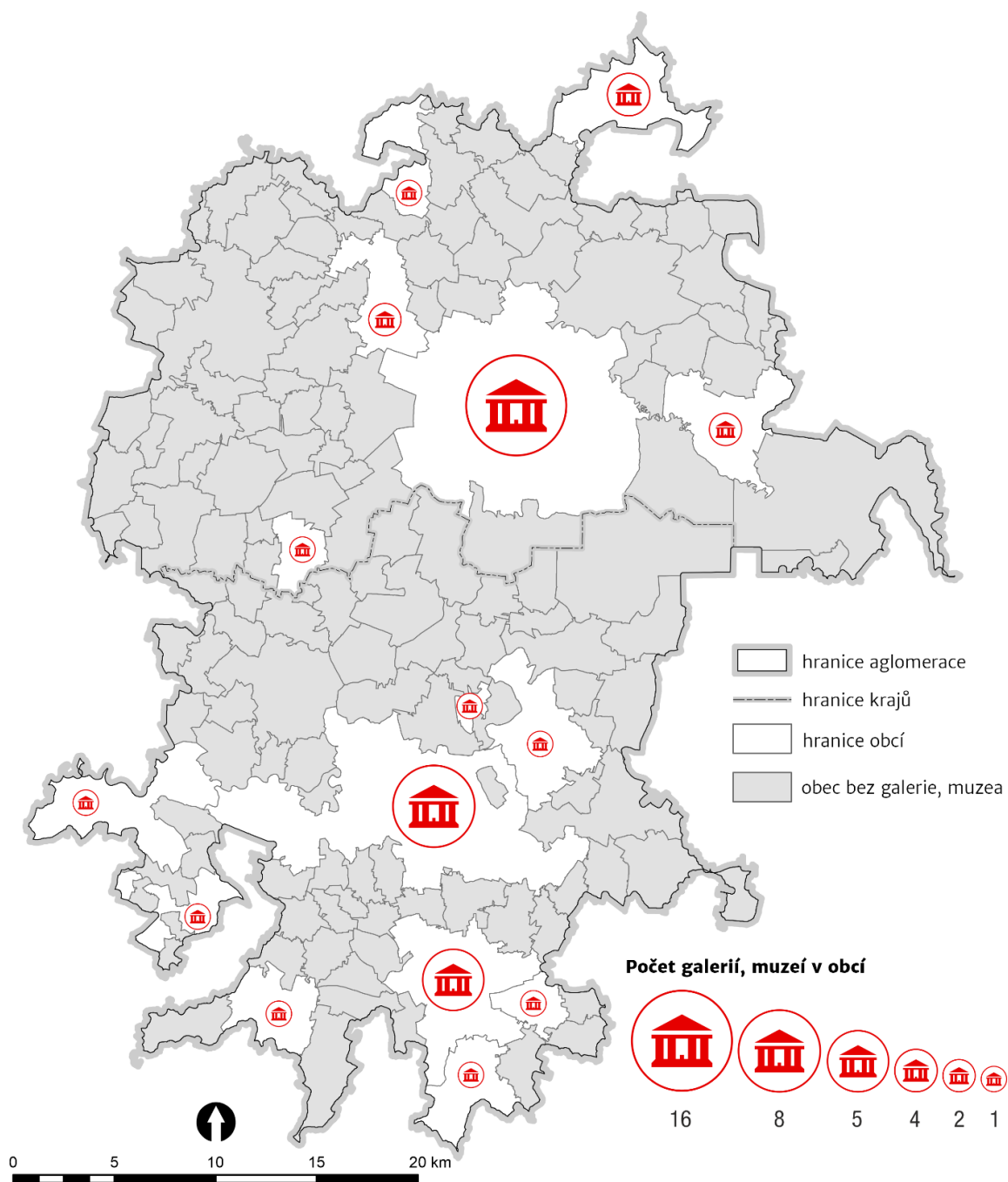
Dalším typem zřizovatele jsou obce. Tyto paměťové instituce většinou shromažďují a prezentují doklady lidské činnosti v místě svého působení a nejbližším okolí. V území aglomerace se jedná například o Muzeum barokních soch Chrudim nebo Muzeum Přelouč.

Kromě výše uvedených institucí působí v území nespočet dalších, ať už obecněji zaměřených nebo úzce specializovaných institucí, jejichž zřizovatelem jsou subjekty jak z neziskového, tak soukromého sektoru. Tyto instituce zaměřují svou pozornost na konkrétní obor lidské činnosti a ve většině případů nemají sbírky zapsány v CES. Aglomerace se může pochlubit institucemi zaměřenými na hudební nástroje, železnici, letectví, kouzla, vojenskou tematiku, koně a jiné. Lze uvést například Muzeum Petrof, Železniční muzeum a Výtopna Jaroměř, Muzeum MHD a železnice v Rosicích nad Labem, Muzeum kouzel Pardubice, Letecké muzeum Ing. Jana Kašpara a další.

Kromě již zmíněných galerií se v území aglomerace nacházejí další instituce zaměřené na výtvarné umění např. Galerie města Pardubic, Galerie T, Galerie P, Galerie FOX, Kabinet ex libris – umělecké sbírky Památníku národního písemnictví Chrudim, GALERIE ART Světlana a Luboš Jelínkovi, Galerie Artičok, Česká unie karikaturistů a časopis Keramika a sklo a celá řada dalších.

Rozložení a zastoupení muzeí a galerií je znázorněno na mapě níže (Obrázek 18). Nejvíce subjektů se nachází v obou statutárních městech – Hradec Králové (16), Pardubice (8).

Obrázek 18 Přehled muzeí a galerií v území Hradecko-pardubické aglomerace

Zdroj: Data poskytl KÚ Královéhradeckého kraje, odbor kultury a památkové péče; KÚ Pardubického kraje, odbor kultury, sportu a cestovního ruchu – vlastní zpracování

V následující části jsou popsány některé z nejvýznamnějších subjektů působících v území aglomerace:

- Muzeum východních Čech v Hradci Králové
- Východočeské muzeum v Pardubicích
- Muzeum loutkářských kultur v Chrudimi.
- Galerie moderního umění v Hradci Králové
- Východočeská galerie v Pardubicích
- Galerie města Pardubic

Muzeum východních Čech (Hradec Králové)

Muzeum východních Čech v Hradci Králové (MVČ) je institucí s více jak 130 let dlouhou tradicí. Muzeum získává, shromažďuje, trvale uchovává, eviduje a odborně zpracovává sbírky muzejní povahy. V současné době má k dispozici více než dva miliony sbírkových předmětů v archeologické, historické a přírodovědné podsbírce. Od roku 1993 zároveň spravuje jako svou pobočku Muzeum války 1866 v obci Chlum.

Muzeum východních Čech v Hradci Králové je významnou krajskou institucí, která má potenciál stát se moderním nadregionálním muzeem a díky intenzivní vědecko-výzkumné činnosti, také organizací středoevropského významu. Budoucí směry rozvoje instituce jsou definovány v Koncepti rozvoje Muzea východních Čech v Hradci Králové na období 2018–2023. V tomto období jsou realizovány a naplánovány investiční projekty zaměřené na organizační a rozvojové změny. V první fázi, v letech 2018–2019, proběhla rekonstrukce historické budovy muzea, jež je v majetku města Hradec Králové, na kterou navázala realizace projektu „*SMARTmuzeum: modernizace depozitářů, technického a technologického zázemí Muzea východních Čech v Hradci Králové*“ financovaného z IROP prostřednictvím ITI. Jeho realizace částečně přispěje k řešení jednoho z největších problémů instituce – výrazný prostorový deficit. Projekt je zaměřen na rekonstrukci, přístavbu a vybavení hlavního odborného pracoviště depozitářů muzea – tzv. Gayerových kasáren. Jedná se současně o první krok k revitalizaci celého uzavřeného areálu, jenž zaujímá rozlohu celé jedné městské čtvrtě, do podoby budoucího královéhradeckého muzejního kampusu.

Na výše uvedenou investici plánuje Královéhradecký kraj, jakožto zřizovatel muzea, navázat v následujících letech dalšími strategickými projekty, které přispějí k posílení nejen regionální, ale zejména nadregionální role muzea a k postupnému budování instituce evropského formátu. Jde zejména o celkovou regeneraci a revitalizaci Vrbenského kasáren pro muzejní účely. Vrbenského kasárna jsou zrcadlovým pendantem Gayerových kasáren ve výše uvedeném areálu a cílem rekonstrukce bude vznik stálých expozic a výstavních ploch s celokrajskou tematikou, včetně správního zázemí muzea. Mezi objekty Vrbenského a Gayerových kasáren se pak nachází parkovací dům Jana Gayera, v jehož podzemí je péčí Královéhradeckého kraje i města Hradec Králové plánován vznik stálé muzejní expozice královéhradecké pevnosti. Parter celého areálu bude investicí města přetvořen do podoby veřejného prostranství sloužícího primárně kulturním aktivitám. Areál se tak z částečného brownfieldu a odstavného parkoviště promění v muzejní kampus plnící celou řadu funkcí v oblasti kultury a cestovního ruchu. V současné době probíhají jednání se Statutárním městem Hradec Králové o možném využití i dalších objektů v areálu pro řešení synergických cílů navázaných na koncept muzejního kampusu. Další potenciální lokalitou rozvoje Muzea východních Čech v Hradci Králové je areál Pevnosti Josefov v rámci připravovaného projektu tzv. Řemeslné huti.

Jak již bylo zmíněno, součástí Muzea východních Čech je i Muzeum války 1866 v Chlumu. Jedná se o stálou expozici největšího vojenského střetnutí na území Čech a Moravy, která byla otevřena v roce 2012. Expozice byla financována z projektu *Vybudování prezentační soustavy Muzea války 1866 na Chlumu jako specifické destinace cestovního ruchu* prostřednictvím ROP NUTS II Severovýchod a prostředků Královéhradeckého kraje. Projekt spočíval ve stavebních úpravách původního objektu, pořízení moderního audiovizuálního centra (kinosálu) v prostoru původního zrekonstruovaného muzea, vybavení expozičních prostor a vytyčení nového okruhu cyklotrasy procházející mezi bojišti z roku 1866 v dané oblasti. Muzeum východních Čech nyní připravuje komplexní modernizaci této stálé expozice v rámci programových výzev EHP a IROP.

Dalším významným pracovištěm Muzea východních Čech je bývalá střední odborná škola ve Stěžerech, kde aktuálně sídlí některá odborná pracoviště a část depozitářů muzea. Muzeum plánuje rozvoj tohoto areálu spolu s investičními aktivitami svého zřizovatele.

Východočeské muzeum v Pardubicích

Východočeské muzeum v Pardubicích sídlí od roku 1920 v areálu Zámku Pardubice. Muzeum má ve své správě kolem 750 tisíc sbírkových předmětů a ročně vydává dva odborné periodické sborníky a publikace. Patří mezi 20 nejvýznamnějších muzejních institucí Česka. Návštěvnost muzea se pohybuje každoročně kolem 50 tisíc návštěvníků ročně.

Zámek, jakožto historická budova, nedisponuje ideálními prostorovými podmínkami pro uchování podsbírek muzea a jeho další rozvoj. Pro rozvoj muzea jsou klíčové zrealizované a plánované investice v areálu VČM v Ohrazenicích. První výraznou investicí, jež přispěla k rozvoji, byla výstavba nového depozitáře v Ohrazenicích dokončená v roce 2019 - projekt *Depozitář pro Východočeské muzeum v Pardubicích* financovaného z IROP prostřednictvím ITI. Nový bezbariérový objekt splňuje technické i klimatické požadavky pro jejich ochranu a rozvoj. Na tuto investici by měl navázat po roce 2021+ projekt *Archeodepozitář a pracoviště pro Východočeské muzeum v Pardubicích*. Plánována je celková obnova objektu č. 1 v areálu VČM v Ohrazenicích, který není v současné době využíván. V objektu vzniknou odborná pracoviště muzea, konzervátorské dílny a depozitáře, dále pak pracoviště archeologie s umývárnou střepů.

Muzeum loutkářských kultur v Chrudimi

Muzeum loutkářských kultur je příspěvkovou organizací Ministerstva kultury ČR a bylo otevřeno v roce 1972. Muzeum shromažďuje, uchovává, eviduje, odborně zpracovává a široké veřejnosti zpřístupňuje doklady o vývoji českého i světového loutkového divadla. Muzeum sídlí v renesančním Mydlářovském domě. V současnosti muzeum vlastní více než 50 000 sbírkových předmětů z celého světa. Do sbírky kromě loutek patří také scénické návrhy a makety, kulisy, výtvarná díla s loutkářskou tematikou, plakáty a programy, fotografie, zvukové záznamy a videozáznamy, tiskoviny, rukopisy a další archiválie.

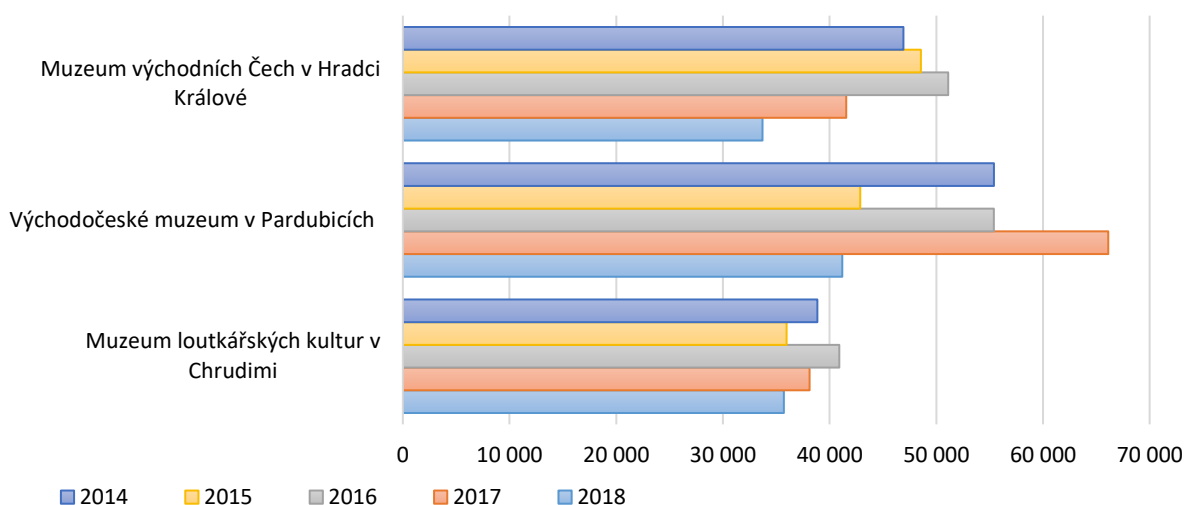
Stálá expozice muzea „Magický svět loutek“ je pravidelně doplňována krátkodobými a sezónními výstavami. Na začátku roku 2020 byly započaty stavební úpravy na jedné z budov, které částečně omezily provoz, avšak expozice zůstaly otevřeny. V následujících letech se chce muzeum zaměřit na zvýšení atraktivity svých expozic a výstav, a to jak pro širokou veřejnost, tak i pro tuzemské a zahraniční odborníky. S ohledem na nadregionální přesah, je pro muzeum strategicky důležitá nejen spolupráce s profesionálními sdruženími²⁰, ale také fungující spolupráce s Českými centry, Ministerstvem zahraničních věcí ČR, Pardubickým krajem, Městem Chrudim, kulturním centrem Chrudimská beseda, Destinační společností Východní Čechy a dalšími národními i regionálními institucemi. Muzeum každoročně navštíví zhruba 40 tisíc návštěvníků. Například v roce 2019 patřilo muzeum se svými 37,5 tis. návštěvníky mezi desítku nejnavštěvovanějších cílů v Pardubickém kraji²¹.

---

²⁰ Muzeum je například kolektivním členem Českého střediska mezinárodní loutkářské organizace UNIMA, Českého střediska mezinárodní organizace divadelních knihoven a muzeí SIBMAS, Asociace muzeí a galerií ČR.

²¹ Publikace agentury CzechTourism – Návštěvnost turistických cílů 2019

Graf 53 Přehled návštěvnosti vybraných muzeí Hradecko-pardubické aglomerace v období 2014-2018

Zdroj: vlastní šetření

V grafu je uveden přehled návštěvnosti výše uvedených muzeí. Vzájemné porovnání je však nemožné, protože systém vykazování počtu návštěvníků je nejednotný a často velmi odlišný. Navíc se v počtu návštěvníků promítá rozsah expozic daného muzea, realizované rekonstrukce či projekty a celá řada dalších faktorů. Například Muzeum loutkářských kultur je úzce zaměřené, což může být jeden z důvodů menšího počtu návštěvníků než další dvě uvedená muzea, která mají mnohem širší spektrum expozic, a plní roli krajských i nadregionálních institucí.

Galerie moderního umění v Hradci Králové

Galerie moderního umění (GMU) byla založena v roce 1953 jako Krajská galerie. Nejdříve byla umístěna na zámku v Rychnově nad Kněžnou, následně se přestěhovala do Hradce Králové. Své současné sídlo má v historickém centru města, v pozdně secesní budově bývalého Záložního úvěrního ústavu. GMU spravuje tři sbírky uměleckých děl – základní sbírka GMU, sbírka Galerie Vladimíra Precílika, která je nyní uložena v budově GMU, a soubor sochařských děl Příběh utrpení a nadějí člověka, umístěný ve volné přírodě, na loukách u Stanovic a Žirče nedaleko Kuksu. K rozvoji galerie přispěla významná investice realizovaná v letech 2014–2016, komplexní rekonstrukce a modernizace budovy GMU. Prostory galerie v současnosti využívá jak galerie, tak i další organizace zřizované nebo založené Královéhradeckým krajem. Koncepce Galerie moderního umění si klade za hlavní cíl poskytnout hodnotné kulturní zážitky pro návštěvníky, ale i získání reputace v celostátním měřítku a stát se jednou z významných výstavních a kulturních destinací celé aglomerace. Program GMU je postaven na konfrontaci místních autorů s nejvýznamnějšími umělci z celostátního měřítku, kteří uspěli nebo pravidelně vystavují jak v prestižních institucích, tak i v zahraničí. Galerie chce být živou, progresivní institucí s rostoucí rolí ve střední Evropě. Za tímto účelem byla v roce 2019 založena sbírka Collection of Central and Eastern Europe, prezentující autory ze střední a východní Evropy od roku 2000 do současnosti. Záměrem galerie je v rámci tohoto projektu projevit české tendence a specifika. Cílem těchto snah je iniciovat budoucí výstavní a výzkumné projekty postavené na spolupráci institucí z výše uvedených zemí a začlenění sbírky do mezinárodního kontextu. Současná navrhovaná činnost očekává zlepšení strategie cestovního ruchu v území Hradecko-pardubické aglomerace, která v porovnání s dalšími destinacemi není až tak atraktivní. Za důležité aspekty budoucího rozvoje považuje galerie jednak dopravní dostupnost a společnou prezentaci aglomerace v rámci kampaní agentury CzechTourism.

Východočeská galerie v Pardubicích

Východočeská galerie v Pardubicích (VČG) byla založena v roce 1953 jako krajská galerie za účelem shromažďování a prezentování sbírky výtvarného umění české i zahraniční provenience. Jedná se o galerii muzejního typu a její sbírku tvoří téměř 18 tisíc sbírkových předmětů – obrazů, kreseb, grafických listů, plastik, fotografií a negativů. Převážně se jedná o díla umělců spjatých s Pardubicemi a Pardubickým krajem. Galerie sídlí na pardubickém zámku a své výstavní aktivity rozšířila v 80. letech minulého století do domu U Jonáše na Pernštýnském náměstí v Pardubicích.

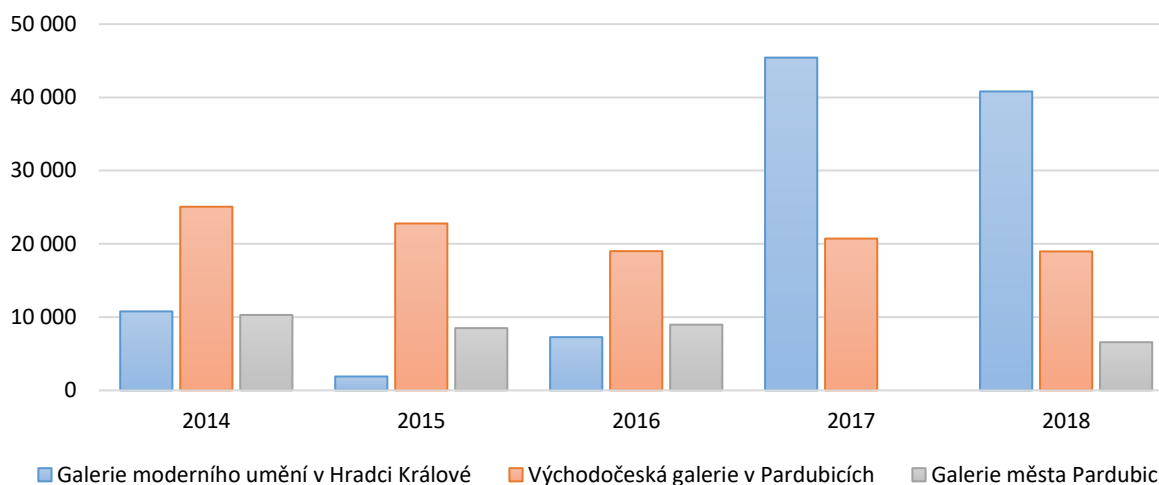
Další rozvoj VČG je úzce spojen s komplexní konverzí areálu národní kulturní památky Winternitzovy automatické mlýny. V letech 2020-2023 je realizován projekt *Obnova Winternitzových automatických mlýnů pro krajskou galerii* financovaného z IROP prostřednictvím ITI, jež se zaměří na celkovou přestavbu novodobé hlavní budovy bývalého mlýna pro depozitáře, konzervátorské dílny a kanceláře galerie. V průběhu realizace dojde k celkové rekonstrukci objektu, budou zachovány všechny části stavby stavebně-historickým průzkumem, deklarované jako tvořící podstatu památky a většinu konstrukcí označených za hodnotné. Galerie zde nalezne nové reprezentativní prostory pro umístění expozic, výstavní prostory, víceúčelový sál, ateliér pro realizaci školních vzdělávacích programů, návštěvnické centrum, vstupní halu, provozní a technické zázemí a jiné. V následujících letech chce Pardubický kraj pokračovat v rozvoji galerie navazujícím strategickým projektem *Obnova Winternitzových automatických mlýnů pro krajskou galerii umění, 2. etapa*, jež se zaměří na vybudování sídla Východočeské galerie v Pardubicích a depozitářů pro uložení sbírek.

Galerie města Pardubic

Galerie města Pardubic (GAMPA) byla založena Statutárním městem Pardubice zhruba před osmi lety. Sídlí v prostorách národní kulturní památky Příhrádek, která je součástí zámeckého areálu v Pardubicích. GAMPA není galerií sbírkového typu, jedná se o výstavní instituci typu kunsthalle a hostující autorské projekty bývají obměňovány každé dva měsíce. V komunikačním prostoru pořádá doprovodné výstavy – informační, studentské, amatérské i experimentální. Svůj výstavní program má galerie založen na prezentaci českých uměleckých osobností v regionálním i evropském kontextu. Posláním cílí na aktuální umělecké, estetické i současné společenské problémy. Vizí galerie je v následujících několika letech se programově zaměřit na celoroční výstavní cykly, nahlížející na určitá témata z různých úhlů pohledu.

Velkou možností usnadnění fungování galerie, ale také její rozšíření a diverzifikace aktivit přinese realizace projektu *Galerie města Pardubic* financovaného z IROP prostřednictvím ITI, jehož realizace bude probíhat v letech 2020-2022. Přemístění městské galerie do rekonstruovaných industriálních prostor, které jsou koncipované jako velký „open space“, přinese galerii možnost programové rozvoje a příležitost proměnit se v galerii nadregionální působnosti. Galerie se stane součástí polyfunkčního areálu Winternitzových automatických mlýnů. Jednou z nových programových aktivit v novém objektu bude centrum pro prezentaci projektů souvisejících s rozvojem města, architekturou a veřejným prostorem Pardubic.

Graf 54 Přehled návštěvnosti Galerie moderního umění v Hradci Králové, Východočeské galerie v Pardubicích a Galerie města Pardubic 2014–2018

Poznámka: Nízká návštěvnost u Galerie moderního umění v Hradci Králové v letech 2014–2016 je v důsledku celkové rekonstrukce. V tomto období galerie disponovala pouze výstavním koutkem v rámci Muzea východních Čech. Galerie města Pardubic nemá k dispozici data za rok 2017 z důvodu vnitřní reorganizace.

Zdroj: Galerie moderního umění HK, Východočeská galerie v Pardubicích, Galerie města Pardubic

Skanzeny

Podorlický skanzen Krňovice

Podorlický skanzen Krňovice je jediné muzeum tohoto typu v Královéhradeckém kraji. Soustřeďuje architektonické a technické památky Královéhradeckého regionu, podhůří Orlických hor a Podkrkonoší. Skanzen je výsledkem dobrovolnických aktivit fanoušků této lidové architektury, kteří začali areál utvářet v roce 2002. Proměny skanzenu probíhají nepřetržitě až do současnosti. Realizace tohoto ojedinělého projektu je finančně zajištěna soukromou firmou Dřevozpracující družstvo a neziskovou organizací Český svaz ochránců přírody, základní organizace Orlice. Nejnovější investicí byla výstavba repliky větrného mlýna z poloviny 19. století. Obdobně jako u ostatních zařízení např. vodní mlýn, jednodílná pila – katr je také u tohoto objektu cílem jeho plná funkčnost. Vzhledem k charakteru skanzenu, který je ryze soukromým projektem, pro provozovatele a personál spíše náplní volného času, se instituce potýká s nedostatkem finančních prostředků na další investice. Z hlediska návštěvnosti zaznamenává skanzen relativně vzestupnou tendenci, která v roce 2018 dosáhla 15 tisíc osob. Podle agentury CzechTourism²² patří mezi neobjevené památky Královéhradeckého kraje a agentura ho zařazuje do svých tipů k návštěvě.

Archeopark pravěku Věstary

Archeopark je fungujícím pravěkým skanzem, postupně budovaným od roku 1997 pod záštitou a z iniciativy pracovníků Centra experimentální archeologie (CEA), mimo rámec UHK, avšak v úzké personální součinnosti s pracovníky tehdejší Vysoké školy pedagogické a Královéhradeckým krajem. V dnešní podobě vznikl archeopark po roce 2006. V současné době je veden jako obecně prospěšná společnost, kterou provozuje Univerzita Hradec Králové a Královéhradecký kraj. Expozice seznamují návštěvníky se životem v pravěku. V areálu je umístěno asi 400 exponátů – sekyry, pazourky, bronzové meče a přilbice, laténské rýče, klíče, mince a repliky stovek pravěkých předmětů, rovněž jeskyně, hroby, důlní šachty, interaktivní tabule nebo obří model krajiny. Repliky pravěkých artefaktů jsou

²² Publikace agentury CzechTourism – Návštěvnost turistických cílů 2019

vytvořeny z kamene, skla, mědi, bronzu, železa a dalších materiálů, které se používaly, například kopie mamutoviny.

Knihovny

Knihovny jsou jednou ze základních institucí tvořících kulturní povědomí občanů, napomáhající udržení a dalšímu rozvoji vzdělanosti. Často se podílejí na budování a posilování komunitního života v obcích a městech. Kromě tradičních knihovnických a informačních služeb poskytují také širokou nabídku elektronických zdrojů a databází, půjčují e-knihy a pořádají relativně velké množství kulturních a vzdělávacích akcí pro veřejnost včetně výstav. Mezi největší instituce tohoto typu se v území aglomerace řadí:

- Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové
- Krajská knihovna v Pardubicích
- Knihovna města Hradce Králové

Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové (SVK HK)

Studijní a vědecká knihovna, příspěvková organizace Královéhradeckého kraje, je veřejnou univerzální knihovnou. Knihovna je součástí systému knihoven a vykonává koordinační, odborné, informační, vzdělávací, analytické, výzkumné, metodické a poradenské činnosti. Prostřednictvím regionálních funkcí koordinuje pomoc téměř čtyřem stovkám knihoven v Královéhradeckém kraji²³. Ve volném výběru nabízí 130 tisíc svazků knih a více než 2 tisíce titulů časopisů a novin. Návštěvníci mají k dispozici 323 studijních míst, některá vybavená počítačem, a studijní boxy pro soustředěné studium jednotlivců a malých skupin. Uživatelé mají možnost používat samoobslužný automat na půjčování knih, samoobslužná multifunkční zařízení na kopírování a tisk. Samozřejmostí je elektronický katalog knihovny a databáze, také lze využívat elektronické dodávání dokumentů i obsahů jednotlivých čísel periodik, meziknihovní výpůjční, informační a reprografické služby. V knihovně je také zřízena tzv. Tichá linka, která slouží pro návštěvníky se sluchovým postižením. V roce 2018 byla pořízena krajská digitalizační jednotka – projekt *Zvýšení ochrany fondu a komplexní řešení ukládání a zálohování digitálních dokumentů v SVK HK* financovaný z IROP prostřednictvím ITI. Jednotka se soustředí na digitalizaci vlastního fondu krajské knihovny a dalších paměťových institucí kraje. Digitalizované dokumenty jsou přístupny studentům i široké veřejnosti. Na závěr realizace projektu byla posílena klimatizace, doplněno zvlhčování do vzduchotechniky a zmodernizována síťová infrastruktura v budově knihovny. Pro zvyšování komfortu a rozšiřování služeb má knihovna modernizovat prostor pro veřejnost např. vznik tiché a multifunkční studovny, a také technologií pro ochranu fondu. SVK HK spolupracuje s městskými a muzejními knihovnami Královéhradeckého kraje, v oblasti digitalizace regionálních fondů a připravuje se na spolupráci na projektech Univerzity Hradec Králové a Univerzity Pardubice. V plánu je realizace projektů *Modernizace prostor pro veřejnost a ochrana fondu a dat Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové* a *Modernizace zázemí pro veřejnost, revitalizace depozitáře Pouchov a ochrana fondu a dat Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové*.

Krajská knihovna v Pardubicích (KKP)

Krajská knihovna v Pardubicích je největší veřejnou knihovnou Pardubického kraje, která byla zřízena v roce 2002. Knihovna plní funkci centrálního knihovnického a informačního pracoviště a zabezpečuje vzájemnou koordinaci činností veřejných knihoven v kraji. Knihovna metodicky vede více jak

---

²³ V roce 2019 se jednalo o 383 knihoven.

400 knihoven v kraji. Knihovna plní také roli vydavatele. V této oblasti se zaměřuje na díla regionálních autorů, a to jak na beletrii, tak i naučnou literaturu a básně. Edukativní a kulturně-vzdělávací funkce knihovny vzrůstá – počet zrealizovaných vzdělávacích akcí se rapidně zvyšuje a počet kulturních akcí po poklesu v roce 2016 opět roste. Knihovna má své rozvojové plány definovány ve schválené Koncepti rozvoje Krajské knihovny Pardubice pro období 2020-2024. Knihovna působí ve třech historických domech (č. p. 77, 78, 79) na Pernštýnském náměstí. Ke zkvalitnění podmínek pro poskytování služeb knihovny přispěly investice, které byly realizovány v posledních 15 letech. První v letech 2004–2005 v podobě kompletní rekonstrukce budovy domu U Zlatého Beránka a výstavby dvorního traktu přinesla rozšíření o pětipodlažní dvorní vestavbu – depozitář a plocha knihovny byla téměř zdvojnásobena. Další investicí, která přispěla k zpřístupnění knižního fondu, jeho prezentaci volného výběru a informačního vzdělávání, byla realizace projektu *Příhrádek Pardubice*, financovaného z IROP prostřednictvím ITI. V historických objektech (č. p. 6, 7, 8) bylo zřízeno detašované pracoviště knihovny – literární a hudební oddělení a umístěno několik expozic např. Volkova tiskárna. Rozvoj knihovny se v následujících letech bude zaměřovat na zkvalitňování a rozšiřování knihovnických a informačních služeb, na rozvoj kulturních, vzdělávacích a komunitních aktivit, digitalizaci a také na zkvalitňování lidských zdrojů. Z hlediska investic je plánována výstavba nového depozitáře, který by měl být součástí depozitářového kampusu v Ohrazenicích – projekt *Depozitář pro Krajskou knihovnu v Pardubicích*.

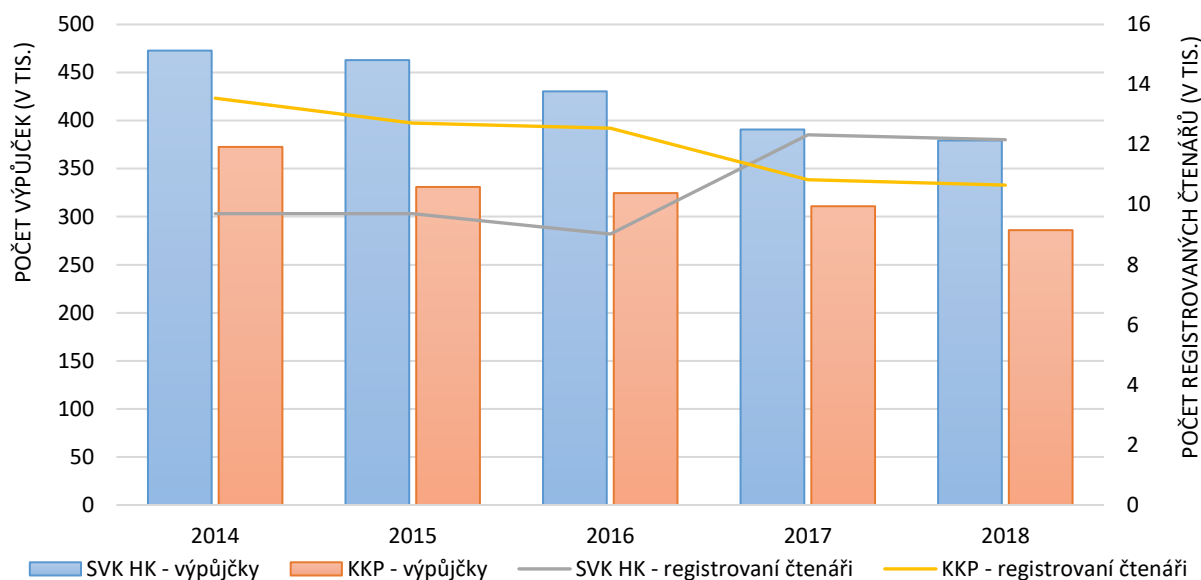
Knihovna města Hradce Králové (KMHK)

Mezi další významné knihovny v aglomeraci se řadí Knihovna města Hradce Králové s 11 pobočkami v jednotlivých částech města, hudební knihovnou a zvukovou knihovnou pro nevidomé a slabozraké. Jedná se o příspěvkovou organizaci Statutárního města Hradec Králové. Prostory knihovny jsou bezbariérově dostupné registrovaným i neregistrovaným uživatelům včetně handicapovaných, služby poskytuje kromě místních i cizincům. V knihovně je více jak 15 tisíc registrovaných čtenářů, kteří si ročně vypůjčí více jak 686 tisíc knižních jednotek. Knihovna je pověřena výkonem regionálních funkcí na území okresu Hradec Králové²⁴ a je sídlem Informačního střediska Europe Direct. Za nadstandartní lze označit např. služby půjčování lekotéky či půjčování tyflopomůcek a hmatových her. Knihovna plní jednak roli kulturní a vzdělávací, ale zároveň i významným způsobem se podílí na komunitním životě ve městě. Své zázemí poskytuje nejen veřejnosti, ale také různým hradeckým subjektům. Počty čtenářů se každoročně mírně zvyšují, a to zejména u dětské populace do 15 let.

---

²⁴ KMHK se díky dotaci Královéhradeckého kraje stará a metodicky řídí v okrese 88 neprofesionalizovaných a 7 profesionalizovaných knihoven.

Graf 55 Vývoj počtu výpůjček a počtu registrovaných čtenářů (v tis.) za Studijní a vědeckou knihovnu v Hradci Králové (SVK HK) a Krajskou knihovnu v Pardubicích (KKP) v období 2014-2018

Zdroj: Data SVK HK a KKP, vlastní zpracování

Graf výše uvádí počty registrovaných čtenářů a výpůjček za Studijní a vědeckou knihovnu v Hradci Králové a Krajskou knihovnu v Pardubicích. U obou knihoven je pozorován pokles výpůjček. Jedním z důvodů poklesu výpůjček může být vývoj digitálních technologií a snadnější přístup k elektronickým zdrojům. Vývoj digitálních technologií může být zároveň příčina u nárůstu počtu registrovaných čtenářů ve Studijní a vědecké knihovně v Hradci Králové. Postupná digitalizace dokumentů umožňuje širší nabídku služeb, hlavně studentům přílehlé univerzity, kteří podle výroční zprávy, tvoří významnou složku nově registrovaných čtenářů.

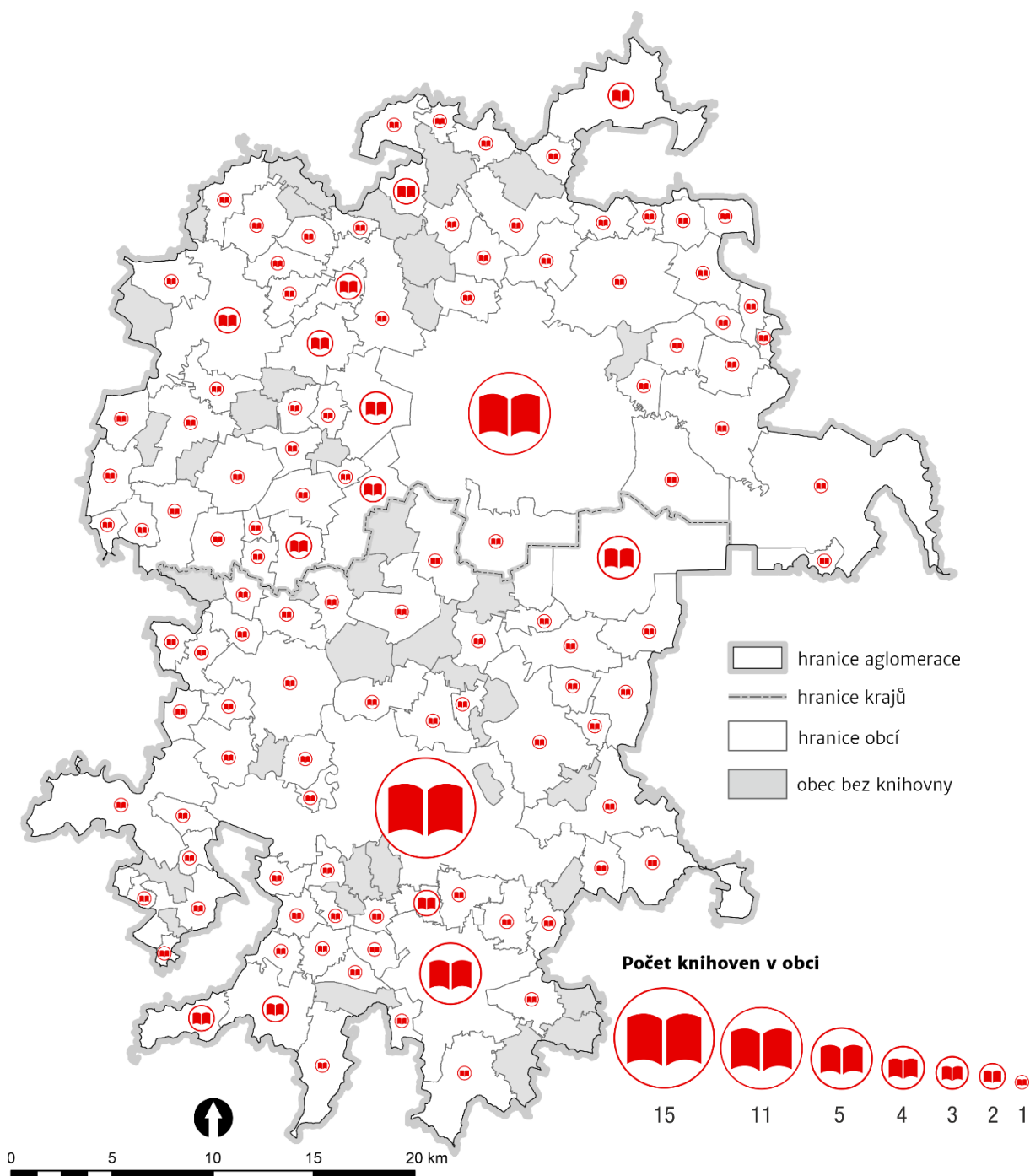
Další významné knihovny v aglomeraci

V Pardubicích se nacházejí místní knihovny v jednotlivých městských obvodech, které jsou organizačními složkami těchto městských obvodů. V obou statutárních městech jsou čtenářům k dispozici také univerzitní knihovny, knihovny v základních i mateřských školách, oborové knihovny např. v nemocnici či několik dalších knihoven s odbornou literaturou např. v Národním památkovém ústavu. Městské knihovny se nacházejí i v dalších větších městech aglomerace např. Chrudim, Jaroměř, Přelouč, Týniště nad Orlicí, Lázně Bohdaneč. Ve většině obcí v aglomeraci se stále nacházejí místní knihovny. Podrobný přehled je uveden na mapě níže (Obrázek 19).

Některé knihovny se potýkají s úbytkem registrovaných čtenářů a s tím souvisejícím poklesem počtu výpůjček. Jedním z důvodů tohoto poklesu může být elektronizace společnosti, kdy významná část populace obrací svoji pozornost k e-knihám v mobilních telefonech, čtečkách apod. Trendem spojeným s digitalizací a rozmachem internetu je masové využívání sociálních sítí, často nevhodně suplujících osobnostní rozvoj, dříve zajišťovaný např. četbou knih a studiem. Faktorem ovlivňujícím tento negativní, avšak nikoli plošně existující, jev je přesun trvalých uživatelů a fanoušků knih a knihovnických služeb do větších knihoven soustředěných v jádrových městech aglomerace. Tento fakt potvrzují údaje o návštěvnosti a informace poskytnuté knihovnami

Obrázek 19 Přehled knihoven v území Hradecko-pardubické aglomerace

Zdroj: Data – evidence knihoven, adresář knihoven evidovaných Ministerstvem kultury ČR; vlastní zpracování

Je tedy zřejmé, že u knihoven dochází již delší čas vlivem společenských a zejména technologických změn k jejich proměně z čistě paměťových institucí na komunitní centra a místa neformálního vzdělávání, která využívají nejen registrovaní čtenáři, ale i širší veřejnost. Tato proměna a vize knihoven jako vzdělávacích a komunitních center obcí klade však nové nároky na prostory knihoven, technické vybavení i profesní kompetence knihovníků. Kromě nedostatku prostorových kapacit trápí knihovny také nevyřešená legislativa digitalizovaných dokumentů ve směru k půjčování a také nedostatečné financování.

Archivy

Mezi paměťové instituce jsou zařazeny také archivy. Archiv bývá často zaměňován s muzeem nebo knihovnou. Společným úkolem je totiž ochrana svěřených materiálů a jejich zpřístupňování veřejnosti. Archivy se od knihoven odlišují především skutečností, že spravují písemnosti úřední povahy, které jsou jedinečné. Ačkoli součástí každého archivu je taktéž knihovna odborné literatury a periodik, nesplňují archivy funkci veřejných knihoven. V území aglomerace se nachází například Státní okresní archiv Hradec Králové, Státní okresní archiv Chrudim či Státní okresní archiv Pardubice.

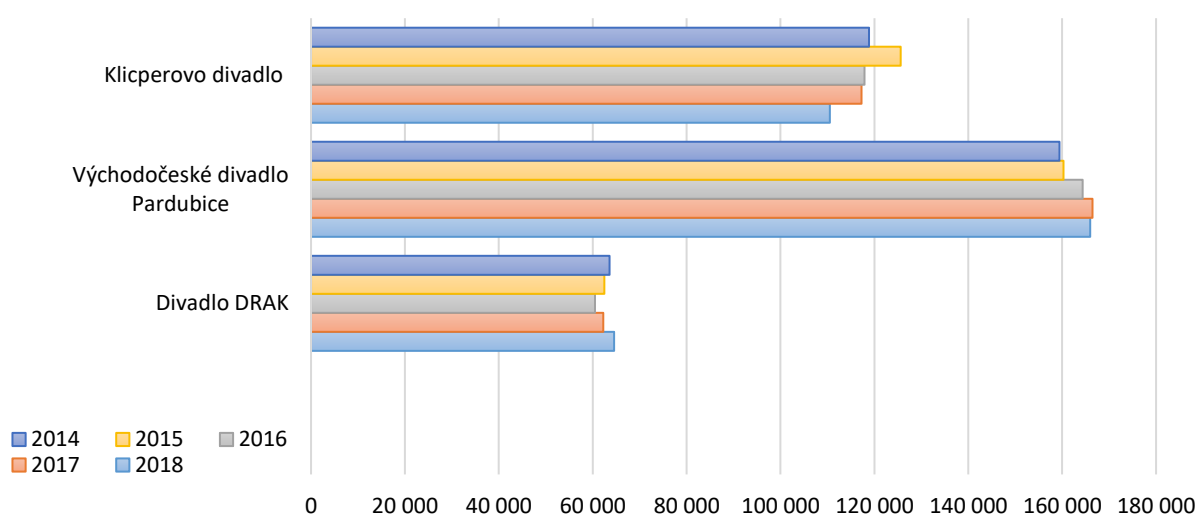
Výtvarná umění

Výtvarné umění sdružuje umělce a kreativní osoby – výtvarné umělce, sochaře, fotografy, malíře apod. Do této kategorie se řadí galerie, kde se s uměleckými díly obchoduje nebo se zde vystavují. Podrobný seznam významných galerií Hradecko-pardubické aglomerace lze nalézt v kapitole Muzea, galerie, skanzeny, knihovny, archivy.

Scénická umění

Scénická umění jsou nedílnou součástí uměleckých odvětví. Vyznačují se interakcí s publikem, která často odráží aktuální společenské dění či problémy každodenního života. V území aglomerace se kromě celostátně známých divadel (Klicperovo divadlo v Hradci Králové a Východočeské divadlo Pardubice) nachází i mezinárodně známé Divadlo DRAK. Ostatní divadla v aglomeraci jsou etablovaná divadla například Exil v Pardubicích či chrudimské Divadlo Karla Pippicha.

Graf 56 Přehled návštěvnosti vybraných divadel Hradecko-pardubické aglomerace za období 2014–2018

Zdroj: vlastní šetření

Divadlo DRAK a Mezinárodní institut figurálního divadla (Hradec Králové)

Divadlo DRAK vychází z tradice českého loutkářství. Díky své originální autorské tvorbě, která je založena na imaginaci a nápaditosti, se divadlo proslavilo na mezinárodní úrovni. Cílovou skupinou divadla jsou děti a mládež, avšak repertoár je průběžně sestavován tak, aby oslovil všechny věkové skupiny. Divadlo je otevřenou institucí spolupracující s kulturními, pedagogickými, ale i jinými organizacemi. Spolupořádá mezinárodní divadelní festival Divadlo evropských regionů a účastní se zahraničních festivalů. Dle sdělení vedení divadla by byla na místě veřejná podpora pro zabezpečení zahraničních výjezdů. Možností je využití spolupráce s partnerskými městy či oblastmi. Nejčastějším

problémem pro divadlo je však navyšování mezd, které vzhledem k charakteru instituce nepodléhá zákonným úpravám a není jí tedy automaticky zvyšován příspěvek.

Klicperovo divadlo (Hradec Králové)

Klicperovo divadlo je respektovanou činoherní scénou, které v roce 2015 oslavilo 130 let od svého založení. Divadlo působí v současnosti na čtyřech scénách. Hlavní scéna a Studio Beseda je plně bezbariérové, pro sluchově postižené funguje v prostorech indukční smyčka. Divadlo je spoluorganizátorem festivalu Divadlo evropských regionů. Vzhledem k tradici, celostátní obeznámenosti a oblíbenosti divadla se tato instituce nepotýká s nezájmem ze strany diváků. Divadlo se těší stálé přízni svých diváků nejen na domovské scéně. Je častým hostem prestižních festivalů v České republice i v zahraničí, kde reprezentuje českou divadelní kulturu. Za problém vedení Klicperova divadla považuje komplikované čerpání dotací na provoz divadla, které znesnadňuje odhadování výše poskytnutých prostředků, což posléze ztěžuje navyšování mezd umělců a dalších zaměstnanců aj. Nabízí se řešení v podobě uzavírání smluv o dlouhodobějším poskytování provozních dotací.

Východočeské divadlo Pardubice

Východočeské divadlo patří k nejvýznamnějším kulturním institucím Pardubického kraje, zřizovatelem je Statutární město Pardubice. Úspěchy soubor sklízí na domácí scéně, na festivalech a zájezdech v zahraničí. Divadlo sídlí v budově Městského divadla. Na počátku 21. století prošla budova nákladnou rekonstrukcí exteriéru i interiéru. Jeviště disponuje renovovanou malovanou oponou a nad hledištěm visí nový lustr. Obě tyto investice byly financovány z veřejné sbírky. Ročně divadelní soubor připravuje okolo osmi premiér, repertoár divadla se snaží uspokojit každého diváka, proto na jevišti uvidíte pohádky, muzikály, dramata i komedie. Na jaře divadlo pořádá GRAND Festival smíchu – soutěžní festival nejlepších českých a moravských komedií, který se již tučným písmem zapsal mezi významné divadelní festivaly v republice. V České republice divadlo zaujímá v divácké návštěvnosti první příčku mezi jednosouborovými regionálními divadly – každoročně přivítá přes sto tisíc diváků.

Divadlo Exil (Pardubice)

Divadlo Exil v Pardubicích se řadí mezi ochotnická divadla. Po přestěhování místní umělecké školy využil nově vzniklý spolek prostory po této škole k založení malé scény. Na scéně působí spolek dodnes. S ohledem na svoji velikost je důležitá skutečnost, že se vedení divadla snaží neustále zkvalitňovat prostřednictvím spolupráce profesionálních režisérů, herců, scénografů, hudebníků aj. Z technického hlediska je pro divadlo problém jeho zázemí. Divadlo potřebuje opravit elektroinstalace a provést s tím související modernizaci osvětlení. Významnějším problémem, který bude v blízké budoucnosti vyžadovat řešení, je nutná i kompletní rekonstrukce elevace, sezení pro diváky i zázemí pro herce. Z tohoto důvodu zvažuje vedení divadla přesun do nových prostor. V průběhu roku 2020 by se divadlo mělo přestěhovat do nových a vyhovujících prostor pod Machoňovou pasáží v centru města. Zastupitelstvo města již schválilo dotační podporu potřebnou pro rekonstrukci.

Divadlo Karla Pippicha (Chrudim)

Divadlo bylo postaveno ve 30. letech 20. století podle projektu J. Freiwalda a J. Böhma, který je příkladem architektonického stylu konstruktivismu. V současné době nemá divadlo stálý divadelní soubor, hostují zde několikrát za měsíc soubory z okolí. Divadlo je po celkové rekonstrukci a je bezbariérové. V současné době řeší modernizaci audio systémů. Návštěvnost divadla se každoročně relativně stabilně pohybuje kolem 21 tisíc návštěvníků.

K scénickému umění se také řadí tanec a folklór. Hradecko-pardubická aglomerace nabízí i takto zaměřené instituce. Na jejím území působí široké spektrum tanečních skupin a škol. Mezi výrazné taneční skupiny lze například zařadit Taneční skupinu T-BASS Hradec Králové, Taneční školu Bonstep, Tap Dance Company Avalanche, Taneční divadlo Honzy Pokusila, Taneční školu a Taneční divadlo Heleny Machové, Taneční centrum Monsignore, Taneční školu InDance, uměleckou skupinu Rinas Dance, taneční školu Besta Chrudim a řadu dalších. V této oblasti je pořádána řada mezinárodních soutěží a festivalů. Mezi nejvýznamnější lze zařadit například Entrée k tanci, festival Hradecká Odette, Festival dětského tance v Hradci Králové, The International Festival Jazz Dance Open, festival Pardubická arabeska, Folklórní festival Pardubice – Hradec Králové.

Z folklórních souborů působí na území aglomerace například tyto soubory: Sdružení přátel folklorního souboru DUPÁK, Sdružení dětského folklorního souboru ČERVÁNEK, HOLOUBEK a RADOST Pardubice, KOHOUTEK Chrudim, KVÍTEK Hradec Králové, Folklórní soubor LIPKA Pardubice, MARCIPÁNEK a PERNÍČEK Pardubice, ŠMIDLATKA Pardubice, TRDLO Pardubice a další.

Na území Hradecko-pardubické aglomerace působí celá řada hudebních těles různých žánrů. K nejvýznamnějším z nich patří:

Filharmonie Hradec Králové

Filharmonie byla založena v roce 1978 jako Orchester města Hradec Králové. V současné době sdružuje několik hudebních těles, která dlouhodobě oslovují široké publikum posluchačů. Při jeho koncertech často dochází k prolínání hudebních žánrů. Filharmonie koncertuje v síních mnoha evropských zemí a od roku 2005 pořádá ve spolupráci s Českým rozhlasem – Vltava unikátní festival Hudební fórum Hradec Králové.

Komorní filharmonie Pardubice

Pardubická Komorní filharmonie je taktéž souborem vystupujícím i v mezinárodním měřítku. Jedná se o tradiční hudební těleso, které v roce 2018 oslavilo 50 let svého nepřetržitého působení. Spolupracuje s mnoha tuzemskými i zahraničními interprety. Filharmonie každoročně pořádá, ve spolupráci s Magistrátem města Pardubice, hudební festival Pardubické hudební jaro. Koncerty v rámci festivalu probíhají v Pardubicích a širokém okolí.

Dětský sbor Jitro

Sbor Jitro, se svými přípravnými odděleními, tvoří přibližně 350 dětí od 4 do 19 let. Dětský sbor byl založen v roce 1973 a vypracoval se na světovou úroveň. Pravidelně se účastní mezinárodních soutěží, na kterých získalo mnoho významných ocenění. Jitro pravidelně spolupracuje s rozhlasem, televizí a vydává hudební nosiče.

Boni Pueri

Český chlapecký sbor Boni Pueri byl založen v roce 1982 a řadí se k nejvýznamnějším evropským hudebním tělesům. Sbor má přibližně 200 členů a jezdí koncertovat po celém světě např. Japonsko, Kanada, USA. Kromě samostatných koncertů, lze sbor potkat na světových hudebních festivalech a přehlídkách. Sólisté často účinkují v operních představeních.

Bonifantes

Sbor Bonifantes vznikl poměrně nedávno, v roce 2000. Působí v Pardubicích. Chlapecký i mužský sbor vystupují pravidelně na tuzemských i zahraničních scénách. Koncertní tělesa lze slyšet také v rámci

známých operních vystoupení. Při sboru byla založena Základní umělecká škola Bonifantes. Hlavním cílem je příprava žáků na účinkování v koncertních skupinách sboru.

V aglomeraci se nachází mnoho dalších významných hudebních uskupení. Kromě výše uvedených, lze zmínit například Barocco sempre giovane, o.p.s., Chrudimská komorní filharmonie, z. s., Vysokoškolský umělecký soubor Pardubice – Univerzita Pardubice, Gentlemen Singers, Komorní soubor ŠKROUP nebo Dechový orchestr města Hradec Králové. V území působí také řada hudebních těles alternativního charakteru.

5.3 Kulturní průmysly

V rámci projektu Kreativní Česko došlo k mapování kreativních průmyslů v České republice. V Hradecko-pardubické aglomeraci se do projektu zapojilo statutární město Pardubice, kde bylo mapování součástí procesu tvorby Strategie pro kulturu a kreativitu Pardubic. Všeobecně o KKO nejsou přesná data, proto je analýza těchto odvětví náročná a mnohdy postavená na datech od jednotlivých subjektů, která jsou často neaktivní a mohou se v detailech lišit.

Kulturní průmysly jsou definovány jako všechna odvětví, jejichž činnosti jsou založeny na kulturních hodnotách, na uměleckých a jiných individuálních nebo kolektivních, kreativních projevech. Tyto činnosti mohou zahrnovat vývoj, tvorbu, produkci, šíření a ochranu produktů a služeb, které představují kulturní, umělecké či jiné kreativní projevy, jakož i související funkce např. vzdělávání nebo řízení). Mají mít potenciál vytvářet inovace a pracovní místa, zejména z duševního vlastnictví a talentu.

Na základě dat, která přicházejí, je také nedostatečná podpora podnikání v KKO. Kreativní vouchery zajistí propojení SME a kreativců. Kreativní vouchery jsou protějšek voucherů inovačních, ale zaměřené na měkké inovace např. design webu, produktů a služeb, grafický design, práce s filmem a textem nebo marketingové strategie. Ambicí celé podpory KKP je i zvýšení odolnosti kultury vůči krizi.

V Hradci Králové je zřízeno specializované kulturně výchovné zařízení pro potřeby místní kultury – Impuls Hradec Králové, centrum uměleckých aktivit. Cílem tohoto centra je kultivace a podpora kulturně kreativních odvětví od amatérů po profesionály.

V Pardubicích působí Divadlo 29, které se prezentuje jako multižánrové kulturní centrum, jehož posláním je uvádění a podpora současného nemainstreamového umění napříč žánry. Jiná podobná centra se v aglomeraci nenachází.

Film a video

V Královéhradeckém a Pardubickém kraji působí nezisková regionální filmová kancelář East Bohemia film office. Společnost byla založena, na základě spolupráce Královéhradeckého kraje a Destinační společnosti Východní Čechy, se záměrem dosáhnout zvýšení atraktivity území včetně kulturních a přírodních turistických cílů. Jedná se o organizaci, která pomáhá filmařům objevovat nová, filmem dosud neokoukaná místa.

Zájem tvůrců a filmových štábů o území východních Čech roste. Na území Hradecko-pardubické aglomerace se natáčelo např. na Velkém náměstí v Hradci Králové, které se stalo exteriérem pro rakouský film Sarajevo ztvárňující dění kolem atentátu v roce 1914 v tomto městě, pro film Můj deník s hercem Jackiem Chanem či indický film Shine. Exteriéry Hradce Králové se objevily také ve filmu Zlatý podraz, Vyšší princip či Bába z ledu. V interiérech Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové natáčela reklamu i herečka Catherine Zeta Jones. Pardubice byly svědkem natáčení filmů Spalovač mrtvol, Dívka na koštěti, LOVENí, Palach, Dáblova bible či Operace Silver A.

V Hradci Králové funguje Východočeské volné sdružení pro amatérský film a video, z.s., které zaštiťuje neprofesionální filmové tvůrce. Sdružení se zaměřuje hlavně na propagaci své činnosti, spolupráci na projektech, rozvoj oboru a vzájemnou inspiraci.

Televize

V Hradci Králové působí regionální zpravodajské studio celostátní České televize. Dále na území aglomerace vysílá nespočet menších regionálních televizí, které jsou úzce zaměřeny na danou lokalitu. Mezi nejznámější regionální televize patří:

- regionalnitemvize.cz
- Východočeská televize V1
- TV HRADEC
- HRADECKÁ INTERNETOVÁ TELEVIZE (HIT)
- CHRUDIM.TV

Rozhlas

Český rozhlas

Český rozhlas provozuje regionální stanice ve všech krajích ČR. Studia se tedy nachází v obou krajských centrech Hradecko-pardubické aglomerace. V souladu s funkcí Českého rozhlasu, jakožto veřejného nezávislého média, je programová náplň stanic velmi pestrá, aby uspokojila všechny kategorie obyvatelstva. Specifikem regionálních stanic je větší informovanost o regionálním dění a jejich výraznější sepětí s lokální společností a institucemi. Již zavedenou praxí je spolupráce se známějšími osobnostmi z televizních obrazovek či éteru celostátních rozhlasových stanic a rádií.

Hitrádio Černá Hora

Do sdružení rádií s označením „hitrádio“, poskytující soukromé rádiové vysílání prostřednictvím studií ve většině krajských měst, se řadí i soukromá rádio stanice s původním názvem „Rádio Černá Hora“. Rádio pokrývá svým signálem především území Královehradeckého kraje, ale výrazně zasahuje do území Pardubického a Středočeského kraje.

Rádio Hey Profil

Obdobným způsobem, jako výše uvedené společenství několika rádiových stanic Hitrádio, funguje rádio Hey. Z Pardubic v rámci této sítě rádií vysílá stanice Rádio Hey Profil.

Tisk

Kromě celostátních deníků (např. MF Dnes a Právo), které mají ve svých vydáních obsaženou regionální rubriku, se mnohá další periodika věnují dění na místní či regionální úrovni. Významné regionální postavení má Deník se svými mutacemi – Hradecký deník a Pardubický deník. Vzhledem ke skutečnosti, že území aglomerace není oficiálně administrativně vyčleněno a jedná se o tzv. účelově vymezené území, je v nepravidelných intervalech vydáván Newsletter ITI. Občanům měst aglomerace jsou také distribuovány tiskoviny:

- *týdeníky* – Týdeník Hradečák (Hradec Králové), Týdeník Pernštejn (Pardubicko), Zpravodaj Radnice (Hradec Králové);

- *měsíčníky* – Radniční zpravodaj (Pardubice), Chrudimský zpravodaj, Zpravodaj (Jaroměř), Zpravodaj (Týniště nad Orlicí);
- *dvouměsíčníky* – Zpravodaj (Lázně Bohdaneč).

Pro zájemce o zajímavosti v Pardubicích a jejich okolí vychází dvakrát ročně časopis „To jsou Pardubice“. O jednotlivých městech a regionu vycházejí i další, většinou internetové, noviny se všeobecným či specifickým zaměřením:

- Novinychrudim.cz
- Chrudimskenoviny.cz
- Jaroměřský posel – inzertní noviny pro oblast Jaroměře a okolí
- Jaromersko.cz
- ORIN – inzertní noviny pro oblast okresu Rychnov nad Kněžnou se sídlem v Týništi nad Orlicí
- Noviny Doma v Kraji Pernštejnů 2020

Videohry

Na území Hradecko-pardubické aglomerace nebyly nalezeny žádné subjekty, které by se řadily výhradně do kategorie CZ NACE 58.21 Vydávání počítačových her.

Hudba

Kromě významných hudebních těles (viz scénická umění), která se soustředí spíše na klasickou hudbu, působí na území hradecko-pardubické aglomerace další oceňovaná hudební uskupení, která preferují spíše moderní hudbu. Mezi nejznámější patří například Vypsaná fixa nebo N.V.Ú. Do odvětví hudby se řadí také hudební kluby, kde tyto kapely často vystupují.

V aglomeraci lze nalézt nahrávací studia, která nabízejí nahrávání hlasu, hudby a napomáhají k produkci hudby mezi širší veřejnost. Koncentrace nahrávacích studií v aglomeraci je největší v Hradci Králové a okolí.

Festivaly

Zvláštní skupinou kulturních a kreativních průmyslů jsou festivaly, trend posledních několika let. Aglomerace hostí hned několik z nich, které jsou tuzemsky i evropsky významné. Konají se převážně v letních měsících na otevřených venkovních prostorech. Ty největší pravidelně navštíví desetitisíce lidí.

Hudební festivaly

- Rock for People (Hradec Králové)
- Hradý CZ (Ráby)
- Brutal Assault (Jaroměř – Josefov)
- Létofest (Pardubice)
- Zlatá Pecka (Chrudim)

Divadelní festivaly

- Mezinárodní festival Divadlo evropských regionů (Hradec Králové)

- Grand festival smíchu (Pardubice)
- Jazz jde městem / Jazz Goes To Town (Hradec Králové)
- Festival Loutkářská Chrudim

Food festivaly

Trendem posledních let jsou food festivaly. Lidé se scházejí na různých místech za dobrým jídlem a pitím. Nedílnou součástí těchto festivalů bývají odpočinkové zóny, pestrý doprovodný program apod. Sezóna těchto festivalů je od cca konce dubna do cca začátku října. Většinou se konají ve velkých městech (Hradec Králové, Pardubice), ale existují i menší akce regionálního charakteru.

Výše byl zmíněn přehled nejvýznamnějších festivalů v rámci Hradecko-pardubické aglomerace. Po celém území aglomerace jich je několikanásobně více, většinou však mají regionální charakter a rozsah.

5.4 Kreativní průmysly

Kreativní průmysl je odvětvím, jehož podstatou je lidská tvořivost, kreativita jedince, dovednosti a talent. Tento průmysl má potenciál vytvářet bohatství a pracovní místa díky rozvoji duševního vlastnictví a talentu.

Design a módní návrhářství

Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové nabízí bakalářský studijní obor Textilní tvorba. V Hradecko-pardubické aglomeraci se v rámci soukromé Střední školy vizuální tvorby v Hradci Králové vyučuje maturitní obor Branding design, který připravuje budoucí absolventy na práci v oboru. Obory Design interiéru a Průmyslový design nabízí Střední uměleckoprůmyslová škola hudebních nástrojů a nábytku v Hradci Králové. V Pardubicích, Hradci Králové a Přelouči se vyučuje grafický design.

Zvláštním subjektem je Galerie FOX v Hradci Králové. Jedná se o instituci, která se snaží ukazovat nová témata designu a architektury. Jedná se o nadčasový koncept galerie s přesahem činnosti do veřejného života.

V této sféře lze nalézt i mnoho soukromých subjektů, které působí na území aglomerace v tomto oboru. Například v Pardubicích firma Goci šije designové oblečení, v Lázních Bohdaneč rodinná firma Ivo Tichý vyrábí závodní lyžařské oblečení a kombinézy Don Quiet a další.

Architektura

V minulosti se do architektury v Hradecko-pardubické aglomeraci zapsal Josef Gočár. Celé území patří k přehlídce jeho návrhů, realizovaných projektů a staveb. Z iniciativy neziskové organizace Kontrapunkt a ve spolupráci několika subjektů (Královéhradecký kraj, Statutární město Hradec Králové, Muzeum východních Čech v Hradci Králové a další) vznikl v roce 2018 projekt Královéhradecký architektonický manuál, který má představit široké veřejnosti přední architektky a urbanisty v období 1894–1950. Na Střední průmyslové škole stavební v Hradci Králové se vyučuje technické lyceum zaměřené právě na architekturu.

Reklama

Bez propagace pomocí reklam by většina odvětví neměla šanci na úspěch. V reklamě jsou klíčoví kreativní grafici a designéři. Na území Hradecko-pardubické aglomerace působí nespočet soukromých reklamních agentur, které si vzájemně konkurují.

5.5 Příbuzná průmyslová odvětví

S kreativními průmysly souvisejí i odvětví ryze technická, jako je výroba elektronických zařízení, při které se v relativně velké míře uplatňuje velká dávka osobní invence, nápadů a originality. Mezi tato odvětví spadá například výroba počítačů a odvětví, která se týkají mobilních telefonů.

Hlavní zjištění:

- Území aglomerace má potenciál pro rozvoj určitých forem CR. Území má výraznější potenciál zejména u dvou forem CR (i) městský a kulturní CR, poznávací CR a (ii) sportovně-rekreační CR. Tento fakt si jednotlivé destinační společnosti působící v území uvědomují a z hlediska návštěvnosti a okrajově i z hlediska ekonomického přínosu se snaží tento potenciál dostatečně využít.
- Návštěvnost Hradecko-pardubické aglomerace se sice v posledních letech mírně zvyšuje, růst se týká jak tuzemských, tak zahraničních návštěvníků, přesto však zde existuje potenciál pro vyšší růst. Pro vyšší zájem turistů je potřeba jednak pokračovat v investicích v oblasti CR a služeb, ale také realizovat aktivity, které zvýší zájem jednotlivých cílových skupin o území aglomerace – služby, produkty CR apod.
- Na území aglomerace se nachází široké spektrum ubytovacích zařízení. Avšak stále chybí ubytovací zařízení nejvyšší kategorie, které je významné zejména z pohledu kongresového CR.
- Velký potenciál rozvoje hlavních kulturních institucí je v kulturním a komunitním rozvoji regionu (např. Muzeum východních Čech v Hradci Králové, Winternitzovy automatické mlýny, Zámek s přilehlým areálem v Pardubicích, Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové, Krajská knihovna v Pardubicích, Regionální muzeum v Chrudimi) nejen svým tradičním regionálním ukotvením, ale i progresivním plánováním a realizací projektů.
- I přes významné investice u některých památek v území přetrvává špatný technický stav.
- Z analýzy návštěvnosti památek, které prošly stavebními úpravami (rekonstrukce a zpřístupnění nových prostor, rozšíření a zkvalitnění expozic a programů), se ukázal u některých pozitivní efekt realizovaných investic na návštěvnost, avšak bez následných investic do lidského kapitálu, infrastruktury cestovního ruchu, doprovodných zařízení, programů, prvků apod. se jeví efekt jako krátkodobý. Předpokládá se podobný efekt u památek, kde realizace projektů teprve probíhá.
- U některých památek (např. zámek Hrádek u Nechanic, Hrad Kunětická hora, Winternitzovy automatické mlýny) není stále dostatečně využit potenciál rozvoje.
- V území je stále absence aplikací moderních přístupů (interaktivní a funkční prvky, doprovodná zařízení, propojování místních akcí, nedostatečný networking na místní úrovni). U některých památek či paměťových institucích jsou zavedeny, avšak fungují pouze objektivně.
- V území přetrvává nedostatek finančních prostředků na obnovu, rekonstrukce a další rozvoj památkových či paměťových institucí.
- Z hlediska zvýšení atraktivity cestovního ruchu je možnost zvyšovat povědomí veřejnosti o aglomeraci prezentací konkrétních lokalit, jež by byly využity jako lokace filmového průmyslu.

- Pozitivem je propagování území aglomerace v rámci mezinárodních festivalů, které se zde konají. Určitý potenciál pro zvýšení zahraniční obeznámenosti s Hradecko-pardubickou aglomerací představují zahraniční vystoupení klasických hudebních těles a divadelních souborů z Hradce Králové a Pardubic.
- Ve městech aglomerace se zvyšuje význam knihoven na úkor malých obecních knihoven, kde dochází dlouhodobě k poklesu registrovaných čtenářů. U knihoven dochází již delší čas vlivem společenských a zejména technologických změn k jejich proměně z čistě paměťových institucí na komunitní centra a místa neformálního vzdělávání, která využívají nejen registrovaní čtenáři, ale i širší veřejnost.
- Muzea, knihovny i galerie se potýkají s nedostatečnou kapacitou depozitářů.
- V aglomeraci dochází stále častěji k propojení kulturních průmyslů s provozem a propagací památek a paměťových institucí.
- V území je slabá obeznámenost s potenciálem kreativních odvětví.

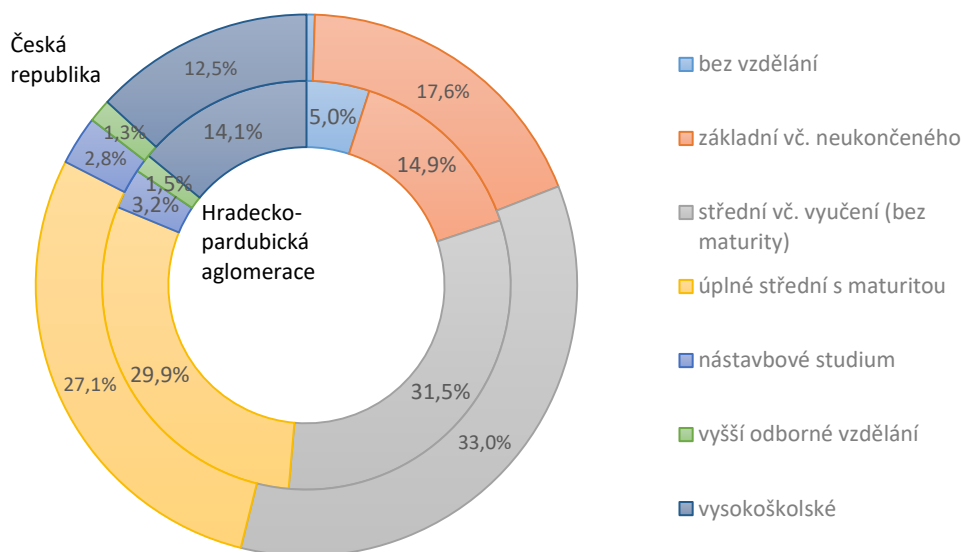
6 Vzdělávání

Vzdělanostní úroveň, kterou do určité míry ovlivňuje dostupnost a kvalita vzdělávacích institucí, je jedním ze základních ukazatelů kvality lidských zdrojů. Zajištění kvalifikované a kvalitní pracovní síly pro zaměstnavatele v aglomeraci by mělo být hlavním úkolem zejména středních a vyšších odborných škol. Poptávka po určitých profesích by měla mít do určité míry vliv na strukturu nabízených studijních oborů tak, aby absolventi středních a vyšších odborných škol nacházeli uplatnění na místním trhu práce. Neméně významná je také práce v mateřských a základních školách, kde je potřebné postupně děti navádět k tomu, aby přemýšlely o svých kvalitách, schopnostech a dokázaly se rozhodnout pro budoucí povolání.

6.1 Vzdělanostní struktura obyvatelstva

Hradecko-pardubická aglomerace patří k územím s vyšší průměrnou úrovní vzdělanosti obyvatel.²⁵ V roce 2011 ve vzdělanostní struktuře převažovali obyvatelé s minimálně dosaženým vzděláním úplným středním s maturitou a vyšším (rok 2011 = 48,6 %), což byly hodnoty jak nad průměrem Česka, tak i obou krajů na jejichž území se aglomerace nachází. Do aglomerace bylo v roce 2011 koncentrováno 14 % vysokoškolsky vzdělaných osob a necelých 35 % obyvatel s úplným středním vzděláním s maturitou.

Graf 57 Porovnání vzdělanostní struktury obyvatelstva ve věku 15 a více let v aglomeraci a v ČR (r. 2011)

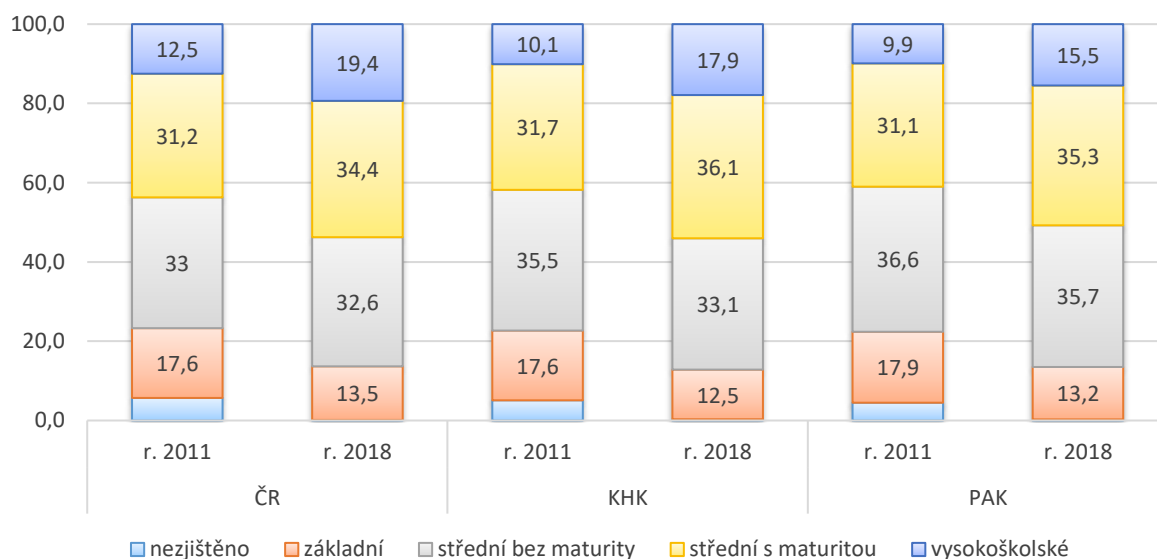

Zdroj: ČSÚ, SLDB 2011

Z dat za oba kraje lze předpokládat, že vzdělanostní struktura v území aglomerace se za posledních šest let zlepšila. Královéhradecký kraj i Pardubický kraj patří v porovnání s ostatními kraji Česka k regionům s průměrnou úrovní vzdělanosti obyvatel. Vzdělanostní struktura obyvatel se trvale zlepšuje a téměř již dosahuje průměru Česka. Necelou polovinu populace starší 15 let tvoří v obou krajích lidé s maximálním dosaženým vzděláním základním nebo středním bez maturity – průměr ČR je 46,3 %. Nad průměrem ČR se kraje pohybují u podílu osob se středním vzděláním bez maturity i s maturitou. Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním v krajích roste, ale stále je pod průměrem ČR v rozmezí 1,5 - 4 p. b.

²⁵ Za území aglomerace jsou dostupná data za vzdělanostní strukturu pouze ze SLDB 2011. Aktuální data jsou k dispozici pouze za Královéhradecký kraj a Pardubický kraj, ve kterých se aglomerace nachází.

Graf 58 Porovnání vzdělanostní struktury obyvatelstva ve věku 15 a více let v Královéhradeckém, Pardubickém kraji a v ČR v letech 2011 a 2018

Zdroj: Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS, vlastní zpracování

6.2 Vzdělávání v aglomeraci

Z pohledu potřeb obyvatel aglomerace je také důležitá dostupnost jednotlivých úrovní vzdělávací soustavy. Zřizovateli škol a školských zařízení na území Hradecko-pardubické aglomerace jsou obce, kraje, církve a náboženské společnosti, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR a další fyzické nebo právnické osoby. Obce zřizují naprostou většinu základních a mateřských škol v aglomeraci z důvodu povinnosti zajistit podmínky pro plnění povinné školní docházky a podmínky pro předškolní vzdělávání dětí s místem trvalého pobytu na svém území. Podrobné hodnocení vzdělávací soustavy v aglomeraci je provedeno odděleně po jednotlivých typech vzdělávacích institucí.

Předškolní vzdělávání a péče

Předškolní vzdělávání je institucionálně zajišťováno mateřskými školami. Dále o děti pečují dětské skupiny a zařízení pečující o děti do tří let.

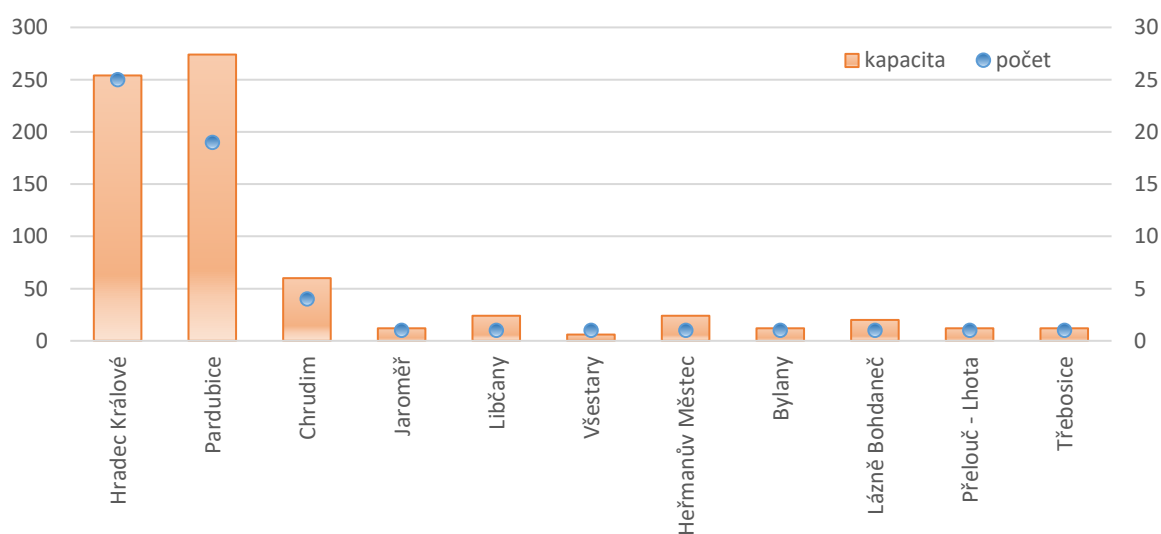
Výchova a péče o děti do tří let není v České republice systémově řešena. Do 1. 4. 2012 tuto péči zajišťovaly jesle, které patřily mezi zvláštní dětská zdravotnická zařízení pečující o všestranný rozvoj dětí ve věku do 3 let. S účinností ode dne 1. 4. 2012 je v platnosti zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, který částečně nahrazuje zákon č. 20/1966 Sb. V souladu s tímto zákonem již jesle nepatří mezi zdravotnická zařízení. Obdobnou péčí, která byla poskytována v jeslích, je možno poskytovat kupř. v režimu vázané živnosti dle zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších právních předpisů, „péče o děti do 3 let věku v denním režimu“. Statistika Ministerstva zdravotnictví ČR na úroveň obcí tak již není dostupná. Jesle jsou nahrazovány a doplňovány soukromými institucemi, které však mohou být finančně náročné, tudíž pro rodiny často nedostupné a absence širšího spektra těchto zařízení může znemožňovat zapojení matek po mateřské a návazné rodičovské dovolené dříve než ve 3 letech dítěte. V území aglomerace působí jesle v Hradci Králové, jejichž zřizovatelem je Statutární město Hradec Králové. Zařízení péče o děti do 3 let bylo v roce 2016 transformováno na dvě dětské skupiny. V aglomeraci působí dále celkem 9 organizací (z toho 3 veřejné a 6 soukromých) poskytujících služby péče o dítě do tří let věku v denním režimu (6 v Hradci Králové, 2 v Pardubicích a 1 v Chrudimi). Od roku 2017 podporuje Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) zřizování mikrojeslí.

Mikrojesle jsou koncipovány jako veřejná služba péče o děti, která nabízí pravidelnou profesionální péči o děti od šesti měsíců do čtyř let v kolektivu maximálně čtyř dětí. Na území aglomerace se mikrojesle nachází v hradecké části v 5 obcích (Habřina, Hořiněves, Smiřice, Světí, Všestary) a v pardubické části ve třech městech (Pardubice – 3 subjekty, Chrudim – 2 subjekty, Přelouč).

Důležitou roli v předškolním vzdělávání sehrávají v posledních letech dětské skupiny (DS), které rozšířily spektrum nabízených služeb pro předškolní děti. Dětské skupiny poskytují pravidelnou péči o předškolní děti již od jednoho roku věku do zahájení povinné školní docházky. Umožňují docházku v rozsahu nejméně 6 hodin denně každý pracovní den v týdnu. Dle nastavených standardů může být v dětské skupině maximálně 24 dětí. Dle velikosti skupiny je pak určen počet pečujících osob s pedagogickým, zdravotnickým či sociálním vzděláním nebo s profesní kvalifikací chůvy. Dětské skupiny poskytují služby buď široké veřejnosti tzv. veřejná dětská skupina nebo mohou být zřizovány zaměstnavatelem jako služba určená pro děti jeho zaměstnanců, tj. podniková dětská skupina.

Na území Hradecko-pardubické aglomerace působilo v roce 2020 dle evidence Ministerstva práce a sociálních věcí ČR²⁶ celkem 56 dětských skupin o celkové kapacitě 710 míst. V hradecké části aglomerace se nachází 50 % dětských skupin s kapacitou 296 míst, které jsou lokalizovány zejména do Hradce Králové (25 DS), Jaroměře, Libčany a Všestary. Pardubická část aglomerace nabízí 414 míst v dětských skupinách, které jsou z velké části lokalizovány do Pardubic (19 DS), dále pak do Chrudimi (4 DS), Lázní Bohdaneč, Bylany, Přelouče a Třebosice. Poskytovatelem na území aglomerace jsou především nestátní neziskové organizace, dále pak vysoká škola a zaměstnavatelé.

Graf 59 Kapacita dětských skupin na území Hradecko-pardubické aglomerace (rok 2020)

Zdroj: MPSV ČR - <http://www.dsmpsv.cz>

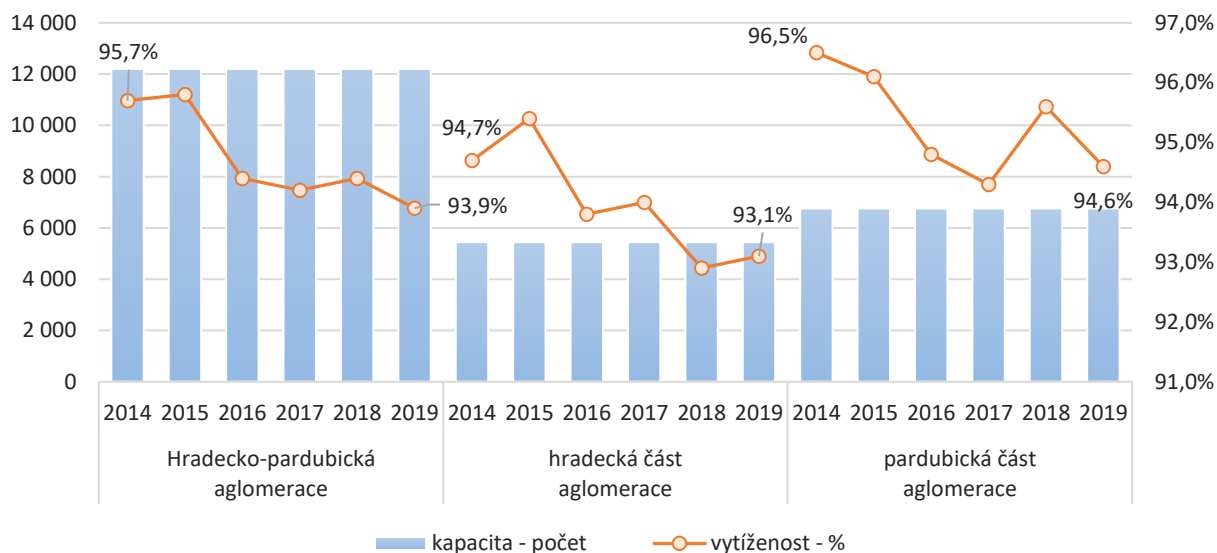
V nejširší míře zajišťují předškolní vzdělávání mateřské školy, popř. je realizováno v přípravných třídách základních škol. Ve roce 2020 nabízelo předškolní vzdělávání v mateřských školách na území Hradecko-pardubické aglomerace celkem 72 obcí, což je necelá polovina (47,3 %) obcí aglomerace.

Předškolní vzdělávání zajišťuje v území celkem 147 subjektů registrovaných v rejstříku škol, z toho 89,2 % zřizovatelů byly obce, 6,8 % privátní subjekty, 2,0 % kraje a 2,0 % církev. Pozitivní trend prudkého růstu počtu dětí v mateřských školách se v posledních třech letech zastavil, což je zřejmé i z grafu - Graf 60. Ze 72 obcí mělo plně naplněnou kapacitu 21 obcí (29 %). Další 30 obcí mělo naplněnost 90 % a vyšší - Obrázek 20. Tento trend odpovídá demografickému vývoji počtu živě

²⁶ Projekt MPSV ČR, Podpora implementace dětských skupin <http://www.dsmpsv.cz>

narozených dětí. Zvýšený zájem o předškolní vzdělávání již pomíjí a populačně silnější ročníky 2007-2010 se přesunuly na ZŠ.

Graf 60 Kapacita a vytíženost mateřských škol zřizovaných obcemi na území Hradecko-pardubické aglomerace v letech 2014–2019

Zdroj: MŠMT ČR – rejstřík škol, Ministerstvo financí ČR, vlastní výpočty

Zvýšená poptávka po předškolním vzdělávání (instituce pro děti do 3 let či MŠ) bude v budoucnu především lokální záležitostí spojenou s možností nástupu do mateřské školy již od dvou let dítěte a se zajištěním povinné školní docházky před nástupem na ZŠ. Mateřské školy mohou využít pro zajištění péče pro děti od 2 do 3 let chůvy²⁷.

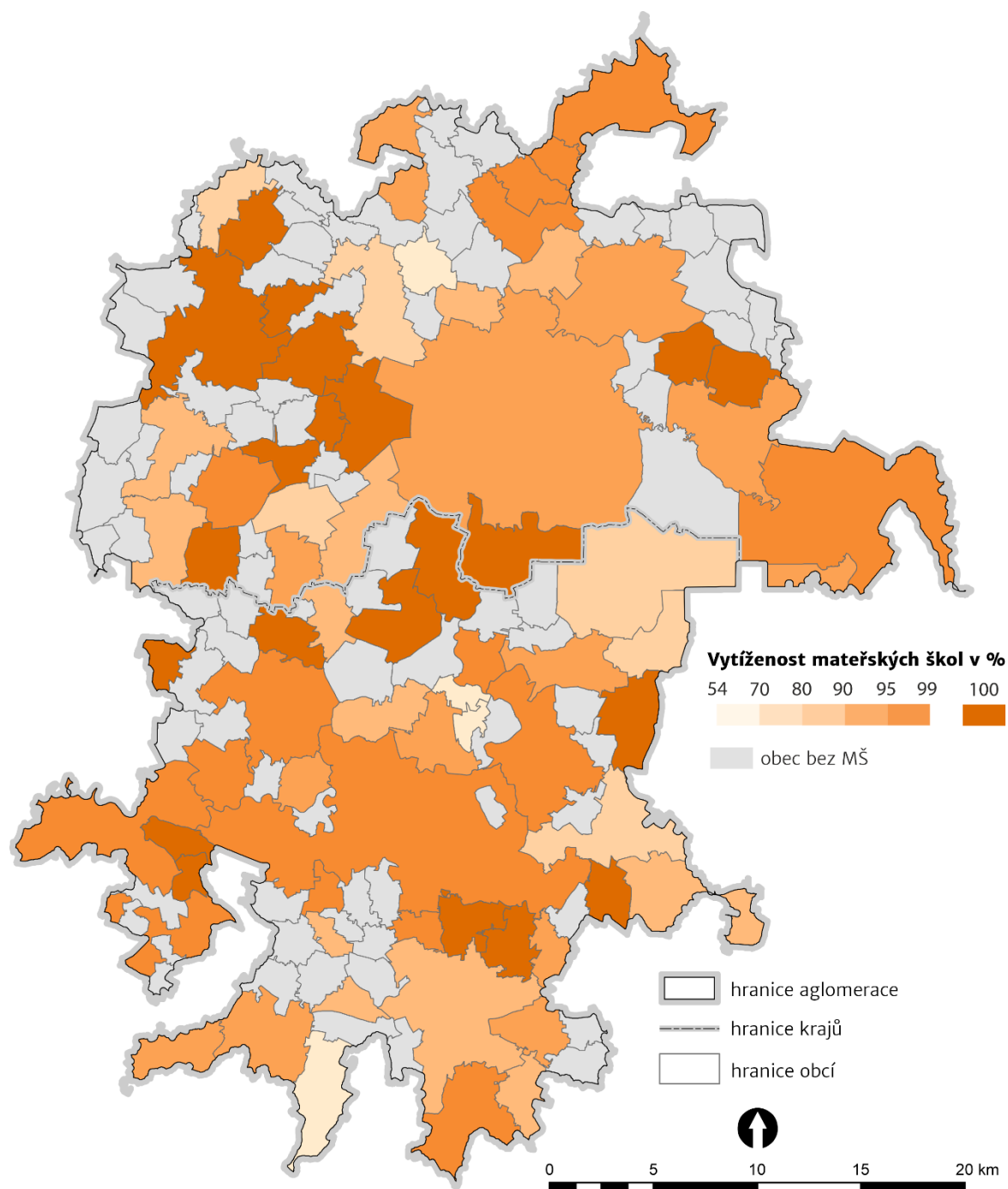
Zvýšený zájem může být o některá zařízení nabízející alternativní formy vzdělávání a také může být spojen s kvalitou nabízeného vzdělání či s intenzivnějším rozvojem některých území. Krátkodobě lze také očekávat zvýšený zájem v obcích ve vazbě na intenzivnější bytovou výstavbu.

Místní akční plány ORP Hradec Králové i ORP Pardubice mapují hlavní problémy, potřeby a plány jednotlivých vzdělávacích institucí v území. Dle dostupných informací²⁸ potřebují mateřské školy rozvíjet zejména následující oblasti – investice do infrastruktury včetně vybavení, navýšení stávajících kapacit a stavba nových MŠ, polytechnické vzdělávání, inkluzivní/společné vzdělávání, matematická a čtenářská pregramotnost, iniciativa a kreativita dětí.

²⁷ „Předškolní vzdělávání se organizuje pro děti ve věku zpravidla od 3 do 6 let, nejdříve však pro děti od 2 let. Dítě mladší 3 let nemá na přijetí do mateřské školy právní nárok (paragraf 34 odst. 1, Školského zákona).“

²⁸ Analýza vývoje a situace vzdělávání v ORP Pardubice (březen 2019), Analýza území MAP II na území SO ORP Hradec Králové

Obrázek 20 Vytíženost mateřských škol zřizovaných obcemi ve školním roce 2019/2020

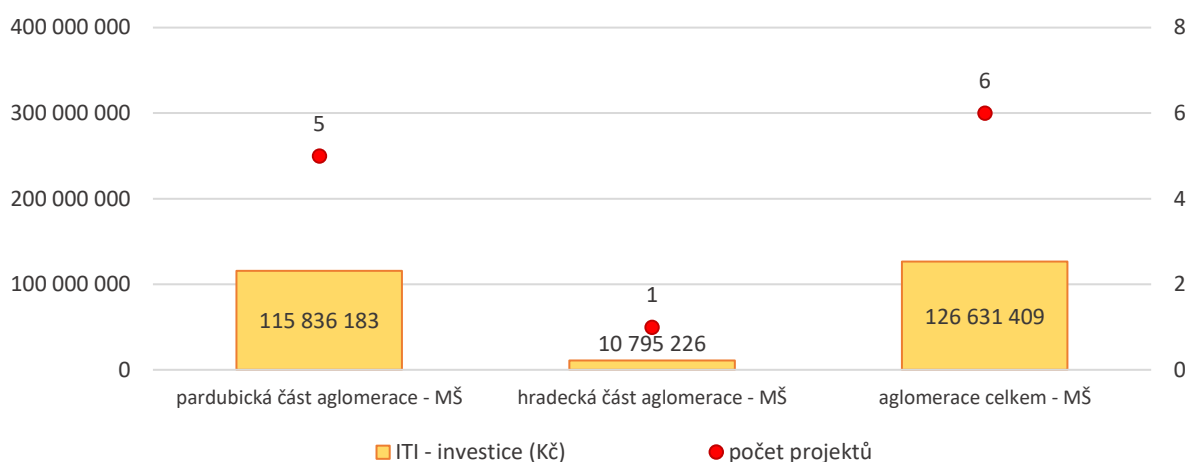
Zdroj: MSMT – rejstřík škol,
Ministerstvo financí ČR, vlastní výpočty

Investice a rozvoj vzdělávání

Podíl mateřských škol, které úspěšně využily finanční prostředky z IROP na výstavbu nebo modernizaci budov, bylo v aglomeraci velmi málo – necelá 3 %. V programovém období 2014–2020 bylo na území aglomerace zatím²⁹ zrealizováno celkem 6 projektů v rámci individuálních výzev IROP zaměřených na rozšíření kapacit MŠ v celkové výši 122 631 409 Kč (Graf 61). Všechny projekty byly zaměřeny na rozšiřování kapacit vzdělávacích institucí mateřské školy, případně dětské skupiny - Příloha 1.

²⁹ Počty realizovaných/zrealizovaných projektů k 1. 6. 2020

Graf 61 Přehled investic mateřských škol z IROP (červen 2020)

Zdroj: Monitorovací systém MS2014+

Zjišťování absorpční kapacity³⁰ realizované v roce 2019 ukázalo, že v území zůstává obecná potřeba zlepšení technického stavu MŠ včetně zahrad a vybavenosti areálů, zajištění odpovídajícího vybavení dle aktuálních standardů.

V ostatních oblastech uvedly mateřské školy jako nejvýznamnější překážky pro rozvoj

- polytechnické vzdělávání – nedostatek financí, absenci pozice samostatného pracovníka pro rozvoj polytechnického vzdělávání, malý zájem pedagogů o tuto oblast nebo jejich strach o bezpečnost dětí;
- inkluzivní/společné vzdělávání – velký počet dětí ve třídách, nedostatek pedagogických i nepedagogických pracovníků kvalifikovaných pro práci s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami (např. asistentů pedagoga, pedagogické i nepedagogické pracovníky), technická nemožnost bezbariérových úprav školy;
- matematická a čtenářská pregramotnost – nevyhovující materiálně-technické zázemí, chybějící finanční prostředky na inovace, výměnu a nákup dostatečného množství pomůcek, málo interaktivních metod a možností pro sdílení dobré praxe;
- rozvoj kompetencí k iniciativě a kreativitě dětí – nedostatek finančních prostředků pro zajištění pomůcek, literatury apod., nedostupnost informačních a komunikačních technologií a chybějící příležitosti k dalšímu vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti rozvoje iniciativy a kreativity dětí.

³⁰ Mapování absorpční kapacity pro období 2021+ v území Hradecko-pardubické aglomerace (2019) realizované nositelem ITI

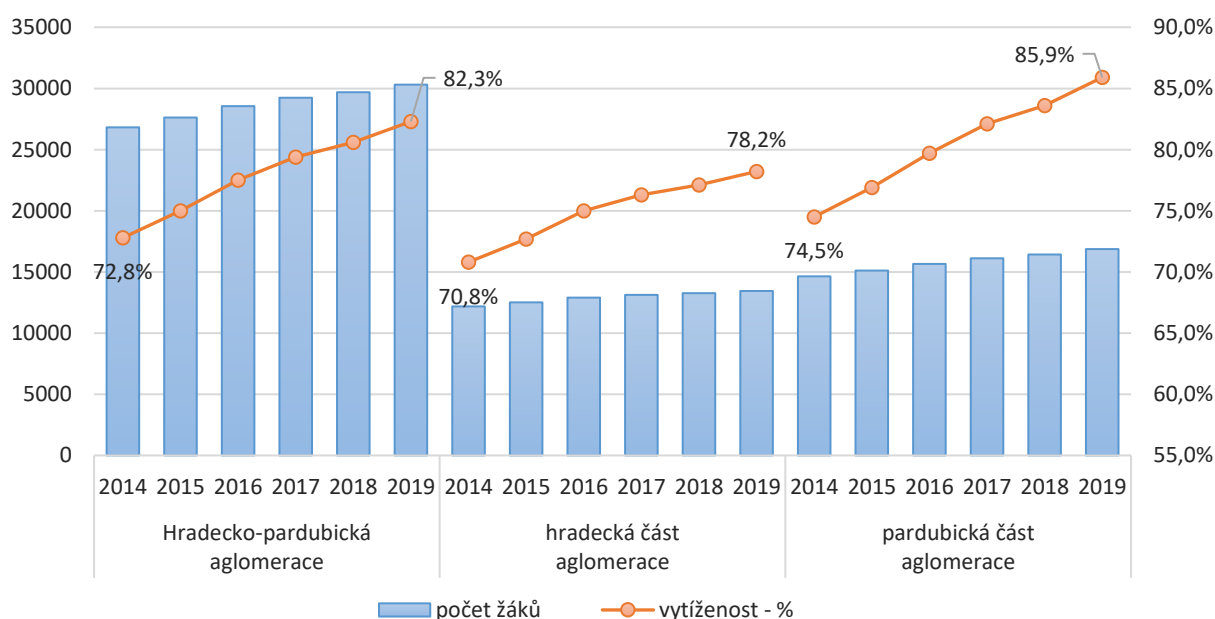
Základní vzdělávání

V roce 2020 působilo na území Hradecko-pardubické aglomerace celkem 112 základních škol, přičemž v naprosté většině (79,5 %) byly zřizovatelem obce. Základní školy s 1. stupněm se nachází v celkem 25 obcích a základní školy s 1. a 2. stupněm v 26 obcích. Mnohé školy, zejména v Pardubicích a Hradci Králové, jsou specializované na určité oblasti (jazyky, tělesná výchova, matematika apod.) a vytvářejí tak prostor pro nadané žáky.

Kapacitu základních škol lze považovat za dostatečnou i vzhledem k růstu počtu žáků v posledních letech. Z grafu (Graf 62) je zřejmé, že negativní trend poklesu počtu žáků na základních školách se zastavil, a počet žáků v posledních letech na základních školách mírně stoupá, což je zejména vlivem vyššího přílivu dětí do 1. ročníků. Od školního roku 2013/14 došlo v aglomeraci k nárůstu o 3 491 žáků, tedy o více jak 13 %. Tento pozitivní trend se však v následujících letech změní. Na základě demografického vývoje lze očekávat postupný obrat. Počet dětí nastupujících do prvních tříd se bude stabilizovat, postupem času začne mírně klesat a dočasně poroste počet žáků na druhém stupni.

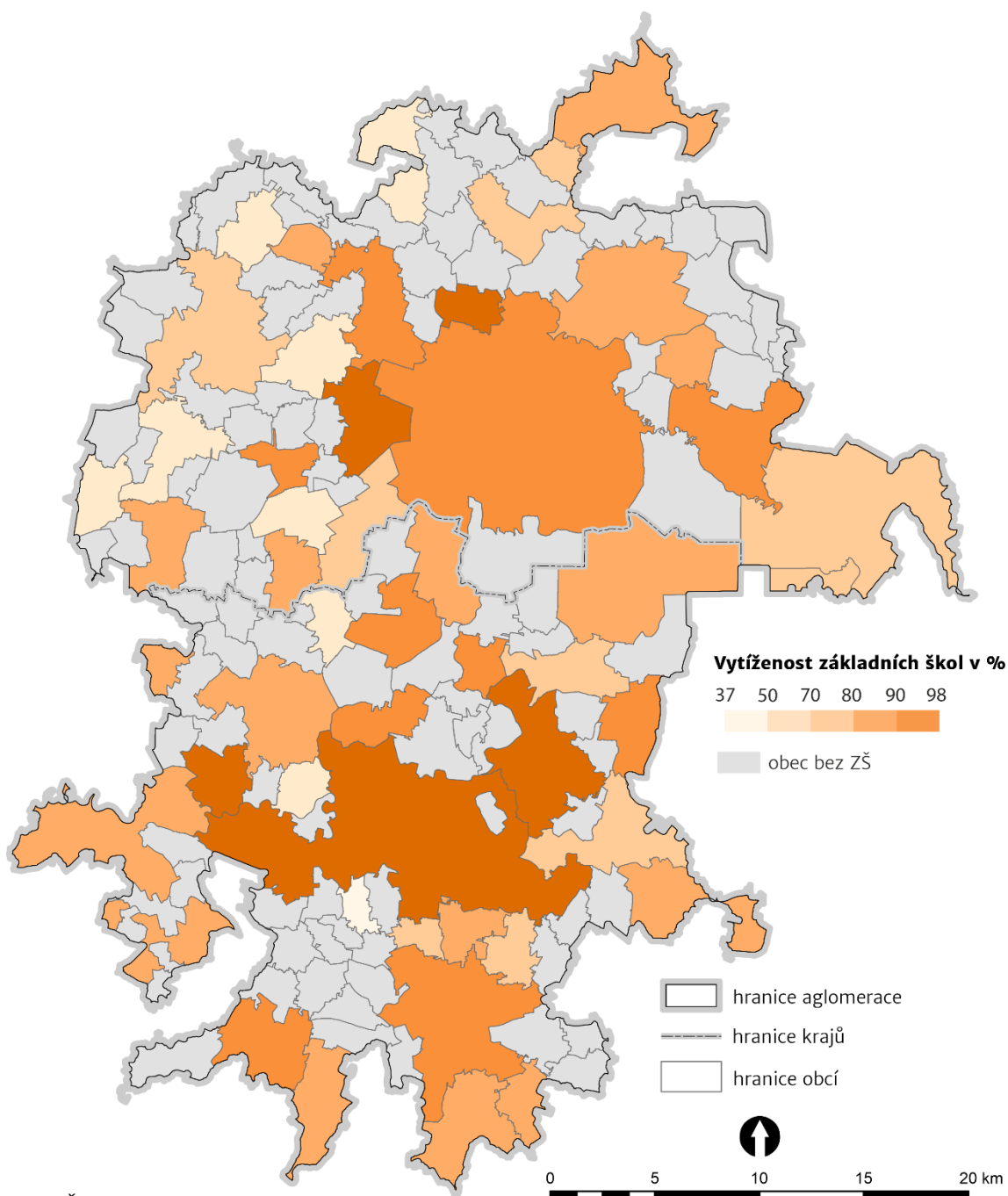
Celkové kapacity základních škol zřizovaných obcemi v Hradecko-pardubické aglomeraci, které jsou 36 834 míst, jsou využívány zhruba na 82,3 %. Podrobnější analýza naplněnosti kapacit jednotlivých základních škol ukazuje, že v roce 2020 byla vyšší vytíženost základních škol v pardubické části aglomerace (85,9 %) v porovnání s hradeckou částí (78,2 %). Žádná obec nevykazovala ve školním roce 2019/2020 vytížení 100 %. Celkem 5 obcí (10 %) mělo vytíženost základních škol vyšší než 90 %. Naopak 16 % základních škol nedosahuje nad 50 % vytíženosti - Obrázek 21.

Graf 62 Počet žáků a vytíženost základních škol na území Hradecko-pardubické aglomerace zřizovaných obcemi v letech 2014–2019

Zdroj: MŠMT-rejstřík škol, Ministerstvo financí ČR, vlastní výpočty

Obrázek 21 Vytíženost základních škol zřizovaných obcemi ve školním roce 2019/2020

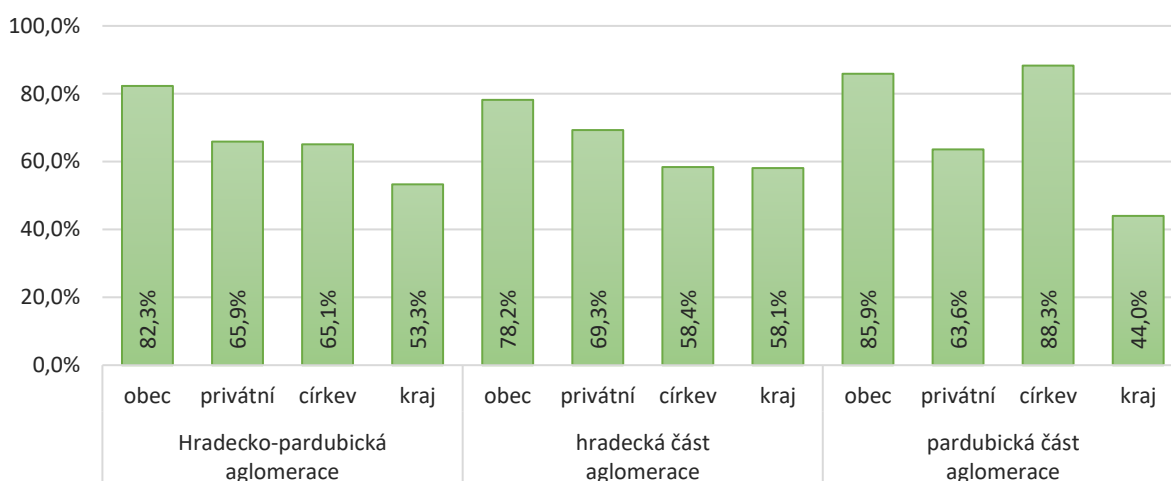

Zdroj: MŠMT – rejstřík škol,
Ministerstvo financí ČR, vlastní výpočty

Kromě základních škol zřizovaných obcemi fungují v území aglomerace také základní školy zřizované dalšími subjekty. V roce 2020 bylo v rejstříku škol evidováno celkem 23 subjektů, přičemž 56,5 % je zřizováno soukromým nebo neziskovým subjektem, 21,7 % kraji, 13 % církví a dvě školy zřizuje v území MŠMT. Celkově tato zařízení nabízí kapacitu 3 106 míst.

Vytíženost základních škol dle typu zřizovatele je uvedena v následujícím grafu. Mezi nejvíce vytížené patří základní školy zřizované obcemi a následně ZŠ zřizované privátními či neziskovými subjekty. Nejméně vytíženými ZŠ jsou školy zřizované kraji. U základních škol zřizovaných kraji se ve většině případů jedná o speciální vzdělávací instituce – speciální ZŠ pro děti se specifickými potřebami vzdělávání, ZŠ při Fakultní nemocnici HK nebo při diagnostickém ústavu apod.

Graf 63 Vytíženost základních škol dle typu zřizovatele ve školním roce 2018/2019

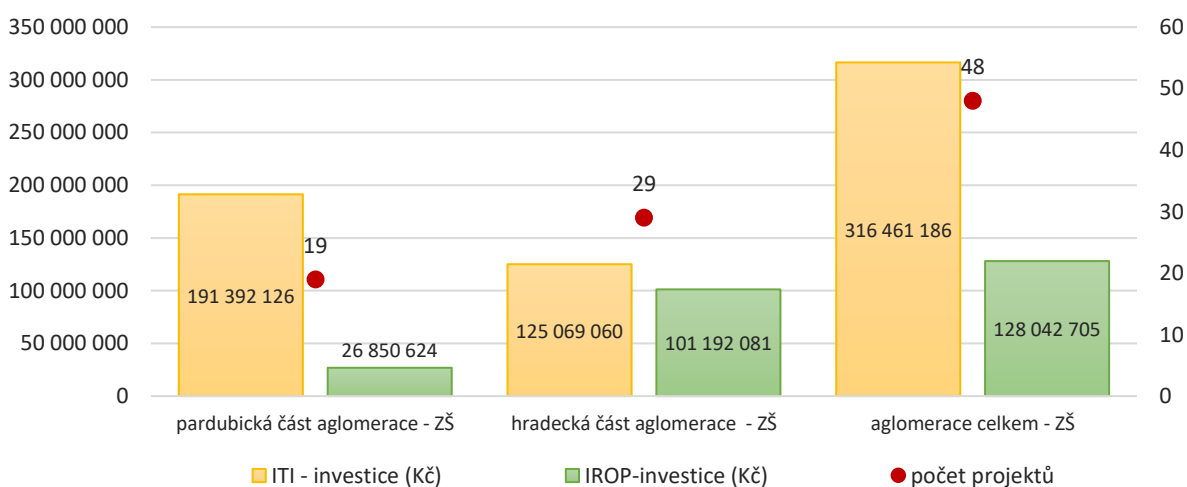
Zdroj: MŠMT, vlastní zpracování

Síť základních škol je na území aglomerace doplněna ještě základními uměleckými školami. Na území aglomerace působí celkem 16 subjektů o celkové kapacitě 10 677 míst, přičemž 75 % je zřízeno obcemi a představují podíl cca 25 % všech základních uměleckých škol obou krajů. Informace o základních uměleckých školách jsou uvedeny v podkapitole 8.4 Základní umělecké vzdělávání.

Investice a rozvoj vzdělávání

Podíl základních škol, které úspěšně využily finanční prostředky IROP na výstavbu nebo rekonstrukci odborných učeben, bylo v aglomeraci 31 %. V programovém období 2014–2020 bylo zatím na území aglomerace zrealizováno celkem 48 projektů³¹ zaměřených na modernizaci učeben základních škol v celkové výši 444 503 891 Kč (Graf 64). Z celkového počtu bylo 30 projektů financováno z výzev ITI Hradecko-pardubické aglomerace a 18 projektů z jiných výzev IROP. Všechny projekty byly zaměřeny na budování či modernizaci učeben technických, přírodovědných či řemeslných oborů a pro práci s digitálními technologiemi, bezbariérovosti a zajištění vnitřní konektivity školy - Příloha 1.

Graf 64 Přehled investic základních škol z IROP (červen 2020)

Zdroj: Monitorovací systém MS2014+

³¹ Počty projektů jsou k 1. 6. 2020

Pro období 2020-2022 je schválena v území aglomerace realizace dalších 12 projektů zaměřených na budování či modernizaci odborných učeben technických, přírodovědných či řemeslných oborů a pro práci s digitálními technologiemi v celkové výši 214 555 939 Kč. Z celkové počtu bude 9 projektů realizováno v pardubické části aglomerace a 3 projekty v hradecké části aglomerace.

Místní akční plány vzdělávání uvádějí jako problém základního vzdělávání v aglomeraci nedostatečné infrastrukturní, materiální a personální zajištění podmínek pro zkvalitnění výuky směrem ke klíčovým kompetencím žáků. Dle dostupných zdrojů³² se území aglomerace se potýká s významným nedostatkem infrastruktury a vybavení pro podporu rozvoje polytechnického vzdělávání, a to nejen na školách, ale také v rámci volnočasových aktivit. Jako nejvýznamnější překážky v oblasti podpory polytechnického vzdělávání na ZŠ byly identifikovány nedostatečné a neodpovídající prostory pro výuku, nevhodné či žádné vybavení laboratoří, odborných učeben, dílen apod. Problémem je také nedostatek financí na úhradu vedení volitelných předmětů a kroužků. Učitelé polytechnických předmětů nemají často dostatečné jazykové znalosti pro integrovanou výuku předmětu a cizího jazyka (označovanou anglickou zkratkou CLIL, tj. content and language integrated learning) a ve školách chybí samostatný pracovník pro rozvoj polytechniky. Tyto překážky jako nejvýznamnější shodně označily školy v celé ČR. Základní školy na území Hradecko-pardubické aglomerace mají zájem nadále investovat do zlepšení infrastruktury pro vzdělávání za účelem zvyšování kompetencí a dovedností žáků, chtějí nadále zvyšovat zájem žáků o přírodní a technické obory, propojovat znalosti z oblasti polytechniky s každodenním životem a budoucí profesí. Kromě investic do infrastruktury je potřeba zvyšovat také vlastní kvalitu vzdělávání na základních školách. Je potřebné, aby školy disponovaly dostatečným množstvím vzdělávacích materiálů polytechnického charakteru a učitelé přírodních a technických oborů rozvíjeli své znalosti v oblasti polytechnického vzdělávání a využívali je aktivně ve výuce (kurzy dalšího vzdělávání, studium literatury aj.). V oblasti vzdělávání na základních školách stále chybí kvalitní systém kariérového poradenství. V posledních letech došlo ke zlepšení spolupráce škol a firem, přesto tuto formu zvyšování zájmu o technické obory využívá stále velmi malý podíl základních škol.

Zjišťování absorpční kapacity³³ a Místní akční plány vzdělávání ORP Pardubice i ORP Hradec Králové identifikovaly, že problematický je také technický stav sportovišť, tělocvičen, zahrad či stravovacích provozů základních škol. Vzhledem k nedostatečným finančním prostředkům jsou tyto části vzdělávacích institucí v nevyhovujícím a v některých případech až havarijním stavu.

Z celkového pohledu aglomerace lze nabídku předškolního i základního vzdělávání považovat za dostatečnou. Budoucí změny počtu žáků by měly být v rámci jednotlivých škol organizačně řešitelné. Lze však očekávat místní odlišnosti, a to jak v pozitivním, tak negativním smyslu, související s celkovým rozvojem jednotlivých obcí aglomerace. Optimalizací mateřských a základních škol mohou být v budoucnu ohroženy zejména venkovské a periferní obce. Zvýšený zájem o předškolní a základní vzdělání bude spíše lokální záležitostí spojenou buď s kvalitou nabízeného vzdělání či s intenzivnějším rozvojem některých obcí. Krátkodobě lze ještě očekávat zvýšený zájem ve větších městech ve vazbě na intenzivnější bytovou výstavbu.

---

³² *Analýza vývoje a situace vzdělávání v ORP Pardubice (březen 2019), Analýza území MAP Hradecko (červen 2019)*

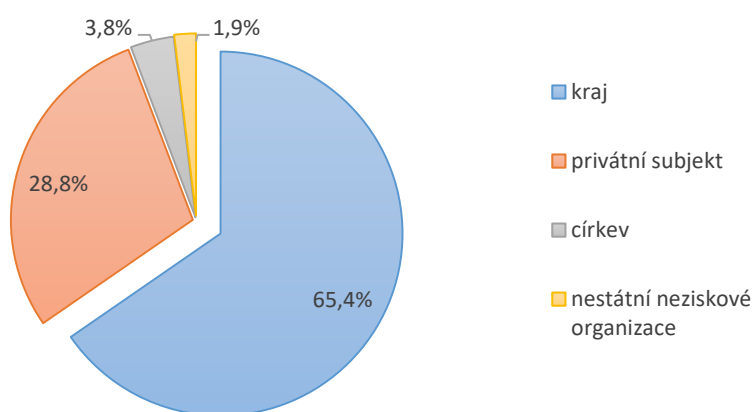
³³ *Mapování absorpční kapacity pro období 2021+ v území Hradecko-pardubické aglomerace (2019) realizované nositelem ITI*

Střední vzdělávání

Na území Hradecko-pardubické aglomerace působilo v roce 2019 celkem 52 středních škol, které byly lokalizovány v 8 obcích – Pardubice, Chrudim, Přelouč, Rybitví, Hradec Králové, Jaroměř, Třebechovice p. O.

V roce 2019 nabízely střední školy na území aglomerace celkovou kapacitu 25 927 míst, přičemž z toho většinu zřizoval Královéhradecký kraj (16 škol/30,8 %) a Pardubický kraj (18 škol/34,6 %) – viz Graf 65. Druhým významným zřizovatelem SŠ v území aglomerace je privátní sektor, který je zřizovatelem celkem 16 škol. Dvě střední školy jsou zřízeny církví.

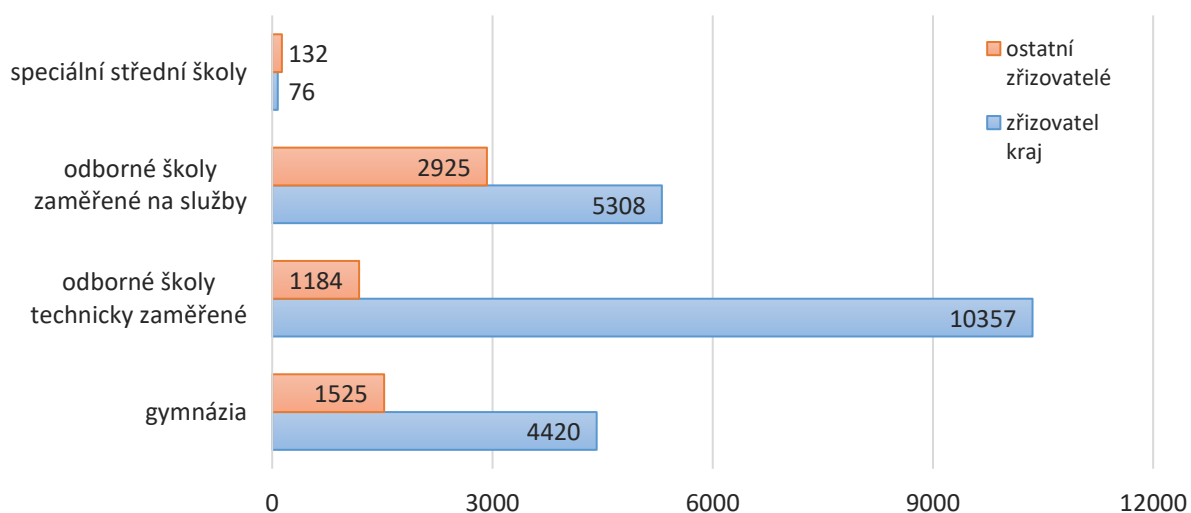
Graf 65 Střední školy v Hradecko-pardubické aglomeraci dle zřizovatele (k 1. 1. 2020)

Zdroj: MŠMT – rejstřík škol

Negativní trend ve vývoji počtu žáků středních škol se na území Hradecko-pardubické aglomerace zastavil zhruba před třemi lety. V území aglomerace jako celku počet žáků na středních školách dlouhodobě stagnuje. Rozdíly jsou však patrné v jednotlivých částech aglomerace - Graf 67. Počet žáků na středních školách na území pardubické části aglomerace roste a za poslední tři roky se zvýšil o více jak 2 %. Naopak na středních školách na území hradecké části aglomerace se počet snížil o téměř 4 %.

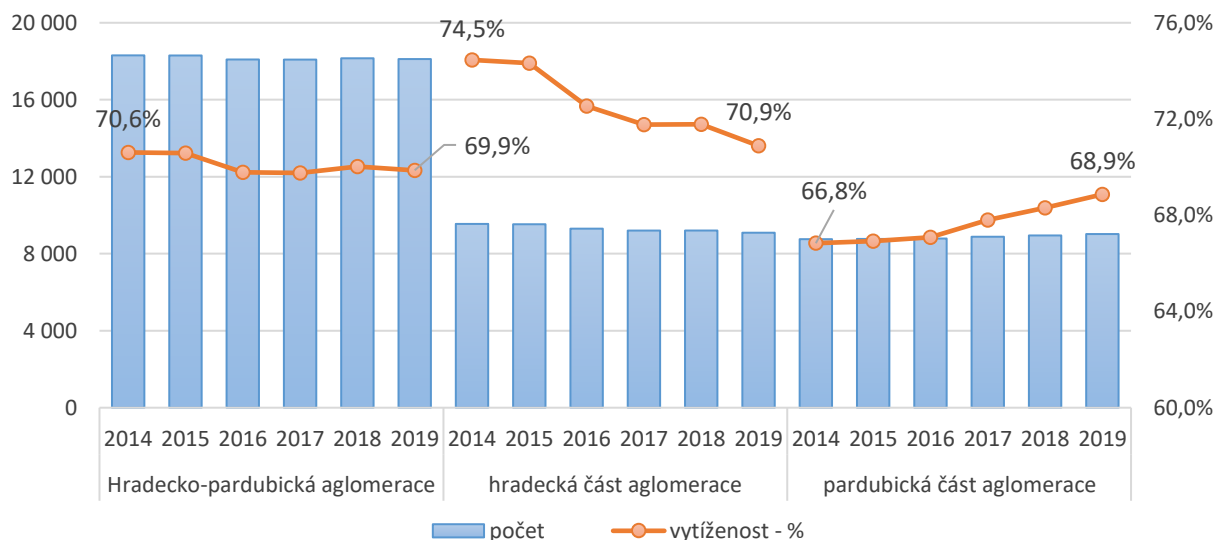
Graf 66 Kapacita středních škol na území Hradecko-pardubické aglomerace (k 1. 1. 2020)

Zdroj: MŠMT – rejstřík škol, vlastní výpočty

V následujících letech lze díky příznivému vývoji počtu žáků na základních školách očekávat postupný mírný nárůst počtu zájemců hlásících se do prvních ročníků středních škol. Tento růst však nedosáhne plné kapacity nabízených míst.

Graf 67 Počet žáků a využitost středních škol na území Hradecko-pardubické aglomerace v letech 2014–2019

Zdroj: MŠMT – rejstřík škol, vlastní výpočty

Nejvyšší zájem je dlouhodobě o studium oborů s maturitní zkouškou a o studium na gymnáziích. Na území aglomerace se nachází celkem 12 gymnázií, která jsou soustředěna do 5 měst a jedná se o zhruba třetinu všech gymnázií obou krajů. Gymnázia v aglomeraci se podílí na celkové kapacitě středních škol téměř 23 %. Z celkového počtu využívá pět gymnázií svou kapacitu nad 90 %, přičemž dvě soukromá gymnázia lokalizovaná do Hradce Králové byla ve školním roce 2018/19 naplněna nad 95 %. S nižší naplněností se potýkají zejména gymnázia v menších městech, kde se využitost pohybuje v rozmezí 59–79 % (vytíženost pod 60 % měla ve školním roce 2018/19 celkem 2 gymnázia).

Celkem 36 středních odborných škol lokalizovaných v aglomeraci se podílí na celkové kapacitě nabízených míst zhruba 76 %. Technicky zaměřené střední odborné školy (celkem 19 škol) se podílí na celkové kapacitě téměř 44,5 % a jejich kapacita je využita na 67 %. V pardubické části aglomerace má téměř naplněnou kapacitu Střední průmyslová škola elektrotechnická a Vyšší odborná škola Pardubice (95,5 %) a Střední průmyslová škola chemická Pardubice (94,3 %). Zájem o studium na těchto školách roste, což dokazuje růst počtu studentů v posledních 4 letech. V hradecké části aglomerace byly střední odborné školy naplněny ve školním roce 2018/19 v rozmezí 44 - 76,5 %.

Středních odborných škol specializujících se na obory z oblasti služeb je ve městech aglomerace lokalizováno celkem 17 a jejich kapacita je využita zhruba na 69 %. Kapacitu nad 90 % měly ve školním roce 2018/19 naplněnu čtyři střední odborné školy v hradecké části aglomerace – Obchodní akademie, Střední pedagogická škola, Vyšší odborná škola cestovního ruchu a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky, s.r.o. (100 %), Vyšší odborná škola zdravotnická a Střední zdravotnická škola, Hradec Králové, Komenského 234 (94,2 %), Střední odborná škola veterinární, Hradec Králové-Kukleny, Pražská 68 (92,4 %) a Střední škola vizuální tvorby s.r.o. (91,6 %). V pardubické části aglomerace měla kapacitu naplněnu z více jak 90 % Střední zdravotnická škola, Pardubice (90,5 %).

V území aglomerace přetrvává v oblasti středního školství několik problémů. Absolventi poptávaní na trhu práce nejsou dle zaměstnavatelů stále dostatečně připraveni na výkon své profese – důvodem mohou být často snížené nároky na studijní předpoklady uchazečů ke vzdělávání, nedisciplinovanost žáků, vědomostní, morální a sociální nepřípravenost, ale i nižší intenzita spolupráce škol a zaměstnavatelů. Na středních odborných školách je stále nízká účast specialistů a odborníků z praxe v rámci procesu výuky a praktického vyučování, nedostačující kontakt pedagogů s reálnou praxí, malá provázanost teoretické a praktické výuky, a především rozdílné vzdělávací představy a zaměstnavatelů (nízká participace zaměstnavatelů na tvorbě a revizích rámcových vzdělávacích programů).

Přestože zejména v Pardubickém kraji mírně vzrostl zájem o polytechnické a odborné vzdělávání na středních školách, tak tento zájem stále není dostatečný, a to zejména v hradecké části aglomerace. Tento problém má v mnoha ohledech své příčiny především ve slabé vnitřní motivaci žáků, v povrchním společenském přístupu, ale zřejmě také ve kvalitě výuky technických předmětů ve školách. Žáci se často obávají náročnosti tohoto typu vzdělávání. Z hlediska prostorových, materiálních a personálních kapacit se situace na řadě středních a vyšších odborných škol lepší, přesto v některých vzdělávacích institucích tyto kapacity neodpovídají nejmodernějším poznatkům a technologiím.

Významným problémem zůstává nadále oblast kariérového poradenství. Žáci na většině středních škol nejsou dostatečně podporováni při volbě povolání. Hlavní příčiny tohoto problému lze spatřovat v nepříznivých podmínkách pro realizaci kariérového poradenství na školách, v nedostatečné teoretické a zejména praktické připravenosti pedagogů vykonávat kvalitní kariérové poradenství a také v nedostatečné spolupráci škol a dalších aktérů kariérového poradenství v území.

Investice a rozvoj vzdělání

Vlivem investic ve školách v posledních letech došlo ke zlepšení stavu zejména díky investicím do zlepšení vybavení odborných učeben, laboratoří a dílen odborného výcviku, možnost nákupu odborných učebnic, pomůcek a výukových materiálů, modernizace a zkvalitnění IT sítí ve školách, včetně připojení na internet a vybavení IT učeben a včetně zvýšení počtu a kvality výpočetní techniky (PC, notebooků, tabletů) a dalších zařízení. Součástí projektů bylo zajištění bezbariérovosti.

Podíl středních škol, které úspěšně využily finanční prostředky Integrovaného regionálního operačního programu na výstavbu nebo rekonstrukci odborných učeben, bylo v aglomeraci necelých 50 %. V programovém období 2014–2020 bylo na území Hradecko-pardubické aglomerace zatím³⁴ zrealizováno 29 projektů zaměřených na modernizaci učeben pro odbornou výuku na středních školách v celkové výši 326 208 476 Kč (Graf 68). Z celkového počtu bylo 14 projektů financováno z výzev ITI Hradecko-pardubické aglomerace a 14 projektů z individuálních výzev IROP. Všechny projekty byly zaměřeny na budování či modernizaci učeben technických, přírodovědných či odborných předmětů a pro práci s digitálními technologiemi – Příloha 2.

Dle dostupných informací³⁵ se střední školy stále potýkají s nedostatkem finančních prostředků na zajištění materiálně technického vybavení škol pro výuku. Hlavním cílem investic škol je zvýšení efektivity využívání materiálně technického vybavení a odborného potenciálu škol a školských zařízení. Mezi hlavní rozvojové priority středních škol patří:

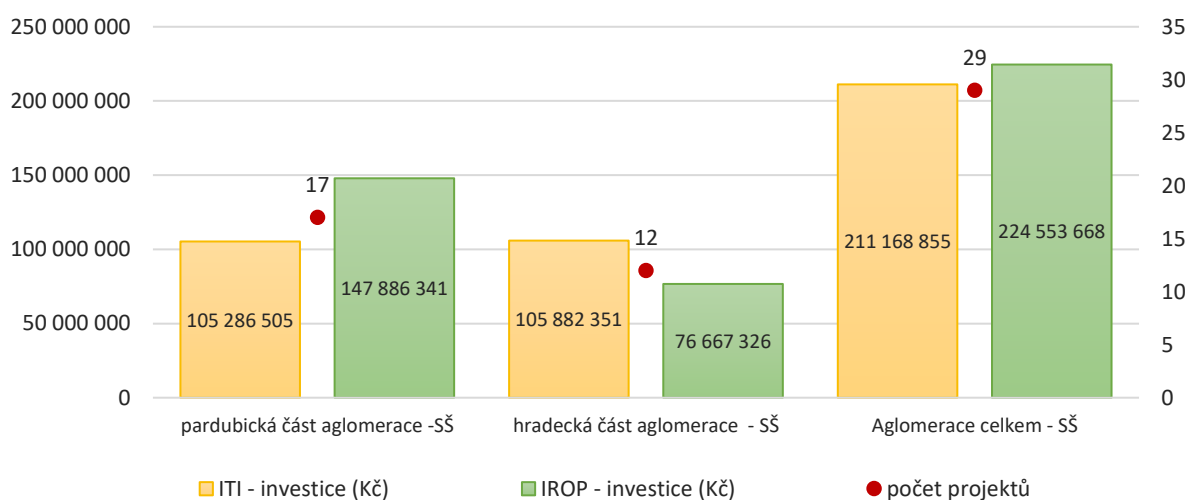
- modernizace a vybavení laboratoří, odborných učeben, dílen odborného výcviku, tak aby umožnily přípravu žáků dle potřeb a požadavků zaměstnavatelů;

³⁴ Počty realizovaných/dokončených projektů jsou k 1. 6. 2020

³⁵ Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v Pardubickém kraji (2016–2020), Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v Královéhradeckém kraji (2016–2020), Mapování absorpční kapacity pro období 2021+ v území Hradecko-pardubické aglomerace (2019) realizované nositelem ITI

- rozvoj oblasti polytechnického vzdělávání, zajištění financí na úhradu vedení nepovinných předmětů, zajištění odborných učebnic, pomůcek a výukových materiálů;
- zavádění a rozšiřování mimovýukových akcí pro žáky za účelem podpory polytechnického vzdělávání;
- modernizace a zkvalitnění IT sítí na SŠ, včetně zajištění moderní výpočetní techniky;
- modernizace a rekonstrukce starších budov středních škol včetně zázemí (zahrady, hřiště, okolí škol apod.), modernizace stravovacích provozů, modernizace domovů mládeže.

Graf 68 Přehled investic středních škol z IROP (k červnu 2020)

Zdroj: Monitorovací systém MS2014+

Na podporu oborů vzdělání, po jejichž absolventech je na území Pardubického a Královéhradeckého kraje poptávka vynakládají oba regiony finanční prostředky v podobě prospěchových stipendií.

Královéhradecký kraj finančně podporuje obory poskytující střední vzdělání s výučním listem již od roku 2008. Do systému podpory je zařazeno 24 oborů vzdělání - 5 strojírenských (strojní mechanik, nástrojař, klempíř, obráběč kovů, strojírenské práce), 3 elektrotechnické (elektrikář, elektrikář - silnoproud, elektromechanik pro zařízení a přístroje), 1 potravinářský (řezník - uzenář), 1 textilní (krejčí), 8 stavebních (instalatér, kominík, tesař, zedník, pokrývač, malířské a natěračské práce, tesařské práce, zednické práce), 1 interdisciplinární (malíř a lakýrník) a 5 zemědělských (zemědělec – farmář, zahradník, zemědělské práce, zahradnické práce a lesní mechanizátor). I přes tuto podporu se nedaří některé obory naplnit. Od roku 2017 se kraj snaží podpořit také vyšší odborné vzdělávání v oblasti zdravotnictví a Rada královéhradeckého kraje schválila pravidla pro poskytování stipendií studentům oboru Diplomovaná všeobecná sestra.

Pardubický kraj zavedl prospěchová stipendia v roce 2010. Smyslem peněžní podpory je motivovat žáky k zodpovědnějšímu přístupu ke studiu, pravidelné docházce do školy a dobrému chování. Do systému podpory má kraj zařazeno celkem 22 oborů vzdělání – 6 strojírenských (obráběč kovů, strojní mechanik, strojírenské práce, mechanik strojů a zařízení, nástrojař, autolakýrník), 7 stavebních (kominík, zedník, zednické práce, tesař, tesařské práce, vodař, montér vodovodů a kanalizací a obsluha vodárenských zařízení); 1 chemický (chemik), 3 potravinářské (řezník - uzenář, potravinářská výroba, výrobce potravin); 4 zemědělské (zemědělec – farmář, zemědělské práce, opravář zemědělských strojů, opravářské práce) a 1 polygrafický (knihař).

Vzdělávání a výchova dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů nadaných

Systém vzdělávání a výchovy dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami (dále „SVP“) se poměrně výrazně změnil novelou školského zákona v roce 2016³⁶. Školský zákon (§ 16) definuje dítě, žáka a studenta se SVP jako osobu, která k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Tato úprava školského zákona stanovila podmínky, aby děti, žáci a studenti se SVP měly umožněno vzdělávat se společně s ostatními ve školách hlavního vzdělávacího proudu. Pouze v případech, kdy školské poradenské zařízení vyhodnotí podpůrná opatření jako nedostačující k naplnění vzdělávacích možností a k uplatnění práva na vzdělávání, tak je možné děti, žáky a studenty s mentálním, tělesným, zrakovým nebo sluchovým postižením, závažnými vadami řeči, závažnými vývojovými poruchami učení, závažnými vývojovými poruchami chování, souběžným postižením více vadami nebo autismem zařadit do škol či tříd, oddělení a studijní skupiny pro daný typ znevýhodnění zřízených dle podle § 16 odst. 9 školského zákona. Dle platného školského zákona má kraj povinnost zajistit vzdělávání dětí, žáků a studentů se SVP.

V oblasti vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami došlo k zásadním legislativním změnám, které se promítly do fungování speciálních škol. Ve speciálních třídách došlo k poklesu počtu žáků s lehkým mentálním postižením a se závažnými vývojovými poruchami učení. Tyto děti byly integrovány většinou do běžných tříd. Díky tomu došlo i ke snížení počtu speciálních škol.

Královéhradecký kraj byl ve školním roce 2018/2019 kraj zřizovatelem celkem 23 organizací určených pro vzdělávání dětí a žáků se SVP, z nichž 10 vykonávalo činnost MŠ, 20 činnost ZŠ a 13 činnost SŠ. Dalšími zřizovateli škol určených výhradně pro děti a žáky se SVP jsou v Královéhradeckém kraji soukromé subjekty (celkem 4 instituce), církev (1 instituce) a také obce (1 instituce). V tomto školním roce byl počet dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v Královéhradeckém kraji vzdělávajících se v rámci individuální i skupinové integrace ve školách běžného vzdělávacího proudu nebo ve speciálních školách zřízených dle § 16 odst. 9 školského zákona následující³⁷:

- děti se SVP v mateřských školách 896
- děti se SVP v základních školách 6 537
- žáci se SVP na středních školách v denní formě vzdělávání 1 387

Ve školním roce 2018/2019 působilo na území Pardubického kraje celkem 16 škol pro žáky se speciálními potřebami, z toho Pardubický kraj zřizoval 12 speciálních škol a 1 školu při zdravotnickém zařízení, obce 2 školy a 1 škola měla soukromého zřizovatele. V tomto školním roce byl počet dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v Pardubickém kraji vzdělávajících se v rámci individuální i skupinové integrace ve školách běžného vzdělávacího proudu nebo ve speciálních školách zřízených dle § 16 odst. 9 školského zákona následující³⁸:

- děti se SVP v mateřských školách 435
- děti se SVP v základních školách 6 019
- žáci se SVP na středních školách v denní formě vzdělávání 1 590

³⁶ Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami dále upravuje vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění pozdějších předpisů.

³⁷ Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy v Královéhradeckém kraji za školní rok 2018/2019

³⁸ Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy v Pardubickém kraji za školní rok 2018/2019

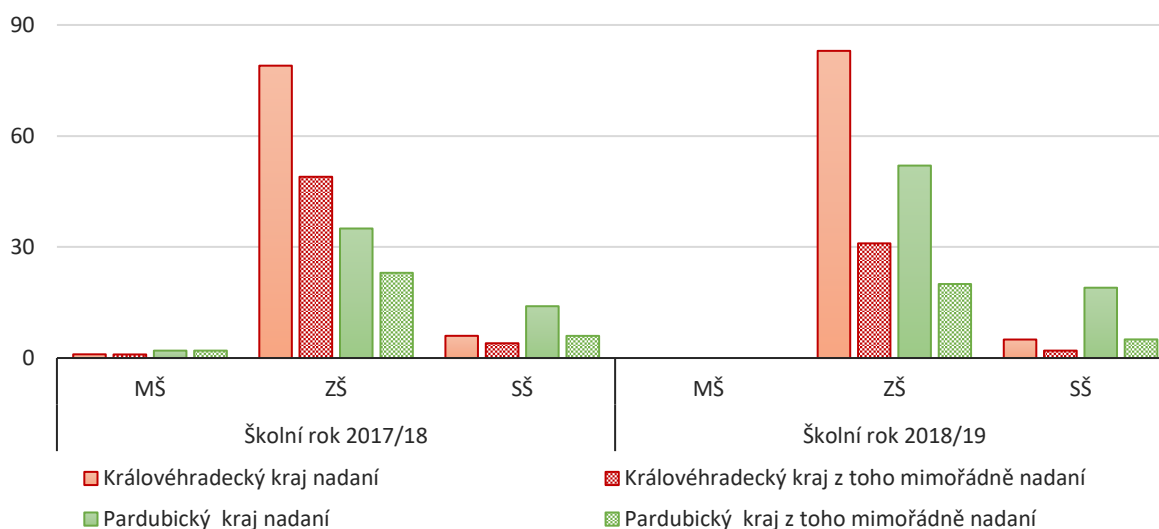
Ve školách samostatně zřizovaných pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami i ve školách s individuálně integrovanými žáky je v průběhu vzdělávacího procesu přihlíženo k vrozeným možnostem a schopnostem dětí a žáků s cílem rozvinout jejich vzdělávací potenciál v nejvyšší míře.

V rámci podpory rozvoje inkluzivního vzdělávání je důležité, aby měly školy vytvořené systémy podpory pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (tzn. vybavenost kompenzačními a speciálními pomůckami, využívání služeb asistenta pedagoga atd.) a především přístup vedení školy k vytváření podmínek pro realizaci inkluzivních principů ve vzdělávání na škole (tzn. zajišťování odborné, materiální a finanční podpory, další vzdělávání pedagogických pracovníků, pravidelná metodická setkání členů pedagogického sboru aj.). Největšími překážkami rozvoje inkluzivního vzdělávání jsou dle základních škol jednak nedostatečné finanční prostředky pro práci s heterogenními skupinami žáků, nedostatek pedagogických pracovníků kvalifikovaných pro práci s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, nedostatek finančních prostředků pro realizaci mimoškolního vzdělávání pro znevýhodněné žáky a u některých škol stále i technická nemožnost bezbariérových úprav škol.

Novela školského zákona ovlivnila oblast poradenských služeb, kde zavedením společného vzdělávání dětí, žáků a studentů se SVP došlo k velkému nárůstu práce a administrativy. Speciální pedagogická centra se potýkají s nedostatkem pracovníků a také s požadavky na dostatečnou odbornou kvalifikaci svých zaměstnanců. V této oblasti je také vnímán jako problém finanční ohodnocení asistentů žáků, které je považováno za nedostatečné.

Královéhradecký kraj i Pardubický kraj realizují také aktivity, které jsou zaměřeny na nadané a mimořádně talentované děti.

Graf 69 Počty nadaných a mimořádně nadaných žáků v Královéhradeckém a Pardubickém kraji ve školním roce 2017/2018 a 2018/2019

Zdroj: Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy v Pardubickém kraji a Královéhradeckém kraji za školní rok 2018/2019

V základních školách na území ORP Hradec Králové se dle dostupných informací školní matriky ZŠ vzdělávalo ve školním roce:

- š. r. 2018/2019 ... 17 nadaných žáků
- š. r. 2017/2018 ... 24 nadaných žáků
- š. r. 2016/2017 ... 20 nadaných žáků
- š. r. 2015/2016 ... 17 nadaných žáků
- š. r. 2014/2015 ... 11 nadaných žáků

Královéhradecký kraj podporuje práci s nadanými dětmi formou dotačního programu v oblasti vzdělávání. V roce 2020 vyhlásil dotační program Rozvoj nadání, který je zaměřen na podporu vzdělávacích potřeb mimořádně nadaných žáků, kteří byli identifikováni školským poradenským zařízením jako mimořádně nadaní se stupněm podpory 2. Dotace může být využita na vytváření podmínek pro rozvoj nadání žáků formou rozšířené výuky některých předmětů nebo skupin předmětů a individuálním přístupem učitele k žákovi mimo vyučování. Krajský úřad Královéhradeckého kraje je také příjemce dotace z rozvojového programu MŠMT Podpora soutěží a přehlídek v zájmovém vzdělávání. Nadaní žáci jsou v Královéhradeckém kraji také podporováni pomocí Systému podpory nadání. Do tohoto systému jsou zařazeny aktivity Krajské sítě podpory nadání, spolupráce s Talentcentrem NPI ČR a soutěže/přehlídky v zájmovém vzdělávání. Zajímavou aktivitou Krajské sítě podpory nadání v roce 2019 bylo spuštění Objevitelských sobot v Hradci Králové. Jedná se o cyklus workshopů na různá témata od přírodních věd přes humanitní obory až k seberozvojovým kurzům. Objevitelské soboty organizuje Centrum pro talentovanou mládež. Statutární město Hradec Králové zřizuje Nadační fond na podporu královéhradeckých středoškolských studentů, který podporuje nadané a nemajetné studenty s trvalým bydlištěm v Hradci Králové.

Pardubický kraj je také příjemce dotace z rozvojového programu MŠMT Podpora soutěží a přehlídek v zájmovém vzdělávání, který napomáhá k plnění úkolů v oblasti identifikace a rozvoje nadání a péče o nadané žáky. Odbor školství realizuje Program podpory nadaných žáků vyhlášený Pardubickým krajem s cílem podporovat odborné zájmy žáků a napomáhat k identifikaci a uplatnění nadání. Součástí programu je udílení ocenění Mladý talent Pardubického kraje ve dvou kategoriích (ZŠ a SŠ). Ceny získávají žáci, kteří dosáhli vynikajících umístění v celostátních a mezinárodních odborných soutěžích, pracovali na úspěšných vědeckých projektech nebo dosáhli výrazného úspěchu v některé sportovní disciplíně. Návrhy na udělení cen předkládají Krajskému úřadu jednotlivé školy. Pardubický kraj také spolupracuje s krajskou sítí podpory nadání, pravidelně informuje na svém Školském portálu Pardubického kraje o možnostech, jak rozvíjet své nadání. V roce 2019 došlo k pilotnímu propojení sítě podpory nadání v Královéhradeckém a Pardubickém kraji. Na základě tohoto propojení již byly realizovány například kulaté stoly či pilotní nové aktivity. Díky tomuto propojení došlo v hradecké části aglomerace k rozšíření nabídky aktivit pro nadané děti a žáky v podobě navázání spolupráce s Talentcentrem Technecium v Rosicích nad Labem.

6.3 Základní umělecké vzdělávání

Základní umělecké vzdělávání zajišťují na území Hradecko-pardubické aglomerace základní umělecké školy (ZUŠ). Tento typ vzdělávání poskytuje základy vzdělání v jednotlivých uměleckých oborech a člení se na několik stupňů – přípravné studium, základní studium I. a II. stupně, studium s rozšířeným počtem vyučovacích hodin a studium pro dospělé. Cíle a obsahy vzdělávání na sebe navazují a vytvářejí základ pro rozvoj klíčových kompetencí, ale také pro úspěšný vstup do dalšího uměleckého vzdělávání na středních školách uměleckého zaměření a konzervatořích, popřípadě pro studium na vysokých školách s uměleckým nebo pedagogickým zaměřením.³⁹ Na území Hradecko-pardubické aglomerace působilo v roce 2019 celkem 16 základních uměleckých škol, které byly lokalizovány do 10 obcí – Hradec Králové, Jaroměř, Smiřice, Třebechovice p. O., Týniště nad Orlicí, Chrudim, Pardubice, Přelouč, Heřmanův Městec, Slatiňany (Tabulka 10). Kapacita všech ZUŠ na území aglomerace v roce 2019 byla 10 677 míst. Z celkového počtu ZUŠ je 75 % (12 ZUŠ) zřízeno obcemi, 2 jsou privátní, jednu zřizuje nezisková organizace a u jedné je zřizovatelem církev.

³⁹ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) ve znění pozdějších předpisů - § 109.

Tabulka 10 Přehled základních uměleckých škol v území Hradecko-pardubické aglomerace (rok 2019)

Název ZUŠ	Lokalita	Kapacita	Studijní obory
ZUŠ Jaroměř	Jaroměř	350	hudební, výtvarný, literárně dramatický
ZUŠ Smiřice	Smiřice	180	hudební a výtvarný
ZUŠ Třebechovice pod Orebem	Třebechovice p. O.	260	hudební, taneční, literárně dramatický
ZUŠ Týniště nad Orlicí	Týniště n. O.	470	hudební, taneční, výtvarný, literárně dramatický
ZUŠ Hradec Králové, Habrmanova 130	Hradec Králové	1 200	hudební, taneční, výtvarný,
ZUŠ Střezina, Hradec Králové, Luční 838	Hradec Králové	2 010	hudební, taneční, výtvarný, literárně dramatický
Biskupské gymnázium, církevní ZŠ, MŠ a ZUŠ	Hradec Králové	236	hudební, výtvarný
BONI PUERI – základní umělecká škola	Hradec Králové	300	hudební
ZUŠ JITRO Hradec Králové	Hradec Králové	240	hudební
ZUŠ Heřmanův Městec	Heřmanův Městec	431	hudební, taneční, výtvarný
ZUŠ Slatiňany	Slatiňany	400	hudební, taneční, výtvarný, literárně dramatický
ZUŠ Chrudim	Chrudim	1 040	hudební, taneční, výtvarný, literárně dramatický
ZUŠ Přelouč	Přelouč	800	hudební, taneční, výtvarný, literárně dramatický
ZUŠ Pardubice, Havlíčkova 925	Pardubice	1 200	hudební, taneční, výtvarný, literárně dramatický
ZUŠ Pardubice-Polabiny, Lonkova 510	Pardubice	1 200	hudební, taneční, výtvarný, literárně dramatický
ZUŠ BONIFANTES	Pardubice	350	hudební

Zdroj: MŠMT – rejstřík škol, webové stránky ZUŠ

Dle dostupných dat se v České republice zájem o vzdělávání v základních uměleckých školách zvyšuje. Zatímco ve školním roce 2013/2014 studovalo na ZUŠ v Česku 243 tisíc žáků, tak ve školním roce 2018/2019 to bylo již přes 253 tisíc žáků. Tento trend je pozitivní zejména ve vazbě na dlouhodobě klesající počet dětí ve věku 6-18 let a je zřejmý také na základních uměleckých školách v Hradecko-pardubické aglomeraci. Většina ZUŠ v území aglomerace má každoročně naplněny své kapacity.

Záměry rozvoje základního uměleckého vzdělávání jsou dle dostupných informací⁴⁰ zaměřeny jednak do oblasti rozvoje materiálně technického vybavení, tak do oblasti dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků a vzájemné spolupráce ZUŠ. Analýzy současného stavu vzdělávací soustavy, kterou v roce 2019 provedly MAP ORP Hradec Králové a MAP ORP Pardubice, ukázaly, že řada ZUŠ se potýká zejména s technickým stavem budov a vnitřních učeben např. tanečních sálů.

⁴⁰ *Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v Pardubickém kraji (2016–2020), Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v Královéhradeckém kraji (2016–2020), Mapování absorpční kapacity pro období 2021+ v území Hradecko-pardubické aglomerace (2019) realizované nositelem ITI*

6.4 Zájmové a neformální vzdělávání

Termínem neformální vzdělávání jsou označovány aktivity realizované mimo rámec oficiálního školského vzdělávacího systému, jejichž cílem je rozvoj životních zkušeností, dovedností a postojů. Mezi tento typ vzdělávání patří především volnočasové aktivity pro děti, mládež, ale jsou sem zařazeny i aktivity pro dospělé, kurzy cizích jazyků, kurzy nových technologií, nebo třeba program celoživotního vzdělávání na vysokých školách. Do širšího pojetí neformálního vzdělávání se zahrnuje také zájmové vzdělávání. Organizátory těchto aktivit jsou převážně Domy dětí a mládeže (DDM), sdružení dětí a mládeže, střediska volného času, nestátní neziskové organizace pracující s mládeží, školní družiny a školní kluby a řada dalších institucí.

V oblasti zájmového vzdělávání sehrávají důležitou roli také střediska volného času a domy dětí a mládeže. Na území Hradecko-pardubické aglomerace působilo v roce 2020 celkem 10 domů dětí a mládeže, jejichž zřizovateli jsou obce – Hradec Králové, Jaroměř, Smiřice, Třebechovice p. O., Týniště n. O., Pardubice, Chrudim, Přelouč, Heřmanův Městec (Tabulka 11). V hradecké části aglomerace nabízí volnočasové aktivity ještě dva další subjekty v Hradci Králové, jejichž zřizovatelem jsou neziskové organizace. Tato střediska volného času nabízí zájmové aktivity pro široké spektrum všech věkových kategorií od dětí v předškolním věku, přes školáky, mládež až po veřejnost.

Tabulka 11 Přehled domů dětí a mládeže v území Hradecko-pardubické aglomerace (rok 2020)

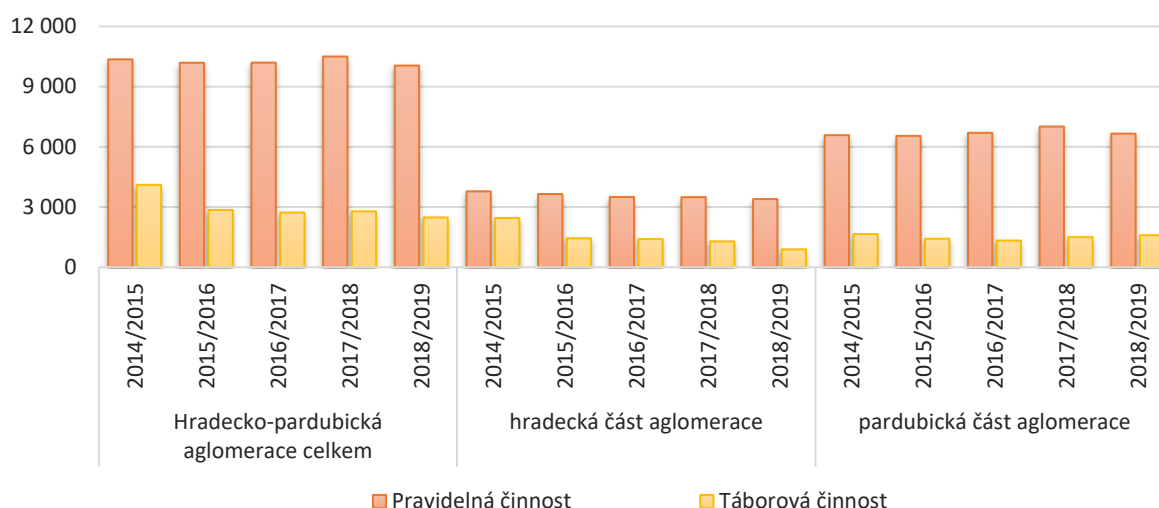
Název DDM	Lokalita	zřizovatel
DDM, Hradec Králové	Hradec Králové	město
DDM Klíč, Jaroměř	Jaroměř	město
DDM, Smiřice	Smiřice	město
DDM, Třebechovice pod Orebem	Třebechovice p. O.	město
DDM, Týniště nad Orlicí	Týniště n. O.	město
DDM Nová generace, Hradec Králové	Hradec Králové	NNO
Středisko volného času Pro dětský úsměv z východních Čech	Hradec Králové	NNO
DDM Pardubice Alfa ⁴¹	Pardubice	město
DDM Pardubice Beta	Pardubice	město
DDM Heřmanův Městec	Heřmanův Městec	město
DDM Chrudim	Chrudim	město
DDM Přelouč	Přelouč	město

Zdroj: MŠMT – rejstřík škol, webové stránky DDM

Nejširší spektrum služeb nabízí obě krajská města Hradec Králové a Pardubice. V ostatních obcích a městech je nabídka pro děti do 15 let omezená a tyto děti za určitými volnočasovými aktivitami často dojíždějí do Hradce Králové nebo Pardubic.

⁴¹ DDM Pardubice nabízí některé kroužky také ve městě Lázně Bohdaneč.

Graf 70 Vývoj počtu zájemců o aktivity v DDM na území Hradecko-pardubické aglomerace (2014–2019)

Zdroj: jednotlivá zařízení DDM na území aglomerace

Aktivity, které nabízí školská zařízení pro zájmové vzdělávání, sehrávají významnou roli nejen z pohledu rozvoje osobnosti dětí, žáků a studentů a jejich znalostí a dovedností, ale také z pohledu prevence sociálně patologických jevů.

Mapování potřeb v oblasti neformálního a zájmového vzdělávání nebylo v místních akčních plánech na území aglomerace realizováno. Z dostupných informací⁴² je zřejmé, že nabídka volnočasových aktivit, zájmového a neformálního vzdělávání je v aglomeraci pro děti do 15 let věku široká a pestrá. Instituce zajišťující tento typ vzdělávání chtějí soustředit pozornost především na zvyšování kvality poskytovaných služeb a v některých případech na modernizaci, rekonstrukci či rozšiřování prostor a vybavení. V pardubické části aglomerace mohou přinést zajímavé inovace v oblasti zájmového vzdělávání Centrální polytechnické dílny, které budou vybudovány v areálu Winternitzových mlýnů, v hradecké části zase plánované investice Královéhradeckého kraje do vybudování Muzejního kampusu v areálu Vrbenského a Gayerových kasáren.

Nezastupitelnou roli v oblasti zájmové činnosti má také sport a jeho význam neustále narůstá. Sportovní aktivity jsou cenným nástrojem prevence a ochrany zdraví, jsou klíčovou volnočasovou aktivitou, mají efektivní výchovnou roli. Řada měst, například Pardubice, Hradec Králové, Třebechovice p. O., Chrudim aj., mají zpracované dokumenty na podporu sportu⁴³, ze kterých vyplývá jednoznačná potřeba investic do rozvoje a údržby sportovišť. Obě krajské metropole mají nadregionální význam v oblasti sportu a podporují jeho rozvoj s dopadem na celý region. Obce v aglomeraci připravují nebo mají připraveny řadu projektů na rozvoj sportovišť. Mezi ty významnější projekty patří například modernizace areálu Dukla sportovní v Pardubicích nebo rekonstrukce fotbalových stadionů v obou městech nebo modernizace zimních stadionů.

⁴² Analýza vývoje a situace vzdělávání v ORP Pardubice, Mapování absorpční kapacity pro období 2021+ v území Hradecko-pardubické aglomerace (2019) realizované nositelem ITI

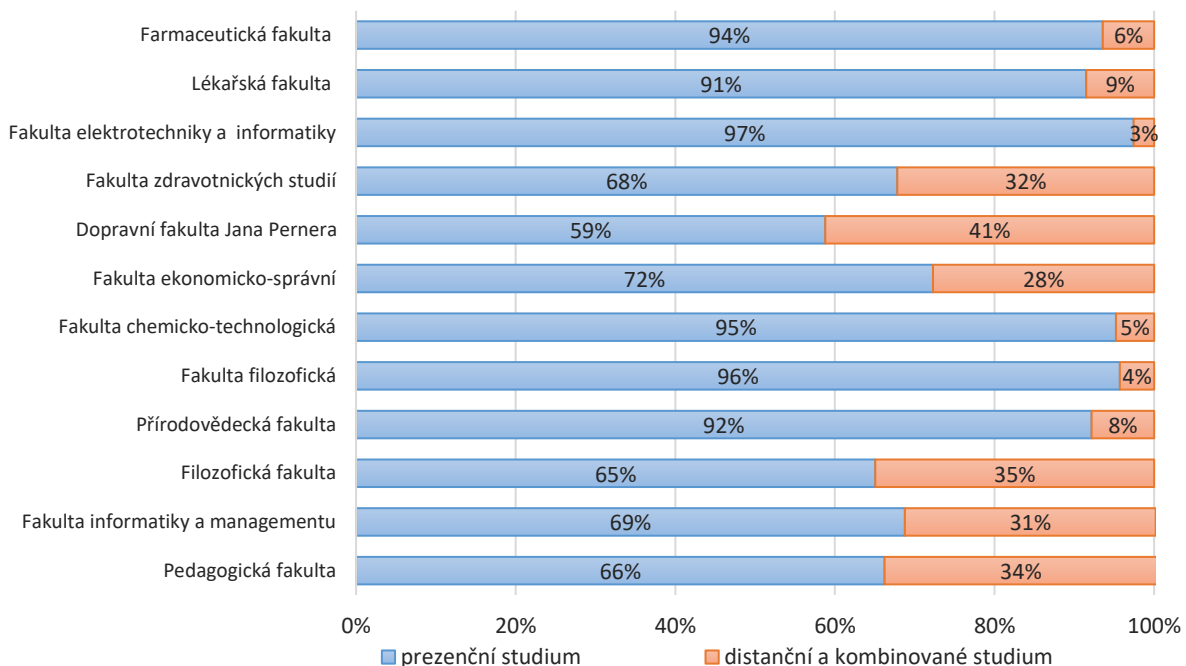
⁴³ Plán rozvoje sportu v Pardubicích, Plán rozvoje sportu města Třebechovice p. O., Koncepte podpory sportu a Koncepte rozvoje sportovišť města Chrudim, Koncepte rozvoje a podpory sportu v Hradci Králové apod. Koncepte rozvoje a podpory sportu v Hradci Králové 2013–2020

6.5 Vysoké školy

Vysoké školy jsou v území aglomerace zastoupeny v Hradci Králové a v Pardubicích. V Hradci Králové sídlí Univerzita Hradec Králové, která je tvořena čtyřmi fakultami – Pedagogická fakulta, Filozofická fakulta, Fakulta informatiky a managementu, Přírodovědecká fakulta. Spektrum vzdělávací činnosti zahrnuje obory ekonomické, informatické a manažerské, společenské vědy, učitelství a umělecké disciplíny, přírodovědné a technické obory a studia zaměřená na nejrůznější oblasti sociální práce v Ústavu sociální práce. V roce 2019 studovalo na Univerzitě Hradec Králové celkem 6 261 studentů, přičemž 68 % studovalo prezenční formou. Dále v Hradci Králové má své pobočky Univerzita obrany – Fakulta vojenského zdravotnictví; Univerzita Karlova v Praze – Lékařská fakulta a Farmaceutická fakulta. Tyto vzdělávací instituce nabízí zájemcům široké spektrum lékařských a farmaceutických oborů. Kromě těchto institucí mají v Královéhradeckém kraji zastoupení ještě další univerzity prostřednictvím dislokovaných pracovišť svých fakult – jedná se o Českou zemědělskou univerzitu Praha (středisko Hradec Králové) a Metropolitní univerzitu Praha (středisko v Hradci Králové). Tato dislokovaná pracoviště nabízí studium oborů převážně zaměřených na oblast veřejné správy.

V Pardubicích nabízí vysokoškolské vzdělání Univerzita Pardubice, na které jsou stěžejní zejména technické obory – doprava, chemie, elektrotechnika a informatika a důležitou roli sehrávají také zdravotnické obory, které připravují odborníky ve zdravotnictví pro oba kraje. Univerzita je tvořena celkem sedmi fakultami – Fakulta chemicko-technologická, Fakulta ekonomicko-správní, Dopravní fakulta Jana Pernera, Fakulta filozofická, Fakulta restaurování, Fakulta zdravotnických studií a Fakulta elektrotechniky a informatiky. Na Univerzitě Pardubice studovalo v roce 2019 celkem 6 742 studentů a z toho 80 % prezenční formou.

Graf 71 Studenti podle formy studia na vysokých školách Hradecko-pardubické aglomerace (r. 2019)

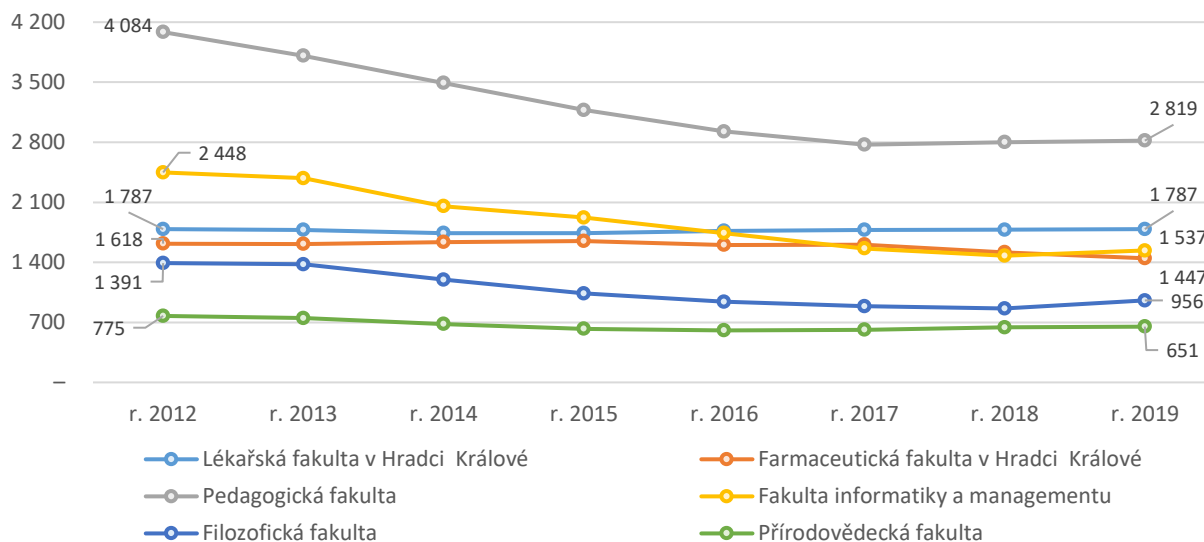
Zdroj: MŠMT

Počty studentů studujících na vysokých školách v Hradecko-pardubické aglomeraci se v posledních letech výrazně snižovaly. Zatímco v roce 2012 studovalo na vysokých školách v aglomeraci celkem 23 062 studentů, tak v roce 2019 to bylo již o 29,5 % méně (16 237 studentů). Pokles se týká studentů,

občanů České republiky. Naopak počty zahraničních studentů se zvyšují. Jejich počet v letech 2012–2018 vzrostl o více jak 50 %.

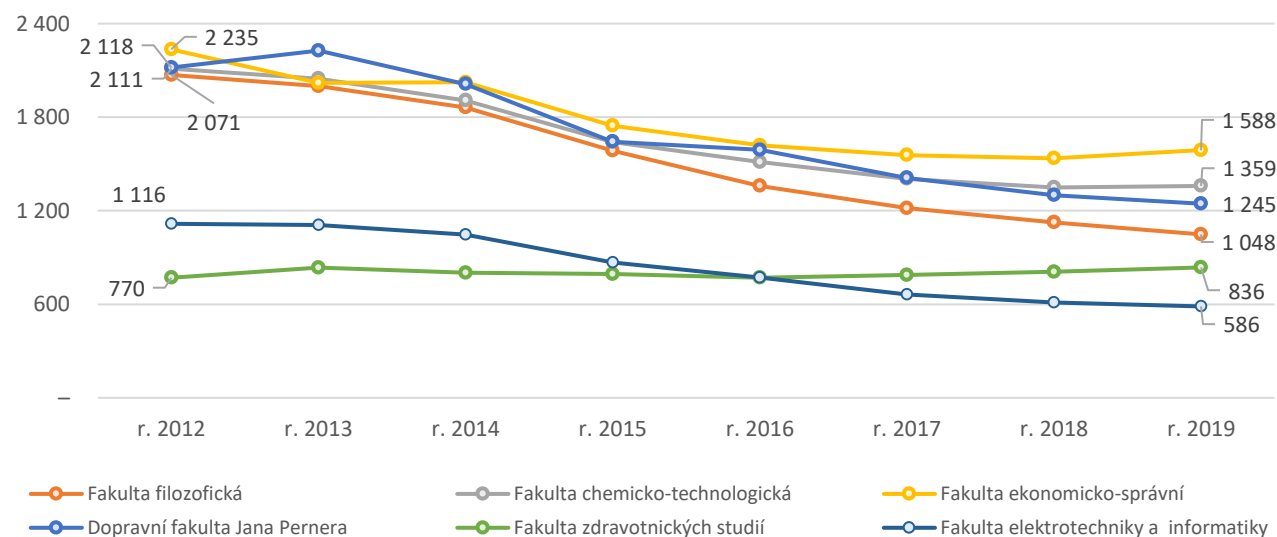
Většina vysokých škol se v posledních letech potýká s poklesem počtu studentů, což dokazují grafy níže uvedené - Graf 72, Graf 73. Počet studentů Univerzity Hradec Králové se od roku 2012 snížil o 2 892 osob a na Univerzitě Pardubice byl pokles ještě výraznější o 3 762 studentů. Výjimkou jsou pouze Lékařská fakulta a Přírodovědecká fakulta v Hradci Králové a Fakulta zdravotnických studií v Pardubicích, kde je zřetelný rostoucí počet studentů od roku 2015.

Graf 72 Počty studentů studujících na fakultách VŠ v hradecké části aglomerace (2012–2019)

Zdroj: MŠMT

Graf 73 Počty studentů studujících na fakultách VŠ v pardubické části aglomerace (2012–2019)

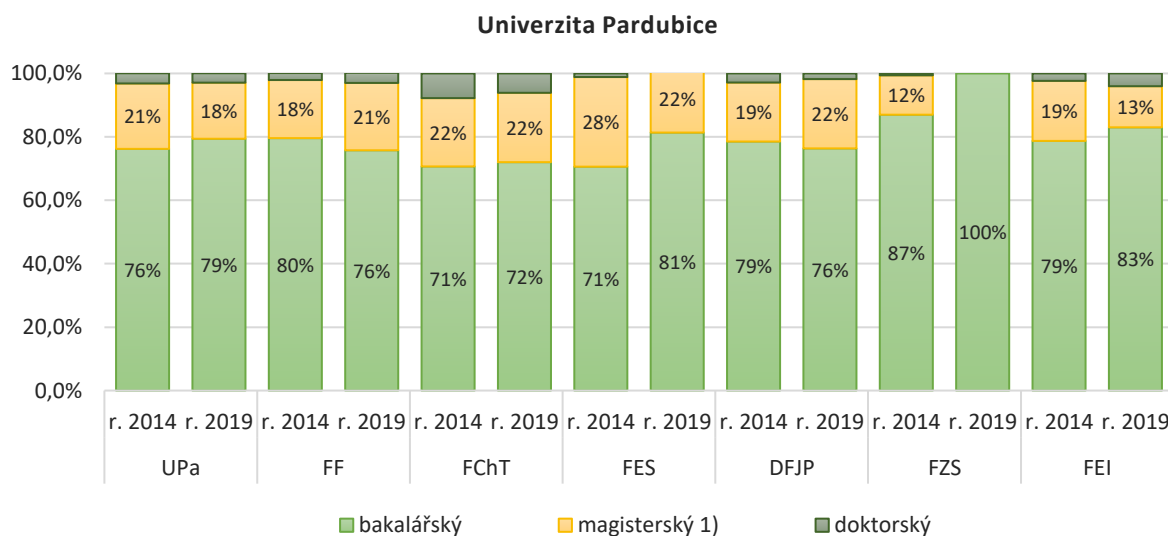
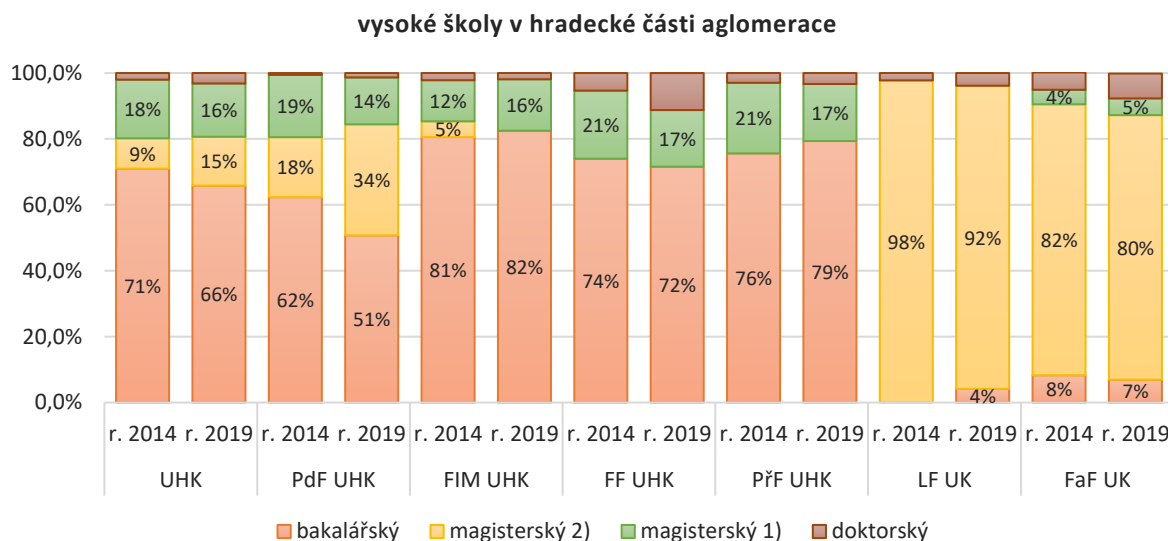
Zdroj: MŠMT

Nejvýraznější pokles (38 %) byl za posledních šest let u bakalářských studijních programů, a naopak v celkovém počtu studentů je zřejmý nárůst u magisterských studijních oborů - Graf 74.

Pozitivem pro vysoké školy na území aglomerace je, že v zastoupení vysokoškolských studentů přírodních věd, matematiky a informatiky v populaci mladých osob podle trvalého bydliště patří Pardubický i Královéhradecký kraj společně s Prahou na první tři příčky v republice.

Graf 74 Přehled podílu studentů v prezenčním studiu dle typu studijního programu (srovnání v letech 2014 a 2019)

Poznámka: ¹⁾ Magisterské studium v délce 1 až 3 roky, které je pokračováním studia bakalářských programů; ²⁾ Magisterské studijní programy v délce 4 až 6 let.

Zdroj: MŠMT

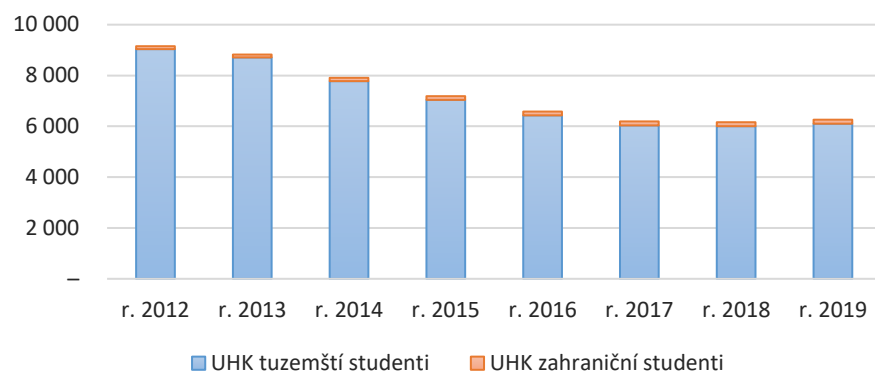
Jedním z hlavních důvodů poklesu počtu vysokoškolských studentů je přechod slabších populačních ročníků ze středních škol na vysoké školy. V následujících letech lze očekávat mírně rostoucí tendence počtu mladých lidí, kteří budou mít zájem o studium na vysokých školách. Na střední školy budou postupně nastupovat silnější populační ročníky z počátku 21. století. Počty studentů se budou během následujících 10-15 let mírně zvyšovat. Tento růst však nebude příliš dramatický a počty studentů nedosáhnou hodnot z minulých let.

Vysoké školy stále intenzivněji spolupracují se zaměstnavateli. Fakulta zdravotnických studií Univerzity Pardubice spolupracuje se všemi zdravotnickými zařízeními i organizacemi zajišťujícími zdravotně sociální péči v kraji při vzdělávání studentů i odborné a laické veřejnosti (Centrum péče o zdraví) a má tedy dostatek studentů a nedostatek absolventů (měřeno poptávkou zaměstnavatelů).

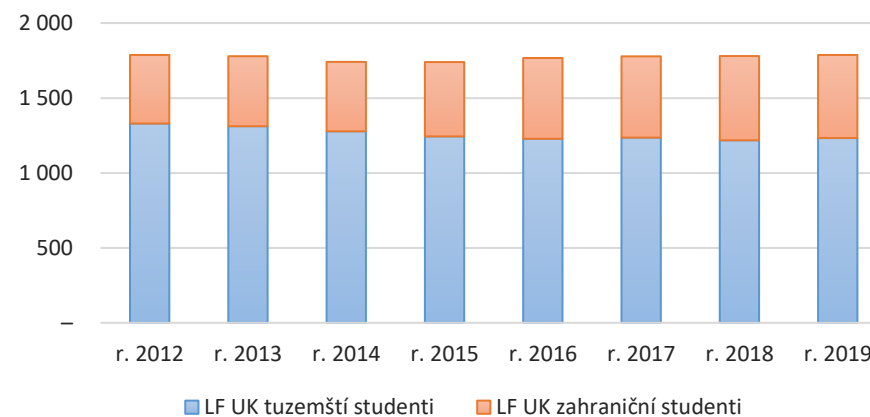
Univerzity mají zpracované dlouhodobé záměry vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové a inovační, umělecké a další tvůrčí činnosti na období 2016–2020 a připravují se na tvorbu dlouhodobých záměrů na roky 2021–2025, včetně strategických záměrů a jejich aktualizací. Potřeby univerzit spočívají v rozvoji výzkumu, vývoje a inovací, a to zejména ve spolupráci s praxí, kvalitních lidských zdrojích, uplatnitelnosti absolventů a projektech spočívajících v investicích do technického zázemí.

Graf 75 Vývoj počtu tuzemských a zahraničních studentů na vysokých školách na území Hradecko-pardubické aglomerace (2012-2019)

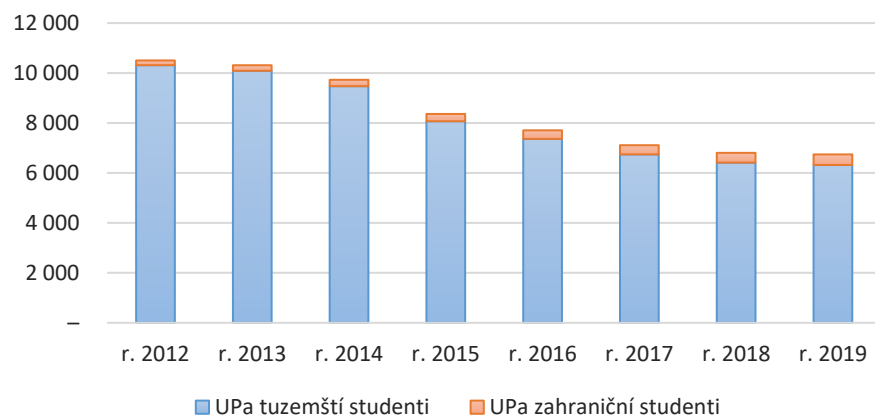
Univerzita Hradec Králové - vývoj počtu studentů

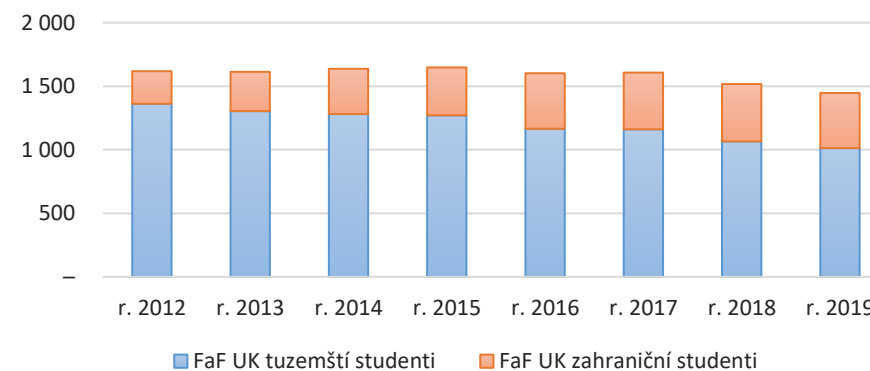
Lékařská fakulta - vývoj počtu studentů

Univerzita Pardubice - vývoj počtu studentů

Farmaceutická fakulta UK - vývoj počtu studentů

Zdroj: MŠMT

6.6 Další vzdělávání

Další vzdělávání navazuje na jednotlivé stupně počátečního vzdělávání a má také úzký vztah s terciárním vzděláváním. Za další vzdělávání je považováno vzdělávání v dospělém věku, ať už vzdělávání obyvatel v produktivním věku, které jim umožňuje lepší pracovní uplatnění, tak obyvatel v postproduktivním věku. Další vzdělávání dospělých zahrnuje každé studium nad rámec počátečního vzdělávání a je členěno na profesní, občanské a zájmové. Jedná se o takové vzdělávání, které vede přímo či nepřímo ke zvýšení konkurenceschopnosti jedince a ke zlepšení jeho pozice na pracovním trhu. Vzdělávání seniorů je členěno mírně odlišně na občanské a zájmové.

Na území aglomerace v Královéhradeckém kraji probíhaly aktivity dalšího vzdělávání dospělých v centrech odborného vzdělávání (COV) zřízených na středních školách zřizovaných Královéhradeckým krajem. Tato centra se Královéhradecký kraj snaží v rámci finančních možností vybavit nejmodernější technikou a technologiemi potřebnými k výuce. Jednotlivá COV sledují průběžně situaci na trhu vzdělávání i na trhu práce a snaží se pružně reagovat na měnící se podmínky, tak aby byla v co nejvyšší možné míře zabezpečena dostupnost a kvalita dalšího vzdělávání. V hradecké části aglomerace jsou COV zřízena na následujících středních školách:

- Střední průmyslová škola, Střední odborná škola a Střední odborné učiliště, Hradec Králové – Centrum odborného vzdělávání ve strojírenství a obnovitelných zdrojích energie,
- Střední odborná škola a Střední odborné učiliště, Hradec Králové, Vocelova 1338 – Centrum odborného vzdělávání pro automobilový průmysl a dopravu,
- Střední uměleckoprůmyslová škola hudebních nástrojů a nábytku, Hradec Králové, 17. listopadu 1202 - Centrum odborného vzdělávání pro nejmodernější technologie obrábění dřeva.

I ostatní střední školy realizují určité formy dalšího vzdělávání. Formy, rozsah i obsah dalšího vzdělávání se však liší. Na území Královéhradeckého kraje nabízí služby v oblasti dalšího profesního vzdělávání dle standardů Národní soustavy kvalifikací téměř 50 subjektů⁴⁴. Řada dalších vzdělávacích institucí poskytuje profesní vzdělávání dle požadavků zaměstnavatelů a větší zaměstnavatelé v kraji si školí své zaměstnance vlastními silami či ve vlastní režii. Pracovištěm, které je jediným zastřešujícím orgánem v oblasti rekvalifikací, je Úřad práce České republiky, respektive pro Královéhradecký kraj krajská pobočka v Hradci Králové. Ani zde však není možné bezproblémově získat informace o jednotlivých poskytnutých rekvalifikacích a jejich oborové struktuře. Informace je možné získávat v čase pouze ručním přepočítáváním. Každoročně je v kraji za podpory Královéhradeckého kraje realizován Týden vzdělávání dospělých. Rozvoj dalšího vzdělávání patří k jedné z priorit Královéhradeckého kraje.

V Pardubickém kraji ve školním roce 2018/2019 bylo zapojeno do celoživotního vzdělávání v celkem 30 středních škol⁴⁵. Školy nabízely celoživotní vzdělávání zejména v oblastech, které jsou součástí vyučovaných studijních a učebních oborů. Vzdělávací aktivity byly zaměřeny na různé typy rekvalifikačních kurzů pro získání profesní kvalifikace, přípravu na vykonání zkoušky dle Národní soustavy kvalifikací, kurzů pro veřejnost (i bez akreditace), seminářů různého zaměření a vzdělávání seniorů (tzv. univerzita třetího věku). Také střední školy v Pardubickém kraji svou nabídku v oblasti dalšího vzdělávání přizpůsobují aktuálním požadavkům zaměstnavatelů, případně potřebám trhu práce v regionu. Přehled aktivit v území aglomerace ve školním roce 2018/2019:

- Obchodní akademie a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky, Pardubice, Štefánikova 325 - jazykové kurzy a státní zkoušky z cizích jazyků,

⁴⁴ Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy v Královéhradeckém kraji za školní rok 2018/2019

⁴⁵ Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy v Pardubickém kraji za školní rok 2018/2019

- Střední škola zdravotnická a sociální Chrudim – kurz Péče o lidi s demencí a Pracovník v sociálních službách.
- Střední odborné učiliště plynárenské Pardubice – rekvalifikační kurzy pro dospělé v oborech vzdělání Mechanik plynových zařízení a Kominík a kurzy svařování plastů.
- Střední průmyslová škola Chrudim – vzdělávání zaměstnanců firem.
- Obchodní akademie, Chrudim, Tyršovo náměstí 250 - akreditovaný kurz Průvodce cestovního ruchu, státní zkoušky z psaní na klávesnici nebo získání mezinárodně platného certifikátu English for Business.
- Střední průmyslová škola chemická Pardubice – autorizovaná osoba pro vykonání zkoušek dle Národní soustavy kvalifikací například v oborech Chemik laborant, Chemik pro obsluhu zařízení, Chemický technik analytik, Detektiv koncipient, Strážný, Vizážistka, Kosmetička a Manikérka a nehtová designérka.

Univerzita Pardubice pořádá i odborné přednášky pro veřejnost. Zájemci si mohou vybírat z technického a humanitního zaměření, které pro ně připravují tři fakulty. Dopravní fakulta Jana Pernera nabízí Univerzitu třetího věku, Filozofická fakulta Univerzity Pardubice Univerzitu volného času a Fakulta zdravotnických studií pořádá v rámci celoživotního vzdělávání kurzy se zaměřením na zdravotnickou problematiku.

Univerzita Hradec Králové nabízí v rámci celoživotního vzdělávání široké spektrum kurzů. Tyto kurzy jsou určené uchazečům o studium k prohloubení jejich znalostí a přípravě k přijímacím pohovorům. Kurzy nabízí celkem tři pracoviště – Institut dalšího vzdělávání Fakulty informatiky a managementu, Centrum celoživotního vzdělávání Pedagogické fakulty, Celoživotní vzdělávání na Přírodovědecké fakultě. Univerzita aktuálně realizuje projekt zaměřený na nastavení uceleného systému ČŽV, vytvoření nových programů ČŽV orientovaných na výkon povolání.

V oblasti vzdělávání seniorů působí na území aglomerace dvě Univerzity třetího věku (U3V). V hradecké části aglomerace se jedná o U3V pod Pedagogickou fakultou Univerzity Hradec Králové a v pardubické části aglomerace U3V pod Dopravní fakultou Jana Pernera. U3V se řadí do nabídky celoživotního vzdělávání pro občany v seniorském věku. Účastníci tohoto vzdělávání však nemají statut studenta vysoké školy ve smyslu zákona o vysokých školách a absolvování vzdělávacích programů není totožné s bakalářským ani jiným stupněm studia. U3V v Hradci Králové patří k nejstarší a největší instituci zabývající se vzděláváním seniorů v Královéhradeckém kraji. Zájemcům jsou nabízeny semestrální přednáškové cykly, víceleté programy, roční či dílčí kurzy z oblasti historie, filozofie, psychologie, biologie, ekonomie, moderních technologií, jazyků a dalšího různého zaměření.

U3V v Pardubicích nabízí vzdělávací program ve dvou blocích – technický a humanitní. Technický blok je zaměřen na oblast silniční, železniční, vodní a letecké dopravy, dopravních staveb, dopravního managementu, logistiky, ekonomiky, energetiky, elektrotechniky, ekologie a jiná témata. Humanitní blok se zaměřuje na oblast zdravotnictví, historie, filosofie, cestování, psychologie a jiná témata. Zároveň jsou nabízeny různé speciální kurzy například fotografický kurz, trénování paměti, lukostřelba a další.

Hlavní zjištění:

- Vzdělanostní struktura obyvatel v Hradecko-pardubické aglomeraci je ve srovnání s kraji i celou ČR příznivá.
- Celkovou nabídku předškolního a základního vzdělávání na území aglomerace lze považovat za dostatečnou. Počet dětí se bude na základních školách stabilizovat. Budoucí změny počtu žáků by

měly být v rámci jednotlivých škol organizačně řešitelné. Zvýšené nároky na kapacitu se mohou objevit v území, kde dojde k intenzivnějšímu rozvoji bytové výstavby.

- V popptávce po předškolním a základním vzdělávání, lze očekávat místní odlišnosti, a to jak v pozitivním, tak negativním smyslu související s celkovým rozvojem jednotlivých obcí aglomerace.
- Negativní trend ve vývoji počtu žáků středních škol lokalizovaných na území aglomerace se v posledních letech zastavil a celkové počty začínají stoupat. Tento pozitivní trend je však zejména v pardubické části aglomerace.
- Absolventi vstupující na trh práce nejsou dle zaměstnavatelů dostatečně připraveni na výkon své profese – důvodem jsou často snížené nároky na studijní předpoklady uchazečů ke vzdělávání, nedisciplinovanost žáků, vědomostní, morální a sociální nepřipravenost, ale i nižší intenzita spolupráce škol a zaměstnavatelů.
- Na středních školách je nízká účast specialistů a odborníků z praxe v rámci procesu výuky a praktického vyučování, nedostačující kontakt pedagogů s reálnou praxí, malá provázanost teoretické a praktické výuky, a především rozdílné představy škol a zaměstnavatelů – nízká participace zaměstnavatelů na tvorbě a revizích rámcových vzdělávacích programů.
- V oblasti středního vzdělávání zejména v hradecké části aglomerace přetrvává nedostatečný zájem o polytechnické a odborné vzdělávání, zejména o učební obory.
- I přes investice do oblasti polytechnického vzdělávání stále přetrvává na řadě základních, středních a vyšších odborných škol v území aglomerace nevyhovující technický stav a vybavení odborných učeben.
- Z hlediska prostorových, materiálních a personálních kapacit se situace na řadě mateřských, základních, středních a vyšších odborných škol zlepšila, přesto v některých vzdělávacích institucích tyto kapacity neodpovídají nejmodernějším poznatkům a technologiím.
- Důležitým tématem zůstává nadále oblast kariérového poradenství, které je potřeba rozvíjet, a to již od základních škol.
- Instituce poskytující na území aglomerace počáteční vzdělávání mají nastaveny podmínky pro vzdělávání a výchovu dětí, žáků a studentů se speciálními potřebami.
- Největšími překážkami rozvoje inkluzivního vzdělávání je nedostatečné finanční zajištění personálních nákladů např. pro asistenty pedagoga, pedagogické i nepedagogické pracovníky, nedostatek finančních prostředků pro realizaci mimoškolního vzdělávání pro znevýhodněné žáky a u některých škol stále i technická nemožnost bezbariérových úprav škol.
- Na území aglomerace velmi dobře fungují základní umělecké školy. Zájem o tento druh vzdělávání se v posledních letech zvyšuje.
- Roli vzdělávacích institucí plní v území také střediska volného času, která nabízí široké spektrum aktivit. Tyto služby nabízejí především města aglomerace a v ostatních obcích je nabídka pro děti do 15 let omezená.
- Na území aglomerace se nachází dvě univerzity a pobočky dalších vysokých škol. Nabídka oborů vzdělávání je jak na humanitní a přírodovědné obory, tak také v pardubické části aglomerace i na technické obory.
- Řada institucí nabízí na území aglomerace možnosti dalšího vzdělávání, tato nabídka je soustředěna především do měst aglomerace. Komplexní a ucelené informace o nabídce a popptávce po dalším vzdělávání není však možné získat.

7 Bydlení

7.1 Domovní a bytový fond

Hradecko-pardubická aglomerace je hustě osídleným územím s vysokým počtem domů a bytů. Vymezené území zabírá 14 % rozlohy obou krajů a nachází se zde čtvrtina všech obydlených domů za Královéhradecký a Pardubický kraj a téměř třetina (32,2 %) obydlených bytů v rámci těchto krajů. Ve městech aglomerace žije více než tři čtvrtiny obyvatel a nachází se tady více než 80 % obydlených bytů a cca 65 % obydlených domů, což znamená v průměru 102 bytů na 1 km² rozlohy, přičemž v Hradci Králové a Pardubicích je to ještě výraznější (Hradec Králové 376 obydlených bytů na 1 km², Pardubice 464 obydlených bytů na 1 km²). V ostatních obcích aglomerace je bytová a domovní zástavba mnohem řidší a nachází se zde průměrně 25 obydlených bytů na 1 km².

Hradecko-pardubická aglomerace nepatří k silným rekreačním oblastem v rámci obou krajů. V oblasti rekreačního bydlení se ve sledovaném území vzhledem k přírodním podmínkám nacházejí lokality spíše chatových a zahrádkářských osad či individuální rekreace. K nejoblíbenějším patří chatové osady, např. podél řek nebo v oblasti vodních ploch, nebo zahrádkářské osady na okrajích měst. Podíl bytů sloužících k rekreaci je tudíž nižší.

Tabulka 12 Základní údaje o domovním a bytovém fondu dle SLDB 2011

	Počet obydlených domů	Počet obydlených bytů	Počet neobydlených bytů sloužících k rekreaci	Počet obyvatel v obydlených bytech
aglomerace celkem	54 023	133 732	2 162	324 599
města v aglomeraci	34 725	109 205	784	255 887
obce (mimo města) v aglomeraci	19 298	24 527	1 378	68 712
Královéhradecký kraj	109 736	215 277	15 309	534 205
Pardubický kraj	104 850	196 288	12 722	498 743
ČR	1 800 075	4 104 635	169 468	10 144 961
podíl ve městech aglomerace	64,3	81,7	36,3	78,8
podíl aglomerace na KH a PCE kraji	25,2	32,2	7,7	31,4

Zdroj: ČSÚ

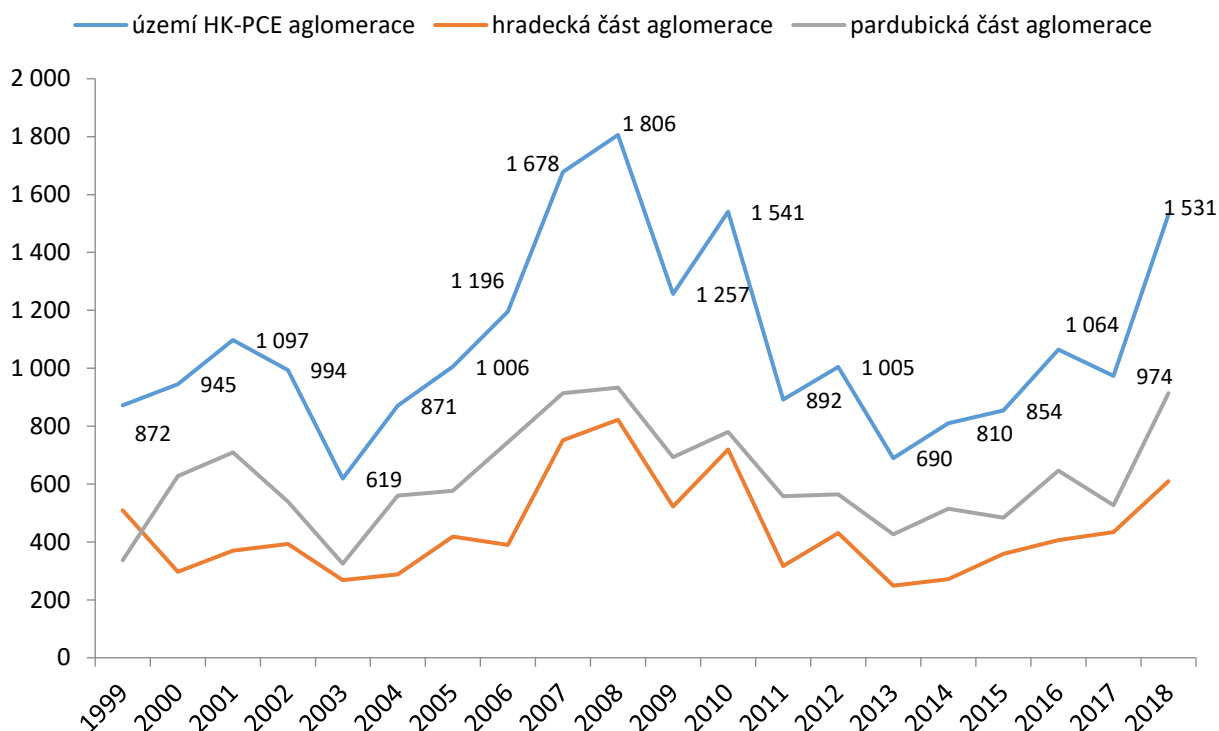
Největší část stávajícího domovního fondu v aglomeraci pochází z období 1920–1970. Ve městech je obecně vyšší podíl bytových domů a jsou zde lokalizována větší bytová sídliště. Většina bytových domů je již v současnosti v soukromém vlastnictví, případně ve vlastnictví bytových družstev. Počet domů a bytů ve vlastnictví měst se postupně snižuje, např. v Pardubicích (2 000 bytů) i v Hradci Králové (1 354) klesl počet městských bytů za posledních 10 let cca o třetinu.

7.2 Bytová výstavba

V období 1999–2018 bylo ve sledovaném území dokončeno celkem 21 702 nových bytů, což je za 20 let průměrně více jak 1 000 bytů za rok. Vývojový trend bytové výstavby je v jednotlivých letech kolísavý, dynamický růst od roku 2004 byl ovlivněn hospodářskou krizí v roce 2008 (1 800 bytů za rok 2008), kdy bytová výstavba začala klesat (690 bytů v roce 2013), ale od roku 2014 je v území patrný rostoucí trend, který má v posledním sledovaném roce dynamický nárůst (více jak 1 500 bytů v roce 2018). Intenzita bytové výstavby (počet dokončených bytů v přepočtu na 1 000 obyvatel) za sledované

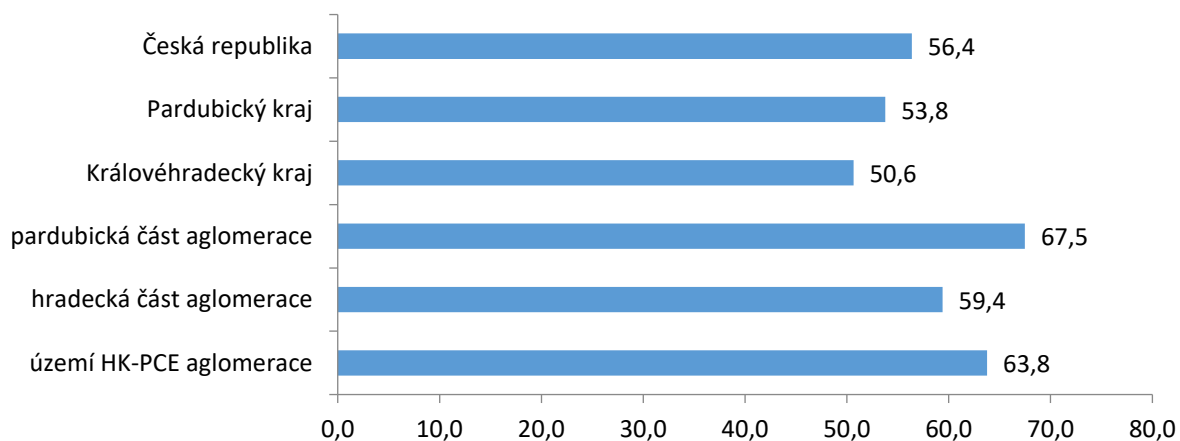
dvacetileté období je na území aglomerace vyšší než průměr za oba kraje a celou ČR. Pardubická část aglomerace vykazuje intenzivnější bytovou výstavbu než ta hradecká.

Graf 76 Počet dokončených bytů v Hradecko-pardubické aglomeraci za období 1999–2018

Zdroj dat: ČSÚ

Graf 77 Srovnání počtu dokončených bytů na 1000 obyvatel ve sledovaných územích za období 1999–2018

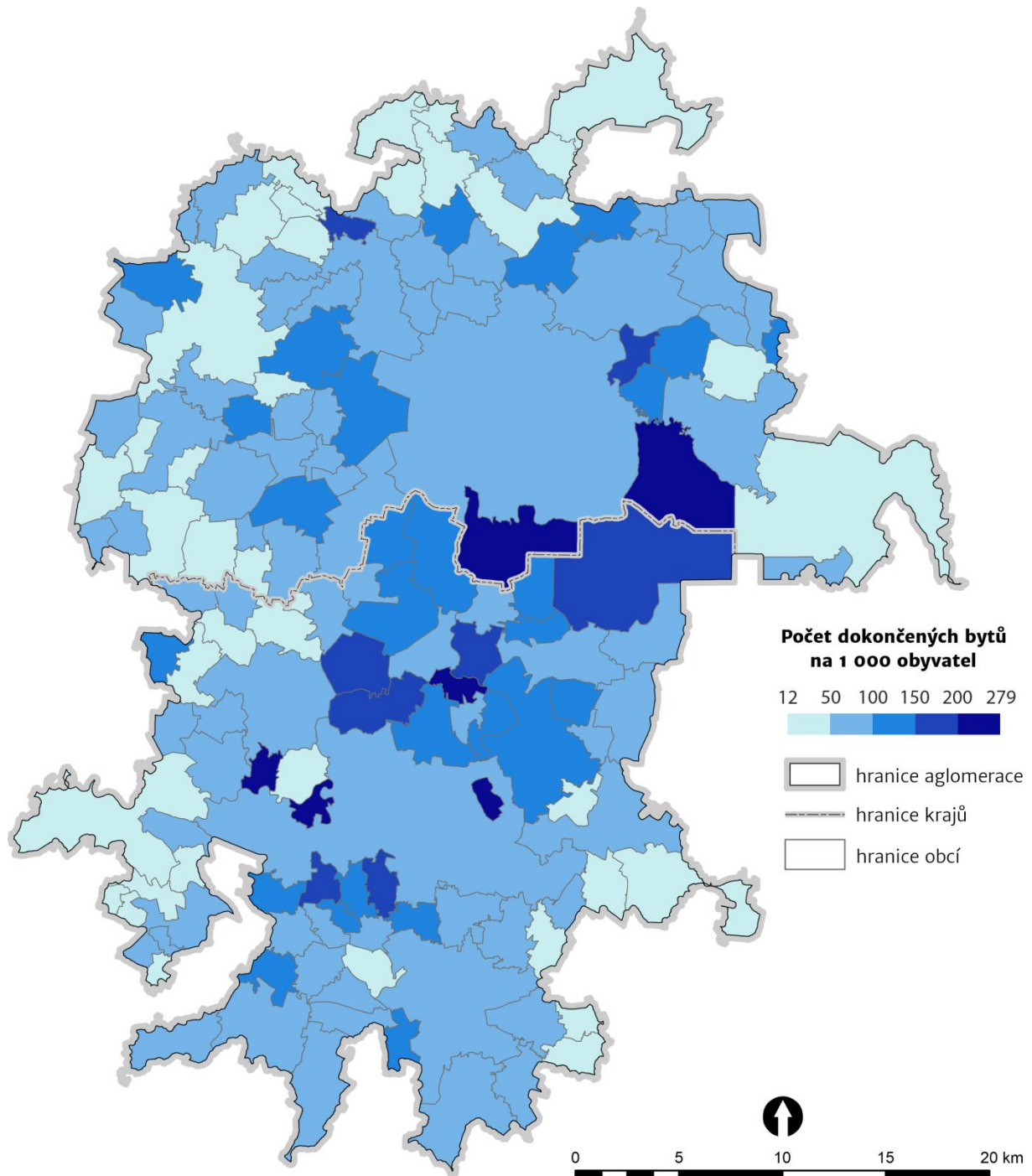
Zdroj dat: ČSÚ

Bytová výstavba je závislá na momentálním ekonomickém vývoji, a především na nabídce vhodných lokalit pro novou výstavbu, jejichž počet je již v některých obcích a městech velmi omezený. Mnohem více příležitostí pro individuální bytovou výstavbu nabízejí venkovské obce, které tím ovlivňují migraci obyvatel z měst na venkov. Z celkového počtu dokončených bytů v letech 1999–2018 bylo více jak 65 % postaveno ve městech (z toho 46 % bytů bylo postaveno v Hradci Králové a Pardubicích), kde také převládá výstavba bytů v bytových domech. Venkovské obce mají naopak vyšší podíl nových bytů

v rodinných domech. Pro individuální bytovou výstavbu jsou stále více lákavější obce především v těsném zázemí obou krajských měst a v prostoru mezi nimi. Lokalita mezi krajskými městy je z pohledu zájmu o bydlení jednou z neatraktivnějších v rámci aglomerace a projevuje se zde nejvíce suburbanizační efekt. Většina obcí v tomto území v posledních 20 letech připravila rozsáhlé lokality pro individuální výstavbu např. Němčice, Srnojedy, Černá u Bohdanče, Spojil, Vysoká nad Labem, Běleč nad Orlicí (intenzita bytové výstavby za sledované období větší než 200 bytů na 1 000 obyvatel).

Obrázek 22 Počet dokončených bytů v Hradecko-pardubické aglomeraci za období 1999–2018

Zdroj dat: ČSÚ

7.3 Kvalita bydlení

Na území SO ORP Hradec Králové a Pardubice je nižší podíl obydlených bytů postavených před rokem 1919 a naopak vyšší podíl postavených v období 1920-1970 ve srovnání s krajskými a celorepublikovými průměry. Od roku 1981 do 2011 celé území vykazuje průměrné hodnoty ve srovnání s vyššími územními celky. Zatímco podíl obyvatel v obydlených bytech s vodovodem je stejný jako průměr za ČR a kraje, tak napojení na plyn a kanalizaci je ve sledovaných SO ORP výrazně vyšší.

Tabulka 13 Srovnání technické vybavenosti bytů dle územních jednotek (SLBD 2011)

Územní jednotka	Podíl obyvatel v obydlených bytech s vodovodem (%)	Podíl obyvatel v obydlených bytech s plynem zavedeným do bytu (%)	Podíl obyvatel v obydlených bytech s přípojem na kanalizační síť (%)
SO ORP Hradec Králové	99,7	75,6	80,9
Královéhradecký kraj	99,7	55,7	69,6
SO ORP Pardubice	99,9	84,0	89,7
Pardubický kraj	99,8	67,1	67,6
<i>Česká republika</i>	<i>99,7</i>	<i>68,3</i>	<i>77,4</i>

Zdroj: ČSÚ

Území aglomerace vykazuje vyšší kvalitu bydlení z hlediska technické vybavenosti bytů, ale i dostupnosti (doprava, služby apod.). Atraktivita bydlení v území aglomerace je dána příznivým prostředím a vyšší nabídkou pracovních příležitostí. Naopak jsou na území aglomerace (především v jádrových městech, ale i v jejich zázemí) relativně vysoké ceny nemovitostí ve vztahu k průměrné mzdě a k příjmům domácností. Mnohá bytová sídliště či jiné lokality ve městech se stále potýkají se specifickými problémy, jako jsou zastaralý bytový fond, nekvalitní nebo špatně udržovaná veřejná prostranství či zvýšený výskyt sociálně-patologických jevů a drobné kriminality. Díky finančním prostředkům z dotací se daří tyto nedostatky postupně eliminovat. Bytové domy využívají dotace především na kompletní revitalizaci např. Višňovka v Pardubicích, Benešova třída v Hradci Králové. V poslední době obce také díky dotacím a zvýhodněným úvěrům řeší výstavbu a pořízení sociálního bydlení, případně dostupného bydlení pro vymezené skupiny obyvatel. Města a obce v aglomeraci mají zájem zkvalitňovat bydlení včetně veřejných prostranství pro zlepšení kvality života místních obyvatel (např. Pardubice mají zpracovanou strategii zkvalitňování veřejných prostranství a tvoří strategii bydlení nebo Hradec Králové disponuje koncepcí specifických forem bydlení).

7.4 Dostupné a sociální bydlení

Ve větších městech sílí trend snižování dostupnosti bydlení, který se začíná již týkat i středně příjmových domácností, zejména mladých rodin a jednotlivců. Zvyšování cen nemovitostí a pronájmů vytváří tlak hlavně na ty skupiny, které jsou nízkopříjmové, jednočlenné např. domácnosti seniorů, rodičů samoživitelů a osob, které se nacházejí v bytové nouzi. Dle aktuálního šetření Platformy pro sociální bydlení z roku 2018 se nachází na území ORP Hradec Králové a Pardubice celkem 204 rodin v bytové nouzi (1 089 osob). Vzhledem k tomu, že neexistuje doposud zákon o sociálním bydlení, není ani sjednocen přístup jednotlivých měst k řešení bytové nouze svých občanů. Města v aglomeraci realizují bytovou politiku dle svých vlastních pravidel a s různou mírou podpory osob v bytové nouzi. Hradec Králové má vyčleněno celkem 750 bytů zvláštního určení – hlavně pro osoby se zdravotním postižením, seniory a osoby opouštějící ústavní péči. V posledních cca 10 letech zde postaveno několik objektů s tzv. startovacími byty pro mladé rodiny, ale jejich kapacita je nedostatečná, při jejich obsazování dochází k mnohanásobnému převisu poptávky nad kapacitou. Město Pardubice, které má strategii bydlení, v současné době vlastní celkem 2 000 bytů. Ty se nacházejí ve zhruba 40 bytových

domech, které se nacházejí po celém městě. Pardubice se, stejně jako řada jiných velkých měst v ČR, potýká s dlouhodobou nedostatečnou volnou kapacitou městských bytů, která by dokázala pružně reagovat na vysokou poptávku. Každoročně do seznamu žadatelů o sociální byt přibývá v průměru 70 žádostí. Další žádosti přibývají do režimu bytů v domech zvláštního určení, které jsou poskytovány primárně osobám v seniorském věku nebo zdravotně postiženým s II. a III. stupněm invalidního důchodu. Značný zájem o městské byty je také v rámci startovacího bydlení pro mladé (za 4 roky fungování programu 867 žádostí).

Hlavní zjištění:

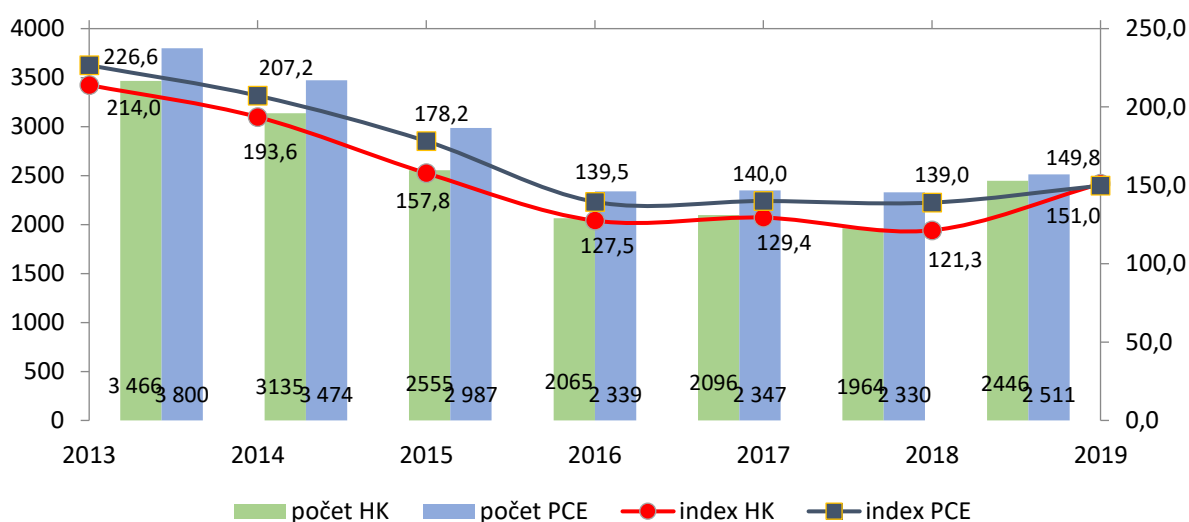
- Vysoká intenzita bytové výstavby v rodinných domech je realizována ve venkovských obcích v těsném zázemí obou krajských měst a v prostoru mezi nimi.
- Vyšší kvalita bydlení v území aglomerace z hlediska technické vybavenosti bytů, dostupnosti a nabídky pracovních příležitostí, naopak ale vyšší ceny nemovitostí
- Bytová sídliště a určité lokality ve městech se potýkají se specifickými problémy, jako jsou nekvalitní stav veřejných prostranství či zvýšený výskyt sociálně-patologických jevů a drobné kriminality.
- V aglomeraci existuje nedostatek dostupného bydlení zejména pro specifické skupiny obyvatel jako například osoby se zdravotním postižením, mladé rodiny, sociálně slabé osoby či senioři, ale i středně příjmové domácnosti.
- Proces suburbanizace v aglomeraci vytváří tlak na využívání občanské a veřejné infrastruktury, zejména zdravotnických, ale i sociálních a vzdělávacích zařízení.

8 Bezpečnost a ochrana obyvatel

8.1 Kriminalita, trestné činy

Počet trestných činů ve sledovaném území (okresy Hradec Králové a Pardubice) za sledované sedmileté období má od roku 2013 klesl přibližně o třetinu, což dokládá i vývoj indexu kriminality (počet spáchaných trestných činů za určité časové období na daném území, přepočtený na 10 tisíc obyvatel), který má klesající tendenci za oba okresy. V roce 2019 došlo k mírnému nárůstu počtu trestných činů i indexu kriminality za oba okresy. Podrobný vývoj ukazuje níže uvedený graf. Objasněnost trestných činů, která je srovnatelná s celorepublikovým průměrem, postupně stoupá a dosahuje více jak 50 %. Nejčastějším typem kriminality ve sledovaném území je majetková trestná činnost.

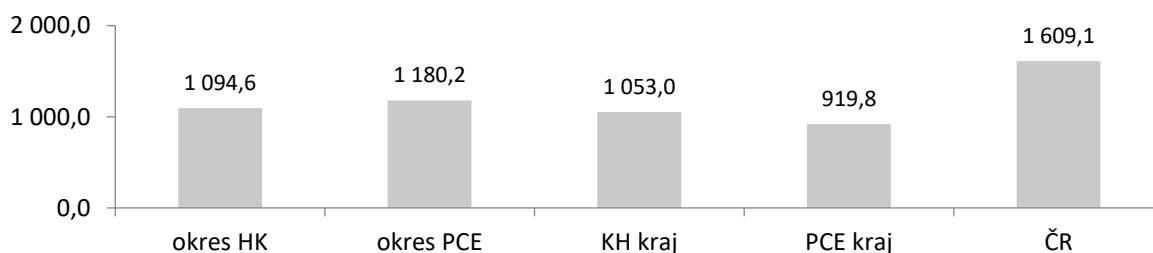
Graf 78 Vývoj počtu trestných činů a indexu kriminality v okresech Hradec Králové a Pardubice za období 2013–2019

Zdroj dat: www.mapakriminality.cz

Pokud porovnáme index kriminality za celé sedmileté období (2013–2019) s vyššími územními celky, vykazují oba okresy nadprůměrné hodnoty (Hradec Králové = 1 094,6; Pardubice = 1 180,2) ve srovnání s oběma kraji (KH kraj = 1 053,0; PCE kraj = 918,8), naopak ve srovnání s hodnotou za celou ČR jsou pozitivně podprůměrné. Pardubický okres vykazuje vyšší index kriminality než okres Hradec Králové a v rámci nich nejvyšší hodnoty lze pozorovat na území obvodních oddělení ve městech Pardubice (Pardubice 1 = 2 396,4) a Hradec Králové (Hradec Králové 2 = 1 887,8). K zajištění veřejného pořádku na území celé aglomerace operují policejní složky státní, městské či obecní.

Graf 79 Srovnání indexu kriminality mezi vybranými územními celky za období 2013–2019

Zdroj dat: www.mapakriminality.cz

Mimořádné události a IZS

K zajištění dostatečné bezpečnosti a ochraně obyvatel Hradecko-pardubické aglomerace včetně jejich majetku funguje na úrovni Královéhradeckého a Pardubického kraje a na úrovni obcí s rozšířenou působností krizové řízení. Nedílnou součástí krizového řízení je i předcházení mimořádným událostem. Pracovními orgány pro řešení krizových situací jsou krizový štáb kraje a krizový štáb obce s rozšířenou působností. Poradními orgány krajů a obcí s rozšířenou působností pro přípravu na krizové situace je bezpečnostní rada kraje a bezpečnostní rada obce s rozšířenou působností. Z důvodu nezbytné spolupráce hasičů, zdravotníků, policie a dalších složek při řešení mimořádných událostí vznikl integrovaný záchranný systém. Integrovaný záchranný systém (IZS) se využívá při potřebě provádět současně záchranné a likvidační práce dvěma anebo více složkami integrovaného záchranného systému.

Základními složkami integrovaného záchranného systému jsou Hasičský záchranný sbor České republiky, Jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany, poskytovatelé zdravotnické záchranné služby a Policie České republiky. K ostatním složkám integrovaného záchranného systému patří vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil, obecní policie, orgány ochrany veřejného zdraví, havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby, zařízení civilní ochrany, neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít k záchranným a likvidačním pracím.

Počet řešených mimořádných událostí, ve kterých zasahovaly jednotky požární ochrany na území okresu Hradec Králové a Pardubice je 3 877, což činí oba okresy k nejvíce vytěžovaným v rámci obou krajů. Z celkového počtu je nejvíce událostí typu technická havárie (1 767 událostí), dopravní nehoda (955 událostí) a požár (619 událostí).

Tabulka 14 Počet mimořádných událostí se zásahy jednotek požární ochrany (JPO) v roce 2018

Kraj, okresy	Celkem	v tom						
		požáry	dopravní nehody	úniky nebezpečných chemických látek	technické havárie	radiační nehody a havárie	ostatní mimořádné události	plané poplachy
Okres Hradec Králové	1 977	303	533	112	883	-	2	144
Královéhradecký kraj	7 482	1 082	1 670	460	3 826	-	4	440
Okres Pardubice	1 900	316	422	88	884	-	-	190
Pardubický kraj	6 972	891	1 563	341	3 735	-	-	442

Zdroj: ČSÚ

V území Hradecko-pardubické aglomerace platí legislativní pravidla pro prevenci vzniku závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými přípravky. Územní koncentrace některých průmyslových provozů v aglomeraci vyžaduje dodržování systému prevence závažných havárií pro objekty a zařízení, v nichž je umístěna vybraná nebezpečná chemická látka nebo chemický přípravek.

8.2 Sociálně vyloučené lokality a exekuce

Dle Analýzy sociálně vyloučených lokalit v ČR (Gabal, 2015) se nachází na území správních obvodů obcí s rozšířenou působností Hradec Králové a Pardubice celkem 11 sociálně vyloučených lokalit, ve kterých žije 500–800 obyvatel. Na území hradecké části aglomerace se nacházejí sociálně vyloučené lokality v obcích Hradec Králové, Smiřice, Černilov, Dohalice a Jaroměř. V pardubické části aglomerace byly sociálně vyloučené lokality identifikovány v obcích Chrudim a Pardubice. Dle zprávy o stavu romské menšiny již lokality v Pardubicích nenaplníují charakteristiky SVL, naopak identifikuje lokalitu v Heřmanově Městci.

Jako sociálně vyloučenou lokalitu označujeme prostor (dům, ulici, čtvrť) kde se koncentrují lidé, u nichž lze identifikovat znaky spojené se sociálním vyloučením. Tato místa jsou okolními obyvateli negativně symbolicky označována („špatná adresa“, „problémové místo“ apod.).

U sociálně vyloučených lokalit, které byly identifikovány ve zmíněné analýze, mohlo dojít po téměř pěti letech k vývoji, některé mohly dokonce zaniknout. Např. v Pardubicích lze stěžít hovořit o sociálně vyloučených lokalitách jako takových. Existují zde místa s nižší kvalitou bydlení, kde se může vyskytovat vyšší počet lidí např. na dávkách, ale již to není na úrovni charakteristiky sociálně vyloučených lokalit.

Ve sledovaném území (okresy Hradec Králové a Pardubice) žilo v roce 2018 více jak 20 000 osob, které mají více jak 100 000 exekucí. Celkový podíl osob v exekuci mírně klesá (okres Hradec Králové = 6,82 %, okres Pardubice = 7,51 %) a je podprůměrný ve srovnání s celou ČR (9,20 %) a srovnatelný s průměry za Královéhradecký (7,59 %) a Pardubický kraj (6,87 %). Nejvíce těchto osob se nachází v severozápadní a jižní části Hradecko-pardubické aglomerace, kde některé obce vykazují nadprůměrné hodnoty (více jak 10 %).

Tabulka 15 Statistika exekucí za okresy Hradec Králové a Pardubice v roce 2018

Okres	Podíl osob v exekuci	Počet osob v exekuci	Celkový počet exekucí
Okres Hradec Králové	6,82 %	9 460	49 113
Okres Pardubice	7,51 %	10 799	61 562

Zdroj: www.mapaexekuci.cz

Hlavní zjištění:

- V území aglomerace je vyšší počet řešených mimořádných událostí a počet trestných činů ve srovnání s krajskými průměry, ale kriminalita klesá.
- V území aglomerace existují sociálně vyloučené lokality a obce, kde žije nadprůměrný podíl osob v exekuci.

9 Zdravotní a sociální služby

Předmětem kapitoly je analyzovat a podat základní přehled o zdravotních a sociálních službách v území aglomerace.

9.1 Zdravotnictví

Struktura sítě **zdravotnických zařízení** ve sledovaném území se v posledních letech výrazně nemění a zajištění zdravotní péče zůstává dlouhodobě stabilní. V území aglomerace se nachází pět nemocnic zajišťující lůžkovou péči. V Královéhradeckém kraji sídlí Fakultní nemocnice Hradec Králové, První privátní chirurgické centrum, spol. s r. o. a Nemocnice Jaroměř, v Pardubickém kraji působí Nemocnice Pardubického kraje, a. s., v aglomeraci má sídlo Pardubická nemocnice a Chrudimská nemocnice a dále se v Pardubicích nachází soukromý gynekologický ústav G-med, v. o. s. Počty všech zdravotnických zařízení dle okresů jsou uvedeny v tabulce.

Tabulka 16 Zdravotnická zařízení podle okresů v roce 2018

Kraj, okresy	Nemocnice	Odborné léčebné ústavy ¹⁾	z toho léčebny pro dlouhodobě nemocné ²⁾	Ostatní samostatná zdravotnická zařízení ³⁾	Lékárny (vč. odloučených pracovišť)
Královéhradecký kraj	9	14	4	298	174
Hradec Králové	2	2	1	99	55
Pardubický kraj	8	7	2	252	146
Pardubice	1	1	1	97	49
Chrudim	1	2	-	51	30

¹⁾ včetně detašovaných pracovišť

²⁾ některé léčebny pro dlouhodobě nemocné se staly součástí nemocnic, nevyskytují se jako samostatná zařízení

³⁾ zahrnuje samostatné stomatologické laboratoře, samostatné rehabilitační zařízení, domácí zdravotní péči, samostatné zařízení psychologa, logopeda apod.

Zdroj: ČSÚ

Fakultní nemocnice Hradec Králové (státní příspěvková organizace zřizovaná Ministerstvem zdravotnictví) je instituce s nadregionálním významem, která patří mezi největší zdravotnické zařízení v České republice a disponuje 23 klinikami s průměrným počtem 1 319 lůžek v roce 2018 a Léčebnou návykových nemocí v Nechanicích s 56 lůžky, která je detašovaným pracovištěm Psychiatrické kliniky Fakultní nemocnice Hradec Králové a Univerzity Karlovy, Lékařské fakulty v Hradci Králové. Jsou zde prováděny nejsložitější chirurgické výkony a používanými technologiemi v oblasti diagnostiky i léčby i léčebnými výsledky snese FN HK srovnání s obdobnými nemocnicemi v Evropě. Nemocnice zajišťuje i lékařskou pohotovostní službu (pro děti a dorost, dospělé, zubní) a lékárenskou pohotovost (nonstop), která slouží i pro okres Pardubice a Chrudim. V poslední letech FN HK zahájila či uskutečnila řadu velkých investičních akcí, např. v roce 2017 zpusila do provozu novou spalovnu nemocničního odpadu nacházející se v jižní části areálu nemocnice (kapacita až 1 900 t/rok) a v roce 2018 realizovala další nákupy zdravotnických přístrojů z EU projektů a dotací Ministerstva zdravotnictví ČR, a to cca ve výši 148 mil. Kč. V současnosti nemocnice připravuje zásadní modernizaci chirurgických oborů za celkem 2,4 miliardy korun (strategická investice Ministerstva zdravotnictví ČR, zahájení prací se předpokládá v roce 2021, dokončení o pět let později). Fakultní nemocnice Hradec Králové je také významným výzkumným a výukovým pracovištěm úzce spojeným s Lékařskou fakultou UK v Hradci Králové a Fakultou vojenského zdravotnictví Univerzity obrany. Spolupráce probíhá i na úrovni středního a vyššího odborného školství, konkrétně s Vyšší odbornou školou zdravotnickou a Střední zdravotnickou školou v Hradci Králové. Zároveň je FN HK významným partnerem pro Fakultu zdravotnických studií Univerzity Pardubice ve vzdělávání nelékařských oborů.

Nemocnice Jaroměř ležící na území aglomerace spadá pod Oblastní nemocnici Náchod a poskytuje ambulantní péči v oboru všeobecná interna a diabetologie. Dále se zde nachází pracoviště klinické biochemie a diagnostiky, které provádí základní a částečně i specializovaná biochemická, imunochemická a hematologická vyšetření pro potřeby Léčebny dlouhodobě nemocných a Lůžek následné péče (LNP) Jaroměř. LDN a LNP Jaroměř měla v roce 2018 celkem 69 lůžek. V Nemocnici Jaroměř jsou i sociální lůžka, která jsou sociální službou poskytovanou ve zdravotnickém zařízení dle § 52 zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách. Tato lůžka jsou určena pacientům, kteří již nevyžadují lůžkovou zdravotní péči, ale vzhledem ke svému zdravotnímu stavu nejsou schopni se obejít bez pomoci jiné fyzické osoby a nemohou být, proto propuštěny ze zdravotnického zařízení lůžkové péče.

V roce 2014 proběhlo v Pardubickém kraji sloučení pěti nemocnic do nově vzniklého subjektu **Nemocnice Pardubického kraje, a. s.** Tento subjekt je složen z Pardubické nemocnice, Chrudimské nemocnice, Svitavské nemocnice, Litomyšlské nemocnice a Orlickoústecké nemocnice. První dvě nemocnice z výše uvedených se nachází na území Hradecko-pardubické aglomerace. Nemocnice Pardubického kraje v roce 2018 realizovala 6 projektů z Integrovaného regionálního operačního programu 2014–2020 např. NPK, Pardubická nemocnice, nová psychiatrie; Jednotný klinický informační systém NPK, Vysoce specializované péče v oblasti onkogynekologie atd. V roce 2018 v Nemocnici Pardubického kraje byly zahájeny či probíhaly i další významné investiční akce cca ve výši 2 mld. Kč např.: Pardubická nemocnice – výstavba pavilonu Centrálního urgentního příjmu s centralizací akutních provozů za 1,5 mld. Kč (předpokládaná dostavba 2022–2023), stavební úpravy pro umístění magnetické rezonance 3T; Chrudimská nemocnice – parkoviště, rekonstrukce lůžkových výtahů.

Pardubická nemocnice poskytuje komplexní ambulantní a lůžkovou péči ve všech základních, specializovaných i vysoce specializovaných oborech, provozuje lůžkovou následnou péči, domácí péči, základní i specializovanou diagnostickou péči, lékařskou pohotovost (pro děti a dorost, dospělé, zubní) a lékárnou. V roce 2018 měla nemocnice k dispozici 932 lůžek a zaměstnávala 2 059 zaměstnanců, z toho 1 726 zdravotního personálu (stav k 31. 12.2018). Pardubická nemocnice je součástí komplexních kardiiovaskulárních center a iktových center. Pardubická nemocnice je také výukovou základnou Fakulty zdravotnických studií Univerzity Pardubice, Střední zdravotnické školy Pardubice a Lékařské fakulty Univerzity Karlovy. V současnosti nemocnice řeší komplexní rekonstrukci spalovny nebezpečných odpadů s kapacitou 750 tun nemocničního odpadu ročně, která je na konci životnosti. V rámci rekonstrukce by mělo dojít k opravě budovy spalovny, a především k modernizaci technologie spalovny. V budoucnu Pardubický kraj zvažuje možnost využít modernizovanou spalovnu i pro další nemocnice v kraji.

Chrudimská nemocnice poskytuje péči v oborech chirurgie, včetně jednotky intenzivní péče, včetně laparoskopické, cévní, plastické, traumatologické, ortopedické a základní ORL operativy. Dále zde působí interna, včetně kardiologické a metabolické jednotky intenzivní péče, anesteziologicko-resuscitační oddělení, gynekologicko-porodnické oddělení, pediatrie, neonatologie a neurologie. Akutní péče ve výše uvedených oborech je poskytována na 288 lůžkách, z toho na 16 lůžkách ARO /následné intenzivní péče. Následná péče (Geriatrické centrum/LDN DIOP/Ošetrovatelská péče) disponuje 99 lůžky, z toho 10 lůžky dlouhodobé intenzivní ošetrovatelské péče (DIOP). Ambulantní péče je zajišťována rehabilitačním oddělením a dále v rozsahu oborů – chirurgie, interna, gynekologie a porodnictví, pediatrie, neurologie, anesteziologie, urologie, kardiologie, gastroenterologie, dětské alergologie, oddělení tuberkulózy a respiračních onemocnění (TRN), ortopedie, cévní a plastické chirurgie, sportovní traumatologie, ambulance bolesti. Některé ambulance v areálu nemocnice jsou soukromé. V areálu nemocnice sídlí i lékařská dětská pohotovost a lékařská pohotovost dospělí. Zubní pohotovost, stejně jako lékárenská pohotovost do 22 hod., ve městě chybí, nejbližší jsou v Pardubické

nemocnici. Nonstop pohotovostní lékárenská služba je až v lékárně Fakultní nemocnice Hradec Králové.

První privátní chirurgické centrum, spol. s r. o., v Hradci Králové je zdravotnické zařízení poskytující zdravotní péči v oblasti plastické a estetické chirurgie, gynekologie, ortopedie, urologie a nezbytné oddělení anestezie a své služby zde poskytuje také Centrum asistované reprodukce, které má pracoviště i v sousedních Pardubicích.

Soukromý gynekologický ústav G-med, v. o. s. je registrován jako lůžkové zařízení pro obor gynekologie a porodnictví a obor anesteziologie. V oblasti ambulantní a jednodenní péče v oboru gynekologie má dominantní postavení v Pardubickém kraji. Těžiště činnosti G-med je v diagnostice a terapii gynekologických onemocnění a v prenatální diagnostice.

Údaj o přepočteném **počtu lůžek** v nemocnicích lze získat ze statistik ČSÚ za nejbližší územní jednotku okresu. Vzhledem ke skutečnosti, že nemocnice nacházející se na území aglomerace jsou také jediné, které se nachází na území okresu Hradec Králové, Pardubice a Chrudim, lze při zjišťování hodnoty tohoto údaje vycházet z dostupných statistických dat. Z údajů uvedených v níže uvedené tabulce vyplývá vyšší počet lůžek přepočtený na 10 000 obyvatel v okrese Hradec Králové ve srovnání s hodnotou za oba kraje. Nadprůměrný počet lůžek v nemocnicích přepočtený na 10 000 obyvatel je ovlivněn především umístěním Fakultní nemocnice Hradec Králové v krajském městě Hradec Králové.

Tabulka 17 Počet lůžek v nemocnicích v okresech ve srovnání s kraji k 31. 12. 2018

Kraj, okres	Počet lůžek v nemocnicích ^{*)} celkem	Přepočtený počet lůžek na 10 000 obyvatel
Královéhradecký kraj	3 404	61,78
Hradec Králové	1 372	84,01
Pardubický kraj	2 525	48,53
Pardubice	932	53,77
Chrudim	387	37,09

^{*)} od roku 2016 se některé léčebny pro dlouhodobě nemocné staly součástí nemocnic, nevykazují se jako samostatná zařízení
Zdroj: ČSÚ

Počet **zdravotnických pracovníků**, který je ovlivněn lokalizací nemocničních zařízení na území aglomerace, vykazuje ve sledovaném území vyšší hodnoty u okresu Hradec Králové a Pardubice ve srovnání s průměry za oba kraje (Pardubický 4,1, Královéhradecký 4,7). V okrese Hradec Králové je dokonce 7,1 lékaře na 1 000 obyvatel, což je nadprůměrná hodnota ve srovnání s celou ČR.

Tabulka 18 Zdravotničtí pracovníci podle okresů ve srovnání s kraji v roce 2018

Kraj, okresy	Lékaři celkem ¹⁾	z toho zubní lékaři ¹⁾	Lékaři ¹⁾ na 1 000 obyvatel	Obyvatelé na 1 lékaře	Zdravotničtí pracovníci nelékaři s odbornou způsobilostí ¹⁾
KHK kraj	2 573	400	4,7	214	6 486
Hradec Králové	1 163	165	7,1	141	3 059
Pardubický kraj	2 103	289	4,1	247	4 783
Pardubice	897	126	5,2	193	1 961
Chrudim	367	50	3,5	284	874

¹⁾ stav k 31. 12., přepočtený na plně zaměstnané
Zdroj: ČSÚ

Problémem nemocnic je nedostatek disponibilních finančních prostředků pro potřebné investice do modernizace budov a obnovy vybavení. Pro zlepšení kvality a dostupnosti zdravotní péče na území

aglomerace nemocnice plánují své rozvojové záměry (urgentní příjmy, integrované pracoviště FN HK předporodní, porodní, poporodní a neonatologické péče ve spojení s poskytováním sociální péče atd.).

Vezmeme-li v úvahu skutečnost, že nemocnice patří k největším zaměstnavatelům v aglomeraci, k závažným problémům patří také nedostatečné kapacity pro parkování jak v případě Fakultní nemocnice Hradec Králové, tak Pardubické nemocnice a také problém v oblasti řešení dopravní infrastruktury ve městech ve vztahu k bezpečnému a rychlému průjezdu rychlé záchranné služby (zejména Pardubická nemocnice). Identifikovanou potřebou ze strany nemocnic je dále řešení nakládání s nebezpečnými odpady.

V území aglomerace působí dále tři **léčebny dlouhodobě nemocných (LDN)**, zdravotnická zařízení následné péče, určené pro doléčování chronicky nemocných, interní či neurologická postižení, stavy po traumatech, pro pacienty onkologické a stavy po mozkových a srdečních infarktech. Jedna léčebna dlouhodobě nemocných se nachází v Hradci Králové a je součástí Zdravotnického holdingu a. s., který zajišťuje samosprávné a obchodní činnosti na úseku zdravotnictví Královéhradeckého kraje. Další se nachází v okrese Pardubice v obci Rybitví a poslední léčebna dlouhodobě nemocných je součástí Chrudimské nemocnice, která spadá pod společnost Nemocnice Pardubického kraje.

Pro pacienty s pokročilým nevléčitelným onemocněním je provozován v pardubické části aglomerace **Hospic Chrudim z. ú.** Hospic poskytuje zdravotní služby nevléčitelně nemocným pacientům (nejčastěji onkologickým pacientům) v terminálním stavu ve svých prostorách (Hospic a od října 2020 i Hospic Štěpánova 89). Spádovou oblastí je především Pardubický kraj. Hospic zahájil lůžkový provoz již v roce 2009 a jeho služby byly v roce 2012 rozšířeny nákupem nových prostor v centru Chrudimi, které byly v letech 2016–2020 rekonstruovány. V roce 2019 přijali do péče 378 nemocných (66 hospitalizovaných v r. 2009) a průměrná doba pobytu 26,6 dnů. Hospic Štěpánova 89 plánuje v brzké době provozovat i paliativní ambulanci a všeobecnou sestru pro péči v přirozeném sociálním prostředí a domácí paliativní péči.

Neziskové organizace v současnosti vnímají jako problém skutečnost, že v aglomeraci je malý počet zařízení pro nevléčitelně nemocné hospicového typu (nedostatek hospicových lůžek), do těchto zařízení jsou velké čekací lhůty pro umístění a jsou špatně dostupná. Přímou v Hradci Králové ani v Pardubicích – obcích s největším počtem obyvatel není žádné takové zařízení.

Z **odborných léčebných ústavů** mimo LDN poskytuje zdravotnickou péči Léčebna návykových nemocí v Nechanicích, která je detašovaným pracovištěm Psychiatrické kliniky Fakultní nemocnice Hradec Králové a Univerzity Karlovy, Lékařské fakulty v Hradci Králové. Léčebna poskytuje dobrovolnou odvykací léčbu pro muže a ženy závislé na psychoaktivních látkách nebo patologickém hráčství.

V aglomeraci, okres Pardubice, se nacházejí i **Léčebné lázně Bohdaneč a.s.**, které slouží k léčbě pohybového aparátu (léčba dlouhodobých potíží, předoperačních i pooperačních stavů a pourazová rehabilitaci) a srdečních a cévních onemocnění. Lázně využívají k léčbě přírodní zdroje (slatina, přírodní minerální voda).

Na zdravotní péči poskytovanou nemocnicemi navazují sdružená **ambulantní zařízení** a jejich detašovaná pracoviště. V území aglomerace působí těchto zdravotnických zařízení celkem 18. Nejvíce jsou zastoupeny v obou jádrových městech aglomerace – v Hradci Králové a Pardubicích a dále v Chrudimi, Přelouči a Týništi nad Orlicí.

Přehled počtu **samostatných ordinací lékařů** v roce 2018 za sledované území dle jednotlivých okresů a jejich porovnání s kraji ukazuje níže uvedená tabulka. Relativní hodnoty tohoto ukazatele – přepočten na 10 000 obyvatel – je názorně vidět v následujícím grafu. Celkově lze říct, že počty samostatných

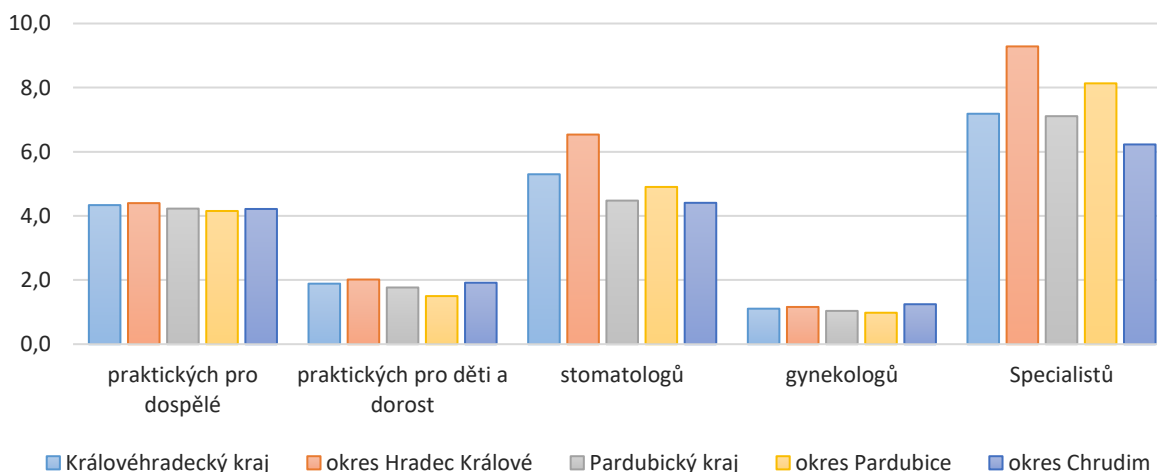
ordinací vykazují průměrné hodnoty, vyšší koncentrace ordinací v daném území je patrná u specialistů a stomatologů, a to především okrese Hradec Králové.

Tabulka 19 Samostatné ordinace lékařů podle okresů ve srovnání s kraji v roce 2018

Kraj, okresy	Samostatné ordinace lékařů				
	praktických pro dospělé	praktických pro děti a dorost	stomatologů	gynekologů	Specialistů
Královéhradecký kraj	239	104	292	61	396
Hradec Králové	72	33	107	19	152
Pardubický kraj	220	92	233	54	370
Pardubice	72	26	85	17	141
Chrudim	44	20	46	13	65

Zdroj: ČSÚ

Graf 80 Samostatné ordinace lékařů podle okresů ve srovnání s kraji v roce 2018 v přepočtu na 10 000 obyvatel

Zdroj: ČSÚ

Kapacity zdravotní péče lze obecně hodnotit jako dostatečné, nicméně v určitých oblastech poddimenzované – některé hospitalizační segmenty nedostačují po výrazné předchozí redukci, dále dlouhodobá péče a hospicová péče. Zdravotní péči lze zároveň hodnotit jako dobře dostupnou veřejnou dopravou.

Přednemocniční neodkladnou péči na území aglomerace zajišťuje Zdravotnická záchranná služba Královéhradeckého kraje (ZZSKHK) a Zdravotnická záchranná služba Pardubického kraje (ZZSPAK), které jsou jednou ze tří základních složek integrovaného záchranného systému. V posledních letech proběhla v obou krajích reorganizace lékařské služby první pomoci. Svou činnost zahájily dvoučlenné posádky Rendez Vous s cílem plošného snižování počtu lékařů ve službě. Jeho hlavní předností je částečná kompenzace úbytku lékařů v přednemocniční péči a lepší využití času zbylých lékařů. Do areálu Fakultní nemocnice Hradec Králové je situována Letecká záchranná služba Hradec Králové. Ta zasahuje jak na území hradecké, tak pardubické části aglomerace. Provozovatelem vrtulníku s volacím znakem Kryštof 06 je nestátní letecký dopravce DSA a.s.

Královéhradecký i Pardubický kraj mají zpracovány **strategické dokumenty a rozvojové koncepce** týkající se oblasti zdravotnictví. Tyto dokumenty jsou průběžně aktualizovány. Rozvojové dokumenty mají i jednotlivé nemocnice v aglomeraci, podle kterých plánují svůj další rozvoj (investiční projekty –

stavby, rekonstrukce, pořízení vybavení, personální strategie – rozšíření personálních kapacit, vzdělávání atd.)⁴⁶. Koncepční dokument „Koordinace a rozvoj zdravotní péče v Pardubickém kraji“ (2018) zmapoval způsob a úroveň návaznosti všech typů zdravotní péče v kraji a shrnul klíčová zjištění (např.: nedostatečná až složitá komunikace a spolupráce jednotlivých poskytovatelů akutní, následné a dlouhodobé péče s praktickými lékaři, rozdílná úroveň poskytovaných služeb, problém personální kapacit – nedostatek praktických lékařů (především PL pro děti a dorost v celém kraji) a odborných specialistů na periférii kraje, nedostatečná kapacita v domácí péči, ...). Současně jsou v dokumentu doporučené oblasti, na které by se měl kraj především zaměřit – zlepšení spolupráce mezi poskytovateli jednotlivých forem zdravotní péče, posílit řízení zřizovaných/založených zdravotnických organizací a jejich vzájemnou komunikaci, zvyšování informovanosti (např.: informativní web pro občany a lékaře o zdravotních službách v kraji) a podporu systémových změn (např.: dlouhodobé investice do zařízení následné a dlouhodobé péče, sjednocení organizace pohotovostní služby v oblasti zubního lékařství, posílit kapacitu praktických lékařů, ...). Z pracovních jednání (06/2019–02/2020) týkajících se aktualizace Konceptu zdravotnictví Královéhradeckého kraje vyplynul celorepublikový problém s personální zajištěním služeb, tzn. nedostatek lékařů a zdravotnického personálu v lůžkových zařízeních, ale i v ambulancích (především praktičtí lékaři a lékaři pro dorost a děti, nedostatek vybraných specialistů) a jejich nevyvážená věková struktura (vysoký věk lékařů). Tato koncepce by měla řešit i další aktuální problém, a to v oblasti dlouhodobé péče, absenci návaznosti zdravotní a sociální péče například propustnost z následné lůžkové zdravotní péče do oblasti péče sociální, vznik center duševního zdraví, ve kterých se prolínají zdravotní a sociální služby atd. Z hlediska dlouhodobé péče je totiž důležitá včasná intervence a spolupráce různých zdravotních a sociálních služeb a flexibilní propustnost různých forem péče a mezi různými specializovanými zařízeními.

9.2 Sociální služby

Na území Hradecko-pardubické aglomerace působí jako **poskytovatelé sociálních služeb** organizace zřizované obcemi nebo kraji jako příspěvkové organizace, dále nestátní neziskové organizace (většinou, např.: spolky, nadace, ústavy, obecně prospěšné společnosti, účelová zařízení církví a obchodní společnosti). Poskytovatelé sociálních služeb jsou v aglomeraci koncentrováni především do obou jádrových měst aglomerace a dále do větších obcí jako je Chrudim, Jaroměř, Přelouč, Heřmanův Městec, Slatiňany nebo Třebechovice pod Orebem. Tato zařízení poskytují služby ve třech formách: pobytové, ambulantní a terénní.

Veškeré níže uvedené údaje o počtech zařízení sociálních služeb na území Hradecko-pardubické aglomerace byly čerpány z Registru poskytovatelů sociálních služeb vedeného Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR a publikovaného na adrese <https://www.mpsv.cz/registr-poskytovatelu-sluzeb> / <http://iregistr.mpsv.cz>. Většina zařízení se nachází ve větších městech, případně v obcích těsně sousedících s městy. Ve většině malých obcí však nesídlí žádní poskytovatelé sociálních služeb a služby jsou zde poskytovány prostřednictvím terénních služeb či za nimi občané obcí dojíždí.

Na území Hradecko-pardubické aglomerace se nachází celkem 255 zařízení sociálních služeb, které poskytuje 184 poskytovatelů. Vedle sociálních poraden a rehabilitací jsou nejvíce zastoupeny pečovatelské a sociálně akviziční služby nebo domovy pro seniory. Následující tabulka uvádí přehled poskytovaných sociálních služeb na území aglomerace, ze které je patrné, že celá řada poskytovatelů služeb poskytuje více druhů sociálních služeb v různých formách (pobytová, ambulantní, terénní)

---

⁴⁶ *Koordinace a rozvoj Zdravotní péče v Pardubickém kraji (2018)*
Program rozvoje Nemocnice Pardubického kraje, a.s., „Cesta udržitelného rozvoje“ (2017)
Koncepce zdravotnictví Královéhradeckého kraje 2011–2015 (2012) a aktualizace dokumentu z roku 2020 (Koncepce zdravotnictví Královéhradeckého kraje pro období 2021–2030)

a provozuje je v několika zařízeních/objektech. V tabulce je uvedena kapacita sociálních služeb poskytovaných pobytovou formou. U ambulantních a terénních služeb není kapacita souhrnně uvedena, neboť jednotliví poskytovatelé služeb v registru uvádějí své maximální kapacity v různých jednotkách (např. počet klientů, počet intervencí, roční kapacita) a to mnohdy za všechna svá zařízení společně. Aktuální stav maximální kapacity daného zařízení lze zjistit na <https://www.mpsv.cz/registr-poskytovatelu-sluzeb>.

Tabulka 20 Poskytované sociální služby na území aglomerace k 31. 5. 2020

Poskytované sociální služby	Počet poskytovatelů služeb	Počet zařízení v aglomeraci	Kapacita pobytové služby
azylové domy	3	5	199
centra denních služeb	3	3	-
denní stacionáře	7	8	-
domy na půl cesty	1	1	11
domovy pro osoby se zdravotním postižením	3	19	306
domovy pro seniory	11	12	753
domovy se zvláštním režimem	10	10	811
chráněné bydlení	6	21	78
intervenční centra	2	2	65
kontaktní centra	2	2	-
krizová pomoc	3	3	3
nízkoprahová centra pro děti a mládež	5	7	-
nízkoprahová denní centra	3	3	-
noclehárny	3	5	-
odborné sociální poradenství	27	34	-
odlehčovací služby	6	9	-
osobní asistence	7	9	-
pečovatelská služba	15	22	-
podpora samostatného bydlení	1	1	-
průvodcovské a předčitatelské služby	2	3	-
raná péče	5 + 2*	5	-
služby následné péče	1	2	-
sociálně akviziční služby pro rodiny s dětmi	11	13	-
sociálně akviziční služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením	5	6	-
sociálně terapeutické dílny	5	5	-
sociální rehabilitace	25	31	-
terénní programy	5	9	-
tísňová péče	1	1	-
tlumočnické služby	3	4	-

Pozn.: *2 poskytovatelé rané péče nemají sídlo v aglomeraci

Zdroj: Registr poskytovatelů sociálních služeb (05/2020), <https://www.mpsv.cz/registr-poskytovatelu-sluzeb>

Kapacity vybraných pobytových zařízení sociálních služeb jsou sledovány ČSÚ na úrovni jednotlivých krajů a okresů ČR. Pro zjištění celkových kapacit krajů a okresů jsou využita aktuálně dostupná data (statistické ročenky krajů za rok 2019, stav k 31.12.2018) a za území aglomerace potom data z registru

poskytovatelů služeb – <https://www.mpsv.cz/registr-poskytovatelu-sluzeb> (vlastní šetření, 07/2020), viz následující tabulka.

Tabulka 21 Sociální služby poskytované ve vybraných pobytových zařízeních v okresech (2018) a na území aglomerace (07/2020)

Území (kraj, okres, aglomerace)	Počet pobytových zařízení vybraných sociálních služeb celkem	Místa v pobytovém zařízení vybraných sociálních služeb celkem	z toho (počet zařízení/místa)					
			Domovy pro seniory	Domovy pro osoby se zdravotním postižením	Domovy se zvláštním režimem	Azylové domy	Chráněné bydlení	Týdenní stacionáře
Královéhradecký kraj	85	4 270	40/2 422	12/692	14/772	6/225	12/150	1/9
Hradec Králové	23	1 183	7/541	2/148	6/352	2/96	6/46	-/-
Pardubický kraj	68	4 268	26/2 097	8/634	15/1 120	9/236	8/154	2/24
Pardubice	11	968	3/299	2/73	3/502	2/73	1/21	-/-
Chrudim	20	1 415	8/600	2/265	6/473	2/44	2/33	-/-
ITI Hradecko-pardubická aglomerace*	67	2 226	12/753	19/306	10/811	5/199	6/78	-/-

Pozn.: * data k 07/2020

Zdroj: ČSÚ a <https://www.mpsv.cz/registr-poskytovatelu-sluzeb>

Na úrovni krajů jsou zveřejněny údaje Českého statistického úřadu o **neuspokojených žadatelích o poskytnutí sociální služby**. Níže uvedená tabulka uvádí přehled vybraných zařízení za Královéhradecký a Pardubický kraj, na nichž se nachází Hradecko-pardubická aglomerace. Nejvyšší počet neuspokojených žádostí byl v roce 2018 v obou krajích u umístění do domovů pro seniory či domovů se zvláštním režimem. V Královéhradeckém kraji byl také poměrně výrazný počet neuspokojených žadatelů u umístění do domovů pro osoby se zdravotním postižením, jak je vidět v níže uvedené tabulce.

Tabulka 22 Neuspokojení žadatelé o poskytnutí sociální služby v zařízeních dle krajů v roce 2018

Kraj	Domovy pro seniory	Azylové domy	Chráněné bydlení	Domovy pro osoby se zdravotním postižením	Domovy se zvláštním režimem
Královéhradecký	3 052	118	73	280	710
Pardubický	1 728	247	51	73	689

Zdroj: ČSÚ

Sociální poradenství

Nejvíce sociálních zařízení na území aglomerace poskytuje právě **odborné sociální poradenství** (celkem 34 zařízení). Naprostá většina služeb odborného sociálního poradenství je provozována v Hradci Králové (15) a Pardubicích (14), zbývající zařízení jsou v Chrudimi (5).

Služby sociální péče

Centra denních služeb – v Hradci Králové v současnosti není dostupné žádné centrum denních služeb. V okrese Pardubice se nacházejí 3 centra – Pardubice (Most do života a Křižovatka handicap centrum, o.p.s.) a Choltice (Další cesta z.s.).

Denní a týdenní stacionáře – pro osoby, které se z důvodu věku, zdravotního postižení, či dlouhodobého duševního onemocnění neobejdou bez neustálé pomoci jiné fyzické osoby, fungují denní stacionáře, kterých je na území aglomerace zřízeno celkem 8. V Hradci Králové a Chrudimi jsou po dvou denní stacionářích, v Pardubicích fungují 3 zařízení tohoto typu a poslední zařízení je ve Slatiňanech. Týdenní stacionáře se na území aglomerace nenacházejí.

Domovy pro osoby se zdravotním postižením – na území Hradecko-pardubické aglomerace se působí 3 poskytovatelé této sociální služby (celkem 19 zařízení/objektů), a to pouze v okrese Pardubice a Chrudim. Tyto domovy jsou určeny pro klienty s mentálním postižením, mentálním postižením s přidruženým postižením tělesným či smyslovým, kteří se nacházejí v důsledku svého zdravotního stavu v nepříznivé sociální situaci, a jejichž podporu při realizaci úkonů běžného denního života není možno trvale zajistit prostřednictvím rodiny ani terénních či ambulancních sociálních služeb. Jeden domov má sídlo v Rábech – Domov pod Kuňkou se sídlem v Rábech (od 18 let bez rozdílu pohlaví), dalších 17 domovů (Chrudim a její místní části, Slatiňany, Bylany, Staré Jesenčany, Lány) spadá pod společnost Domov sociálních služeb Slatiňany (od 3 let), který je příspěvkovou organizací Pardubického kraje. Poslední je v Chrudimi pro osoby s jiným zdravotním postižením (od 27 let).

Domovy pro seniory – domovů pro seniory je v aglomeraci celkem 12. Vzhledem k demografickým trendům v podobě prodlužování střední délky života a narůstajícího podílu osob ve věku 65 a více let, tj. poproduktivní složky populace (především ve velkých sídlech aglomerace) bude i nadále narůstat počet seniorů, kteří budou vyžadovat zajištění svých potřeb prostřednictvím odborné sociální služby. Domovy pro seniory jsou po 2 zařízeních v Hradci Králové, Pardubicích, Chrudimi, Heřmanově Městci a dále pak po jednom zařízení v Černožicích, Třebechovicích pod Orebem, Kratonohách a Přelouči.

Domovy se zvláštním režimem – tato zařízení se nacházejí v Hradci Králové (2), Pardubicích, Chrudimi (2), Černožicích, Kratonohách, Nechanicích, Přelouči a Heřmanově Městci. Na území Hradecko-pardubické aglomerace je celkem 10 domovů se zvláštním režimem.

Chráněné bydlení – chráněné bydlení (pobytová služba) se nachází v Hradci Králové (4), Jaroměři, Třebechovicích pod Orebem, Pardubicích (6), Přelouči (3), Chrudimi (4) a v Slatiňanech (2).

Odlehčovací služby – odlehčovací služby jsou služby na přechodnou dobu (24 hod. pobyt, max. 3 měsíce) poskytované osobám se sníženou soběstačností z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení. Tyto služby jsou zajišťovány v Hradci Králové, Pardubicích (1 poskytovatel – 2 pobytová zařízení), Chrudimi a dále i ve Slatiňanech (1 poskytovatel – 2 pobytová zařízení), Smiřicích a Přelouči. V roce 2019 došlo k navýšení počtu lůžek odlehčovací služby v Pardubicích a Chrudimi. V Hradci Králové v roce 2020 byla zahájena stavba odlehčovací služby s kapacitou 35 lůžek z důvodu rostoucí poptávky po těchto službách.

Osobní asistence – osobní asistence je v Hradci Králové zajišťována 3 poskytovateli, 4 poskytovateli fungují v Pardubicích a 2 v Chrudimi.

Pečovatelská služba – Město Hradec Králové disponuje 4 pečovatelskými službami zařazenými v síti veřejně podporovaných sociálních služeb. V Pardubicích je pečovatelská služba poskytována ve 6 zařízeních. Pečovatelská služba je zajišťována jako terénní nebo ambulancní. Dostupnost pečovatelských služeb mimo jádrová města Hradec Králové a Pardubice je nižší. Na území aglomerace dále působí pečovatelské služby v Chrudimi (5 zařízení), ve Smiřicích, Třebechovicích pod Orebem, Přelouči, Lázních Bohdaneč, Heřmanově Městci, Moravanech a ve Slatiňanech.

Podpora samostatného bydlení – v aglomeraci se tato terénní služba vyskytuje v Hradci a provozuje ji SKOK do života o.p.s.

Průvodcovské a předčitatelské služby – jsou terénní nebo ambulantní služby poskytované osobám, jejichž schopnosti jsou sníženy z důvodu věku nebo zdravotního postižení v oblasti orientace nebo komunikace. V Hradci Králové nabízí tyto služby TyfloCentrum Hradec Králové, o. p. s., v Pardubicích a Chrudimi potom TyfloCentrum Pardubice, o. p. s.

Tísňová péče – v Hradci Králové je dostupná tísňová péče Života Hradec Králové o.p.s.

Služby sociální prevence

Azylové domy a Noclehárny – pro osoby v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení nabízí své služby v aglomeraci celkem pět azylových domů a pět nocleháren. V některých případech azylový dům slouží i jako noclehárna např. Dům Matky Terezy Hradec Králové. Jak azylové domy, tak noclehárny jsou koncentrovány do jádrových měst Hradce Králové, Pardubic a Chrudimi. V současnosti na území aglomerace není žádné azylové bydlení pro rodiny s dětmi.

Domy na půl cesty – na území aglomerace se nachází jediný dům na půli cesty, a to v Pardubicích. Domov slouží pro osoby (18–26 let) opouštějící zařízení pro výkon ústavní péče.

Intervenční centra. V aglomeraci tuto službu (ambulantní a terénní forma služby) poskytují pro oběti domácího násilí starší 16 let 2 centra – jedno v Hradci Králové (Oblastní charita Hradec Králové.) a jedno v Pardubicích (SKP – CENTRUM, o.p.s.).

Kontaktní centra. V aglomeraci funguje jeden poskytovatel (Laxus z. ú.) nabízející službu kontaktního centra pro osoby ohrožené závislostí nebo závislé na návykové látce. Poskytovatel provozuje K – centrum Hradec Králové a K – centrum Pardubice.

Krizová pomoc pro osoby v krizi je v aglomeraci zajištěna prostřednictvím SKP – CENTRUM, o.p.s v Pardubicích (pobytová služba pro plnoleté ženy a plnoleté ženy s dětmi), v Hradci Králové je zajištěna formou ambulantních a terénních služeb společností NOMIA, z. ú. (pro osoby od narození do dosažení zletilosti) a v Chrudimi se jedná o společnost Centrum J. J. Pestalozziho o.p.s. nabízející ambulantní služby pro oběti domácího násilí a osoby v krizi.

Nízkoprahová denní centra a Nízkoprahová denní centra pro děti a mládež – na území aglomerace funguje celkem 10 těchto zařízení z toho 3 (1+2) v Hradci Králové, 3 (1+2) v Chrudimi, 2 (1+1) v Pardubicích a 2 (0+2) zařízení se nachází v Přelouči.

Raná péče – raná péče je zajišťována 4 poskytovateli v Pardubicích a v Hradci Králové se nacházejí 3 zařízení poskytující tuto službu. Služba je určena hlavně pro rodiny s dítětem/děťmi ve věku 0–7 let, některá zařízení jsou zaměřena i na děti s kombinovaným, mentálním tělesným (zrakové, sluchové) postižením.

Služby následné péče – služby následné péče jsou zajišťovány společností Laxus z. ú. zařízeními v Hradci Králové a Pardubicích. V obou městech se nachází pouze po jednom zařízení poskytujícím tuto službu ambulantní formou. Služba je určena pro osoby ohrožené závislostí nebo závislé na návykových látkách, pro osoby vedoucí rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy.

Sociálně aktivizační služby – pro rodiny s dětmi– jedná se o terénní, popřípadě ambulantní, služby poskytované rodině s dítětem, u kterého je jeho vývoj ohrožen v důsledku dopadů dlouhodobě krizové sociální situace, kterou rodiče nedokážou sami bez pomoci překonat, a u kterého existují další rizika ohrožení jeho vývoje. Služba zahrnuje výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, sociálně terapeutické činnosti a pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. Na území aglomerace je celkem 13 zařízení,

z toho v Hradci Králové jsou 2 zařízení, v Pardubicích 6 a 3 zařízení jsou v Chrudimi, a po jednom potom v Přelouči a v Moravanech.

Sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením – pro seniory a osoby se zdravotním postižením funguje na území aglomerace 6 zařízení sociálně aktivizačních služeb. Účelem těchto zařízení je podporovat u této cílové skupiny aktivní způsob života, vytvářet podmínky pro kontakt s vrstevníky, udržet nebo rozvíjet jejich schopnosti a dovednosti tak, aby byl co nejvíce oddálen jejich odchod do pobytového zařízení nebo využívání služeb sociální péče. Tři zařízení jsou provozována v Pardubicích, dvě zařízení v Hradci Králové, jedno v Chrudimi.

Sociálně terapeutické dílny – jde o ambulantní služby poskytované osobám se sníženou soběstačností z důvodu zdravotního postižení, které nejsou z tohoto důvodu umístitelné na otevřeném ani chráněném trhu práce. Jejich účelem je dlouhodobá a pravidelná podpora zdokonalování pracovních návyků a dovedností prostřednictvím sociálně pracovní terapie. V Pardubicích je poskytovatelem této sociální služby CEDR o.p.s. Pardubice (psychiatrická rehabilitace), dále Péče o duševní zdraví – středisko Výměník a ZŠ a MŠ Svítání, o.p.s. V Hradci Králové potom tuto službu zajišťuje SKOK do život, o.p.s. (mladí dospělí 19–26 let, dospělí 27–64 let) a v Chrudimi společnost Momo Chrudim, o.p.s. (od 18 let do 64 let).

Sociální rehabilitace – pro dosažení samostatnosti, nezávislosti a soběstačnosti osob je na území aglomerace 25 poskytovatelů sociální rehabilitace, kteří služby poskytují v 31 zařízeních hlavně v centrech aglomerace – Hradec Králové (11), Pardubice (14) a Chrudim (6). Ti pomáhají svým klientům rozvíjet jejich specifické schopnosti a dovednosti posilováním návyků a nácvikem výkonu běžných, pro samostatný život nezbytných činností. Sociální rehabilitace se poskytuje v aglomeraci formou terénní a ambulantní služeb poskytovaných v centrech sociálně rehabilitačních služeb.

Terénní programy jsou terénní služby poskytované osobám, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy (problémové skupiny osob, uživatelé návykových látek nebo omamných psychotropních látek, osoby bez příštěší, osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách a jiné sociálně ohrožené skupiny). V aglomeraci tyto služby pro různé cílové skupiny poskytuje 5 poskytovatelů – Hradec Králové (Aufori, o.p.s., Laxus z.ú.), Pardubice (Laxus z.ú., Romodrom o.p.s., SKP – CENTRUM o.p.s.) a Chrudim (Šance pro Tebe, z.s.) a to celkem v 9 zařízeních.

Tlumočnické služby – v Hradci Králové existují 3 tlumočnické služby (Hradecké centrum pro osoby se sluchovým postižením o.p.s. Tichý svět, o.p.s. a VOŠ, SŠ, ZŠ a MŠ Hradec Králové, Štefánikova 549 – Centrum tlumočnických služeb) a v Pardubicích 1 tato služba (Tichý svět, o.p.s.).

Královéhradecký i Pardubický kraj, ale i některá další města v aglomeraci, mají zpracovány podrobné **strategie či komunitní plány sociálních služeb**⁴⁷. Tyto strategie/plány jsou vytvořeny v souladu s aktuálním trendem reformy psychiatrické péče, transformace péče o osoby se zdravotním postižením a transformace péče o ohrožené děti a je v nich detailně popsána potřebnost konkrétních sociálních služeb. Dokumenty jsou dostupné na webových stránkách jednotlivých krajů. Základem plánování sociálních služeb je spolupráce zadavatelů (obcí, krajů) s poskytovateli (jednotlivými organizacemi) a uživateli (klienty) sociálních služeb při vytváření plánu, vyjednávání o budoucí podobě služeb a realizaci

---

⁴⁷ Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Pardubického kraje na období 2019–2021

Strategie Královéhradeckého kraje v oblasti sociálních služeb na období 2018 až 2026 a Střednědobý plán sociálních služeb Královéhradeckého kraje 2018 až 2020.

6. plán rozvoje sociálních a souvisejících služeb města Hradec Králové

Komunitní plán sociálních a souvisejících služeb Města Pardubice na období 2017–2020

Komunitní plán sociálních a souvisejících služeb Města Chrudim 2019–2020

konkrétních kroků. Společným cílem je zajistit dostupnost kvalitních sociálních služeb. Oba kraje také poskytují obcím, které plánují sociální služby, podporu formou vzájemné výměny informací a zkušeností a nabízejí konzultace nebo připomínkování dokumentů.

Ze všech strategických dokumentů či komunitních plánů vyplývají 3 základní problémy, se kterými se potýkají poskytovatelé sociálních služeb. Jedná se o nedostatek kapacity (pobytových, ambulantních i terénních) či absence sociální služby (obecně narůstá počet osob, které potřebují sociální péči – senioři, osoby/rodiny v tíživé situaci, bezdomovci, ...), nedostatek personálu (nedostatek zdravotnického personálu a sociálních pracovníků, podprůměrné mzdové ohodnocení personálu) ve vybraných službách, a především problém financování sociálních služeb (nestabilní systém – především financování z národních zdrojů).

Nedostatečná, chybějící kapacita sociálních služeb

Na území aglomerace, především v jádrových městech Hradec Králové a Pardubice, by bylo vhodné rozšířit služby denního stacionáře tak, aby zde působilo několik poskytovatelů služeb a kapacity stacionářů byly rozptýleny rovnoměrně po území aglomerace. Dále by bylo vhodné navýšit kapacity služeb sociální rehabilitace, případně terapeutických dílen tak, aby se více nabízely kapacity pro sociální začleňování osob se zdravotním postižením.

S rostoucím podílem seniorů na celkovém počtu obyvatel je aktuální především problematika zařízení sociální péče určené pro seniory – navyšování kapacit v pobytových zařízeních pro seniory a kapacity terénních sociálních a zdravotních služeb v kontextu co nejdélejšího setrvání seniora v domácím prostředí.

Dále by měl být podpořen nárůst kapacity služeb podpory samostatného bydlení. U podpory samostatného bydlení více pracovat s rodinnými příslušníky osob cílové skupiny tak, aby služby byly poskytovány nezávisle na bytech vyčleněných k tomu účelu (jakási hybridní pobytová služba).

Pro klienty v dětském věku je zajištěna stálá odlehčovací služba pouze ve Slatiňanech (Domov sociálních služeb Slatiňany). V Pardubicích ještě zajišťuje odlehčení v péči mimo režim zákona o sociálních službách organizace Rodinné Integrační Centrum (pouze v období letních prázdnin).

V současnosti je v aglomeraci, dle výše uvedených krajských dokumentů, nedostatečná dostupnost a kapacita služeb (pobytové, ambulantní i terénní) pro některé cílové skupiny (např. osoby s poruchou autistického spektra, lidé se vzácnými onemocněními, duálními diagnózami, lidé s kombinací problémů – zdravotní postižení, nízké příjmy, životní návyky vedoucí ke konfliktu se společností, poruchy osobnosti, závislostí na návykových látkách, nízkými příjmy aj.). Jednotlivé dokumenty (střednědobé plány) tuto problematiku mají popsanou a mají naplánované řešení.

Jako příležitost pro aglomeraci lze uvést další rozvoj sociální ekonomiky. Sociální ekonomiku lze vnímat jako souhrn aktivit uskutečňovaných subjekty (sociální podniky, podpůrné finanční, poradenské a vzdělávací instituce pro sociální podnikání a nestátní neziskové organizace), jejichž cílem je zvýšit zaměstnanost v místních podmínkách anebo uspokojit další potřeby a cíle komunity. Cílovou skupinou sociálního podnikání jsou osoby se ztíženým přístupem na trh práce a majoritní skupinou jsou pak osoby se zdravotním postižením, které kvůli nižší produktivitě práce a častější nemocnosti mnohdy nenachází pracovní uplatnění.

V oblasti poskytování služeb sociální péče je dále prioritní doplnění kapacit sítě sociálních služeb o služby podporující setrvání osob v přirozeném prostředí prostřednictvím pečovatelské služby, osobní asistence, denní stacionáře, odlehčovací služby apod. V oblasti služeb sociální prevence je prioritou

podpora fungující rodiny prostřednictvím terénních služeb a služeb podporujících sociální integraci osob ohrožených sociálním vyloučením či sociálně vyloučených.

V oblasti služeb sociální prevence je prioritou zajištění dostupnosti služeb pro osoby, které nemohou z různých důvodů využívat stávající sociální služby (osoby s nedostatkem finančních prostředků, osoby nespádající do žádných služeb, ...). Jedná se především o posílení a zkvalitnění pobytové a ambulantní služby sociální prevence – azylové domy, azylové bydlení pro rodiny ohrožené sociálním vyloučením či v obtížné situaci, noclehárny, nízkoprahová denní centra (výstavba nových zařízení, rekonstrukce/modernizace či rozšíření stávajících zařízení, zajištění bezbariérovosti, ...). Další prioritou je potom podpora fungující rodiny prostřednictvím terénních služeb a služeb podporujících sociální integraci osob ohrožených sociálním vyloučením či sociálně vyloučených.

Zázemí sociální služby – nedostatek personálu a provozně-technické zázemí služby

Poskytovatelé sociálních služeb (především nestátní neziskové organizace) vnímají jako problém i nedostatek personálu (sociální a i zdravotnický) a jeho ohodnocení (podprůměrné mzdy, chybějící respekt a úcta k jejich práci). Dále se nepříznivě na poskytování sociálních služeb projevuje fakt, že sociální služby nemají vlastní zázemí (obzvláště ve větších městech se to projevuje vysokými náklady na tržní nájemné), nebo je nedostatečné (např.: chybí provozně-technické zázemí pro doplňkové služby klientům – např. sklad šatů, potravin pro azylový dům atd.).

Financování

Poskytovatelé sociálních služeb se již několik let potýkají, kromě výše popsaných nedostatečných nebo chybějících kapacit dané sociální služby, s nestabilním systémem financování svých služeb, neboť jsou většinou závislí ve svém financování na příspěvcích od státu, kraje, obcí, klientů (zde je příjem omezený vyhláškou MPSV), dárcích a dalších zdrojích. Největší díl (mnohdy jediný) potřebných peněz u nestátních neziskových organizací jdou poskytovatelům prostřednictvím dotací od státu (nemají-li provoz hrazený z evropských peněz v rámci individuálních projektů). Tyto dotace jsou však nenárokové, tzn., že neziskové organizace nemají jistotu, zda vůbec a v jaké výši dotace dostanou. Přestože se neziskové organizace snaží o zajištění volných finančních prostředků i vlastními silami, existuje stále jejich vysoká závislost na veřejných penězích (je málo sociálních podniků, které by alespoň částečně přispívaly na provoz sociálních služeb). Dlouhodobým a výrazným problémem je i samotné poskytování zdravotní péče v pobytových sociálních službách a dále financování zdravotní péče poskytované sociální službou. Poskytovatelé sociálních služeb dlouhodobě z velké části doplácí na poskytovanou zdravotní péči, která není pokryta platbami od zdravotních pojišťoven. To vše přes to, že pouze poskytují objednanou zdravotní péči od ošetřujícího lékaře. Celý systém je dlouhodobě problematický a nefunkční.

Hlavní zjištění:

- V aglomeraci je stabilní síť zdravotnických zařízení a služeb a působí zde nadregionální zařízení a významný zaměstnavatel Fakultní nemocnice Hradec Králové.
- Zdravotnická zařízení se potýkají s problémy v oblasti personálního zajištění zdravotních služeb (nedostatek kvalifikovaných zaměstnanců, vyšší věk zdravotnického personálu).
- S potřebou poskytování zdravotních a sociálních služeb ve vzájemné spolupráci a návaznosti roste i potřeba plánování, koordinace a monitorování těchto služeb, včetně zohledňování kapacit a zdrojů napříč jednotlivými službami a jejich poskytovateli.
- V území je potřeba řešit problém absence návaznosti zdravotní a sociální péče například v podobě propustnosti z následné lůžkové zdravotní péče do oblasti péče sociální, center duševního zdraví, ve kterých se prolínají zdravotní a sociální služby a další.
- V území působí vysoký počet poskytovatelů sociální péče a široká nabídka sociálních služeb poskytovaná zařízeními lokalizovanými v území aglomerace.
- S rostoucím počtem seniorů je velmi aktuální problematika zařízení sociální péče určené pro seniory a navyšování kapacit stávajících zařízení (pobytové kapacity, ale i ambulantní a terénní).
- V území je identifikována nedostatečná dostupnost a kapacita sítě sociálních služeb podporující setrvání osob v přirozeném prostředí – pečovatelské služby, osobní asistence, denní stacionáře, odlehčovací služby (např. pro seniory, děti, ...) apod.
- V aglomeraci je malý počet zařízení pro nevléčitelně nemocné hospicového typu, v Hradci Králové ani v Pardubicích není žádné zařízení; nedostatek hospicových lůžek.
- V aglomeraci je nedostatečná dostupnost a kapacita služeb pro některé cílové skupiny (osoby s PAS, lidé se vzácnými onemocněními, duálními diagnózami, lidé s kombinací problémů – zdravotní postižení, nízké příjmy, životní návyky vedoucí ke konfliktu se společností, poruchy osobnosti aj.).
- Na území aglomerace chybí zařízení určené pro těžko umístitelné klienty (klienti např. s alkoholovou demencí, osoby bez domova s potřebou ošetrovatelské a zdravotní péče apod.), je zde malá kapacita krátkodobého ubytování pro lidi bez domova v zimě či v jiná exponovaná období (např. covid-19) a zcela chybí azylové bydlení pro rodiny s dětmi.
- Systém financování sociálních služeb je nestabilní, způsob financování služeb má vliv na chybějící nebo špatný stav zázemí poskytovatelů služeb (nemají vlastní prostory, chybí provozně-technické zázemí pro doplňkové služby klientům- např. sklad šatů, potravin pro azylový dům atd.) a na nedostatek personálu (vč. zdravotnického).

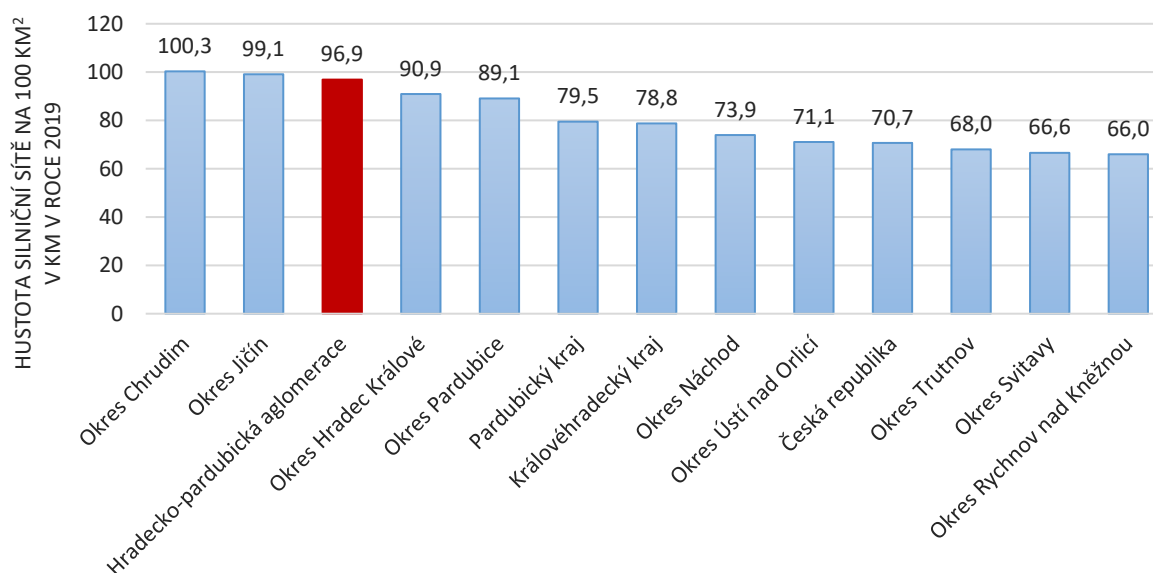
10 Doprava

Hradecko-pardubická aglomerace je významným multimodálním dopravním uzlem nejen východních Čech, ale i celé České republiky a má vysoký potenciál pro svůj další rozvoj. K tomu však potřebuje rozvinutou, moderní a fungující dopravní síť.

10.1 Silniční doprava

Území Hradecko-pardubické aglomerace vykazuje vysokou hustotu silniční sítě (96,9 km silnic na 100 km²), a to ve srovnání s ČR, Královéhradeckým a Pardubickým krajem a okresy těchto krajů. Vyšší hustotu silniční sítě mají už jen okresy Chrudim a Jičín. Hustota silniční sítě v aglomeraci přepočtená na počet obyvatel je mezi sledovanými územními jednotky vůbec nejnižší (3,7 km silnic na 1 000 obyvatel). Vyšší podíl délek silnic na obyvatele znamená potřebu vynaložení vyššího podílu finančních prostředků na jejich údržbu.

Graf 81 Hustota silniční sítě ve vybraných územních jednotkách v roce 2019

Zdroj: Ředitelství silnic a dálnic ČR, vlastní výpočty a zpracování

Celková délka silniční sítě na území aglomerace byla k 1. 1. 2020 cca 2 300 km. Největší podíl na zdejší silniční síti mají místní a nevidované komunikace (44,9 %) a silnice III. třídy (34,6 %). I přes svoji délku 28 km (délka včetně všech spojovacích ramp) patří hustota dálniční sítě (2,14 km dálnic na 100 km²) v aglomeraci k nadprůměru v ČR. Vyšší hustotu dálniční sítě vykazují už jen Středočeský, Olomoucký a Jihomoravský kraj. Délka v současnosti plánované sítě dálnic v ČR je cca 2 000 km, z toho na území Hradecko-pardubické aglomerace je naplánována dostavba necelých 34 km dálnice D35 (z toho v realizaci s plánovaným termínem zprovoznění v roce 2022 je 25 km dálnice v úseku Opatovice nad Labem – Ostrov, dalších 9 km v úseku Sadová – MÚK⁴⁸ Platiště je ve fázi plánování), a téměř 20 km dálnice D11 v úseku Hradec Králové – Jaroměř, které jsou v současnosti v realizaci s plánovaným termínem zprovoznění v roce 2022. Dálnice D11, která na území aglomerace dosahuje délky 16,5 km, je součástí evropské hlavní sítě TEN-T⁴⁹ Core Network, jež tvoří nejdůležitější transevropské tahy spojující nejvýznamnější evropské aglomerace a průmyslové oblasti. Dálnice D35 dosahující současné délky 4 km spadá do tzv. globální sítě TEN-T Comprehensive Network, jejímž

⁴⁸ Mimoúrovňová křižovatka

⁴⁹ Transevropská dopravní síť silničních a železničních koridorů, mezinárodních letišť a vodních cest v EU.

účelem je propojení všech evropských regionů úrovně NUTS II⁵⁰. Úseky silnic I. třídy, které nyní suplují dálnice D11 a D35, tvoří neoficiální TEN-T Core a Comprehensive síť.⁵¹ Chybějící úseky D11 a D35 jsou závažným nedostatkem z hlediska kompletnosti této sítě. Území aglomerace kromě páteřních evropských silnic TEN-T protínají i dvě mezinárodní silnice E67 z Prahy do Helsinek (dálnice D11 a silnice I/11 a I/33) a E442 z Karlových Varů do Žiliny (silnice I/35 a I/31).

Významnou silniční tepnou celé aglomerace je silnice I/37 spojující Hradec Králové, Pardubice, Chrudim a Slatiňany, která je v úseku mezi oběma aglomeračními jádry rozšířena na čtyřproudovou komunikaci (silnice pro motorová vozidla). Tato silnice prochází přes významnou křižovatku nadregionálního významu v Opatovicích nad Labem, kde se tato silnice napojuje na dálnici D35 sloužící v současnosti jako přípoj na dálnici D11 směrem na Prahu a západní část Hradce Králové (Kukleny). Dalšími páteřními komunikacemi ve spádovém území aglomerace jsou silnice I. třídy I/36 v území v úseku Lázně Bohdaneč – Pardubice – Sezemice, I/35 Holice – Hradec Králové – Sadová, I/33 v úseku Hradec Králové – Jaroměř, I/17 v úseku Chrudim – Heřmanův Městec, I/11 Hradec Králové – Týniště nad Orlicí či I/2 Pardubice – Přelouč. Koncem roku 2019 byla zahájena 2. etapa výstavby obchvatu Chrudim a Slatiňan. Obchvat převezme maximální část dopravní zátěže ve směru sever–jih a veškerou tranzitní dopravu. Napojením stavby na již vybudované úseky silnice I/37 Jesničanky–Medlešice a Medlešice–křiž. I/17 současně umožní rychlejší a kvalitnější napojení spádové oblasti města Chrudim na dálnici D11.⁵²

V návaznosti napojení silnic I. třídy a regionálních silnic II. a III. třídy na nadřazené komunikace D11 a D35 bude v budoucnosti potřeba vybudovat řadu obchvatů a přeložek silnic I., II. i III. třídy. Ředitelství silnic a dálnic (ŘSD ČR) v současnosti připravuje několik důležitých silničních staveb. Mezi těmito projekty jsou např. I/2 Pardubice – jihovýchodní obchvat, I/36 Pardubice, Trnová – Fáblovka – Dubina, I/36 Sezemice – obchvat, I/36 Časy – Holice, I/35 MÚK D11 Plotiště – okružní křižovatka, I/33 Plotiště – odstranění úrovněového přejezdu (součástí je přestavba okružní křižovatky Plotiště) či křižovatka Mileta (I/31) v Hradci Králové. Ve fázi studie jsou následující projekty: přeložka I/11 Hradec Králové – Blešno – Nepasice (Severní tangenta), I/11–I/37 Jižní spojka Hradec Králové, I/36 Holice – Čestice, I/2 Pardubičky – Sezemice, I/2 Pardubice – jihozápadní obchvat a obchvaty na I/17 Heřmanův Městec – Bylany.⁵³ Výrazný vliv na další snížení intenzit dopravy na II. okruhu u Fakultní nemocnice v Hradci Králové a na tzv. Hradubické bude mít výstavba tzv. Jižního propojení, kdy tato dvoupruhová komunikace propojí mimoúrovňovou křižovatku na Hradubické u OC Makro se silnicí III/29813 z Hradce Králové do Vysoké nad Labem.

⁵⁰ *Regiony soudržnosti – území do kterých směřují prostředky z rozvojových fondů EU.*

⁵¹ *Ředitelství silnic a dálnic ČR (2020): Geoportál ŘSD (Síť TEN-T).* <https://geoportál.rsd.cz/webappbuilder/apps/9/>

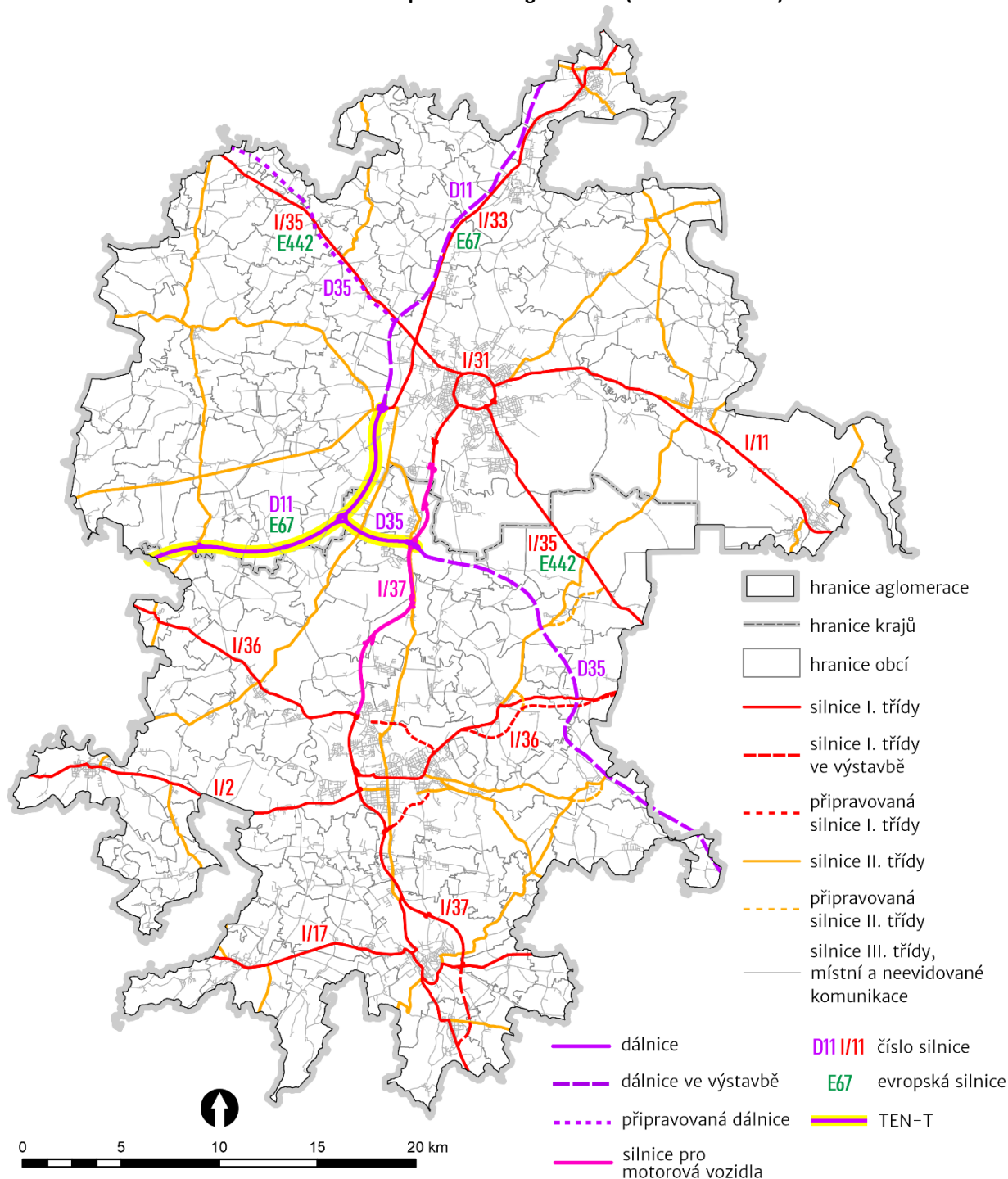
⁵² *Ředitelství silnic a dálnic ČR (2020): /37 Chrudim – obchvat, úsek křiž. I/17–Slatiňany.*

https://mapapp.rsd.cz/Upload/Stavby/278/infoletak_s37-chrudim-slatinany.pdf

⁵³ *Ředitelství silnic a dálnic ČR (2020): Mapová aplikace ŘSD (Mapa projektů)*

<https://www.rsd.cz/wps/portal/web/mapa-projektu>

Obrázek 23 Silniční síť na území Hradecko-pardubické aglomerace (stav k 1. 1. 2020)

Zdroj: Ředitelství silnic a dálnic ČR, vlastní zpracování, podkladová data Data50 Českého úřadu zeměměřického a katastrálního (ČÚZK)

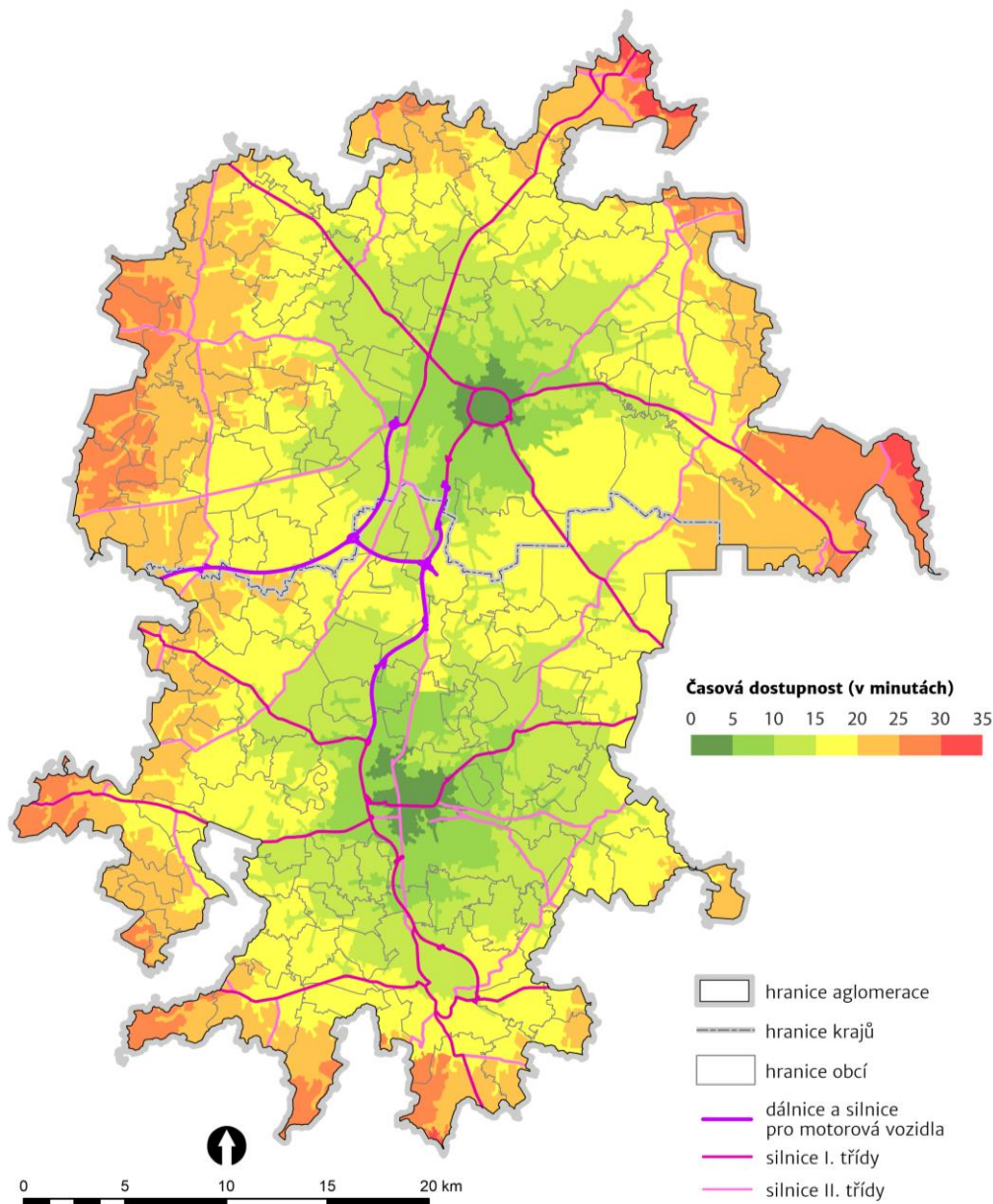
Časová dostupnost

Dopravní dostupnost je nejdůležitějším výsledkem fungování dopravního systému. Dobrá dopravní dostupnost určitých oblastí ovlivňuje lokalizační výhody těchto míst ve vztahu ke všem ostatním místům – oblasti s lepším přístupem k různým činnostem jsou více produktivní a více konkurenceschopné než oblasti izolované.⁵⁴ Dopravní dostupnost a čas dojíždky mají rozhodující vliv

⁵⁴ R. Kylián (2009): Dopravní dostupnost v ČR. <https://is.muni.cz/th/ly6nu/Text.pdf>

na ochotu zaměstnanců dojíždět za prací mimo svá bydliště. Podíl cest z bydliště do zaměstnání prudce klesá za hranicí 30 minut, cest nad 60 minut je pak jen o něco málo více než 1 % všech vykonaných cest z bydliště na pracoviště. Ve venkovském prostoru je podle dopravně geografických teorií možné počítat s ochotou cestovat z bydliště do zaměstnání delší dobu, a tudíž na delší vzdálenost, oproti větším městům, kde obvyklá doba dojíždky nepřesahuje 30 minut, ve venkovském regionu bývá celkem běžná dojíždka do zaměstnání až 45 minut. Řídce zalidněná území jsou navíc obvykle hůře obsluhována veřejnou hromadnou dopravou a jsou více odkázána na individuální zajištění dostupnosti automobily.⁵⁵

Obrázek 24 Časová dostupnost Hradce Králové a Pardubic po silniční síti v roce 2020

Zdroj: Vlastní zpracování,

Časová dostupnost po silniční síti do center měst Hradce Králové a Pardubic zjištěna pomocí časové analýzy v aplikaci ESRI ArcGIS Online. Cestovní doby odpovídají běžné dopravní situaci v pondělí v 7:30

⁵⁵ V. Šindlerová, J. Felcman, D. Franke (2017): Studie územních dopadů rozvoje průmyslové zóny Solnice – Kvasiny – Rychnov nad Kněžnou. http://www.kr-kralovehradecky.cz/assets/rozvoj-kraje/uzemni-planovani/uzemni-studie/US-Solnice-Kvasiny-RNK_2017-10-10_cistopis_1.pdf

hodin ráno. Nejhorší časovou dostupnost (nad 25 minut) vykazují oblasti na západě okresu Hradec Králové, území Jaroměře, Týniště nad Orlicí, Slatiňan, Heřmanova Městce a Přeloučska.

Intenzita dopravy a stav komunikací

Intenzita dopravy nadále narůstá, od roku 2010 stoupla v ČR v průměru o 13 %, a to jak na dálnicích, tak na ostatní silniční síti. V případě nárůstu intenzity dopravy u osobních automobilů byl větší nárůst na silniční síti na všech třídách shodně o 14 %, na dálnicích o 10 %.⁵⁶ Nejzatíženějšími úseky v Hradeckopardubické aglomeraci byly v roce 2016 hlavní průtahy v intravilánech měst, především městský okruh v Hradci Králové na silnici I/31, který čelil nejvyššímu dopravnímu zatížení v rámci celého území aglomerace (místy až 33 tisíc vozidel denně v pracovní dny, nárůst o bezmála 8 % oproti roku 2010, z toho cca 5 400 nákladních vozidel, nárůst o 29 %). Na území Pardubic měly v roce 2016 nejvyšší dopravní zatížení ulice Hradecká na silnici II/324 (27,3 tisíc vozidel denně, nárůst o 12 % oproti roku 2010) a ulice Nádražní na silnici I/37 (24,5 tisíc vozidel, nárůst o bezmála 16 % oproti roku 2010, z toho cca 5 500 nákladních vozidel, nárůst o 3 %). Nejzatíženějšími úseky v extravilánu byly v roce 2016 silnice I/37 mezi Hradcem Králové a Opatovicemi nad Labem (přes 33 tisíc vozidel denně, nárůst o 32,6 % oproti roku 2010) a dálnice D11 mezi exity Sedlice a Pravy (více než 26 tisíc vozidel denně, nárůst o bezmála 50 % oproti roku 2010, z toho cca 5 000 nákladních vozidel, nárůst o téměř 100 %). Pro nákladní dopravu je intenzivně využívanou alternativou (vyhýbání se zpoplatněným úsekům) k dálnici D11 silnice II/611 (bývalá silnice I/11), kde v úseku Roudnice – Kukleny došlo oproti roku 2010 k 7% nárůstu kamionové dopravy (3,1 tisíc vozidel v roce 2016). Dalšími dopravními úseky nadměrně zatíženými silniční dopravou jsou silnice I/37 směrem na Jaroměř, silnice I/35 směrem na Hořice, silnice I/11 směrem na Třebechovice pod Orebem, městský okruh v Chrudimi na silnici I/37, silnice I/2 mezi Pardubicemi a Přeloučí či průtah městem Lázně Bohdaneč na silnici I/36. Mezi jednotlivými sčítáními z let 2005, 2010 a 2016 existuje silný výkyv. Od roku 2000 do roku 2016 narostla intenzita dopravy pouze o necelých 5 %. V principu to lze vysvětlit nasycením dopravní sítě. Dopravní síť uvnitř měst by se ovšem neměly dále zkapacitňovat. Toto zkapacitnění by totiž vedlo k tzv. dopravní indukci – nárůstu poptávky po tomto způsobu dopravy. Zvyšování silniční kapacity ve městech samo o sobě vede k podstatnému nárůstu automobilové dopravy a neřeší tedy problém dopravních kongescí. Data z dalšího plánovaného celostátního sčítání dopravy budou pravděpodobně dostupná od poloviny roku 2021.

Obrovský nárůst dopravy v posledních letech zatěžuje města nákladní i osobní individuální dopravou. Významným problémem jsou chybějící obchvaty měst a obcí pro tranzitní dopravu a vnitřní a vnější okruhy měst. Obyvatelé obcí ležících na páteřních komunikacích jsou zatěžováni nadměrným hlukem. Problematika hluku v aglomeraci je podrobněji rozebrána v kapitole 13.6 Ekologická rizika a hluk.

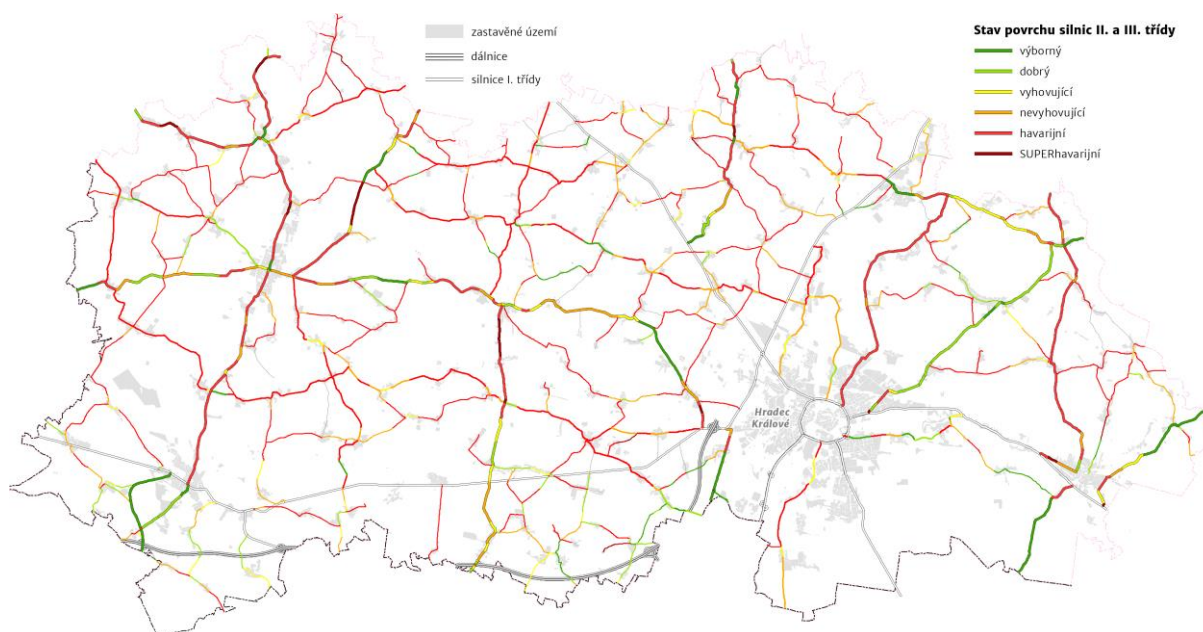
Významným problémem je rovněž stavebně-technický stav místních a regionálních komunikací, zejména silnic II. a III. třídy. Jen v okrese Hradec Králové byla ke konci roku 2019 více než polovina (59 %, bezmála 400 km silnic) silnic II. a III. třídy v havarijním stavu, v nevyhovujícím stavu byla téměř pětina silnic (18 %). I přes to, že každoročně narůstá délka opravovaných úseků a roční investice Královéhradeckého a Pardubického kraje do oprav a modernizací krajské silniční infrastruktury, především díky evropským zdrojům, se podíl silnic II. a III. třídy v havarijním stavu neustále zvyšuje a je zde tak znatelný dlouhodobý finanční deficit na krajské silniční síti. V okrese Hradec Králové narostl oproti roku 2015 o 12,6 % a 6,6 p. b., o čtvrtinu poklesl podíl úseků v nevyhovujícím, vyhovujícím a dobrém stavu. Podíl úseků silnic ve výborném stavu narostl o 112 % na celkový 8% podíl. V posledních letech se do popředí zájmu, a to především médií, dostává stav silničních mostů, lávek pro pěší

---

⁵⁶ Ředitelství silnic a dálnic ČR (2017): Ředitelství silnic a dálnic představuje konečné výsledky celostátního sčítání dopravy. <http://1url.cz/ztyzr>

a cyklisty. Vlastníci komunikací proto mostům nyní věnují značnou pozornost. Je zřejmé, že nedostatečná pozornost věnovaná mostům a jejich údržbě vedla k postupnému zhoršování technického stavu mostních konstrukcí. V okrese Hradec Králové bylo k 1. 1. 2020 evidováno 32 mostů v nevyhovujícím stavu (12,9 % z celkového počtu mostů v okrese) z toho 23 mostů ve špatném stavu (9,3% podíl) a 9 ve velmi špatném stavu (3,6% podíl), v havarijním stavu se nenacházel žádný z mostů. V okrese Pardubice bylo ke stejnému dni evidováno 39 mostů v nevyhovujícím stavu (13,9 % z celkového počtu mostů v okrese) z toho 30 mostů ve špatném stavu (10,7% podíl) a 9 ve velmi špatném stavu (3,2% podíl), v havarijním stavu se nenacházel žádný z mostů. V okrese Chrudim bylo evidováno 45 mostů (19,1 % z celkového počtu mostů v okrese) v nevyhovujícím stavu, z toho 31 mostů ve špatném stavu (13,1% podíl), 9 ve velmi špatném stavu (4,7% podíl) a 3 v havarijním stavu (1,3% podíl).⁵⁷ Pro zvýšení bezpečnosti dopravy je v Hradci Králové, Pardubicích, jejich okolí a dalších městech naplánována výstavba nových silničních mostů a lávek pro pěší.

Obrázek 25 Stav povrchu silnic II. a III. třídy v okrese Hradec Králové (stav k 31. 12. 2019)

Zdroj: PavEx Consulting, s.r.o., vlastní úpravy

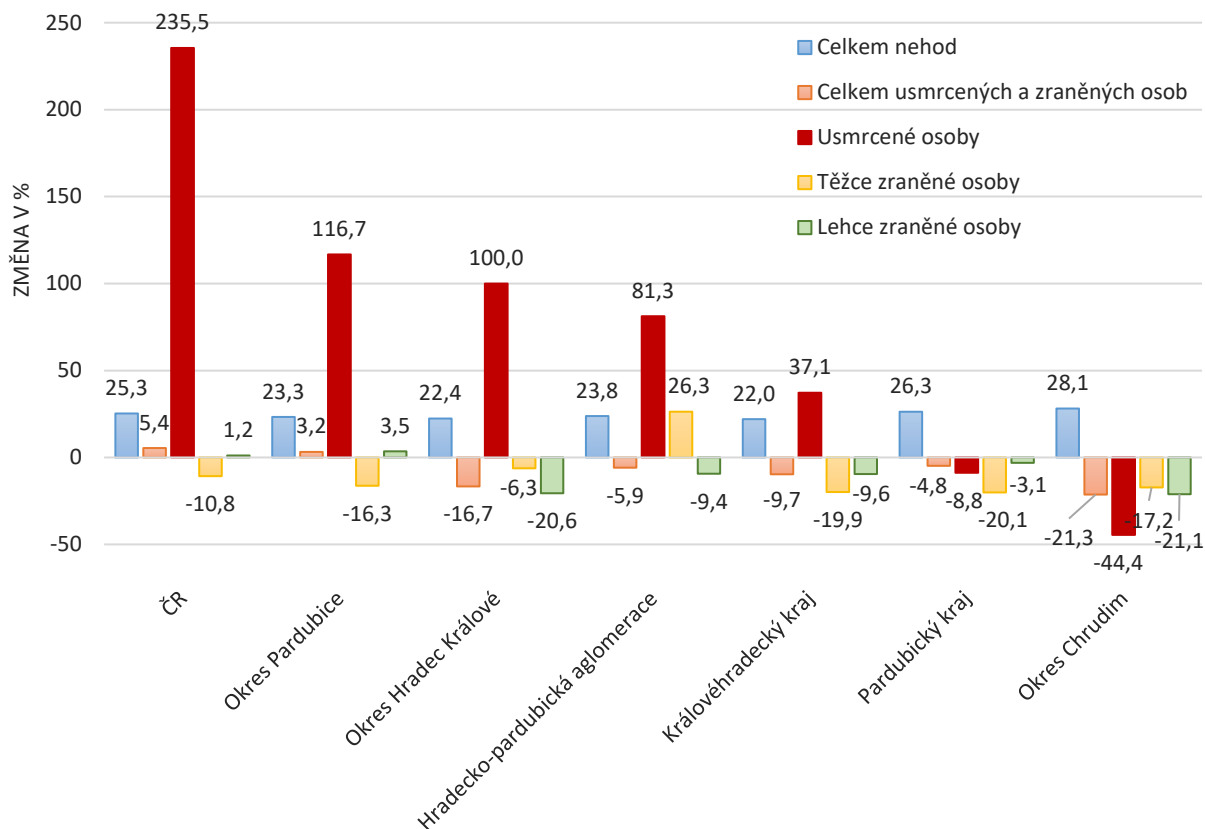
Nehodovost

Vlivem rostoucí intenzity dopravy vzrostl na silnicích Hradecko-pardubické aglomerace počet dopravních nehod v roce 2019 oproti roku 2014 o 23,8 % (z 2 672 nehod v roce 2014 na 3 308 nehod v roce 2019). Celkový počet osob se zraněním nebo úmrtím klesl (z 985 nehod v roce 2014 na 927 nehod v roce 2019), nicméně tento pokles způsobilo pouze snížení počtu lehce zraněných osob při dopravních nehodách o -9,4 %, naopak počet těžce zraněných osob narostl o 26,3 % a počet usmrcených až o 81,3 %. Celkový počet zemřelých narostl o 13 osob (celkem 29). Celkový nárůst usmrcených osob je nižší ve srovnání s ČR a okresy Pardubice a Hradec Králové, ve srovnání s okresem Chrudim a oběma kraji je však výrazně vyšší. Okres Chrudim zaznamenal v roce 2019 téměř poloviční pokles usmrcených osob a pětinový pokles zraněných osob ve srovnání s rokem 2014. Změna počtu těžce zraněných osob je mezi sledovanými územními celky nejvyšší, k jejich nárůstu došlo pouze na území aglomerace. K tragické bilanci přispěly zejména nehody na železničních přejezdech včetně

⁵⁷ Ředitelství silnic a dálnic ČR (2020): Přehledy z informačního systému o silniční a dálniční síti ČR. <https://www.rsd.cz/wps/portal/web/rsd/Silnicni-databanka>

nejtragičtější nehody roku 2019, při které v Černožicích zemřely 4 osoby. V letech 2016–2019 došlo na železničních přejezdech k celkem 50 nehodám, z toho 34 (68 %) se odehrálo na zabezpečených přejezdech. Celkově došlo v aglomeraci letech 2014–2019 k 17 731 dopravním nehodám, při kterých zahynulo 120 osob.

Graf 82 Změna počtu nehod, zraněných a usmrcených osob při dopravních nehodách ve vybraných územních jednotkách v roce 2019 oproti roku 2014

Zdroj: Centrum dopravního výzkumu, Policie ČR, vlastní výpočet a zpracování

Každá dopravní nehoda se finančně projeví v mnoha oblastech lidského života. V dopravní nehodě jsou zahrnuty náklady na zdravotní péči účastníka nehody, práci dopravních policistů, hasičů, soudců i státní správy. Promítají se zde rovněž škody pojišťoven a odškodnění pro oběti dopravních nehod. Stát přichází o hospodářský přínos ze zraněné nebo usmrcené osoby a musí investovat do jejího zdravotního a sociálního zabezpečení. Jedná se o tzv. celospolečenské ztráty z dopravní nehody. Dle certifikované metodiky Centra dopravního výzkumu (CDV) stála v roce 2017 jedna usmrcená osoba během dopravní nehody stát a společnost téměř 19,8 mil. Kč.⁵⁸ V roce 2019 pohledem stejné metodiky dosáhly celospolečenské ztráty z usmrcených osob (29) na území aglomerace hodnoty 356 mil. Kč. Ekonomické ztráty v souhrnu za usmrcené, těžce zraněné (72) a lehce zraněné osoby (826) pak v aglomeraci za rok 2019 činily 1,53 miliardy Kč, což je o 21,6 % více než v roce 2014. Ve sledovaném období 2014–2019 tato částka dosáhla neuvěřitelných 8,1 miliardy Kč, což představuje bezmála čtyři roční rozpočty statutárního města Hradce Králové.

⁵⁸ Centrum dopravního výzkumu (2017): Aktualizovaná metodika výpočtu ztrát z dopravní nehodovosti na pozemních komunikacích.

https://www.researchgate.net/publication/321856794_Aktualizovana_metodika_vypoctu_ztrat_z_dopravni_nehodovosti_na_pozemnich_komunikacich_Updated_guidelines_to_calculation_of_losses_from_road_traffic_accidents

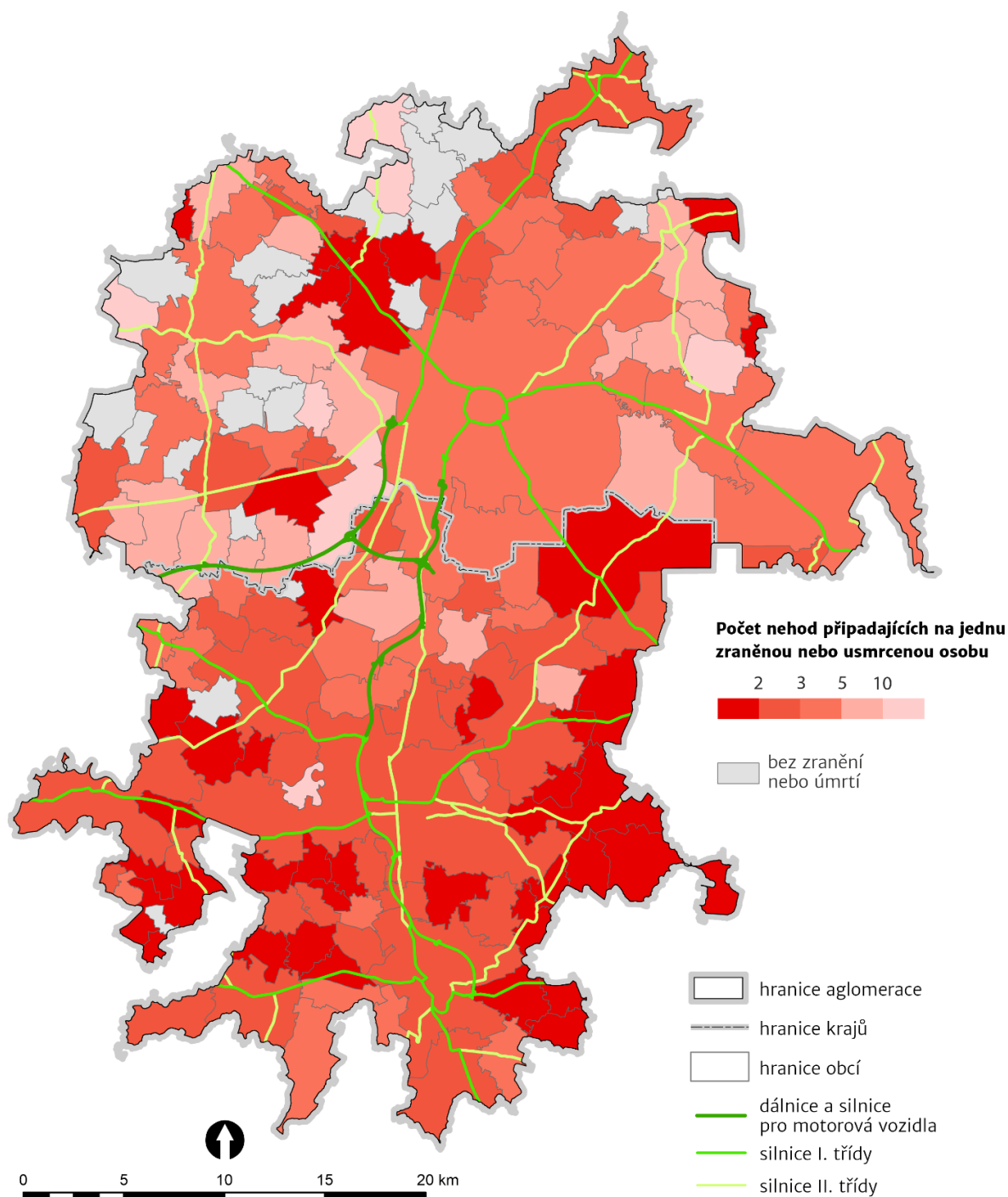
Na území aglomerace připadalo v roce 2019 průměrně na 1 km silnic 2,6 nehody. Při přepočtu na obyvatele se jednalo o 9,7 nehody na 1 000 obyvatel aglomerace. Tato hodnota je nad průměrem za Královéhradecký kraj (9,4), Pardubický kraj (8,4), okres Pardubice (8,7) i okres Chrudim (8,0) a pod průměrem za ČR (10,1) i okres Hradec Králové (11,0).

Dle aplikace Statistické vyhodnocení nehod v mapě (2020)⁵⁹ byla v letech 2014–2019 nejvyšší nehodovost v obcích ležících v pardubické části aglomerace, obzvláště pak ve východní části okresu Pardubice. Míra nehodovosti se zraněním nebo úmrtím při dopravních nehodách (počet nehod připadajících na 1 zraněnou nebo usmrčenou osobu) je rovněž nejvyšší v obcích, které protínají hlavní silniční tahy. Nejmarkantnější je pak v obcích, které protíná silnice I/35, a poté v obcích ležících na silnicích I/17, I/36, I/37, II/342 a II/340. Absolutně nejvyšší nehodovost v letech 2014–2019 vykazují města Hradec Králové (5 627 nehod) a Pardubice (4 086 nehod). V Pardubicích byla téměř každá třetí nehoda s následky na zdraví, v Hradci Králové to byla bezmála každá pátá nehoda.

---

⁵⁹ Centrum dopravního výzkumu (2020): Statistické vyhodnocení nehod v mapě: <http://maps.jdvm.cz/cdv2/apps/nehodyvmape/Search.aspx>

Obrázek 26 Dopravní nehodovost na území obcí Hradecko-pardubické aglomerace v letech 2014–2019

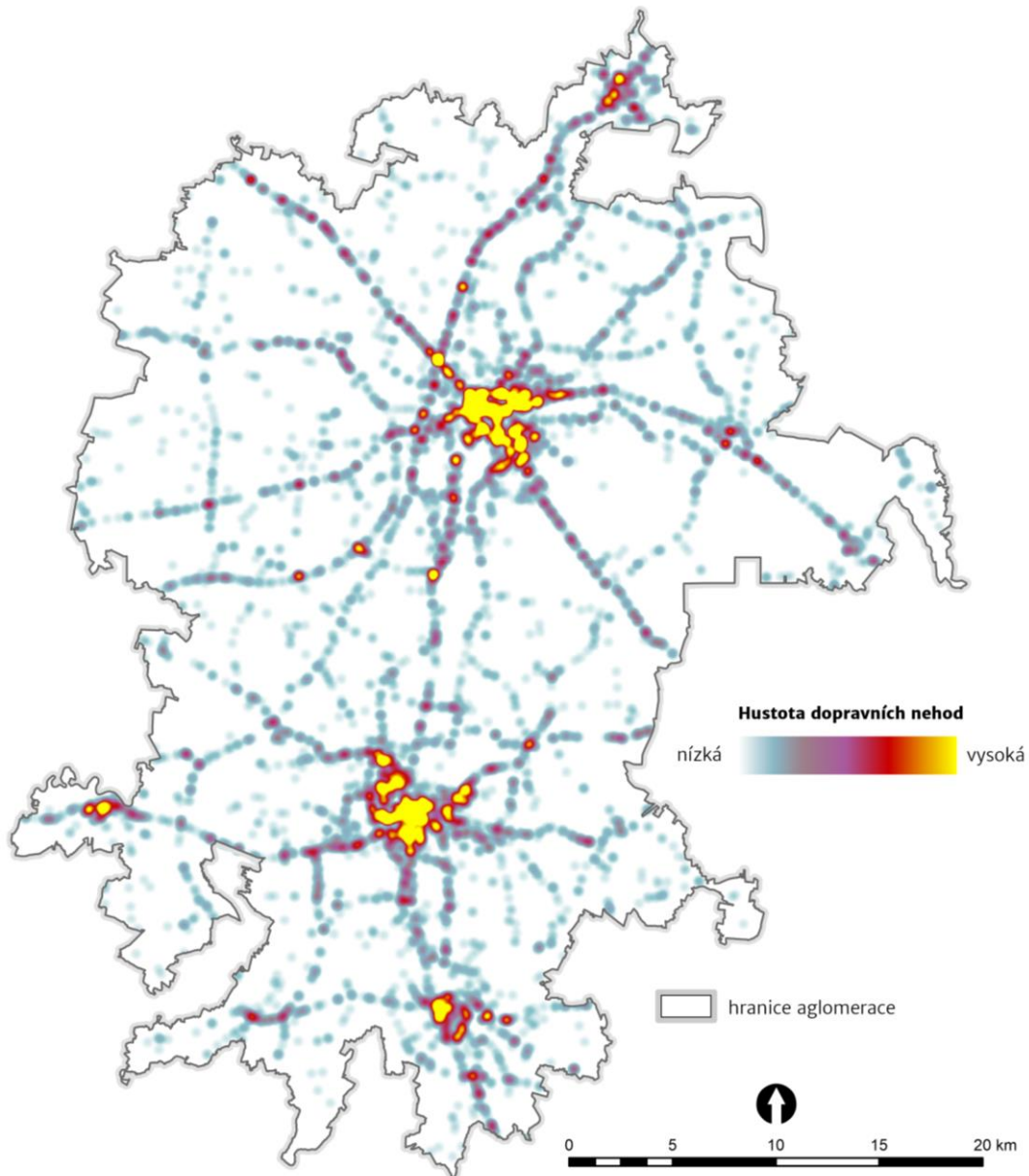
Zdroj: Centrum dopravního výzkumu, Policie ČR, vlastní výpočet a zpracování, podkladová data Data50 ČÚZK

Z tzv. teplotní mapy nehodovosti, která znázorňuje hustotu dopravních nehod v daném místě, je patrné, že největší ohniska dopravních nehod jsou doménou Hradce Králové a Pardubic. V Hradci Králové jsou ohniska, kde často dochází k nehodám (hlavní kolizní body), rozseta na mnoha místech města. Naproti tomu v Pardubicích se hlavní ohnisko nehodovosti nachází spíše v centrální a jižní části města, u hlavního nádraží a části Polabiny. Další významnější ohnisko můžeme identifikovat v Chrudimi. Nejrizikovějšími úseky aglomerace jsou dle mapové aplikace Centra dopravního výzkumu⁶⁰

⁶⁰ Centrum dopravního výzkumu (2020): Dopravní nehody v ČR: <https://nehody.cdv.cz/statistics.php>

v Hradci Králové II. městský okruh, podjezd v ulici Akademika Bedrny, ulice Antonína Dvořáka a výpadovka na Jičín za okruhem ČKD, silnice I/33 v Lochenicích u areálu bývalého JZD, most přes nivu Labe na silnici I/37 u Opatovic nad Labem, v Pardubicích Palackého třída a ulice 17. listopadu, silnice II/324 mezi Jesničádkami a Dražkovicemi, I/36 u Počapelských Chalup, v Chrudimi ulice Obce Ležáků na silnici I/17 a zatáčka na silnici I/17 mezi obchvatem Chrudimi a obcí Kočí.

Obrázek 27 Teplotní mapa dopravních nehod na území Hradecko-pardubické aglomerace v letech 2016–2019

Zdroj: Centrum dopravního výzkumu, Policie ČR, vlastní výpočet a zpracování, podkladová data Data50 ČÚZK

Doprava v klidu a inteligentní řízení dopravy

Celková situace v parkování a odstavování vozidel, převážně v jádrových částech aglomerace, není uspokojivá. Kapacita parkovacích ploch, především na území velkých měst a sídlišť, je nedostatečná. Existují lokality, kde poptávka buďto převyšuje nabídku, případně kde jsou vozidla z nejrůznějších důvodů hromadně odstavována v rozporu s platnými právními předpisy. Problémem je živelné parkování na plochách nesloužících jako parkoviště. Jedná se zejména o centrální části měst, lokality s vícepodlažní zástavbou a u místních atraktivních cílů. Města v současnosti nedisponují komplexním a uceleným systémem k parkování a odstavování vozidel na svém území, tzn. nedisponují dostatečným počtem záchytných parkovišť či parkovacích domů typu Park and Ride (P+R), Bike and Ride (B+R) a Kiss nad Ride (K+R), které by mohly nahradit parkování v uliční síti. Společným znakem všech uváděných systémů kombinované přepravy osob s návazností individuální automobilové dopravy na veřejnou hromadnou dopravu, případně na dopravu cyklistickou či pěší, je trvalá podpora snižování intenzit automobilové dopravy a poptávky po dlouhotrvajícím parkování vozidel v centrálních částech města. Přístupy k zajištění integrovaného parkování jsou v největších sídlech aglomerace odlišné. V Pardubicích zajišťuje parkování Dopravní podnik města Pardubic a.s., jenž na základě smlouvy se Statutárním městem Pardubice provozuje automaty pro placené parkování a zajišťuje prodej parkovacích karet. Obyvatelé a návštěvníci Pardubic mohou nově od února 2020 platit za parkování i prostřednictvím mobilních aplikací MPLA, ParkDots, ParkSimply a Smart4City Parkování. Naproti tomu integrovaný systém parkování v Hradci Králové je řešen soukromou společností ISP Hradec Králové, a.s. (ISP HK), který systém parkování v celkovém rozsahu cca 7 700 parkovacích stání provozuje na základě smlouvy se Statutárním městem Hradec Králové. Dle ISP HK chybí ve městě přibližně tři tisíce parkovacích míst. Společnost ISP HK se zavázala prostředky získané výběrem parkovného použít výhradně na zajištění provozu těchto parkovacích míst a investovat do systému parkování a budování nových parkovacích míst 182 milionů Kč (celkem cca 300 milionů Kč).⁶¹ V polovině roku 2019 byl ve městě zprovozněn nejmodernější parkovací dům v aglomeraci, a to parkovací dům Jana Gayera v areálu Gayerových a Vrbenského kasáren. V domě se nachází i dva stojany pro rychlé dobíjení čtyř elektrovozidel současně. Dle studie, kterou si Statutární město Pardubice nechalo zpracovat v roce 2017, je zřejmé, že má v současné době vhodné plochy pro výstavbu nových parkovacích kapacit v podobě parkovacích domů, aby byla zabezpečena místa v lokalitách s vysokou poptávkou. Prioritou by měla být výstavba parkovacího domu u zimního stadionu a plánovaný Terminál Jih. V žádném případě nelze zapomínat na ostatní řešení a zahrnovat je postupně do investičního plánu.⁶² V Chrudimi je provozovatelem parkovacích automatů na placených parkovištích městská firma Technické služby Chrudim 2000 spol. s r.o.

V současné době nejsou v území dostatečně posuzovány a řešeny dopady nových obytných komplexů a obchodních center na místní dopravu (zvýšení intenzit dopravy), parkování (realizuje se pouze minimální počet parkovacích míst, aby byly splněny dané normy) a dopravní obslužnost veřejnou dopravou.

Velká města, především Pardubice, Hradec Králové a Chrudim, potřebují, zejména s ohledem na nedostatečnou síť pozemních komunikací a absenci kapacitních obchvatů, vybudovat strukturu telematických aplikací (Inteligentní dopravní systém – ITS), prostřednictvím kterých by bylo možno monitorovat aktuální dopravní situaci, a v některých případech i provoz na komunikacích řídit tak, aby dopad omezujících jevů a událostí byl co nejmenší. Zároveň tak bude zabezpečena maximální propustnost stávající sítě pozemních komunikací a plynulost provozu v daných prostorových podmínkách. Dopravní telematika nebyla dosud realizována v Hradci Králové, nicméně město nyní

⁶¹ ISP Hradec Králové, a.s. (2020): <https://isphk.cz/isp.php>

⁶² Lokalizační studie nových parkovacích kapacit na území statutárního města Pardubice (2017).

intenzivně pracuje na přípravě komplexního inteligentního dopravního systému (6 modulů), jehož fyzická realizace by měla být zahájena v roce 2021. V Pardubicích byl v roce 2019 dokončen městský kamerový systém s 81 kamerovými body pro sledování veřejného pořádku na veřejných prostranstvích a dopravní situace ve městě. Město Pardubice v současné době realizuje další dva projekty ITS – systém řízení světelné signalizace včetně vybudování dopravní ústředny a inteligentní parkovací systém. Město Chrudim v roce 2020 provedlo dopravní průzkum dopravy v klidu. V roce 2021 plánuje provést průzkum nemotorové dopravy na svém území.

Infrastruktura pro čistou mobilitu

Národního akčního plánu čisté mobility, který připravilo Ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO) ve spolupráci s dalšími resorty, tuzemskými výrobci vozidel, poskytovateli infrastruktury a plynárenskými a energetickými společnostmi, je pro dosažení plánovaného snížení emisí v dopravě nutné zvyšovat podíl alternativních paliv v dopravě a podpořit rozvoj dalších alternativních paliv. Po roce 2020 by mělo dojít k významnému nárůstu elektromobility a vozidel na stlačený zemní plyn (CNG) a následně i vozidel na bázi vodíkové technologie. Mezi odvětví čisté mobility, která se v posledních letech velmi dynamicky rozvíjí, nepochybně patří elektromobilita a elektromobily, které neprodukují žádné lokální emise. Nicméně rozvoji elektromobility brání jednak nižší dojezd automobilů poháněných čistě na elektrický (bateriový) pohon, a taktéž jejich cena, která je výrazně vyšší oproti konvenčním automobilům se spalovacími motory. Toto se však neobejde bez dostatečné dotační podpory na pořízení nových vozidel (elektrobus, případně CNG, vodík). Bez dotační podpory není pořízení např. elektrobusu ekonomicky odůvodnitelné. Bude tak zajištěno i plnění Směrnice 2009/33/ES o podpoře čistých a energeticky účinných silničních vozidel. Dostatečně hustá síť dobíjecích stanic může pomoci eliminovat první ze zmíněných bariér. Současná hustota nabíjecí sítě je malá v porovnání se sítí čerpacích stanic, čímž není možno dosáhnout stejného provozního režimu, na který jsou zvyklí uživatelé konvenčních automobilů.⁶³ Skupina ČEZ, která je největším provozovatelem veřejných dobíjecích stanic v ČR i Hradecko-pardubické aglomeraci, očekává po roce 2020 výrazný nástup elektromobility. V roce 2025 by měl podíl prodeje nových elektromobilů a plug-in hybridů⁶⁴ vzrůst až na 20 %.⁶⁵ Pozitivní skutečností je, že ve srovnání s Královéhradeckým a Pardubickým krajem a ČR je hustota infrastruktury pro čistou mobilitu v Hradecko-pardubické aglomeraci nadprůměrná, a to z hlediska hustoty dobíjecích stanic pro elektromobily (12,6; celkem 16 stanic), hustoty sítě stanic na zkapalněný ropný plyn – LPG (24,5; celkem 31 stanic) i hustoty sítě CNG stanic (7,1; celkem 9 stanic) na 1 000 km silnic v aglomeraci. I když jsou tyto hodnoty v kontextu ČR nadprůměrné, v kontextu vyspělých zemí Evropy není tato infrastruktura v ČR ani Hradecko-pardubické aglomeraci tolik rozvinutá. K 1. 4. 2020 bylo v Hradci Králové v provozu 7 veřejných dobíjecích stanic pro elektromobily (1 stanice na 13,2 tisíc obyvatel), v Pardubicích o jednu méně (1 stanice na 15,1 tisíc obyvatel). Ve 23tisícové Chrudimi byla v provozu pouze jedna stanice. Pro srovnání, v nizozemském Amstelveenu s 90,1 tisíci obyvateli bylo dle mapové aplikace Chargemap⁶⁶ v téže době v provozu 199 veřejných dobíjecích stanic (1 stanice na 456 obyvatel), ve švédském Lundu s 92 tisíci obyvateli 27 stanic (1 stanice na 3,4 tisíc obyvatel), v německé Kostnici s 85 tisíci obyvateli 21 stanic (1 stanice na 4,0 tisíc obyvatel), ve francouzském Calais se 74 tisíci obyvateli 16 stanic (1 stanice na 4,6 tisíc obyvatel) a nizozemském Elburgu s 23 tisíci obyvateli 10 stanic (1 stanice na 2,3 tisíc obyvatel). Další dobíjecí stanice v aglomeraci se nachází v obcích Lázně Bohdaneč Stračov.

⁶³ Ministerstvo průmyslu a obchodu (2015): Národní akční plán čisté mobility.

<https://www.mpo.cz/assets/dokumenty/54377/62106/640972/priloha001.pdf>

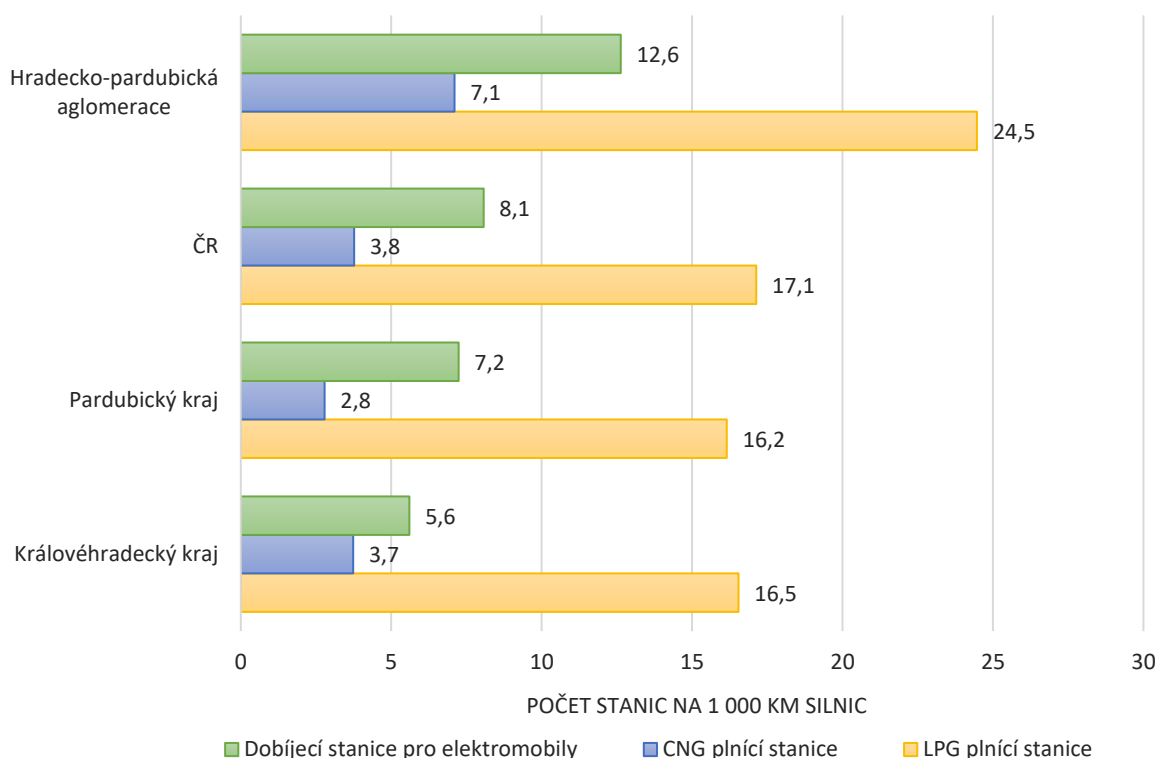
⁶⁴ Plug-in Hybrid Electric Vehicle – vůz s hybridním pohonem, který je vybaven jak elektromotorem, tak spalovacím motorem.

⁶⁵ <http://www.elektromobilita.cz/cs/o-nas.html>

⁶⁶ <https://chargemap.com/map>

Graf 83 Hustota dobíjecích a plnicích stanic pro čistou mobilitu ve vybraných územních jednotkách v přepočtu na 1 000 km silnic (k 1. 4. 2020)

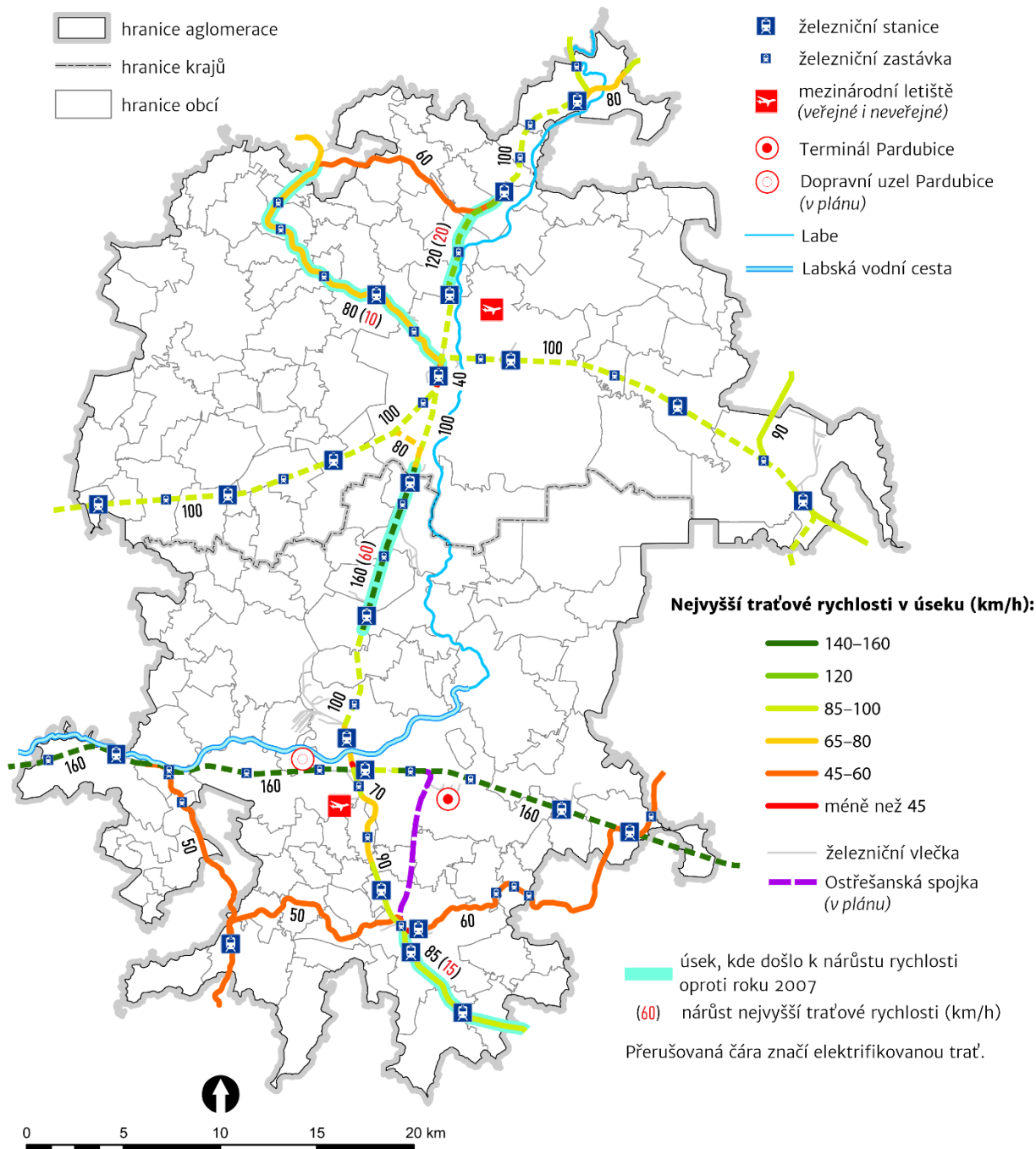
Zdroj: evmapa.cz, cngplus.cz, seznamlpg.cz, vlastní výpočet a zpracování

10.2 Železniční doprava

Území Hradecko-pardubické aglomerace vykazuje vysokou hustotu železniční sítě (16,7 km železnic na 100 km²), která je nadprůměrná ve srovnání s ČR (12,1), Královéhradeckým (15,0) i Pardubickým krajem (11,9). Délka všech železničních tratí (bez vleček) v aglomeraci je 218 km. Aglomerace je díky mezinárodnímu železničnímu koridoru Berlín – Praha – Brno – Vídeň (železniční trať č. 010) významným železničním uzlem v rámci ČR, v čemž spočívá jeho velmi výhodná dopravní poloha a poměrně rychlé spojení s Prahou, Brnem i hlavními městy okolních států. Díky husté železniční síti jsou všechna významná města v aglomeraci propojena vlakovou dopravou a většina z nich je významnými dopravními uzly. Pardubice a Hradec Králové jsou propojeny železniční tratí č. 031 Pardubice – Hradec Králové – Jaroměř, která tvoří páteř železniční sítě v aglomeraci, v pracovní dny se po ní přepraví více než 6 000 cestujících. V současné době probíhají přípravy na její zdvoukolejnění v úseku Opatovice nad Labem – Hradec Králové. Druhá kolej rovněž chybí v úseku Stéblová – Rosice nad Labem – Pardubice. Chrudim a Pardubice jsou propojeny železniční tratí č. 238 Pardubice – Havlíčkův Brod. Tyto dvě železnice mají strategický význam pro dojíždku do práce, škol a za službami v rámci aglomerace, avšak problémem je zde nedostatečná kvalita železniční tratě a nízká přepravní rychlost. Slabým článkem je úvratové spojení Pardubic s Chrudimí. Proto je navrženo vybudování tzv. Ostřešanské spojky na trati č. 238, čímž by se zrychlilo a zatraktivnilo cestování vlakem mezi Chrudimí a Pardubicemi. Navržené trasování této spojky se však setkalo s odporem dotčených obcí, a i z důvodů její ekonomické nerentability pravděpodobně realizována nebude. Pro aglomeraci bude důležité zdvoukolejnění železniční trati č. 020 Velký Osek – Hradec Králové – Choceň jako alternativa k přeplněnému I. tranzitnímu železničnímu koridoru v úseku Praha – Pardubice – Choceň. Železniční síť doplňují regionální tratě č. 015 Přelouč – Heřmanův Městec, č. 016 Chrudim – Moravany a trať č. 041 Hradec

Králové – Jičín – Turnov. Na tratích č. 017 Chrudim město – Heřmanův Městec a trati č. 046 Hněvčeves – Smiřice byl již ukončen provoz pro osobní dopravu. Elektrifikována je polovina z celkové délky všech tratí.

Obrázek 28 Letiště, terminály, maximální traťové rychlosti na železnici v Hradecko-pardubické aglomeraci v roce 2018 a nárůst nejvyšších traťových rychlostí oproti roku 2007

Zdroj: Správa železnic, OpenRailwayMap, vlastní výpočet a zpracování, podkladová data Data50 ČÚZK

Problémem železniční sítě v aglomeraci, až na některé výjimky, je její nízká provozní rychlost a propustnost. Během posledních 11 let došlo na železniční síti v aglomeraci pouze k lokálním nárůstům maximálních traťových rychlostí, což však automaticky neznamená i zrychlení samotných cestovních dob, které je závislé mimo jiné na nasazených vlakových soupravách. Výrazné zrychlení (o 60 km/h) a zdvoukolejnění proběhlo na trati č. 031 mezi Pardubicemi a Hradcem Králové, nicméně její

modernizace na rychlost 160 km/h se pozastavila v Opatovicích nad Labem na hranici krajů. K milníku došlo v roce 2016, kdy byla dokončena rekonstrukce a modernizace trati č. 031 a zavedení rychlosti 120 km/h mezi Předměřicemi nad Labem a Smiřicemi. Jedná se o první úsek s rychlostí nad 100 km/h na území hradecké části aglomerace. Do doby, než se vyřeší technický stav a parametry železničních tratí, nelze počítat s nárůstem konkurenceschopnosti železniční dopravy vůči rozvinuté individuální dopravě. Zlepšení by mohla přinést realizace nového vysokorychlostního spojení. Pro rozvoj vysokorychlostní železniční sítě je potřeba především politické rozhodnutí z Ministerstva dopravy a na úrovni vlády ČR. V Královéhradeckém a Pardubickém kraji počítá Ministerstvo dopravy s variantou vysokorychlostní trasy číslo 5 (RS5) ve směru z Prahy do polské Vratislavi (Wrocław). Trasa vysokorychlostní tratě není zatím stanovena, uvažuje se o dvou variantách, a to o variantě přes Hradec Králové (v souběhu s dálnicí D11) a variantě přes Liberec (tato varianta by pro Hradecko-pardubickou aglomeraci nebyla přínosem). V aglomeraci jsou Správou železnic, kromě výše uvedených záměrů, připravovány další železniční projekty jako Modernizace trati Hradec Králové – Pardubice – Chrudim, 3. stavba, zdvoukolejnění Pardubice-Rosice nad Labem – Stéblová (2021–2023), Modernizace železničního uzlu Pardubice (2020–2024) či komplexní rekonstrukce železniční stanice Hradec Králové hlavní nádraží (2023–2025), která je součástí připravovaného projektu na zdvoukolejnění trati v úseku Opatovice nad Labem – Hradec Králové.⁶⁷

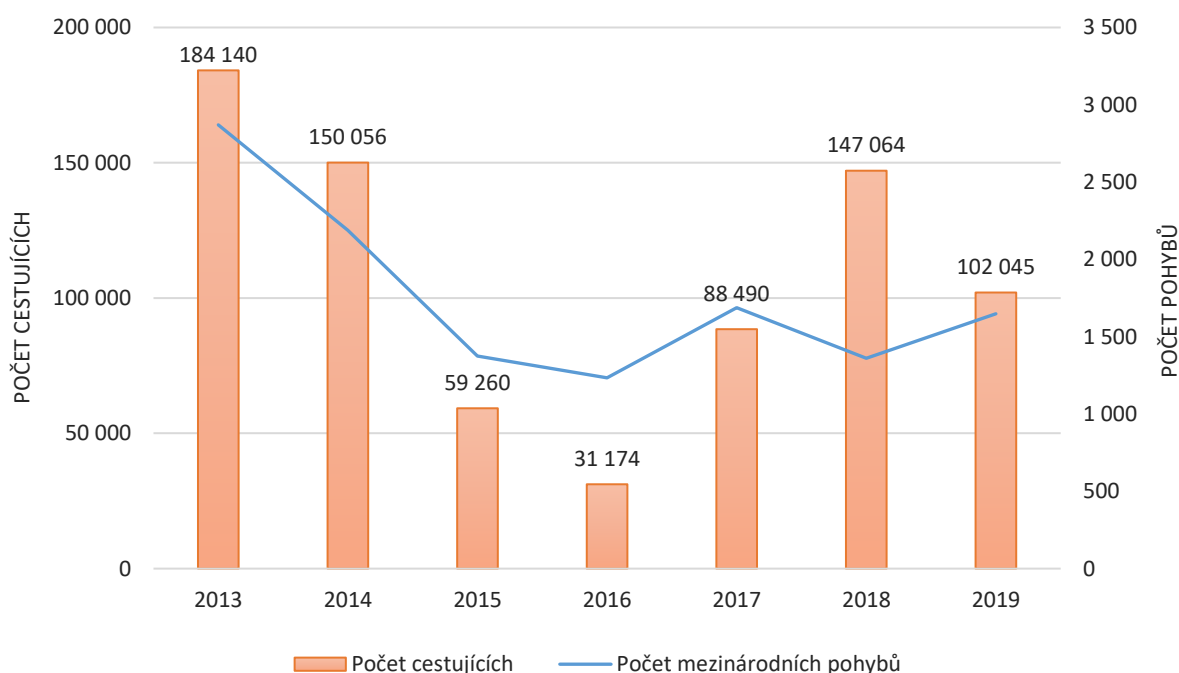
10.3 Letecká, vodní a multimodální doprava

Jádrem letecké dopravy v aglomeraci je letiště Pardubice, které má statut veřejného mezinárodního letiště se smíšeným civilním a vojenským provozem. Majoritním vlastníkem s 66% podílem akcií je Statutární město Pardubice, minoritním vlastníkem je s 34% podílem akcií Pardubický kraj. Letiště Pardubice je jedním z pěti páteřních letišť ČR. Důležitou část provozu tvoří charterové lety tuzemských cestovních kanceláří v letní turistické sezóně, významné jsou též charterové lety do významných evropských měst. V letech 2016–2017 proběhla výstavba nového terminálu Jana Kašpara s větší kapacitou. Počet cestujících využívajících pardubické letiště má kolísavý charakter, od svého maxima v roce 2014 se v roce 2019 propadl o necelých 45 % na 102 tisíc cestujících. Od roku 2016 počet cestujících strmě rostl, nicméně v roce 2019 došlo k prudkému poklesu způsobenému uzemněním letadel Boeing 737 Max 8, kvůli němuž společnost Ryanair zrušila pravidelnou linku z Pardubic do Londýna. Letiště také ztratilo charterové lety české společnosti Smartwings. Mírně narostla přeprava nákladu. Počet mezinárodních pohybů v posledních třech letech stagnuje. Významný dopad na provoz letiště (utlumení provozu, finanční ztráty) v roce 2020 měla a bude mít epidemie onemocnění COVID-19.

---

⁶⁷ Správa železnic (2020): Interaktivní mapa Správy železnic. <https://www.stavby.szdc.cz/>

Graf 84 Počty cestujících a počty mezinárodních pohybů na letišti Pardubice v letech 2013–2019

Zdroj: Letiště Pardubice, vlastní zpracování

Další mezinárodním, i když neveřejným, letišťem v území je letiště Hradec Králové, jehož 100% akcionářem je Statutární město Hradec Králové. Letiště má sportovní a zájmový charakter a je rovněž využíváno i pro vojenské účely. Pro osobní lety je zde využíváno nejčastěji lehkých vrtulových letounů. Počty každoročně přepravených cestujících se zde pohybují v jednotkách tisíců. Bývalé vojenské letiště má díky své rozloze a poloze významný potenciál pro svůj další rozvoj (např. jeho transformace na funkční průmyslovou zónu s využitím vazby na provoz letiště), který závisí na napojení areálu letiště na nadřazenou dopravní síť (železnice, dálnice D11 a Severní tangenta). Posledním letišťem v aglomeraci je veřejné vnitrostátní letiště v Chrudimi, které má sportovní a zájmový charakter. Infrastruktura letiště neodpovídá standardům 21. století, proto v nejbližších letech proběhne modernizace letiště, která přímo souvisí s působením 43. výsadkového pluku Armády ČR od 1. října 2020. Kvůli investičním záměrům armády a rozvoji zázemí letiště schválilo město Chrudim zahájení změny územního plánu.

Je důležité zajistit, aby si letiště v Pardubicích a Hradci Králové nekonkurovaly. Potenciál letiště Pardubice je zřejmý v osobní mezinárodní dopravě, jehož hlavní výhodou je blízkost k I. železničnímu koridoru (letiště může v budoucnosti sloužit jako alternativa k letišti Václava Havla Praha), kdežto potenciál letiště Hradec Králové je především v multimodální přepravě.

Vodní doprava na území aglomerace je realizována na řece Labi zahrnuté do transevropské sítě vodních cest kategorie E (magistrála E20 Severní moře – Hamburk – Ústí nad Labem – Mělník – Pardubice). Řeka Labe je také součástí záměru vodního koridoru Dunaj – Odra – Labe. Vodní doprava je zde zastoupena pouze rekreační plavbou po Labi v úseku Pardubice – Kunětice, podobný potenciál má splavnění úseku Kunětice – Hradec Králové – Kuks. Připravováno je splavnění Labe z Chvaletic do Pardubic, tím by se Labská vodní cesta prodloužila celkem o 24 km. Podmínkou k tomu je vybudování plavebního stupně Přelouč II.

Jedním z prostředků ke snížení negativních celospolečenských účinků nákladní dopravy na společnost je rovnoměrná dělba přepravní práce mezi jednotlivé druhy dopravy. Je potřeba vytvořit takové

prostředí, v němž budou moci být plně rozvinuty přednosti jednotlivých druhů dopravy, tj. aby mohly být poskytovány efektivnější a výkonnější logistické služby při naplňování strategických cílů v oblasti snižování energetické náročnosti a vlivu na obyvatelstvo a životní prostředí.⁶⁸ Hradecko-pardubická aglomerace má díky své dopravní poloze možnost propojit železniční, silniční, vodní i leteckou dopravu. Z dlouhodobého hlediska se počítá s vybudováním překladního a logistického uzlu, tzv. Dopravní uzel Pardubice, s přístavem na Labi. Tento multimodální terminál by měl být umístěn v prostoru obcí Srnojedy a Svítkov (část města Pardubice).

Zatím jediný terminál v aglomeraci určený pro multimodální přepravu se nachází v Pardubicích, části Černé za Bory v areálu Logistika Park. Terminál je vlečkou napojen na železniční síť a je zaměřen na kontejnerovou logistiku (překlad a skladování). Zároveň jsou zde nabízeny komplexní celní služby (celní sklad). V letech 2018–2019 proběhla modernizace překladiště (pořízení 2 terminálových překladačů, 1 tahače, systému pro monitorování SPZ nákladních aut a přepravních jednotek), která byla spolufinancována z Operačního programu Doprava (OPD). V budoucnu je plánováno vybudování nového terminálu v současném areálu, který bude mít delší vykládací kolej. Jde o rozšíření zpevněných ploch až na konečnou rozlohu cca 14 tisíc m².⁶⁹

10.4 Cyklistická doprava

Pro udržitelný rozvoj je také důležité využití „čistých“ druhů dopravy, zejména cyklistické a pěší. Hradecko-pardubická aglomerace má ideální geografické podmínky pro cyklo dopravu i cykloturistiku. V celém území Hradecko-pardubické aglomerace existuje kompletní a systematická síť značených cyklotras s nadprůměrnou hustotou v rámci ČR, které nejčastěji vedou po silnicích III. třídy, částečně i po silnicích II. třídy (rizikové úseky). Tuto síť není třeba redukovat, ale optimalizovat ji ve smyslu přeložení některých tras na nové vhodné atraktivnější komunikace mimo provoz motorových vozidel a místy doplnit vhodné propojky. Značení cyklotras udržuje Klub českých turistů za přispění Královéhradeckého i Pardubického kraje. Územím prochází cyklotrasy národní, krajské a městské kategorie. Páteřními cyklotrasami v aglomeraci jsou dálková trasa č. 2 Labská (Kuks – Jaroměř – Hradec Králové – Pardubice – Přelouč – Kladruby nad Labem), která je i součástí sítě evropských tras EuroVelo (od Mělníka směrem do Německa), a dálková trasa č. 14 (Jičín – Nechanice – Hradec Králové – Třebechovice pod Orebem – Týniště nad Orlicí). Kvalitně provedené a marketingově zvládnuté dálkové cyklotrasy představují dle zahraničních analýz zdroj významných ekonomických příjmů, proto je zde nutné budovat i veřejnou infrastrukturu cestovního ruchu. Rozvoj cyklostezek a doprovodné infrastruktury na těchto páteřních cyklotrasách a jejich integrace v návaznosti na sousední kraje je v Královéhradeckém kraji prioritou Nadregionální strategie KHK v oblasti cyklo, in-line a bike produktů (2016)⁷⁰, v Pardubickém kraji pak prioritou Konceptce cyklo a in-line turistiky v Pardubickém kraji (2015)⁷¹. V aglomeraci se jedná o úsek Labské cyklotrasy mezi Hradcem Králové a Pardubicemi, který se označuje projektovým názvem Cyklostezka Mechu a Perníku. Zastupujícím subjektem celého projektu je Svazek obcí Hradubická labská složený ze zastupujících měst a obcí dotčených záměrem projektu Labské stezky. Koncem roku 2018 byl otevřen úsek mezi Hradcem Králové a obcí Vysoká nad Labem (spolufinancován z prostředků ITI Hradecko-pardubické aglomerace). Za rok 2019 jej využilo přes 140 tisíc osob, z toho 73 % byli cyklisté. V současnosti je hotových 5 km z plánované délky 18 km.

⁶⁸ Ministerstvo dopravy (2017): *Koncepce nákladní dopravy pro období 2017–2023 s výhledem do roku 2030.*

https://www.mdcr.cz/getattachment/Dokumenty/Strategie/Koncepce-nakladni-dopravy-pro-obdobi-2017-2023-s-v/MD_Koncepce_nakladni_dopravy_w.pdf.aspx

⁶⁹ České přístavy, a.s. (2020): <https://www.ceskepristavy.cz/index.php?typ=CBA&showid=113>

⁷⁰ Královéhradecký kraj (2016): *Nadregionální strategie KHK v oblasti cyklo, in-line a bike produktů.* <http://www.kr-kralovehradecky.cz/assets/rozvoj-kraje/rozvojove-dokumenty/schvalene-koncepce/Aktualizace-strategie-NS-KHK-2016.pdf>

⁷¹ OHGS s.r.o. (2015): *Koncepce cyklo a in-line turistiky v Pardubickém kraji.* http://www.ohgs.cz/files/r_sobory/cyklokonceptce_pk_final.pdf

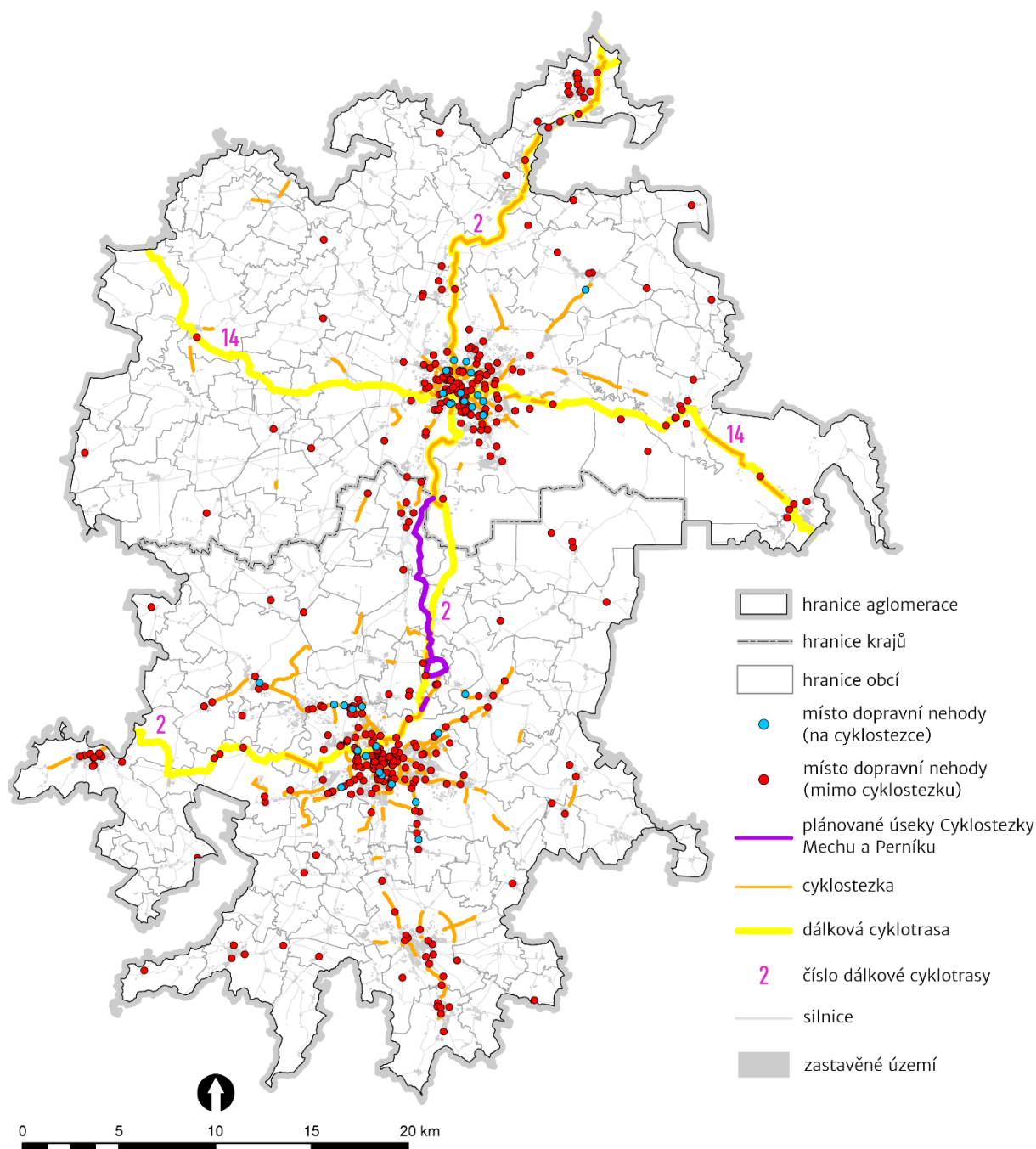
Po dokončení se stane významnou páteřní cyklostezkou celé aglomerace.⁷² Velký potenciál pro rozvoj cyklo dopravy a cykloturistiky má i část Labské stezky ve směru Pardubice – Přelouč – Chvaletice – Týnec nad Labem (hranice Pardubického a Středočeského kraje). Dotčené obce v současnosti jednají s vlastníky o výkupu pozemků, a to na základě vyhledávací studie společnosti TRANSCONSULT z roku 2016. Pro potřeby vybudování Labské stezky a doprovodné infrastruktury podél břehu Labe v rámci Polabské krajiny mezi městy Pardubice a Týnec nad Labem byl v roce 2015 založen dobrovolný svazek obcí Pardubická labská. Úplné dokončení této 34 km dlouhé cyklostezky se odhaduje na rok 2024. Výstavba nových cyklostezek je silně závislá na externích zdrojích financování. Páteřní úseky cyklostezek v aglomeraci podél řek byly vybudovány především z evropských zdrojů, cyklostezky kolem dopravně zatížených silnic byly realizovány ze Státního fondu dopravní infrastruktury. Další finanční podpora dálkových cyklotras směřuje z dotačních prostředků Královéhradeckého (zpracování projektové dokumentace, výkupy pozemků, stavební úpravy) i Pardubického kraje (výkupy pozemků).

Pro zvýšení podílu cyklistické dopravy je kvalita infrastruktury zajišťující bezpečný pohyb cyklistů, včetně infrastruktury doplňkové, klíčová. Rozvoji cyklo dopravy mohou významně pomoci různé intervence, jako např. plošné pokrytí měst kvalitními stojany pro kola, dobíjecí stanice pro elektrokola, úschovny kol u zastávek veřejné dopravy, možnost převozu kola v městské hromadné dopravě (MHD) či investice do oprav povrchů stávajících cyklostezek. Významným prvkem pro bezpečnost cyklistů jsou cyklostezky, které se v posledním desetiletí výrazně rozrůstají a také jízdní pruhy pro cyklisty. Délka všech komunikací určených pro provoz cyklistů (stezka pro cyklisty, stezka pro cyklisty a chodce s odděleným nebo smíšeným provozem) čítá na území aglomerace přibližně 200 km. Zatím však neexistuje souvislá síť páteřních cyklostezek oddělených od automobilové dopravy, která by přímo propojila města či obce a umožňovala tak plynulou a bezpečnou dojížděku do zaměstnání a do škol a dále by sloužila i pro rekreační účely. V letech 2016–2019 došlo na území aglomerace k celkem 451 nehodám s účastí cyklistů, pouze 31 (6,9 %) z nich se událo na cyklostezce. Drtivá většina nehod se stala ve městech, zvláště pak v Hradci Králové a Pardubicích, kde je provoz cyklistů nejvyšší. Paradoxem je, že řada cyklistů využívá některé silniční komunikace i přes to, že je souvisle s nimi vedena cyklostezka. Cyklista má zde povinnost tuto cyklostezku využít. Přetrvávajícím problémem z hlediska legislativy je, že cyklista na přejezdu pro cyklisty nemá přednost před automobilem.

---

⁷² Svazek obcí Hradubická labská (2020): <https://www.hradubickacyklostezka.cz/>

Obrázek 29 Dopravní nehody cyklistů na území Hradecko-pardubické aglomerace v letech 2016–2019

Zdroj: Centrum dopravního výzkumu, Policie ČR, Krajský úřad Královéhradeckého kraje, vlastní zpracování, podkladová data Data50 ČÚZK a OpenStreetMap – GeoFabrik

Největší potenciál cyklo dopravy je totiž ve velkých městech díky cestám na kratší vzdálenosti, na kterých kolo konkuruje automobilu i MHD, ale také v příměstské, intermodální dopravě, např. pro jízdu k nejbližší zastávce veřejné dopravy. Města Pardubice i Hradec Králové mají zpracovány podrobnější koncepční dokumenty pro detailnější řešení problematiky cyklo dopravy ve městě. Zatím však v území ani jednoho z měst neexistuje funkční a propojený systém cyklo stezek včetně řešení napojení příměstských částí. Ve městech nelze v současném stavu již na mnoha místech, zejména v centrech a v místech s hustou zástavbou budovat cyklo stezky se zcela odděleným provozem cyklistů (resp. pěších u smíšených stezek). Důležitá jsou však i jiná opatření pro cyklisty, integrovaná do silniční sítě, která pomáhají zvýšit jejich bezpečnost a mohou pomoci při realizaci opravdu souvislé sítě páteřní

infrastruktury pro cyklisty. Pro zatraktivnění, zrychlení a zvýšení bezpečnosti tohoto způsobu dopravy je zároveň třeba zajistit i dostupná a bezpečná parkování pro jízdní kola, což např. plní v posledních letech vybudované cyklověže BIKETOWER (Hradec Králové u Futura, Pardubice, Jaroměř), a zároveň i možnost převážení jízdních kol ve vlacích a kombinování tak veřejné hromadné dopravy a dopravy cyklistické. V současné době je tato možnost pro denní dojíždění finančně velmi nevýhodná, především na kratší vzdálenosti. Od 18. 5. 2020 působí v Hradci Králové i Pardubicích soukromá společnost nextbike Czech Republic s.r.o., která provozuje systém padesátky virtuálních stanic a 100 sdílených jízdních kol v každém z těchto měst. Tato služba je veřejností hojně využívána. Návštěvníci aglomerace mohou rovněž využít služby půjčoven kol Českých drah (ČD Bike) ve městech Týniště nad Orlicí, Pardubice, Přelouč, Chrudim a Slatiňany.

10.5 Dopravní plánování

V současné turbulentní době jsou zejména větší města vystavena mnoha výzvám a hledají nová efektivní řešení v oblasti dopravy, která ulehčí stávající infrastruktuře, zkvalitní veřejný prostor a podpoří udržitelnou mobilitu.

V území aglomerace se negativně projevuje absence strategického dopravního plánování na úrovni krajských, regionálních, městských či destinačních a rezidenčních plánů mobility a jejich propojení.

Města Hradec Králové a Pardubice mají zpracované Strategické rámce rozvoje veřejné dopravy (SUMF), které jsou primárně zaměřené na problematiku MHD. V Pardubicích i Hradci Králové jsou v současné době zpracovávány Plány udržitelné městské mobility (SUMP), které mají řešit dopravu ve městech a jejich funkčních zázemí jako jeden celek. Pardubický SUMP, tzv. ParduPlán, i hradecký SUMP, by měly být hotové nejpozději do konce roku 2022.

10.6 Veřejná hromadná doprava

Na území aglomerace funguje Integrovaná regionální doprava (IREDO), v rámci které je zaveden tarifní systém, v němž pracují všichni dopravci, jenž provozují veřejnou regionální autobusovou a železniční dopravu, avšak tento integrovaný systém není propojen se systémem MHD Pardubic a Hradce Králové. Obě města jsou společně s Českými drahami součástí Východočeského dopravního integrovaného systému (VYDIS). Pro zvýšení atraktivity veřejné dopravy bude nutné dokončit integraci celokrajských systémů IDS v podobě systémového propojení odbavovacích systémů MHD v Hradci Králové a Pardubicích s regionální dopravou a tarifem IREDO. K úspěšné integraci je mimo jiné potřeba modernizovat zastaralé elektronické odbavovací systémy MHD. Do konce roku 2021 bude ve vozidlech městské hromadné dopravy v Pardubicích zmodernizován odbavovací systém cestujících. V rámci projektu spolufinancovaného z prostředků ITI Hradecko-pardubické aglomerace bude provedena modernizace systémů vyplývající z požadavků interoperability systému (základní backoffice pro umožnění odbavení prostřednictvím čipové karty a některých vybraných čipových karet jiných dopravců, technické prostředky elektronického odbavení a zařízení pro označování papírových jízdenek, komplexní systém pro odbavení prostřednictvím EMV karty a systém e-shopu a dispečinku).

I přes budování nových moderních terminálů ve městech není v oblasti veřejné dopravy dostatečně vybudováno infrastrukturní zázemí pro cestující, kteří přestupují mezi jednotlivými druhy dopravy (absence přestupních terminálů, informačních systémů na zastávkách a přestupních uzlech, aj.). Z největších měst na území Hradecko-pardubické aglomerace, jež fungují jako významné regionální přestupní uzly, má pouze město Hradec Králové odpovídající terminál veřejné dopravy. Ostatní nové terminály fungují především jako přestupní uzly mezi autobusovou a železniční dopravou. V Pardubicích, které jsou v aglomeraci nejvýznamnějším a vysoce frekventovaným dopravním uzlem, chybí přestupní terminál mezi železniční a linkovou autobusovou dopravou s případným přestupem na MHD. Současný technický stav autobusového nádraží pro linkové autobusy a jeho poloha vůči

vlakovému nádraží je nevyhovující. V současnosti se připravuje realizace multimodálního uzlu veřejné dopravy – Terminál B, který bude sloužit regionální a dálkové autobusové dopravě. Terminál B bude situován v blízkosti již vybudovaného Terminálu A pro městskou hromadnou dopravu. Součástí Terminálu B budou i dvě provozní budovy. Jedna z nich nahradí stávající bytový dům navazující na budovu vlakového nádraží. Součástí druhé budovy bude zázemí pro cestující a řidiče autobusů.⁷³ V jádrových centrech aglomerace chybí řada přestupních bodů mezi MHD a dalšími druhy dopravy (P+R, B+R, K+R), včetně většiny železničních zastávek. Zároveň ne všechna nástupní místa regionální dopravy jsou vyhovující. Nový přestupní uzel byl v roce 2018 vybudován v Přelouči. Součástí projektu Přestupní terminál veřejné dopravy v Přelouči bylo vybudování točny, vybudování zastávek pro autobusy příměstské dopravy i MHD, rekonstrukce chodníků a komunikací, vytvoření stání pro kola s kapacitou 25 stojanů, rekonstrukci a vybudování parkoviště typu K+R se 4 místy a parkovišť typu P+R s kapacitou 63 míst, zřízení metropolitní sítě a instalace kamerového systému, vybudování zastávkových přístřešků a vegetační úpravy. O dva roky později byla dokončena výstavba dopravního terminálu v Jaroměři (5 autobusových zastávek, parkovací plocha pro 92 osobních automobilů v rámci parkovacího systému P+R a objekt automatizované kolárny, kde se nachází 118 míst pro jízdní kola v rámci parkovacího systému B+R) a zahájena I. etapa modernizace terminálu pro autobusovou dopravu v Chrudimi (úpravy zastávky MHD před budovou vlakového nádraží, parkoviště s kapacitou 81 míst, stání pro kola s kapacitou 48 míst, moderní informační systém, veřejné osvětlení, úpravy návazné silniční infrastruktury a infrastruktury po pěši, úpravy zeleně a mobiliář). Po jejím dokončení by v rámci II. etapy mělo dojít k vybudování lávky pro pěši, která spojí prostor přednádraží a budovaný terminál s plánovaným záchytným parkovištěm P+R Skřivánek s možností vytvoření dobíjecích míst pro elektromobily a dále je plánovaná výstavba parkoviště P+R Čs. Armády. Všechny tři terminály byly spolufinancovány z prostředků ITI Hradecko-pardubické aglomerace. Koncem roku 2020 bude dokončena realizace projektu Autobusový terminál Heřmanův Městec financovaného z IROP. V následujících letech je plánována realizace dalších přestupních uzlů v území (Pardubice, Hradec Králové, Lázně Bohdaneč). Moderní společnost musí rovněž zabezpečit srovnatelnou kvalitu života pro všechny občany včetně osob s omezenou schopností pohybu a orientace. Týká se to i veřejné dopravy. V MHD v Hradci Králové činil podíl nízkopodlažních vozidel v roce 2019 celkem 100 %, naopak v Pardubicích tento podíl činil 87 % u autobusů a 93 % u trolejbusů. V regionální veřejné dopravě je tento podíl mnohem nižší. Královéhradecký i Pardubický kraj v příštích letech požadují po dopravcích zvýšení podílu nízkopodlažních spojů. V autobusech v Královéhradeckém kraji bude od roku 2021 tento podíl dosahovat 40 % a do čtyř let se poměr nízkopodlažních vozů zvýší nejméně na 80 %. Nízkopodlažní vlakové soupravy jsou v aglomeraci doménou spíše hlavních železničních tratí č. 010 a 031 (jednotka RegioPanter). Problémem současné železnice je zejména na regionálních tratích nedostatečný počet bezbariérových nástupišť, příp. chybějící bezbariérový přístup k nim. V desítkách měst a obcí po ČR působí tzv. senior taxi. Využívat jej můžou obvykle lidé nad 65 nebo 70 let a dále hendikepovaní a osoby zdravotně postižené. Někde je podmínkou průkaz, který vydává radnice nebo její příslušný sociální odbor. Městem dotované senior taxi provozuje v aglomeraci pouze Statutární město Pardubice, a to pouze pro osoby s trvalým bydlištěm na území města a jejich doprovod. Přeprava seniorů v rámci okresu Hradec Králové je zajišťována z projektu obecně prospěšné společnosti DOSIO a soukromými taxislužbami AAA Dopravní CZ s.r.o. a Metro taxi. V Chrudimi tuto dopravu zajišťuje Centrum sociálních služeb a pomoci. Zájem o tuto službu, i vzhledem k měnící se věkové struktuře populace, neustále roste.

Důležitým faktorem rozvoje je dopravní obslužnost území veřejnou dopravou. Výsledná dopravní obslužnost území je dnes výsledkem rozhodnutí na úrovni národní, krajské a obecní, což souvisí s tzv.

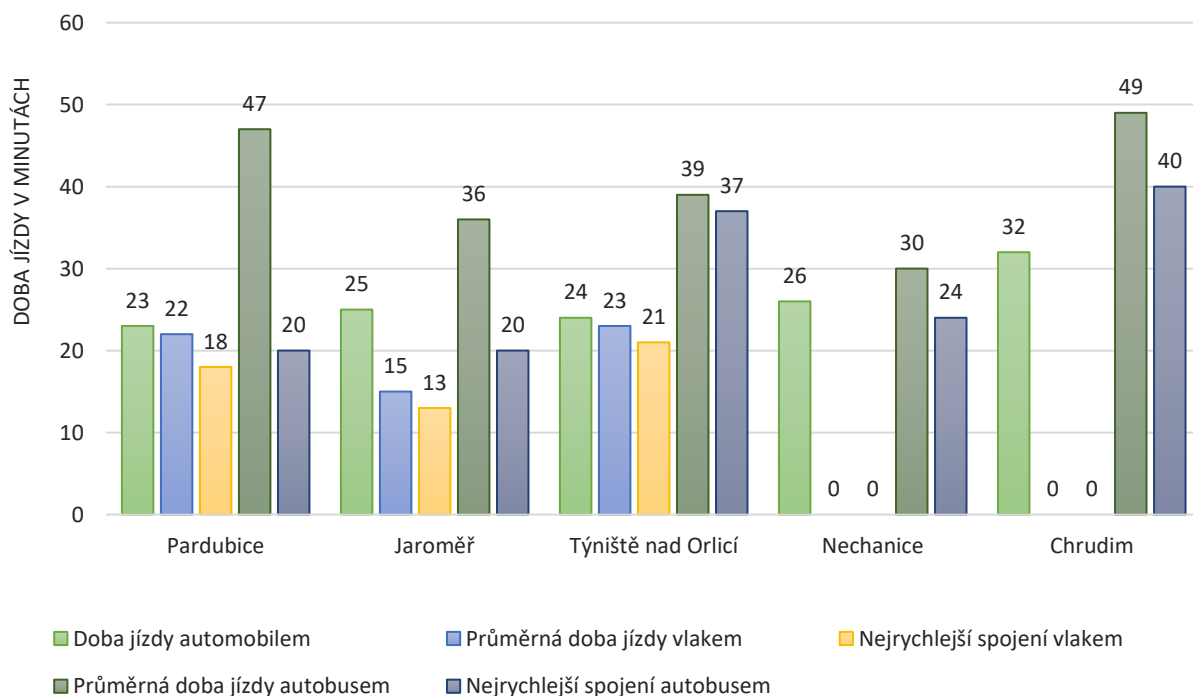
---

⁷³ ATELIER HÁJEK (2018): Územní studie "PARDUBICE - ÚS1". <https://www.pardubice.eu/urad/radnice/uzemni-planovani/uzemni-studie-mesta-pardubice/pardubice-terminal-b/>

regionalizací veřejné dopravy. Všechny tři zmíněné úrovně jsou objednatelem spojů veřejné dopravy, přičemž jejich vzájemnou kooperací dochází ke zvýšení efektivity systému veřejné dopravy. V Hradecko-pardubické aglomeraci, ČR, Královéhradeckém a Pardubickém kraji má však tato spolupráce ještě značný prostor pro zlepšení zejména v oblasti regionální uzavřenosti, v jejímž důsledku je nedostatečné mezikrajské spojení obcí na hranicích krajů, špatná návaznost spojů mezi jednotlivými systémy nebo jejich vzájemná nekompatibilita (autobus – vlak). Spolupráce při plánování dopravní obslužnosti by tedy neměla být jen vertikální (stát – kraje – obce), ale také horizontální (mezikrajská a meziobecní). Také by měl být systém veřejné dopravy nastaven tak, aby byly jasně definovány role jednotlivých módů a ty si vzájemně konkurovaly co nejméně.⁷⁴

Při srovnání cestovních dob z vybraných měst do Hradce Králové a Pardubic se ukazuje silná schopnost vlaku konkurovat individuální automobilové dopravě (IAD), zejména na modernizovaných tratích, které umožňují vyšší cestovní rychlosti. Naopak autobus se ukazuje jako málo konkurenceschopný vůči IAD (existují však výjimky, například Nechanice či Chrudim). Zhoršenou dostupnost veřejnou dopravou do Pardubic a tím její nižší konkurenceschopnost k IAD vykazuje město Heřmanův Městec. Nejvýraznější příklad úspěšné konkurenceschopnosti veřejné dopravy vůči IAD se ukazuje na příkladu města Přelouče, kdy vlak může svého cíle dosáhnout o více než polovinu rychleji. Počet přímých spojení do Pardubic z Přelouče je nejvyšší v celé aglomeraci (celkem 33). Problémem při využívání veřejné dopravy je fenomén tzv. poslední míle neboli přesun cestujících z přestupního uzlu do cílového místa určení, který ve finále prodlouží cestovní dobu a eliminuje přednosti veřejné dopravy před IAD. Záleží na dostupnosti cílové destinace. Naproti tomu automobilem je možné dosáhnout svého cíle v podstatě bez potřeby dalšího přesunu, rizikem jsou však časté kongesce ve městech a nedostatečný počet volných parkovacích míst.

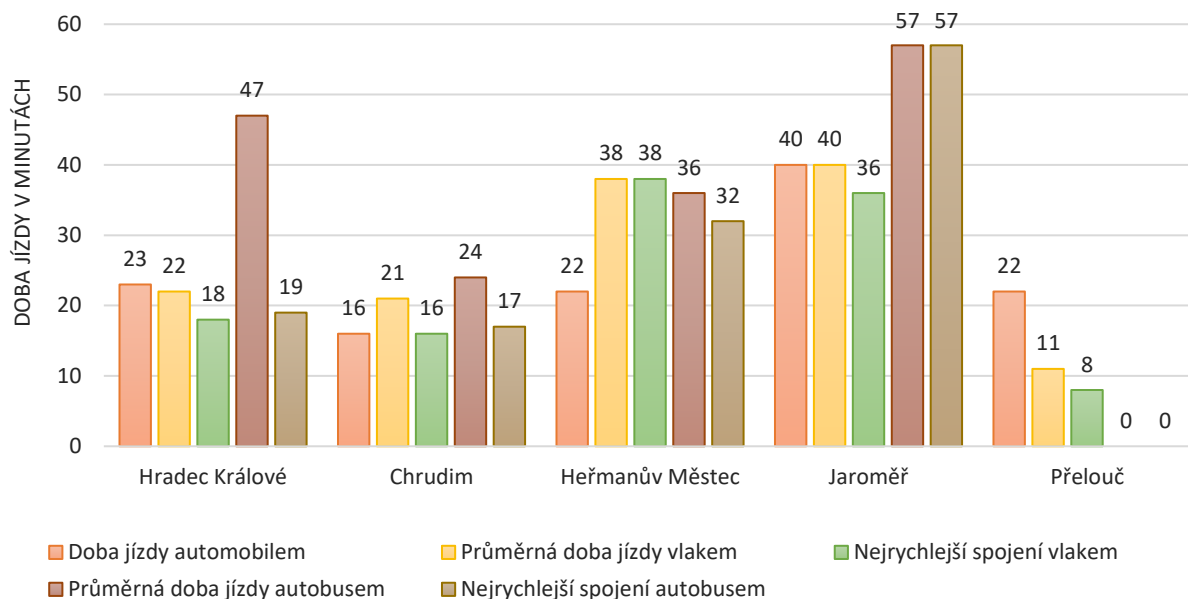
Graf 85 Srovnání cestovních dob z vybraných měst do Hradce Králové při využití různých módů dopravy (stav k 2. 3. 2020)

Pozn.: Pouze přímá spojení, cílovou destinací automobilu v Hradci Králové je Velké náměstí, cílovou destinací autobusu je Terminál hromadné dopravy, cílovou destinací vlaku je Hradec Králové hlavní nádraží.

⁷⁴ Ministerstvo pro místní rozvoj (2019): Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+. <https://www.mmr.cz/getmedia/58c57a22-202d-4374-af5d-cbd8f9454adb/SRR21.pdf.aspx?ext=.pdf>

Graf 86 Srovnání cestovních dob z vybraných měst do Pardubic při využití různých módů dopravy (stav k 2. 3. 2020)

Pozn.: Pouze přímá spojení, cílovou destinací automobilu v Pardubicích je náměstí Republiky, cílovou destinací autobusu je autobusové nádraží, cílovou destinací vlaku je Pardubice hlavní nádraží.

Zdroj: IDOS, Plánovač cest na mapovém portále Mapy.cz, vlastní zpracování

Dominantním provozovatelem osobní železniční dopravy na území aglomerace je národní železniční společnost České dráhy, a.s. (ČD). Stanice Pardubice hlavní nádraží je obsluhována dálkovými vlaky soukromých dopravců RegioJet a.s. a Leo Express Global a.s.

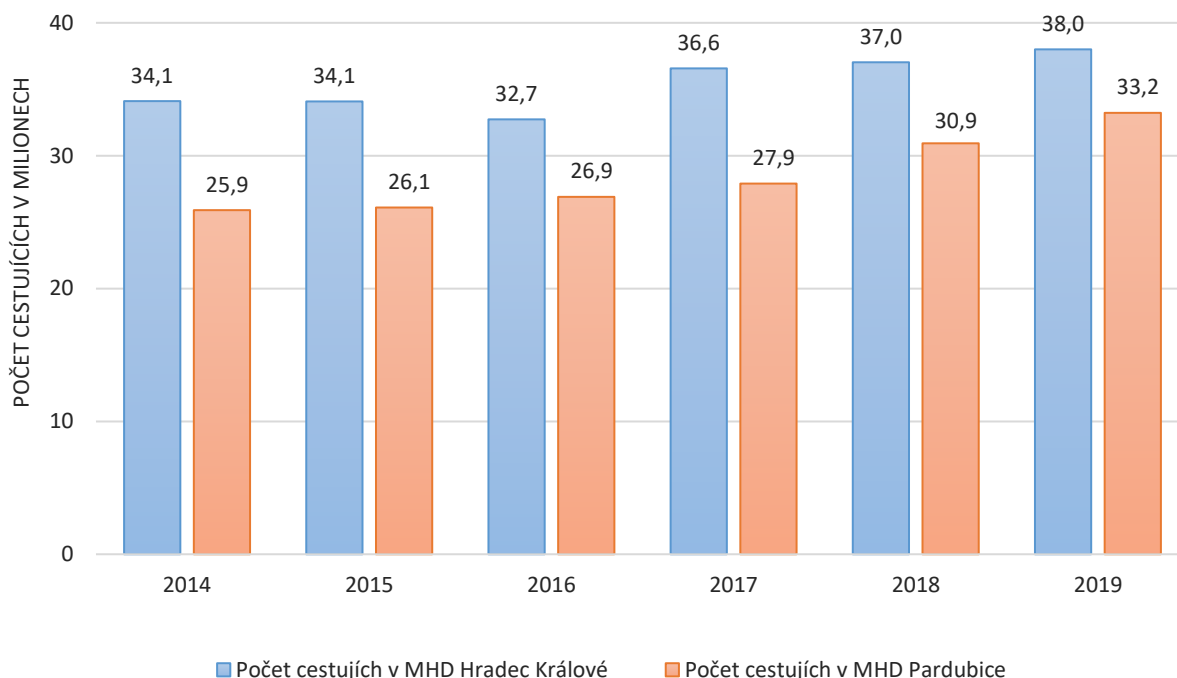
V MHD je hrozbou úbytek přepravených osob z důvodu přechodu na individuální automobilovou dopravu, který nekorresponduje s úbytkem počtu obyvatel měst, což může mít za následek pokles počtu spojů a zároveň i hrozbu nárůstu ceny jízdného. Tento trend byl zaznamenán v minulých letech v Pardubicích i v Hradci Králové. V současnosti počet cestujících přepravených MHD v obou městech roste. V Hradci Králové statisticky narostl počet cestujících v roce 2019 oproti roku 2014 o 11,4 %, v Pardubicích o více než čtvrtinu. Nutno podotknout, že se jedná o hodnotu vypočítanou dle metodického pokynu Ministerstva dopravy, který předpokládá určitý počet cest po dobu platnosti tohoto dokladu. U žákovských jízdenek jsou tyto statistické hodnoty přesnější, u ostatních jízdenek už nikoliv. Např. v roce 2018 byl Dopravním podnikem města Pardubic a.s. (DPMP) pro cestující nad 70 let zaveden roční seniorpas se 100% dotací od města Pardubic, což vedlo k tomu, že tuto roční jízdenku si pořídili i cestující, kteří dosud jezdili na jednotlivé jízdenky a fyzicky uskuteční třeba jen několik cest za rok. Dopravce však na tyto prodané seniorpasy vykazuje stejný počet cest jako na jiné roční předplatní časové jízdenky, tzn. 600. S ohledem na tato fakta byl nárůst počtu cestujících ve skutečnosti nižší. Za rok 2020 dojde s nejvyšší pravděpodobností oproti předchozím rokům k poklesu počtu cestujících, a to z důvodu epidemie onemocnění COVID-19. Negativní trend vysokého poklesu cestujících v MHD pokračuje i po skončení plošných opatření v ČR.

Jízdní výkon vozidel Dopravního podniku města Hradce Králové, a.s. (DPMHK) činil v roce 2019 bezmála 6,53 milionů vozokilometrů⁷⁵, tj. o bezmála 10 % více než v roce 2014 (5,95), což je způsobeno hlavně nárůstem vozokilometrů u trolejbusů o 41,8 %. U vozidel DPMP činila tato hodnota v roce 2019 celkem

⁷⁵ Vozokilometr udává počet kilometrů, které ujede dané vozidlo bez ohledu na jeho vytížení.

5,75 milionů vozokilometrů, tj. o 0,3 % více než v roce 2014 (5,73). Počet vozokilometrů u autobusů DPMP klesl o 6,8 %, naopak počet vozokilometrů u trolejbusů vzrostl o 11,1 %. Trolejbusy DPMP najezdily v roce 2019 o 190 tisíc vozokilometrů více než trolejbusy DPMHK, což je způsobeno zejména větší flotilou trolejbusů DPMP, v roce 2018 to bylo o více než jeden milion kilometrů. DPMP v roce 2019 provozoval celkem 68 trolejbusů, DPMHK jich provozoval 40. Počet autobusů převažuje v DPMHK. Oba dopravní podniky v posledních letech usilovně investují do obnovy vozového parku, čímž snižují i jeho průměrné stáří. DPMP investoval v roce 2019 do obnovy zastaralého vozového parku 103 milionů korun z vlastních zdrojů. O rok dříve 206 milionů korun (nákup 19 nových trolejbusů a 4 parciálních trolejbusů), z toho většinu pokryly evropské dotace z IROP a ITI. Průměrné stáří autobusů DPMP činilo v roce 2019 9,7 let, trolejbusů pak 8,7 let⁷⁶. DPMHK investoval v roce 2019 do obnovy zastaralého vozového parku 55 milionů korun z vlastních zdrojů. O rok dříve více než 372 milionů korun (nákup 23 nových autobusů a 9 parciálních trolejbusů), z toho opět velkou část pokryla dotace z IROP a ITI. DPMHK disponoval v roce 2019 autobusy s průměrným stářím 10,3 let, trolejbusy s průměrným stářím 6,5 let a elektrobusy se stářím 1,9 let. Podíl bezemisních vozidel patří v DPMHK k nejvyšším v ČR. Trolejbusy a elektrobusy zde tvoří polovinu vozového parku. Jízdní výkon hradeckých elektrobusů činil v roce 2019 více než milion vozokilometrů. DPMHK vlastní kromě elektrobusů (23 v roce 2019) i parciální trolejbusy s bateriovým pohonem. Většina autobusů s dieslovým motorem již byla nahrazena vozy s normou Euro6. Hradec Králové tak disponuje nejekologičtější MHD v ČR. DPMP elektrobusy nedisponuje, nicméně podobně jako DPMHK disponuje parciálními trolejbusy, a kromě toho i flotilou 22 kusů autobusů Citelis s motory poháněnými stlačeným zemním plynem (CNG). Délka trakčního vedení činila v Hradci Králové v téže roce 27 km, v Pardubicích a okolních obcích, které obsluhují trolejbusy DPMP, byla její délka 33 km.

Graf 87 Přepravené osoby v MHD Hradec Králové a Pardubice v letech 2014–2019

Zdroj: Sdružení dopravních podniků ČR – výroční zpráva za rok 2019, vlastní zpracování

⁷⁶ Průměrná životnost autobusu se udává na maximálně 15 let. Garantovaná životnost trolejbusů je pak 15 let, ale v praxi může dosáhnout až 25 let.

Graf 88 Ujeté vozokilometry v MHD Hradec Králové a Pardubice v letech 2014–2019

Zdroj: Sdružení dopravních podniků ČR – výroční zpráva za rok 2019, vlastní zpracování

Redukce počtu spojů MHD a zvyšování ceny jízdného ve spojení s prodlužováním přepravní doby veřejnou dopravou vlivem velkého dopravního zatížení může být příčinou případného nárůstu individuální automobilové dopravy. Nárůst využívání individuální automobilové dopravy ve městech je též důsledkem suburbanizačních tendencí a dojížděky za prací do center a lze ho očekávat i do budoucna, avšak cílem celé aglomerace je preference udržitelných způsobů dopravy na úkor individuální automobilové, která je uvažována jako neudržitelná. Z tohoto důvodu je nutné realizovat opatření pro zatraktivnění udržitelných způsobů dopravy. Ve veřejné dopravě a její větší ekologizaci ve městech Pardubice a Hradec Králové je nutností rozšíření sítě trolejbusových tras na úkor autobusových a rozvoj bezemisních nebo nízkoemisních vozidel.

Hlavní zjištění:

- Síť silnic TEN-T na území aglomerace je nekompletní, chybí dokončení dálnic D11 a D35, obchvaty měst a obcí pro tranzitní dopravu a vnitřní a vnější okruhy měst.
- Sídla v okrajových částech aglomerace vykazují horší časovou dostupnost po silniční síti (Jaroměř, Týniště nad Orlicí, Nechanicko, Přeloučsko, Heřmanův Městec, Slatiňany).
- V aglomeraci roste intenzita dopravy, na některých komunikacích došlo v roce 2016 k nárůstu v řádech desítek procent oproti roku 2010. Nejvyšší intenzity silniční dopravy jsou evidovány v intravilánech měst, což má za následek pravidelné kongesce.
- Silnice II. a III. třídy a místní komunikace jsou ve špatném technickém stavu. Jen v okrese Hradec Králové byla ke konci roku 2019 více než polovina (59 %) silnic II. a III. třídy v havarijním stavu.
- Na území aglomerace jsou evidovány mosty v nevyhovujícím technickém stavu.
- V roce 2019 narostl počet dopravních nehod v aglomeraci oproti roku 2014 o bezmála 24 %. Zároveň roste počet tragických dopravních nehod.
- Vysokou dopravní nehodovost vykazují především obce podél hlavních dopravních tahů a pardubická část aglomerace.

- Ve městech aglomerace dosud nebyla zavedena dopravní telematika (inteligentní dopravní systémy), která by umožnila monitorovat aktuální dopravní situaci a provoz na komunikacích řídit tak, aby dopad omezujících jevů a událostí byl co nejmenší.
- Města aglomerace se potýkají s nedostatkem parkovacích ploch P+R, B+R, K+R a parkovacích domů. Přetrvávajícím problémem je nedostatečná kapacita parkovišť na sídlištích.
- Regionální železniční tratě v aglomeraci se potýkají s nízkou provozní rychlostí a propustností. Modernizace železničních tratí v aglomeraci probíhá pouze sporadicky. Oproti roku 2007 došlo, až na výjimky, k pouze lokálním nárůstům provozní rychlosti na některých tratích.
- Absence zdvoukolejnění zbývajících úseků železniční tratě č. 031 neumožňuje zrychlení cestovních dob a nasazení více spojů mezi Pardubicemi a Hradcem Králové.
- Absence přímého spojení a existence úvratového železničního spojení mezi Pardubicemi a Chrudimí neumožňuje zrychlení cestovních dob mezi těmito sídly aglomerace.
- Počet cestujících využívajících letiště Pardubice má kolísavý charakter. V roce 2019 došlo ke znatelnému úbytku počtu cestujících, navíc počet mezinárodních pohybů na letišti v posledních třech letech stagnuje.
- Letiště Hradec Králové má nevyužitý potenciál rozvoje. Dalšímu rozvoji lokality letiště navíc brání absence jeho napojení na nadřazenou dopravní síť.
- Rozvoj vodní dopravy limituje chybějící splavnění Labe z Chvaletic do Pardubic (Plavební stupeň Přelouč II).
- Území aglomerace a zejména Pardubice mají významný potenciál pro multimodální přepravu. V současnosti se zde nachází pouze jeden nákladní terminál tohoto typu.
- Síť cyklostezek v aglomeraci je značně roztržitá, což má za následek jednak vyšší nehodovost cyklistů a zároveň se jedná o bariéru dalšího rozvoje cyklo dopravy ve městech a jejich zázemí. Není dobudována značná část bezpečných úseků páteřní národní Labské trasy a souvisejících přivaděčů, zejména z okolních obcí.
- Území aglomerace se potýká s absencí strategického dopravního plánování na úrovni krajských, regionálních a městských plánů mobility. Koordinace dopravních projektů v návaznosti na jiné dopravní projekty není dostačující.
- Chybí integrace mezi regionální dopravou a MHD v Hradci Králové a Pardubicích v rámci jednotného tarifu IREDO.
- V některých městech není dostatečně vybudováno infrastrukturní zázemí pro cestující, kteří přestupují mezi jednotlivými druhy dopravy (absence přestupních terminálů, informačních systémů, aj.)
- Veřejná doprava z některých měst není vůbec schopna konkurovat individuální automobilové dopravě, typickým příkladem je město Heřmanův Městec. Jízdní doby ve veřejné dopravě silně ovlivňuje fenomén tzv. poslední míle, který může výhody získané využitím veřejné dopravy eliminovat.
- Počet cestujících v městské hromadné dopravě Hradce Králové a Pardubic v posledních letech rostl. V roce 2020 dojde pravděpodobně k poklesu celkového počtu cestujících z důvodu epidemie onemocnění COVID-19.
- Autobusy DPMHK a DPMP vykazují vyšší průměrné stáří, tzn. 10,3 resp. 9,7 let.

11 Technická infrastruktura

Hradecko-pardubická aglomerace je silně urbanizované území s pokrytím veškerých potřebných sítí a technické infrastruktury, jejichž ochranná pásma ale při rozvoji lokality mohou zároveň představovat určitý limit pro dané území. Technická infrastruktura je v území stabilní a pokrývá zásadní potřeby obyvatel i podniků. S rozvojem území a potřeb obyvatel i podniků a rovněž díky stáří některých infrastrukturních sítí je potřeba dané sítě pečlivě udržovat, modernizovat a dle potřeb zvyšovat jejich kapacitu. Z technické infrastruktury převažují v pardubické části aglomerace záměry z oblasti kanalizací a zásobování vodou, v menší míře jsou zastoupeny také záměry v rozvodech plynu a elektřiny.⁷⁷ V hradecké části aglomerace je potřeba řešit odpovídající rozvoj technické infrastruktury v nových lokalitách a trasování plánovaného plynovodu přes zastavěná území obcí.⁷⁸ V některých lokalitách hradecké části aglomerace je navíc zhoršená dostupnost vysokorychlostního internetu.

11.1 Internet a digitalizace

Informační a komunikační technologie umožňují překonat prostorovou vzdálenost a eliminují tak v některých případech potřebu dopravního pohybu. Stejně jako dopravní spojení přispívají informační a komunikační technologie k prostorovému přibližování jednotlivých sídel. Jako nejdůležitější se v této oblasti jeví dostupnost vysokorychlostního internetu.

Dostupnost vysokorychlostního internetu pozitivně ovlivňuje hospodářské (např. podporuje zavádění inovací) i sociální prostředí (např. podporuje sociální začleňování či zaměstnanost).⁷⁹ Realizace těchto možností je však úzce závislá na plošném pokrytí cenově dostupným přístupem k vysokorychlostní internetové infrastruktuře a na ní poskytovaným službám. Vzhledem k tomu, že rozvoj infrastruktury poskytující vysokorychlostní připojení k internetu je v ČR záležitostí především soukromých subjektů, dochází tak k jejímu rozvoji zejména v lokalitách s vysokou perspektivou poptávky (městské aglomerace). Tím se postupně zvětšují rozdíly v dostupnosti vysokorychlostního internetu mezi městem a venkovem.

Oblasti s omezeným přístupem k informační infrastruktuře (tzv. bílá místa pokrytí vysokorychlostním internetem, viz níže) se ve spojení s limitovaným přístupem k dopravní infrastruktuře mohou potýkat s problémy udržení kvalifikovaných odborníků a populace s vyšším vzděláním. Z tohoto důvodu je třeba uvažovat o posilování infrastruktury zejména v oblastech, které jinak vykazují všechny předpoklady pro naplnění svých ekonomických a residenčních funkcí, primárně tedy ve stabilizovaných územích.⁸⁰

Dle dat dostupných z ČSÚ stoupá každoročně podíl domácností vybavených internetem. V Královéhradeckém kraji dosahoval v roce 2018 tento podíl 78,3 %, v Pardubickém kraji 76,3 %. V domácnostech převažuje bezdrátový způsob připojení k internetu. V okresech Hradecko-pardubické aglomerace, Královéhradeckém i Pardubickém kraji je tento podíl oproti ČR nadprůměrný. Podíl připojení přes optickou síť, která umožňuje dosahovat nejvyšších přenosových rychlostí, je nejvyšší v okrese Pardubice i Chrudim, potažmo i v Pardubickém kraji. Velmi nízký a pod průměrem za ČR je pak

⁷⁷ Odbor hlavního architekta Magistrátu města Pardubic (2016): Aktualizace územně analytických podkladů 2016. <https://www.pardubice.eu/urad/radnice/uzemni-planovani/uzemne-planovaci-podklady/uzemne-analyticke-podklady/aktualizace-uzemne-analytickych-podkladu-2016>

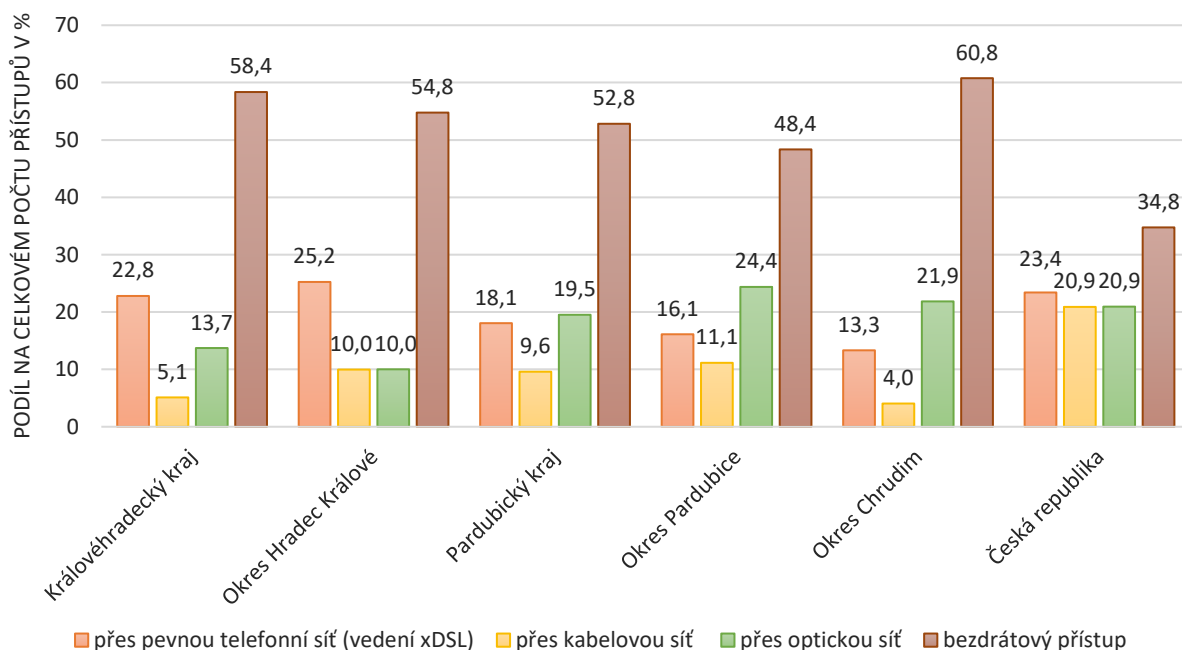
⁷⁸ Odbor hlavního architekta Magistrátu města Hradec Králové (2016): Aktualizace územně analytických podkladů 2016. <https://www.hradeckralove.org/4%2Duplna%2Daktualizace%2Duzemne%2Danalytickych%2Dpodkladu%2D2016/d-66858>

⁷⁹ Ministerstvo průmyslu a obchodu (2016): Národní plán rozvoje sítí nové generace. <https://www.mpo.cz/assets/cz/e-komunikace-a-posta/elektronicke-komunikace/koncepcie-a-strategie/narodni-plan-rozvoje-siti-nqa/2016/11/NPRSNG-27-9-2016.pdf>

⁸⁰ Ministerstvo pro místní rozvoj (2019): Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+. <https://www.mmr.cz/getmedia/58c57a22-202d-4374-af5d-cbd8f9454adb/SRR21.pdf.aspx?ext=.pdf>

v Královéhradeckém kraji a okrese Hradec Králové, kde nad připojením k optické síti převažuje připojení přes pevnou telefonní síť s technologií xDSL (metalická síť), která taktéž umožňuje dosahovat vyšších rychlostí, avšak s délkou vedení rychle klesá (záleží na délce a kvalitě telefonního vedení k nejbližšímu DSLAMu).

Graf 89 Podíl jednotlivých typů přístupů k internetu v domácnostech ve vybraných územních celcích v roce 2018

Zdroj: Český telekomunikační úřad, vlastní zpracování

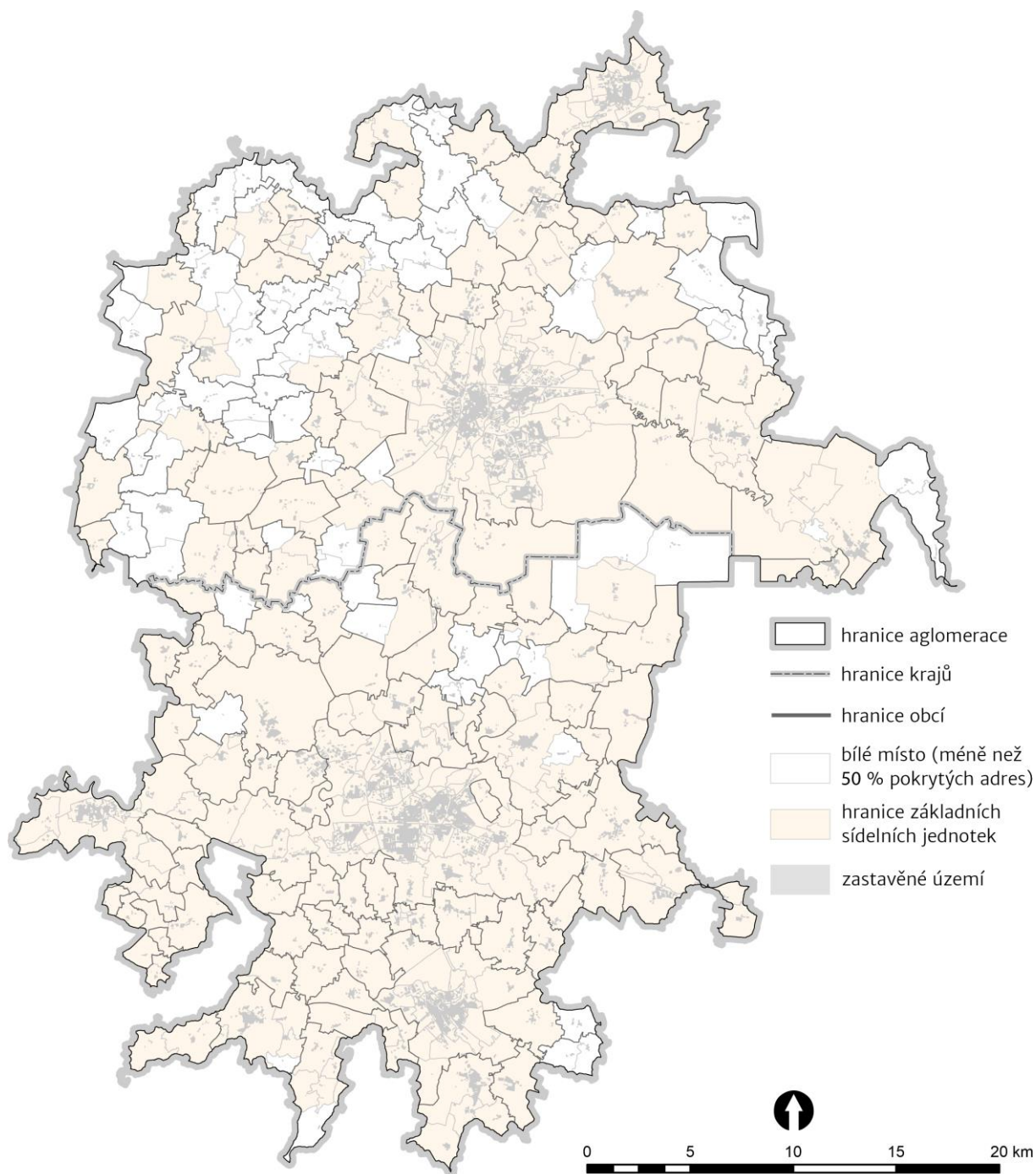
Dle Ministerstva průmyslu a obchodu ČR by vysokorychlostní internetové připojení, aby dosahovalo podmínek pro sítě nové generace, mělo dosahovat reálně hodnoty alespoň 30 Mbit/s (zejména v případě použití modernizované infrastruktury), resp. 100 Mbit/s (infrastruktura budovaná, resp. modernizovaná po roce 2020). Pro potřeby Operačního programu Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost byly Českým telekomunikačním úřadem (ČTÚ) identifikovány lokality bez přístupu k vysokorychlostnímu internetu. Při výpočtu barevného charakteru (bílá, šedá, černá místa) základních sídelních jednotek (ZSJ) vycházel ČTÚ z poměru adresních míst, u kterých byla uvedena alespoň jedna vysokorychlostní disponibilní přípojka (rychlost nad 30 Mbit/s), ke všem adresním místům v ZSJ. Pokud byl tento poměr nižší než 50 %, byla ZSJ vyhodnocena jako bílá.⁸¹ V rámci veřejné konzultace byla databáze pokrytí ČR tímto druhem sítí doplněna o přípojky vysokorychlostního připojení na základě deklarace provozovatelů sítí.⁸² Na území Hradecko-pardubické aglomerace se začátkem roku 2020 nacházelo 92 ZSJ identifikovaných jako bílé místo, tj. 17,5 % ze všech 527 ZSJ v aglomeraci. Většina z nich je alokována v okrese Hradec Králové.

⁸¹ Český telekomunikační úřad (2016): Mapování NGA. <https://www.ctu.cz/mapovani-nga>

⁸² Ministerstvo průmyslu a obchodu (2019): Veřejná konzultace k navrženým intervenčním oblastem v rámci dotační podpory výstavby a modernizace sítí vysokorychlostního přístupu k internetu. <http://www.verejnKonzultace.cz/>

Obrázek 30 Bílá místa vysokorychlostního připojení k internetu dle základních sídelních jednotek na území Hradecko-pardubické aglomerace (stav k 17. 2. 2020)

Zdroj: Český telekomunikační úřad, vlastní zpracování, podkladová data Data50 ČÚZK

Infrastrukturu pro vysokorychlostní optické internetové připojení vlastní, spravuje nebo poskytuje na území aglomerace několik významných hráčů. Největší síť elektronických komunikací zde vlastní a provozuje CETIN a. s. Druhou nejrozsáhlejší optickou síť v aglomeraci provozuje ČD – Telematika a.s. Na tuto síť je napojena většina měst ležících na hlavních železničních tratích v aglomeraci (mimo Jaroměř). Významným regionálním poskytovatelem vysokorychlostního internetu je společnost Magnalink, a.s. Nicméně optickou síť provozuje pouze v Hradci Králové.

V návaznosti na Informační koncepci ČR, jež je závazná pro všechny státní orgány a orgány územních samosprávných celků (veřejná správa), bude v aglomeraci nutné rozvíjet digitální infrastrukturu (nejen)

veřejné správy, což je komplexní soubor metod, nástrojů, služeb, programového, technického vybavení a jimi realizovaných informačních systémů a elektronických aplikací, jejichž prostřednictvím lze poskytovat efektivní on-line služby, a to pro klienty, pro úředníky i pro připojení zařízení v internetu věcí (zkráceně IoT z anglického názvu *Internet of Things*). Moderní digitální veřejnou správou se rozumí eGovernment využívající k výkonu svých působností digitální infrastrukturu, realizující sadu informačních a komunikačních technologií (zkráceně ICT z anglického názvu *Information and Communication Technologies*) služeb, které jsou sdílené, vzájemně sladěné, důvěryhodné, propojené, přístupné, bezpečné, dostupné a efektivní.⁸³ V posledních letech dochází v aglomeraci k postupnému rozvoji a zavádění eGovernmentu. V současnosti je z IROP v oblasti zvyšování efektivity a transparentnosti veřejné správy realizováno nebo již ukončeno 19 projektů (stav k červnu 2020), ať už jde o projekty zaměřené na ICT infrastrukturu a kyberbezpečnost v nemocnicích, bezpečnost komunikační infrastruktury na krajských úřadech Královéhradeckého a Pardubického kraje a ve městě Hradec Králové, modernizaci informačních systémů a elektronizaci komunikace s občany (města Hradec Králové a Sezemice), zavádění ekonomických informačních systémů (Správa nemovitostí Hradec Králové, příspěvková organizace) či modernizaci infrastruktury pro sdílení informací a dat s obcemi Pardubického kraje. Projekty v oblasti ICT v současnosti realizují nebo připravují zejména Královéhradecký kraj (realizace regionální optické sítě ve vybraných lokalitách, digitální technická mapa kraje, datové tržiště, rozvoj datového skladu či jednotný informační systém evidence krajských projektů), město Hradec Králové (digitalizace procesů a dat, rozvoj cloudových služeb, centralizace vybraných IT služeb), město Lázně Bohdaneč (modernizace informačního systému obce s POÚ) či TECHNOLOGICKÉ CENTRUM Hradec Králové z. ú.

Obecně je digitální infrastruktura veřejné správy v ČR malá rozvinutá. Obměna či pořízení nové ICT infrastruktury v rámci digitalizace veřejné správy však souvisí s problémem závislosti jejího financování na prostředcích mimo státní rozpočet ČR. Často je spojena s financováním především z prostředků EU, a jakmile dojde k ukončení programového období, zůstává otázkou, jak bude financován její následný provoz a rozvoj. Navíc v katalogu otevřených dat byla v roce 2019 publikována pouze polovina povinných datových sad. Dle nařízení vlády č. 425/2016 Sb., o seznamu informací zveřejňovaných jako otevřená data, jsou některé subjekty veřejné správy povinny publikovat konkrétní datové sady v Národním katalogu otevřených dat, a to v požadované kvalitě dle standardů a doporučení. Dle Souhrnné zprávy o digitalizaci veřejné správy v ČR⁸⁴ patří mezi hlavní problémy v oblasti digitalizace a ICT nekonceptní řízení/rozhodování při budování a rozvoji informačních systémů (IS), vytváření nových IS veřejné správy bez důkladné analýzy potřeb, nevhodnost výdajů a vysoké provozní náklady IS, nespolehlivost a neúplnost dat v IS a publikovaných open datech, nenaplnění požadovaných přínosů a účelu IS, přetrvávající roztržičnost IS, nežádoucí závislost na externích dodavatelích či nedostatečné personální kapacity v oblasti ICT pro zajištění základních činností.

11.2 Zásobování elektrickou energií

Území Hradecko-pardubické aglomerace je napájeno z distribuční soustavy 110 kV provozovatele ČEZ Distribuce, a. s. Z hlediska národní přenosové soustavy prochází aglomerací 400 kV vedení velmi vysokého napětí. Hlavními napájecími body území jsou transformační stanice v pardubické části Opočíněk a transformační stanice (TS) Krasíkov v okrese Ústí nad Orlicí, která leží mimo území aglomerace. Další důležitou rozvodnou je rozvodna Neznášov nacházející se na území obce Rožnov

⁸³ Digitální Česko (2020): Informační koncepce ČR. <https://www.digitalnicesko.cz/informacni-koncepce-cr/>

⁸⁴ Nejvyšší kontrolní úřad (2019): Souhrnná zpráva o digitalizaci veřejné správy v ČR. <https://www.nku.cz/assets/publikace-a-dokumenty/ostatni-publikace/zprava-o-digitalizaci-verejne-spravy.pdf>

v části Neznášov poblíž Jaroměře, která výkonově zajišťuje distribuční systém 110 kV pro hradeckou část aglomerace. V Chrudimi tvoří napájecí bod rozvodna Tuněchody propojená i na TS Opočíněk.

Území nemá pokrytu stávající spotřebu elektrické energie vlastní výrobou. Zásobování území elektrickou energií je (z hlediska současného odběru, ale i výhledových potřeb) uspokojivě zajištěno. Největším zdrojem napájení distribuční soustavy aglomeraci je kogenerační uhelná elektrárna v Opatovicích nad Labem s instalovaným výkonem 363 MW a roční výrobou 2 116 GWh, jejíž vlastníkem je společnost Elektrárny Opatovice a.s. Dalším významným zdrojem elektrické energie pro území aglomerace je tepelná elektrárna Chvaletice s celkovým instalovaným výkonem 820 MW, která leží mimo řešené území. V roce 2016 získala elektrárna povolení k prodloužení provozu o dalších 10 let místo plánovaného uzavření v roce 2020. Současný vlastník elektrárny, společnost Sev.en EC, a.s., zahájil v téže roce modernizaci provozu za téměř 3 miliardy korun, jejímž cílem je snížení emisí NOx a tuhých znečišťujících látek a prodloužení životnosti bloků č. 3 a 4 do roku 2030.

Kromě těchto velkých energetických zdrojů existují v území tzv. ostrovní provozy, kdy jsou odběratelé nezávislí na okolní distribuční síti a tím pádem chráněni před všemi možnými negativními dopady jako energetická krize nebo výpadky, což má zásadní vliv na vysokou spolehlivost dodávek energií a s tím související stabilitu výroby. Jedním takovým příkladem je distribuční síť pardubické společnosti Synthesia, a.s. Přenosová soustava se musí rozvíjet s ohledem na požadavky jednotlivých investorů v území, jejichž aktivita má vliv na využití kapacity soustavy, a plánovaný rozvoj zdrojové základny a její územní průmět. Požadavky na posílení přenosové soustavy určuje Plán rozvoje přenosové soustavy České republiky 2017–2026. V Hradecko-pardubické aglomeraci se v nejbližších letech neplánuje žádná výstavba další transformovny 400/110 kV ani realizace výrazného energetického zdroje.⁸⁵ Plánuje se výstavba nových stanic podle požadavků místního rozvoje a rozvoje nových odběrných míst. Nadzemní rozvodné sítě elektrické energie jsou postupně a plánovitě rekonstruovány nebo jsou ukládány do země, do kabelů. Plánuje se obměna prostřednictvím částečných oprav nevyhovujících stavů. Specifickou problematikou rozvodné elektrizační sítě je veřejné osvětlení, které je třeba v obcích postupně modernizovat.

V posledních letech roste spotřeba elektrické energie v průmyslu, lze tedy očekávat další nárůst potřeby elektrického příkonu u rozvojových lokalit (průmyslových zón) v jednotlivých městech. Jako nedostatečné se jeví napojení průmyslové zóny ve Starých Čivčích na přívod elektrické energie. Výrazné požadavky podnikatelských aktivit ve městě Jaroměř si vynutí realizaci samostatné transformovny 110/35 kV. Dalším prostorem s nárokem na vyšší elektrický příkon může být průmyslová lokalita Týniště nad Orlicí. V plánu je nové připojení elektrického vedení 110 kV na jih Pardubic, transformovna 110/35 kV Hradec Králové – Východ či koridor nadzemního vedení 2x110 kV Librantice – Svinary – Hradec Králové (Slezské Předměstí).

11.3 Zásobování teplem

Dodávka tepla či způsob vytápění je zajišťován dálkově z centrálních zdrojů tepla (systém CZT) i z lokálních zdrojů (průmyslové, blokové a domovní kotelny) nebo zemním plynem.

Hlavním zdrojem tepla pro soustavu centralizovaného zásobování teplem (CZT) je elektrárna v Opatovicích nad Labem, která zásobuje teplem města Hradec Králové, Pardubice, Chrudim, Lázně Bohdaneč a obce Čeperka a Opatovice nad Labem (Pohřebačka). Instalovaný tepelný výkon opatovické elektrárny je 698 MW, spalovaným palivem je především hnědé uhlí, dále pak zemní plyn a lehký topný olej. Město Hradec Králové prostřednictvím své společnosti Tepelné hospodářství Hradec Králové, a.s. zajišťuje distribuci tepla z tohoto zdroje pro ¾ všech odběratelů na území města. Důsledným

⁸⁵ ČEPS, a.s. (2017): *Plán rozvoje přenosové soustavy České republiky 2017–2026*. <https://www.ceps.cz/cs/rozvoj-ps>

vyžadováním dodržování zákonných norem se společnosti daří kontrolovat rozšiřování emisních stacionárních zdrojů ve městě, čímž snižuje měrné tepelné ztráty a zvyšuje účinnost rozvodné soustavy zásobování teplem (SZT). V Hradci Králové tak převažuje zajištění tepla ze systému SZT, s ohledem na velikost města je třeba v rámci Královéhradeckého kraje k této výlučnosti přihlížet. Druhým největším tepelným zdrojem je elektrárna Chvaletice ležící mimo řešené území. Dalšími významnými zdroji tepla v aglomeraci jsou Teplárna Pardubice a Teplárna Zelená louka v pardubickém Semtíně v závodu Synthesia, a.s. Napáječ pro město Chrudim navazuje na pardubickou větev A v oblasti Černé za Bory. Samotné centrum města Chrudimi je vytápěno převážně zemním plynem. V roce 2022 je v Heřmanově Městci naplánována přestavba dvou městských kotelen (v současnosti plynové) na biomasu a zřízení vlastního štěpkovacího provozu pro odpadové dříví z městských lesů a okolních obecních lesů včetně spalování štěpek z těchto lesů. Městské kotelný zásobují teplem obě hlavní sídliště. Ve větších městech v území jsou soustavy CZT, které se podílí různou měrou na zásobování bytové, průmyslové a terciární sféry. Velké zdroje (CZT) a střední zdroje (blokové kotelný) dodávají teplo do sféry bytové, průmyslové i terciární. Do bytové i terciární sféry je dodáváno teplo i z malých lokálních zdrojů. Podíl dodávky tepla z malých zdrojů, co do četnosti, je dominantní. Z pohledu dodaného množství tepla, dominance malých zdrojů již tak výrazná není. Malé lokální zdroje spalují zemní plyn, pevná nebo kapalná paliva, případně pro výrobu tepla používají elektrickou energii. Kombinovaná výroba elektrické energie a tepla (KVET), koncipovaná formou kogeneračních jednotek s plynovými motory, je v území realizována ještě v malém měřítku v několika zdrojích CZT, např. ve městech Jaroměř či Týniště nad Orlicí. V důsledku vysokoúčinné KVET elektrárny Opatovice na bázi spalování hnědého uhlí, se co do objemu spotřebovaného tepla, KVET v regionu významně uplatňuje. Nepočítáme-li opatovický region, kde převažuje SZT z vysokoúčinné KVET, nejčastějším palivem pro vytápění je v bytových domech zemní plyn, stále častěji se ve vytápění prosazují i obnovitelné zdroje a tepelná čerpadla.

Nedostatkem spíše malých tepelných systémů je nízká účinnost zdrojů, špatný stav rozvodů s vysokými ztrátami tepla, špatný stav tepelně izolačních vlastností vytápěných objektů, a proto je potřebná modernizace rozvodných systémů. Rizikovým se jeví závislost území na centrálním rozvodu tepla z elektrárny v Opatovicích nad Labem, na druhou stranu tato dominance SZT v regionu umožňuje využít výhody zavedené a již retrofitované technologie vysokoúčinné KVET ke zvýšení účinnosti. Velká část zdrojů tepla bude muset být v letech 2020–2030 podrobena rekonstrukci či modernizaci za účelem prodloužení životnosti. V případě soustav zásobování teplem se předpokládá poměrně významný pokles spotřeby prodaného tepla konečnými spotřebiteli zejména v důsledku realizace dalších úsporných opatření na straně spotřeby, což vytváří tlak na snižování účinnosti těchto soustav, nicméně důsledným dodržováním zákonných předpisů a napojováním nových odběrných míst na tyto soustavy, lze docílit opačného trendu. S ohledem na předchozí období snižování spotřeby na soustavách SZT, však tuto hrozbu není třeba přeceňovat, zejména u vysokoúčinné KVET a větších distribučních soustav, které jsou z hlediska úsporných opatření na zachování účinnosti soustav více odolné. Velkým potenciálem v oblasti zásobování obcí a měst elektrickou energií je tzv. komunitní energetika. Ta funguje na principu, že obce, drobní podnikatelé a místní občané společně postaví a provozují malou elektrárnu nebo teplárnu. Díky tomu peníze za energii zůstávají v daném regionu. Navíc pro obce i občany je to zajímavý způsob, jak zhodnotit jejich finance. V současné platné legislativě je komunitní energetika opomíjena. Ta přitom hraje v klimaticko-energetických plánech členských zemí EU důležitou roli. Za příklad úspěšného komunitního projektu v ČR může sloužit obec Kněžice na Nymbursku, jež se pyšní označením Energeticky soběstačná obec. Kněžice v minulosti postavily bioplynovou stanici a dva kotle na biomasu. Díky této stanici vyrobí Kněžice více elektřiny, než sama obec spotřebuje. Přebytky obec prodává do běžné sítě. Kněžický projekt je příkladem komunitní energetiky pracující s obnovitelnými zdroji, což se může stát velmi účinným nástrojem rozvoje venkova.

Aby nedocházelo ke zhoršování životního prostředí a čistoty ovzduší v důsledku spalování fosilních neobnovitelných paliv, je třeba snižovat energetickou náročnost objektů vyrábějících tepelnou energii a ve vhodných lokalitách postupně nahrazovat neekologická fosilní neobnovitelná paliva, jako uhlí či topné oleje zemním plynem nebo obnovitelnými druhy paliv, významněji podporovat stávající vysokoúčinné soustavy KVET a jejich podporou zvyšovat účinnost a zlepšovat tak životní prostředí v porovnání s malými a lokálními zdroji tepla. Kde je to efektivní a možné. Současně je třeba usilovat o zavádění komunitní energetiky a o vyšší uplatnění KVET, zejména vysokoúčinné, která je neúčinnější cestou přeměny energie paliva na využitelnou energii (elektřinu a teplo), a tam kde je již vybudována, tuto podporovat a tím její účinnost dále zvyšovat.

11.4 Zásobování zemním plynem

Území Hradecko-pardubické aglomerace má vysoký stupeň plynofikace obcí. Na plyn bylo v roce 2016 napojeno 94,1 % všech obcí. Aglomerace je zásobována zemním plynem z vysokotlakých plynovodů (VTL), které jsou převážně ve vlastnictví společnosti GasNet, s.r.o. Dodávka zemního plynu odběratelům se uskutečňuje středotlakými (STL) a nízkotlakými plynovody (NTL) z regulačních stanic, které jsou v území rozmístěny. Centrální předávací místa mezi přepravní soustavou a distribuční soustavou jsou lokalizovány v pardubické části Černá za Bory (kapacita 200 tisíc m³/hod.) a obci Barchov u Pardubic (kapacita 250 tisíc m³/hod.).⁸⁶ Mezi lokální předávací místa východočeské distribuční soustavy patří i to v Heřmanově Městci. Přes území aglomerace je plánována stavba velmi vysokotlakého plynovodu v tzv. Koridoru P5 vedoucího z obce Olešná (Kraj Vysočina) až na hranici s Polskem. Nové trasy VTL plynovodů se v aglomeraci nenavrhují.

V oblasti zásobování zemním plynem jsou postupně podnikány kroky pro posílení distribuční soustavy (rekonstrukce stávajících sítí), rozvoj soustav však již není tak značný (zvýšení ceny zemního plynu, přechod na obnovitelné zdroje energie). Jednou z hlavních příčin zpomalení plynofikace obcí je technicko-ekonomická náročnost výstavby plynovodů a menší zájem obyvatel o připojení vzhledem k vývoji ceny zemního plynu. Změny v počtu plynofikovaných obcí se nepředpokládají, vzhledem k Plánu rozvoje distribuční soustavy GasNet pro roky 2019 až 2023, který je zaměřen zejména na dokončení plynofikace obcí výstavbou plynovodů v příslušných místních částech, resp. ulicích, podporu výstavby přípojek v již plynofikovaných lokalitách, podporu budování nových sítí při individuální výstavbě nových objektů bydlení, podporu výstavby nových průmyslových zón a průmyslových areálů, podporu výstavby nových veřejných i soukromých plnicích stanic CNG, podporu výstavby plynovodů/přípojek pro připojení kogeneračních jednotek a podporu částečné nebo kompletní plynofikace centrálních zdrojů tepla. Mezi plánované lokality, kde bude docházet k dalšímu rozvoji, patří dle společnosti GasNet tato území: Hradec Králové, Černilov, Lhota pod Libčany, Skalice, Hvozdnice, Pardubice, Chrudim, Morašice, Přelouč, Borek, Rozhovice, Slatiňany, Sobětuchy, Spojil, Třebosice, Moravany, Ráby, Sezemice.⁸⁷

11.5 Obnovitelné a alternativní zdroje energií

Území ČR ani Hradecko-pardubické aglomerace nedisponuje vhodnými podmínkami pro výrobu elektrické energie z obnovitelných zdrojů (OZE). V Královéhradeckém kraji (16,5% podíl OZE na výrobě elektřiny) a Pardubickém kraji (3,9% podíl OZE na výrobě elektřiny), a tudíž i v aglomeraci, byl v roce 2018 velmi nízký podíl využívání OZE (solární energie, větrná energie, vodní energie, energetické využití biomasy, geotermální energie, tepelná čerpadla, aj.), a to nejen ve výrobní sféře, ale i v bydlení či

⁸⁶ GasNet (2020): Obecné informace – Síť východní Čechy. <https://www.gasnet.cz/cs/obecne-informace/>

⁸⁷ GasNet (2020): Plán rozvoje distribuční soustavy GasNet, s.r.o. v letech 2019–2023. <https://www.gasnet.cz/cs/plan-rozvoje/>

dopravě. V území je využívána zejména vodní energie díky malým vodním elektrárnám (MVE) na Labi a Chrudimce. Většina z nich má průmyslový charakter. Největší MVE v aglomeraci je MVE Přelouč s instalovaným výkonem 2,3 MW. Mezi další velké MVE patří MVE Srnojedy, Pardubice, Předměřice nad Labem, Smiřice, Březhrad a Hučák v Hradci Králové.

Rozvoj technologií pro transformaci slunečního záření na elektrickou energii vedl k budování solárních fotovoltaických elektráren (FVE) a to především v letech 2009 a 2010 (tzv. solární boom). V aglomeraci existuje několik desítek FVE. K největším se řadí elektrárny v Přelouči – Klenovce (výkon 8,46 MW, 14. největší FVE v ČR), Smiřicích (6,1 MW) a v Pardubicích – Hostovicích (4,8 MW). Velký rozvoj fotovoltaických elektráren byl v posledních letech pozastaven. Majitelé nově postavených solárních elektráren již nemají nárok na žádnou podporu v podobě dotovaných výkupních cen nebo tzv. zelených bonusů. To platí pro všechny elektrárny připojené do sítě po 1. lednu 2014. Obrovský potenciál však mají tzv. střešní elektrárny. Jako perspektivní se jeví využití energie z biomasy. Zásluhou budování nových zemědělských bioplynových stanic či kogeneračních jednotek vyrábějících elektřinu v kombinaci s teplem se v území zvýšila výroba elektřiny v plynových a spalovacích elektrárnách. Největší bioplynové stanice (spalování rychle rostoucích rostlin a bioodpadu) se nacházejí v Dřítčici (instalovaný elektrický výkon 2 MW, instalovaný tepelný výkon 1,8 MW), Jaroměři, Rybitví, Hoříněvsi, Lhotě pod Libčany, Jezbořicích či Hradci Králové (v areálu ČOV).⁸⁸

Rostoucí význam má využívání tepelných čerpadel, která se uplatňují u novostaveb veřejných budov a rodinných domů. Jsou hlavním zdrojem energie pro vytápění a ohřev vody nebo u stávajících topných systémů navržených původně pro kotle na tuhá paliva, příp. plyn. Plošné uplatnění alternativních zdrojů energie se v území nepředpokládá.

11.6 Energetické úspory

V budoucnosti se u všech sektorů hospodářství, kromě dopravy, předpokládá pokles spotřeby oproti výchozímu roku. Nárůst spotřeby v sektoru dopravy se předpokládá díky růstu elektromobility. V ostatních sektorech je pokles vyvolán růstem energetické účinnosti spotřebičů a výrobních technologií a rovněž vlastní výrobou elektřiny z obnovitelných zdrojů energií. Nejvyšší podíl úspor připadá na sektor domácností, průmyslu a terciární sféru. Z nich pak je prognózována největší úspora na sektor domácností. Předmětná úspora energie je generována zejména zvýšením účinnosti výroby tepla, spotřebičů a výstavbou nízkoenergetických budov a rekonstrukcí stávajících budov s významně lepšími tepelně-technickými vlastnostmi stavebních konstrukcí. Největším technickým potenciálem úspor ve vytápění disponují bytové domy. V aglomeraci bylo v posledních letech v Integrovaném regionálním operačním programu realizováno nebo je právě v realizaci 80 projektů zaměřených na snížení energetické náročnosti bytových domů. Nejvíce z nich v Hradci Králové (celkem 31) a Pardubicích (25) a Přelouči (4). V Chrudimi byl realizován 1 projekt. Z celkového počtu 80 projektů se pouze 3 projekty týkaly bytových domů ve vlastnictví obce (Opatovice nad Labem a Přelouč). U většiny z nich byly příjemcem dotace společenství vlastníků jednotek. V sektoru výroby a distribuce tepla a elektřiny se předpokládá trend vyjmenovaný v Aktualizaci státní energetické koncepce – zabezpečit zvýšení účinnosti přeměn a využití energie s využitím parametrů nejlepších dostupných technik pro všechny nově budované a rekonstruované velké zdroje. Tento požadavek se týká zejména elektráren Opatovice a Chvaletice. Nové spalovací zdroje je nezbytné budovat jako vysokoúčinné či kogenerační. Předpokládá se přechod většiny výtopen na vysokoúčinnou kogenerační výrobu tam, kde je to ekonomicky výhodné, s efektivním využitím tepelných čerpadel a souvisejícím snížením ztrát v distribuci tepla, využití elektřiny pro výrobu tepla v konečné spotřebě zejména na bázi tepelných čerpadel (postupná substituce přímotopných systémů), dosažení úspor energie u výrobních

⁸⁸ Česká bioplynová asociace (2020): Mapa bioplynových stanic. <https://www.czba.cz/mapa-bioplynovych-stanic.html>

a distribučních společností jednak optimalizací výroby, zvláště pak zvýšením termodynamické účinnosti procesu, a snížením ztrát při distribuci vyrobené energie (zejména tepla). Významné úspory energie jsou rovněž očekávány v sektoru průmyslu, a to jednak zvyšováním energetické efektivity energetických systémů a budov, a také přechodem na technologie vedoucí ke snížení energetické náročnosti produkce. Významným nástrojem je zavádění systému energetického managementu a jeho certifikace podle ČSN EN ISO 50001 – Systém managementu hospodaření s energií. Rovněž ve veřejném sektoru je prognózován významný potenciál úspor a to zejména díky implementaci energeticky úsporných spotřebičů, snižováním energetické náročnosti provozu budov vlivem důsledného uplatňování efektivního energetického managementu organizací (Královéhradecký kraj, Pardubický kraj a město Chrudim mají zaveden systém energetického managementu podle ČSN EN ISO 50001), snižováním energetické náročnosti užívaných budov, nové výstavbě zaměřené na nízkoenergetické a pasivní budovy a zlepšování tepelně technických vlastností stavebních konstrukcí. V aglomeraci jsou rovněž realizovány energetické služby se zaručeným výsledkem – tzv. Energetické služby se zárukou (zkráceně EPC z anglického názvu *Energy Performance Contracting*). Jejich specifikem je, že projekty jsou návratné z dosahovaných úspor nákladů na paliva, teplo, elektřinu a vodu. Termíny splatnosti těchto projektů se pohybují od 7 do 11 let.^{89,90} Významných úspor pomocí metody EPC dosahuje např. město Chrudim. Města Hradec Králové a Pardubice certifikací podle ČSN EN ISO 50001 nedisponují. Nicméně Pardubice již mají v praxi zavedena chytrá řešení v oblasti energetického managementu jako např. Energetický dispečink – online sledování spotřeb energií, vnitřních teplot a nastavení energetických systémů ve vybraných objektech v majetku města. Uvažuje se o jeho rozšíření na další školní objekty.

11.7 Vodovodní síť a zásobování vodou

Pro zásobování vodou je v Hradecko-pardubické aglomeraci zásadní a nejvýznamnější Vodárenská soustava východní Čechy, která byla dokončena v roce 1999 a propojuje existující vodovody Náchodská, Hradecká, Pardubická, Chrudimská, Novobydžovská, Přeloučská a další. Vytvoření této vodárenské soustavy umožňuje mj. dokonalé využití zdrojů pitné vody, zastupitelnost při haváriích, možnost výběru nejkvalitnější vody, distribuci kvalitní vody do deficitních oblastí v regionu Hradce Králové a Pardubic a vyrovnání trvalejších deficitů v bilancích potřeby vody v Hradci Králové a Pardubicích ekonomicky nejvhodnějším způsobem.⁹¹ Hlavními provozovateli vodovodů a kanalizací jsou soukromá společnost Královéhradecká provozní, a.s. (společnost vlastní ze 66 % koncern VEOLIA a 34% vlastnický podíl má společnost Vodovody a kanalizace Hradec Králové, a.s., jež je z 99,8 % vlastněna obcemi okresu Hradec Králové), která vyrábí a dodává pitnou vodu pro hradeckou část aglomerace, a společnost Vodovody a kanalizace Pardubice, a.s. (největším akcionářem společnosti bylo v roce 2019 Statutární město Pardubice s 42,7% podílem akcií) zásobující vodou pardubickou část aglomerace. Významným dodavatelem vody v aglomeraci a provozovatelem vodárenské soustavy na Chrudimsku je soukromá Vodárenská společnost Chrudim, a.s. (součást koncernu EAG). Vlastníkem vodárenské infrastruktury na Chrudimsku je pak městská a obecní společnost Vodovody a kanalizace Chrudim, a.s., ve které jsou největšími akcionáři města Chrudim (20,9 % akcií) a Hlinsko (16,2 % akcií).⁹²

⁸⁹ ENERGO-ENVI, s.r.o. (2018): Územní energetická koncepce Královéhradeckého kraje. <http://www.regiocentrum.cz/cz/krajsky-urad/uredni-deska/ostatni/uzemni-energeticka-koncepce-kralovehradeckeho-kraje-310276/>

⁹⁰ ENVIROS, s.r.o. (2018): Územní energetická koncepce Pardubického kraje – aktualizace 2018. <https://www.pardubickykraj.cz/uzemne-energeticka-koncepce-pk>

⁹¹ Vodovody a kanalizace Hradec Králové, a.s. (2020): Vodárenská soustava východní Čechy. <https://www.vakhk.cz/Vodarenska-soustava-Vychodni-Cechy.html>

⁹² Vodovody a kanalizace Chrudim, a.s. (2020): Informace o společnosti. <http://www.vakcr.cz/spolecnost.html>

Podíl obcí v aglomeraci napojených na veřejný vodovod byl v roce 2016 téměř stoprocentní (94,7 %). Domácnosti v obcích bez veřejného vodovodu jsou odkázány na vlastní domovní studny. Většina obcí Hradecko-pardubické aglomerace včetně velkých měst je vodou zásobována ze skupinového vodovodu Vodárenské soustavy východních Čech. Celková délka této soustavy přesahuje 4 000 km a zásobuje cca 540 tisíc obyvatel. Při standardním zajištění převodu pitné vody mezi jednotlivými částmi této vodárenské soustavy je zásobování vodou v aglomeraci zajištěno v plné výši. Hlavní výhodou přivaděče je dostatečná kapacita přírodních zdrojů a přírodních řádů propojující skupinové vodovody. Pro aglomeraci je klíčový 72 km dlouhý přivaděč pitné vody Teplice nad Metují – Hradec Králové. Některé části přivaděče se blíží ke hranici své stavebně-technické životnosti. V případě výpadku některého článku soustavy nebo tohoto přivaděče by zásobování vodou v severní části aglomerace mohlo být ohroženo. Mezi Hradcem Králové a Pardubicemi existuje propojení přírodním řadem DN 500, prostřednictvím něhož je možné transportovat vodu oběma směry, tj. z Pardubic do Hradce Králové nebo naopak. Jeho technická kapacita je 100 l/s, přičemž toto množství by při plném svém vytížení představovalo cca 40% spotřebu vody jak v aglomeraci Pardubic tak Hradce Králové (průměrná spotřeba pitné vody v obou aglomeracích dohromady je cca 560 l/s).

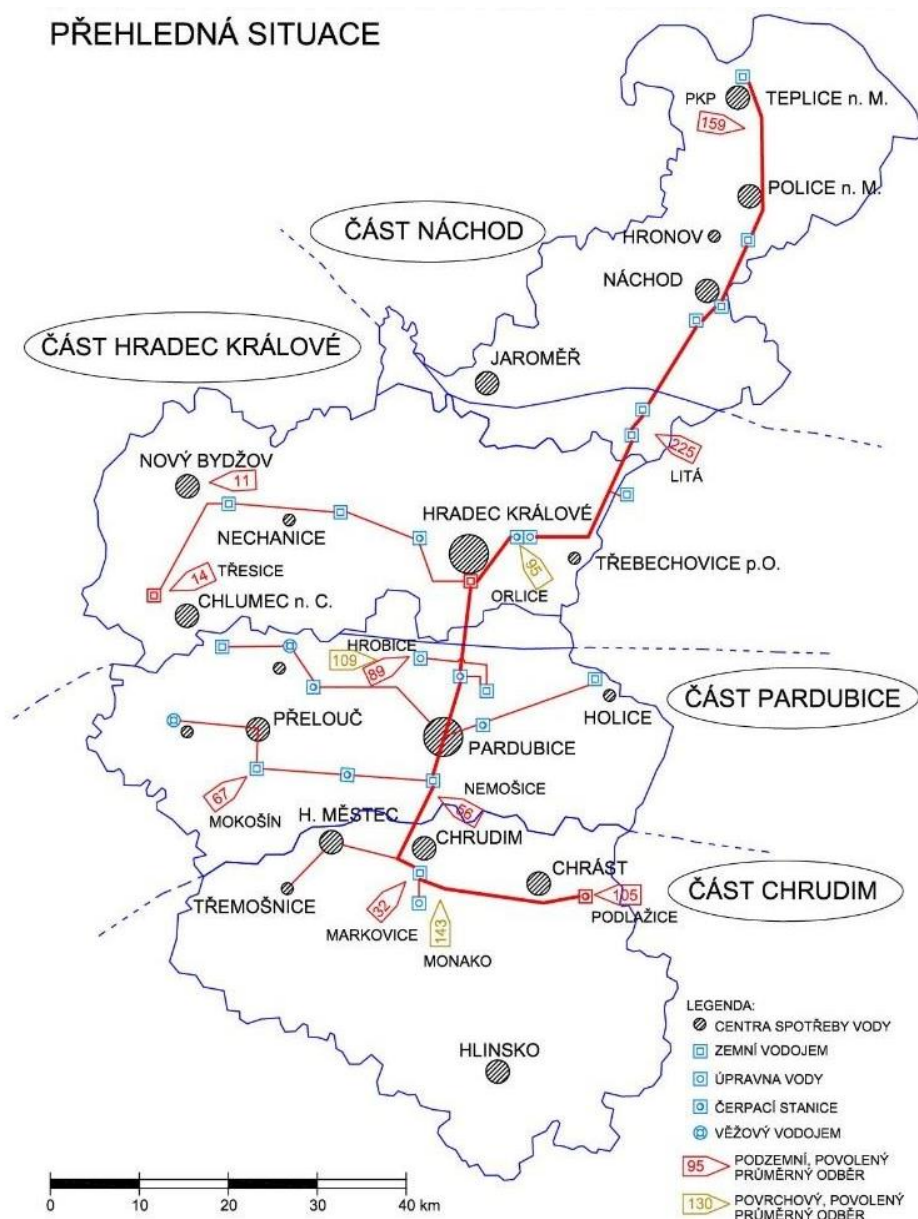
Hlavní podzemní zdroj pitné vody hradecké části soustavy se nachází v lokalitě hydrogeologického rajonu Podorlická křídová pánev, jímací území Litá. Jedná se o podzemní vodu čerpanou z 11 vrtů hlubokých až 150 m. Voda z Lité je dopravována přivaděčem dlouhým 23 km do Hradce Králové, akumulována ve vodojemech o kapacitě 48 820 m³ a odtud rozváděna ke spotřebiteli. Zásobování na Pardubicku je zajišťováno povrchovou a podzemní vodou z vlastních zdrojů území okresu a ze zdrojů Chrudimska. Nejvýznamnějšími vodními zdroji území jsou Hrobice a Nemošice. Prameniště Hrobice bylo zbudováno v 60. letech 20. století s vydatností 150 l/s. Původní úprava vod byla rekonstruována v rámci vodárenské soustavy (dostavba 2. stupně filtrace, ozonizace, nová čerpací stanice a výtlač na vodojem Kunětická hora a nový přívod ze zdroje Oplatil). Vysoké koncentrace železa manganu způsobují při výtoku z horninového prostředí kolmataci, tj. zanášení vtokových otvorů zárubnic jímacích vrtů a vtokových otvorů centrálních studní, kolmataci potrubí násoskových řádů a kolmataci čerpadel centrálních sběrných studní a výtlačného potrubí, které přepravuje vodu do úpravně. Tím dochází k postupnému snižování kapacity zdroje. Z tohoto důvodu bylo prameniště postupně rozšiřováno o nové vrty. Poslední vrty, tzv. třetí generace, byly vybudovány v r. 1985. V současné době je kapacita zdroje 50 l/s. Podzemní a povrchová voda se upravuje v úpravně vody (ÚV) intenzifikované v 90. letech z původních 150 l/s na kapacitu 200 l/s. Kvalita podzemní vody se prakticky nemění až na výjimky zejména v letním období, kde dochází k nadměrné eutrofizaci surové vody v písníku Oplatil. Podle nejnovějších technologických postupů úpravy povrchové vody způsob odstraňování biologického oživení vody tzv. předozonizací není zcela bezpečný. Dochází k degradaci biologického oživení a uvolnění nežádoucích zbytků, což je v současné době řešeno ředěním podzemní vodou a eventuelním zachycením na aktivním uhlí. Nově je navržena technologie úpravy vody o celkovém výkonu 200 l/s, z toho 110 l/s povrchových vod ze zdroje Oplatil a 90–110 l/s podzemních vod z čerpacích stanic Čeperka, Hrobice 1 a Hrobice 2 při nepřekročení celkového výkonu ÚV 200 l/s. Realizace tohoto projektu, který je rozdělen do 4 etap, je pro oblast Hradecko-pardubické aglomerace velmi klíčová. Zároveň se jedná o finančně největší investici v celé aglomeraci, z čehož polovinu by měly pokrýt dotace EU. Vodní zdroj Nemošice zbudovaný na začátku 20. století jímá vodu pomocí 12 studní (kapacita 55 l/s). Celkem osm studní se nachází v blízkosti řeky Chrudimky a jsou pravidelně zaplavovány. Vzhledem k tomuto zatopování, blízkosti řeky a nízké hloubce studní je kvalita jímané vody potenciálně ohrožena infiltrací polutantů vyskytujících se v řece. Vodojemy jsou umístěny na Kunětické hoře a v Mikulovicích. Centrem vodovodní skupiny na Chrudimsku je úprava vody Slatiňany-Monaco a zdroje podzemní vody v Podlažicích. Pro ÚV Monaco s výkonem 350 l/s je odebírána surová povrchová voda gravitačně z nádrže Křižanovice přes elektrárenský přivaděč

v Práčově. V Podlažicích je využíváno 6 vrtů o minimální vydatnosti 90 l/s, z nichž je voda čerpána do akumulární nádrže u hlavní čerpací stanice Podlažice.

Z vodohospodářského hlediska je Královéhradecký a Pardubický kraj oblastí nadregionálního významu, a to jak v rámci vod podzemních, tak v rámci odběrů vody povrchové z vodních toků. Je pramennou oblastí toků bez přísunu znečištění z cizích povodí. Přesto v Hradecko-pardubické aglomeraci není dostatek zdrojů pitné vody pro uspokojení potřeb a voda je sem právě díky vodárenské soustavě dodávána z Náchodska a Chrudimska. Deficit v aglomeraci dosahuje až 40 %. K významným zdrojům pitné vody královéhradecké oblasti je povrchový zdroj na řece Orlici v Hradci Králové. Voda z něho je upravována ve třístupňové úpravně vody v Hradci Králové (flotace, písková gravitační filtrace a tlaková filtrace přes granulované aktivní uhlí). Průměrná kapacita úpravny je 95 l/s, maximální výkon je 150 l/s. V současné době se připravuje intenzifikace úpravny vody na maximální výkon 250 l/s, přičemž realizace je plánována na období let 2020–2022. Vodovody a kanalizace Hradec Králové, a.s. tím chtějí posílit jistotu zásobování regionu pitnou vodou, protože kvůli dlouhodobému suchu není jasné, jak se budou vyvíjet zásoby podzemních vod. Krátkodobě by úpravna po zvýšení kapacity měla být schopná zajistit rozhodující část dodávky vody pro okres Hradec Králové.

Obrázek 31 Vodárenská soustava východní Čechy a její vazby na aglomeraci

Zdroj: Královéhradecká provozní, a.s.

Cena vodného a stočného v aglomeraci každoročně roste. V okrese Hradec Králové došlo během let 2014–2020 ke zdražení o 12 % na 101,69 Kč za m³ v roce 2020. V okrese Pardubice byl procentuální nárůst ztelnější, tzn. o 23 % na 98,5 Kč za m³ v roce 2020. Přesto je cena vodného a stočného v okrese Pardubice o 9,4 % nižší než v okrese Hradec Králové. K rapidnímu nárůstu ceny o 35,4 % došlo v okrese Chrudim, kde v roce 2020 stálo vodné a stočné za m³ vody 102,1 Kč.^{93,94}

11.8 Kanalizace a ČOV

Odkanalizování má v Hradecko-pardubické aglomeraci výrazně nižší podíl ve srovnání se zásobováním vodou. Podíl obcí s kanalizací činí v roce 2020⁹⁵ nadprůměrných 84,9 %, tzn. že 23 obcí není napojeno

⁹³ Nadační fond PRAVDA O VODĚ (2020): Cena vody v regionech ČR. <https://pravdaovode.cz/cena-vody/>

⁹⁴ Vodovody a kanalizace Hradec Králové, a.s. (2020): Vodné a stočné 2020. <https://www.vakhk.cz/Vodne-a-stocne-2020.html>

⁹⁵ Data ČSÚ pochází z roku 2016 a byla aktualizována o projekty podpořené Operačního programu Životní prostředí (OP ŽP).

na kanalizaci. V ČR v roce 2016 činil tento podíl 77,6 %. Na kanalizaci a současně na ČOV je v roce 2020 napojeno 59,9 % všech obcí v aglomeraci. Celkem 70,5 % obcí z těch, které jsou napojeny na kanalizaci, je napojeno i na ČOV. Tato hodnota byla vyšší než hodnota za ČR (54 %) z roku 2016. Stupeň napojení na kanalizaci a ČOV je obecně vysoký ve městech a jejich zázemí. Nižší stupeň napojení na kanalizaci vykazují především menší obce a odlehlejší části měst a obcí venkovského typu. V obcích, které nedisponují kanalizací, jsou domácnostmi využívány buď tzv. bezodtokové jímky – žumpy nebo domovní čističky odpadních vod. V některých lokalitách, a to i silně osídlených, není odvádění a čištění odpadních vod dostatečné, např. v okolí Sezemic či okolí Přelouče. Počet ČOV se mírně zvyšuje. V posledních letech jsou v obcích budovány lokální ČOV a při bytové výstavbě se stále více uplatňuje systém čištění odpadních vod pomocí domácích ČOV. Systém stávající jednotné kanalizace přetěžované srážkovými vodami a ČOV je potřeba stále modernizovat a udržovat. Některé kanalizační řady jsou již nedostačující a je potřeba je modernizovat a zkapacitňovat. Vyčerpaná kapacita menších ČOV (do 5 tisíc EO) brání budoucímu rozvoji obcí. V některých obcích se, i když ne přímo v aglomeraci, objevují tzv. kořenové čističky odpadních vod, které jsou ekologičtější a levnější alternativou ke klasické ČOV. Od roku navíc 2023 nabyde účinnosti vyhláška, která zpřísní limity pro aplikaci čistírenských kalů na zemědělskou půdu (jednotný limit pro obsah patogenních mikroorganismů po úpravě v kalech používaných na zemědělské půdě). U všech ČOV bude třeba na povinnosti z vyhlášky vyplývající reagovat vybudováním nových technologií úpravy kalů z ČOV (hygienizace) nebo nalézt jiný způsob nakládání s kaly než jejich používání na zemědělské půdě.

Město Hradec Králové má postavenou ČOV v jižní části města, která plně funguje od roku 1997. Odpadní vody z města a blízkého okolí jsou do této ČOV odváděny 5,2 km dlouhými kmenovými stokami. Kapacita této ČOV je 141 tisíc ekvivalentních obyvatel (EO) a vyčistí se zde cca 14 milionů m³ vod za rok. ČOV splňuje na odtoku všechny přípustné limity. Některé z okrajových částí města mají pouze splaškovou kanalizaci a povrchové vody jsou odváděny především do místních vodotečí.

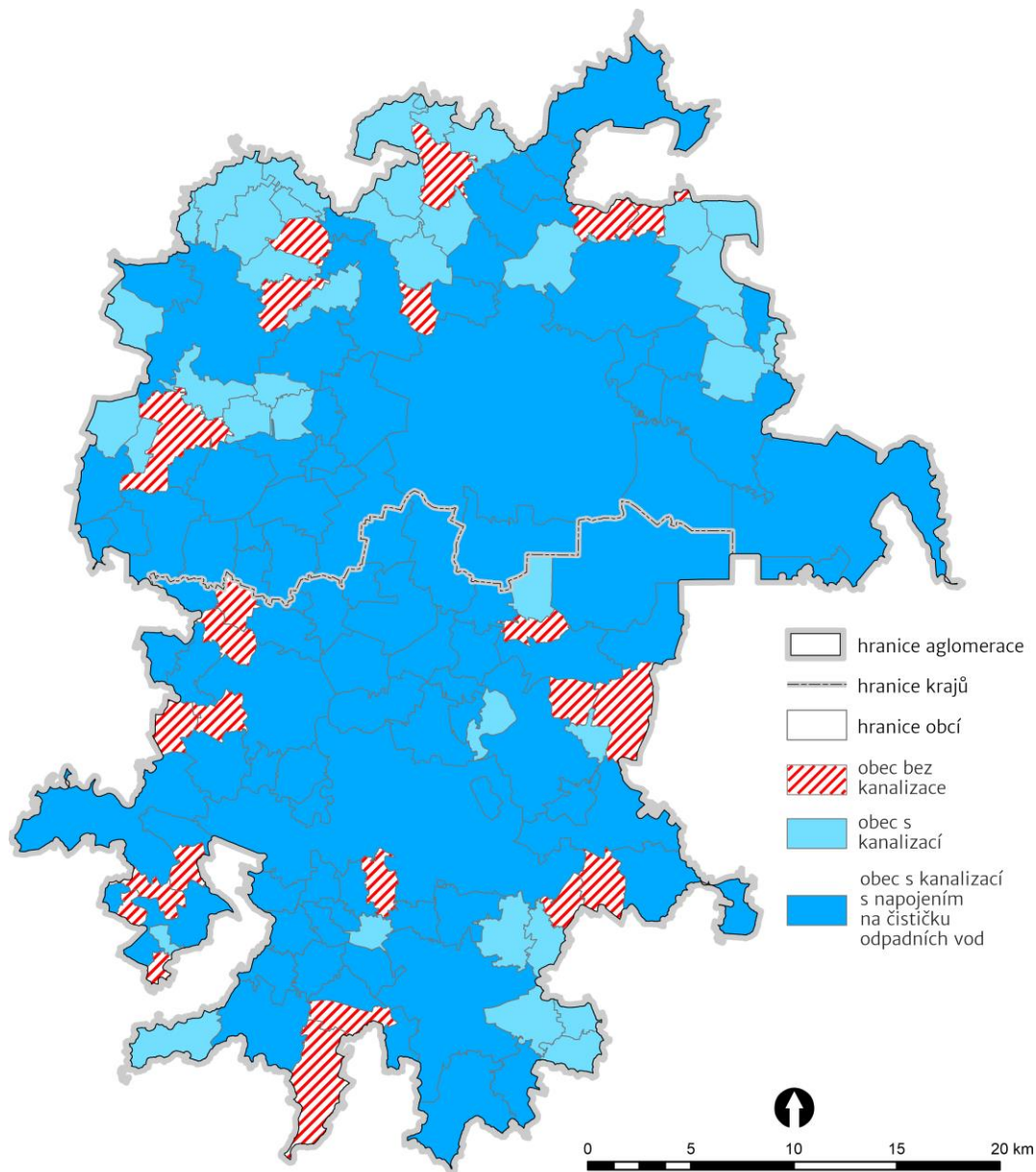
Město Pardubice je napojeno na biologickou čistírnu odpadních vod (BČOV) Pardubice – Semtín, kde jsou společně čištěny komunální odpadní vody z města včetně přilehlých obcí a dále část průmyslových odpadních vod z areálu chemického závodu Synthesia. Odhaduje se, že na ČOV přitéká znečištění ekvivalentní 160 tisícům obyvatel a vyčistí se zde přes 13 milionů m³ vod za rok. BČOV prošla v letech 2011–2013 nákladnou modernizací. V Pardubicích je nezbytné důsledně řešit čištění odpadních vod nových průmyslových areálů. Společnost Vodovody a kanalizace Pardubice, a.s. provozuje také ČOV v Přelouči vybudovanou v roce 2002. Za pomoci moderních technologií se podařilo zajistit její bezobslužný provoz.

Město Chrudim má vybudovanou jednotnou kanalizační síť, zakončenou mechanicko-biologickou ČOV v lokalitě Májov, ze které je vyčištěná odpadní voda vypouštěna do řeky Chrudimky. Do budoucna je počítáno s dobudováním kanalizační sítě především v okrajových částech města Chrudimi (Topol, Vestec). Prioritou města je vybudování splaškové kanalizace v Medlešicích, která bude ústít do čistírny odpadních vod v Májově (její realizace bude probíhat v následujících letech, dle dokončení projektové dokumentace a zajištění finančních zdrojů v rozpočtu města). Na ČOV Chrudim je napojena i systematická jednotná kanalizační síť ze sousedních Slatiňan.

Město Jaroměř a okolní obce jsou napojeny na mechanicko-biologickou ČOV Jaroměř. Její projektovaná kapacita činí 35 tisíc EO. Odpadní vody z území města Jaroměře jsou odváděny gravitačně jednotnou kanalizační sítí. V roce 2019 činil celkový roční průtok odpadních vod 1,22 milionů m³. Čistírna byla uvedena do provozu v roce 1996. Nyní se pohybuje při hranici své fyzické životnosti (cca 25 let), a proto je připravována její rekonstrukce a modernizace.

Kanalizaci a ČOV v Týništi nad Orlicí a Albrechticích nad Orlicí (Dobrovolný svazek obcí Křivina) zajišťuje Společnost AQUA SERVIS a.s. Obě obce se v roce 2005 zavázaly ke kooperaci za účelem provozu skupinového vodovodu a hospodaření s odpadními vodami. Nová ČOV byla uvedena do provozu v roce 2015. Její projektová kapacita činí 5 400 EO.

Obrázek 32 Kanalizace v obcích Hradecko-pardubické aglomerace v roce 2020

Poznámka: Data ČSÚ pochází z roku 2016, mapa byla aktualizována o nově podpořené projekty z OP ŽP.

Zdroj: Český statistický úřad, vlastní zpracování, podkladová data Data50 ČÚZK

Hlavní zjištění:

- Až 92 základních sídelních jednotek (ZSJ) bylo na začátku roku 2020 identifikovaných jako bílé místo (méně než 50 % adres pokrytých vysokorychlostním internetovým připojením), tj. 17,5 % ze všech 527 ZSJ v aglomeraci. Většina z nich je alokována v okrese Hradec Králové.

- Málo rozvinutá digitální infrastruktura a zastaralé ICT systémy veřejné správy. Proces zpřístupňování otevřených dat je pomalý.
- Území nemá pokrytu spotřebu elektrické energie vlastní výrobou, ale jeho zásobování je uspokojivě zajištěno.
- V posledních letech roste spotřeba elektrické energie v průmyslu, lze tedy očekávat další nárůst potřeby elektrického příkonu u rozvojových lokalit (průmyslových zón) v jednotlivých městech.
- Nedostatkem tepelných systémů je nízká účinnost zdrojů, špatný stav rozvodů s vysokými ztrátami tepla, špatný stav tepelně izolačních vlastností vytápěných objektů, a proto je potřebná modernizace rozvodných systémů. Velká část zdrojů tepla bude muset být v letech 2020–2030 podrobena rekonstrukci či modernizaci za účelem prodloužení životnosti.
- Jako riziková se jeví závislost území na centrálním rozvodu tepla z elektrárny v Opatovicích nad Labem.
- Území Hradecko-pardubické aglomerace má vysoký stupeň plynofikace obcí. Na plyn bylo v roce 2016 napojeno 94,1 % obcí.
- V aglomeraci je velmi nízký podíl využívání obnovitelných zdrojů energie (OZE), a to nejen ve výrobní sféře (solární energie, větrná energie, vodní energie, energetické využití biomasy, geotermální energie, tepelná čerpadla, aj.), ale i v bydlení či dopravě.
- V aglomeraci jsou realizovány projekty, které vedou ke snižování energetické náročnosti.
- V území se zavádí systémy energetického managementu podle ČSN EN ISO 50001 – Systém managementu hospodaření s energií. Královéhradecký kraj, Pardubický kraj i město Chrudim již tento systém uplatňují.
- Pro zásobování vodou je v Hradecko-pardubické aglomeraci zásadní a nejvýznamnější Vodárenská soustava východní Čechy. Soustava umožňuje mj. dokonalé využití zdrojů pitné vody, zastupitelnost při haváriích, možnost výběru nejkvalitnější vody a vyrovnání deficitů v bilancích potřeby vody v Hradci Králové a Pardubicích.
- Některé části hlavního přivaděče pitné vody pro severní část aglomerace jsou na hranici své životnosti. V případě výpadku některého článku soustavy nebo tohoto přivaděče by zásobování vodou v Hradecko-pardubické aglomeraci mohlo být ohroženo.
- Na území aglomerace existují významné zdroje podzemní vody.
- V aglomeraci není dostatek zdrojů pitné vody pro uspokojení potřeb. Deficit v aglomeraci dosahuje až 40 %.
- Podíl obcí v aglomeraci napojených na veřejný vodovod byl v roce 2016 téměř sto procentní (94,7 %). Domácnosti v obcích bez veřejného vodovodu jsou odkázány na vlastní domovní studny.
- V území se vyskytují lokální problémy s kvalitou a množstvím čerpané vody. Podzemní zdroje jsou potenciálně ohroženy infiltrací polutantů.
- Odkanalizování má v Hradecko-pardubické aglomeraci výrazně nižší podíl ve srovnání se zásobováním vodou. Podíl obcí s kanalizací zde v roce 2020 činí 84,9 % (23 obcí není napojeno na kanalizaci). Pouze 70,5 % obcí z těch obcí, které jsou napojeny na kanalizaci, je současně napojeno i na ČOV. Některé ČOV jsou na hranici své životnosti a nedostatečně připravené na změnu nakládání s čistírenskými kaly od roku 2023.
- Nižší stupeň napojení na kanalizaci vykazují především menší obce a odlehlejší části měst a obcí venkovského typu. V některých lokalitách, a to i silně osídlených, není odvádění a čištění

odpadních vod dostatečné. Kapacita menších ČOV (do 5 tisíc EO) je vyčerpána. Dále není dostatečně řešeno čištění odpadních vod u nových průmyslových areálů (např. v Pardubicích).

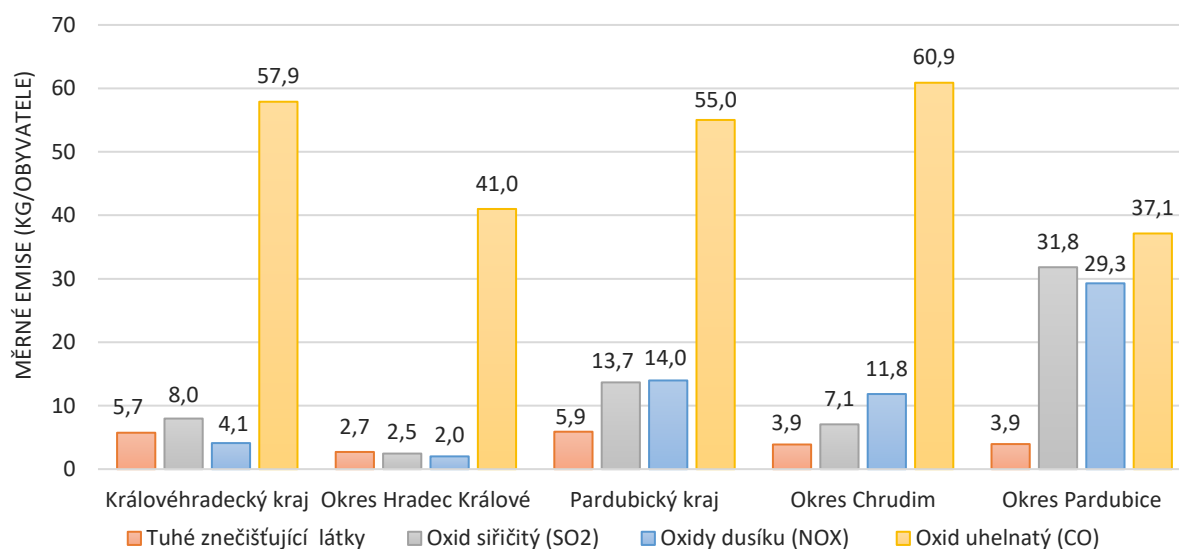
12 Životní prostředí

Kvalita životního prostředí se v ČR i v rámci vymezené aglomerace v posledních cca 25 letech výrazně zlepšila. Převážně v období 90. let 20. století došlo zejména vlivem vysokých investic do environmentálně šetrných technologií k výraznému zlepšení jakosti vod i kvality ovzduší, problémem zůstávají urbanizované oblasti, kde stále dochází k překračování imisních a hlukových limitů. Kontinuálním problémem je vysychání krajiny a snižování biodiverzity krajiny.

12.1 Ovzduší

Hradecko-pardubická aglomerace jako silně urbanizované území s řadou podniků a intenzivní dopravou spadá do oblasti se sníženou kvalitou ovzduší. I když v rámci ČR patří spíše mezi regiony s kvalitnějším ovzduším, jsou zde překračovány imisní limity znečišťujících látek. V regionu Hradecko-pardubické aglomerace se dle organizace Arnika, která pracuje s daty shromažďovanými v Integrovaném registru znečišťování (IRZ), nachází několik významných znečišťovatelů ovzduší.⁹⁶ V centrální části aglomerace se jedná o elektrárnu Opatovice nad Labem (v roce 2018 vypustila do atmosféry 1,9 milionů tun skleníkových plynů a 63 tun polévatého prachu PM₁₀, pokles o několik % oproti roku 2017), v těsném zázemí aglomerace se nachází elektrárna Chvaletice (bezmála 4,4 miliony tun skleníkových plynů v roce 2018, rapidní nárůst o 43 % oproti roku 2017 a 364 tun polévatého prachu PM₁₀, opět rapidní nárůst o 67 % oproti roku 2017), která díky dálkovému přenosu a západnímu proudění rovněž ovlivňuje kvalitu ovzduší v aglomeraci. K dalším výraznějším znečišťovatelům ovzduší patří chemické podniky PARAMO, a.s. a Synthesia, a.s. v Pardubicích. Díky modernizaci a ekologizaci těchto provozů v posledních letech se jejich vliv na znečištění ovzduší výrazně snížil. Nedořešeny však zůstávají mnohé střední a malé zdroje znečištění a také lokální topeniště. A stále větším problémem je znečištění ovzduší z mobilních zdrojů, tedy z dopravy. Především obce podél hlavních dopravních tahů jsou lokálně zatíženy nejen emisemi z dopravy, ale trpí rovněž nadměrnou hlukovou zátěží a vibracemi. Pozitivní vliv na kvalitu ovzduší v sídlech mají nové dopravní stavby, které odvádějí dopravu mimo zastavěná území.

Graf 90 Emise základních znečišťujících látek do ovzduší na obyvatele podle okresů a krajů v roce 2016

Zdroj: Statistické ročenky Českého statistického úřadu, vlastní zpracování

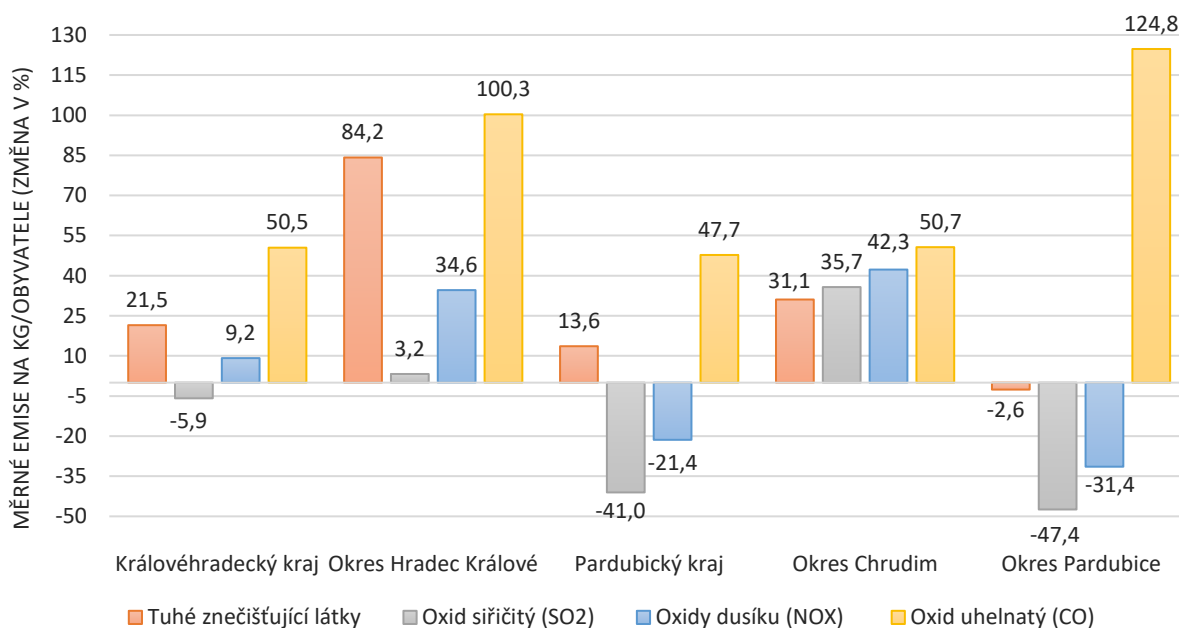
⁹⁶ Arnika (2020): Znečišťovatelé pod lupou. <http://www.znecistovatele.cz/>

Nejpodrobnější relevantní data popisující znečištění ovzduší základními znečišťujícími látkami jsou dostupná pouze za území okresů. Vymezená Hradecko-pardubická aglomerace se rozkládá převážně na území okresů Hradec Králové, Pardubice a Chrudim, proto jsou uvedené hodnoty emisní zátěže uvedeny za tyto okresy. Data jsou dostupná vždy dva roky zpětně.⁹⁷

Kvalita ovzduší na Královéhradecku byla dle ukazatele kg na 1 obyvatele měrných emisí základních znečišťujících látek v roce 2016 výrazně lepší než na Pardubicku, kde hodnoty překračují krajské průměry u oxidu siřičitého (SO₂) a oxidů dusíku (NO_x). Okres Pardubice vykazoval v roce 2016 nejnižší hodnoty u oxidu uhelnatého (CO), avšak nejvyšší nárůst o přibližně 125 % oproti roku 2013, ze všech sledovaných územních jednotek, naopak nejvyšší hodnoty CO vykazoval okres Chrudim. Lidé CO přijímají pouze vdechováním a působí na srdce, cévní či nervový systém. Na emisích CO se podílí především doprava a veškeré průmyslové procesy, kde probíhá spalování. K výraznému nárůstu CO došlo rovněž v okrese Hradec Králové.

Vlivem modernizace uhelných elektráren a některých průmyslových podniků došlo v Pardubickém kraji a okrese Pardubice k výraznému poklesu množství vypouštěných SO₂ a NO_x do ovzduší. Vysoký nárůst vykázaly emise tuhých znečišťujících látek – prachu u okresu Hradec Králové. Koncentrace SO₂ se obecně mírně zlepšují, a to především vlivem odsíření zdrojů. Imisní limity jsou překračovány především v zimních měsících roku, kdy na ně má vliv vytápění lokálními topeništi, doprava a často i inverzní ráz počasí.

Graf 91 Změna v emisích základních znečišťujících látek do ovzduší na obyvatele podle okresů v roce 2016 oproti roku 2013

Zdroj: Statistické ročenky Českého statistického úřadu, vlastní zpracování

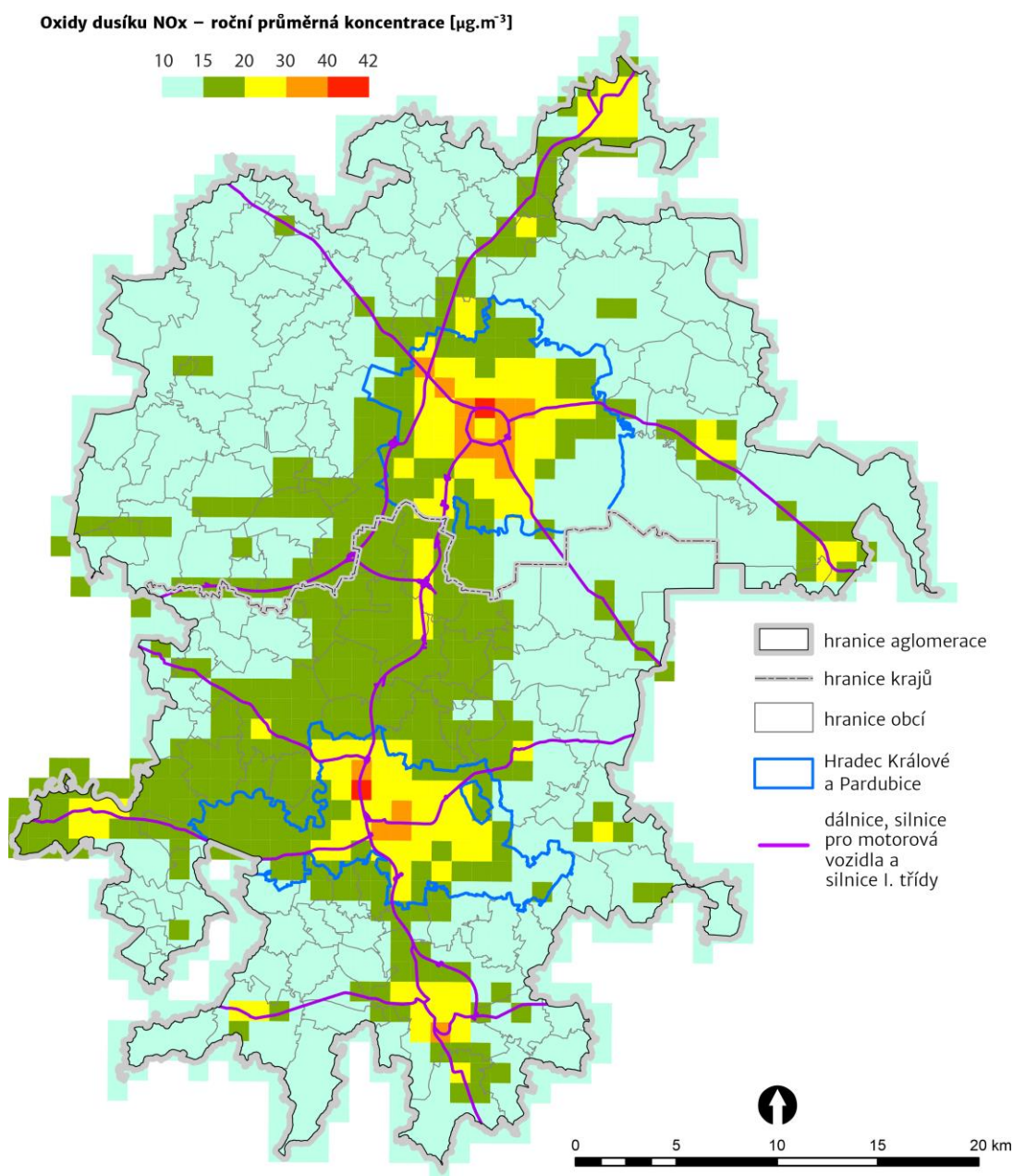
Město Hradec Králové má z hlediska kvality ovzduší zásadní problém s dopravou, resp. se škodlivinami, za jejichž přítomnost v ovzduší je doprava majoritně zodpovědná. Vliv dopravy je patrný hlavně u emisí NO_x (viz mapa níže), které spolu s SO₂ patří k plynům, jež způsobují kyselou dešť a poškozují tak životní prostředí. Vdechování vyšších koncentrací oxidů dusíku pak dráždí dýchací cesty. V létě přispívají NO_x k tvorbě fotochemického smogu. Vzhledem k poloze Hradce Králové, coby města dálniční tečny, včetně vysokého procenta tranzitní dopravy projíždějící centrem, nebude tento problém zřejmě v dohledné

⁹⁷ K 1. 6. 2020 nebyla data do úrovně okresů za rok 2017 dostupná.

době zcela vyřešen. Řešením je investování do obchvatů města, zejména vybudování třetího městského okruhu, který vyřeší odklon tranzitní dopravy. V oblasti silniční dopravy si nejen města Hradec Králové, Pardubice a Chrudim, ale i ostatní města a obce, stanovují cíle, které jsou zaměřené na snižování negativních vlivů nejen v oblasti ovzduší, ale v celém životním prostředí. Mezi hlavní cíle snižování negativních environmentálních dopadů se řadí např. ekologizace hromadné dopravy, zajišťování vhodných ekonomických stimulů pro upřednostňování MHD i zvýšení přitažlivosti dopravy železniční. Mezi opatření patří také rozvoj nemotorové dopravy – doplňování sítě pro cyklistickou dopravu a tím zajišťování vhodných podmínek pro cyklisty. Jižní část aglomerace (Pardubicko a Chrudimsko) se z hlediska ochrany ovzduší nachází v poměrně zranitelné oblasti, a to vlivem velkých chemických podniků a také již ze zmiňovaného důvodu silné automobilové dopravy.

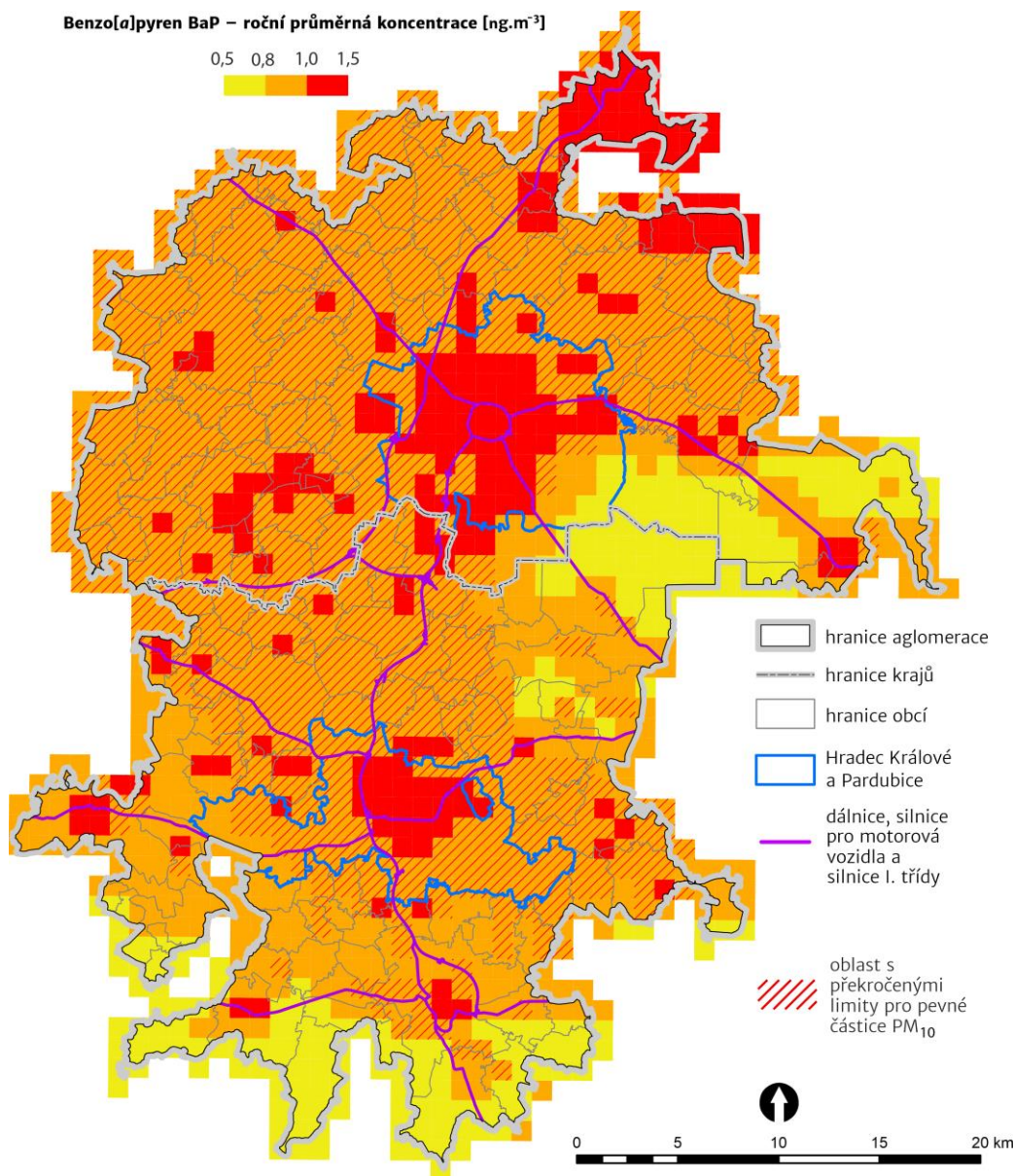
Obrázek 33 Pětiletý průměr ročních průměrných koncentrací oxidů dusíku v síti 1x1 km na území Hradecko-pardubické aglomerace (2014–2018)

Zdroj: Český hydrometeorologický ústav, vlastní zpracování, podkladová data Data50 ČÚZK

Jak již bylo předesláno, problémem se v posledních letech stávají i malé stacionární zdroje (lokální topeniště), které využívají pevná paliva. Ve venkovských oblastech dochází k trendu opětovného návratu k vytápění tuhými palivy v lokálních topeništích. V případě lokálních topenišť je dle dostupných informací prováděna osvěta obyvatel (místní zpravodaje apod.). Tento environmentálně negativní jev je způsoben zejména postupným nárůstem a ekonomickou neúnosností cen za ekologičtější způsoby vytápění. Lokální topeniště a doprava mají majoritní podíl na nadlimitních koncentracích rakovinotvorného benzo[a]pyrenu. Ten vzniká při nedokonalém spalování fosilních paliv jak ve stacionárních zdrojích, tak v mobilních zdrojích, především v naftových motorech. Mezi nejznečištěnější oblasti benzo[a]pyrenem v aglomeraci patří primárně území Hradce Králové, Pardubic, Jaroměře, mezi znečištěné oblasti defacto spadají všechna urbanizovaná území.

Obrázek 34 Pětiletý průměr ročních průměrných koncentrací benzo[a]pyrenu a částic PM₁₀ v síti 1x1 km na území Hradecko-pardubické aglomerace (2014–2018)

Zdroj: Český hydrometeorologický ústav, vlastní zpracování, podkladová data Data50 ČÚZK

Skrytý problém v aglomeraci představuje polétavý prach (PM₁₀, PM_{2,5}, PM_{1,0}) tvořený mikročásticemi o velikosti několika mikrometrů (μm). Mezi jeho zdroje patří především spalování fosilních paliv, to

znamená doprava, elektrárny, spalovny, nejrůznější průmysl a lokální topeniště. Více než ¾ území aglomerace spadá do oblasti s překročenými limity pro pevné částice PM₁₀. Při krátkodobé expozici dochází k podráždění dýchacích cest a častějším infekcím, při dlouhodobé pak k rozvoji vážných onemocnění dýchacích cest jako je například chronická obstrukční choroba plic, nebo rakovina. Největšími bodovými zdroji znečištění ovzduší částicemi PM₁₀ v aglomeraci byly v roce 2018 elektrárny ve Chvaleticích a Opatovicích nad Labem.⁹⁸

12.2 Krajina a ekologická stabilita

Území Hradecko-pardubické aglomerace je krajinou kulturní, historicky utvářenou činností člověka. Zásadním problémem mozaiky Polabské krajiny je nízká prostupnost. Vlivem zemědělské činnosti a vlivem výstavby především developerských projektů a nových silničních komunikací dochází k destrukci přirozené funkce krajiny a neobnovitelnému narušení přírodních biotopů. Podstatná část území či konkrétních lokalit je součástí územního systému ekologické stability (ÚSES) na všech úrovních. Řeky Labe a Orlice tvoří osu nadregionálního biokoridoru (NRBK), na které navazují regionální biokoridory a biocentra. Významným NRBK je Opatovický kanál. Řeka Chrudimka je regionálním biokoridorem. Biocentra nadregionálního významu jsou v území tvořeny lesním komplexem u Hradce Králové, lesy u Nechanic, Pernštejnskými rybníky, Bohdanečským rybníkem (včetně rybníka Matka a soustavy Zábranských rybníků) a písničky u Stéblové.

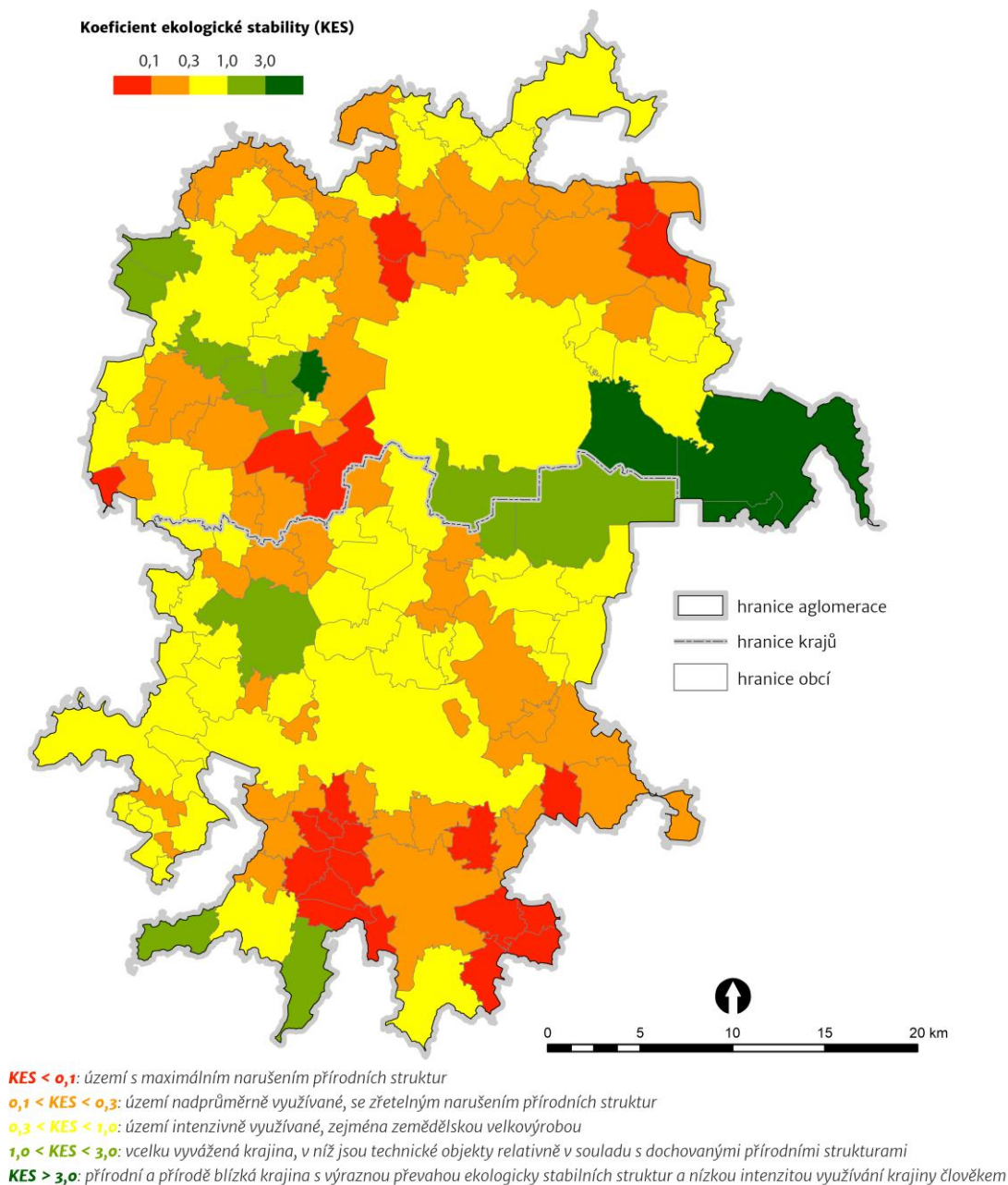
Přirozenou kostrou krajinné zeleně v jádrovém území aglomerace je řeka Labe, včetně přítoků Orlice a Chrudimky, která spojuje obě krajská města. Rovinatá krajina středního Polabí je charakteristická rozmanitostí vod, jež určují podobu zdejší krajiny. Historicky patřilo území aglomerace k nejvýznamnějším rybníkářským oblastem v ČR. Rybníky a soustavy k jejich napájení měly hospodářský a protipovodňový význam. Rybníkářské soustavy zde ale postupně zanikly, a dnes se v krajině nachází jen několik pozůstatků tohoto systému. Krajinu tvoří především rozsáhlé louky a pole, které jsou místy doplněny menšími plochami lesů. Místy se nacházejí i přírodě blízká společenstva – především v okolí slepých ramen a neregulovaných vodních toků. Tyto reliktů jsou ale stále více umenšovány antropogenní činností (zemědělstvím, výstavbou apod.). Regulací vodní hladiny řeky Labe došlo v území ke snížení hladiny podzemních vod a tím i k plošné redukci a změně břehových porostů lužního charakteru. Rovinatá krajina středního Polabí je kromě rybníků protkána i mnohými menšími vodními toky, historickými náhony, slepými rameny a vodními plochami vzniklými po těžbě písků a štěrkopísků.

Ekologická stabilita je významná z hlediska nosné kapacity prostředí. Aby krajina mohla odolávat větším či menším změnám (stresům, zátěži apod.), musí dosahovat určité úrovně ekologické stability. Ekologickou stabilitu území lze považovat přímo za jeden z klíčových principů (environmentální) udržitelnosti. V rámci koeficientu ekologické stability (KES) se porovnávají stabilní plochy, které mají větší schopnost odolávat povětrnostním podmínkám (lesní půda, trvalé travní porosty, pastviny, vodní toky a plochy, mokřady, sady, vinice) ku plochám nestabilním (orná půda, antropogenizované plochy, chmelnice), které jsou k erozi velmi náchylné. Hodnota KES nad 1,0 (pouze necelých 12 % ze všech obcí v aglomeraci) ukazuje na plochy vyvážené krajiny (stabilní plochy), v níž jsou technické objekty relativně v souladu s dochovanými přírodními strukturami. Hodnota KES nad 3,0 (4 obce – Běleč nad Orlicí s KES 6,6, Těchlovice s KES 4,5), Albrechtice nad Orlicí s KES 3,5 a Týniště nad Orlicí s KES 3,3) ukazuje na přírodní a přírodě blízké plochy s výraznou převahou ekologicky stabilních struktur a nízkou intenzitou využívání krajiny člověkem. V rámci aglomerace se obce s příznivým KES nacházejí především východně od Hradce Králové – obce podél toku Orlice a na Nechanicku. Pozitivní hodnotu

⁹⁸ Arnika (2020): Žebříček za rok 2018 pro Pardubický kraj pro skupinu emise prachu (PM₁₀).
<http://www.znecistovatele.cz/ranks/2018/18/pak>

KES vykazuje i území města Lázně Bohdaneč, a to díky Bohdanečskému rybníku a četným lesním porostům. Hodnota KES pod 1,0 (88 % obcí v aglomeraci) upozorňuje na nepříznivý stav. V rozmezí 1,0–0,3 (nestabilní plochy) se jedná o intenzivně využívané území zejména zemědělskou činností s oslabenými autoregulačními schopnostmi přírodních pochodů. Hodnoty KES v rozmezí 0,3–0,1 označují území nadprůměrně využívané se zřetelným narušením přírodních struktur a ekologickou labilitou a území s koeficientem KES pod 0,1 jsou považována za území s maximálním narušením přírodních struktur, kde ekologické funkce musí být intenzivně a trvale nahrazovány technickými zásahy. V tomto ohledu je problematická situace především na území 22 obcí, kde je hodnota KES nižší než 0,1 a dále v 80 obcích, kde je hodnota nižší než 0,3. KES se v posledních letech téměř nemění. V letech 2014–2018 došlo k nárůstu nebo snížení KES pouze u několika málo obcí. Hodnoty KES v jednotlivých obcích v území zachycuje mapa níže.

Obrázek 35 Koeficient ekologické stability v obcích Hradecko-pardubické aglomerace v roce 2018

Zdroj: Český statistický úřad, vlastní zpracování, podkladová data Data50 ČÚZK

Mezi hlavní faktory, které snižují biodiverzitu krajiny v území patří zemědělské hospodaření, technické úpravy toků, odvodnění a čerpání vody, eutrofizace, ruderalizace, lesnické hospodaření, absence hospodaření, šíření nepůvodních druhů, sukcese a další jevy. K žádoucím opatřením na podporu biodiverzity a obnovu funkční a propojené krajiny patří přírodě blízká protierozní opatření, podpora ploch pro agrolesnictví, zakládání nových ekologicky stabilních ploch a linií (zakládání remízů, revitalizace toků a doprovodných přírodních biotopů, mokřadů, zatravnění, nové lesní plochy apod.).

Ochrana přírody a krajiny

I přesto, že je území Hradecko-pardubické aglomerace výrazně urbanizovanou a zemědělskou krajinou, zde byla v minulosti vyhlášena řada zákonem chráněných území (CHÚ). Na území aglomerace se k 1. 4. 2020 nacházelo celkem 71 CHÚ různých kategorií, jejichž rozloha činí 77,1 km², což značí 5,9% podíl na celkové rozloze aglomerace. Ve srovnání s ČR (35,7 %), Královéhradeckým (40,9 %) a Pardubickým krajem (14,8 %) je tato hodnota poměrně nízká. Některé kategorie CHÚ se však překrývají, takže celkový podíl CHÚ na rozloze území je ve skutečnosti nižší. Jediným velkoplošným zvláště CHÚ v aglomeraci je chráněná krajinná oblast (CHKO) Železné hory, jejíž výběžek zasahuje do katastrů měst Chrudim a Slatiňany. Z maloplošných zvláště CHÚ zabírají největší rozlohu přírodní památky (PP) následované přírodními rezervacemi (PR). Nejhodnotnějším maloplošným zvláště CHÚ z hlediska přírodních hodnot je v aglomeraci národní přírodní rezervace (NPR) Bohdanečský rybník u města Láně Bohdaneč. V letech 2013–2016 proběhla nákladná revitalizace této NPR. Rozčleněním monotónního kraje zátopové plochy a vytvořením zátočin, lagun a ostrůvků vznikly vhodné podmínky pro hnízdění vzácných vodních a mokřadních ptáků.

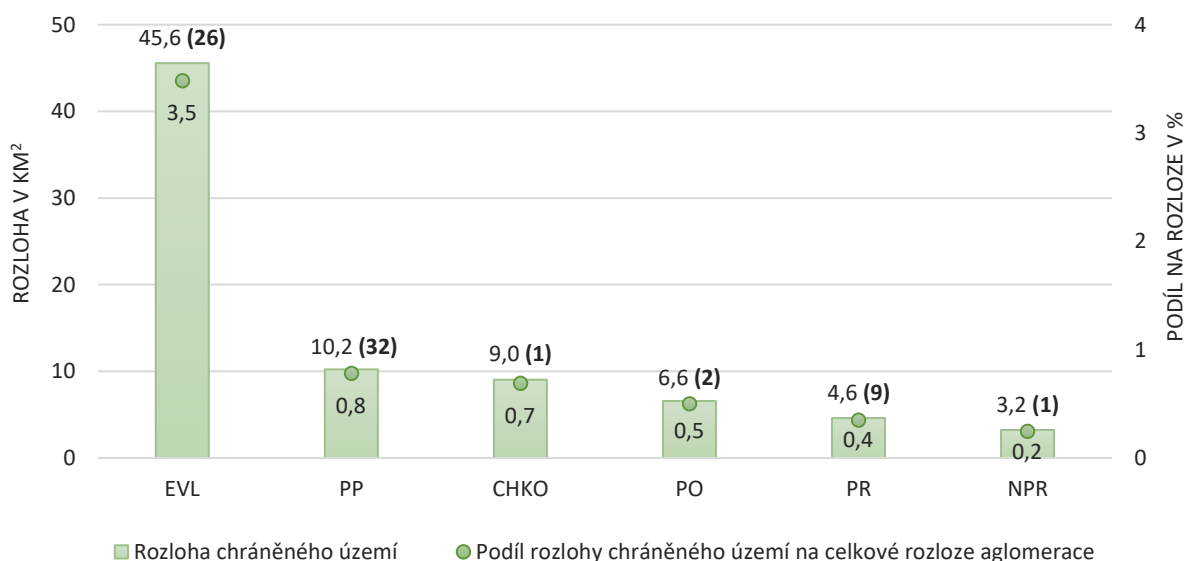
Rozloha CHÚ v aglomeraci vzrostla v posledních letech zejména díky vyhlášení nových chráněných oblastí v rámci soustavy Natura 2000 (evropsky významné lokality – EVL a ptačí oblasti – PO) určené k ochraně nejvzácnějších a nejvíce ohrožených druhů živočichů, rostlin a nejvzácnějších přírodních stanovišť na území EU. Nejvýznamnějšími lokalitami soustavy Natura 2000 jsou zde PO Bohdanečský rybník a PO Komárov u Dašic. Z EVL, jež se na rozloze CHÚ podílejí 45,6 %, zabírá největší plochu EVL Orlice a Labe (16,8 km²), jež je zároveň plošně nejrozsáhlejším CHÚ na území aglomerace.

O CHKO Železné hory a NPR Bohdanečský rybník pečuje Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, regionální pracoviště Východní Čechy, ostatní CHÚ v aglomeraci mají ve své gesci Královéhradecký a Pardubický kraj.

Zvláštním typem CHÚ jsou přírodní parky (PřP). PřP zřizují krajské úřady nařízením, kterým omezují činnosti, jež by mohly vést k rušení, poškození nebo k zničení dochovaného stavu území cenného pro svůj krajinný ráz a soustředěné estetické a přírodní hodnoty. V aglomeraci se nachází dva PřP. Prvním je PřP Orlice, který se rozkládá východním směrem od Hradce Králové podél řeky Orlice a částečně se překrývá s PP Orlice, druhým je PřP Heřmanův Městec (částečně se překrývá s PP Heřmanův Městec) s lesoparkem Palác a zámeckým parkem.

V aglomeraci bylo k 1. 4. 2020 evidováno celkem 146 památných stromů, které jsou chráněny jako solitéry, skupiny stromů či stromořadí v rámci 113 jedinečných záznamů. Nejčastěji se jedná o památné duby a lípy. Nejvíce památných stromů je lokalizováno na území Hradce Králové a Opatovic nad Labem.

Graf 92 Chráněná území v Hradecko-pardubické aglomeraci dle kategorií (stav k 1. 4. 2020)

Pozn. Číslo v závorce udává počet chráněných území v dané kategorii

Zdroj: Ústřední seznam Agentury ochrany přírody a krajiny ČR, vlastní výpočet a zpracování

Dle územní studie krajiny ORP Pardubice chybí vhodná ochrana cenných údolních niv. Jejich součástí jsou velmi stabilní a přírodovědně hodnotné biotopy – aluviální louky, navíc je zohledněna funkce niv jako retenčního území či funkce biokoridoru územního systému ekologické stability. Z celkové rozlohy 159 km² niv je ve SO ORP Pardubice chráněno pouze 0,5 km² (tj. 0,3 %) z této plochy. Nivy lze mnohem lépe chránit a efektivně využívat, pokud jsou začleněny do některého systému ochrany přírody a krajiny (velkoplošná a maloplošná zvláště CHÚ, Natura 2000).⁹⁹ Typickým příkladem zákonem chráněné údolní nivы v aglomeraci je PP Orlice (v roce 2018 byla její rozloha výrazně rozšířena). V únoru 2020 byla vyhlášena EVL Louky u Přelouče, která má za cíl chránit rozsáhlé nivní louky podél Labe od Chvaletic až po Valy. Územní studie krajiny SO ORP Hradec Králové počítá s revitalizací niv především u menších vodních toků. Pro zachování cenných biotopů, druhů rostlin a živočichů v aglomeraci je zásadní efektivní management na stávajících CHÚ, příp. vyhlášení nových CHÚ. Dle této územní studie je dále nutné důsledně chránit plochy přírodních biotopů a přírodě blízkých biotopů, nevymezovat rozvojové plochy a rozvojové koridory, jejichž využitím by mohlo dojít k narušení přírodních a přírodě blízkých biotopů a zajistit ochranu stávajících přírodních a přírodě blízkých biotopů a vytvoření podmínek pro vznik nových. Rovněž je potřeba zabezpečit ochranu a obnovu (revitalizaci či samovolnou renaturaci) ekosystémů a přírodních prvků ve volné krajině zvyšující ekologicko-stabilizační funkce a prostupnost pro migrující druhy živočichů, jako např. vodní toky, údolní nivы, lužní lesy, drobné vodní plochy, rybníční soustavy, prameniště, mokřady, meze, remízy, aleje, břehové porosty, přirozeně strukturované lesy a travní porosty aj.¹⁰⁰ Mimo oba zmíněné SO ORP lze zmínit i významnou nivu u Josefova mezi řekou Metují a jejím původním korytem, tzv. Stará Metuje, kde od roku 2006 vzniká Ptačí park Josefovské louky. Páteří parku je unikátní sto let starý závlahový systém, který po opravě umožňuje regulaci výšky spodní vody na okolních loukách.¹⁰¹

⁹⁹ EKOTOXA (2019): Územní studie krajiny ORP Pardubice. <https://bioodpad.pardubice.eu/urad/radnice/uzemni-planovani/uzemne-planovaci-podklady/uzemni-studie-uzemni-studie-krajiny-orp-pardubice/>

¹⁰⁰ Atelier T-plan, Vodohospodářský rozvoj a výstavba, Atelier V, České vysoké učení technické v Praze (2019): Územní studie krajiny správního obvodu obce s rozšířenou působností Hradec Králové. <https://www.hradeckralove.org/uzemni-studie-krajiny-spravniho-obvodu-obce-s-rozsirenou-pusobnosti-hradec-kralove/d-55089>

¹⁰¹ Česká společnost ornitologická (2020): Ptačí park Josefovské louky. <https://www.birdlife.cz/rezervace/josefovskie-louky/>

12.3 Sídlní zeleň a veřejná prostranství

Zeleň je jednou ze základních funkčních složek struktury sídla, která výrazně ovlivňuje kvalitu života. Zeleň v sídle musí vytvářet kvalitní a funkčně propojený systém plošných a liniových prvků navázaných na ekologicky stabilnější prvky přírodní. Do systému urbánní zeleně patří i podstatná plocha příměstských lesů se svými specifiky. Sídlní zeleň je kategorizována dle své funkce, významu a vybavenosti – patří sem parky, parkově upravené plochy, ale výrazný podíl tvoří např. doprovodná vegetace vodotečí, významná doprovodná vegetace podél komunikací – zejména uliční stromořadí. Zeleň v sídle plní celou škálu funkcí, zejména funkci ekologickou (zlepšování mikroklimatu, pohlcování oxidů dusíku, snižování prašnosti hluku), funkci estetickou, rekreační a komplementární (doplňkovou) funkci k šedé infrastruktuře. Zeleň má taktéž prokazatelný vliv na zdraví obyvatelstva, přispívá k psychické pohodě atp.

Systém zeleně města Hradce Králové tvoří celoměstsky významné parky (Jiráskovy sady, Žižkovy sady a Šimkovy sady), dále zelené klíny podél toku Labe a Orlice, které vstupují z volné krajiny až do samého centra města. Nelze opomenout unikátní chráněnou přírodní lokalitu Na Plachtě s pestrá faunou a flórou v těsné blízkosti intravilánu města. Významnou součástí systému zeleně města je lesopark na Moravském Předměstí, který je spojnicí s komplexem Novohradeckých lesů na jihovýchodě Hradce Králové. Rozsáhlý komplex Novohradeckých lesů je bezesporu neoblíbenější přírodní plochou místních obyvatel. Městské lesy Hradec Králové a.s. zde v posledních letech, především úpravou cest, výstavbou in-line stezky, vybudováním hřišť nebo úpravou prostranství kolem rybníčků, vybudovaly velmi zajímavý prostor k všestrannému využití pro volnočasové aktivity. Unikátní komplex zeleně se rozkládá také podél řeky Orlice, který směrem z centra města, proti proudu řeky, volně přechází v oblast PŘP a PP Orlice. Ve městě funguje také Botanická zahrada léčivých rostlin Farmaceutické fakulty UK. V roce 2019 založily TECHNICKÉ SLUŽBY HRADEC KRÁLOVÉ poblíž Benešovy třídy první městskou květnatou louku. Ve městě se výrazně uplatňuje liniová zeleň – významná stromořadí doprovázející nábřeží, městské radiály a silniční okruh. Většina z těchto ploch zeleně, mnohdy založených před více než 100 lety, se v současné době nachází ve stavu, kdy vyžaduje celkovou obnovu vegetačních i technických prvků. V posledním desetiletí dochází v Hradci Králové k úbytku vzrostlých stromů, a to jednak z důvodů stavebních změn (rekonstrukce náměstí) či bezpečnosti (např. kácení 92 stromů se zhoršeným zdravotním stavem ve Střelecké ulici v letech 2016–2017, nutno však podotknout, že počet nově vysazených stromů převyšuje počet stromů vykácených). Kácení vzrostlých stromů má však negativní vliv na mikroklima v lokalitě. V roce 2016 proběhlo ve městě snímkování tepelných ostrovů¹⁰², jehož smyslem bylo určení teplotních rozdílů mezi jednotlivými typy povrchů, jako je beton, asfalt, druhy dlažby, zelený povrch, vzrostlé stromy či vodní prvky a vytvoření metodiky při navrhování struktur veřejných ploch ve městě. Rozdíl mezi naměřenými hodnotami mezi místy pod stromy a místy na přímém slunci byly až 20 °C. Pro termovizní monitoring byly vybrány dva veřejné prostory náměstí v centrální části města (náměstí 28. října a Riegrovo náměstí), které v nedávné době prošly rekonstrukcí, jež zásadně změnily jejich vzhled. Před rekonstrukcí náměstí 28. října byl podíl zelených ploch k celkové ploše náměstí cca 30 % a rostlo na něm 18 vzrostlých stromů produkujících stín. Po rekonstrukci zabírají zelené plochy necelých 12 % plochy náměstí a zůstaly zde čtyři vzrostlé stromy. Podíl zelených ploch na Riegrově náměstí k celkové ploše náměstí se zmenšil z 22 na asi 9 %. Počet vzrostlých stromů klesl z 16 na osm, přičemž přibýlo 79 stromků, které však mají dekorační charakter a neprodukují významný stín. S kontroverzí se potýká i výstavba druhé koleje mezi Hradcem Králové a Opatovicemi nad Labem, kvůli které bude muset být pokáceno přes 3 800 stromů včetně jedné řady aleje Kaštanka na Pražském Předměstí.

¹⁰² P. Struha, V. Šilhánková, *Statutární město Hradec Králové (2016): Přístupy v monitoringu vybraných veřejných prostorů s potenciálem rizika vzniku tepelných ostrovů.*

V Pardubicích proniká podél Labe a Chrudimky příměstská krajina přímo do centra města. Podél Labe se po obou jeho březích táhnou rozsáhlé plochy přírodního charakteru s velkým městotvorným a rekreačním potenciálem, který však dnes není plně využit. Nábřeží Chrudimky mají více městský charakter, ale na hranicích intravilánu přechází do rozsáhlé přírodní nivy s městskými částmi spíše venkovského charakteru. Takovou lokalitou je i tzv. Červeňák, který je bývalým vojenským technickým cvičišťem. Za působení vojska se zde vytvořilo významné refugium – útočiště pro organismy. Na ploše o rozloze okolo 30 hektarů vzniklo velice různorodé prostředí, a to nivní porosty, písčité a kamenité zátočiny, tůňe, stepní porosty, stinné a husté křoviny. V roce 2015 vznikla Iniciativa Přírodní park Červeňák, která usiluje o zpracování územní krajinářské studie, která by vycházela i z podrobného zmapování přírodních hodnot území, a jeho přísnější ochranu.¹⁰³ Území parku bylo v květnu 2019 převedeno ze strany Ministerstva obrany (MO) na Statutární město Pardubice. Na základě smlouvy s MO je město na 20 let vázáno zachovat v území zeleň a jeho přístupnost veřejnosti. Další významnou lesní lokalitou podél řeky Chrudimky je PP Nemošická stráž. Na městské řeky jsou vázány již zrevitalizované celoměstsky významné parky Tyršovy sady, Na špici, Bubeníkovy sady, Vinice či lesopark Dukla. Významným prvkem sídelní zeleně jsou městské lesy zvláštního určení s rekreační funkcí. K takovým patří lesopark Dukla, Spojilský les, Nemošický les s výraznou vazbou na území zvané Červeňák a nivu řeky Chrudimky, Doubravický les atp., které jsou hojně využívány pro sportovně-rekreační aktivity. Tyto i navazující drobnější prvky sídelní zeleně mají potenciál stát se plně funkčním, spojeným systémem městské zeleně. Ekologicky hodnotný les se nachází v obore Staré Čivice. Stav přírodních hodnot na území Pardubic je spíše špatný, nicméně je nutné vzít v potaz, že jde o městskou krajinu, a také ve srovnání s mnoha jinými obcemi je situace lepší.¹⁰⁴

V Chrudimi mezi významnější plochy sídelní zeleně patří Městský park, park Střelnice (PP Ptačí ostrovy), Zieglerovy sady, parčík na Školním náměstí, park Republiky či Klášterní zahrady. Rovněž v ostatních městech se nacházejí významné plochy sídelní zeleně. Např. velmi významný je lázeňský park v Lázních Bohdaneč, Zámecké parky ve Smiřicích, Heřmanově Městci či Slatiňanech, sad Slatiňanská Třešňovka, Choltická obora v Cholticích, Masarykovy sady v Jaroměři, bažantnice v Heřmanově Městci, lesoparky Palác v Heřmanově Městci a Bor v Třebechovicích pod Orebem, Městský park v Týništi nad Orlicí a další. Zámecký park u zámku Hrádek u Nechanic se proměnil v golfové hřiště a jeho využití pro veřejnost bylo výrazně omezeno. Golfové hřiště jsou specifickou zelení v katastrech obcí. Golfové hřiště se v aglomeraci nachází v Hradci Králové (Roudnička), Dřítč, Libranticích, Hrádku a u Lázní Bohdaneč. Kácení se rovněž nevyhnula alej Slatiňanská kaštanika, kde bylo v letech 2018 a 2019 pokáceno 56 vzrostlých jírovců a kaštanovníků. Důvodem byl jejich špatný zdravotní stav. Následná výsadba nové aleje probíhá postupně v různých etapách.

V budoucnosti bude potřeba zvyšovat připravenost měst a obcí na dopady klimatických změn a podporovat příslušnou modro-zelenou infrastrukturu (někdy se udává pouze zelená infrastruktura) na veřejných prostranstvích (budování povrchů a podlaží umožňující lepší zasakování srážkové vody, retenčních a akumulčních nádrží, výsadba zeleně v rámci komplexních rekonstrukcí ulic, realizace průlehu, vodních prvků a ploch, výstavba zelených parkovišť, zakládání květnatých luk, parková úprava ploch jako prvků urbánního ÚSES, vertikální zeleň apod.). Potřebnou rekonstrukcí, při které bude realizován městský mobiliář, herní prvky či veřejné toalety, dojde zároveň ke zlepšení kvality zvýšení atraktivnosti veřejného prostranství pro místní obyvatele i návštěvníky města. Revitalizace veřejných prostranství je naplánována např. v Hradci Králové (Benešova třída, Velké náměstí, Pražská třída, Malý Labský náhon, Žižkovy sady, Areál Vrbenského a Gayerových kasáren, Severní terasy, třída Karla IV., parter a park Harmonie III), Pardubicích (Nábřeží Labe – Závodu Míru, Historické jádro, Náplavka

¹⁰³ Iniciativa Přírodní park Červeňák (2020): <http://www.ppcervenak.cz/>

¹⁰⁴ EKOTOXA (2019): Územní studie krajiny ORP Pardubice.

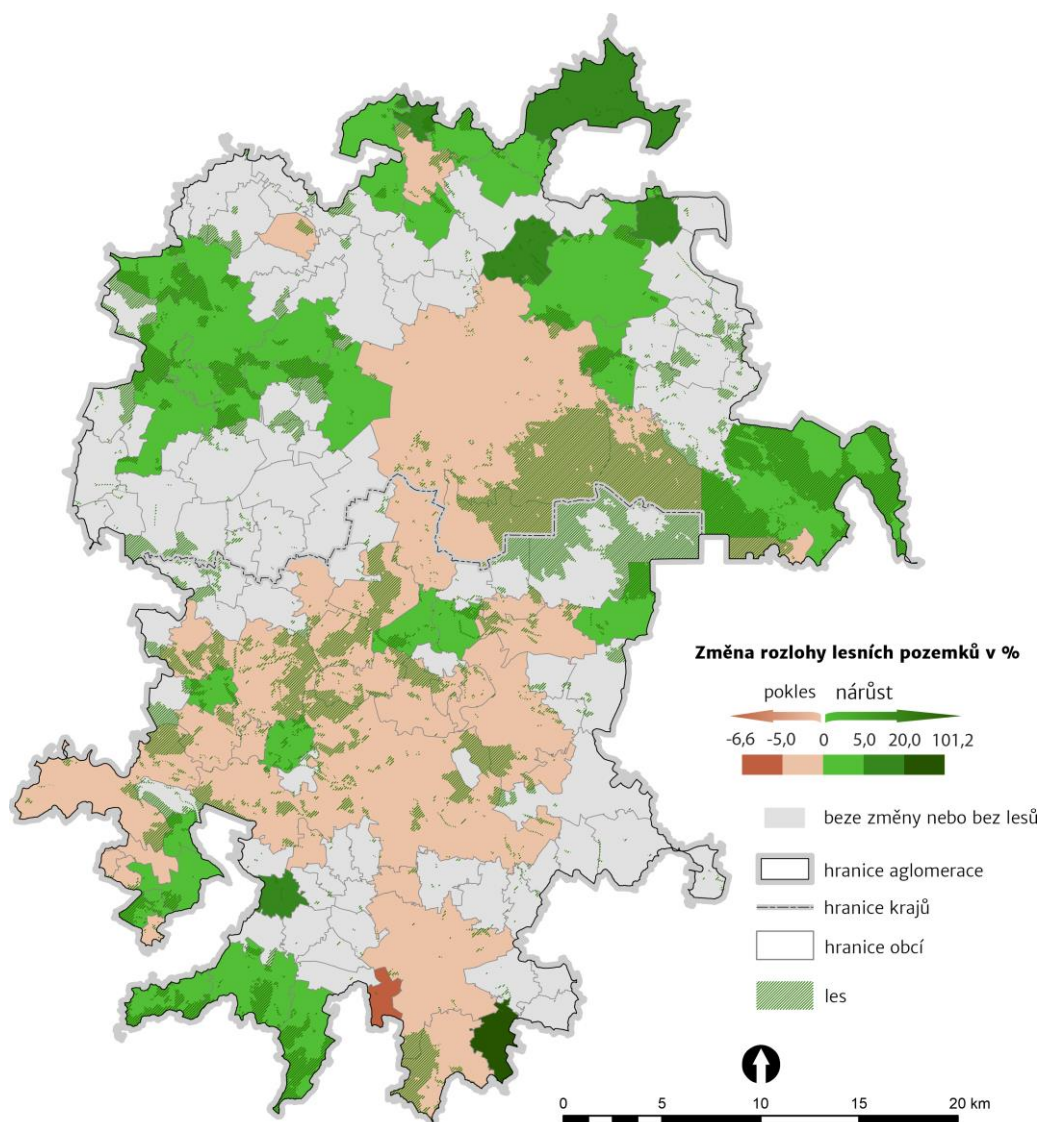
Mlýny, Nábřeží Labe za arénou, okolí Tyršových sadů, Palackého třída, Bělobranské náměstí, okolí Domu hudby, Wernerovo nábřeží, náměstí Republiky), Chrudimi (Park u centrálu, Regenerace Michalského parku), Lázních Bohdaneč, Heřmanově Městci (Náměstí Míru) a Jaroměř (historické centrum).

Dalším aspektem zkvalitňování veřejných prostranství je i posilování historických vazeb a genia loci místa. Podobnou neopakovatelnou atmosféru nabízí projekty Archeoparku v Pardubičkách se sadovou úpravou, doplněním mobiliáře a terénními modelacemi. Podobně lze charakterizovat prostor Nemošického lesa, který nabízí po revitalizaci možnost umístění naučné stezky týkající se významu vody v krajině, pro člověka a způsobu hospodaření v lesích, významu přirozené druhové skladby lesa atp. Projekt má silnou vazbu na enviromentální vzdělávání.

12.4 Lesy v krajině

Lesnatost území aglomerace je vzhledem k zemědělsky využívané krajině velmi nízká a pohybuje se přibližně na poloviční hodnotě než průměr za ČR (aglomerace 17,9% podíl lesních pozemků – 23 373 ha v roce 2018, EU 38 %, ČR 34 %, Královéhradecký kraj 31 %, Pardubický kraj 29 %). Na území aglomerace se nachází pouze 8,2 % lesních pozemků z celkové rozlohy lesních pozemků obou krajů. V přepočtu na 1 000 obyvatel aglomerace připadá 69 ha lesního pozemku, přičemž v Hradci Králové připadá 24 ha lesního pozemku na 1 000 obyvatel města, v Pardubicích 12 ha. Všechny tyto hodnoty jsou hluboko pod průměrem ČR (252 ha lesního pozemku na 1 000 obyvatel), Královéhradeckého (269 ha na 1 000 obyvatel) i Pardubického (260 ha na 1 000 obyvatel) kraje. Oproti roku 2014 byla v roce 2018 výměra lesních pozemků o 0,02 % vyšší (tj. 28 ha).

Obrázek 36 Změna rozlohy lesních pozemků v obcích Hradecko-pardubické aglomerace v roce 2018 oproti roku 2014

Zdroj: Český statistický úřad, vlastní zpracování, podkladová data Data50 ČÚZK

K absolutně největšímu nárůstu lesních pozemků došlo na katastru Týniště nad Orlicí (5,4 ha). Procentuálně nejvyšší nárůst byl v obcích Orel (o 101,2 %) a Libřice (o 16,9 %), nejvyšší pokles rozlohy zaznamenala obec Sobětuchy a to -6,6 %. K největšímu poklesu v absolutních hodnotách došlo v Hradci Králové (-2,5 ha), což je způsobeno zvýšenou těžbou dřeva v městských lesích po kůrovcové kalamitě. Největší lesnatost (nad 60 %) vykazují obce Běleč nad Orlicí, Albrechtice nad Orlicí a Týniště nad Orlicí. U 13 obcí, především těch v Urbanické brázdě, nebyl v roce 2018 v jejich katastru evidován žádný lesní pozemek.

V rámci aglomerace se nachází několik významných lesních ploch. Na Královéhradecku patří k nejvýznamnějším městské lesy v Hradci Králové, rozkládající se na jihovýchodním okraji města, a další lesní porosty koncentrované zejména ve východním okolí města Hradec Králové, dále lesy na pahorcích v zemědělské krajině a také jako součást menších (okolí Lužan) či větších komplexů (smíšené lesy na Nechanicku, borové lesy mezi Třebechovicemi pod Orebem a Týništěm nad Orlicí). Celkově lze shrnout, že lesní komplexy jsou kromě městského lesa v Hradci Králové malé, ale často s překvapivě polopřirozenými smíšenými nebo listnatými porosty odpovídajícími vegetační stupňovitosti. Péče

v lesích městských i v lesích soukromých je zajištěna na relativně dobré úrovni, a tak ke střetům při ochraně lesa dochází jen minimálně. Ke střetům při ochraně lesa může dojít například v oblasti Bělče nad Orlicí při rozšiřování těžby štěrkopísku. Na základě družicového měření stavu lesa lze konstatovat, že na území Královéhradecka jsou více poškozené jehličnaté porosty (poškození se zvyšuje od západu k východu s přibývajícím procentem jehličnanů). Nejhůře jsou na tom ze zdravotního hlediska porosty východní části městských lesů. V lesích se hospodaří přírodě blízkým způsobem.

Další významné lesní plochy se rozkládají na Pardubicku (např. Nemošický, Studánecký les), resp. na Opatovicku a Bohdanečsku. Menší zalesnění je mezi obcemi Opočíněk – Bezděkov, Ráby – Srch, Spojil – Veská či obcemi Pravy – Dobřenice – Rohoznice. V ostatních částech oblasti se vyskytují pouze remízky. Bezlesou zůstává jižní část území. Charakter lesních porostů je převážně borovicový a smrkový. Přirozenou potenciální vegetací lesů Pardubicka jsou dubiny, na vátých písčích¹⁰⁵ přecházející v bory. Pro město Pardubice mají velký význam městské lesy, které mají, na rozdíl od městských lesů v Hradci Králové a Chrudimi, podobu menších lesíků (výjimkou je lesní komplex Bělobranská dubina mezi Pardubicemi a Sezemicemi) a jsou přímou součástí města.

Na Chrudimsku se zalesněná krajina nalézá především na výběžcích Železný hor u Heřmanova Městce a Morašic, dále v lokalitě Podhůra u Chrudimi a Slatiňan a v Hykšově pekle u vesnice Topol (místní část Chrudimi). Největší souvislý lesní komplex Podhůra je součástí CHKO Železné hory. Jedná se o lesy příměstské a lesy se zvýšenou rekreační funkcí. Téměř všechny lesy v území jsou nebo se navrhuje jako součást ekologicky významných prvků (chráněná území, územní systém ekologické stability). Proto je lesní hospodářství zaměřené v první řadě na podporu mimoprodukčních funkcí lesa. Převažují lesy smíšené, v PR Habrov habrové porosty.

Prioritou všech měst v aglomeraci by měla být podpora rozvoje biodiverzity a zároveň i rekreační funkce lesů v bezprostředním zázemí těchto měst, a to včetně potřebné infrastruktury, jakožto místa pro pasivní i aktivní odpočinek obyvatel měst. V souvislosti s rozvojem zastavěnosti měst a krajiny je doporučeno formulovat zásady pro zvýšení ochrany městské zeleně a lesů před jejich zániky (a to nejen na území městských aglomerací), neboť městská zeleň a lesy představují důležitou nedílnou součásti zdravého životního prostředí, a provázat tyto zpřísněné podmínky ochrany lesa a zeleně na dokumenty územního plánování. V posledních letech se problémem lesů nejen v Hradecko-pardubické aglomeraci stává jednak kůrovec, ale především sucho a s tím související nízká hladina spodní vody, která má za následek masivní úhyn borovic ve východních Čechách. S obdobným problémem se potýkají také porosty dubu zimního. Dle územně plánovacích dokumentací krajiny SO ORP Hradec Králové a Pardubice je nejen z těchto důvodů důležité respektovat rozlohu lesních porostů, preferovat přírodě blízké postupy hospodaření zvyšující ekologickou stabilitu porostů a udržitelnost hospodářského potenciálu s důrazem na mimoprodukční funkce, podporovat strukturně a druhově diverzifikované porosty, vytvářet na vhodných místech přechodová pásma s křovinami v okrajích lesa a zachovat přírodní charakter lesů. Pro zlepšení biodiverzity v lesích bude nutné zvýšit podíl geograficky původních druhů, zvýšit podíl stromů prošliých přirozených vývojem stárnutí a tlejícího dřeva a rozšířit plochu lesů ponechaných samovolnému vývoji (přednostně v CHÚ).¹⁰⁶¹⁰⁷

---

¹⁰⁵ Váté písky jsou sedimenty vzniklé ze zvětralých mořských usazenin nebo z naplavenin vodních toků. Kumulují se na místech, kde se mění síla větru.

¹⁰⁶ Atelier T-plan, Vodohospodářský rozvoj a výstavba, Atelier V, České vysoké učení technické v Praze (2019): Územní studie krajiny správního obvodu obce s rozšířenou působností Hradec Králové.

¹⁰⁷ EKOTOXA (2019): Územní studie krajiny ORP Pardubice.

12.5 Zemědělství

Zemědělství je tradičním a charakteristickým odvětvím hospodářství dané oblasti a významně se podílí na údržbě a tvorbě krajiny. Má zásadní vliv na zachování venkovského prostoru, obnovu vesnic a jejich budoucí ekonomický rozvoj. Intenzivně využívaná krajina aglomerace je charakteristická rozsáhlými scelenými bloky orné půdy a zejména geometricky upravenými plochami. Pro Polabskou nížinu je typická intenzivní rostlinná výroba, která se vyznačuje vysokými výnosy. V rostlinné výrobě převažuje pěstování obilovin, olejnin, cukrovky, kukuřice a píce, významná je též produkce brambor. Význam má rovněž ovocnářství (sady, pěstování jahod apod.). V živočišné výrobě se jedná především o chov skotu a prasat a živočišnou výrobu zaměřenou na produkci masa, mléka a vajec. Z důvodu všeobecného útlumu zemědělství plní opuštěné zemědělské areály a budovy i jinou funkci (skladové hospodářství, opravárenství atd.). Mnohdy jsou ale nevyužívané a chátrají.

Zajištění ochrany zemědělského půdního fondu je jedním ze zásadních požadavků trvale udržitelného rozvoje krajiny k zachování přírodního bohatství. Důsledkem suburbanizace, resp. zastavováním volné krajiny, dochází k postupné destrukci krajinných funkcí a k negativním vlivům jako je např. degradace půdní struktury, která je způsobena pojezdy těžké techniky a nedostatkem organické hmoty. Z takto zhutnělé půdy mizí biota (edafon), půda ztrácí schopnost zadržovat vodu, což je v kontextu probíhající klimatické změny fatální. Jedná se totiž o oblast epizodně ohrožovanou suchem. Sucho představuje riziko snížení stávajícího produkčního potenciálu v budoucnu a zvýšení nároků na adaptaci zemědělského hospodaření (např. výběr plodin a odrůd, hospodaření s vláhou v půdě volbou operací). V neposlední řadě je nutno zmínit chemizaci v zemědělství, která přispívá také k likvidaci edafonu, používání hnojiv a pesticidů vede dále k pronikání cizorodých látek do půdy a podzemních vod a představuje stále přetrvávající problém jejich kontaminace. Chemizace vede rovněž k drastickému poklesu biodiverzity v zemědělské krajině.

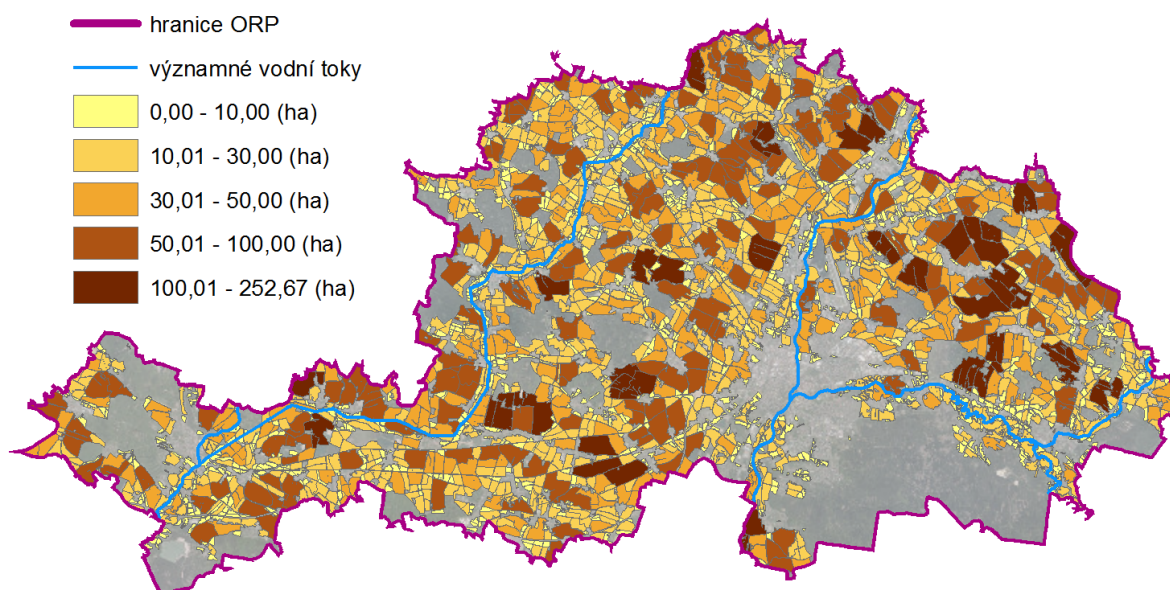
V roce 2018 činila celková rozloha zemědělské půdy v území aglomerace 65,9 % celkové rozlohy území, což ji řadí na první místo z hlediska struktury pozemků (následují lesní pozemky se 17,9% podílem), ve srovnání s ČR (53,3% podíl na rozloze) se jedná o nadprůměrnou hodnotu. Z celkové rozlohy zemědělské půdy činí orná půda 83,4 %, trvalé travní porosty 10,5 %, zahrady 4,7 %, ovocné sady 1,4 %. V území nejsou žádné vinice ani chmelnice. Nejvyšší půdy se nacházejí v nivách řek. Dle hodnocení zemědělských půd BPEJ¹⁰⁸ se jedná o I. třídu ochrany zemědělského půdního fondu (ZPF), tzn. bonitně nejcennější půdy, které je možno odejmout ze ZPF pouze výjimečně, a to převážně na záměry související s obnovou ekologické stability krajiny, případně pro liniové stavby zásadního významu. Výměra BPEJ I. třídy v aglomeraci činí přes 235 km² (18 % rozlohy aglomerace), což je více než rozloha všech tří největších měst aglomerace dohromady. Největší plochy této půdy jsou alokovány převážně severně a SZ od Hradce Králové a jižně od Pardubic. Jednou z charakteristik zemědělského hospodaření je i velikost zemědělské půdy, resp. velikost jednotlivých půdních bloků. Stávajícím problémem je množství nepřiměřeně velkých půdních bloků. Jako parametr přiměřené neboli přípustné velikosti půdních bloků lze zvolit 50 ha, optimálně však ještě méně. Jen ve SO ORP Hradec Králové poměrně značný počet zemědělských ploch svou rozlohou převyšuje velikost 50 ha. Největší půdní bloky zde dosahují velikost až 252 ha.¹⁰⁹

---

¹⁰⁸ Bonitovaná půdně ekologická jednotka (BPEJ) je pětímístný číselný kód. Každá z více než dvou tisíc existujících kombinací tohoto pětímístného kódu popisuje odlišné vybrané stanovištní charakteristiky zemědělské půdy v ČR hodnocené z hlediska půdně-genetického, půdně-ekologického, geologického, geomorfologického, klimatického a hydrologického.

¹⁰⁹ Atelier T-plan, Vodohospodářský rozvoj a výstavba, Atelier V, České vysoké učení technické v Praze (2019): Územní studie krajiny správního obvodu obce s rozšířenou působností Hradec Králové.

Obrázek 37 Velikost půdních bloků v území správního obvodu ORP Hradec Králové v roce 2017

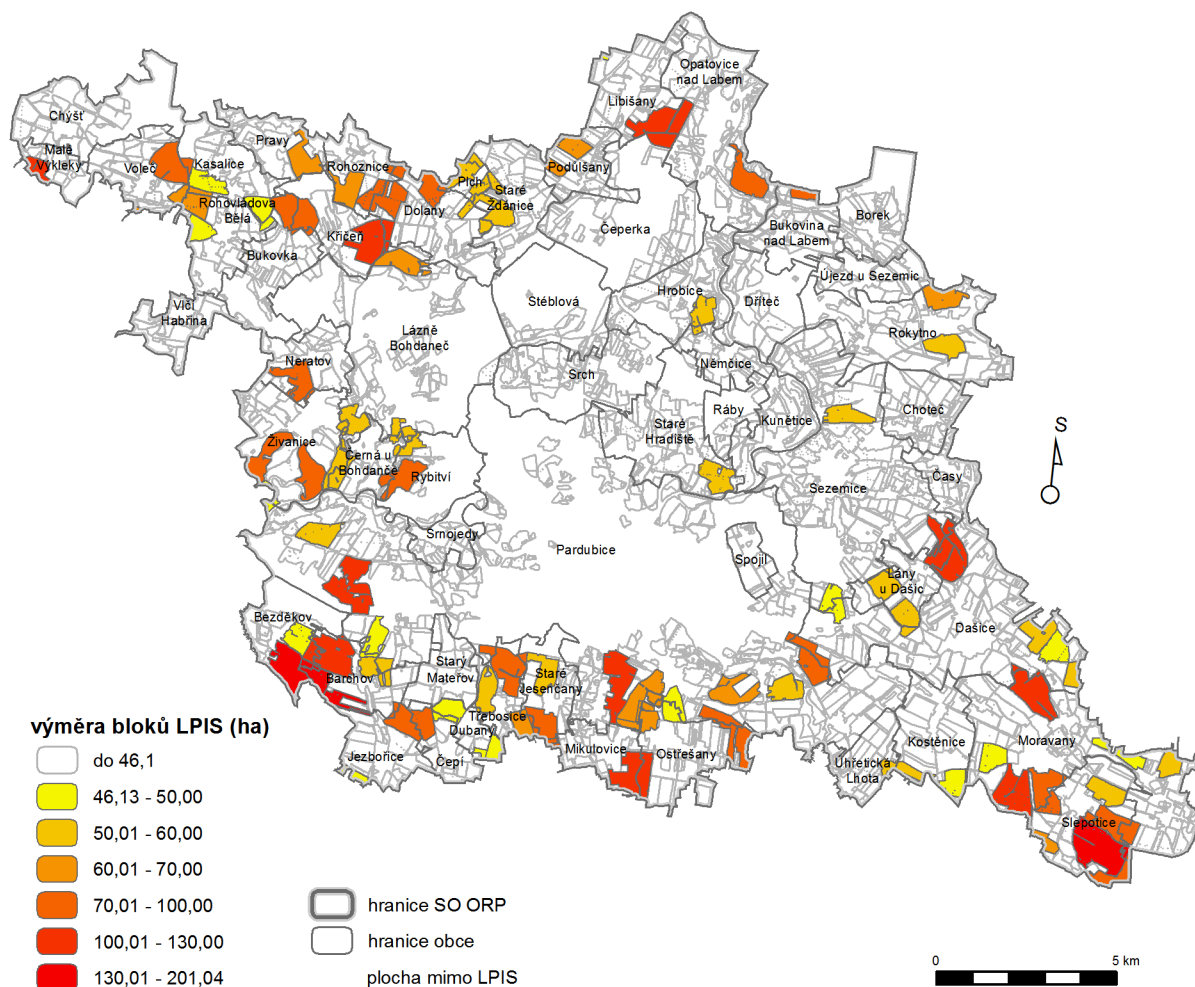

Zdroj: Územní studie krajiny správního obvodu obce s rozšířenou působností Hradec Králové

Ve SO ORP Pardubice se nacházejí velké bloky orné půdy, které představují potenciální riziko pro půdu (eroze) a druhotně i vodu, zejména pokud se nacházejí na svazích. Nejsou také příznivé pro volně žijící organismy a mnohdy představují negativní faktor pro vzhled krajiny. Z celkem 84 nadlimitních dílů půdních bloků (bloků orné půdy o výměře větší než 46,1 ha), které byly v území identifikovány, bylo vybráno 69 nejproblematičtějších, které se doporučují prioritně rozčlenit výsadbou vhodné zeleně. Rozčlenění musí probíhat v souladu s protierozními, protipovodňovými a ochrannými opatřeními. Případně může být součástí řešení problémů se špatnou prostupností krajiny, tzn. vybudování nebo obnova polních cest či cyklostezek lemovaných vhodnou doprovodnou zelení.¹¹⁰

¹¹⁰ EKOTOXA (2019): Územní studie krajiny ORP Pardubice.

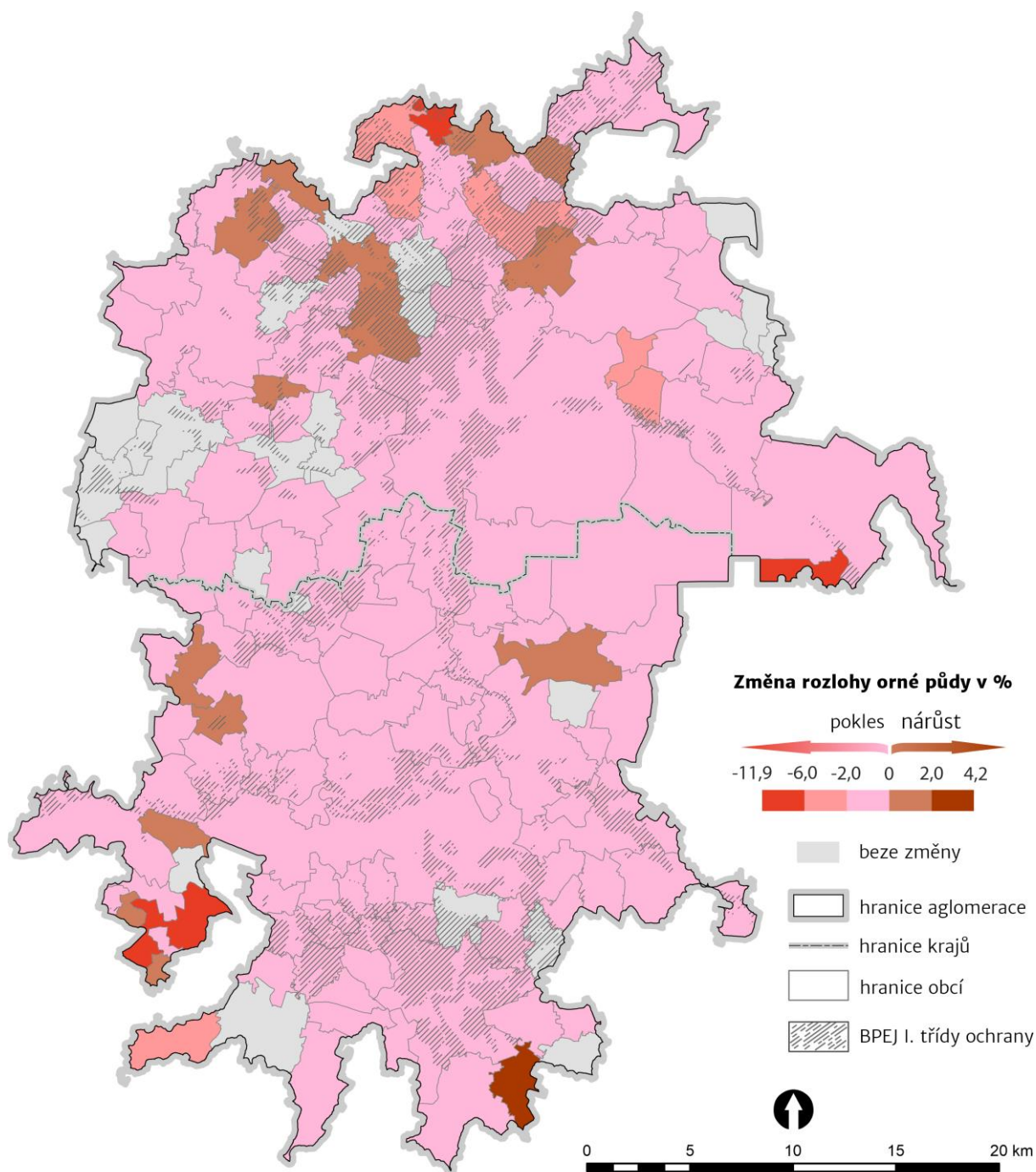
Obrázek 38 Velikost půdních bloků v území správního obvodu ORP Pardubice v roce 2017

Zdroj: Územní studie krajiny správního obvodu ORP Pardubice

Výměra zemědělské, a zvláště orné půdy v aglomeraci se celkově snižuje. V letech 2014–2018 došlo ke ztrátě 291 ha orné půdy, což odpovídá rozloze přibližně 175 Pernštýnských náměstí nebo 291 fotbalových hřišť. K absolutně největším ztrátám došlo na katastru Choltic (-37 ha orné půdy na úkor ovocných sadů), Lužan (-24 ha na úkor trvalých travních ploch), Pardubic (-22 ha na úkor ostatních ploch) a Hořiněvsí (-21 ha na úkor trvalých travních a ostatních ploch). K procentuálně největším ztrátám orné půdy došlo v Lužanech (-11,9 p. b.), Albrechticích nad Orlicí (- 8,7 p. b.) a Cholticích (-6,2 p. b.). Velkou měrou se na tom podílí zábor často velmi kvalitní půdy pro potřeby výstavby (nárůst ostatních ploch o 211 ha od roku 2014). Především v zázemí velkých měst vyrostly v posledních cca 20 letech rozsáhlé areály se stavbami obchodních center nebo průmyslových či skladovacích objektů. Takovýto zábor kvalitní zemědělské půdy je de facto nevratný a v přírodě tak vnikají nové překážky pro přirozené funkce krajiny. Další zábory zemědělské půdy má na svědomí bytová výstavba. Největší developerské i individuální „satelitní“ projekty se nacházejí mezi jádrovými městy, kde se výstavba dotkla i záboru ploch zemědělské půdy.

Obrázek 39 Změna rozlohy orné půdy v obcích Hradecko-pardubické aglomerace v roce 2018 oproti roku 2014

Zdroj: Český statistický úřad, vlastní zpracování, podkladová data Data50 ČÚZK a SPÚ

Protierozní opatření

Všeobecně při erozních procesech dochází buď ke ztrátě jemných půdních částic (nižší intenzita), nebo ke smyvu velké části vrchního horizontu (vyšší intenzita). Nejhorší kombinací je intenzivní zemědělská činnost na svažitém území. Tomu v ČR odpovídá definice orné půdy na sklonitých pozemcích (dle metodik sklon nad 7°). Následkem erozí je půdní profil ochuzen o zásobu vláhy, což má v období sucha vliv na vývoj vegetace. Je tedy potřeba navrhovat a realizovat taková opatření, která zlepší odtokové poměry v krajině a přispějí ke zlepšení její ekologické stability. Vhodným ukazatelem, který zobrazuje potenciační rizika v krajině z hlediska eroze je KES (viz kapitola Krajina a ekologická stabilita).

V případě zemědělsky obhospodařovaných pozemků se v rámci protierozních opatření navrhuje organizační opatření, což představuje pěstování plodin s lepší vegetační ochranou nebo dodržování vhodného osevnického postupu. Jako technické opatření proti případné vodní erozi slouží odvodňovací příkopy u cest. Zmírnění větrné eroze a případných účinků větrné eroze pomáhá eliminovat liniové ozelenění cest, doplnění ozelenění silnic, vodotečí a realizace, popřípadě založení, lokálních biocenter a biokoridorů.

Území SO ORP Hradec Králové se vyznačuje mimořádně vysokou mírou variability erozních procesů díky tomu, že zájmové území se nachází ve výrazně morfologicky odlišných podmínkách. V oblastech polabské nížiny probíhá intenzivní zemědělská výroba v plochem území, což zajišťuje jen minimální erozní ohroženost a degradaci půd erozí. Zatímco výrazně ploché území západně od města Hradec Králové směrem k Chlumci nad Cidlinou mezi řekami Labe a Cidlina je jen velmi málo erozně ohrožené, území severovýchodně a zejména severozápadně je morfologicky poměrně členité a tomu odpovídá i relativně vysoká ohroženost zemědělských půd vodní erozí. Území ORP Hradec Králové jedinou součástí Královéhradeckého kraje, které je významně ohroženo i větrnou erozí. Mírně až středně je ohrožena významná část plochého území jednak podél řeky Labe západně od Hradce Králové a nejvíce pak nezalesněné části SO ORP jižně a JV od města. Plocha ohrožených katastrů zde zabírá celkem 132 km², tedy 19 % z rozlohy SO ORP Hradec Králové. K největším průměrným ročním ztrátám půdy (6–22 t/ha za rok) dochází severně a SZ od města Hradec Králové (geomorfologický okrsek Libčanská plošina). Ve SO ORP Pardubice bylo zjištěno, že v území se nenachází silně či extrémně erozně ohrožená půda a pouhých 0,4 % je ohroženo mírně, přičemž nejvyšší zastoupení mírně erozně ohrožených půd je v obcích Rohoznice, Ostřešany, Dubany.

Mezi hlavní opatření proti zmírnění erozí se v problematickém území Hradecko-pardubické aglomerace doporučuje upravit způsoby hospodaření (změny technologií směrem k bezorebným, orba po vrstevnicích, zavádění meziplodin, vyloučení plodin, které omezují vsakování, zatravňování břehů apod.), snažit se v rámci zpracování ÚSES trasovat návrhy tak, aby měly i protierozní efekt a zachycovaly erozní splaveniny, doplnit interakční prvky především o výsadby mimo komunikace, rozčleňovat rozsáhlé pozemky drobnými prvky – travnatými polními cestami, travnatými pásy, alejemi, mezemi a zachovat a rozšiřovat plochy krajinné zeleně. Provádění těchto opatření bude mít nezanedbatelný přínos nejen pro postupnou obnovu vodního režimu v krajině, ale také pro ochranu před povodněmi.

111 112

12.6 Voda, sucho a povodně

Celé území Hradecko-pardubické aglomerace spadá do povodí středního Labe. Aglomeraci dominuje s délkou 70 km řeka Labe, která vytváří hlavní severojižní hydrografickou osu. V minulosti bylo Labe důležitým činitelem při vytváření reliéfu území. Dalšími významnými toky jsou řeka Orlice, která se do Labe vlévá v Hradci Králové, řeka Chrudimka přitékající z jihu a vlévající se do Labe v Pardubicích a řeka Loučná vlévající se do Labe u Sezemic. V Jaroměři se do Labe vlévá řeka Úpa a Metuje. Celkové roční průtoky na těchto tocích jsou v normálu, ale snižují se zimní a letní průtoky, vlivem nižších srážek. Hydrografickou síť doplňuje množství menších toků (Dědina, Struha, Bylanka, Bystřice, Trotina, Podolský či Ředický potok), drobných bezejmenných toků a odvodňovacích kanálů. Území je bohaté na rybníky.

Významným vodním dílem je Opatovický kanál, historický umělý tok se statusem technické i kulturní památky sloužící k napájení rybníků. Mezi vodní nádrže se řadí především rybníky, vytěžené písničky

---

¹¹¹ *Atelier T-plan, Vodohospodářský rozvoj a výstavba, Atelier V, České vysoké učení technické v Praze (2019): Územní studie krajiny správního obvodu obce s rozšířenou působností Hradec Králové.*

¹¹² *EKOTOXA (2019): Územní studie krajiny ORP Pardubice.*

a stará ramena toků. Jednu z největších ploch má Bohdanečský rybník a vytěžené plochy v okolí Čeperky a Hradce Králové. Jedná se o antropogenní plochy, přirozené vodní nádrže se v území nevyskytují. Vytěžené prostory pískoven slouží v současnosti ke koupání, ovšem se stále se zhoršující kvalitou vody. V letech 2014–2018 vznikla v aglomeraci řada nových vodních ploch v celkové rozloze 35 ha a to především na katastrech Předměřic nad Labem (7,2 ha), Kratonoh (6,5 ha) a Hradce Králové (6,1 ha). Vodní plochy se na rozloze aglomerace v roce 2018 podílely celkově 2,5 % (3 282 ha). Dle rozboru historických krajinných struktur – koryt řek a rybníční soustavy, je patrný výrazný úbytek vodních ploch oproti minulosti. Např. na území správního obvodu ORP Pardubice bylo nalezeno 157 historických vodních ploch z toho 124 bylo označeno za zaniklé, u 67 vodních ploch byla vyhodnocena možnost obnovy a u 13 možnost částečné obnovy.¹¹³

Hradecko-pardubická aglomerace leží v oblasti křídových a kvartérních štěrkopískových kolektorů podzemních vod. Z hydrogeologického a vodohospodářského hlediska jsou v území aglomerace nejcennější oblasti plošně rozsáhlých souvislých nádrží podzemní vody, které se vytvářejí právě v propustných horninách křídového a kvartérního stáří. V tomto území je přirozený výskyt kvalitní podzemní vody s mělce založenou hladinou. Takto mělce umístěné zdroje podzemních vod jsou často velmi zranitelné a náchylné na znečištění např. z povodní nebo průnikem kontaminace z povrchu země. Území kolem Jaroměře spadá do chráněné oblasti přirozené akumulace podzemních vod Východočeská křída. Nejbohatšími částmi aglomerace na podzemní vody jsou Urbanická brázda a oblast podél Labe. Tyto zdroje jsou nenahraditelné v rámci vodárenské soustavy východní Čechy, která již nyní řeší nedostatek vody pro zásobování jádrového území aglomerace v období sucha, a proto je velmi důležité dbát na ochranu těchto podzemních zdrojů vod. Na území aglomerace se mj. nachází ochranné pásmo II. stupně přírodních léčivých zdrojů peloidů a vod léčebných lázní Lázně Bohdaneč. Některé vytěžené pískovny jsou taktéž významným zdrojem vody v území.

Znečištění na středních a horních tocích z odpadních vod bylo v aglomeraci v období 2017–2018 oproti období 2000–2010 i období 2016–2017 nižší. Lokálně dochází ke zvyšování eutrofizace vod. Vysokými intervencemi do budování ČOV se znatelně k lepšímu změnila kvalita některých úseků povrchových vod. Došlo k celkovému snížení vypouštěných znečišťujících látek do povrchových vod. Situace ale stále není optimální. Všechny hlavní toky, až na některé výjimky (Bystřice na středním toku – kategorie IV. silně znečištěná voda), spadaly v období 2017–2018 do kategorie III. znečištěná voda. Poslední stupeň, V. velmi silně znečištěná voda, se týkal dvou toků, a to Piletického potoka v úseku Hradec Králové – Rusek, který je navíc chráněn jako PP Piletický a Librantický potok, a Ředického potoka. Na části toku Chrudimky došlo ke zlepšení jakosti o jednu třídu, a to na III. třídu. Jakost vody je v aglomeraci ovlivňována vypouštěním odpadních vod z ČOV, průmyslových provozů, intenzivním zemědělstvím a komunálními zdroji znečištění. Největšími znečišťovateli vypouštějícími látky nebezpečné pro vodní organismy byly v aglomeraci v tomtéž roce společnosti Vodovody a kanalizace Pardubice, a.s. (2,7 tun látek, oproti roku 2017 jde o 54% pokles) a Královéhradecká provozní, a.s. provozující ČOV Hradec Králové (0,9 tuny látek, oproti roku 2017 jde o 338% nárůst). Problém pro zdroje Vodárenské soustavy východních Čech mohlo představovat zařízení pro zpracování nebezpečného odpadu (těžké kovy, kyseliny, minerální oleje) společnosti Purum s.r.o. v areálu bývalého masokombinátu SALMA v Březhradě, kde stávající ČOV využívá kanalizaci postavenou v 50. letech minulého století a hrozilo zde znehodnocení pitné vody. V srpnu 2019 Krajský úřad Královéhradeckého kraje definitivně zamítl odvolání této společnosti a lze tak předpokládat, že zmíněné zařízení zde vybudováno nebude.

Velká část území aglomerace patří do oblasti s velmi malou mírou akumulace a retence vody. Vzhledem k vysokému procentu zemědělského využití krajiny a značné míře zastavění patří část území

---

¹¹³ EKOTOXA (2019): Územní studie krajiny ORP Pardubice.

aglomerace do oblasti s rizikem urychleného odtoku, v jehož důsledku mohou vznikat povodně, které jsou zde největším nebezpečím. V podzemních vodách zde dochází k překračování limitů pro metabolity pesticidů a herbicidů, a to zejména těch, které se používají k ošetření cukrové řepy a řepky. Vzhledem ke klimatickým změnám (intenzivní přívalové srážky) a hospodaření na zemědělské půdě přilehlé k vodním tokům dochází ke splachům a následnému zanášení koryt, zejména drobných vodních toků a vodních ploch (mrtvá ramena, rybníky). Z těchto důvodů je nutností navrhnout čištění (odstranění, odbahnění) nánosů a porostů v korytech vodních toků a ploch a také opatření pro snížení zanášení koryt vodních toků (např. Orlice, Trotina, Piletický potok, Plačický potok, Ředický potok) a ploch. Veškerá opatření k recyklaci odpadních a splachových vod, tj. vsakovací kanály, nádrže na splachovou vodu, recyklace vody aj., jsou pro většinu obcí, a to zejména v nivách Labe, Chrudimky, Loučné, Bystřice, Trotiny či Dědiny, nutná k realizaci v co nejkratším období. S vodním režimem souvisí také existence odvodňovacích a zavlažovacích zařízení v území. Tato zařízení vodní režim v nemalé míře ovlivňují. Funkčnost plošných drenážních systémů je v současnosti záležitostí vlastníků nebo nájemců pozemků a je víceméně problematická. Výše zmíněné problémy doplňují v posledních letech stále intenzivnější období sucha, které jsou převážně důsledkem měnícího se klimatu.

ČR prochází od roku 2015 největším obdobím sucha za posledních 500 let. Zároveň území aglomerace, potažmo celá oblast východních Čech, patří mezi suchem nejohroženější oblasti ČR. Dlouhodobý průměrný roční úhrn srážek v aglomeraci se pohybuje okolo 500–600 mm. Avšak deficit srážek za období 2015–2019 se na území aglomerace pohyboval mezi 400–700 mm (největší deficity vykazuje severní a jižní část území aglomerace), což je zhruba o 15–25 % méně, než by mělo v tomto období napršet, tzn. že v aglomeraci za celé období 2015–2019 chybí srážky za jeden celý rok. Pro srovnání, v Královéhradeckém kraji byl tento deficit 928 mm, v Pardubickém kraji 576 mm a v ČR 402 mm. Sucho, které bylo v předchozích letech doménou hlavně letních měsíců, nastupuje, podobně jako vegetační období, mnohem dříve, tzn. na jaře. Podle serveru Intersucho.cz¹¹⁴ již 29. dubna 2020 panovalo na většině území aglomerace extrémní sucho (odchylka sucha od obvyklého stavu v období 1961–2010), místy výjimečné sucho. Extrémní sucho se ze začátku týkalo zejména povrchové vrstvy 0–40 cm, později i hlubších vrstev. Po vydatných deštích v květnu a červnu se situace zlepšila, stále však podíl srážek na jaře 2020 nedosahoval průměru z období let 1961–2000. Navíc celkové květnové srážky na území aglomerace patřily k nejnižším v ČR, zejména v hradecké části aglomerace. Sucho má i drastické dopady nejen na výnosy zemědělských plodin (pro rok 2020 se v 1. polovině června 2020 v okrese Pardubice očekávaly až 40% ztráty výnosů, v okrese Chrudim pak 10–30% ztráty), ale také na vegetaci, pomáhá šíření kůrovce, a má i dopady na obyvatelstvo a obce závislé na vlastních zdrojích pitné i užitkové vody. V rámci obecného trendu omezení čerpání podzemních vod je proto vhodné na dostupná místa zavádět vodovod a čerpat z centrální sítě. Je nutné okamžitě omezit nelegální odběry povrchových vod a zajistit retenci vody v regionu co nejdéle (tzn. minimalizovat povrchový odtok) a to zejména obnovením malého vodního cyklu v krajině. Je důležité vhodně využít srážkové i odpadní vody (po přečištění), rozčlenit velké půdní bloky orné půdy výsadbou vhodné zeleně, budovat úsporné závlahové systémy, zelenou infrastrukturu a vodopropustné povrchy v sídlech.¹¹⁵¹¹⁶

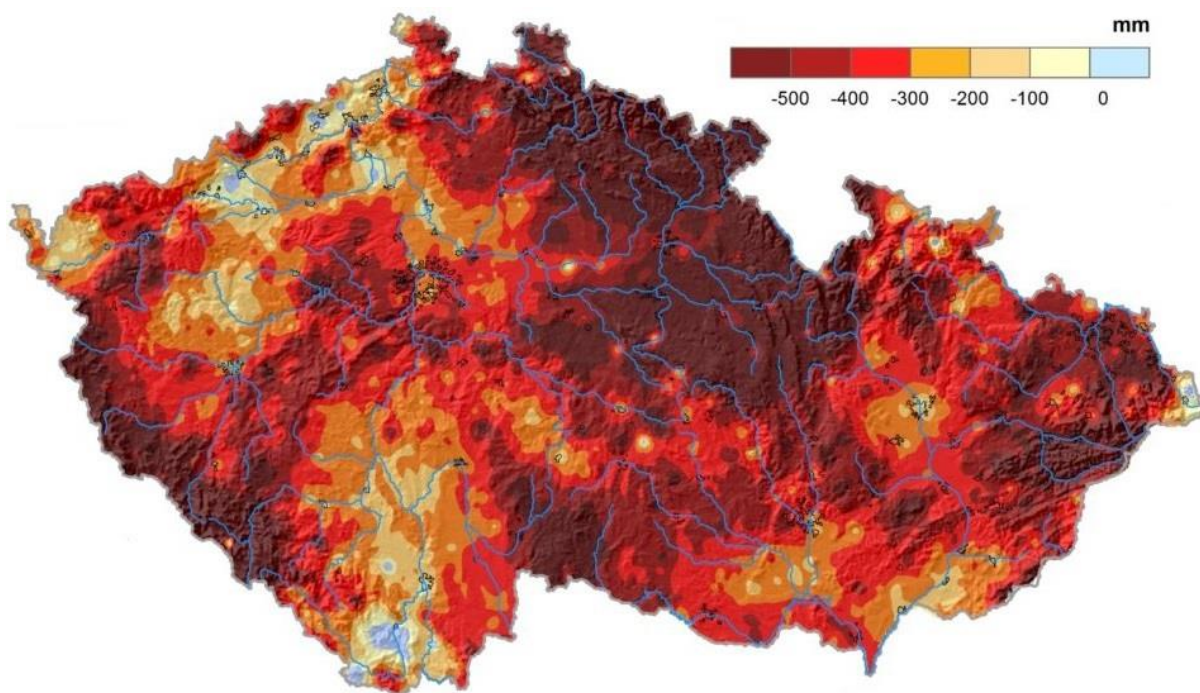
---

¹¹⁴ Intersucho.cz (2020): Intenzita sucha. <https://www.intersucho.cz/cz/?from=2020-04-01&to=2020-04-29&current=2020-04-26>

¹¹⁵ Atelier T-plan, Vodohospodářský rozvoj a výstavba, Atelier V, České vysoké učení technické v Praze (2019): Územní studie krajiny správního obvodu obce s rozšířenou působností Hradec Králové.

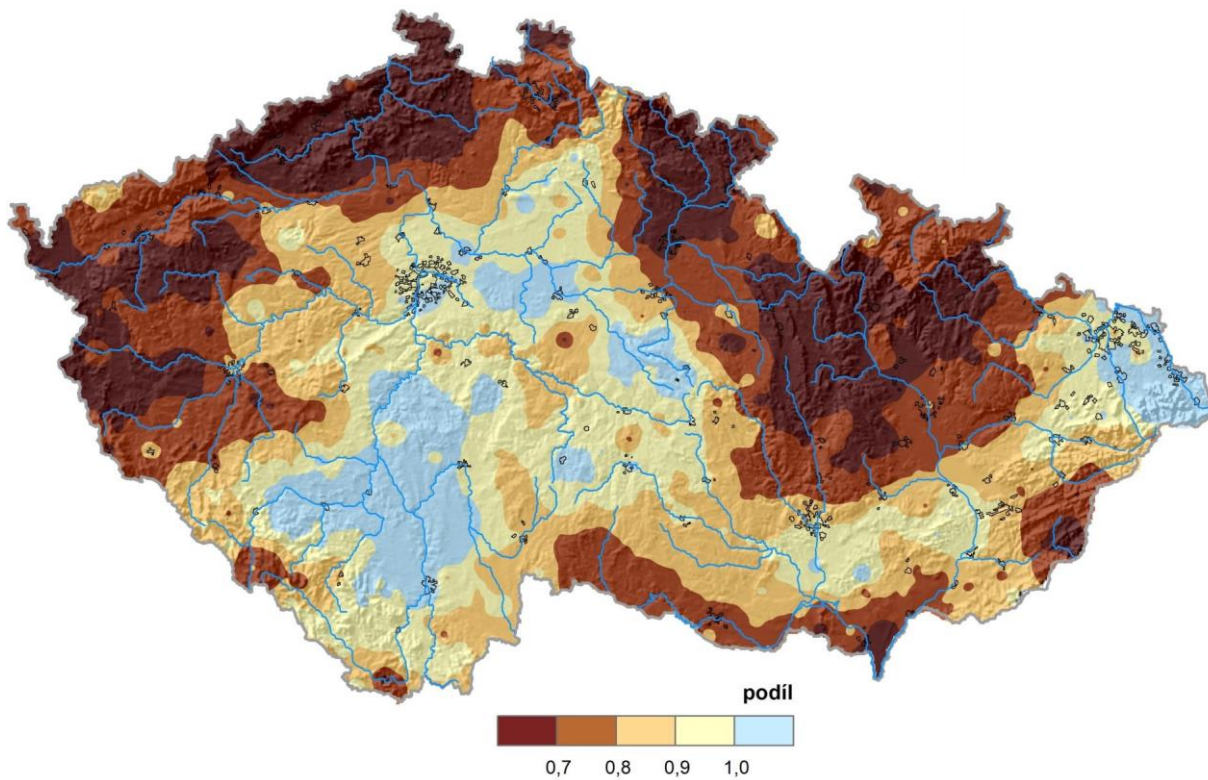
¹¹⁶ EKOTOXA (2019): Územní studie krajiny ORP Pardubice.

Obrázek 40 Deficit srážek za období 2015–2019 vzhledem k dlouhodobému průměru 1981–2010

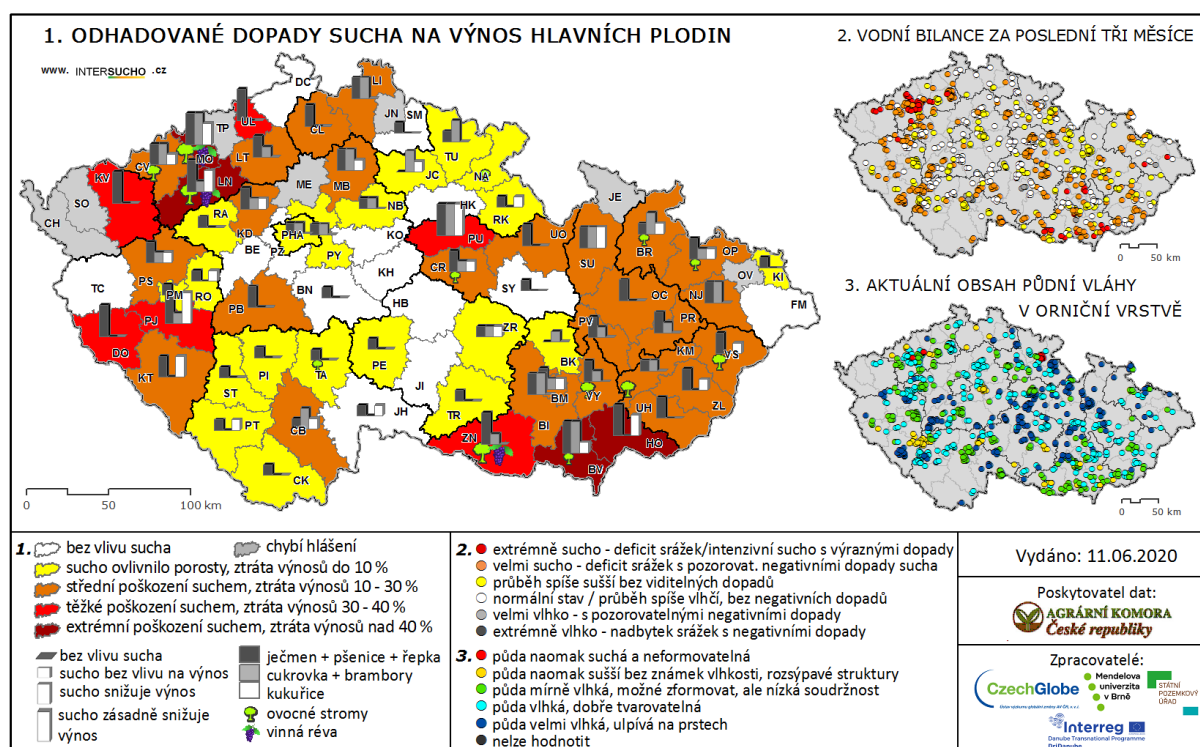
Zdroj: Český hydrometeorologický ústav

Obrázek 41 Podíl srážkového úhrnu na jaře 2020 vzhledem k dlouhodobému průměru 1961–2000

Zdroj: Český hydrometeorologický ústav

Obrázek 42 Odhadované dopady sucha na výnos hlavních plodin v roce 2020 (stav k 11. 6. 2020)

Zdroj: Intersucho.cz

Protipovodňová opatření

Území kolem řek je vždy všeobecně spojeno s rizikem povodní. V území Hradecko-pardubické aglomerace se jedná především o riziko v okolí Labe, Orlice, Chrudimky, Loučné a dalších menších vodních toků (Dědina, Bystřice, Novohradka, Bylanka, Podolský potok, Ředický potok). Žádné další významnější vodní toky, které by běžně hrozily povodněmi, se v území nevyskytují. V této souvislosti je třeba také brát v úvahu místní přivalové deště, které mohou způsobit místní záplavy v obcích (bleskové povodně). Tyto povodňové stavy na místních tocích, většinou bezejmenných, zatím nejsou zmapovány. Vymezené záplavové území stoleté vody (Q_{100}) v aglomeraci dosahuje celkové rozlohy 129 km² (9,9 % rozlohy aglomerace), dvacetileté vody (Q_{20}) 95 km² a pětileté vody (Q_5) 64 km².

V hradecké části aglomerace je vybudováno několik protipovodňových ochranných prvků jako jsou ochranné hráze (Hradec Králové, Třebechovice pod Orebem, Jaroměř, Smiřice, Předměřice nad Labem, Lochenice) či poldry (Věkoše v Hradci Králové, Předměřice nad Labem, Lochenice, Sendražice, Jílovice). V roce 2019 byl realizován poldr v extravilánu osady Rodov (Smiřice) včetně souvisejících staveb protierozní ochrany, zpřístupnění a ozelenění. Dostatečný prostor k rozlivu řek poskytuje niva Orlice a zčásti i okolí toku Labe. PŘP Orlice je pro svou polohu nad městem Hradec Králové dobrým řešením pro účely stabilizace toku před vstupem do města. Jako zásadní se jeví možnosti rozlivu toku do krajiny zejména u Orlice, která poměrně rychle reaguje na silné srážky v pahorkatině i v horách, ale zároveň rychle opadne. Severní část Hradce Králové (Rusek, Piletice a Pouchov) má před stoletou vodou ochránit plánovaná suchá retenční nádrž u Bukoviny na Librantickém potoce. Na Labi nad městem Hradcem Králové i pod ním jsou dostatečné plochy pro rozliv. Ve SO ORP Hradec Králové jsou dále

naplánována tato protipovodňová opatření: suché nádrže ve Skalici, Plotištích nad Labem, Všestarech, Obědovicích a retenční nádrže na Chaloupské a Světské svodnici v Hradci Králové.¹¹⁷

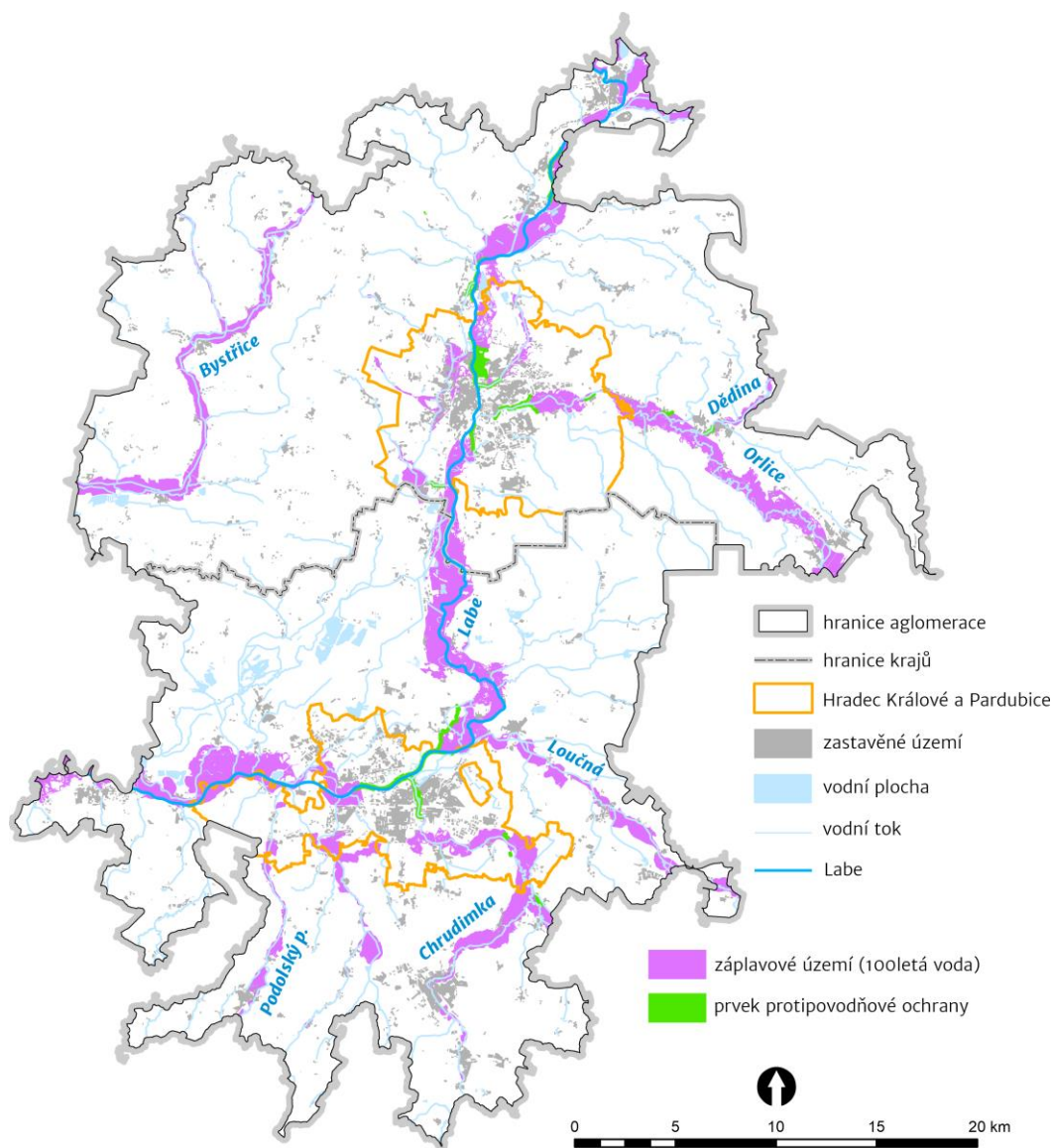
S rozvojem Pardubic bylo nutné přehodnotit protipovodňovou ochranu, poněvadž koryto Labe bylo schopno pojmout pouze cca dvacetiletou vodu. Postupem času byly po obou březích Labe i na Chrudimce (od soutoku Labe po železniční most) vybudovány ochranné (betonové a kamenné) zídky. Hlavní části protipovodňové ochrany města byly dokončeny před několika lety (ochranné zemní hráze doplněné mobilním hrazením), které ochraňují město před stoletou vodou. Ochráněna je také průmyslová zóna ve Starých Čivčích ležící na Podolském potoce. Pro řešení protipovodňové ochrany Pardubic je doporučena realizace tzv. mokrého poldru na Spojském odpadu, který by měl vyřešit objem povodňové vlny o objemu 269 500 m³. Projekt počítá se zadržením 200 800 m³ v poldru a 4 800 m³ v korytě vedoucího do poldru. Zbýlých 64 tisíc m³ se rozlije např. nad zúženými místy na Spojském odpadu nad poldrem a do zatrubnění pod sídlištěm Dubina na Studáneckém potoce. Důležité je pracovat s modely chování kanalizační sítě (měření odtokových poměrů, rekonstrukce odlehčovacích stok apod.).

Pro území Chrudimi je v územním plánu navržen poldr, který by měl v případě potřeby zachytit vodu z nadměrných srážek nebo odtávajícího sněhu tak, aby nedocházelo k lokálním záplavám sídliště Na Šancích. Pro území obcí ve správním obvodu ORP Chrudim jsou navržena protipovodňová opatření v podobě úprav koryta, náhonů a břehové linie na řece Chrudimce a zároveň objektů na řece. V Zásadách územního rozvoje Pardubického kraje se uvažuje také o realizaci velkého poldru v katastru obce Třebřichy, který by před povodní ochránil obce ležící na říčce Bylance. Ochranu východní části Slatiňan před bleskovými povodněmi (v roce 2010 vytopila blesková povodeň 70 obytných domů) ze strany od obce Orel vyřeší výstavba obchvatu města a suchého poldru, který na něj bude navazovat.

---

¹¹⁷ Atelier T-plan, *Vodohospodářský rozvoj a výstavba, Atelier V, České vysoké učení technické v Praze (2019): Územní studie krajiny správního obvodu obce s rozšířenou působností Hradec Králové.*

Obrázek 43 Záplavová území a protipovodňová ochrana v Hradecko-pardubické aglomeraci (stav k 22. 7. 2019)

Zdroj: Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka, ÚAP, vlastní zpracování, podkladová data Data50 ČÚZK, ÚAP ORP Hradec Králové a Pardubice, HEIS VÚV TGM (Hydroekologický informační systém Výzkumného ústavu vodohospodářského T.G. Masaryka)

Pozn.: Prvky protipovodňové ochrany (hráze, poldry) jsou znázorněny pouze za území správního obvodu ORP Hradec Králové a Pardubice

Adaptační opatření

K řešení problémů spojených s klimatickou změnou mohou přispět aktivity v oblasti adaptačních opatření, na které bude v programovém období 2021+ možné získat finanční prostředky prostřednictvím nástroje ITI. V první polovině roku 2020 byly v rámci Hradecko-pardubické aglomerace na podkladě multikriteriální analýzy vymezeny prioritní oblasti adaptačních opatření. Jedná se o území, kde se již v současnosti vyskytují problémy způsobené klimatickou změnou a zároveň území, kde je možné současnou situaci zlepšit v závislosti na vhodných přírodních podmínkách. Na těchto územích, kterých bylo vybráno celkem 10, by bylo vhodné rovněž realizovat pilotní opatření.¹¹⁸ V rámci

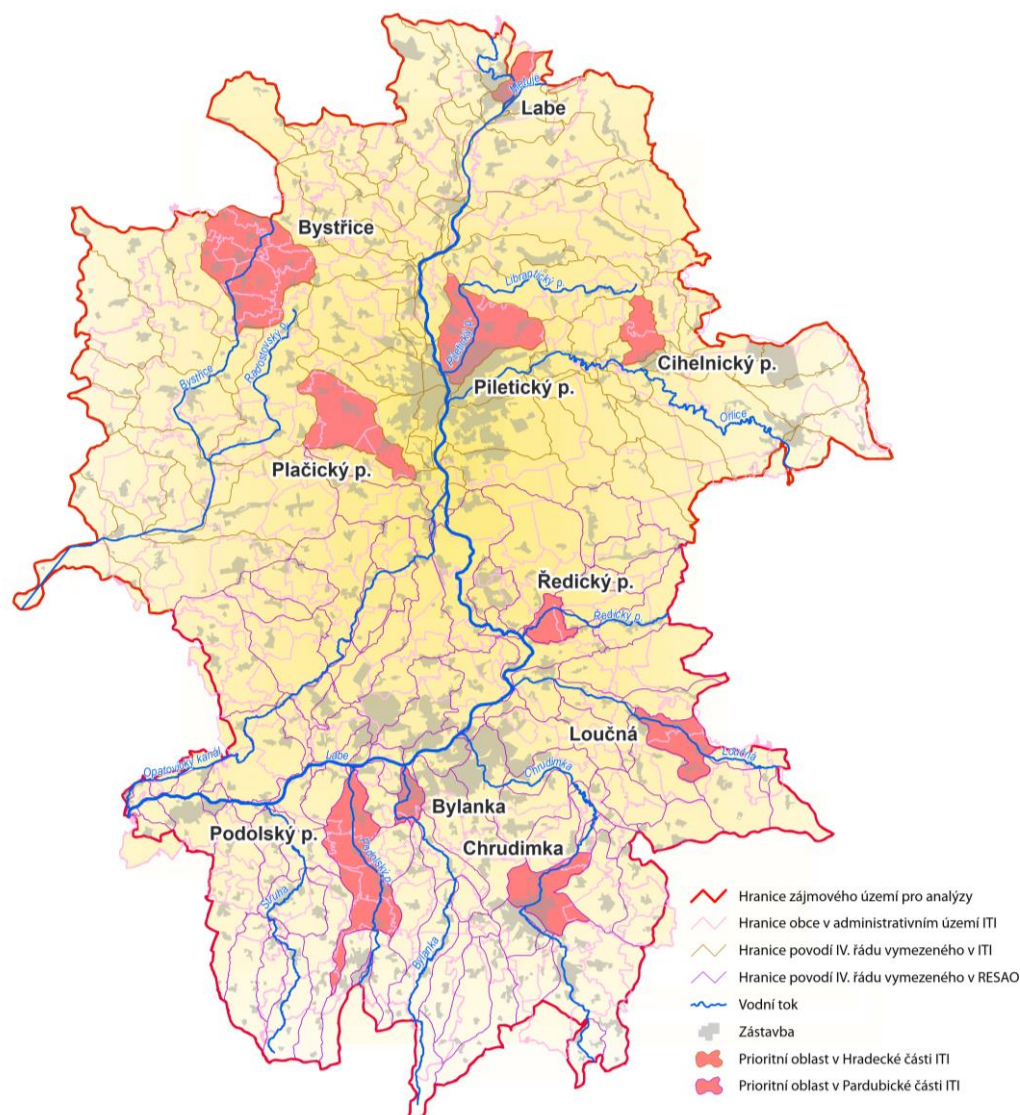
¹¹⁸ Envicons s.r.o. (2020): Vymezení prioritních oblastí adaptačních opatření v rámci ITI Hradecko-pardubické aglomerace.

adaptačních opatření je kladen důraz na zvýšení retenční schopnosti krajiny formou přírodě blízké revitalizace vodních toků, zakládání rybníků, mokřadů apod.

V hradecké části aglomerace se jedná o oblasti řek Labe a Bystřice a oblasti Plačického, Piletického a Cihelnického potoka. Tyto oblasti vykazují významnou míru intenzivního zemědělského využití. V okolí Stěžer je možno identifikovat opakující se dopady povodní z přívalových srážek. Povodí Piletického potoka má vysokou míru upravenosti celé hydrografické sítě a jsou zde připravována revitalizační opatření. V části povodí Bystřice (území obce Sovětice) je možno identifikovat projevy dopadů povodní z přívalových srážek se zpracovaným návrhem opatření a možností zahájení pozemkových úprav. Cihelnický potok má velký potenciál ke komplexnímu řešení při kombinaci opatření v intravilánu a extravilánu. Ve spojené nivě Metuje a Labe se mimo jiné nachází Josefovské louky, s jejichž rozvojem je možno spojit komplexní projekty.

V pardubické části aglomerace se jedná o oblasti řek Chrudimka a Loučná, říčky Bylanka a Ředického a Podolského potoka. Prioritní oblasti Podolský potok a Ředický potok se protínají s projektem Pardubického kraje, resp. Institutu environmentálních výzkumů a aplikací Regionální strategie adaptačních opatření (ReSAO) z roku 2019 a v současnosti zde již postupně probíhá návrh opatření. Součástí prioritní oblasti Chrudimka je také problematické povodí nad sídlištěm Stromovka. Dolní úsek Bylanky je výrazným způsobem antropogenně ovlivněn a existují zde záměry na zlepšení současného stavu. Celé území podél dolního úseku Loučné má velký potenciál k retenci vod v široké nivě.

Obrázek 44 Vymezení prioritních oblastí adaptačních opatření v rámci Hradecko-pardubické aglomerace v roce 2020

Zdroj: Envicons s.r.o., vlastní úpravy

12.7 Ekologická rizika a hluk

Podle systému evidence kontaminovaných míst (SEKM) Ministerstva životního prostředí¹¹⁹ je na území Hradecko-pardubické aglomerace evidováno přes 150 míst, resp. starých ekologických zátěží, u nichž byla potvrzena kontaminace s různou mírou závažnosti. Z toho u poloviny z nich je kontaminovaná plocha větší než 2 000 m². Za starou ekologickou zátěž se považuje závažná kontaminace horninového prostředí, podzemních nebo povrchových vod, ke které došlo nevhodným nakládáním s nebezpečnými látkami v minulosti. Zjištěná kontaminace je považována za starou ekologickou zátěž pouze v případě, že původce kontaminace neexistuje nebo není znám. Kontaminovaná místa mohou být rozmanitého charakteru – může se jednat o skládky odpadů, průmyslové a zemědělské areály, drobné provozovny, nezabezpečené sklady nebezpečných látek, bývalé vojenské základny či území postižená těžbou nerostných surovin. Celkem 45 kontaminovaných lokalit v aglomeraci je evidovaných jako skládka.

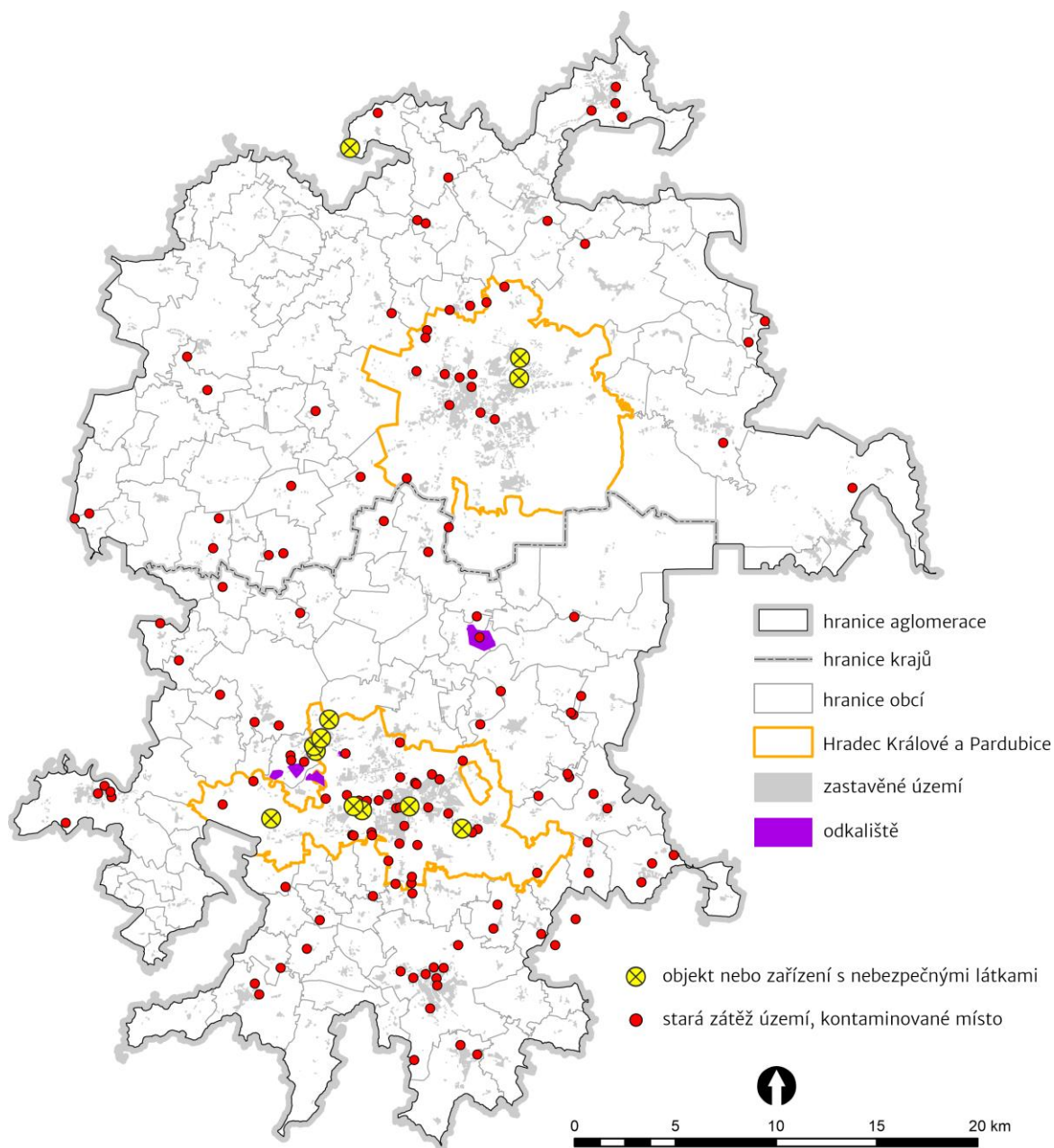
¹¹⁹ Ministerstvo životního prostředí (2020): *Systém evidence kontaminovaných míst*. <http://www.sekm.cz/>

Nejvíce ekologických zátěží se v aglomeraci vyskytuje na území měst Hradec Králové, Pardubice, Chrudim a v jejich okolí. V Hradci Králové se jedná se o kontaminované plochy původních i stávajících velkých závodů (ČKD Plotičtět, bývalá plynárna, bývalá dechtochema, lokalita bývalé skládky TKO Rusek, areál PROFER PLUS s.r.o., Správcice obalovna, Plačice obalovna aj.). Další ekologické zátěže jsou evidovány např. v Jaroměři a Josefově (4 potvrzená kontaminovaná místa), obcích mikroregionu Urbanická brázda nebo v okolí Chlumce nad Cidlinou. Nejvíce kontaminovaných míst se nachází na území Pardubic, a to 36. Jedná se o průmyslové areály (PARAMO, TESLA, Galvanovna Staré Hradištět, Automatické mlýny, lihovar, kávoviny, Mazutové hospodářství Černá za Bory, areál Prokop, průmyslový areál u Dražkovic, bývalý Státní statek Pardubicko Dražkovice, Vrtálna areál prádelny a čistírny), bývalé kasárny (Masarykova kasárna, Hůrka), letištět, věznicet či skládky (Černá za Bory, Svítkov, Polabiny). Jedna z největších ekologických zátěží se nachází v SZ části města Pardubice v katastru Semtína a Rosic nad Labem a na katastru obce Rybitví – ALIACHEM a.s, o.z. SYNTHESIA, kde se navíc vyskytuje nejvíce odkalištět v celé aglomeraci. V srpnu roku 2018 byly ukončeny technické práce v rámci sanace laguny železitých kalů. Práce navazovaly na sanaci laguny betasmoly a I. etapu sanace lagun železitých kalů. V současné době zbývají ještět některé lokality k dořešenít a sanaci, bezprostřední ohroženít okolí dle pravidelného monitoringu nehrozít. Na územít města Chrudim patří mezi hlavní ekologické zátěže Transporta – nový i starý závod, bývalý sklad POR, bývalá plynárna, stará skládka odpadů a bývalé sběrné suroviny na ulici Malecká, Topol – obalovna, Benzina s.r.o. ČSPHM Chrudim, bývalá kalová pole podniku Elite, areál bývalého Průmstavu, ČKD Kutná Hora, a.s. – Slévárna a strojírna Chrudim či bývalý pivovar.

Mezi lokality s největší prioritou A3 dle SEKM (potvrzeno aktuálnít neakceptovatelné zdravotní riziko vyplývající z kontaminace lokality při jejím současném způsobu využívání nebo potvrzeno šířenít kontaminace hrozící vznikem neakceptovatelného zdravotního rizika) patří v aglomeraci 6 lokalit, a to PARAMO a.s. (areál svaté Trojice, Vlečka), Vrtálna areál prádelny a čistírny a Benzina s.r.o. ČSPHM Pardubice – Chrudimská v Pardubicích, Benzina s.r.o. ČSPHM Jaroměř, Transporta – starý závod v Chrudimí a Vodní zdroj Třebechovice pod Orebem – Bědovice. Všechny tyto lokality představují významnou hrozbu pro podzemní vody. Např. v Bědovicích byla podzemní voda kontaminována nebezpečným herbicidem – atrazin, který je toxický jak pro člověka, tak zejména pro zvířata. V lokalitě bývalé čerpací stanice Benzina a distribučního skladu pohonných hmot na okraji Jaroměře zase přetrvává masivní znečištětí pozemních vod ropnými látkami.

Obrázek 45 Kontaminovaná místa, staré ekologické zátěže a objekty s nebezpečnými látkami na území Hradecko-pardubické aglomerace v roce 2020

Zdroj: Ministerstvo životního prostředí, ÚAP, vlastní zpracování, podkladová data Data50 ČÚZK a ÚAP ORP Hradec Králové a Pardubice

Provozovatel podniku má na základě zákona č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií povinnost zpracovat seznam umístěných nebezpečných látek. Takových objektů nebo zařízení se na území aglomerace nachází celkem 12, většina z nich je v Pardubicích. V hradecké části aglomerace jde o sklad státního podniku ČEPRO, a.s. u Hoříněvsí a objekty firem Kingspan a.s. a PROFER PLUS, s.r.o. v Hradci Králové. V pardubické části aglomerace se jedná o areály pardubických podniků PARAMO, a.s., Synthesia, a.s., Explosia a.s., UNIPETROL DOPRAVA, s.r.o. (vlečka Synthesia a vlečka PARAMO), KYB Manufacturing Czech s.r.o., TOPEK – Oil.cz, a.s., DEXTRA X, a.s. a Výzkumný ústav organických syntéz a.s. v Rybitví.

Potenciální riziko v území představují tzv. boletické panely. Jedná se systémy lehkých obvodových zateplovacích pláštů budov, skládající se ze sendvičových panelů s obsahem azbestu. Problematické jsou hlavně neodborně prováděné demontáže boletických panelů, při kterých dochází k uvolňování silně karcinogenního azbestu do ovzduší a okolního prostředí. Původní zateplení navíc nevyhovuje současným požadavkům na tepelně izolační vlastnosti konstrukce. Boletické panely se v aglomeraci v současnosti vyskytují především na budovách základních a mateřských škol. Využívány byly taktéž na administrativních a obchodních budovách. Jen v Hradci Králové je evidováno nejméně pět mateřských škol s těmito panely, mezi nimi jsou např. MŠ Věkoše či MŠ Milady Horákové. Boletické panely jsou taktéž součástí Hotelu Stadion či budov Harmonie v Hradci Králové. V Pardubicích se boletické panely nacházejí např. na budově Krajské hygienické stanice Pardubického kraje. Objekty na území aglomerace obsahující boletické panely jsou postupně sanovány či rekonstruovány v rámci zateplování fasády.

Řešení starých ekologických zátěží má pozitivní dopad na ochranu zdraví obyvatel, životní prostředí, kvalitu vod (zdroje pitné vody), kvalitu půd apod. Existence velkého množství zátěží v území je realitou, jejich rychlé a systematické řešení je však zcela nad rámec finančních a technologických možností místních aktérů. Problematické ekologických zátěží je tedy zapotřebí věnovat se soustavně a dlouhodobě, neboť představují významné ohrožení kvality životního prostředí regionu. Stejná situace panuje ohledně problematiky brownfields (viz kapitola 4.2 Podnikatelská aktivita).

Těžba nerostných surovin je úzce spjata s geologickou stavbou a geologickým vývojem území. Na území aglomerace je četně prováděna těžba písků a štěrkopísků v říčních terasách. Dále se jedná o těžbu cihlářské hlíny a ložiska stavebního kamene – opuky. Těžební prostory jsou koncentrovány v okolí Bělče nad Orlicí (Marokánka), Čeperky, Dolan, Smiřic, Obědovic, Kratonoh a Roudnice. Písníky, u kterých již byla těžba ukončena, procházejí rekultivací pro následné využití pro volnočasové aktivity obyvatel a sportovní rybolov. Těžba nerostných surovin významně ovlivňuje celkové využití krajiny. Těžbou písků dochází ke změnám reliéfu včetně záboru půd, změnám vegetace, zvyšuje se prašnost, hluk a intenzita těžké dopravy. Místy má těžba písků i pozitivní dopady. Příkladem může být pískovna Marokánka, kde se díky těžbě daří řadě unikátních druhů, zejména kolonii kudlanky nábožné. Nevhodná rekultivace spojená s monokulturami, nepůvodními a ruderálními druhy rostlin může tato cenná společenstva zničit.

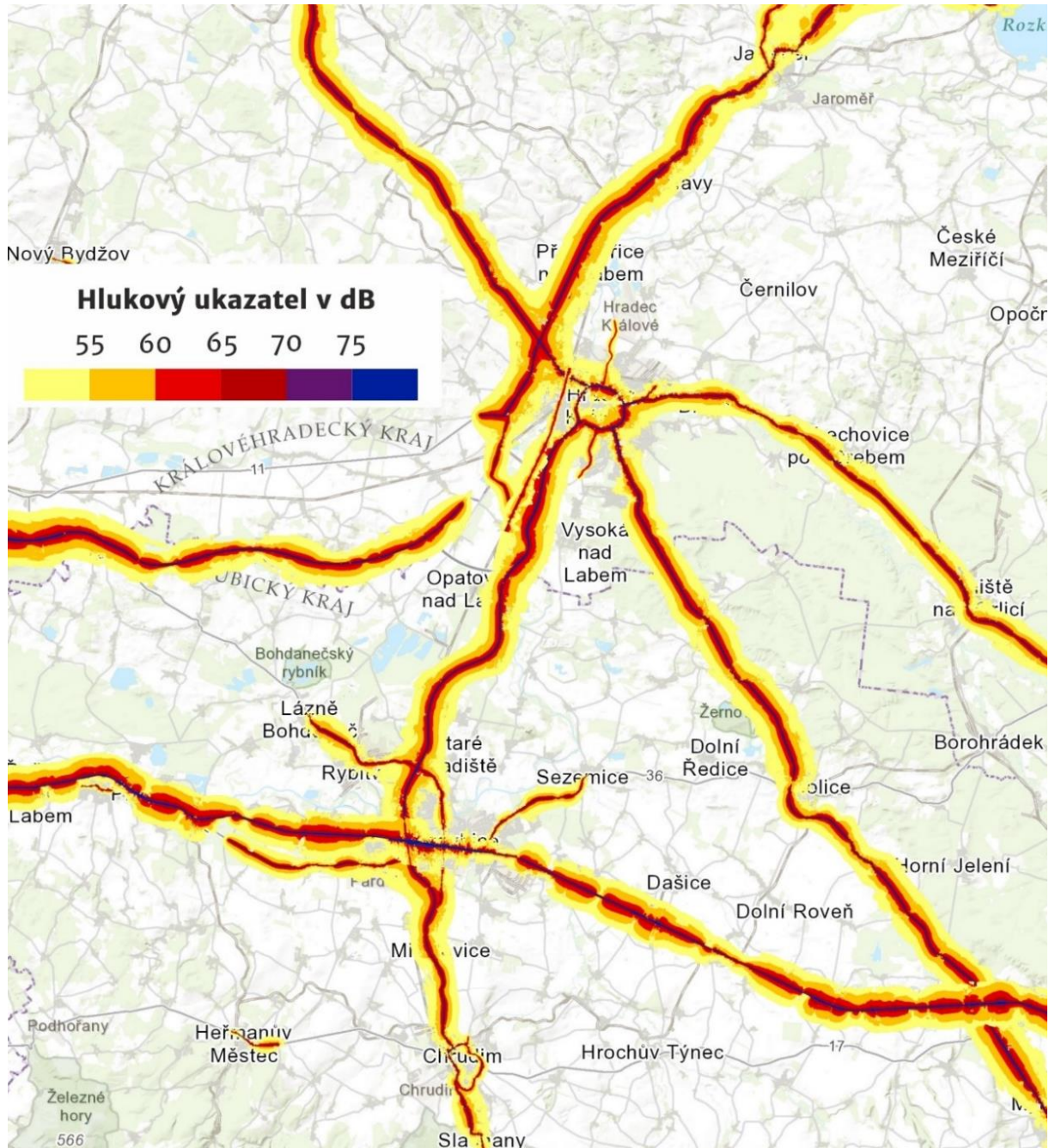
Velký negativní vliv vzhledem k životnímu prostředí a kvalitě života obyvatel představuje v aglomeraci narůstající doprava. Současné ohrožení spočívá v nárůstu hladiny hluku a trvalé překračování imisních limitů vlivem stále rostoucího objemu automobilové a železniční dopravy a přepravy, a to především ve městech a obcích lokalizovaných podél hlavních dopravních tranzitních tras. Protihlukové stěny jsou doménou hlavně novostaveb nebo zmodernizovaných úseků. Tam, kde protihlukové bariéry chybí, se hluk rapidně rozléhá do okolí. Dvě největší města v aglomeraci, Hradec Králové a Pardubice, jsou hlukem neúměrně zatížena. V Hradci Králové bylo v roce 2017 dle hlukových map Ministerstva zdravotnictví¹²⁰ vystaveno hluku nad 50 dB, který je základním limitem pro venkovní hluk, 46 tisíc obyvatel (polovina obyvatel města) z toho hluku nad 70 dB byly vystaveny bezmála 2 tisícovky obyvatel, což odpovídá 2 % obyvatel města. Podle odborných zdravotnických vyjádření má hluk na úrovni 70 dB již trvalé negativní účinky na zdraví. V Pardubicích bylo v roce 2017 vystaveno hluku nad 50 dB 40 tisíc obyvatel (43 % obyvatel města), z toho více než 70 dB je vystaveno 1 900 obyvatel, což stejně jako u Hradce Králové znamená 2 % obyvatel města. Jednou z možností, jak snížit intenzitu hluku z dopravy, jsou již zmíněné protihlukové stěny, které sice zabraňují šíření hluku do krajiny a snižují nežádoucí působení hluku na obyvatelstvo, ale mají negativní dopad na krajinný ráz a znehodnocují přilehlé

---

¹²⁰ Ministerstvo zdravotnictví ČR (2017): Hlukové mapy. <https://geoportál.mzcr.cz/SHM/>

pozemky. Alternativou ke konvenčním protihlukovým stěnám je u železnic realizace protihlukových opatření přímo u zdroje hluku (výměna brzdových špalíků, protihlukové a kolejnicové absorbéry, kolejnicové podložky apod.), u silnic zase pokládání modernějšího tiššího asfaltu nebo výstavba speciálních bariér s absorpčními materiály. K dalším možnostem, jak snížit dopad hluku na obyvatele je zlepšení zvukoizolačních schopností plášťů budov (výměna oken, dodatečná izolace stěn, případně doplněné systémy odvětrání budov).

Obrázek 46 Hluková mapa Hradecko-pardubické aglomerace v roce 2017

Zdroj: Ministerstvo zdravotnictví, vlastní úpravy

12.8 Odpadové hospodářství

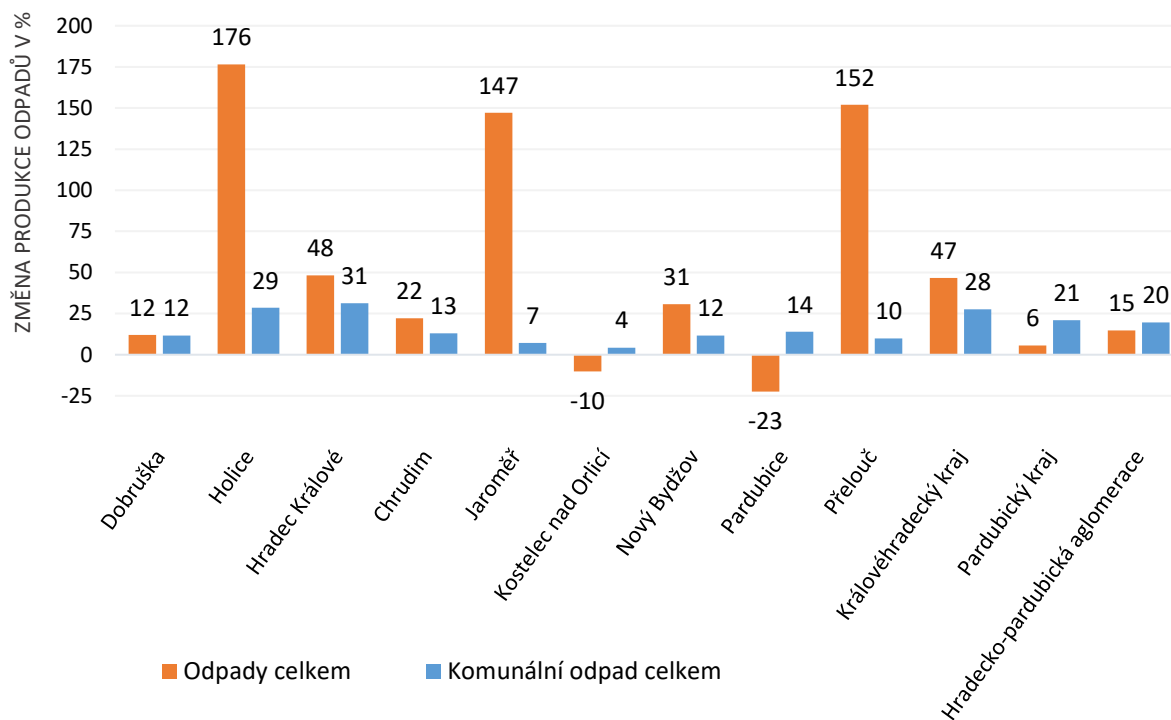
Dalším environmentálně negativním jevem posledních let je nárůst množství produkováných odpadů a nakládání s nimi. I když legislativa upřednostňuje předcházení vzniku odpadů, jejich separaci a následnou recyklaci a materiálové, resp. energetické využívání odpadů, před jejich ukládáním na skládky, v praxi, zejména z ekonomického hlediska, převažuje u netříděného komunálního odpadu skládkování. Některé dříve založené skládky bez patřičného technického opatření dnes představují ekologické hrozby zejména možným průsakem znečišťujících látek do půdy a podzemních vod (viz kapitola 12.7 Ekologická rizika a hluk). Systém nakládání s odpady je v oblasti upraven příslušnými obecně závaznými vyhláškami daných obcí a plány odpadového hospodářství měst (v aglomeraci se jedná zejména o plány obou statutárních měst, Chrudimi, Jaroměře a Přelouče. Nakládání s odpady je též v souladu s Plánem odpadového hospodářství ČR, Pardubického a Královéhradeckého kraje. V roce 2020 byla pro území Hradecko-pardubické aglomerace zpracována Analýza odpadového hospodářství.¹²¹

Z údajů za roky 2014–2018 je patrné, že celková produkce odpadu na území Hradecko-pardubické aglomerace roste (o 14,8 % oproti roku 2014). Celkem zde bylo v roce 2018 vyprodukováno bezmála 1,2 milionu tun odpadu. Ze správních obvodů ORP (pouze obce na území aglomerace) došlo k nejvyššímu nárůstu u SO ORP Holice, Přelouč a Jaroměř, naopak k poklesu došlo u SO ORP Pardubice (o více než pětinu) a Kostelec nad Orlicí (o více než 10 %). Rapidně roste i produkce komunálního odpadu (KO). V letech 2014–2018 vzrostla v aglomeraci o bezmála čtvrtinu (19,6 %). Celkem bylo v roce 2018 v obcích aglomerace vyprodukováno 184 tisíc tun KO. Nárůst byl ve srovnání s Královéhradeckým (27,5 %) a Pardubickým krajem (20,9 %) nižší. Zároveň roste objem KO v přepočtu na 1 obyvatele. V aglomeraci bylo v roce 2018 vyprodukováno 540 kg KO (nárůst o 17,9 % oproti roku 2014). Produkce KO je závislá především na růstu spotřeby a životní úrovně. Lze tedy předpokládat, že celková produkce KO poroste i nadále, ale postupně se bude měnit zastoupení jednotlivých skupin odpadů. Produkce směsného komunálního odpadu (SKO) v posledních letech spíše stagnuje (v roce 2018 měl SKO cca 45% podíl na celkové produkci KO v aglomeraci). Ve srovnání s průměrem obcí ČR (196 kg na 1 obyvatele) je v obcích aglomerace (242 kg) relativně vysoká. KO, včetně obalových odpadů z obcí, produkované pouze obcemi představují cca 70–75 % z celkové produkce, zbytek KO je produkován ostatními původci mimo obce. Pro plánování výstavby nebo modernizace zařízení pro nakládání s odpady je důležitá znalost celkové produkce zpracovávaných odpadů. Pro sběrné systémy a zajištění dostatečné míry třídění KO je základním údajem produkce KO a jeho složek z obcí.

---

¹²¹ RNDr. Martina Vrbová, Ph.D. (2020): *Analýza odpadového hospodářství v území Hradecko – pardubické aglomerace.*

Graf 93 Rozdíl celkové produkce odpadu a komunálního odpadu ve SO ORP obcí s rozšířenou působností na území Hradecko-pardubické aglomerace, Královéhradeckém a Pardubickém kraji mezi roky 2018 a 2014

Zdroj: Analýza odpadového hospodářství v území Hradecko – pardubické aglomerace, Magistrát města Hradec Králové, vlastní výpočet a zpracování

Za nárůstem produkce odpadů se nejvíce podílí stavební a demoliční odpady, které zároveň tvoří polovinu z celkové produkce odpadů v aglomeraci. Odpadem ze stavebnictví se rozumí odpady z pozemních staveb, z dopravních a inženýrských staveb a jejich provozů nebo z výroby stavebních hmot. Jeho množství narostlo i díky výstavbě dálnice D11 v úseku Smiřice – Jaroměř v Královéhradeckém kraji. Druhou nejvýznamnější skupinou jsou KO (18,9 %). Relativně vysoký podíl na celkové produkci odpadu vykazují odpady ze zařízení na zpracování odpadů a odpady z ČOV (14,5 %). Významnými původci odpadů na území aglomerace jsou podniky lehkého průmyslu (činné hlavně v oblasti elektrotechniky a spojových zařízení) a zdravotnictví (nemocniční odpad). Nezanedbatelnými původci jsou i nadále chemický, strojírenský a potravinářský průmysl. Do budoucna bude vhodné se zaměřit na přijetí opatření k snížení produkce nebezpečných odpadů.

Na území aglomerace je v provozu 31 sběrných dvorů jako zařízení podle zákona o odpadech. Kapacita separačních dvorů v některých městech nedostačuje (Chrudim) a je nutná jejich modernizace. Především v blízkosti některých velkých sídlišť separační dvory zcela chybí (Hradec Králové). Původní zákaz skládkování v roce 2024 platný pro SKO, recyklovatelné a využitelné odpady se nejeví jako reálné a lze předpokládat jeho posun na pozdější dobu. Dá se očekávat, že právní úprava bude alespoň částečně sledovat cíle EU k recyklaci KO. Obec je povinna zajistit, aby odděleně soustředěvané recyklovatelné složky KO tvořily v kalendářním roce 2025 a následujících letech alespoň 60 %, v kalendářním roce 2030 a následujících letech alespoň 65 % a v kalendářním roce 2035 a následujících letech alespoň 70 % z celkového množství KO, kterých je v daném kalendářním roce původcem. Obec se musí připravit na postupné směřování k tzv. cirkulární ekonomice (oběhové hospodářství). Od roku 2015 byla zavedena povinnost třídění bioodpadů, od ledna 2020 musely obce zajistit třídění tuků a olejů. V aglomeraci jsou průběžně připravovány a realizovány projektové záměry v oblasti odpadového

hospodářství, zejména sběrné dvory ve městech a obcích (Hradec Králové – Moravské Předměstí/Nový Hradec Králové, Pardubice), třídící a čistící linky (Pardubice, Týniště nad Orlicí – záměr Modernizace zařízení k využívání, odstraňování použitých obalů a odpadu), kompostárny (Hradec Králové), bioplynové stanice (BPS Jaroměř – víceúčelová zemědělská hala) apod. Stále narůstá počet středisek na úpravu stavebních odpadů, která jsou vybavena stabilním strojním zařízením. Průběžně vznikají zařízení na sběr, výkup a úpravu autovraků a dalších druhů využitelných odpadů. Ve spolupráci krajů a firem zabývajících se odpadovým hospodářstvím (např. Marius Pedersen a.s., EKO-KOM a.s., ASEKOL a.s., ELEKTROWIN a.s.) probíhají projekty (např. Čistá obec, čisté město, čistý kraj) na zvýšení míry separace a využití odpadů a také vzniká řada projektů na řešení zařízení na využívání biologicky rozložitelných odpadů, včetně kalů z komunálních ČOV (kompostování, bioplynové stanice). Řada měst a obcí investovala do domácích kompostérů a do komunitních kompostáren a tím předchází vzniku biologických odpadů, což je žádoucí trend a měl by být maximálně podporován. Ve městech i obcích jsou umístěny kontejnery seskupené do tzv. separačních hnízd, která jsou tvořena třemi základními druhy kontejnerů – papír, sklo, plasty, někde i kontejner na sběr elektroodpadu a textilu. Ve větších obcích a městech fungují sběrné dvory, kam je možné odevzdávat biologický, nebezpečný a objemný odpad a elektrozařízení z domácností určená ke zpětnému odběru. Navíc přibývají i kontejnery na jedlé oleje a tuky. V centrech větších měst je problém s prostory pro další umístění separačních hnízd (i vzhledem k historické zástavbě) tak, aby byly pro občany v dostupné vzdálenosti. Na veřejných prostranstvích, kde to umožňují stavebně – technické podmínky, je snaha o budování podzemních kontejnerových stanovišť. Na území aglomerace je taktéž v provozu 99 sběren a výkupu odpadů. V systému odpadového hospodářství nejsou výkupny stabilním prvkem sběrných systémů, protože fungují pouze na základě poptávky po konkrétních surovinách.

Odpadové hospodářství pro město Hradec Králové zajišťuje společnost Hradecké služby a.s., což je společný podnik statutárního města Hradec Králové a společnosti Marius Pedersen a.s. Komunální odpad je svážen na překládací stanici Temešvár, kde dochází k jeho třídění. Občané mohou vedle toho využít k odložení odpadu 4 sběrné dvory na území města (v plánu je výstavba 5. dvora). V posledních letech se rozšiřuje oddělené shromažďování a svoz biologického odpadu od občanů. Odpad z městské zeleně od TECHNICKÝCH SLUŽEB HRADEC KRÁLOVÉ a bioodpadů od občanů se kompostuje (komunitní kompostování) na kompostárně umístěné na letišti. Nebezpečné odpady (rozpouštědla, detergenty, barvy, minerální oleje, baterie, akumulátory atd.) mohou občané odkládat na sběrných dvorech, 2x ročně (jaro, podzim) probíhá mobilní svoz. Kapacity i počet separačních dvorů jsou v Hradci Králové dostatečné. Existují však sídliště, kde sběrné dvory zcela chybí (Moravské Předměstí, Třebeš). Vysoká pozornost je kladena na oddělený sběr nebezpečného odpadu z KO. V posledních letech byl výrazně posílen sběr textilního a oděvního odpadu a sběr a svoz biomasy ke kompostování i k dalšímu využití. V roce 2016 byl zahájen projekt Třídíme v Hradci, který se dotýká cca 25 tisíc obyvatel, jehož podstatou je změna intervalu svozu SKO na 1x dva týdny a individuálního třídění odpadů přímo u jednotlivých nemovitostí. Město si od tohoto projektu slíbilo výrazné snížení celkového množství KO. Díky projektu došlo v roce 2017 k poklesu množství SKO o téměř 16 % oproti průměru za roky 2012–2015. Na 1 obyvatele bylo v roce 2019 vyprodukováno 169 kg KO. Naproti tomu došlo k celkovému nárůstu (o desítky %) svezeneho KO, jež je možné recyklovat (papír, plasty, sklo), a bioodpadu, a to v řádech stovek tun. Na konci roku 2019 byly na území města rozmístěny nádoby pro ukládání kovových obalů a jedlých olejů. Město v budoucnosti plánuje vytvořit jednotnou koncepci veřejných stanovišť, revitalizovat existující stanoviště nebo pilotně ověřit ekonomickou a technickou náročnost plošného zavedení podzemních kontejnerových stání. V průběhu roku 2020 je v plánu otevření dvou speciálních míst určených k darování a následnému prodeji předmětů (tzv. RE-USE POINT) ve sběrných dvorech Na Brně a Bratří Štefanů. Ve spolupráci s městskou společností Městské lesy Hradec Králové a.s. budou vybrané peníze následně určeny k výsadbě nových stromů na městských pozemcích.

Ve městě Pardubice se svozem směsného odpadu zabývají Služby města Pardubic a.s. Obyvatelé mohou využít i 9 sběrných dvorů, kde je možno ukládat i nebezpečný odpad. KO je svážen a lisován na překladišti odpadu v Dražkovicích, odkud je odvážen na skládku ve Chvaleticích. Ve stejném místě je provozována i kompostárna, v roce 2018 bylo do ní odvezeno téměř 3 tisíce tun bioodpadu. Problémem je zajištění bezkolizního odtoku odpadních vod z plochy kompostárny a překladiště. Inertní materiál jako např. odpad ze stavebnictví je možné odkládat na skládce v Časech (firma Cihelna Časy s.r.o.) a na skládce v Mikulovicích (firma GAMO Pardubice s.r.o.). V roce 2019 bylo ve městě celkově vyprodukováno 26,7 tisíc tun odpadu, z toho 15,7 tisíc tun SKO (58,6% podíl), což je oproti roku 2014 nárůst o přibližně 900 tun (cca 3,4 %). U SKO nedošlo k téměř žádné změně množství sesbíraného odpadu (pokles o pouhých 0,2 %). Na 1 obyvatele bylo v roce 2019 vyprodukováno 295 kg KO, což je o 14 % méně, než byl průměr za Pardubický kraj (343 kg) v roce 2018 a o bezmála 16 % nižší hodnota, než byl průměr za ČR (350 kg) v roce 2018. V Pardubicích, podobně jako v Hradci Králové, taktéž došlo k celkovému nárůstu (o desítky %) svezeneho odpadu, jenž je možné recyklovat (papír, plasty, sklo), a bioodpadu, opět v řádech stovek tun. Vzrostla i produkce nebezpečných odpadů, a to o 4 % na celkových 110 tun v roce 2019. Naproti tomu o necelých 7 % pokleslo množství stavební suti. Uvedené hodnoty nezahrnují odpad od firem na území města, odpad z okolních obcí a odpad ze sběren druhotných surovin na území města. Město v budoucnosti plánuje vytvořit jednotnou koncepci veřejných stanovišť, revitalizovat existující stanoviště nebo pilotně ověřit ekonomickou a technickou náročnost plošného zavedení podzemních kontejnerových stání. Stávající technické zázemí nakládání s odpady pro Pardubice umístěné v Dražkovicích již nemá potenciál dalšího rozvoje. Vzhledem k těmto skutečnostem byly zahájen přípravné práce pro zbudování nového integrovaného Centra pro komplexní využití odpadů (CEKVO), které bude sloužit pro město Pardubice a jeho zázemí. Základem bude zřízení dotřídovací linky primárně KO, na kterou budou navázány firmy umístěné přímo v areálu, které budou zpracovávat materiálový výstup z dotřídovací linky. Bude se jednat například o sklo, textil, tetrapak, plast atd., a to v návaznosti na zaměření zapojených firem. Cílem CEKVO bude upcyklovat¹²² alespoň 40 % dovezeného odpadu. Navrhovanými technologiemi CEKVO jsou velkokapacitní sběrný dvůr pro sběr a další úpravu objemných odpadů, KO a dalších druhů odpadů, kapacitní kompostárna s možností hygienizace, poloautomatická dotřídovací linka na úpravu recyklovatelných odděleně sbíraných KO, střepiště pro shromažďování skleněných odpadů, překládací stanice pro přepravu SKO a dalších vhodných odpadů k využití do vzdálenějších spaloven (Praha, Mělník apod.) nebo odstranění na jiných skládkách, kapacitní autovrakoviště pro město s možností částečné demontáže autovraků, linka na výrobu alternativních paliv a sdílené zpracovatelské centrum. Důležitou součástí projektu je i soutěžní inkubátor pro vývoj dalších řešení odpadové problematiky.

V Chrudimi a přilehlých obcích zajišťuje svoz SKO, bioodpadu, nebezpečného a velkoobjemového odpadu společnost Technické služby Chrudim 2000 spol. s r.o. Odpad je ukládán na skládku v Nasavrkách. Technické služby rovněž zajišťují provoz sběrného dvora a skládky Podhůra. Začátkem června 2019 bylo v prostorech sběrného dvora zprovozněno Re-use centrum, jenž si klade za cíl opětovné využití starých, ale stále funkčních věcí, které už doma lidé nepotřebují. Z důvodu nedostatečné kapacity sběrného dvora chystá město 100–150 milionovou investici, během které budou na zelené louce o ploše 2,5 ha realizována zařízení jako velký separační dvůr s dotřídčováním odpadů, překladiště a kompostárna.

Na území aglomerace se nachází několik skládek KO, inertního a nebezpečného odpadu, z nichž mezi nejvýznamnější patří skládka nebezpečného odpadu Lodín. Dále se jedná o skládky STOH V v Rybitví

---

¹²² Rozdíl mezi upcyklací a standardní výrobou je v používaných materiálech. Standardní výrobní procesy většinou vyžadují nové suroviny. Principy upcyklace potřebu nových surovin neobsahují, protože využívají již jednou vyrobených materiálů. Je důležité nezaměňovat novou výrobu využívající recykláty (produkt z recyklovaného tříděného odpadu) s produkty upcyklace. Upcyklace využívá materiály ještě před tím, než se odpady stanou.

a Opatovice nad Labem (slouží pouze pro potřeby společnosti Elektrárny Opatovice, a.s.). Velká část odpadů je ale skládkována mimo území aglomerace. Královéhradecko a Pardubicko sváží převážnou část komunálního odpadu na skládku ve Chvaleticích – Zdechovicích, Chrudimsko sváží odpad do Nasavrck. Všechny jmenované skládky využívají energii skládkového plynu vznikajícího anaerobním rozkladem jako alternativní zdroj energie (v kogenerační jednotce je přeměňován na elektrickou energii dodávanou do sítě). Životnost těchto skládek je časově a kapacitně omezená. Např. u skládky v Nasavrkách je odhadována jen na několik let (plánuje se rozšíření kapacity na 1,05 milionů m³), ve Chvaleticích na cca 15 let (plánuje se rozšíření kapacity až na 5 milionů m³). Alternativou ke skládkám může být zvýšení podílu energeticky nebo materiálově využitého odpadu (v roce 2018 bylo tímto způsobem využito 39 % komunálního odpadu, u obcí to bylo až 47 %, zbytek se likviduje na skládkách). Energetické využití a spalování odpadů je v území minimální. Zatím jediným zařízením na energetické využití odpadů v aglomeraci je bioplynová stanice (instalovaný výkon 1 732 kW) společnosti AGRO CS a. s. na okraji Jaroměře. Vyrobená elektrická energie je dodávána do sítě, tepelná energie je využita na ohřev fermentačních nádrží a na vytápění cca 700 bytových jednotek města Jaroměř. Významným subjektem s dopadem do aglomerace (nachází se již mimo aglomeraci v Prachovicích) je firma CEMEX Czech Republic, s.r.o., která od roku 2013 přijímá jako náhradu za fosilní paliva odpady včetně odpadů získaných úpravou SKO. Rovněž je potřeba řešit tzv. gastroodpad tvořený biologicky rozložitelnou hmotou, která vzniká v restauracích, jídelnách či výrobních potravin. Gastroodpad je možné přeměnit prostřednictvím bioplynových stanic na energii a hnojivo. Odhadem minimálně 80 % všech produkováných odpadů se dále využívá. Gastroodpad již přijímá a využívá bioplynová stanice v Pardubicích.

Aktuálním problémem je nedostatečně řešení nakládání s nebezpečným zdravotnickým odpadem v Pardubické krajské nemocnici. Ta nutně potřebuje řešit spalování nemocničního odpadu jako jsou jednorázové pomůcky, jehly, jednorázové sálové obleky, odpad z laboratoří a prošlé léky. Spalovna neplní legislativní požadavky z důvodu technologické zastaralosti, které je již za hranicí své životnosti. Současná kapacita zařízení je 750 tun odpadu ročně, v současnosti se však projevuje potřeba vyšších kapacit ve spalování odpadu, což stávající zařízení není schopno zajistit. Koncem roku 2019 vypsala Pardubický kraj výběrové řízení na projekt Komplexní rekonstrukce spalovny nebezpečných odpadů v NPK. Rekonstrukce spalovny by měla být dokončena ve druhé polovině roku 2021. Spalovna nebezpečného odpadu ve Fakultní nemocnici Hradec Králové byla v roce 2016 modernizována a plně odpovídá požadavkům moderního odpadového hospodářství. Kapacita zařízení je 1 900 tun nemocničního odpadu za rok. V roce 2017 zde bylo zlikvidováno 980 tun odpadu. Problém může představovat spalovna v areálu Synthesie jejíž provoz byl kvůli překračování emisních limitů zastaven v roce 2004. Nový vlastník spalovny, společnost AVE CZ odpadové hospodářství, s. r. o. ji chtěla modernizovat a spalovat v ní ročně až 20 tisíc tun nebezpečných odpadů svážených z celé ČR. Potřebná povolení ale firma nezískala. V roce 2018 Ministerstvo životního prostředí stanovilo EIA (Posuzování vlivů na životní prostředí) zrušilo jako nedostatečně odůvodněné. Na začátku roku 2020 pak začal proces EIA běžet nanovo. Proti tomuto záměru se postavily jak dotčené a sousední obce, tak i místní spolky a občané. Její výstavba způsobí další navyšování rakovinotvorných látek v ovzduší v regionu.

Začátkem roku 2019 byl znovu oživen, mj. ve vazbě na nový zákon o odpadech a prováděcích vyhlášek k němu, záměr na výstavbu spalovny komunálního odpadu v lokalitě Elektrárny Opatovice, a.s. Jedná se o zařízení na energetické využití zbytkových komunálních odpadů (ZEVO) a dalších vhodných odpadů, které se v současné době skládkují. Teplo vzniklé při spalování odpadů by bylo využito k výrobě tepelné a elektrické energie. Vzhledem k současné produkci skládkovaných KO a dalších odpadů v území aglomerace, obou krajů a širšího spádového okolí by se mohlo i při splnění recyklačních cílů jednat o kapacitu 200–300 tis. tun odpadů/rok (v roce 2018 bylo v aglomeraci skládkováno přes 110 tis. tun KO, v Královéhradeckém kraji 117 tis. tun a Pardubickém kraji 189 tis. tun). Plánované zařízení by

tak umožnilo zpracovat téměř všechny v současnosti skládkovaný KO na území Královéhradeckého a Pardubického kraje. Projekt je připravován soukromým investorem jako jedna z možností pro ekologizaci tepelného zdroje v opatovické elektrárně, využívané odpady by mohly nahradit část spalovaného uhlí. Již v minulosti byl totiž tento záměr veřejností odmítnut referendem a negativně se k němu staví jak obec Opatovice nad Labem, tak okolní obce. Budoucnost spalovny je tedy opět nejasná. S ohledem na novou legislativu, která by měla nabýt účinnosti od 1. 1. 2021 se dá předpokládat změna zaměření plánů odpadového hospodářství směrem k plnění cílů recyklace komunálních odpadů. Navíc vytváření podmínek pro výstavbu efektivní spalovny komunálních odpadů by bylo v rozporu se záměry převedení odpadového hospodářství na cirkulární ekonomiku. Ta naopak směřuje k vytváření podmínek pro snižování produkce odpadů, k dalšímu posilování separace využitelných složek komunálních odpadů a k jejich recyklaci jako hlavnímu způsobu nakládání s nimi. V budoucnosti se budou uplatňovat nástroje ecodesignu při projektování nových výrobků a obalů, příprava použitých výrobků k opětovnému použití a posílení odpovědnosti výrobců v oblasti zpětného odběru odpadů z jejich výrobků. V letech 2018–2019 se tyto cíle promítaly do nové evropské legislativy odpadového hospodářství. Česká legislativa přebírá evropské cíle a bude je aplikovat v novelách odpadové legislativy. Mnohá města a obce již v posledních letech ve shodě s míněním svých občanů přechází na nové obecní systémy podporující maximální separaci využitelných složek komunálních odpadů a minimalizaci zbytkového směšného komunálního odpadu (jedná se o systémy door – to – door, sledování a hodnocení chování domácností při plnění záměrů separace, rozvoj vhodné infrastruktury, systémy „zaplať co vyhodíš“, velmi rychle vznikají nové nástroje v rámci Smart cities aj.). V těchto podmínkách není reálné získat dostatečné zdroje směšného komunálního odpadu potřebné pro efektivní provoz spalovny komunálních odpadů. Prostor pro energetické využití se jeví spíše v oblasti výroby paliv ze zbytkových komunálních odpadů zbylých po jejich vytrídění či recyklaci. Taková paliva mohou být využita při spoluspalování s jinými palivy, jako paliva pro cementárny či paliva pro multipalivové kotle apod.

Hlavní zjištění:

- Aglomerace patří k regionům se zhoršenou kvalitou ovzduší a jsou zde překračovány imisní limity znečišťujících látek. Největším bodovým znečišťovatelem ovzduší v aglomeraci je elektrárna v Opatovicích nad Labem (EOP). Vlivem západního proudění a dálkového přenosu ovlivňuje kvalitu ovzduší v aglomeraci i elektrárna Chvaletice.
- Díky modernizaci a ekologizaci elektráren a průmyslových provozů v posledních letech se jejich vliv na znečištění ovzduší v aglomeraci výrazně snížil.
- Problémem znečišťování ovzduší zůstávají mnohé střední a malé zdroje znečištění a také lokální topeniště. Stále větším podílem se na znečištění ovzduší v aglomeraci podílí doprava.
- Více než ¾ území aglomerace spadá do oblasti s překročenými limity pro pevné částice PM₁₀. Vyšší emisní zátěž základními znečišťujícími látkami vykazuje jižní část aglomerace (Pardubicko).
- Lokální topeniště a doprava mají majoritní podíl na nadlimitních koncentracích rakovinotvorného benzo[a]pyrenu. Mezi nejznečištěnější oblasti benzo[a]pyrenem v aglomeraci patří primárně území Hradce Králové, Pardubic a Jaroměře.
- Většina obcí v aglomeraci vykazuje nízký koeficient ekologické stability (KES).
- Podíl chráněných území na celkové rozloze aglomerace (5,9 %) je ve srovnání s ČR, Královéhradeckým a Pardubickým krajem nízký.
- Rozloha chráněných území v aglomeraci v posledních letech vzrostla.
- Ve správním obvodě ORP Pardubice chybí vhodná ochrana cenných údolních niv.

- Ve městech aglomerace je dostatek funkčních ploch zeleně. Potenciál sídelní zeleně však není plně využit. Ve městech dochází ke kácení stromořadí vzrostlých stromů (z důvodů jejich špatného zdravotního stavu), které je následováno novou výsadbou nebo solitérů během revitalizace veřejných prostranství (bez náhradní výsadby), což má negativní vliv na mikroklima v dané lokalitě. Absence modro-zelené infrastruktury na veřejných prostranstvích měst, která by pomohla zachytávat dešťovou vodu.
- Lesnatost území aglomerace (17,9% podíl na rozloze aglomerace) je vzhledem k zemědělsky využívané krajině velmi nízká. V posledních letech se problémem lesů nejen v Hradeckopardubické aglomeraci stává jednak kůrovec, ale rovněž sucho a s tím související nízká hladina spodní vody, která má za následek masivní úhyn borovic ve východních Čechách.
- V aglomeraci se vyskytují kvalitní a vysoce bonitní půdy. Výměra BPEJ I. třídy zde činí přes 235 km² (18 % rozlohy aglomerace).
- Výměra zemědělské, a zvláště orné půdy se celkově snižuje. Velkou měrou se na tom podílí zábor často velmi kvalitní půdy pro potřeby výstavby.
- Stávajícím problémem ve struktuře polností je množství nepřiměřeně velkých půdních bloků.
- Existence zemědělských ploch ohrožených erozí.
- Vysokými intervencemi do budování ČOV se znatelně k lepšímu změnila kvalita některých úseků povrchových vod. Situace ale stále není optimální. Všechny hlavní toky v aglomeraci spadají do kategorie znečištěných vod (některé z nich jsou velmi silně znečištěné).
- Území aglomerace patří do oblasti s velmi malou mírou akumulace a retence vody, kde trvají problémy s rychlým odtokem srážkových vod z území, v jehož důsledku mohou vznikat povodně, které jsou pro území největším přírodním nebezpečím.
- Území aglomerace, potažmo celá oblast východních Čech, patří mezi suchem nejohroženější oblasti ČR. Deficit srážek za období 2015–2019 se pohybuje na úrovni 400–700 mm.
- V aglomeraci není dostatečně zajištěná ochrana povrchových i podzemních vod. Zdroje podzemních vod jsou zde velmi zranitelné a náchylné na znečištění např. z povodní nebo průnikem kontaminace z povrchu země.
- Podle systému evidence kontaminovaných míst je na území aglomerace evidováno více než 150 míst, u nichž byla potvrzena kontaminace, resp. starých ekologických zátěží s různou mírou závažnosti. Nejvíce ekologických zátěží se v aglomeraci vyskytuje na území měst Hradec Králové, Pardubice, Chrudim a v jejich okolí. Celkem 6 lokalit starých ekologických zátěží na území aglomerace má nejvyšší index priority. Přibližně třetina kontaminovaných lokalit je evidovaných jako skládka.
- Potenciální riziko v území představují tzv. boletické panely s obsahem silně karcinogenního azbestu.
- Narůst dopravy se projevuje i v nárůstu hladiny hluku zejména ve městech a obcích lokalizovaných podél hlavních dopravních tranzitních tras. Dvě největší města v aglomeraci, Hradec Králové a Pardubice, jsou hlukem neúměrně zatížena.
- Celková produkce odpadů v aglomeraci roste. Množství vyprodukovaného komunálního odpadu z běžného svozu klesá a podíl separované složky roste, což je plně v souladu s cíli oběhového hospodářství, a to zejména díky postupnému zavádění systémů door – to – door, intenzifikaci veřejné sítě sběrných nádob, existenci osvětových projektů. Podíl skládkovaného komunálního odpadu odpovídá republikovému průměru a postupně dlouhodobě klesá. Kapacita separačních

dvorů místy nedostačuje a nutná je i jejich modernizace. Především v blízkosti velkých sídlišť separační dvory zcela chybí.

- Nejasná budoucnost vzniku zařízení na energetické využití odpadu (ZEVO) v Opatovicích nad Labem.
- Nejasná budoucnost vzniku spalovny nebezpečných odpadů v Rybitví, která by vedla k dalšímu znečištění ovzduší rakovinotvornými látkami.
- Aktuálním problémem je nedostatečné řešení nakládání s nebezpečným zdravotnickým odpadem v Pardubické krajské nemocnici. Nemocniční spalovna neplní legislativní požadavky z důvodu technologické zastaralosti, které je již za hranicí své životnosti.

13 Udržitelný rozvoj území

Udržitelný rozvoj území se snaží o vytvoření a zachování vyváženého vztahu podmínek pro příznivé životní prostředí, hospodářský rozvoj a soudržnost společenství obyvatel v území, který uspokojuje potřeby současné generace, aniž by ohrožoval podmínky života generací budoucích území. Rozbor udržitelného rozvoje území je tvořen pomocí podkladů, které popisují stav a vývoj území, zjišťují hodnoty v území, limity využití území a záměry na provedení změn v území (Vyhláška Ministerstva pro místní rozvoj č. 500/2006 Sb.). Mapa vyváženosti vztahu územních podmínek pro udržitelný rozvoj území v obcích Hradecko-pardubické aglomerace níže byla vytvořena agregací jednotlivých územně analytických podkladů (ÚAP) obcí s rozšířenou působností (ORP), v jejichž působnosti jsou obce aglomerace, datovaných k prosinci roku 2016 (4. úplná aktualizace ÚAP).

Územní podmínky pro životní prostředí – **pilíř přírodní (Z)** vycházejí z přírodní atraktivity území, existence chráněných území a jiných přírodních hodnot, výskytu kvalitních zemědělských půd třídy ochrany I a II, koeficientu ekologické stability území, lesnatosti, zornění, prostupnosti a typu krajiny, funkčnosti prvků ÚSES, výskytu ekologických zátěží, hluku z dopravy, jiných znečištění a ekologických rizik, hrozby záplav a jiných přírodních rizik.

Územní podmínky pro hospodářský rozvoj – **pilíř hospodářský (H)** vycházejí z existence pracovních příležitostí a jejich případné dostupnosti v okolí, nezaměstnanosti a jejího vývoje, indexu ekonomického zatížení a jeho vývoje, dopravní dostupnosti a existence rozvojových ploch pro podnikání.

Územní podmínky pro sociální soudržnost obyvatel – **pilíř soudržnosti obyvatel (S)** vycházejí z počtu obyvatel a jeho vývoje, indexu stáří a jeho vývoje, existence občanského vybavení, možností kulturního využití a jejich případná dostupnosti v okolí, zájmu o bydlení, počtu dokončených bytů, existence rozvojových ploch pro bydlení a možnosti každodenní rekreace.

Kladné hodnocení všech tří pilířů v obcích správního obvodu ORP Hradec Králové je přímo závislé na velikosti sídel v návaznosti na kvalitní přírodní zázemí (lesní komplex Hradec Králové – Třebechovice pod Orebem, Nechanice) s možností větší pracovní nabídky. Čím má sídlo větší počet obyvatel, tím je pro obyvatele z hlediska občanského vybavení atraktivnější, a to i z hlediska většího potenciálu pracovní nabídky. Kladné hodnocení všech tří pilířů se vyskytuje u obcí, které disponují jednak vyšším KES a mají rozvinutou výrobu (Libčany), případně jsou přímo dostupné na dálnici D11 (Dobřenice) nebo jsou v turisticky zajímavém území (centrální a západní část Nechanicka, západní část Třebechovicka, oblast bojiště bitvy 1866). V sousedství těchto center a ve vazbě na hlavní dopravní tahy (D11, II/611, I/33) se vyskytují převážně obce s jedním záporně hodnoceným pilířem (environmentální pilíř) a v okrajových částech bez přímé vazby na hlavní komunikační tahy se vyskytují obce se dvěma (Libníkovice) i třemi zápornými pilíři. Mezi největší negativní vlivy zájmového území patří značné odlesnění (environmentální pilíř), nedostatek pracovních míst (ekonomický pilíř) a stárnutí obyvatel spojené s úbytkem ekonomicky aktivního obyvatelstva především v menších sídlech (sociální pilíř). Značným problémem je vliv intenzivní zemědělské produkce, který má za následek tvorbu větrné a vodní eroze, a pokud nebude docházet k vytváření protierozních opatření, dojde k velkému znehodnocení zdejšího zemědělského půdního fondu, který je už tak značně zatížen stavbou průmyslových zón a obchodních center a výstavbou silniční sítě, především plánovanou dostavbou dálnice D11. Všechny tři pilíře mají negativní obce Osičky, Pšánky a Babice (obec spadá do správního obvodu ORP Nový Bydžov), a to z důvodu výskytu všech hlavních výše uvedených nedostatků. Značný

vliv na všechny tři pilíře mají také sousední správní obvody ORP. Zhoršené podmínky vykazují rovněž Obědovice, Neděliště, Sendražice, Puchlovice, Sovětice a Světí.¹²³

Celkové hodnocení podmínek rozvoje území správního obvodu ORP Pardubice je příznivé. Území má, při vhodné koordinaci a spolupráci obcí, předpoklady pro další udržitelný rozvoj. Má však také jistou citlivost na hospodářské změny a vzhledem k zatížení území také na změny v přírodních podmínkách. Nejvýznamnějším sídlem správního území je město Pardubice, ve kterém žije rozhodující počet obyvatel a které svou silnou gravitací formuje rozvoj obcí ve svém širokém zázemí. V severní a jižní části území ORP sílí vliv sousedních center – Hradce Králové a Chrudimi. Převážná část správního území má obecně dobré podmínky pro udržitelný rozvoj území přesto, že vykazuje rozdíly, zejména v oblasti hospodářské, méně v sociální (nedostatek pracovních příležitostí a vysoký průměrný věk obyvatel) a v také oblasti environmentální (celkově nižší kvalita životního prostředí). Zhoršené podmínky výrazně souvisí s kvalitou dopravního napojení lokality. Výraznější rozdíly se vyskytují jednak v okrajových částech správního území (Plch, Rohoznice, Křičeň, Libišany, Podůlšany, Újezd u Sezemic), jednak uvnitř území (Barchov, Dašice, Lány u Dašic, Staré Jesenčany, Starý Mateřov), a také v okolí NKP Kunětická Hora (Kunětice, Němčice, Ráby). Dosavadní prudký rozvoj individuálního bydlení v souboru obcí pod Kunětickou Horou (v jejím ochranném pásmu) má, kromě jiného i negativní vliv na prostředí této NKP. Důsledky živelné urbanizace společně s absencí respektu k hodnotám NKP ohrožují její postavení jako zcela výjimečného historického a přírodního fenoménu v území. Správní obvod ORP Pardubice má významný potenciál přírodně hodnotných území, které leží severozápadně a severovýchodně od centra mezi oběma krajskými městy – Pardubicemi a Hradcem Králové. Tento téměř souvislý přírodní pás území ve směru Lázně Bohdaneč – Borek s návazností na lesní komplex JV od Hradce Králové (Bělečko) vyžaduje zvláštní režim ochrany (stanovení podmínek jeho funkčního využití a prostorového uspořádání) koncipovaný tak, aby se mohl stát kvalitní a v území ORP ojedinělou rekreační oblastí s širšími územními vztahy. Negativní všechny tři pilíře má obec Plch.¹²⁴

Ve správním obvodu ORP Chrudim patří mezi problémová sídla, která vykazují slabé charakteristiky ve dvou (Bylany, Dvakačovice, Načešice, Rozhovice, Sobětuchy, Třebřichy a Úhřetice) nebo všech třech pilířích (Honbice, Nabočany). Tyto obce se nacházejí v podstatě uprostřed polí bez výraznějšího zastoupení přírodních prvků, nebo mají problém s technickou infrastrukturou či slabší úroveň sociální soudržnosti. V současné době byl, oproti minulým letům, přerušen odliv obyvatel z města Chrudimi, a i výhled do budoucna je spíše pozitivní a lze očekávat, že dojde k výraznějšímu navýšení počtu obyvatel. Tento trend ovlivní zejména přeměna místního praporu v pluk, navýšení počtu zaměstnanců o nejméně 1 000 osob, přičemž se počítá se stěhováním celých rodin. Město Chrudim se zároveň prezentuje politikou, která klade velký důraz na tzv. „Zdravé město“ a svým přístupem pravidelně získává ocenění na mezinárodním poli. Od roku 2013 je město držitelem nejvyšší úrovně A v rámci Zdravého města a místní Agendy 21. Audit udržitelného rozvoje zde probíhá každé 2 roky. Chrudim jako první město v ČR zavedlo systém kvality řízení úřadu z hlediska šetrného přístupu k životnímu prostředí (EMAS). Důležitým impulsem pro příliv obyvatel bude také dokončení JV obchvatu a realizace zástavby několika atraktivních lokalit pro bydlení.¹²⁵

Oblast správního obvodu ORP Přelouč vykazuje místa s nízkým indexem ekologické stability. Velká část obcí také není napojena na ČOV, ale většina je plynofikována. Území má obecně průměrné podmínky

¹²³ Magistrát města Hradec Králové (2016). 4. úplná aktualizace územně analytických podkladů ORP Hradec Králové.

<https://www.hradeckralove.org/4%2Duplna%2Daktualizace%2Duzemne%2Danalytickych%2Dpodkladu%2D2016/d-66858>

¹²⁴ Magistrát města Pardubic (2016). 4. úplná aktualizace územně analytických podkladů ORP Pardubice.

<https://www.pardubice.eu/urad/radnice/uzemni-planovani/uzemne-planovaci-podklady/uzemne-analyticke-podklady/aktualizace-uzemne-analyticke-podkladu-2016/>

¹²⁵ Městský úřad Chrudim (2016). 4. úplná aktualizace územně analytických podkladů ORP Chrudim.

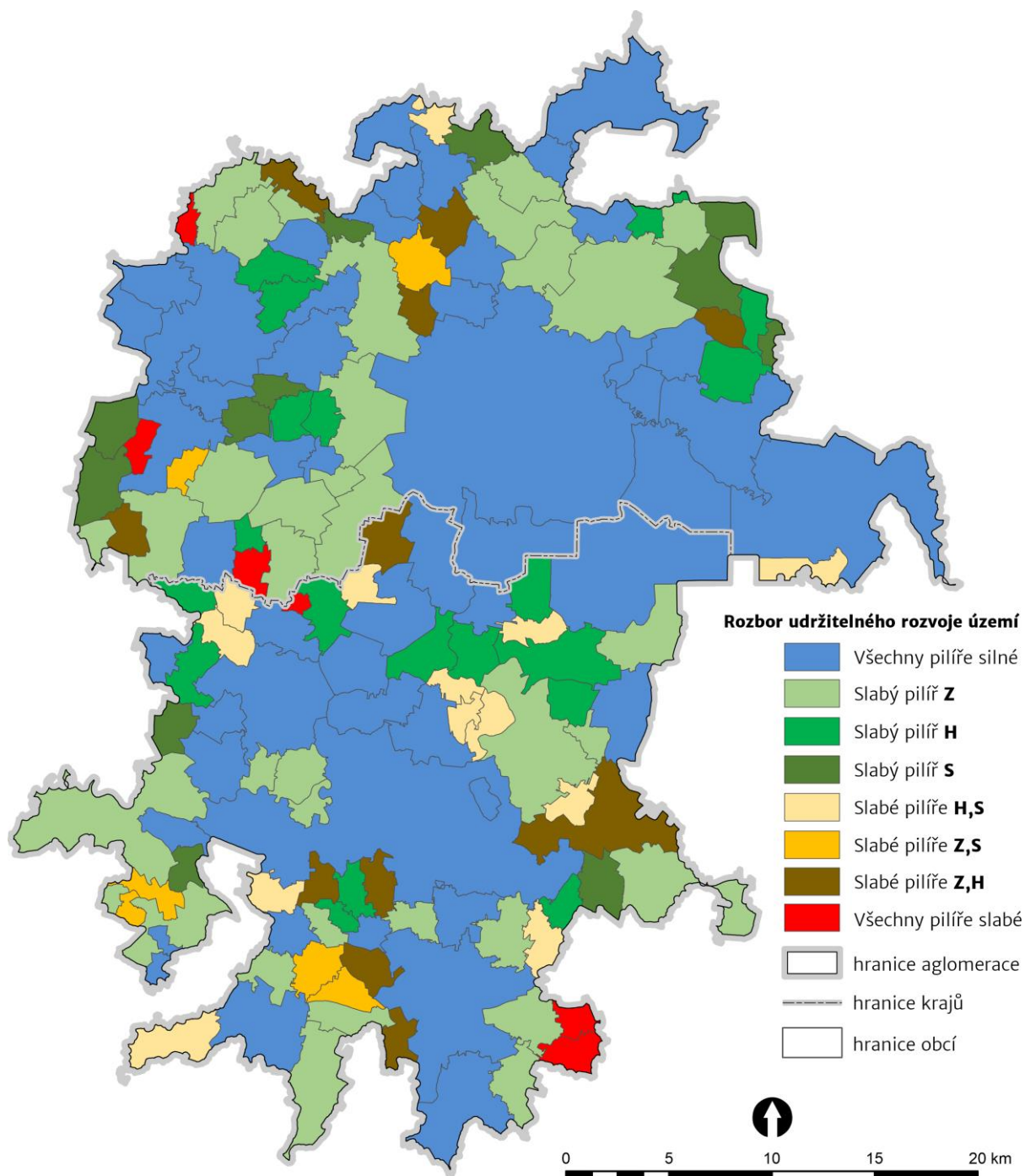
<https://www.chrudim.eu/uzemne-analyticke-podklady/d-1751>

pro hospodářský rozvoj, v některých specifických oblastech však vykazuje nadprůměrný potenciál pro ekonomický rozvoj. Mezi územními podmínkami, které ovlivňují soudržnost společenství obyvatel, je možno zahrnout např. stárnutí obyvatelstva zejména v menších obcích a jejich přechod na rekreační funkci, nízký podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva, nerovnoměrnou dopravní obslužnost a dostupnost území, nerovnoměrnou vybavenost technickou infrastrukturou území, deficity v péči o krajinu, omezené pracovní možnosti v daném území apod. V aglomeraci mezi problémová sídla SO ORP Přelouč patří obce Jedousov a Poběžovice u Přelouče (obě mají méně než 200 obyvatel).¹²⁶

---

¹²⁶ Město Přelouč (2016). 4. úplná aktualizace územně analytických podkladů ORP Přelouč.
<https://www.mestoprelouc.cz/rozvoj-mesta-a-uzemi/uzemni-planovani/uzemne-analyticke-podklady/uzemne-analyticke-podklady-orp-prelouc-4-aktualizace/>

Obrázek 47 Vyhodnocení vyváženosti vztahu územních podmínek pro udržitelný rozvoj území v obcích Hradecko-pardubické aglomerace v roce 2016

Vyváženost vztahu územních podmínek pro udržitelný rozvoj území:

Územní podmínky pro příznivé životní prostředí – pilíř přírodní (**Z**)

Územní podmínky pro hospodářský rozvoj – pilíř hospodářský (**H**)

Územní podmínky pro soudržnost společnosti obyvatel území – pilíř soudržnosti obyvatel (**S**)

Zdroj: ÚAP, vlastní zpracování, podkladová data Data50 ČÚZK

14 Přílohy

Příloha 1 Přehled projektů mateřských a základních škol financovaných z IROP k 1. 6. 2020

Název projektu	specifikace	kraj	místo realizace	celkové uznatelné výdaje (Kč)	zdroj financování
Centrum služby péče o dítě v dětské skupině	stavba objektu plnícího funkci dětské skupiny o celkové kapacitě 6 dětí předškolního věku, k jehož výstavbě dojde v místní části Hradce Králové – Svobodné Dvory	KHK	Hradec Králové	10 795 226	IROP
Dostavba Mateřské školy Za Fontánou v Přelouči	rozšíření kapacity MŠ, přístavba nové budovy k původní budově MŠ – stavební úpravy, úpravy venkovních prostor a pořízení vybavení interiéru mateřské školy	PAK	Přelouč	21 913 161	IROP
Nadstavba MŠ Staré Hradiště	navýšení kapacity stávající nástavbou 2.NP pavilonu B vč. přístavby schodišťového traktu – vznik nového oddělení, navýšení kapacity z 50 na 74 dětí; bezbariérové úpravy (rampa, schodišť. plošina) a kompletní vybavení nábytkem, kompenzačními pomůckami, dovybavení školní zahrady hracími prvky a osázení novou zelení	PAK	Staré Hradiště	17 359 769	IROP
Mateřská škola Němčice	realizace novostavby objektu MŠ – stavební práce, vybavení interiéru nábytkem a mobiliářem, úpravy venkovních prostor včetně herních prvků	PAK	Němčice	10 585 918	IROP
Stavební úpravy MŠ Ostřešany	zvýšení nedostatečné kapacity mateřské školy celkem o 16 dětí. Součástí projektu je také zajištění bezbariérovosti	PAK	Ostřešany	4 000 000	IROP
MŠ Svítkov – novostavba objektu mateřské školy	výstavba nové mateřské školy pro umístění stávající MŠ Doubek – Svítkov (50 míst), novostavba o kapacitě 75 dětí	PAK	Pardubice	61 977 334	IROP
Modernizace infrastruktury v ZŠ M. Horákové	modernizace učebny přírodopisu, fyziky, chemie, vč. jejich kabinetů, školní dílny a učebny PC	KHK	Hradec Králové	12 516 148	IROP – ITI
Modernizace infrastruktury v ZŠ Sever	modernizace učeben s kabinety pro výuku chemie, přírodopisu, fyziky, dvě PC učebny s mobilní tabletovou učebnou a dílny se skladem, strojovnou a přípravnou	KHK	Hradec Králové	11 018 221	IROP – ITI
Modernizace infrastruktury v ZŠ Štefcova	vybudování či rekonstrukce učebny fyziky, chemie, přírodopisu a matematiky včetně jejich kabinetů, učeben PC, mobilní tabletové učebny a učebny dílen vč. přípravny	KHK	Hradec Králové	10 480 437	IROP – ITI
Modernizace infrastruktury v ZŠ Kukleny	vybudování či rekonstrukce učeben chemie, fyziky, přírodopisu, kabinetu fyziky, přípravny chemie, skladu přírodopisu a dvou učeben PC	KHK	Hradec Králové	9 991 745	IROP – ITI

Název projektu	specifikace	kraj	místo realizace	celkové uznatelné výdaje (Kč)	zdroj financování
Modernizace infrastruktury v ZŠ Nový Hradec Králové	vybudování či rekonstrukce sloučené učebny pro fyziku a chemii, jejich kabinetů a dále pak dvou počítačových učeben	KHK	Hradec Králové	9 924 145	IROP – ITI
Modernizace infrastruktury v ZŠ J. Gočára	vybudování či modernizace učeben přírodopisu, fyziky, chemie, školních dílen vč. přípravný	KHK	Hradec Králové	8 970 892	IROP – ITI
Modernizace infrastruktury v ZŠ Habrmanova	modernizace učeben pro technické a řemeslné obory, práce s digitálními technologiemi a přírodní vědy	KHK	Hradec Králové	7 907 908	IROP – ITI
Modernizace infrastruktury v ZŠ Jiráskovo náměstí	modernizace učeben pro technické a řemeslné obory a práce s digitálními technologiemi.	KHK	Hradec Králové	6 319 304	IROP – ITI
Modernizace infrastruktury v ZŠ Pouchov	modernizace učeben pro technické a řemeslné obory, přírodní vědy a práce s digitálními technologiemi	KHK	Hradec Králové	5 961 895	IROP – ITI
Modernizace infrastruktury v ZŠ SNP	rekonstrukce učebny fyziky, sloučené učebny chemie a přírodopisu včetně kabinetu, 2 PC učeben, mobilní tabletové učebny a učebny dílen a skladu	KHK	Hradec Králové	7 630 500	IROP – ITI
Modernizace infrastruktury v ZŠ Štefánikova	vybudování či rekonstrukce počítačových učeben a keramické dílně včetně skladu	KHK	Hradec Králové	6 409 774	IROP – ITI
Modernizace budovy základní školy v Libčanech pro výuku klíčových kompetencí	modernizace učebny fyziky, chemie, žákovské dílny a vybudování moderně vybavené multimediální učebny	KHK	Libčany	4 000 000	IROP – ITI
Modernizace infrastruktury ZŠ Plotišť	rekonstrukce sloučené učebny chemie a fyziky, k vybavení počítačové učebny, bezbariérového WC a venkovní vertikální zdvižné plošiny vedle hlavního vstupu do objektu, ale také k zajištění vnitřní konektivity školy a připojení k internetu	KHK	Hradec Králové	5 072 634	IROP – ITI
ZŠ Všešary č.p. 57 - nástavba a přístavba budovy 2. stupně	zajištění kompenzačních pomůcek a nábytku do učebny informatiky	KHK	Všešary	6 000 000	IROP – ITI
Polytechnická učebna a učebna fyziky Základní školy Boženy Němcové Jaroměř	modernizace učeben pro studium přírodních věd, zejména fyziky a chemie, dále pak zlepšení polytechnických dovednost	KHK	Jaroměř	2 869 032	IROP – ITI
Víceúčelové polytechnické dílny a učebna IT	vybudování nové učebny polytechnických dílen (učebna pro výuku pracovních činností a keramická dílna) a nová počítačová učebna	KHK	Předměřice n. L.	4 000 000	IROP – ITI
Základní škola Chlumeck nad Cidlinou – polytechnické vzdělávání a bezbariérový přístup	modernizace odborných učeben a počítačových dovedností v modernizované odborné učebně informatiky	KHK	Chlumeck n. C.	5 996 426	IROP – ITI
Rekonstrukce odborných učeben na Základní škole Bratraců Veverkových	modernizace učebny fyziky, odborné kombinované učebny, počítačové učebny, učebny informatiky a žákovské řemeslné dílny	PAK	Pardubice	17 622 653	IROP – ITI
Rekonstrukce odborných učeben na Základní škole Studánka	modernizace učeben pro přírodní vědy, technické a řemeslné obory a digitální technologie	PAK	Pardubice	17 594 155	IROP – ITI

Název projektu	specifikace	kraj	místo realizace	celkové uznatelné výdaje (Kč)	zdroj financování
Rekonstrukce odborných učeben na Základní škole Závodu Míru	modernizace učeben fyziky a chemie (včetně kabinetů) a 2 počítačových učeben	PAK	Pardubice	17 448 172	IROP – ITI
Rekonstrukce odborných učeben na Základní škole npor. Eliáše	modernizace učebny fyziky, chemie, přírodopisu, tří počítačových učeben a školní dílny.	PAK	Pardubice	16 025 054	IROP – ITI
Rekonstrukce odborných učeben na Základní škole Spořilov	modernizace učeben pro přírodní vědy, technické a řemeslné obory a digitální technologie	PAK	Pardubice	15 928 458	IROP – ITI
Rekonstrukce odborných učeben na Základní škole Staňkova	modernizace čtyř odborných učeben – učebna fyziky a chemie, přírodopisu, matematiky, počítačové učebny a vybudování dvou multioborových učeben	PAK	Pardubice	11 315 914	IROP – ITI
Rekonstrukce odborných učeben na Základní škole Ohrazenice	modernizace pěti odborných učeben – učebna fyziky a chemie, přírodopisu, dvou počítačových učeben a školní dílny	PAK	Pardubice	10 169 671	IROP – ITI
Rekonstrukce odborných učeben na Základní škole Družstevní	modernizace učeben pro přírodní vědy, technické a řemeslné obory a digitální technologie	PAK	Pardubice	9 542 920	IROP – ITI
Modernizace odborných učeben ZŠ Lázně Bohdaneč - I. etapa	modernizace učeben pro technické a řemeslné obory	PAK	Lázně Bohdaneč	6 000 000	IROP – ITI
Odborné učebny a konektivita ZŠ Dašice	modernizace učeben pro přírodní vědy a konektivita	PAK	Dašice	5 376 225	IROP – ITI
Vybudování odborných učeben a zajištění vnitřní konektivity v budovách ZŠ Holice, Holubova 47	vybudování nové odborné učebny pro výuku přírodních věd (chemie/přírodopis apod.) včetně zázemí pro pedagogy a výukové pomůcky, rekonstrukce počítačové učebny, vytvoření síťové infrastruktury pro celou ZŠ	PAK	Holice	4 464 366	IROP – ITI
Modernizace počítačových učeben ZŠ U Stadionu a rekonstrukce a vybavení chemické laboratoře ZŠ Dr. J. Malíka včetně zajištění bezbariérovosti	modernizace počítačových učeben; rekonstrukce a vybavení chemické laboratoře	PAK	Chrudim	4 291 044	IROP – ITI
Modernizace odborných učeben ZŠ Lázně Bohdaneč – II. etapa	rekonstrukce prostor pro výuku v předmětech fyzika a chemie a informační technologie (nezpůsobilý výdaj projektu)	PAK	Lázně Bohdaneč	1 120 685	IROP – ITI
Dostavba centrálního pavilonu základní školy v ul. Školní 247 v Opatovicích nad Labem	dostavba centrálního pavilonu ZŠ, vybudování 4 nových kmenových učeben, specializované přírodovědné učebny, dostavba šaten pro nově vybudované třídy; osazení novým moderním vybavením, řešení bezbariérovosti objektu, vybudování proskleného výtahu	PAK	Opatovice n. L.	54 492 808	IROP
Základní škola – modernizace	modernizace stávající budovy II. stupně ZŠ v ulici Pražská čp. 2 a 3 ve městě Nechanice, vybudování nového 3. NP s odbornými učebnami, kmenová učebna, kabinety k učebnám, poradenské	KHK	Nechanice	31 592 549	IROP

Název projektu	specifikace	kraj	místo realizace	celkové uznatelné výdaje (Kč)	zdroj financování
	pracoviště a odpovídající sociální zázemí; úprava zahrady a vybudování Přírodní učebny				
Přístavba budovy ZŠ Stěžery	přístavba s novou kmenovou třídou a s odbornou IT učebnou, pořízení movitého vybavení, úprava zeleně a zajištění parametrů konektivity a připojení k internetu	KHK	Stěžery	11 065 455	IROP
Nástavba ZŠ a MŠ Františka Škroupa, Osice	vybudování zázemí pro rozvoj klíčových kompetencí – cizí jazyky, přírodní vědy, práce s digitálními technologiemi v kombinaci s cizími jazyky, zajištění bezbariérovosti	KHK	Osice	11 970 109	IROP
Základní škola – modernizace	vybudování nového 3. NP – nové odborné učebny, kmenová učebna, kabinety k učebnám, poradenské pracoviště a odpovídající sociální zázemí; v rámci projektu bude provedena úprava zahrady ZŠ – vznik prostředí pro trávení volného času mezi vyučováním a vybudování Přírodní učebny (na náklady žadatele)	KHK	Nechanice	31 592 549	IROP
HOŘINĚVES ZÁKLADNÍ ŠKOLA STAVEBNÍ ÚPRAVY V 1.NP A PŘÍRODNÍ UČEBNA	vybudování dvou odborných učeben přírodovědných předmětů a počítačových dovedností, příslušným zázemím a bezbariérového zpřístupněním učeben včetně vnitřního vybavení a vzniku nové přírodní učebny ve venkovní prostoru školní zahrady ZŠ	KHK	Hořiněves	3 356 135	IROP
Novostavba venkovní učebny u ZŠ Dohalice	vybudování nové venkovní učebny	KHK	Dohalice	2 252 567	IROP
Venkovní učebna v ZŠ Kratonohy	vybudování venkovní učebny přírodních věd a cizích jazyků pomocí stavebních úprav zahradního domku v areálu	KHK	Kratonohy	2 159 709	IROP
Přírodovědná učebna v novém kabátu a online	vybudování nové odborné učebny – prostory pro teoretickou a praktickou výuku přírodovědných předmětů, možnosti vzdělávání pomocí digitálních technologií, kompletní realizací vnitřní konektivity celé školy.	KHK	Jaroměř	1 999 845	IROP
Jsmo online a objevujeme	vybudování nové odborné učebny – prostory pro teoretickou a praktickou výuku přírodovědných předmětů, možnosti vzdělávání pomocí digitálních technologií, kompletní realizací vnitřní konektivity celé školy.	KHK	Černilov	1 782 941	IROP
Modernizace výuky fyziky na ZŠ Třebechovice p. O.	modernizace odborné učebny fyziky prostřednictvím drobných stavebních úprav a pořízením nového vybavení pro výuku fyziky – nábytek, interaktivní zařízení a učební pomůcky	KHK	Třebechovice p. O.	1 499 058	IROP
Cvičná kuchyně Týniště nad Orlicí	stavební úpravy – modernizace výukové místnosti/cvičné kuchyně a jídelny pro žáky, vybudování WC pro invalidy, zajištění bezbariérového přístupu do budovy	KHK	Týniště n. O.	1 495 843	IROP

Název projektu	specifikace	kraj	místo realizace	celkové uznatelné výdaje (Kč)	zdroj financování
Venkovní učebna u ZŠ Stěžery	výstavba bezbariérové venkovní učebny přírodních věd, pořízení jejího vybavení – osazení lavicemi po obvodu, rekultivace okolního terénu, výsadba zeleně; pořízení nových výukových pomůcek k obohacení výuky přírodních věd	KHK	Stěžery	425 322	IROP
Rozšíření výuky přírodních věd a informatiky školy	vybudování moderních učeben pro přírodní vědy, práci s digitálními technologiemi	PAK	Dříteč	22 404 720	IROP
Rekonstrukce odborné učebny školních dílen ZŠ E. Nápravníka Býšť, okres Pardubice	rekonstrukce a vybavení odborné učebny školních dílen a vybavení odborné učebny přírodopisu/zeměpisu učebními pomůckami včetně zajištění bezbariérového přístupu do objektu školy a do odborných učeben (pořízení schodolezu)	PAK	Býšť	1 416 013	IROP
Modernizace jazykové učebny a vybudování žákovské dílny	Vybudování jazykové učebny v prostoru stávající kmenové učebny v 1. N.P. spočívající v novém nábytkovém vybavení a interaktivitu do výuky jazyků a žákovské dílny ve 3. N.P.	PAK	Rohovládová Bělá	1 184 240	IROP
Zvýšení kvality a dostupnosti vzdělávání v ZŠ Dolní Ředice	výstavba odborné učebny	PAK	Dolní Ředice	1 097 773	IROP
ICT jako cesta k lepším zítřkům	pořízení interaktivní tabule vč. notebooku do učebny AJ, 4 PC, židlí a stolů, dataprojektoru a plátna do ICT učebny, schodolezu a vybudování bezbariérového WC v 2. nadzemním podlaží	PAK	Rybitví	747 877	IROP

Zdroj: Monitorovací systém MS2014+

Příloha 2 Přehled zrealizovaných projektů středních škol na území Hradecko-pardubické aglomerace z IROP k 1.6. 2020

Název projektu	Charakteristika projektu	Kraj	Místo realizace	Celkové způsobilé výdaje	Zdroj financování
Nástavba dílen SPŠ Hradec Králové	rekonstrukce a nástavba patra Odloučeného pracoviště SPŠ, SOŠ a SOU soustředění praktické výuky elektrotechnických a strojírenských oborů na jedno místo	KHK	Hradec Králové	45 287 989	IROP – ITI
Střední škola technická a řemeslná – Centrum odborného vzdělávání Chlumeck nad Cidlinou	rekonstrukce a dovybavení odborných dílen a odborných učeben ve středisku praktické výuky Chlumeck nad Cidlinou obor Kuchař/ka/ - číšník/ce/, Cukrář/ka/ a Řezník/ce/ - uzenář/ka/ na trhu práce	KHK	Chlumeck n. C.	20 792 339	IROP – ITI
Zřízení odborných učeben pro výuku polytechnických předmětů při Biskupském gymnáziu Bohuslava Balbína a základní a mateřské škole Jana Pavla II v Hradci Králové	nové prostory pro výuku přírodních věd – rekonstrukce nevyužité budovy v areálu školy, kde budou vybudovány učebny, matematiky, biologie, chemie a přírodních věd, laboratoře a zázemí pro výuku	KHK	Hradec Králové	16 256 760	IROP – ITI
Rekonstrukce dílen pro řemeslné obory a pořízení vybavení pro diesel motory – SOŠ a SOU Vocelova HK	přístavba dílen v ulici J. Krušinky – obory Zedník, Tesař a Klempíř moderní výukový prostor pro praktickou výuku; pořízení vybavení, vybavení pro diagnostiku diesel motorů, které budou využívat žáci automobilových oborů	KHK	Hradec Králové	13 159 199	IROP – ITI
Rekonstrukce laboratoří fyziky, chemie a biologie VOŠZ a SZŠ Hradec Králové	modernizace a vybavení laboratoří fyziky, chemie a biologie	KHK	Hradec Králové	10 386 064	IROP – ITI
Zlepšení infrastruktury pro vzdělávání VOŠZ a SZŠ Hradec Králové – rekonstrukce počítačové sítě a modernizace odborných učeben zubních techniků	modernizace infrastruktury, vybavení učeben, zajištění konektivity a vybudování klidové zóny na Vyšší odborné školy zdravotnické a střední školy zdravotnické v Hradci Králové	KHK	Hradec Králové	19 559 860	IROP
Zlepšení infrastruktury a inovace vybavení hlavní budovy SUPŠ HNN	rekonstrukce a vybavení hlavní budovy SUPŠ HNN v Hradci Králové – rekonstrukce dílen a učeben + vybavení do dílen a pořízeno počítačové vybavení	KHK	Hradec Králové	19 424 282	IROP
Zlepšení infrastruktury a inovace vybavení odloučeného pracoviště SUPŠ HNN v Brněnské ulici	stavební úpravy dílen a učeben odloučeného pracoviště SUPŠ HNN v Brněnské ulici, vybudována konektivita školy + vybudován relaxační koutek – kompetence technické a řemeslné vzdělávání a práce s digitálními technologiemi	KHK	Hradec Králové	11 546 742	IROP

Název projektu	Charakteristika projektu	Kraj	Místo realizace	Celkové způsobilé výdaje	Zdroj financování
Stavební úpravy stávajících učeben na odborné učebny a laboratoře Sion High School Hradec Králové	modernizace vybavení pěti učeben pro výuku předmětů ze skupiny přírodních věd a cizích jazyků + modernizace konektivity školy + venkovní úpravy tzn. zeleň v přenosných nádobách a přenosný mobiliář	KHK	Hradec Králové	8 715 228	IROP
Zkvalitnění jazykové a přírodovědně odborné výuky Trivis	rekonstrukce jedné odborné učebny + nákup vybavení pro odbornou výuku ve 3 učebnách, tak aby na škole mohla probíhat výuka v souladu s požadavky na odbornou výuku podpořených oborů. Dále také dojde k pořízení schodolezu, tak aby se výuky v podpořených učebnách mohli účastnit i žáci s omezenými možnostmi pohybu	KHK	Třebechovice p. O.	2 051 022	IROP
Vybavení pro praktickou výuku	vybavení odborné učebny a notebooků na Střední škole vizuální tvorby v rámci řemeslného oboru Grafický design, komunikace v cizích jazycích, práce s digitálními technologiemi a přírodní vědy	KHK	Hradec Králové	2 000 000	IROP
Vybudování učeben pro zájmové a celoživotní vzdělávání – jazykové, digitální vzdělávání a vybavení pracoviště řemeslných oborů – SOŠ a SOU Vocelova Hradec Králové	modernizace a vybavení odborných učeben a dílny cizí jazyk, technické a řemeslné obory a práce s digitálními technologiemi	KHK	Hradec Králové	13 370 192	IROP
SŠ automobilní Holice – modernizace dílen odborného výcviku a praxe	modernizace dílen odborného výcviku a praxe – modernizace tří objektů střední školy	PAK	Holice	24 182 300	IROP – ITI
SPŠ Chrudim – strojní vybavení školních dílen	modernizace dílen (soustružárny, frézárny) pro technické obory – pořízení strojního vybavení, realizace nezbytných stavebních úprav, modernizace elektroinstalace a navýšení kapacity trafostanice	PAK	Chrudim	18 258 067	IROP – ITI
Přístavba východního křídla školy pro odborné učebny DELTA	přístavba 2 podlažní budovy se 3 učeben odborných předmětů, kabinet + obslužné místnosti (chodby, WC, ...) včetně potřebného vybavení – práce s digitálními technologiemi a přírodní vědy	PAK	Pardubice	16 999 696	IROP – ITI
SPŠ stavební Pardubice-modernizace a vybavení truhlářských dílen	modernizace SPŠ stavební Pardubice - 4 odborné učebny (strojové dílny), 1 odborná učebna (ruční dílna) a PC učebna. Učebny budou vybaveny nových strojním vybavením	PAK	Pardubice	11 134 122	IROP – ITI
Obchodní akademie Chrudim-rekonstrukce učeben IT a přírodovědných předmětů	modernizace odborných učeben – čtyři počítačové učebny, jedna učebna přírodovědná	PAK	Chrudim	8 442 989	IROP – ITI

Název projektu	Charakteristika projektu	Kraj	Místo realizace	Celkové způsobilé výdaje	Zdroj financování
Gymnázium Pardubice Mozartova- interaktivní učebny matematiky	modernizace – dvě odborné učebny zaměřené na výuku matematiky, v kombinaci 1x informatika a výpočetní technika a 1x deskriptivní geometrie, a odborný kabinet matematiky a příbuzných oborů.	PAK	Pardubice	7 538 305	IROP – ITI
Gymnázium Holice – rekonstrukce odborných učeben a laboratoří	modernizace učeben zkvalitnění výuky přírodovědných oborů a práce s digitálními technologiemi	PAK	Holice	7 000 000	IROP – ITI
SOŠ a SOU obchodu a služeb Chrudim – vybudování dílen odborného výcviku	rekonstrukce půdních prostor školy – učebna praktického vyučování, příruční sklad a strojovna vzduchotechniky	PAK	Chrudim	6 501 051	IROP – ITI
SPŠE a VOŠ Pardubice-vybavení učeben pro výuku moderních průmyslových technologií	modernizace čtyř odborných učeben – učebna 3D technologií, učebna pneumatiky, učebna programování PLC, učebna automatizace	PAK	Pardubice	5 229 974	IROP – ITI
SŠ zemědělská Chrudim – rekonstrukce školního statku – II. etapa	rekonstrukce areálu školního statku Střední školy zemědělské a Vyšší odborné školy Chrudim – vybudování odborných učeben pro výuku praxe, přednáškového sálu, předváděcí haly, garáže a stání pro mechanizaci v prostorách nevyužívané dojírny a kravína	PAK	Chrudim	38 372 294	IROP
Rekonstrukce a vybavení jazykových učeben pro zkvalitnění výuky cizích jazyků	modernizace zastaralých jazykových učeben za účelem využití moderních přístupů – dvě rekonstruované jazykové učebny odpovídající současným trendům	PAK	Chrudim	3 493 471	IROP
Výstavba odborných učeben v SŠZS Chrudim	vybudování odborných učeben v budově SŠ pro komunikaci v cizích jazycích, přírodní vědy a práce s digitálními technologiemi	PAK	Chrudim	3 484 981	IROP
Moderní jazyková laboratoř na GJR	vybudování jazykové laboratoře pro kvalitní a efektivní výuku cizích jazyků za účelem zvýšit atraktivnost a efektivitu výuku, dosáhnout co největšího počtu žáků s jazykovou úrovní nejméně B2, která je nutná pro evropský rámec	PAK	Chrudim	1 208 391	IROP
Ověření znalostí k lepší praxi	stavební úpravy stávajících prostor a vybavení stavební laboratoře přístrojovou technikou, zlepšení materiálně – technického vybavení učebny	PAK	Rybitví	917 537	IROP
Multimediální laboratoř v praxi	inovace multimediální laboratoře v praxi a její inovace pro rozvoj klíčových kompetencí v oblastech přírodních věd (Ma), technických	PAK	Rybitví	795 200	IROP

Název projektu	Charakteristika projektu	Kraj	Místo realizace	Celkové způsobilé výdaje	Zdroj financování
	a řemesl. oborů (IT) a digitálních technologiích (3D, PG, PRW, audio-video)				
Interaktivní jazyková učebna	zakoupení nového vybavení jazykové učebny, které umožní interaktivní výuku cizích jazyků prostřednictvím využití multimediálních technologií a zavedení metody výuky CLIL	PAK	Rybitví	737 090	IROP
Vybudování prostor pro odbornou výuku a terapii žáků školy SVÍTÁNÍ	2 tréninkové byty, 6 cvičných učeben, 12 odborných a 6 terapeutických učeben, 9 místností pro SPC a 2 místnosti pro ŠPP. Dále technické zázemí budovy a chodby a zázemí k jednotlivým učebnám	PAK	Pardubice	98 877 377	IROP

Zdroj: Monitorovací systém MS2014+

Příloha 3 Seznam obcí na území Hradecko-pardubické aglomerace

Kód obce	Obec	POÚ	ORP	Okres	Kraj
569917	Černilov	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
569933	Čistěves	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
569941	Divec	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
569968	Dobřenice	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
569976	Dohalice	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
569810	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
573621	Hvozdnice	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570206	Kratonohy	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570231	Lhota pod Libčany	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570249	Libčany	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570257	Libníkovice	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570265	Librantice	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570273	Libřice	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570311	Lochenice	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
573779	Máslojedy	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570419	Mokrovousy	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570443	Neděliště	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
548065	Obědovice	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570532	Osice	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570541	Osičky	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570656	Praskačka	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570672	Předměřice nad Labem	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570711	Radíkovice	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570729	Radostov	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570745	Roudnice	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
573191	Sadová	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570907	Sověstice	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570931	Stěžery	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570966	Střezetice	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
548154	Světlí	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
571008	Syrovátka	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
571024	Těchlovice	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
571059	Třesovice	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
513717	Urbanice	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
571091	Všestary	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
571105	Výrava	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
571113	Vysoká nad Labem	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570150	Káranice	Chlumec nad Cidlinou	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570184	Kosičky	Chlumec nad Cidlinou	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
574121	Jaroměř	Jaroměř	Jaroměř	Náchod	Královéhradecký kraj
569887	Boharyně	Nechanice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
569984	Dolní Přím	Nechanice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570052	Hrádek	Nechanice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570214	Kunčice	Nechanice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570303	Lodín	Nechanice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj

570435	Mžany	Nechanice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570451	Nechanice	Nechanice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
530671	Pšánky	Nechanice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
573531	Puchlovice	Nechanice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570958	Stračov	Nechanice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
569828	Babice	Nový Bydžov	Nový Bydžov	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
569836	Barchov (HK)	Nový Bydžov	Nový Bydžov	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
573710	Kobylice	Nový Bydžov	Nový Bydžov	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
576409	Králova Lhota	Opočno	Dobruška	Rychnov nad Kněžnou	Královéhradecký kraj
569925	Černožice	Smiřice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
569992	Habřina	Smiřice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570028	Holohlavy	Smiřice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570044	Hořiněves	Smiřice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570222	Lejšovka	Smiřice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570354	Lužany	Smiřice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570702	Račice nad Trotinou	Smiřice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570796	Sendražice	Smiřice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570800	Skalice	Smiřice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570877	Smiřice	Smiřice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570885	Smržov	Smiřice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
569852	Běleč nad Orlicí	Třebechovice pod Orebem	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
569879	Blešno	Třebechovice pod Orebem	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570133	Jeníkovice	Třebechovice pod Orebem	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
576352	Jílovice	Třebechovice pod Orebem	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
571041	Třebechovice pod Orebem	Třebechovice pod Orebem	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
548677	Vysoký Újezd	Třebechovice pod Orebem	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
576077	Albrechtice nad Orlicí	Týniště nad Orlicí	Kostelec nad Orlicí	Rychnov nad Kněžnou	Královéhradecký kraj
576859	Týniště nad Orlicí	Týniště nad Orlicí	Kostelec nad Orlicí	Rychnov nad Kněžnou	Královéhradecký kraj
571385	Heřmanův Městec	Heřmanův Městec	Chrudim	Chrudim	Pardubický kraj
573787	Klešice	Heřmanův Městec	Chrudim	Chrudim	Pardubický kraj
504807	Lány	Heřmanův Městec	Chrudim	Chrudim	Pardubický kraj
571873	Morašice	Heřmanův Městec	Chrudim	Chrudim	Pardubický kraj
571903	Načešice	Heřmanův Městec	Chrudim	Chrudim	Pardubický kraj
547808	Rozhovice	Heřmanův Městec	Chrudim	Chrudim	Pardubický kraj
574848	Býšť	Holice	Holice	Pardubice	Pardubický kraj
574929	Dolní Ředice	Holice	Holice	Pardubice	Pardubický kraj
575089	Chvojeneč	Holice	Holice	Pardubice	Pardubický kraj
571458	Honbice	Chrast	Chrudim	Chrudim	Pardubický kraj
571890	Nabočany	Chrast	Chrudim	Chrudim	Pardubický kraj
571245	Bylany	Chrudim	Chrudim	Chrudim	Pardubický kraj
504301	Dřenic	Chrudim	Chrudim	Chrudim	Pardubický kraj
571164	Chrudim	Chrudim	Chrudim	Chrudim	Pardubický kraj
571610	Kočí	Chrudim	Chrudim	Chrudim	Pardubický kraj
571962	Orel	Chrudim	Chrudim	Chrudim	Pardubický kraj

572268	Slatiňany	Chrudim	Chrudim	Chrudim	Pardubický kraj
572276	Sobětuchy	Chrudim	Chrudim	Chrudim	Pardubický kraj
504921	Třibřichy	Chrudim	Chrudim	Chrudim	Pardubický kraj
572420	Tuněchody	Chrudim	Chrudim	Chrudim	Pardubický kraj
572446	Úhřetice	Chrudim	Chrudim	Chrudim	Pardubický kraj
574830	Bukovka	Lázně Bohdaneč	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
572896	Černá u Bohdanče	Lázně Bohdaneč	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
574902	Dolany	Lázně Bohdaneč	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
572861	Křičeň	Lázně Bohdaneč	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
574767	Lázně Bohdaneč	Lázně Bohdaneč	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575305	Libišany	Lázně Bohdaneč	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
573078	Neratov	Lázně Bohdaneč	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
572942	Plich	Lázně Bohdaneč	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
572951	Podůlšany	Lázně Bohdaneč	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
572853	Pravy	Lázně Bohdaneč	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575551	Rohovládova Bělá	Lázně Bohdaneč	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575569	Rohoznice	Lázně Bohdaneč	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575593	Rybitví	Lázně Bohdaneč	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575721	Staré Ždánice	Lázně Bohdaneč	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
576051	Živanice	Lázně Bohdaneč	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
574724	Barchov (PA)	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
574783	Borek	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
574813	Bukovina nad Labem	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
572799	Časy	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
574856	Čeperka	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
574864	Čepí	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
574899	Dašice	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
574953	Dřiteč	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
572977	Dubany	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575046	Hrobice	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575062	Choteč	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575143	Jezbořice	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575232	Kostěnice	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
573515	Kunětice	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
572845	Lány u Dašic	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575372	Mikulovice	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575399	Moravany	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
572870	Němčice	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575429	Opatovice nad Labem	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575437	Ostřešany	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
555134	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575534	Ráby	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575577	Rokytno	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575640	Sezemice	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
574198	Spojil	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575682	Srch	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
553719	Srnojedy	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575704	Staré Hradiště	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575712	Staré Jesenčany	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575739	Starý Mateřov	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
572934	Stéblová	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
572985	Třebosice	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj

575887	Úhřetická Lhota	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
572888	Újezd u Sezemic	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575054	Choltice	Přelouč	Přelouč	Pardubice	Pardubický kraj
572764	Chrtníky	Přelouč	Přelouč	Pardubice	Pardubický kraj
575127	Jedoušov	Přelouč	Přelouč	Pardubice	Pardubický kraj
575470	Poběžovice u Přelouče	Přelouč	Přelouč	Pardubice	Pardubický kraj
575500	Přelouč	Přelouč	Přelouč	Pardubice	Pardubický kraj
575518	Přelovice	Přelouč	Přelouč	Pardubice	Pardubický kraj
575780	Svojšice	Přelouč	Přelouč	Pardubice	Pardubický kraj
575925	Valy	Přelouč	Přelouč	Pardubice	Pardubický kraj
575968	Veselí	Přelouč	Přelouč	Pardubice	Pardubický kraj

15 Seznam zkratek

a.s.	akciová společnost
B+R	bike and ride
BČOV	biologická čistička odpadních vod
BPEJ	bonitovaná půdně ekologická jednotka
CDV	Centrum dopravního výzkumu
CEKVO	Centrum pro komplexní využití odpadů
CLIL	Content and Language Integrated Learning
CNG	stlačený zemní plyn
CO	oxid uhelnatý
COV	centrum odborného vzdělávání
CR	cestovní ruch
CZ – NACE	klasifikace ekonomických činností / Nomenclature statistique des activités économiques dans la Communauté européenne
CZT	centralizované zásobování teplem
ČD	České dráhy
ČEZ	České energetické závody
ČOV	čistička odpadních vod
ČR	Česká republika
ČTÚ	Český telekomunikační úřad
ČSN	Československá norma
ČSPHM	čerpací stanice pohonných hmot
ČSÚ	Český statistický úřad
ČÚZK	Český úřad zeměměřický a katastrální
DDM	Dům dětí a mládeže
DFJP	Dopravní fakulta Jana Pernera
DIOP	dlouhodobá intenzivní ošetrovatelská péče
DM	destinační management
DPMHK	Dopravní podnik města Hradce Králové
DPMP	Dopravní podnik města Pardubic
DS	dětská skupina
EMAS	Environmentální systém řízení
EO	ekvivalentní obyvatel
EPC	Energetické služby se zárukou / Energy Performance Contracting
EU	Evropská unie
EVL	evropsky významná lokalita
FaF UK	Farmaceutická fakulta v Hradci Králové
FEI	Fakulta elektrotechniky a informatiky
FES	Fakulta ekonomicko-správní
FF	Filozofická fakulta
FChT	Fakulta chemicko-technologická
FIM	Fakulta informatiky a managementu
FN HK	Fakultní nemocnice Hradec Králové
FR	Fakulta restaurování
FTE	Full time equivalent (Ekvivalent plného pracovního úvazku)

FVE	fotovoltaická elektrárna
FZS	Fakulta zdravotnických studií
GBARD	Government budget appropriations or outlays for research and development, abbreviated
GJKT	Gymnázium Josefa Kajetána Tyla
ha	hektar
HDP	hrubý domácí produkt
HEIS VÚV TGM	Hydroekologický informační systém Výzkumného ústavu vodohospodářského T.G. Masaryka
HMMS	Hrubá míra migračního salda
CHKO	chráněná krajinná oblast
CHÚ	chráněné území
IAD	individuální automobilová doprava
IDS	integrovaný dopravní systém
ICT	informační a komunikační technologie / Information and Communication Technologies
IoT	internet věcí / Internet of Things
IREDO	Integrovaná regionální doprava
IROP	Integrovaný regionální operační program
IRZ	Integrovaný registr znečišťování
IS	informační systém
ITI	integrované teritoriální investice
ITS	inteligentní dopravní systém
IZS	integrovaný záchranný systém
JPO	jednotky požární ochrany
JZD	jednotné zemědělské družstvo
KES	koeficient ekologické stability
KHK	Královéhradecký kraj
KKO	kulturní a kreativní odvětví
KKP	Krajská knihovna v Pardubicích
km	kilometr
KO	komunální odpad
K+R	Kiss and ride
KVET	kombinovaná výroba elektrické energie a tepla
LDN	Léčebna dlouhodobě nemocných
LF UK	Lékařská fakulta v Hradci Králové
LNP	lůžka následné péče
LPG	zkapalněný ropný plyn
MAP	místní akční plán
MHD	městská hromadná doprava
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MS	monitorovací systém
MŠ	mateřská škola
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MÚK	mimoúrovňová křižovatka
MVE	malá vodní elektrárna
NIPOS	Národní informační a poradenské středisko pro kulturu

NKP	Národní kulturní památka
NO _x	oxid dusíku
NPI	Národní pedagogický institut
NPK	Nemocnice Pardubického kraje
NPR	národní přírodní rezervace
NPÚ	Národní památkový ústav
NRBK	nadregionální biokoridor
NTL	nízkotlaký plynovod
NUTS	Nomenclature of Territorial Units for Statistics (Nomenklatura územních statistických jednotek)
o.p.s.	obecně prospěšná společnost
OP PIK	Operační program Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost
OP ŽP	Operační program Životní prostředí
ORL	Otorhinolaryngologie
OZE	obnovitelné zdroje energie
PAK	Pardubický kraj
p.b.	procentní bod
PC	personal computer/osobní počítač
PdF	Pedagogická fakulta
PO	ptačí oblast
POR	přípravky na ochranu rostlin
POÚ	pověřený obecní úřad
PP	přírodní památka
P+R	park and ride
PR	přírodní rezervace
PřF	Přírodovědecká fakulta
PřP	přírodní park
ReSAO	Regionální strategie adaptačních opatření
RIS3	Regionální inovační strategie
ROP	regionální operační program
RRA	regionální rozvojová agentura
ŘSD ČR	Ředitelství silnic a dálnic České republiky
SEKM	system evidence kontaminovaných míst
SKO	směsný komunální odpad
SLDB	Sčítání lidu, domů a bytů
SO ₂	oxid siřičitý
SO ORP	správní obvod obce s rozšířenou působností
SOŠ	střední odborná škola
SPŠ	střední průmyslová škola
s.r.o.	společnost s ručením omezeným
SŠ	střední škola
STL	středotlaký plynovod
SUMF	Udržitelný rámec městské mobility (Sustainable Urban Mobility Framework)
SUMP	Plán udržitelné městské mobility (Sustainable Urban Mobility Plan)
SVČ	středisko volného času
SVK HK	Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové

SVP	speciální vzdělávací potřeby
SZT	soustava zásobování teplem
TA ČR	Technologická agentura České republiky
TEN-T	transevropská dopravní síť
TKO	tuhý komunální odpad
TO	turistická oblast
TRN	oddělení tuberkulózy a respiračních nemocí
TS	transformační stanice
TV	televizní vysílání
U3V	Univerzita třetího věku
ÚAP	územně analytické podklady
UHK	Univerzita Hradec Králové
UK	Univerzita Karlova
ÚP	Úřad práce
UPa	Univerzita Pardubice
ÚSES	územní systém ekologické stability
ÚV	úpravna vody
VaV	výzkum a vývoj
VaVal	výzkum, vývoj a inovace
VČM	Východočeské muzeum v Pardubicích
VOŠ	vyšší odborná škola
VPM	volné pracovní místo
VŠ	vysoká škola
VŠPS	výběrové šetření pracovních sil
VTL	vysokotlaký plynovod
VYDIS	Východočeský dopravní integrovaný systém
z.s.	zapsaný spolek
ZEVO	zařízení na energetické využití odpadu
ZPF	zemědělský půdní fond
ZSJ	základní sídelní jednotka
ZŠ	základní škola
z.ú.	zapsaný ústav
ZUŠ	základní umělecká škola

16 Seznam grafů, tabulek a obrázků

Seznam grafů

Graf 1	Dlouhodobý vývoj počtu obyvatel Hradecko pardubické aglomerace.....	6
Graf 2	Vývoj počtu obyvatel v Hradecko-pardubické aglomeraci v letech 2014–2018	6
Graf 3	Vývoj počtu obyvatel v Hradecko-pardubické aglomeraci v letech 2014–2019: srovnání s vyššími územními celky.....	7
Graf 4	Vývoj počtu obyvatel v Hradecko-pardubické aglomeraci v letech 2014–2019: srovnání měst a venkovských obcí.....	9
Graf 5	Demografická prognóza vývoje počtu obyvatel město Hradec Králové (vlevo) a SO ORP Hradec Králové (vpravo) do roku 2050.....	10
Graf 6	Demografická prognóza vývoje počtu obyvatel města Pardubic do roku 2050.....	11
Graf 7	Přirozený přírůstek a hrubá míra přirozeného přírůstku (v ‰) v letech 2014–2019, srovnání aglomerace s vyššími územními celky	12
Graf 8	Přirozený přírůstek v letech 2014–2019 - srovnání měst a venkovských obcí.....	12
Graf 9	Vývoj hrubé míry přirozeného přírůstku v letech 2014–2019: srovnání měst a venkovských obcí.....	13
Graf 10	Míra potratovosti (počet potratů na 1 000 obyvatel) v hradecké i pardubické části aglomerace v letech 2014–2019	15
Graf 11	Saldo migrace a hrubá míra migračního salda (v ‰) v letech 2014–2019: srovnání aglomerace s vyššími územními celky.....	16
Graf 12	Migrační přírůstek v letech 2014–2019 - srovnání měst a venkovských obcí.....	17
Graf 13	Vývoj hrubé míry migračního salda v letech 2014–2019 - srovnání měst a venkovských obcí.....	17
Graf 14	Významné migrační proudy do Hradecko-pardubické aglomerace – suma za období 2014 až 2019..	19
Graf 15	Významné migrační proudy z území Hradecko-pardubické aglomerace za období 2014 až 2019	20
Graf 16	Počet sňatků/rozvodů na 1 000 obyvatel v letech 2014–2019 v jednotlivých částech aglomerace.....	26
Graf 17	Počet sňatků/rozvodů na 1 000 obyvatel v letech 2014–2019: srovnání města a obcí mimo města...	27
Graf 18	Věková struktura obyvatelstva v roce 2019 - srovnání Hradecko-pardubické aglomerace s vyššími územními celky.....	28
Graf 19	Věková struktura obyvatel – porovnání let 2014 (vlevo) a 2019 (vpravo).....	29
Graf 20	Index stáří a průměrný věk obyvatel Hradecko-pardubické aglomerace – vývoj v letech 2014 až 2019	30
Graf 21	Vývoj indexu stáří v letech 2014 až 2019: srovnání měst a venkovských obcí aglomerace.....	30
Graf 22	Srovnání zaměstnaných v národním hospodářství dle sektorů v roce 2011 a 2018 (%)	34
Graf 23	Podíl jednotlivých odvětví na celkové zaměstnanosti v Královéhradeckém a Pardubickém kraji (2018)	35
Graf 24	Srovnání průměrné měsíční mzdy – rok 2019.....	36
Graf 25	Vývoj podílu nezaměstnaných osob v Hradecko-pardubické aglomeraci v letech 2014–2020	38
Graf 26	Vývoj počtu dosažitelných uchazečů o zaměstnání a volných pracovních míst v Hradecko-pardubické aglomeraci v letech 2014–2020	38
Graf 27	Vývoj počtu uchazečů na 1 volné pracovní místo v Hradecko-pardubické aglomeraci v letech 2014–2020	39
Graf 28	Struktura uchazečů o zaměstnání dle délky nezaměstnanosti (březen 2019)	40

Graf 29	Struktura dosažitelných uchazečů o zaměstnání dle věku (duben 2019)	40
Graf 30	Vzdělanostní struktura dosažitelných uchazečů o zaměstnání (duben 2019)	41
Graf 31	Struktura dosažitelných uchazečů o zaměstnání podle zaměstnání (duben 2019)	41
Graf 32	Vývoj HDP na obyvatele v PPS v období 2011–2018, EU 28 = 100.....	43
Graf 33	Vývoj podílů zpracovatelského průmyslu na hrubé přidané hodnotě v běžných cenách dle odvětví ekonomické činnosti CZ-NACE v období 2011–2018	45
Graf 34	Vývoj počtu živnostníků v Hradecko-pardubické aglomeraci v období 2014–2019 (%)	48
Graf 35	Podíl celkových výdajů na výzkum a vývoj na regionálním HDP (2008–2018).....	55
Graf 36	Podíl neinvestičních výdajů na výzkum a vývoj na regionálním HDP (2008–2018).....	56
Graf 37	Struktura výdajů na výzkum a vývoj podle hlavních sektorů provádění (v %) v roce 2018.....	56
Graf 38	Státní rozpočtové výdaje na výzkum a vývoj podle krajů (mld. Kč, % podíl na GBARD) v roce 2018...	58
Graf 39	Podíl pracujících ve výzkumu a vývoji v krajích v roce 2018	60
Graf 40	Podíl inovujících podniků v období 2004–2018	62
Graf 41	Změna návštěvnosti a počtu přenocování v Hradecko-pardubické aglomeraci v letech 2014–2019 (100 % = rok 2014)	78
Graf 42	Vývoj návštěvnosti v jednotlivých částech Hradecko-pardubické aglomerace v letech 2014–2019 ...	79
Graf 43	Struktura zahraničních návštěvníků v TO Hradecko a TO Pardubicko (rok 2019).....	79
Graf 44	Počet konferencí v hromadných ubytovacích zařízeních v jednotlivých krajích (2014–2019).....	82
Graf 45	Přehled návštěvnosti v areálu Zámku Pardubice za období 2014–2018.....	88
Graf 46	Přehled návštěvnosti Zámku Hrádek u Nechanic v letech 2014–2018	89
Graf 47	Přehled návštěvnosti kaple Zjevení Páně ve Smiřicích v období 2014–2018.....	90
Graf 48	Přehled návštěvnosti Muzea betlémů v Třebechovicích pod Orebem v období 2014–2018.....	90
Graf 49	Přehled návštěvnosti Zámku Slatiňany za období 2014–2018.....	91
Graf 50	Přehled návštěvnosti Hradu Kunětická hora v období 2014–2018.....	92
Graf 51	Přehled návštěvnosti Bílé věže v letech 2015–2018	93
Graf 52	Přehled návštěvnosti Zelené brány v období 2014–2018	93
Graf 53	Přehled návštěvnosti vybraných muzeí Hradecko-pardubické aglomerace v období 2014–2018	99
Graf 54	Přehled návštěvnosti Galerie moderního umění v Hradci Králové, Východočeské galerie v Pardubicích a Galerie města Pardubic 2014–2018	101
Graf 55	Vývoj počtu výpůjček a počtu registrovaných čtenářů (v tis.) za Studijní a vědeckou knihovnu v Hradci Králové (SVK HK) a Krajskou knihovnu v Pardubicích (KKP) v období 2014–2018	104
Graf 56	Přehled návštěvnosti vybraných divadel Hradecko-pardubické aglomerace za období 2014–2018 .	106
Graf 57	Porovnání vzdělanostní struktury obyvatelstva ve věku 15 a více let v aglomeraci a v ČR (r. 2011) .	115
Graf 58	Porovnání vzdělanostní struktury obyvatelstva ve věku 15 a více let v Královéhradeckém, Pardubickém kraji a v ČR v letech 2011 a 2018.....	116
Graf 59	Kapacita dětských skupin na území Hradecko-pardubické aglomerace (rok 2020).....	117
Graf 60	Kapacita a vytíženost mateřských škol zřizovaných obcemi na území Hradecko-pardubické aglomerace v letech 2014–2019.....	118
Graf 61	Přehled investic mateřských škol z IROP (červen 2020).....	120
Graf 62	Počet žáků a vytíženost základních škol na území Hradecko-pardubické aglomerace zřizovaných obcemi v letech 2014–2019	121

Graf 63	Vytíženost základních škol dle typu zřizovatele ve školním roce 2018/2019.....	123
Graf 64	Přehled investic základních škol z IROP (červen 2020).....	123
Graf 65	Střední školy v Hradecko-pardubické aglomeraci dle zřizovatele (k 1. 1. 2020).....	125
Graf 66	Kapacita středních škol na území Hradecko-pardubické aglomerace (k 1. 1.2020).....	125
Graf 67	Počet žáků a vytíženost středních škol na území Hradecko-pardubické aglomerace v letech 2014–2019	126
Graf 68	Přehled investic středních škol z IROP (k červnu 2020).....	128
Graf 69	Počty nadaných a mimořádně nadaných žáků v Královéhradeckém a Pardubickém kraji ve školním roce 2017/2018 a 2018/2019.....	130
Graf 70	Vývoj počtu zájemců o aktivity v DDM na území Hradecko-pardubické aglomerace (2014–2019)...	134
Graf 71	Studenti podle formy studia na vysokých školách Hradecko-pardubické aglomerace (r. 2019)	135
Graf 72	Počty studentů studujících na fakultách VŠ v hradecké části aglomerace (2012–2019)	136
Graf 73	Počty studentů studujících na fakultách VŠ v pardubické části aglomerace (2012–2019)	136
Graf 74	Přehled podílu studentů v prezenčním studiu dle typu studijního programu (srovnání v letech 2014 a 2019)	137
Graf 75	Vývoj počtu tuzemských a zahraničních studentů na vysokých školách na území Hradecko-pardubické aglomerace (2012-2019)	139
Graf 76	Počet dokončených bytů v Hradecko-pardubické aglomeraci za období 1999–2018	144
Graf 77	Srovnání počtu dokončených bytů na 1000 obyvatel ve sledovaných územích za období 1999–2018	144
Graf 78	Vývoj počtu trestných činů a indexu kriminality v okresech Hradec Králové a Pardubice za období 2013–2019	148
Graf 79	Srovnání indexu kriminality mezi vybranými územními celky za období 2013–2019	148
Graf 80	Samostatné ordinace lékařů podle okresů ve srovnání s kraji v roce 2018 v přepočtu na 10 000 obyvatel	155
Graf 81	Hustota silniční sítě ve vybraných územních jednotkách v roce 2019	165
Graf 82	Změna počtu nehod, zraněných a usmrcených osob při dopravních nehodách ve vybraných územních jednotkách v roce 2019 oproti roku 2014	171
Graf 83	Hustota dobíjecích a plnicích stanic pro čistou mobilitu ve vybraných územních jednotkách v přepočtu na 1 000 km silnic (k 1. 4. 2020)	177
Graf 84	Počty cestujících a počty mezinárodních pohybů na letišti Pardubice v letech 2013–2019.....	180
Graf 85	Srovnání cestovních dob z vybraných měst do Hradce Králové při využití různých módů dopravy (stav k 2. 3. 2020).....	186
Graf 86	Srovnání cestovních dob z vybraných měst do Pardubic při využití různých módů dopravy (stav k 2. 3. 2020)	187
Graf 87	Přepravené osoby v MHD Hradec Králové a Pardubice v letech 2014–2019.....	188
Graf 88	Ujeté vozokilometry v MHD Hradec Králové a Pardubice v letech 2014–2019	189
Graf 89	Podíl jednotlivých typů přístupů k internetu v domácnostech ve vybraných územních celcích v roce 2018	192
Graf 90	Emise základních znečišťujících látek do ovzduší na obyvatele podle okresů a krajů v roce 2016	207
Graf 91	Změna v emisích základních znečišťujících látek do ovzduší na obyvatele podle okresů v roce 2016 oproti roku 2013	208
Graf 92	Chráněná území v Hradecko-pardubické aglomeraci dle kategorií (stav k 1. 4. 2020)	214

Graf 93	Rozdíl celkové produkce odpadu a komunálního odpadu ve SO ORP obcí s rozšířenou působností na území Hradecko-pardubické aglomerace, Královéhradeckém a Pardubickém kraji mezi roky 2018 a 2014	238
---------	--	-----

Seznam tabulek

Tabulka 1	Hrubá přidaná hodnota v běžných cenách 2018 dle odvětví ekonomické činnosti CZ-NACE	44
Tabulka 2	Míra podnikatelské aktivity v roce 2013 a 2019	45
Tabulka 3	Ekonomické subjekty dle odvětví ekonomické činnosti CZ-NACE (2019)	47
Tabulka 4	Největší zaměstnavatelé se sídlem na území Hradecko-pardubické aglomerace (duben 2019) ...	51
Tabulka 5	Přehled brownfields v území Hradecko – pardubické aglomerace (2020)	53
Tabulka 6	Zastoupení generických znalostních domén (výzkumných specializací) v krajích ČR (2018).....	63
Tabulka 7	Zastoupení klíčových oblastí aplikace znalostí (ekonomická specializace) v regionech ČR (2018).	64
Tabulka 8	Seznam Národních kulturních památek v rámci Hradecko-pardubické aglomerace k 30. 4. 2020	84
Tabulka 9	Indikativní seznam národních kulturních památek v rámci Hradecko-pardubické aglomerace k 30. 4. 2020	85
Tabulka 10	Přehled základních uměleckých škol v území Hradecko-pardubické aglomerace (rok 2019)	132
Tabulka 11	Přehled domů dětí a mládeže v území Hradecko-pardubické aglomerace (rok 2020).....	133
Tabulka 12	Základní údaje o domovním a bytovém fondu dle SLDB 2011	143
Tabulka 13	Srovnání technické vybavenosti bytů dle územních jednotek (SLBD 2011)	146
Tabulka 14	Počet mimořádných událostí se zásahy jednotek požární ochrany (JPO) v roce 2018	149
Tabulka 15	Statistika exekucí za okresy Hradec Králové a Pardubice v roce 2018	150
Tabulka 16	Zdravotnická zařízení podle okresů v roce 2018	151
Tabulka 17	Počet lůžek v nemocnicích v okresech ve srovnání s kraji k 31. 12. 2018	153
Tabulka 18	Zdravotničtí pracovníci podle okresů ve srovnání s kraji v roce 2018	153
Tabulka 19	Samostatné ordinace lékařů podle okresů ve srovnání s kraji v roce 2018.....	155
Tabulka 20	Poskytované sociální služby na území aglomerace k 31. 5. 2020	157
Tabulka 21	Sociální služby poskytované ve vybraných pobytových zařízeních v okresech (2018) a na území aglomerace (07/2020)	158
Tabulka 22	Neuspokojení žadatelé o poskytnutí sociální služby v zařízeních dle krajů v roce 2018	158

Seznam obrázků

Obrázek 1	Index změny počtu obyvatel v obcích Hradecko-pardubické aglomerace za období 2014–2019....	8
Obrázek 2	Hrubá míra přirozeného přírůstu (v %) v obcích Hradecko-pardubické aglomerace za období 2014–2019	14
Obrázek 3	Hrubá míra migračního salda (v %) v obcích Hradecko-pardubické aglomerace za období 2014–2019	18
Obrázek 4	Hlavní migrační proudy v rámci Hradecko-pardubické aglomerace – vystěhovalí do Hradce Králové a Pardubic za období 2014–2019	23
Obrázek 5	Hlavní migrační proudy v rámci Hradecko-pardubické aglomerace – vystěhovalí z Hradce Králové a Pardubic za období 2014–2019	24
Obrázek 6	Index stáří v obcích Hradecko-pardubické aglomerace v roce 2019	31
Obrázek 7	Ekonomická aktivita obyvatel podle krajů v roce 2019	33
Obrázek 8	Podíl nezaměstnaných v obcích Hradecko – pardubické aglomerace (duben 2020)	37
Obrázek 9	Změna počtu registrovaných subjektů v obcích Hradecko-pardubické aglomerace mezi roky 2014–2019 (v %)	46
Obrázek 10	Změna počtu živnostníků v obcích Hradecko-pardubické aglomerace mezi roky 2014–2019 (v %)	50
Obrázek 11	Celkové výdaje na výzkum a vývoj uskutečněné v podnikatelském sektoru podle okresů ČR v roce 2018	57
Obrázek 12	Pracoviště výzkum a vývoj podle sektorů provádění v krajích v roce 2018.....	59
Obrázek 13	Podniky provádějící výzkum a vývoj podle okresů ČR v roce 2018.....	59
Obrázek 14	Zaměstnanci VaV (FTE) v podnikatelském sektoru podle okresů ČR, 2018	61
Obrázek 15	Vymezení území TO Hradecko	76
Obrázek 16	Vymezení území TO Pardubicko	76
Obrázek 17	Vymezení území TO Chrudimsko-Hlinecko	77
Obrázek 18	Přehled muzeí a galerií v území Hradecko-pardubické aglomerace.....	96
Obrázek 19	Přehled knihoven v území Hradecko-pardubické aglomerace	105
Obrázek 20	Vytíženost mateřských škol zřizovaných obcemi ve školním roce 2019/2020	119
Obrázek 21	Vytíženost základních škol zřizovaných obcemi ve školním roce 2019/2020	122
Obrázek 22	Počet dokončených bytů v Hradecko-pardubické aglomeraci za období 1999–2018	145
Obrázek 23	Silniční síť na území Hradecko-pardubické aglomerace (stav k 1. 1. 2020)	167
Obrázek 24	Časová dostupnost Hradce Králové a Pardubic po silniční síti v roce 2020	168
Obrázek 25	Stav povrchu silnic II. a III. třídy v okrese Hradec Králové (stav k 31. 12. 2019)	170
Obrázek 26	Dopravní nehodovost na území obcí Hradecko-pardubické aglomerace v letech 2014–2019	173
Obrázek 27	Teplotní mapa dopravních nehod na území Hradecko-pardubické aglomerace v letech 2016–2019	174
Obrázek 28	Letiště, terminály, maximální traťové rychlosti na železnici v Hradecko-pardubické aglomeraci v roce 2018 a nárůst nejvyšších traťových rychlostí oproti roku 2007	178
Obrázek 29	Dopravní nehody cyklistů na území Hradecko-pardubické aglomerace v letech 2016–2019	183
Obrázek 30	Bílá místa vysokorychlostního připojení k internetu dle základních sídelních jednotek na území Hradecko-pardubické aglomerace (stav k 17. 2. 2020)	193

Obrázek 31	Vodárenská soustava východní Čechy a její vazby na aglomeraci.....	202
Obrázek 32	Kanalizace v obcích Hradecko-pardubické aglomerace v roce 2020	204
Obrázek 33	Pětiletý průměr ročních průměrných koncentrací oxidů dusíku v síti 1x1 km na území Hradecko-pardubické aglomerace (2014–2018).....	209
Obrázek 34	Pětiletý průměr ročních průměrných koncentrací benzo[a]pyrenu a částic PM ₁₀ v síti 1x1 km na území Hradecko-pardubické aglomerace (2014–2018).....	210
Obrázek 35	Koeficient ekologické stability v obcích Hradecko-pardubické aglomerace v roce 2018	212
Obrázek 36	Změna rozlohy lesních pozemků v obcích Hradecko-pardubické aglomerace v roce 2018 oproti roku 2014218	
Obrázek 37	Velikost půdních bloků v území správního obvodu ORP Hradec Králové v roce 2017	221
Obrázek 38	Velikost půdních bloků v území správního obvodu ORP Pardubice v roce 2017	222
Obrázek 39	Změna rozlohy orné půdy v obcích Hradecko-pardubické aglomerace v roce 2018 oproti roku 2014	223
Obrázek 40	Deficit srážek za období 2015–2019 vzhledem k dlouhodobému průměru 1981–2010	227
Obrázek 41	Podíl srážkového úhrnu na jaře 2020 vzhledem k dlouhodobému průměru 1961–2000	227
Obrázek 42	Odhadované dopady sucha na výnos hlavních plodin v roce 2020 (stav k 11. 6. 2020).....	228
Obrázek 43	Záplavová území a protipovodňová ochrana v Hradecko-pardubické aglomeraci (stav k 22. 7. 2019) 230	
Obrázek 44	Vymezení prioritních oblastí adaptačních opatření v rámci Hradecko-pardubické aglomerace v roce 2020232	
Obrázek 45	Kontaminovaná místa, staré ekologické zátěže a objekty s nebezpečnými látkami na území Hradecko-pardubické aglomerace v roce 2020	234
Obrázek 46	Hluková mapa Hradecko-pardubické aglomerace v roce 2017	236
Obrázek 47	Vyhodnocení vyváženosti vztahu územních podmínek pro udržitelný rozvoj území v obcích Hradecko-pardubické aglomerace v roce 2016.....	248